SIDLÓ FERENC

Minden hatalmas művész alkotásainak sorában akad egy-egy olyan munka, mely csúcspont, anélkül hogy tetőpont volna; nagy eredmény, de még ígéret is; mármár abszolút fejlődési magaslat, de mégsem lezárt; nyilvánvaló határ, de megérzik rajta, hogy még mindig további tágulásra feszül. Ezek a csúcspontok a legkifejezőbb, legszemléletesebb pályaösszegezők; kiolvasható belőlük az eredet minden rejtelmes ága-boga, s megsejthetők a teljes kialakulás jövendő útjai, a végső betetőződésig.

Ilyen pályaösszegező csúcspont Sidló Ferenc munkásságában a „Rabmagyar" (1921). Temérdek erejű torzó, melynek a megroppanásig feszülő dacos derekán, büszkén kígyózó acélizmain egy hősi kor férfiideáljának szépsége ömlik el; formái mögött a mesterségbeli tudás teljessége, a formáló mestervonások mögött pedig lobogó érzés, megilletődöttség és mély, komoly, fenségest sóvárgó férfias poézis. Ez a gyönyörű szobor mindazt összegezi, ami alkotójával veleszületett, vagy amit addigvaló küzdelmes útján kiverekednie sikerült.

A monumentalitásra való törekvés Sidló Ferenc ösztönös tulajdonsága; hol lendítő szárnya volt, mikor ura maradt, hol túlzásokra ragadta, mikor a szertelenül nagyotmerés lobogó heve kísértette meg. Nem véletlenség, hogy már hétéves korában másfél életnagyságú fejeken alul nem is adta, akár ceruzával, akár krétával, akár ecsettel fogott rajzoláshoz a falon, vagy a csomagolópapirosok roppant árkusain. A gyermeki naívság, ha képzőművészi ösztönnel fog alkotáshoz, éppen úgy összetéveszti a monumentalitást az óriássá felfúvottal, mint az írói ösztönnel születetté a tragikust a hátborzongatóval. Shakespeare Titus Andronicusa is ilyen félig-meddig gyermekalkotás.

A fölserdült ifjú, az immár művésznövendék Sidló Ferenc természetesen nem ilyen szemmel nézte az arányok világgá feszíthető birodalmát, s nem a formák puszta megnövelésében látta többé a monumentalitást. De még jóval később, még nagy művésszé érlelődésének fele útján is nem egyszer oldalútra vág, sőt zsákutcába téved, mikor a nagyvonalú összegezéseknek azóta oly fényesen megoldott titkát próbálja agyagból, kőből kicsikarni.

Rendkívül tanulságos kiforrásának végletek közt mozgó útján végigkövetni. Tisztán lelki kiforrását értjük, mert a mesterségbeli kiforrás zökkenők nélkül folyt mindvégig; azt sohasem kerülgette válság. Ellenkezőleg, éppen ez a játszva elért tökéletes formatudás készült egy még későbbi korszakában, múló időre, válságossá válni. Ezt a másikat is ugyanaz a valami verte vissza, ami lelki kiforrásában átsegítette művészi pályafutásának első, legnagyobb válságán. Ez a nagy válság Ivan Mestrovič föllépésével egyidőben következett be. Lehet hogy a hatása alatt, lehet hogy tőle teljesen függetlenül. De akár így, akár úgy: bizonyos, hogy a robusztus tehetségü horvát parasztfiú, meg a kiforrottságtól akkoriban még távoljáró mélylelkű úri magyar sarj pontosan összetalálkoztak a monumentalitás nagyszerű, de sok tekintetben félszeg felfogásában. Ami kétségtelenül nagyszerű volt ezekben az alkotásokban, az a silhouett egészének zártsága és abszolút tisztasága, a sziklából faragottság látszatának megdöbbentő ereje; ami viszont félszeg: az egy-egy részlet túlhangsúlyozott stilizálása a természetes arányok rovására, mely vagy a csoportok zsongó harmóniáját bontotta meg egy-egy nagyon is hangos kicsendüléssel, vagy nyomasztóan hatott a kénytelen-kelletlenül is reálisabban megoldott egyéb részletekre. Jó példa ez utóbbira Sidlónál a különben már mesteri „Elhagyottak" (1911), ez a két összetapadt, álló nőalakból formált borúshangulatú márvány-elgondolás, melynek sziklaszerűségét tetemesen fokozza, de egyúttal nyomasztóvá is teszi a hátsó nőalak stilizáltan összefogott óriás haj-

Magyar Művészet
1927. 5. szám

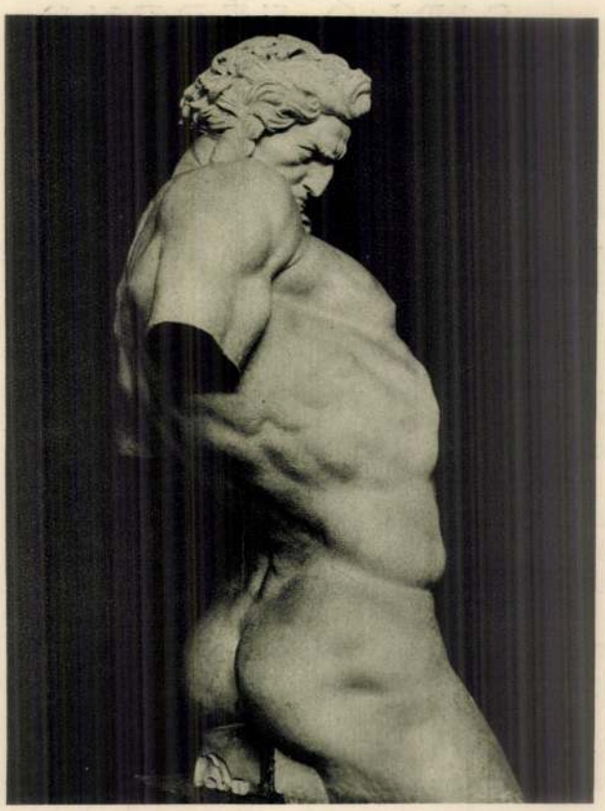

SIDLÓ FERENC: RABMAGYAR

sisakja, mely szélesen elfekvő súlyos boltozatával, maguknak a testeknek gyöngéd formáihoz képest szertelenül nagy, lefelé ható, már-már összeroppantó erőt képvisel.

Még kevésbbé volt kívánatos a két művész találkozása a férfitestek túlizmosításában, ami hősi alakjaikat félistenek és emberentúli emberek helyett tömzsi, tagbaszakadt, kurtalábú, vaskos figurákká tette. Sidlónál ez legkorábbi, komolyan művészi kísérleteiben, 1910 körül mutatkozik.

Ebből a múló időre monumentálisnak gyanított sziklasúlyú vaskosságból veleszületett költői érzése segítette ki, melynek életre ébresztésében kétségtelenül nagy részük volt a gödöllői nagymestereknek: Kőrösfői Kriesch Aladárnak és Nagy Sándoréknak, kik a természet minden vonalát, formáját és színét a maguk lelkében élő tiszta poézisen szűrték keresztül, hogy valóban művészivé, hogy művészi érzéssé, lelki élménnyé tegyék. Ez a gödöllői poézis volt a legtisztább, legáhítatosabb költészet akkoriban, a valóságosan versben író költőkét sem véve ki.

Ez a nemes, fenkölt, olykor misztikus világok felé szárnyaló áhítat bontotta ki Sidló Ferenc lelkében is a mély poézisnek már gyermekségétől fogva benne szunnyadozó csiráit, s ez alkottatta meg vele egyik legszebb márvány mellszobrát: a feleségét, Undi Carlát, még menyasszony korában ábrázoló „Ébredés"-t (1911), s az ezzel egyértékű, vagy talán még különb „Fra Angelico"-t (1911), ezt a fej és kéz márványkölteményt. Ez a márvánnyá dermedt légiesség, ez az eget sóvárgó misztikumba merülés volt az innenső véglet, mely forrongó lelkében a szertelenné fokozott arányok hajszolásának túlsó végletét addig-addig egyensúlyozta, míg egyikük is, másikuk is le nem alkudott fölöslegéből annyit, amennyit az igazi monumentalitás már meg nem tűr.

Így jutott el, lépésről-lépésre, poézissel és tudással, lélekben újjágyúrt valóságadta formákkal, az erő és a báj, a realizált elvont értelem és az eszményített természet szeretetével a „Bandi" (1915), a másik „Bandi" (1918), a „Vak" (1919) és a

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
1977
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1 2

ÉLET ÉS IRODALOM

Seyfried Hedvig

1021

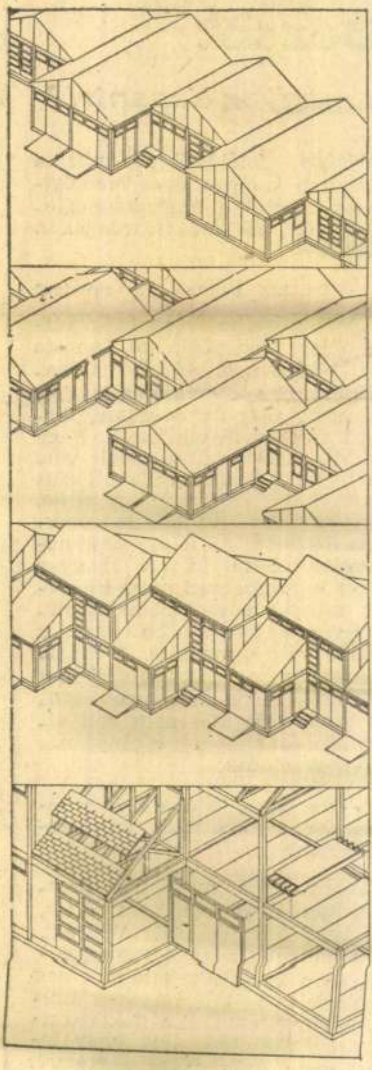

Seyfried Hedvig:
Könnyűszerkezetes lakások

Dezsőt

a magyar dzsentri?

kelősége feléleszti az avitt, a
r tegnap is nevetséges ideológi-
mely szerint a magyarság „lo-
s nemzet", fő karaktervonása a
ság".

— De hát honnan jön mindez?

— „Mélységes mély az idők kút-
— írja a Tetralógiában Thomas
nn. A kiegyezés után hódító ha-
s illúzióból származik ez is. Ak-
a magyarság úgynevezett „tör-
elmi rétegével" elhitették, hogy
győzött, mert az ő szokásait vet-
át; igazi díszmagyarba öltözött
ormány, bejött a zsínóros attila,
azt kevesen tudják ma már,
gy a díszmagyart is egy pesti né-
t szabó találta ki. A magyar
ztikar háromnegyed része beszél-
ett otthon a családban néme-
, raccsolhatott is, ha egyszer
gyaros volt a mentéje. A mula-
pedig (mikor például a welszi
ceg tiszteletére „magyaros" mu-
ist rendeztek) már nem volt vi-
lás többé, hanem cigányzenés
tus-szimbólum!

— De miért jöttél oly nagy indulatba a szentendrei művésztalálkozón?

— Talán azért, mert úgy érez-
n: sokan még ma sem értik,
az igazi hazafiság. És ahelyett,
y a mélyebb, a lényegibb hagyo-
nyokban keresnék, találnák meg
gyökereit, a külsőségeket utá-
zzák. Divik például a doktorura-
. Nagy különbség lett, hogy te-
em vagy önözöm az elvtársat.
kedves bátyám", a „no, öcsém"!
lászat. Fehérasztal és kártya
nt rangjelvény, és hogy ki mi-
n szeretőt tart: „Tiszteletem"! —
nt köszönés. A hintó helyett, ma
mi kocsi. Az egykori inas he-
tt az állami státusban levő gép-

da Sesto Francesco, Antal fia,
milanoi származású zárai ötvös,
1377-1380. körül (szt. Simon
sirládáját készítette).

Archaeologiai Értesítő
IX. 1875., 133-141.
Rómer Flóris: Sz. Simeon
sirládája Zárában.

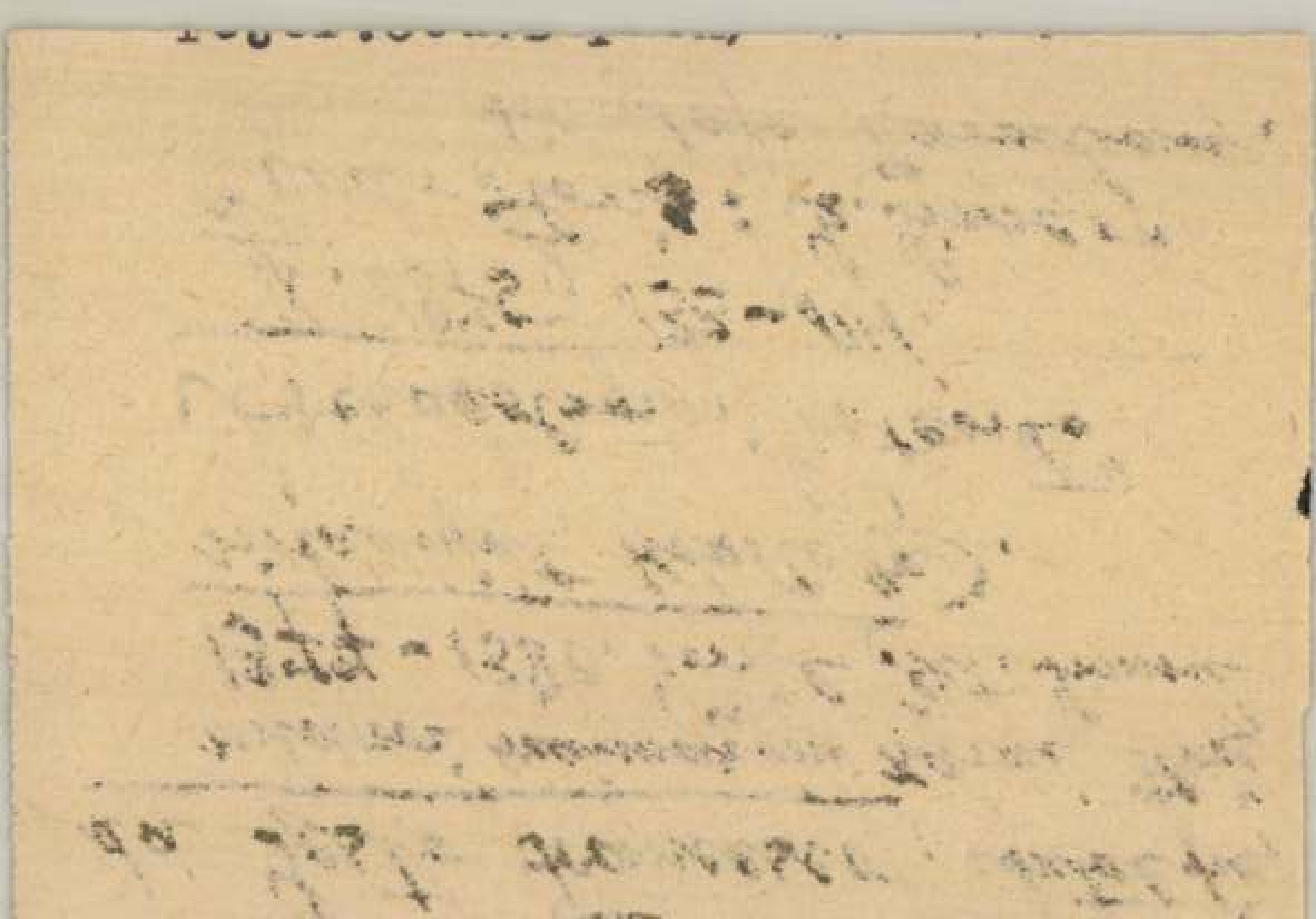

Sidló Ferenc

3.

Sidló Ferenc: Szt. István 1938

És száz évvel Ferenczy terve után, társadalmi és művészeti forradalmak után ebben a békés műfajban még minden a régi.

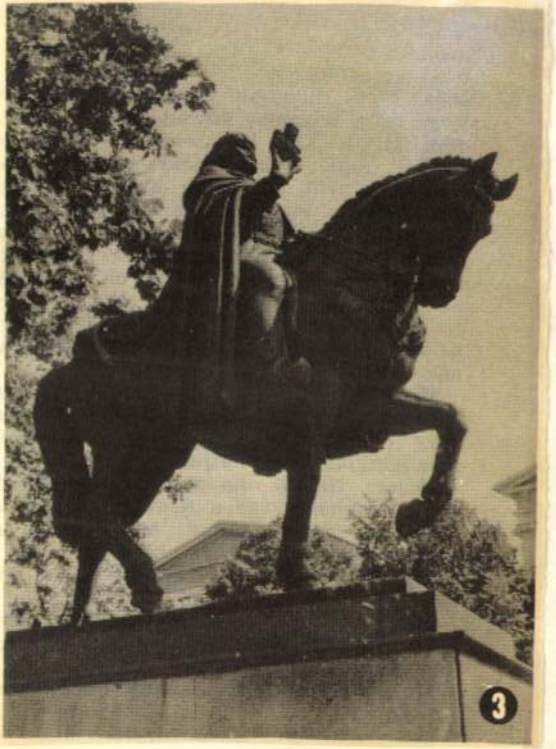

Kovalovszky Mária:
Egy mondalat története
Kortárs 1979/7
20-21.o.

Sidló Ferenc

Sidló Ferenc (1882–1953): szobrász, főiskolai tanár. A szecesszióban gyökeredző művészete később az olasz neoklasszicizmus jegyében formálódott. Több köztéri szobor fűződik nevéhez.

Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim Bp. 1977. Corvina

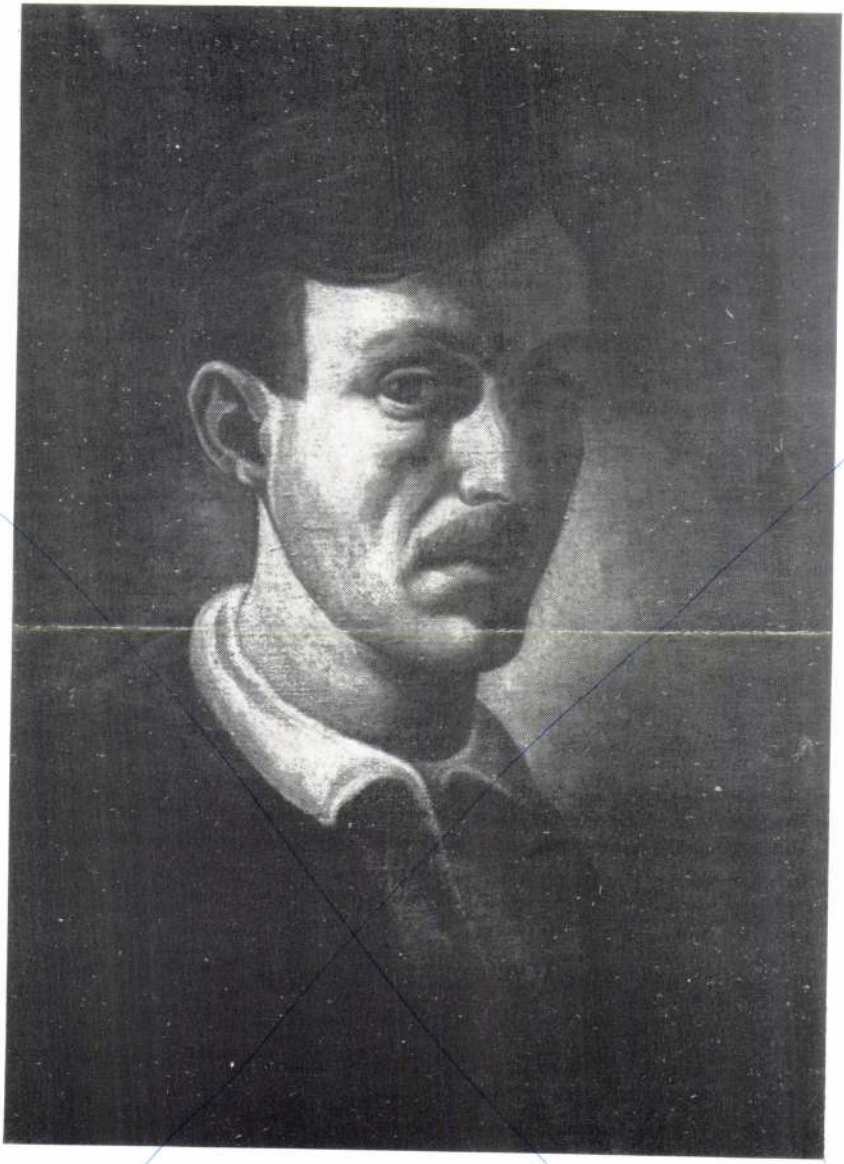

31. Remsey Zoltán: Önarckép (kat. 95.)

30. Szobor. 1909 előtt

28. Remsey Jenő: Anyám varr. 1908 körül (kat. 89.)

Sidló Ferenc

29. Primavera. 1922 (kat.98.)

UNDI CARLA
(1881 – 1959)

Kezdetben testvére, Undi Mariska applikációs és hímzésterveit kivitelezte, majd 1908-ban az Iparművészeti Főiskola ösztöndíjasaként Gödöllőre került. A gödöllői szövőiskolában tervező, és műhelyrajzok készítője lett. A faliszőnyeg- és hímzéstervek mellett dekoratív vonalvezetésű akvarellek és pasztellképek alkotója.

99. Ciklámenek és karácsonyi kaktusz
Akv. tus, p. 285x370 mm. j.b.l. SC
Budapest, Undi Flóra

100. Régi tabáni ház
Akv. p. 360x270 mm. j.b.l.
Kiscelli Múzeum, ltsz. 16.910

SIDLÓ FERENC
(Budapest 1882 – Budapest 1953)

Szobrászati tanulmányait az Iparművészeti Iskolában kezdte, majd Stróbl Alajos mesteriskolájában folytatta. A bécsi akadémián Bitterichnél, a müncheni Képzőművészeti Akadémián Wilhelm von Ruemann-nál tanult. 1906-tól hároméves ösztöndíjjal Rómában volt. 1910-ben ismét Münchenben, 1933-ban Firenzében tartózkodott.

Több köztéri szobrot készített: Danaidák (Budapest, Kapisztrán János tér), Hunyadi János (szegedi Nemzeti Emlékcsarnok), István király (Székesfehérvár), Madách Imre (Balassagyarmat); valamint reliefeket: Ferenczy István emléktábla (Budapest, Országház u. 14.), Ferenc József koronázása (Marosvásárhely, Románia).

Gödöllőn kerámiakészítéssel és szőnyegtervezéssel is foglalkozott, valamint a szobrásziskola vezetője volt. Később a Képzőművészeti Főiskola tanára lett.

97. Kriváchy Miklós képmása. 1921
Bronz, 45 cm.
MNG ltsz. 56570 N

98. Primavera. 1922
Bronz, 40 cm. j. Sidló 922
MNG ltsz. 6017

Gödöllői Művésztelep Kiállítás
Keszthely, Kabos József Múzeum
1977

Katalógus –

Sidló Ferenc szobrászművész 2.) Folytatás

Szőllősy Ágnes: Szobrászok, Budapest köztéri szobrai, 1692–1945.

7

7 Sidló Ferenc: A nemzeti munka szobra, mészkő, kb. 10 m, Tisza Kálmán (ma Köztársaság) tér, 1943 (Lebontották) (fotók Makky György)

Művészet, 1999. szeptember, 5-old.

Védőrétegek

Körösényi Tamás plasztikáiról

Az 1953-ban született szobrászművész, *Körösényi Tamás* annak a – voltaképpen szerencsésnek mondható – korosztálynak a tagja, amely előtt éppen a legjobb pillanatban, eszmélésük időszakában, tizenéves korukra, a hatvanas évek végére, hetvenes évek elejére nyílt ki a világ. Sok társával együtt Körösényi is tanúja lehetett az „artok" fölgyorsult tempójú változásainak, egymásutániságukba vegyülő, egymást tagadásuk szertartásának és mindezek „begyűrűzésének" is (amely végeredményben a hazai képzőművészetben nem kevés engedménnyel, kompromisszummal is társult).

Ha valaki, mint Körösényi is, a megfelelő percben, művészeti pályafutása legelső, igen fogékony időszakában találkozik ezekkel a hatásokkal, amikor még

1

ges azon meditálni, vajon melyik hatás bizonyulhatott erősebbnek. Egy ilyen jellegű, csak a külső „behatások" vektorainak eredőjére szorítkozó vizsgálat alaposan félreviheti az elemzőt, viszont Körösényi Tamás művészetének – és senki más alkotásainak – megértéséhez nem nyújt érdemi támpontokat.

Azt azonban látnunk kell, hogy Körösényi rövid ideig még a főiskolás évei után is hagyományos fölfogásban készített érmeket, realista munkák – de nem hiperrealisták – kerültek ki a keze alól (*Nyíregyháza–Sóstó Éremművésztelep 13-as szoba I–III,* 1977). Bár már ezen a sorozaton is észrevehetően foglalkoztatta a drapéria, a lepel problémája, amely aztán a későbbiekben mindjobban előtérbe lépett, és az álcázás, a leplezés, a

Sidló Ferenc, szobrászművész (1882–1953). 1. Folytatás.

Szőllőssy Ágnes: Szoborsorok, Budapest köztéri szobrai, 1672–1945.

4 Sidló Ferenc: Nyugat című irredenta szobrának sokszorosított változata, terrakotta, 57 cm, 1921 (A Szabadság téren állott eredeti megsemmisült.)

4

Művészet, 1987.

1. september, 4-old.

Sidló Ferenc

nokrámművész

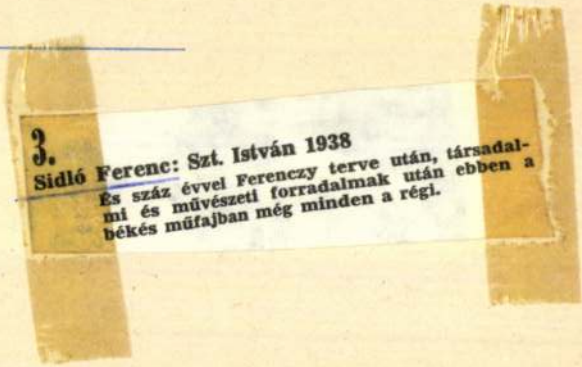

3.

Sidló Ferenc: Szt. István 1938

És száz évvel Ferenczy terve után, társadalmi és művészeti forradalmak után ebben a békés műfajban még minden a régi.

Kritika Bp

1979 július

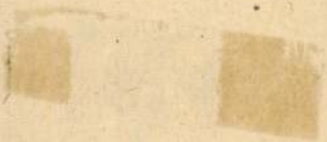

10. p.

SIDLÓ Ferenc

HOLLÓS László: Művészkert : 70 éves a Százados uti művésztelep. - Budapest, 1983/7.

10. p.

A művésztelep lakója volt.

SIDLÓ FERENC

VÉN Zsuzsa: A Neugebaute hült helyén. = Budapest, 1983/8. 39.p.

1921-ben négy irredenta mükőszobrát álitottak a /Szabadság/ térre
Észak:Kisfaludy Stróbl Zsigmond
Dél: Szentgyörgyi István
Kelet: Pásztor János
Nyugat:Sidló Ferenc

A szobrokat 1945 után lebontották és elszállitották.

Sidlovits Kálmán

festő, szegedar

rród

3

NémedySzeged 4/9. l.

Sidlovits K. nak tö Ob

Habsburg uralkodót ábrá-
zoló képe az 1830 as évek bol
a kassai gymnásium diszkér-
mében.

Sthl 31/1

Sidlovics Kálmán

szül. (Szepes) Teplitzen 1874

Rk. 4 gimi

1890/91 I – II. vendégl.

1891/92 II. osztály

1892/93 I III " "

1892/93 II " "

1893/94 I IV " "

1893/94 II " "

~~Miszemi~~

~~Zalaegyszerb~~

Láda, római V. 45.

Sidwers Emmi

festő

KÉPZŐMŰVÉSZET

** **Sidwers Emmi kiállitása.** A Mentor-könyvesbolt Andrássy-uti kicsiny helyiségében uj név jelentkezik: Sidwers Emmi. Rajzok, vizfestmények, néhány olajfestmény vannak a poggyászában. Vonzó egyéniség bontakozik munkáiban szerényen és félénken, de tehetségesen. Jellemző erővel teltek arcképei, különösen azok, melyeken önmagát ábrázolja. Jólesően egyszerüek tájképei. Egyik virágcsöndéletén pedig igen finom szinérzéke ád mutatót képességeiből. Remélhetőleg nagyobb és döntőbb jelentőségü feladatokon is kipróbálja majd tehetségté. *(e. a.)*

1928. okt. 21.

SIDWEIS Erzsi és K. festől

OMIKE 1909-1944

139

Sidvers Emmi

Rajzai

Mentor könyvből

1928. ápr.

K. D. K

SIDWERS Emma

1924-ben Nagybányán a Szabadiskolán
tanult.

Adat: Nagybánya ... 336. l.

Sidlovits Kalmán
festő Szeged

lárd

Szegedőszi kiall 1943.

felv.
1944 febr

Sidlovits Kálmán

rajztanár

Művészi Ipar

1894. 100. l.

K
23
Mz

Hazai Bank
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Vaterländische Bank
ACTIENGESELLSCHAFT

Banque de la Patrie
SOCIÉTÉ ANONYME

Sürgönycim : — Telegramm-Adresse :
HAZAIBANK.

Telefon { számok / Nummern
61—01, 61—02, 61—03, 61—04, 61—21, 61—22.
Interurban-telefon : B—41.

Nagyságos Szent

Folyó hó 19.-én

szerencsénk értesiteni, hogy b. számlá

2.000.-- koronával

1.500.000.-- koronáva

póstatakarékpénztári átutalásunkért a K

vár, Kozma Sándor ur ott vezetett számlá

HB (Levelezés 6) 1923 V. 20000 db — A rota 086 d

Sidlovics Kálmán

1894 tanítóképzői képesítés 1896, középisk. képesítés.

Ferkèpzomfoiskèvk

131.

Sidlovits Kálmán

Szeged 10.-n.

Őszi veröfény, of.

Szeged 1938/6

573/II.

GIUSEPPE DELOGU

ITALIENISCHE BAUKUNST

Fidlovits Kálmán

festőművész

Képzőművészeti Egyesület tárlata - Szegeden a Kultur-palotában - képével szerepel. Kvalitásos képe friss művészi munka.

Szegedi Uj Nemzedék
1929.V.26.

Sidlovits Kálmán

festő

Vasárnapi csöndes

Szeged 1934?

Budapest, 1946. évi máj

A hivatalos másolat hite

irodavezető.

Sidlovits Kálmán

Szeged, leány-
gimnázium

Magas-Tátra halasó
Magas-Tátra

Szeged 1928. II

III. legutolsó havi ille

IV. Az illetménylapon

N y u

. . . . . P-ről, azaz . . . .

. . . . . pengő . . . fillérré

sz.r. alapján részemre járó egyhavi

V.K.M. házipénztárából a mai napon

Budapest, 1945. évi máju

Kifizetendő!

Budapest, 1945. május hó ...n

miniszteri titkár.

Sidwers Emma

grafikus 1914-15.

Eimisk. 1930.

88.l.

		alle
10.	Varga János	alle
	özv. Bihary Istvánné	ne

MDK

Sidlovits Kálmán, Szeged.

Téli est, of.

Erkélyen, "

Pataknál, "

Szegedi Képzőmüv. Egyes. kiáll. Hungária-szálló.
1943. okt. 7 l.

Debrecen /Hajdú/

Vörös Hadsereg útja 4. Ház, egye
tikus, 187o körül.

/Debrecen V és MV. Bp. 1951, más

MDK

Sidlovits Kálmán. Szeged.

Farsang reggelén, of.

Első há, of.

Csermelyvölgyi patak, of.

Szegedi Képzőműv. Egyes. kiáll. 1943. okt.
Hungária szálló. 7 l.

Debrecen /Hajdu/

Kossuth-utca lo. Csokonai-szi
kiugró középrizalittal. Az els
nagy ablak, felette lépcsős, ro
romnyilásu nyitott kocsifelhaj
Az épület sarkait teljes magas
a középrizalit két pillérjének
Marxchalkó Jánostól, a második
rók szobrai két félkörives zár
dalhomlokzatok..... Roman
nézőre, épitette Vecsey Imre d
kezdték el az alapozást, megny
tervezte Koch Henrik, a festés
József budai asztalos. A szinh
mester érdeme.

/Debreczeni szinház céljaira.
gyar nemzeti szinház. VU 1861,
szinház. VU 187o, 84-86 l, kép

Sidló Ferenc

Sidló Ferenc tanítványa volt a Képzőművészeti Főiskolán Major Máté-nyíl Károly.

-----:Vasi festők és szobrászok.
Művészet, 1976. augusztus - 13. oldal.

Sidló Ferenc.

Sidló Ferenc szobra a „Csoda-szarvas" az Országos Levéltár-ban van.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975.december - 10.oldal.

Siklós Ferenc

A gödöllőn kiállított Siklós relief
a családi béke és a boldogság
magasztos érzését sugározza.

Keserű Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Sidló Ferenc

A Grőngyi-Kösterverte Városmagyarmat-
cai iskolabaru van Sidló diszkutja
elhelyezve.

Keserű Katalin: Művésztelepek,csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Sidlovics József

vezetésével készült el 1967-ben a UVATERV-nél a jánoshegyi kötélpálya terve, s a gellérthegyi kötélpálya vázlatterve.

Budapest, 1969. 11.sz.

33-34 l.

Sidlovics József

terverte a Jánoshegyi Libegőt
/rövid képes ismertetés/

Magyar Építőművészet, 1972.3.sz.
/építészet és szabadidő/

24.l.

Sidlóvits Kálmán

"Kártyaparti" c. műve a Szegedi Képzőm.Társ. tav.tárlatán.

Délmagyarország, 935.IV.14.

Sidlovics Kálmán

Szerepel a Szegedi Képzőm.Egy.tárlatán.

Szegedi Uj Nemzedék,935.IV.14.

Sidlovits Kálmán

- A Szegedi Képzőm.Társ.tavaszi tárlatát rendezte.

Délmagyarország,935.IV.14.

Sidlovits Kálmán

festő

Szeged

Berceniyi u. 1/b.

MKSz 1947

Sidlovits Kálmán

a szegedi felsőbb leány-
iskola rajztanára [?]
és a női festőtanfolyam
vezetője

2088.

Szegedi Híradó

1911. jun. 18.

(A női festőtan-
folyam kiállítása.)

Veress

Fraknói

Vilmos

Gróf Széchényi Ferenc

l. „Magyar történeti életrajzok" alatt

SIDLÓ Ferenc

balassagyarmati Madách szobra

Majdán Béla: Egy magyarországi kisváros építészeti emlékei. Balassagyarmat, 1989.
132-133.p.

Esetlenül nagyra rajzolt balkezének k
éppen befogja, miközben hüvelyk- és
metrikusan elhelyezett maenasok tulajd
tétes pólusain állottak, csakúgy, mint
csoport.

Ezen ellentétesség dacára a satyr
balra néző fejtartásával van meg a kapcs
lépegető, de a képsíkba visszacsavaro
hegyesfülű, erős csomós üstökkel és a
böccsel ékes szalaggal díszített satyro

Szőllő Ferenc, festőművész, főiskolai tanár (1882-1953).

A Lélek és forma kiállításáról:

Szőllő Ferenc: „Ebédelés" c. műve, 1909 körül.
(A/27.)

Magyar Nemzeti Galéria,
1948. április.

Sidló Ferenc

Polányi Géza dr.: "Sidló Ferenc szobrász-művész műtermében" cimmel ir a művész munkájáról eredményeiről, külföldi tanulmány - utjairól, s a Münchenben, Bécsben, Rómában töltött éveiről. Németországban a nehézipar reprezentánsai, a harctéren a tábornokok kérték fel mellszobraik megmintázására. "Balatoni halász" c. művével elnyerte a főváros díját. Megemliti "Nyugat," "Rab magyar" és „Dávid" c. szobrait. A Dávid szobor a művész kisfiát ábrázolja. A lap bemutatja: "ATtila", "Arckép" c. szobrát és a művész t műtermében családjával együtt. Repr.-ók.
Élet, Bp. 1922. május 14. XIII.évf. lo.sz. 231, 234, 235, 244. lap.

Sidló Ferenc

A Szalon téli tárlatáról a lap bemutatja:
Sidló Ferenc: "Dávid" c. szobrát és
Jeges Ernő: "Judás" c. munkáját.
Repr.-ók.

Élet, Bp. 1922. jan. 8. XIII.évf. 1.sz.
19. lap. " " 22. " " 2. "
41. lap.

Sidló Ferenc

Alkotásával szerepelt a győri Xantus János Muzeumban Madách a müvészetben cimmel nyitlt tárlaton

Magyar Hirlap 1980/5/23/8

Sidló Ferenc szobrász

Kovács Gergelyné: Az első világháborús emlékművek és utóéletük

Művészet, 1982. december

Sidló Ferenc rajzai

Sz. Kürti Katalin: A debreceni művészház története

Kecskemét, 1982. június

SIDLÓ Ferenc

mintái a Vásármajor u. iskolában

ld. Erdei 1991 70. p.

AMÉNAGEMENT DE L'ESPACE
Exemples pratiques
URSS

Yougoslavie

(Perspec
in : Ind
74, pp 3

Recherch
POVOLEJK
poste de
et clima

KRITOVAC
Critères
de restr
in : Cov
pp 22-23

Le rôle
conceptu
té, resp
d'énergi

PETROVIC
sur l'îl
in : Cov
I4-I7.

SIDLÓ Ferenc

97

Oltványi 1991

Berlin, 1939, Kiepenheuer.

tás. Bp, 1951, Nehézipari K.

képviselet. Bp, 1910.

sche Krise und die Hohenzollern.

Fortschritte der Hochfrequenz-
45, Akademische Verlagsgesell-

SIDLÓ Ferenc

4. 18. p. - Undi Carlat ábrázoló rajzaival
19. p. - Sidlói felvétele Undi Carla

Új Művészet 1992

Sidló Ferenc ipm
gödöllői műhely

FERENCZY NOEMI
MŰVÉSZET 1985/10/19

Sidló Ferenc, szobrászművész (1882–1953)

Lyka Károly 1914-ben Kisfaludi Stróbl, Sidló Ferenccel és Szentgyörgyi Istvánnal együtt a főiskolára hívta — fizetés nélkül. A távlati eredmények később igazolták a három művész nemes elhatározását.

Tóth Márta: Tisztelgés Kisfaludi Stróbl Zsigmond emléke előtt.
Balatoni Hírlap, 1984. jún. 30.

Sidló Ferenc, szobrászművész (1892-1953).

Majthényi Károly 1914. aug. 4.-én Edelényben született. A Képzőművészeti Főiskolán Sidló Ferenc növendékeként tanult 1941-1946 között.

Pék Lajos János: Majthényi Károly, szobrai között.
Vas Népe, 1984. június 30. 8.-old.

Sidló Ferenc, szobrászművész (1882–1953).

Kisfaludi-Stróbl Zsigmondot Sidló Ferenccel és Szentgyörgyi Istvánnal a főiskolára hívta Lyka Károly 1924-ben – fizetés nélkül sa távlati eredmények igazolták nemes szándékukat és elhatározásukat.

dr. Tóth Ervin: Elérte, amit szobrász elérhet.

Hajdu-Bihari Napló, 1984. júl. 1.

Sidló Ferenc

Meghalt Motzon Frigyes

Magyar Nemzet 1986 IV. 25.

Sidló Ferencné

Magyar Képzőművésznők kiállitását rendezték meg a Nemzeti Szalonban. m. sign.-val /Margitay/ számol be a müvésznők munkájáról:

Boérné Undi Mariska interiörjei, erős portréi, és a Biró Máté legendáját ábrázoló gyönyörü üvegablakai kiválóak.

Kallivoda Kata: "Éjféli misé"-je csupa szinbeli finomság, tudást és erőt tanusitanak.

Kazacsay Gerőné két vászna dicséretre méltó,

Klammer Mariska tájképeiben gyönyörködik a néző. A nevek folytatását lásd a 2./ sz. cédulán

Élet, Bp. 1916. márc. 12. VIII. évf. 11. sz. 259. lap.

MDK

Sidló István

Szent István (Székesfehérvár) c. műve.
Repr.

Europa, 1943. 3.sz. 169.1.

Sidló/Schidló/Ferenc, szobrász

Művészek, tervezők, akik, az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896 és 1919 közt
Sidló/Schidló/Ferenc, szobrászat, diszitőszobrászat szakon 54.old

Mavei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola/1890-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Műv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Schidló/Sidló/Ferenc ,szobrász

\- -- --

Művészek,tervezők,akik,az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896 és 1919 közt
Schidló/Sidló/Ferenc,szobrászat,diszitőszobrászat szakon 54. old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Sidló [ ], szobrász

Megemlítve: a megye nagy műtöttét, Madách Imrét ábrázoló bronzszobor Sidló műve.

Dr. Aldobolyi Vagy Miklós: Megújult arcú nógrádi tájak 2242–2248.

Élet és Tudomány, Bp. 1970. nov. 20. XXV/47.

Sidló Ferenc

A gödöllői művésztelep szövőmű-
helyének terveit készítette a művész-
több művésztársával együtt – amiket
a helyi betanított szőnyegszövő la-
nyok kivitelezték.

B. Kiss Éva: A gödöllői iskola ipar-
művészeti törekvései.
Vigilia, Budapest, 1943. nov. 442. old.

Sidló Ferenc

A marosvásárhelyi Kultúrpalota domborműveit és plantikát készítette el Kőrösfői-kriesch-sel együtt.

A Hét, 1972. ápr. 14.

3 elf. 15 n.

12 p.

Sidló Ferenc, szobrász

A száréves Budapest szobrai c. album elemzése során megemlítve.

Rózsa Gyula: Budapesti Klassicismus

M. 7.

Népszabadság, Bp. 972. dec. 10.

Sidló Ferenc

„Danaidák Zútja" (1933)

V. Biermann tér – fotó

A százéves Budapest szobraiból

Bp. Corvina 1972 18. Zép

Sidló Ferenc

alkotta a V. Biermann István téren felállított Danaidák kútját.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 1335 l

2341

SIDLÓ FERENC, szobrász

Metky Ödön, szobrászművész, aki 1906-ban Bpesten született és 1926-ban iratkozott be a Képzőművészeti Főkolára, ott Sidló Ferenc tanitványa volt. 9/297/.old.

SZIGETI ISTVÁN: Metky Ödön szobrászművész érmei és plakettjei 9/297/old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVII. 1961. 17.sz. Bp.

SIDLÓ FERENC, szobrász

Majthényi Károly szobrászművész, aki 1914-ben Edelényben született, a Képzőművészeti Főiskolán Sidlónak a tanítványa volt /1936-41/. 46.old.

SZIGETI ISTVÁN: Majthényi Károly szobrászművész plaket je 46.old.

AZ ÉREM, közlemények az éremgyüj és köréből. XIX. évf. 1963. 24. szám. Bp.

SIDLÓ FERENC, szobrász

Örkényi Strasser István, szobrászművész, aki 1911-ben Szentesen született, a Képzőművészeti Főiskolán Sidló Ferenc tanitványa volt. 19/235/.old.

SZIGETI ISTVÁN: Örkényi Strasser István szobrászművész érmei és plaketjei 19/235/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVI. 1960. 14.sz. 8p.

SUDLÓ FERENC, szobrász

Sidló Ferenc
(1882 - 1953)

Bécsben, Münchenben és Rómában
fordult meg továbbképzésre

Néprajz 1972 augusztus 5
S. old.

Sidló Ferenc

2

Hasatáve a gödöllőiek körében
dolgozott a szecenziónak kódolva

Népszava 1972 augusztus 5
f. old.

Sidló Ferenc

3

„Danaidák kútja" (Budapest)
„István király szobor" (Gyöngyösfehérvár)
c. művei emlitve

Népszava 1972 augusztus 5
8. old.

Sidló Ferenc, szobrász

Szent István székesfehérvári lovasszobrát alkotta.

Antalffy Gyula: Székesfehérvár millenniuma

839-845.

Élet és Tudomány, Bp. 1972. V. 5.

XXVII
18.

Sidló Ferenc festőművész

Az Új Magyar Képtárnak a Várban lesz az otthona. A tervek szerint a művész alkotásai is a Gontváry-teremben kerülnek bemutatásra.

Hubay Miklós: Nemzeti képtárunk terrébez.

Kritika, Budapest, 1943. 10. 10. old.

Sidló Ferenc

Nagy Sándorné, Undi Karla, Zichy István gr., Juhász Árpád, Raáb Ervin művészek, -Kriesch Aladár és Nagy Sándor taniványai,- szerepelnek a Nemzeti Szalon tárlatán munkáikkal. Tövis: "Gondolatok mezőin" cimmel, a gödöllőiek kiállitásáról beszámolva emliti meg a felsorolt művészeket, akiknek tehetséges, művészi értékü munkái bizonyitják mestereik géniuszának vonzóerejét, aminek eredményeként a "gondolatok végtelen mezőin" találkozhattak velük.

/A "Gondolatok mezőin" cimre vonatkozó magyarázat, a két mesterről készült cédulákon található./

A HÉT, Bp. 1909. szept. 26. XX. évf. 39. sz. 651-652. lap.

SIDLÓ Ferenc szobrász

RÓBERT Péter: A nemzeti áldozatkészség emlékműve.
= Heti Budapest, II. évf. 45. sz. 1990. nov. 23.
14-15.p. ill.

Bp. V. Erzsébet téren állott Páncélos vitéz c. szobra

katalógust irta és összeállitotta: Voit P. A katalógust szerkesztette és a kiállitást rend. Buzási E. Bp., 1981

VOIT 1982 — Voit P.: Franz Anton Pilgram 1699-1761. Bp., 1982

WAGNER-RIEGER 1964 — Wagner-Rieger, R.: Literaturbericht Barockarchitektur in Österreich. = Zeitschrift für Kunstgeschichte, Bd. 27. 3/4. 1964 246-271

WEINER 1978 — Weiner, P.: Zinngiessermarken in Ungarn. Bp., 1978

WICK 1941 — Wick B.: Kassa története és müemlékei. Kassa, 1941

YBL 1924 — Ybl E.: Savojai Jenő herceg ráckevei kastélya. = Az Országos Magyar Szépmüvészeti Muzeum Évkönyve, III. köt. 1921/1923 /1924/ 51-80

ZÁDOR 1931 — Zádor A.: A Grassalkovich-levéltár kerttervei. = Magyar Müvészet VII. évf. 1931 581-598

Sidló Ferenc

szobrász,19o7-ben Réti István megfestette
Sidló Ferenc szobrászmüvész portréját.

Dévényi Iván:Réti István
Látóhatár 197o/9-1o 941 .old.

Fiáth Ferenc szobrász

a gödöllői művésztelep tagja volt.

Népszava 1972 julius 1 8.old.

Sidló Ferenc

může:

„Donaidák kútja," 1933. V. Biermann tér. 18. sz. reprodukció.

Székely András: A százéves Budapest szobraiból, Budapest, 1972

271

Sidló Ferenc, szobrászművész (1882–1953).

A Szárados úton élő művészeket a kontársi együvé tartozás és a munkahely hozta közelebb egymáshoz. Olyan híres és kiválot művészek éltek itt, mint Medgyessy F., Visfaludi Ströbl Zs., Pór B., Sidló F., Mikus S., Csorba G., Sámuel K., Makris Agámemnon.

Hollós László: 70 éves a Szárados úti művésztelep.
Budapest, 1983. jól. 10-old.

Sidló Ferenc
i
szobrász

Szent 'Isló án szobor'
" (repro)

Martiny Barna: Stephanus vex
Nőt Lapja, 1970. augusztus - 33 szám

SIDLÓ FERENC, szobrász

Kiss Kovács Gyula 1942-ben iratkozott be a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Sidló volt az első mestere. 65.old.

SOÓS GYULA: Kiss Kovács Gyula érmei 65.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LXIV-LXV.évf. 1965-1966. Akad.Kiadó, Bpest. 1966.

Sidló Ferenc

szobrán

Sidló Szent István szobrával
közelében kerül felállításra
Székesfehérvárott Kerényi Jenő
két új műve.

—: Kortársak Kerényi Jenőről
Művészet, 1974. május - 5 lap.

Sidló Ferenc szobrásznűvész

A század első éveiben alakult gödöllői művésztelep törzstagja volt.

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története.

Népszava, 1972. júl. 1.

Sidló Ferenc

1937-1938-ban készült Sidló Ferenc Szent Sebestyénje.

K. Kovalovszky Mária: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december 16 lap.

Sidló Ferenc

A Szent István szobor bizottság hosszú viták után jutott arra a következtetésre, hogy Sidló alkotása számára, a legalkalmasabb a fehérvári Megyeházi előtti tér.

K. Kovalovszky Márta: Székesfehérvár, 1938.
Múvészet, 1977. december – 16. lap.

Sidló Ferenc

Szent István
(repro)

U. Kovalovszky Márta: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december - 16. lap.

Sidló Ferenc

Székesfehérvári szobor
(rep.ro)

— : Milyen volt István király.
Pühör, 1977. augusztus 21-23. lap.

Sidló Ferenc

Méltatás

P. Szűcs Julianna: Az időjel csapdája.
Művészet, 1977. december - 2 lap.

Sidló Ferenc

Az Fejér megyei Napló 1937 de-
cemberében interjút készített Sid-
ló Ferenccel a Szent István sző-
lőjében.

K. Kovalovszky Márta: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december - 16. lap.

Sidló Ferenc

Sidló Ferenc Szent István alakja
királya, papja, prófétája
népének. Fejét az ásiai fejű
típushoz igazította a szobrász.

K. Kovalovszky Márta: Sikhesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december - 16 lap.

Sidló Ferenc

Sidló művészete megfelelt a feladatnak a Szent-István szobor esetében.

K. Kovalovszky Márta: Shakespeare-év, 1938.
Művészet, 1977. december - 16 lap.

Sidló Ferenc

Sidló Ferenc műve a budapesti Mátyás templomban Árpádházi Margit szobra.

K. Kovalovszky Márta: Szekesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december – 16 kap.

Sidló Ferenc

Sidló Ferenc a Szent István szobor alkotásakor a Képzőmű vészeti Főiskola tanára, a Horthy által alapított Corvin-hoszorú tulajdonosa volt.

K. Kovalovszky Márta: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december – 16 lap.

Szidló Ferenc

Az Országos Levéltár épületét a Honfoglalás és a Godaszarvas dombormű díszíti, ami Szidló-alkotása.

K. Kovalovszky Márta: Székesfehérvár 1938.
Művészet, 1977. december - 16 lap.

Sidló Ferenc

Sidló budapesti Danaidák kútja álló figurája klasszicizálóbb-alhotas.

Kr. Kovalovszky Marta: Székesfehérvár 1938.

Kr. Kovalovszky Marta: Székesfehérvár 1938.

Művészet, 1977. december – 16 lap.

Sidló Ferenc

A Szent István rabor elkészítésével 1937 elején Sidló Ferencet bírták meg.

K. Kovalovszky Mária: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1974 december – 16 lap.

Sidló Ferenc

Sidló kiszitette Kalocsán és Pécsett a hősi emléket, Szegedan Nagy Lajos, Hunyadi János és Kapisztrán János szobiait.

K. Kovalovszky Márta: Székesfehérvár 1938.
Művészet, 1977. december – 16 lap.

Sidló Ferenc.

Sidló Ferenc „Szent István"-ját
1938 augusztus 18-án adták
át a nyilvánosságnak Székes-
fehérvárott.

V. Kovalovszky Márton: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december - 16. lap.

Sidló Ferenc

A Fejér megyei Napló 1937 márcinsában „A Szent István szobor mestere" cimmel hosszabb cikket közöl Sidlóról.

V. Kovalovszky Márta: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december – 16. lap.

Sidló Ferenc

A Szekesfehérvári Friss Ujság, valamint más fehérvári ujságok méltatták felállításakor a Szent István szobrot.

Takács József: „A megváltás ábrázása remény nélkül"
Művészet, 1977. december - 21 lap.

Sidló Ferenc

a gödöllői szőnyegszövő üzemben dolgozott, miután az iskola az Iparművészeti Főiskolához csatlakozott.

Forrás 1977/1o-86
Keserü Katalin: A gödöllői művésztelep és a népművészet

Sidló Ferenc

Székesfehérvári Szent István lovas-szobrát bemutatja a lap.
Repr.
"Pesti szobrászok" cimmel körkérdést intéz tek a szobrászokhoz, hogy adjanak választ a arra, milyen müvön dolgoznak jelenleg, s mi a legkedvesebb alkotásuk.
A cikk csupán a fenti szobormüvet emliti meg s egyéb kérdésekre nem válaszol.
A feladott kérdésre válaszló müvészek nevének felsorolását lásd: Medgyessy Ferenc nevénél.
Délibáb, Bp. 1939. szept. 16. XIII.évf. 37. sz. 25-27. lap.

Sidló Ferenc, szobrász

L.: Kempelen f.

Dr. Czenner M.: Újjászületik 1603-1606

Élet és Tudomány, Bp. 1977. dec. 23. XXXII/51

Sidló Ferenc, szobrász

A gödöllői műhely kecskeméti kiállításán szerepelnek Sidló Ferenc és Moiret Ödön, - a magyar szecesszió két szobrásza - szobrai

Losonci Miklós: A gödöllői műhely kecskeméti kiállítása.
Pest Megyei Hírlap, 1977, okt. 13.

Sidló Ferenc

„Ferenczy István" emléktáblája az I. Országház n. 14. sz. ház homlokzatán.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

8.96 f

Sidló Ferenc

szobrász, Stróbl Alajos tanítványa, a Képzőművészeti Főiskola tanára, legismertebb műve a Donaidák kútja

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

10321

Sidló Ferenc szobrász

A városközpontban áll az első világháború magyar hőseinek emlékműve, Sidló Ferenc munkája. (említve)

Bozó Ferenc: Kalocsai szobrok.
Petőfi Népe, 1974. ápr. 28.

SIDLÓ FERENC, szobrász,éremművész

Gáty-Goldmann Fülöp 1921-ben az általa elérhető összes magy.szobrász-éremművésztől megrendelte önarcképét 100+100 mm.plaketten.-A gyüjt.a MNM.-ban van. 116.drb. A sorozathoz tartozó önarcképplakettek:
SIDLÓ FERENC.-Felirat:SIDLÓ 921.-MNM.-100+100 mm.Leirás: HP. 4853. 31.old

GOSZTONYI JÁNOS: Magyar szobrászok és éremművészek önarcképplakettjei 24.old

AZ ÉREM, XXXII.évf. 1975.-1. Bp. 1975

SIDLO FERENC, szobrasz

Soproni Stöckert Karoly a Bpesti képzőművészeti Főiskolan a felvételi vizsgara egy leanyfejet mintazott. Sidló Frenec,ezt meglatvan,még a vizsga befejezése előtt megelőzve a hivatalos eredményhirdetést,jelezte,hogy szivesen latna osztalyan Stöckert. 280.old

SZARKA ÁRPÁD és Soproni Stöck-
SZABÓ JENŐ: Gondolatok Szarka Árpád és Soproni Stöckert Karoly kiallitasáról 275.old

SOPRONI SZEMLE, Helytört.Folyóirat, XXVIII.évf.
1974, Sopron, 1974

Sidló Ferenc

Sidló lovas Szent István ánját
néhány utcával odébb alli-
tották fel Székesfehérvárott egy klasz-
szicista házakkal övezett tér, hö-
zepén csaknem egyidőben Pátzay
lovasszobrával.

Kovács Péter: Nézzük meg együtt Pátzay Pál fehérvári
lovasszobrát.

Müvészet, 1976.december - 24.oldal.

Sidló Ferenc

Méltatás.

Kovács Péter: Nézzük meg együtt Pátzay Pál fehérvári lovasszobrát.

Művészet, 1976.december - ~~25~~ 24.oldal.

SIDLÓ FERENC, szobrász

Bars/Bartizek/László 1902-ben Sátoraljaújhelyen született.1922-1926-ig a budapesti képzőművészeti főiskolán Bosznay István és Edvi Illés Aladár festőművészek; Stróbl Alajos, Sidló Ferenc és Bory Jenő szobrászművészek tanitványa volt. 35.old

SZIGETI ISTVÁN: Bars László festőművész érmei 35.old

AZ ÉREM, XXVIII.évf. 1972. 1.szám, Bp.

Sidló Ferenc

A szobrászmüvészek közül Sidló Ferenc, Pásztor János, Horvai János, Vaszary László és Bezerédu Gyula alkotásait nagyra értékeli Register: "Képzőmüvészeti krónika" c. kritikájában, mely a Mücsarnokban rendezett, tavaszi tárlatról számol be, a Müvészet c. rovatban.
Sidló Ferenc és Pásztor János szobraira külön nyomatékkel felhivja a figyelmet.

A HÉT, Bp. 192o. május 1.
XXXI. évf. 15. sz. 223. lap.

Sidló Ferenc

A szoborteremben a müvész megrázó erejü "Rabmagyar" c. remekmüvét méltatja Fóthy János: "Magyar reprezentativ kiállitás a Nemzeti Szalonban" c. c. beszámolójában, mely a Müvészet c. rovatban jelent meg.

A HÉT, Bp. 192o. dec. 1.
XXXI. évf. 36. sz. 559-56o. lap.

Sidló Ferenc, szobrasz

Külön csoportot alkot a Kresch vezette gödöllői telep melynek tagjai és az iskola tanitványaiKorris és Crane nyoman haladtak. Nagy Sandor, Remsey Jenő, Thorocskai Wigand Ede, Undi növérek, Sidló Ferenc, Moiret Odön, Diósy Antal, Hende Vince, stb. 44.old.

Mersei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola /1880-1944/
oktatasi rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Sidló Ferenc

Sidló Ferenc nobrász az 1907-ben alakult nobrásiskola vezetője lett. Későbbi felesége Undi Carla a nővő-iskolában művészi rajzot tanított.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Sidló Ferenc szobrász 2.) Folytatás

1919. – ben megalakult az Iparművészeti Tanács. – a képzőművészek a Fészek-klubban szervezkedtek. A szobrászoknál Sidló Ferenc, a festőknél Hermann Lipót lett a vezető

Gádor István: Pályám emlékei, Kritika, Budapest, 1976. aug. 8. old.

Sidló Ferenc, szobrász (Bpest, 1882–1953).[1]
a Képzőművészeti Főiskola tanára.
Több műve a Nemzeti Galériában található. Legismertebb műve a székesfehérvári István király szobor. (emlitve)

Herceg Ibolya: Jegyzetek.
Kritika, Budapest, 1946 aug. 12. old.

Sidló Ferenc

286. kép Gémmy, Gipsz. 62 cm MNG
287. kép Lélekvivő Gipsz 61 cm MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Sidló Ferenc

Margitay Ernő: "Gödöllő" c. kritikájában Nagy Sándor és Körösfői Kriesch Aladár művészeken kivül beszámol még a gödöllőiek művészgárdájából Zichy István, Raáb Ervin. Undi S. Carola és Sidló Ferenc munkájáról.
A tárlaton szereplő művek felsorolása mellett értékel és összehasonlit egy-egy művészi alkotást, s megjegyzi az egymás kösötti különbségeket.

Sidló Ferenc : "Egy leány képmása" c. szobránál jobbat ritkán lehet látni, -mondja a kritika. "Látomás" c. szobrát szintén kiválónak tartja, de a "Férfikor és tartozéka" c. alkotását birálja, nem találja szépnek.

ÉLET, Bp. 1909. okt. 3. I. évf. 40.sz. 443-446. lap.

Sidló Ferenc

A Sajtóhadiszállás művészeinek kiállitásáról és az ott bemutatott művekre vonatkozó kritikáról ad képet a lap "Kultura" c. rovata.

Hesshaimer Lajos: "most is olyan gondosan rajzol és készíti karcait, mint azelőtt"

A szobrászok közül:

Sidló Ferenc, Kisfaludi Stróbl Zsigmond kiváló szoborportrékkal szerepel.

Horvai János siremlékeket mutat be a tárlaton. A "Kultura" rovatában felsorolt valamennyi művésznév Vaszary János nevénél található.

Élet, Bp. 1917. febr. 11. IX.évf. 6. sz.148. lap.

Sidló Ferenc

A "Képzőművészet" c. rovatban Undi Imre számol be a Nemzeti Szalon csoportkiállitásáról. A tárlaton szereplő hadviselt müvészek névsora folyamatosan következik a névszerinti cédulákon müveik értékelésével. Szobrászok:

Sidló Ferenc: "markáns katonafejei, "Sebesült harcos"-a,

Szamosi Sós Vilmos: plakettjei,

Pásztor János: "Varrónő"-je

Siklódy Lőrinc: néhány zsáner-szobrocskája, egytől-egyig valamennyi kiváló alkotás.

A teljes müvésznévsor Medgyessy Ferenc nevénél található.

Élet, Bpp 1919. márc. 16. XI. évf. 11. sz. 259-260. lap.

Sidló Ferencné 2./

Raynerné Istvánffy Gabriella állatfestményeit bírálja, melyek ugyhatnak, mint Komáromi Kacz Endréné müvei.

Komáromi Kacz Endréné akvarelljei technikai készségük ellenére klisészerüek.

Rauscher Juliska képei valóságos oázist jelentenek a sivárságok közepette.

Sidló Ferencné tehetséges akvarelleket festett.

Somló Sári Vajda János szobrát kiemeli a kritika. Tótváradi Korniss Elemérné müvész csipkéi elismerésre méltóak.

Élet, Bp. 1916. márc. 12. VIII. évf. 11. sz. 259. lap.

Sidló Ferenc

Stróbl Alajos kifejező márványportréja ihletett alkotás, Kisfaludi Stróbl Zsigmond "Gyik" c. szobormüve elsőrangu munka, Pásztor János nagy dijat nyert -"Bucsuzkodás" c.- szobrával remekel,- mondja kritikájában dr. Szemes Miklós: "A Képzőmüvészeti Társulat 60 éve a Mücsarnokban" cimmel a jubiláris tárlatot ismertetve.
Megdicséri Knoppné Curtis Gertrud vizfestményeit, majd felsorolja a legrangosabb müvek alkotóit: Szentgyörgyi István, Rápolthy Lajos, Gách István, Somogyi, Sidló Ferenc, Orbán Antal. Ligeti, Lux, dr. Szemess Miklós beszámolójában feltüntetett valamennyi müvésznevet lásd: Stróbl Alajos nevénél.

Élet, Bp. 1922. május 28. XIII. évf. 11. lap. 269-270. lap.

Sidló Ferenc

"A Céhbeliek kiállitása" cimmel Mátrai Vilmos irja: "Petőfi szellemének szentelték negyedik kiállitásukat a Céhbeliek"
A szobrászok között -a Petőfiről készült szobrok és egyéb alkotások közül- a legkiválóbbak: Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Damkó József, Telcs Ede, Sidló Ferenc és Horvai János.
A festők közül:
dr. Székely Andor, Körösfői Kriesch A. Szlányi Lajos, Udvary Géza, Jaschik Álmos, Nagy Sándor, Deák Ebner Lajos, Glatz Oszkár, Raáb Ervin, Nádreler Róbert. Megemliti még Moiret Ödön nevét.

Sidló Ferenc és Horvai János Petőfi-portréját együtt méltatja elismeréssel.

Élet, Bp. 1923. febr. 25. XIV. évf. 4. sz. 93. lap.

1204. Ismeretlen művész.
A XVII. századból.

Buda látképe.

A várat vízzel telt és
~~vett vár,~~ melynek töv
kókutas kert köti le
~~el.~~ A ⊥ előtérben,
két vértes támad egy
eles~~tek~~ek,
csapatok két lovas pa
hajóhid alatt fekvő P
Mind a két városban, a
holdak képeznek diszt.
felirattal: »BVDA«.

⊥ környék

Elefántcsont,
október 26-án Finály

⊥ balról, de a fán túl, török gyalogság menekül,

SIEBER *Ferenc*, építész Nagykárolyban, hol atyja építőmester volt. Párizsban végezte tanulmányait, honnan visszatérve 1778. fejezte be a nagykárolyi barokk-templom építését.

É. K. II. 4431

dr. Szentiványi Gyuláné
részére

Budapest

XI. Lágymányosi -ú
16 II. 2

Siebenbürger Márton

Krakói ötvös

XVI. sz

ajánlott

MAGYAR KIR. POSTA
30
MAGYAR KIR. POSTA
30
MAGYAR KIR. POSTA
30
MAGYAR KIR. POSTA
30
MAGYAR KIR. POSTA
10

Erdélyi Lukács
ötvös XV. 4.

irod

Bárány Istvánnédi:
A magyar iparművészet
történetéből - Bp.
1936. 7. l.

Siebenbürger

Szűcs

Az erdélyi művészek ausztriai pályafutására érdekes fényt vet az alábbi adat, amely a XV. század végéről való. 1490-ben, az I. Miksa császár udvartartására vonatkozó iratokban[375] páncélkészítők, szabók, selyemhímzők és kárpitosok között feltűnik bizonyos *Siebenbürger* (Sybenburger) udvari szűcs neve. A mestert, akinek keresztnevéről, tehát tulajdonképeni nevéről, sajnos, az írott forrás nem tudósít,[376] Miksa császár megbecsülhette és sokat foglalkoztathatta. Erre mutat legalább is az a körülmény, hogy az udvartartás költségeire két lovat tarthatott. A kényes ízlésű uralkodó udvari szűcse tehát magyar, közelebbről erdélyi volt, éppúgy mint udvari ötvöse. Az ő keze alól kerülhettek ki azok a prémmel kivarrott menték és díszkabátok, amelyek Burgkmair fametszeteinek tanusága szerint Miksa császár öltözködésében nagy szerepet játszottak. Kár, hogy éppen róla, aki ily magas pártfogóval dicsekedhetett, alig tudunk továbbiakat. Egy keltezetlen (1519 körüli?) oklevél[377] szerint Appenzeller János puskaműves is rendelt nála szőrmeneműeket. Keresztneve ez alkalommal sem szerepel.

Gentmagyművanszt

66-l.

PMŰVÉSZE

V., Mária Va

hren

/ESI

ÉS

Siebenbürger György

céhemlékek gyüjtőinek és őrizőinek kezében, akik példát vehetnek róla, miként kellene saját céhemlékeinket a feldolgozás számára hozzáférhetővé tenni. Csak ha a jelentősebb városainkban még felkutatható emlékek feltárulnak, akkor fogjuk látni, hogy nyugati szomszédaink mögött céhemlékek dolgában sem maradunk el, sőt nem egy dologban őket túl is szárnyaljuk. *Varjú Elemér.*

BRUNO GRIMSCHITZ. Die österreichische Zeichnung im 19. Jahrhundert. Amalthea-Verlag. Bécs 1928, 120 képpel.

Az utóbbi években az osztrák művészet iránt megnyilvánuló érdeklődésre akadályozóan hatott a XIX. századbeli osztrák művészet irodalmának szegényessége. Hevesi Lajosnak immár huszonhat éve megjelent munkáján kívül más összefoglaló művel nem találkozunk. E kor művészeivel egyes újabb monografiákból ismerkedtünk meg, amelyek nem pótolták, hanem még fokozottabban éreztették egy új összefoglaló munkának szükségességét. Épp ezért várakozással fogadtuk Grimschitznek, az ismert osztrák művészettörténeti írónak munkáját, amely az Amalthea-Verlag ízléses kiállításában jelent meg, mintegy folytatásaként Karl Garzarolli-Thurnlackh: Die barocke Handzeichnung in Österreich c. munkájának.[1] A rajz minden művészi megnyilatkozásnak legközvetlenebb formája s a művész belső, lelkivilágába vezet. A tradíciókhoz és külsőségekhez is inkább alkalmazkodó művész a grafikában a legőszintébb. Az új törekvések a grafikában érvényesülnek leginkább és a grafikai alkotás tükrözi legtisztábban a korszellem művészi megnyilatkozásait. A szerző a grafikai alkotásokon keresztül hatol a művész lelkébe és a XIX. századbeli osztrák művészet alig méltatott rajzművészetén át igyekszik az osztrák lényeg és osztrák természet megismeréséhez.

Az osztrák művészet a barokkban teljesedik ki. Az új, polgárias, évszázadban a barokk nem tűnik el nyomtalanul, hanem tovább él. Egyrészt a bécsi Akadémia merevségében, amely a XVIII. század pompás örökségét iskolaszerű akademizmussá alakítja át, másrészt olyképpen, hogy elpolgáriasodik és a barokk festői öröksége a „polgári barokk" tájkép-festészetében él tovább. A nazarénus-koraromantikus művészi irány és a régi bécsi művészet realizmusa teljesen felszabadul a barokk tradíciók alól. Megszűnik a barokk görbék ritmikus vonala, amely az egész alkotást egy lendületteljes kiteljesedésbe alakítja. A vonal felszabadul és a vonal felszabadulása a barokk páthosztól és lényegtől való megszabadulást jelenti. A késő-romantikus művészet egy általános reakcióba torkollik, amely az osztrák festészet fejlődésének főirányába vezet, egy második barokk megjelenését idézve elő. A század közepén a barokk egy általános hulláma keletkezik, amely mint az osztrák szellem alaptényezője, a mindenfelől ellene irányuló realisztikus áramlatokkal szemben nagy művészi egységként jelentkezik. A barokk újraéled, — de a

XVII. SZÁZADI SERLEG. Siebenbürger György munkája
Ulmi múzeum

[1] Dr. Pigler Andor úr ismertette a Magyar Művészet mult, 1928. évi 8-ik számában, a 650—652. oldalakon.

össze a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet helyiségébe, melyen az érdekelt minisztériumok, hatóságok és műszaki egyesületek képviselőin kívül mintegy 40 építész vett részt. Az értekezlet megalakította a végrehajtó bizottságot s annak ügyvezető elnökéül K. Virágh Andor építészt, nyugalmazott helyettes államtitkárt választotta meg. Egyben jelölő bizottságot küldött ki a tisztségek betöltése iránt való javaslattételre.

Az értekezlet elhatározta, hogy a Budapesten tartandó kongresszussal kapcsolatban építési tervkiállítást rendez, mely felöleli majd azokat a kiemelkedőbb építőművészi alkotásokat is, melyeket a megszállt országrészeken — Trianon előtt — magyar építészek létesítettek.

MŰVÉSZETI IRODALOM

DIE ZUNFTALTERTÜMER DES MUSEUMS DER STADT ULM, VON ALFRED HÄBERLE. Ulm, Verlag des Museums, 1929. — 8-rét, 156 oldal, 32 képtábla.

Ulm város múzeuma terjedelmes és ízlésesen kiállított kötetben adta közre céhemlékeinek ismertetését. A munka messze túlemelkedik a leíró-katalógusok színvonalán s bevezető fejezeteiben áttekintést nyujt a régi, gazdag, művészeti emlékekben is dús kereskedőváros sokszáz évre visszanyúló céhéletéről.

Bár a szerző elé a múzeum kiváló igazgatója: *J. Baum* tanár elsősorban azt a feladatot tűzte ki, hogy a céhemlékeket *történeti szempontból* sorakoztassa fel, mégis telve van a munka iparművészeti adalékokkal is. E szempontból nézve a dolgot, a tartalmas könyv megérdemli, hogy a Magyar Művészet olvasói is tudomást vegyenek róla.

A múzeumban őrzött céhemlékek egészen a XVI. század elejéig nyúlnak vissza. Legkorábbi köztük az aranymívesek 1501-ben készült céhtáblája. A falra szánt hatalmas fatábla, amely a XVII. században új keretet kapott, középen még kora-renaissance jellegű képpel van díszítve. Ötvösműhelyt s egyben boltot látunk rajta, az előtérben Szt. Eligius püspök alakjával, amint teljes egyházi ornátusban egy serleget kalapál a hatalmas tőkébe ütött üllőn. A képet két oldalról az ötvösök, többnyire névjeles, címerei környezik. Gazdag forrásul szolgálnak ezek (amint Marc Rosenberg közismert könyvéből is látható) az ulmi ötvösség történetéhez, épúgy, mint az ötvösöknek ugyanitt őrzött címereskönyve.

Az ulmi céhek nem mesterségek szerint, hanem teljesen önkényesen csoportosultak. Így történt, hogy a XV. század végén a kép- és táblafestők, a képsokszorosítók (Briefmaler), falfestők, képfaragók egy céhben vannak a szatócsokkal, nyergesekkel, szíjgyártókkal, paszomántosokkal, ablaküvegezőkkel, pergament készítőkkel, sőt még a vendégfogadósokkal is. Az emlékek között sajátságosan alig akad a művészekre vonatkozó, ami részben abban találhatja magyarázatát, hogy ezek már a XVI—XVII. század folyamán kiemelkedtek a kézművesek sorából.

A képtáblákon közölt tárgyak nem mutatnak magasabb, iparművészeti színvonalra. Az ötvösművek között a finomarany-verőknek a XVII. század elején készült talpas serlege a legdíszesebb. Ez azonban nem ulmi, hanem *augsburgi* munka s egy valószínűleg *magyarországi eredetű* mester: *Siebenbürger* György munkája. A kissé túlterhelt díszítésű darab a XVII. sz. elejéről való átlagos erdélyi ötvösmunkák szintjét nem haladja meg. A többi, helyi készítésű ezüsttárgyak pedig jóval ezen alul maradnak. Igen érdekesek s nálunk nem voltak szokásban az ulmi céheknél divatozott olyan emléktáblák, amelyeken tisztséget viselt mesterek kis miniatür-képmásai vannak elhelyezve. Ezek — úgy látszik — a XVII. században jöttek szokásba s felváltották a címeres céhtáblákat. A *pékek* 1675-ben kezdődő tábláján 135 arckép található (az utolsó 1921-ből), a kékfestők és takácsokén 1685-től 1768-ig ötvenkettő. Jellemző, hogy itt 1863 óta már csak *fényképekkel* szaporodott a sorozat. Ugyanez az eset a tímároknál is. A hasonló emlékek között a *hajósoké* művészi tekintetben a legtöbbet érő. 1686-ban készült; keretét fülkagyló-stílusban készült faragás díszíti. Középső lapján s három pár szárnyán 132 hajósmester, nem egyszer művészien festett képmása talál helyet. Utolsó az 1896-ban elhunyt Heilbronner Kristóf Erhard. Neve alatt négysoros versecske zárja le örök időkre a táblát:

> Als letzter Meister schliess ich die Reih,
> Denn mit der Schiffahrt ist vorbei.
> Hinunter nach dem schönen Wien,
> Liess ich die letzte Zille ziehn.

Mondanunk sem kell, hogy haidanán e derék hajósok Pestig s még tovább is lejöttek lóvontatta terhes hajóikkal s közülük nem egy állandó összeköttetésben volt hazánkkal. Különösen a középkorban, amikor nem egy kiváló ulmi Tafelmaler és Bildschnitzer hajózott le velük a Dunán, hogy az akkor bőpénzű magyaroknál munkát s megélhetést keressen. Messzebb azonban nem jutottak az ulmi hajósgazdák, merő túlzás volt tehát, amikor a XVII. század végén az egyik szárny aljára I. M. Bayer helybeli festőművésszel viharos *tengert* festettek hullámhányta hatalmas gályákkal.

Häberle könyvét haszonnal forgathatják mindazok, akiket a régi idők polgári művészete s ipara érdekel. Különösen helyén lenne a hazai

MAGYAR MŰVÉSZET
1929.

Siebenbürger Hans

Siebenbürger Hans

Erdélyi János, festő. l.

Siebenbürger.

Erdélyi Lukács, ötvös *(Lucas Siebenburger, Transylvanus)*. A XV. század végén s a XVI. század elején Miksa császár szolgálatában Tirolban és Ausztriában működött. A császár 1509-ben, harmincz évi hűséges szolgálatai elismeréseül nagy dícsérettel halmozta el.

Mihalik József: Az ötvösség. (Ráth György: Az iparművészet könyve. Budapest, 1912. III. 106. l.)

Erdélyi Lukács
Ötvös.

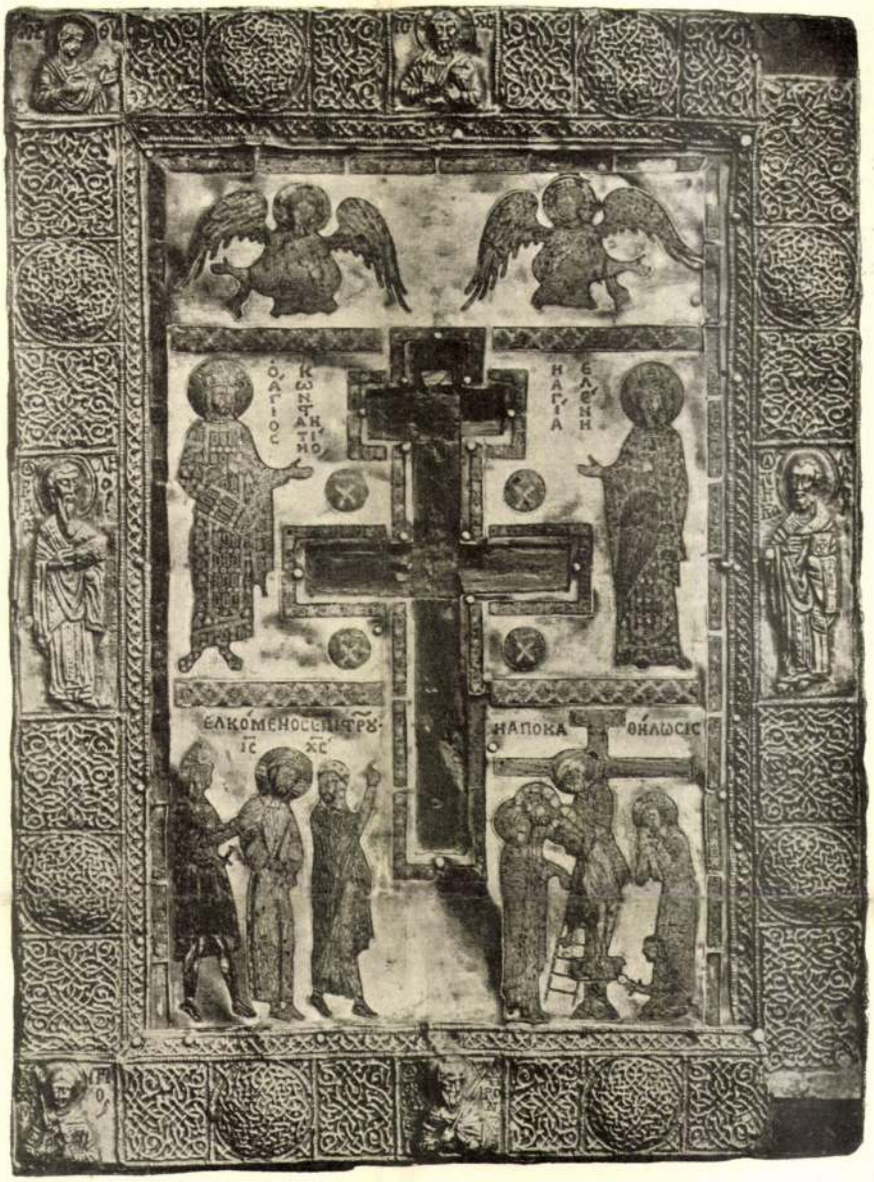

AZ ESZTERGOMI LIPSZANOTÉKA

Ebenist et fondeur: ez a kettős cím, amelyet XIV. Lajos korában az iparművészet vezető emberei viseltek, jellemzően fejezi ki azt a szoros kapcsolatot, amely a különböző anyagok feldolgozását egységes dekorativ cél érdekében, egy kézben egyesítette. A műasztalos és a bronzöntő a legkedvezőbb esetben egy személy volt.

Mint a francia barokk művészet eredete általában, az iparművészeté is Olaszországban keresendő s első sorban olaszok voltak azok a művészek, akik XIV. Lajos szükségleteit kielégítették. De a francia művészet csudálatraméltó szervezettsége, a király akaratának és Le Brun vezetésének ereje csakhamar egységes francia és elsősorban udvari jellegű művészetre vezetett. Olasz volt még Domenico Cucci, kinek nagy része volt a királyi épületek diszítésében, a Tuilleries-ben, a Louvre-ben, Saint Germain-ben, Versailles-ben, Fontainebleauban. Különösen kisebb bronzművek, veretek stb. készítésével is foglalkozott. De maga a nagy

mert 1605-ben Lyon-ban tartózkodik, hol a Guise hercegeket szolgálja művészetével, 1608-ban pedig Párisban lakik, ahol IV. Henrik királynak udvari ötvöse.

Kassához hasonló szerep jutott más városoknak is. Igy Pozsonyban, Debrecenben, Pesten, Budán, Lőcsén, Eperjesen, Selmecbányán, Besztercebányán, Szegeden, Kolozsvárott, Nagyváradon, Nagyszebenben, Sopronban és Brassóban oly jelentős ötvöscéhek álltak fenn, amelyek egész vidékek helyi központjaiul tekinthetők, melyekből, mint valóságos művészi gócpontokból, élénk tevékenység áradt ki. Ez főkép a közvetlen környezetre gyakorolta iskolaszerű hatását s befolyásolta azt ízlés és technika tekintetében egyaránt. Úgy látszik, a XVI. század közepén, vagy vége táján lép fel hazánkban egy új műgyakorlat, az ú. n. «erdélyi» zománc, amely merőben más, mint a sodronyzománc. Más a foglalása, mások a színei, mustrái s más az alkalmazása is, mert ékszereken, kardhüvelyeken, öveken, serlegeken s könyvfedeleken találjuk meg. Annál a körülménynél fogva, hogy e technika legszebb és legtöbb emlékét Erdélyből bírjuk, «erdélyinek» nevezték el, holott ez az elnevezése nem helyes, mert készítése hazánk egész területén kétszáz esztendőn keresztül dívott, sőt hódítása még a külföldön is elterjedt s nemcsak a közeli dél és keletre eső félig művelt országok felé, de Lengyel- és Németországba is elvitték azt odaszakadt ötvöseink.»

Ugyancsak Mihalik ír a könyv egy további helyén a zománcról, amelynek sokféle fajtái közt, a sodronyzománc egészen különös nevezetességre és önálló jellegre tett szert Magyarországon a XV. század folyamán.

Éber László, az ősi bronznak és az ércnek az iparművészetben játszott szerepéről ad elő, kezdve elemi alkalmazásuktól a legraffináltabb eredményekig. Ennek az ősi anyagnak az iparművészetben kinyilt szépségei a XVIII. században még megvesztegető bájjal és pompával lépnek elénk, az empirt követő idő, a XIX. század azonban már sülyedés. Szerepe úgyszólván véget ér, s a művészet számára csak mint a szobrászat kedvelt matériája jön tekintetbe. Éber dolgozatából, szemelvény gyanánt, kivesszük itt azt a részt, ahol a bronznak a butorzattal való kapcsolatáról, a bronzról mint butordíszről s a Lajosok koráról és az empireről beszél, amely már történeti közelségénél fogva is a közönség számára érdekkeltő.

«Rendkívül fontos szerep jutott — írja Éber — a bronznak osztályrészül Franciaországban XIV. Lajos uralkodásától kezdve, amit — a világtörténet és művészet nagy változásait, forradalmait túlélve — még a XX. század első negyedében is megtartott. Jellegzetes vonásai a bronz iparművészeti értékesítésének a XVII. század második fele óta, hogy a lakberendezéssel, a butorokkal a legszorosabb összefüggésbe kerül. Hogy nem természetes színében, hanem aranyozva szolgálja a barokk művészet pompaszeretetét, amely a butorokat és azok környezetét oly dús aranyozással szokta bevonni.

BERAKOTT DÍSZÜ INDIAI FÉMEDÉNYEK

AZ EGRI VÁRMEGYEHÁZ RÁCSOS KAPUJA
XVIII. SZÁZAD

tehetős városi polgárok egyforma buzgósággal gyüjtötték a serlegeket, kupákat, talpas poharakat, csészéket, amelyekkel pohárszékeiket diszitették, de amelyek nem csupán puszta díszül, a pompa külső eszközeiül, hanem valóságos tartaléktőkék gyanánt is szolgáltak, mert anyagilag megszorult tulajdonosaik helyzetén, részint elzálogosításuk, részint készpénzen történt eladásuk által sokszor segitettek. A násfák, kösöntyük, boglárok, övek, kapcsok, forgók, gombok, hajtűk, a különböző alakú láncok és nemes fémbe foglalt amulettek a családi kincsesládák elmaradhatatlan darabjai voltak a tehetőseknél, mert ezek az ékszerek egyszersmind a nemzeti viselet kiegészítő részét tették, mikhez még a diszített kardok, buzogányok, kövekkel kirakott ezüstveretű pisztolyok, lőporszaruk stb. járultak. A régi magyar viselet és pompa e kellékeiről leltárainkban sok becses anyagot találunk, a valóságban azonban már vajmi keveset. A XVI. század folyamán hazánknak még kisebb városaiban is élénk tevékenységű ötvös-

Művészet. 1914.
(Az iparművészet könyve.)

TEMPERENTIA-TÁL ÓNBÓL. FRANÇOIS BRIOT MŰVE, 1580—1587 K.

céhek keletkeznek s a magyar ötvösök nem elégszenek meg azzal, hogy ismereteiket hazai földön szerezzék, de hogy azokat bővitsék s «hogy többet tanuljanak», a külföldet is látogatják, ahonnét hosszabb bujdosás után vagy visszatérnek hazájukba, vagy künn telepszenek meg, amit nem egy esetben tapasztalunk. Viszont külföldről szintén számtalan ötvös jő hazánkba. Az egykori irott emlékek tanusága szerint német, lengyel, orosz, olasz, cseh és törökországi ötvösök keresik fel hazánkat, itt a céhekbe állnak s rendesen folytatják művészetüket.

A török hódítások elől menekülő délmagyarországi és erdélyi ötvösök Magyarország északi nyugodt vidékeire szorulnak és különösen Kassa felé iparkodnak, melyet szerencsés fekvése a művészek valóságos menedékhelyévé avat. Igy a magyar vidékekről jövő mesterek a német várost minden ízében magyarrá teszik és a műgyakorlatok minden fogását s technikai eljárását összpontosítják benne, úgy hogy Kassa a XV. század közepe tájától az ötvösség különböző irányainak valóságos központjává válik. Ötvösségének hatalmas lendületéről az a körülmény tanuskodik, hogy a XVI. században 125, a XVII. században 120, a XVIII. században pedig, amikor az ötvösség egész hazánk területén haldoklásnak indul, még mindig 37 ötvösmester élt és munkálkodott falai közt. A külföldön élt magyar ötvösök közül felemlítjük Erdélyi Lukácsot (Lucas Siebenburger, Transylvanus), a ki Tirolban és Ausztriában működött s a kit harminc évi hűséges szolgálatai elismeréseül Miksa császár 1509-ben nagy dicsérettel halmozott el. Szegedi Györgyről, a XVI. század végső tizedeiben Münchenben működött ötvösről, aki leginkább Mielich rajzai után dolgozott, más helyütt már megemlékeztünk. Kiegészíthetnők ezeket az adatokat a Lengyelországba települt ötvösök névsorával, ha erre elég terünk volna, de egy kassai származású ötvösről, Kürmesszer Péterről, lehetetlen hallgatnunk,

~~1633. Német festő a XV. század el~~

1633 Jézus a főtanács előtt. (Luk

~~Ezen oltárajtó, előrészén~~ azt
a tanács által a szolgák kezébe ad
verték és vele isszonyú csúfságot
körülötte lévő szolgák egyike szem
kötözött kezeibe. A négy szolga kö
előtte térdelve fügét mutat, a Meg
ját tartja úgy, mintha ő is ütni a
végét és a nádszálat fogja, a több
mig a katonák különféle főveget
zott.

Fa, méretei 98.5:65.6 cm. (
~~A Nemzeti Muzeum képtárából~~

a) 1.- és régi 92.c).—

by tels. sz. 708.— 1898 átv. jegyz. 3.—

904:IV.26.

679

Erdélyi Lukács

ötvös XVI. n

lázd

Berenyi 43. l.

ÁSOK

né

RGIT

Siebenbürger János

festő

Siebenbürger János (Hanns Sübenbürger) festő nevét egyetlen egyszer, 1483-ban[310] említik a bécsi városi levéltár oklevelei: Orsolya nevű felesége ekkor Heinrich Hasen bécsi polgár hitvese volt, tehát a festő, az első férj, ekkor már meghalt. A XV. századi bécsi piktorok közül időrendben ő az utolsó magyar származású, akinek nevét ismerjük; a következő adat már a XVI. század elejéről származik.

Pantmagyarország

59. l.

aki az I. Miksa császár halála után kinevezett kormányzattal éles ellentétbe került s ezért Bécsújhelyt lefejezték. Nevét ma a bécsi városházán elhelyezett emléktábla örökíti meg. 1560—1561-ben fia, Tamás viselte a polgármesteri méltóságot s a katonai épületek feletti felügyeleti jogot is ő gyakorolta. A kiterjedt, hatalmas család egyik őse került ki valamikor osztrák földre s lehet, hogy ők maguk erdélyi származásukat régen elfelejtették. Közelebbi

adatok nélkül magyarságuk mellett lándzsát törni éppoly túlzott és helytelenül értelmezett patriótizmus lenne, mint Dürert magyar művésznek vallani. Az alábbiakban mégis valamennyi Siebenbürgert felsorakoztattuk, tekintet nélkül arra, hogy nevük előtt a helymutató *der* megtalálható-e avagy sem; művészekről lévén szó, esetleg felbukkanó munkáik kapcsán az eljövendő kutatás könnyebben találhat magyarországi nyomaikra, amely esetben említésük nem volt hiábavaló.

volna tehát 1375 után, amiko
napig Bécsben?
Kieslinger nem ismeri
ismerné, tudhatná, hogy az
ajándékakép kerültek ki az
még csak nem is valószínű,
lennének. Az aacheni működé
emlék sem ismeretes, amely
reámutatott arra, hogy a Szer
megrendeléséből a pozsonyszer
huszita betörés elől vitték el
Tehát a művészpár prágai mu
semmiféle adat sem ismeretes
kívül dolgoztak volna.[59]
Mindamellett lehetséges,
külföldre, mert a Szent Györg
művészet korbeli hatalmas
lehet; nézetünk szerint azonba
lyet nevükkel kapcsolatba l
A prágai szobor franciás szelle
művészetére vall. A bécsi kapu
ban kétségtelenül a prágai sz
azonban lényegesen mögötte m
tak az ismeretlen bécsi mester
a hatás nem megfejthetetlen, h
még Bécsben közelebb. Pe

Gentmagyrművanszik

17–18. l.

Siebenbürger János

ötvös

A század elején még egy magyar származású művészt említenek az egykorú kútfők, akinek jelentősége a kisművészekén felülemelkedik, *Siebenbürger János* (Hanns der Siebenbürger) bécsi ötvöst. Nem kész mesterként érkezett Bécsbe, már tanulóéveit is Ausztriában töltötte. 1407 december 8-án[66] hallani először róla, ekkor Nicolaus der Krapf salzburgi ötvös inasa. Mesterének végrendeleténél tanuskodik, amely okmány Bécsből kelt. Krapf munkásságának utolsó éveiben műhelyét Salzburgból áttette a fővárosba s így nem tudni, hogy Siebenburger már Salzburgban vagy csak Bécsben segődött el hozzá. 1416-ban[67] János újból végrendeletnél tanuskodik, ekkor már kész mester lehetett. Ugyancsak hagyatéki ügyekben szerepel egy év mulva, 1417-ben[68] is. 1423-ban[69] a tanács előtt jelenik meg tanuképen. Jól kereső mester lehetett már ekkoriban, amint egy 1425-ben[70] kelt oklevélből kiviláglik. Ez évben ezüstövet és három márka ezüstöt adományoz a Szent István-dómnak, hogy abból Szűz Mária és Szent Farkas ereklyéinek megőrzésére ezüst ereklyetartót készítsenek. Az ereklyetartó megaranyoztatását feleségére bízta, akinek keresztnevét az okmány nem említi. A Szent Farkas-kápolnának pedig másfél márka aranyozott ezüstöt adományozott kehely készítésére. Három év mulva, 1428-ban[71] szerepel utoljára a feljegyzésekben, ismét mint tanu.

Siebenbürger János időrendben az első osztrák földön dolgozó magyar művész, akinek erdélyi származását az oklevelek hangsúlyozzák, azonban csak a művészek között első, mert már 1368-ban tudunk bizonyos Petrus de Sibenburger bécsi polgárról.[72] Már itt is, mint János mester esetében, a név még bizonyosan Erdélyt jelenti; amit az elébe állított mutatószócska is bizonyít. Túlzás lenne azonban azt állítani, hogy valamennyi Siebenbürger nevű osztrák lakos, aki az oklevelekben szerepel, magyar lett volna. A kivándorolt erdélyiek ugyanis megtelepedtek Ausztriában, családot alapítottak s generációk során a származást jelölő név családnévvé alakult át. Az alább tárgyalandó számos művész mellett neves közéleti szereplők viselték ezt a nevet. 1521-ben például Siebenbürger Márton dr.[73] jogtudós volt a bécsi polgármester,

Siebenbürger János

ónöntő

1420 május 4-én[83] háron ónöntőmester tanuskodott Bécsben egy ötvös végrendeleténél s egyiküket *Siebenbürger János* (Hanns Sibenwurger) néven említi az egyetlen reá vonatkozó írott forrás. Így tehát csak annyit tudni róla, hogy a XV. század első évtize-

18

deiben Bécsben élt és ónöntéssel foglalkozott. Ez az adat annyiban is érdekes, mert az ón középkori feldolgozásának korai tanubizonyságával szolgál. A virágzást megindító híres német bányákat (Schönfeld, Graupen) az előbbi században helyezték üzembe — 1376-ban már volt Bécsben ónöntő-céh[84] — de az ónipar renaissance-korabeli fejlettsége, a remekbe készült kannák, tányérok és kupák hosszú sora még csak távoli ígéret volt.

Gentmagyművasuszt

18-19. l.

ÁSOK

né

RGIT

Hogy a magyar származású ötvösök a XVI. század elején is megtartották előkelő szerepüket az osztrák fővárosban, arra a legjobb példa *Siebenbürger Lukács* (Lucas Sybenburger), akit I. Miksa császár udvari ötvösének említenek az írott források. Így szerepel már 1494-ben,[342] amikor neve először tűnik fel az oklevelekben s amikor a Jörg Gossenbrottól kapott 14 márkát nyugtázza. Az idő változott, a pénzzavarokkal küzdő III. Frigyes trónjára fia, I. Miksa császár került, aki noha ugyancsak nem mindig volt bővében a pénznek, sokkal nagyobb megrendeléseket eszközölt, mint bármelyik elődje. 1494 júniusában[343] Jörg Gossenbrot útján 3000 rajnai aranyforintot utaltat ki Lukács mesternek, hogy mi célból, nem tudni; minden bizonnyal egész sorozat díszes ötvösmunka ára kitelt belőle. 1496-ban[344] a császár kinevezte udvari ötvösét az ür- és hosszmértékek hivatalos felülvizsgálójává, a koronája alá tartozó valamennyi országra kiterjedő hatáskörrel. Lukács mester ettől kezdve a hamis mértékkel mérőket 10 márka erejéig megbirságolhatta. 1497-ben[345] újból 200 rajnai forintot kapott az udvartól Simon von Hungerspach főkincstárnok útján, bizonyos bánya feltárása körül szerzett érdemeiért. Úgy látszik, az éremveréshez is értett, mert 1498-ban[346] egy oklevél a pénzverővel való kapcsolatairól is homályosan megemlékezik. Ugyanebben az évben[347] újból 200 forintot kapott a bánya ügye körül való munkálataiért, 1500-ban[348] pedig költségeinek megtérítése fejében 10 forintot. Két év mulva, 1502-ben[349] Miksa meghagyta augsburgi tanácsosainak, hogy Lukács mesternek fizessék ki rendes járandóságát, 200 forintot, amelyhez az ötvösnek szerződésben biztosított joga van. Hogy Lukács ekkor Augsburgban tartózkodott-e vagy a kifizetés küldönc útján történt, nem tudni. A fényes pályát megfutott mesterről időrendben az utolsó adat beszél a legbővebben. A császár 1509 októberében[350] Veronában tartózkodott s leírt a trienti püspöknek, hogy Lukács mester fiát, Miksát, aki eddig a császári kancelláriában dolgozott, bízza meg a veronai St. Ambrosius de Tomba plébániatemplom és a szent Zénó-templom anyagi ügyeinek vezetésével s juttasson neki az egyházi javadalmakból is. A császár — mint írja — ezzel ötvösének harminc éven át az udvarnál teljesített hű szolgálatait akarta megjutalmazni. Lukács mester ezek szerint nem 1494-től kezdve, hanem már 1480 körül a császári udvarban dolgozott. Noha a Miksa idejéből szép számmal maradt ötvösművek közül egyelőre egyet sem lehet vele kapcsolatba hozni, az eljövendő kutatást itt kecsegteti a legtöbb remény.

Csaknem egy évszázaddal később, 1613-ban[353] az adókönyv ismét megemlékezik egy ingatlanról, amely ekkor János mester örököseinek birtokában volt. Munkásságáról egyéb adat hiányzik. Hihetőleg a jobban kereső mesterek közé tartozott, hiszen ingatlanok birtokában volt.

Peer János (Hanns Peer) budai ötvös 1527-ben[354] telepedett le Bécsben s egy dénár lefizetése ellenében a városi polgárjogokat megszerezte. Alighanem a mohácsi vész utáni fenyegető politikai helyzet elől menekült el Budáról a védettebb osztrák fővárosba. Munkásságáról semmit sem tudunk, neve csak az adókönyvekben szerepel. 1536-ban[355] már örököseiről van szó, tehát ebben az évben már nem volt az élők sorában. 1538-ban[356] az elhúnyt neve az adóhátralékosok listáján tűnik fel. Ugyanebben az évben ismeretlen nevű özvegyéről történik említés,[357] aki ekkor már szintén meghalt. 1540-ben[358] újból bizonyos *Peer János* ötvös veszi fel a polgárjogokat Bécsben s fizeti le az érte járó 2 dénárt. Neve mellől hiányzik a budai származás jelzése. Alighanem az elhúnyt budai mester fia vagy öccse volt, 1547-ben[359] még a városban élt s csak annyit tudni róla, hogy nem saját házában lakott.

A mohácsi vész utáni időből még egy ötvösmestert említünk meg, akit néhány szál még az előbbi korhoz füz. *Siebenbürger Márton* (Marx Sibenburger) ez, akinek munkásságáról aránylag részletesebb feljegyzések maradtak, neve nem lévén ismeretlen az irodalom előtt sem. Noha csak egyetlen évben, 1538-ban említik őt az írott források, sokoldalú működésének maradt emléke. I. Ferdinand király élete fogytáig évi 50 forint járandóságot rendelt neki egy találmánya jutalmaként.[360] A találmányt, bizonyos vízhatlan agyagburkolatot, melynek úgylátszik az egykorú várépítéseknél nagy hasznát vették, Tscherte János, a király udvari hadiépítésze felülvizsgálta s megfelelőnek találta. Ferdinánd bizonyára az ő szakvéleménye alapján rendelte el, hogy az ötvös ezentúl is foglalkozzon hasonló szerkezetek kifundálásával s ezeket mindenkor ajánlja fel az udvarnak. De Márton mester nemcsak a fúrás-faragásban volt kiváló, igazi mesterségét is méltányolták. Anna királyné megrendelésére ugyanebben az évben[361] több ékszert készített. Az egykorú számadás alapján részletesen fel lehet sorolni a nyersanyagot s az abból készült drágaságokat. A királynő Péter udvari ötvös útján aranyat, gyöngyöket, zafirokat és egyéb drágaköveket küldött neki, amelyekből két ékszert készített, az egyiket Anna királyné, a másikat Erzsébet királykisasszony számára.

Erdélyi Márton

14 zománczozott rózsácskát egy nyakláncz-hoz. Ferdinánd császár ugyanez évben 50 frt. jutalmat engedélyezett neki oly czélból, hogy Tscherte János hadi épitőt megtanítsa arra, hogyan kell vízhatlan agyagburkolatot készíteni.

Böheim Vendel: A Habsburg-ház műkincsei. *Magyar Műkincsek.* Budapest, 1898. II. 12. l.

Erdélyi (Siebenburger) Márton, ötvös. Az 1530-as években Bécsben élt s főleg Anna királyné részére dolgozott. 1538-ban Erzsébet és Anna főherczegnőknek két ékszert, továbbá egy kösöntyűt készített és

Erasmus, harangöntő. A XV. század végén Pozsonyban élt. 1496-ban ő öntötte a zsolnai (Senndorf) templom nagy harangját.

Erdélyi Márton, lengyel királyi ötvös *(Marcin Siedmiogrodzki, Sibenburger, Sybenbÿrger, Sibenberger, Zybenbirger)*. Erdélyből került Lengyelországba s 1542 táján telepedett le Krakóban. A lengyel udvarral 1548-ban került szorosabb viszonyba, mikor is a krakói ötvös czéh fenhatósága reá, mint az udvar számára dolgozó ötvösre, megszünt. Az udvari számadásoknak reá vonatkozó legérdekesebb adatát az 1552-iki kiadások közt találjuk, amikor 12 márka aranyból sisak-díszt készített Zsigmond király részére. Keresettségét az akkor Lengyelországban nagyon divatban lévő erdélyi zománczos ötvösműveknek köszönhette. A lengyel műtörténetírók őt tartják a Lengyelországban valaha működött magyar ötvösök legkiválóbbjának. Lehet, hogy azonos az előbbivel.

Lepszy L.: Magyar ötvösök Lengyelországban. *Arch. Ért.* 1890. 57—58. l. — *Szádeczky Lajos:* Magyar ötvösök Krakóban. *Arch. Ért.* 1889. 243—244. l.

Budapest.

E lapon a Császárfürdő
szemlélhetjük, ahol többen für
fürdőszolga lát el.

Kny., mér. a vk. 12.4:

Erdélyi (Siebenburger) Márton

ötvös

L.

Szendrey - Szentiványi

446. l.

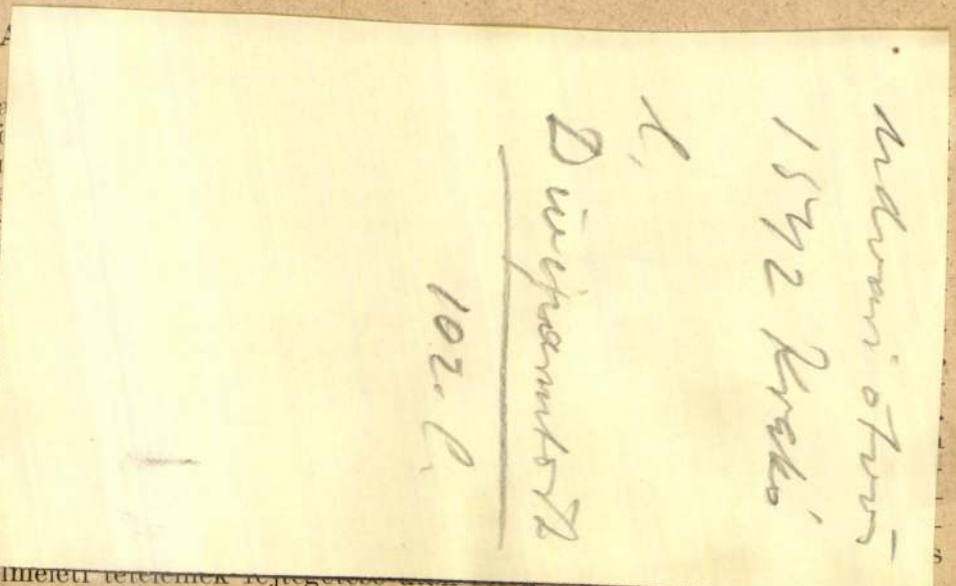

elméleti tételeinek [illegible] déseinek kutatására vetett súlyt s a mult év folyamán részben az egyetemen, részben a helybeli Német Tudományos Intézetben számos

Dr. Sátori József (1911, Sátoraljaújhely, róm. kat.) fizetéstelen tanársegéd (Csukás Zoltán akadémiai tanár) belföldi ösztöndíjas (400 P) programmpontjai, a hortobágyi gyüjtéssel és keskenyfilmnyersanyag-beszerzéssel kapcsolatos nehézségek miatt, bizonyos módosulásokat szenvedtek. A Hortobágy szélén lévő ohati varjútelepet tanulmányozta és e vizsgálatokban a varjútelep gazdasági jelentőségére volt különös tekintettel. Vizsgálatai az őszi vetés idején még folytatódni fognak, s a teljes évi eredményekről később fog beszámolni. A hortobágyi jellegzetességek filmezését a szükséges keskenyfilmnyersanyaghiány miatt egyelőre el kellett halasztania. E programmmódosulás következtében sokkal több időt szentelhetett a Mátra- és Gutin-hegység, a Radnai Havasok, Félixfürdő, Csucsa, Szováta, Bátorliget és Debrecen környéke neuropteroidáinak kutatására. E területekről az országra 4, az I. faunakerületre 1, a IV-re 22, az V-re 12 új fajt mutatott ki. Az ösztöndíjas év folyamán megírt, illetve megjelent vagy megjelenés alatt van szaklapokban 10, napilapban 1 cikke.

A pécsi tudományegyetem bölcsészettudományi* karáról:

Dr. Csaplárosi István (1910, Baja, róm. kat.) keresk. középiskolai tanár (Vargha Damján professzor), aki 400 pengős ösztöndíjban részesült [illegible]

Siebenbürger, Nicolaus, ötvös.

l. Siedmiogrodzki Miklós.

Siebenbürger Niklas

(Erdélyi Miklós)

Nicolas Transylvanus

ötvös, 1545-től

kassán működött,

megh. 1563. n. ott

Thieme Becker

XXV. 457. l.

(Lyka)

Laid Miklós

alatt is

Siebenbürger, Peter ötvös. l.
Siedmiradzki P.

ÁSOK

né

RGIT

Siebenbürger Péter

Egy másik erdélyi származású művész, *Siebenbürger Péter* (Peter der Sibenburger) bécsi lakatos három évvel később ad életjelt magáról, 1423-ban[85] s aztán hasonlókép örökre eltűnik. Tanuskodási ügyben szerepel s nevének ortografiájából, a *der* helymutatóból látszik, hogy nem a bécsi család egyik tagjával, hanem erdélyi művésszel van dolgunk.

Szentmagyarmonostor

19. l.

Erdélyi Miklós, ötvös *(Niklas Goldschmidt Siebenburger, Transylvanus)*. 1545-ben polgárjogot nyert Kassán. Jómódú ember volt, akit 1550-ben a városi communitás tagjai közé is beválasztottak. A közgyűlésnek 1550—1553-ig, továbbá 1557—1561-ig volt tagja. 1557-ben a kassai ötvös czéh második czéhmesterévé választotta. 1561-ben meglopták, s e miatt élete utolsó éveiben nagy anyagi zavarokkal küzdött. Neje Anna, Czypser Kelemen tekintélyes kassai polgár leánya volt. Meghalt 1563-ban. Működéséről kevés adat maradt fenn. 1551-ben Paly János számára egy sisakot ezüstözött, 1554 és 1556-ban pedig Miklós festővel (l. o.) a város óráját festette és aranyozta.

Mihalik József: Kassa v. ötv. tört. Budapest, 1900. 155—158. l. — *Myskovszky Viktor:* Adalék középkori kézműiparunk történetéhez. A kassai aranymíves czéh pecsétjének s okmányainak rövid ismertetése. *A Felsőmagyarországi Múzeum Egylet harmadik évkönyve.* Kassa, 1879. 13. l.

és sodrott hatszirmú virágok is díszítik a szalagot. A szalagból kisebb és nagyobb bogáncslevelek indulnak felfelé, váltakozva 16 nagyobb és ugyanannyi kisebb, a kisebb levelek között egy-egy ezüst virág nyílik. A födél tetejét kétsorban egymás fölé helyezett trébelt hólyagok alkotják, amelyek között két sorban ismét apró sárkányok ülnek. A födél tetejéből 23 cm magas, hatalmas szár emelkedik felfelé, egyenes vonalát három helyen törik meg bogáncslevél-csomók, amelyek közül a középső a legnagyobb. A szár legfelül szintén bogáncslevelekben ágazik szét s a körben lecsüngő levelek között egy vízszintes lap van elhelyezve, amelynek felső oldalát tízágú csillag díszíti. A csillag felett apró, fedetlen fejű lovag térdepel, aki jobbjában szívalakú pajzsot tart.

Meg kell emlékezni azokról a bevésett, vagy bekarcolt jegyekről és egyéb ábrázolásokról, amelyek egyrésze döntő jelentőségű a probléma megoldása szempontjából. Tíz ilyent találni.

1. A lovag kezében tartott szívidomú pajzsocska egyik oldalán: 1462.

Másik oldalán: 2. AEIOU.

3. Kétfejű sas.

4. M, száraiban egy-egy egymásfelé forduló C-vel keresztülírva.

5. Csőrében gyűrűt tartó holló.

6. A födélen belül, középen egy kerek lapra forrasztott címerpajzson szakálltalan fiatal férfi zománcos mellképe. A köpeny és a háttér piros, a portré alatt három egymásmelletti stilizált liliom fordul lefelé.

7. A billikom talpának belső oldalán, a szélen négyszögletű keretbe foglalt FI bekarcolva.

8. Ugyanez a láb belsejében is.

9. A láb belsejében, az előbbi mellett MRXIIILotXI.

10. A láb külső szélén Z-jegy, mélyen bekarcolva.[237]

A kovácsolt, nem öntött díszű billikom kitűnő állapotban maradt meg. Idők folyamán csak lényegtelenebb sérüléseket szenvedett, így a tulajdonképeni pohárról eltűntek a kis sárkányok, sokhelyütt megkopott a zománc, amelyből a kék szín pattogzott le leginkább. A lovag kezében levő pajzsot Reger bécsújhelyi ötvös újította meg 1890 körül, a megrongált eredeti mintáját híven követve.[238] W. Boeheim[239] a térdelő lovag alakját a XVI. század elejéről valónak tartja. Nincs okunk kételkedni abban, hogy a díszpohárral egy időben készült, hiszen kezében tartotta azt az egykor eredeti, ma már megújított pajzsot, amelyen az 1462-es évszám olvasható.

A Mátyás-billikom igazi értéke nemcsak szilárd és logikus felépítésében rejlik, hanem abban, hogy a részleteinek pazar gazdagsága nem rontja el egységes hatását. Mestere a talp hatos beosztását ügyesen és zökkenő nélkül kapcsolja össze a tulajdon-

ban őrzött billikomot (4. tábla) e sorok írójának is többször volt alkalma behatóan szemügyre venni. Részletes leírása elengedhetetlen, mielőtt a vele kapcsolatos problémákra sor kerülne.

A 80 cm magas, ezüstből készült s gazdagon aranyozott billikom három részből áll: a tulajdonképeni pohárból, az ettől elválaszthatatlan lábból és a lejáró födélből. Az alul 16 cm-re kiszélesedő talp hatkarélyos alját egy kifelé homoruló szegély fogja körül, felette egy függélyes, övszerűen körülfutó szalag következik, amely világoskék zománccal van bevonva. A kék alapot, csavart sodronyból készült inda díszíti, amelynek mentén zöld zománcú virágkelyhek nyílnak; a virágok piros bibeszálai s az apró zöld levélkék ugyancsak zománcosak és kiemelkednek a síkból. Egy-egy karély összetalálkozásánál az általuk alkotott sarokból egy-egy bogáncs emeli fel fejét az említett zománcos szalag felé. A karélyok tetejét gombszelet alakúra trébelt hólyagok alkotják, amelyből sínek futnak a talp felett emelkedő szárhoz. A hólyagok között, a szár tövében is, és a talp peremén is egy-egy, összesen 12 sárkány látható. A 14·5 cm magas szárnak csak az alsó fele szabad, felső részét bogáncsdísz övezi. Alapja szabályos hatszög, a szár alkotta hasáb felfelé egyre keskenyül, legfelelül hengeralakúvá változik. Itt egyszerű kék zománc borítja, míg alatta, a hatszögletű részen ugyanaz a zománcdísz látható, mint a talpat körülvevő szalagon. A szár felső tövéből bogáncslevelek hajlanak felfelé, amelyek azt két egymásalatti zilált övben fogják körül, ezek közül az alsó díszesebb és szélesebb. Mind a két öv 4—4 bogáncsból áll.

A tulajdonképeni pohár a szár legfelső részére forrasztott gyűrűből emelkedik ki, alját nyolc hólyag veszi körül, amelyeknek tetejét kétfelé induló s felfelé futó gerincek díszítik. A felettük következő hólyagsor hosszúkás, keskeny cikkekből áll, amelyek alul szélesebbek. Ezek közé a pohár felső széléről fent szélesebb, lefelé keskenyedő cikkek nyúlnak. A két egymásbaékelődő cikkelysor homorú felületet alkot. Legfelül, a tulajdonképeni pohár legszélesebb részét ismét nyolc hólyag veszi körül, ezeket sodronyzománcos virágdísz borítja: középütt egy-egy ötlevelű, kiálló bibéjű virág, körülötte kisebb, hasonló virágok és levélkék. A középső virág kelyhe sötétkék, közepe váltakozva kékeszöld piros bibével és piros, kékeszöld bibével. A kisebb virágok szirma sötétzöld vagy kékeszöld, bibéje piros, a többi levél zöld. A pohár peremét kívül vastag, sodrott ezüsthuzal fogja körül, melyből a legfelső sor egy-egy hólyagja közé bogáncslevélkék hajlanak le.

A leemelhető, ugyancsak gazdagon díszített födélnek alsó peremén 1·5 cm széles szalag fut körül, amelyet alul és felül sodrott ezüsthuzal szegélyez. A zománcos szalag virágornamentikája azonos a talpéval, csak színben más: a virágok szirmai pirosak, a bibék pedig kékek. Ezeken kívül aranyozott ezüstből formált

zisből indul ki. Mindkettőjük szerint a billikom III. Frigyes rendeletére készült és Zulinger bécsújhelyi ötvösmester műve. A két kutató részletekben is megegyező gondolatmenetét Mayer fejtette ki bővebben. Szerinte a díszpohár annak az alkalomnak köszönheti létrejöttét, hogy Frigyes császár és Mátyás között megegyezés történt a korona kiadására vonatkozóan, megrendelője ezek szerint vagy a császár, vagy a magyar király volt. A kétszer előforduló FI-ből Mayer arra következtet, hogy Frigyes volt a megrendelő, a két betű ugyanis Fridericus Imperatort jelentené. A császár 1462-ben rendelte meg, oly gyakori és emlékezetes pénzzavarai sem akadályozhatták a drága ajándék elkészíttetésében, mert Mátyástól a korona kiadásáért óriási összeget kapott. A billikom bizonyára a pezsgő művészi életű Bécsújhelyen készült, mesterét a Z-jegy árulja el, Zulinger Farkas helybeli ötvös az.

Mielőtt a gondolatsor teljes egészére visszatérnénk, Zulingerről, az állítólagos mesterről kell szólni. W. Boeheim és Mayer szerint Krisztina, Zulinger anyja és Erzsébet, Siebenbürger Zsigmond első felesége testvérek voltak. Siebenbürger halála után Zulinger elvette annak özvegyen maradt második feleségét, Annát és átvette a néhai férj műhelyét. Pályája kezdetén bizonyára Siebenbürger tanítványa volt, tőle sajátíthatta el a zománcozás magyar módját, melyet egyetlen reánk maradt művében, a Corvin-billikomban is felhasznált.

Fentebb, Siebenbürger Zsigmondról szólván, kétséget kizáróan bebizonyítottuk, hogy csak egy felesége volt, Erzsébet asszony. Második feleségét, Annát már csak azért sem vehette el Zulinger, mert az nem is volt. Az alábbiakból azonban az is kiderül, hogy Zulinger nem volt Siebenbürger Zsigmond unokaöccse, s így rombadől az erdélyi ötvösnél eltöltött tanulóévek hipotézise is.

A Siebenbürger-házaspár belső Ungarstrassei házát — mint említettük — felében a férj rokonai, Petermann és Jakab örökölték, felében pedig Erzsébet asszony unokaöccse, az ismeretlen vezetéknevű Wolfgang ötvös, akit W. Boeheim és Mayer Zulingerrel azonosít. Megemlékeztünk arról is, hogy a Nagyszebenből való örökösök közül az egyik, Langenauer Jakab, letelepedett Bécsújhelyt. Petermannt nem említik az oklevelek, nyilván Erdélyben maradt. 1460 júliusában[245] Jakab összeveszett Wolfganggal, a ház másik felének tulajdonosával, illetve annak feleségével, akinek sajnos sem kereszt-, sem vezetéknevét az írott források nem említik. A pörpatvar oka bizonyára a közös tulajdon volt. Pereskedésre került a sor s az ügyet még 1461 pünkösdjekor sem döntötte el bírói ítélet.[246] Feltűnő, hogy alperesként mindig Farkas ötvös felesége (Wolfgang, goldsmids, hawsfraw) szerepel s nem a tulajdonképeni örökös, a férj; amiből arra is lehetne következtetni, hogy az ötvös ekkor már meghalt. Ez új hipotézissel azonban távolról sem akar-

képeni pohár nyolcas beosztásával, oly módon, hogy a hatszögletű lábat négyosztatú bogáncskoszorúval övezi. A különben nemes arányok egy pontban nem elégítik ki a mai szemlélőt. Úgy érezni, hogy a tulajdonképeni pohár, amely fedőjével együtt felfelé fordított körtéhez hasonlít, méreteihez képest keskeny talpon áll. Nyilván a mester is megérezte ezt az aránybeli apró szépséghibát, ennek tulajdonítható, hogy a födelet hatalmas, felfelé emelkedő szárral toldotta meg.

A gazdag díszítésű billikom mintegy első megfogalmazása annak a reprezentativ műfajnak, amely az oly ritka késő gótikus díszpoharak gyér sorában él tovább. A későbbi alkotások közül itt csak I. Miksa császár serlegét (Bécs, Kunsthistorisches Museum), a monforti címerrel ellátott díszpoharat (ugyanott), s az Esterházy-kincstár két billikomát (Budapest, Iparművészeti Múzeum) említjük, mindezeknek formafelfogása és felépítése hasonló, de későbbi időből valók s jelentőségük is kisebb. Mátyás király fejedelmi ajándéka élére került annak a fejezetnek, amely a XV. századi világi ötvösművekről szól,[240] az e korból megmaradt emlékek között első és legfontosabb. A világi emlékekben oly gazdag Németország sem tud hasonló jelentőségűt és értékűt felmutatni, legtöbbet említett remekei, a két lüneburgi billikom s a goslari városházán őrzött ezüstkanna (1477), noha megközelítik a Corvin-serleg szokatlan méreteit, formai harmónia és egységes koncepció hijján valók.

Természetes, hogy a fejlődéstörténeti szempontból is oly fontos Mátyás-billikom a nemzetközi érdeklődés homlokterében áll, ennek köszönhető, hogy keletkezését és származását illetőleg már igen korán lokálpatriotizmustól fűtött fantasztikus kombinációk kaptak lábra, amelyek az irodalomban még ma is tartják magukat. Ezek a vélemények látszólag a tudományosság teljes fegyverzetében léptek fel s ellentmondást nem tűrő hangjukkal, oklevelekre való hivatkozással a magyar szakköröket is megtévesztették.[241] Ez a ferde helyzet szolgáljon mentségünkre, amikor az alábbiakban talán túlságos részletességgel foglalkozunk a billikom származásával és mesterének kérdésével.

A tévedések lavináját Bécsújhely első krónikása, Aloys Gleich indította meg a mult század elején. Mátyásnak a városba való bevonulásáról írván, említi, hogy a király többek között a helybeli polgárságnak adta emlékül ezüst ivópoharát: „...nur kommt hiebey zu bemerken" — folytatja — „dass dieser mit dem fünf Selblautern und dem Jahreszahl 1462 bezeichnete Becher, mehr ein kostbares Geschenk von Friedrich, als von ihrem Ueberwinder zu seyn scheint, und dass selber (wenn ihm nicht Mathias als ein vergessener Gut des Kaisers in der Burg gefunden hatte) gewiss eine Gabe ihres Gutthäters, Kaiser Friedrichs ist."[242]

W. Boeheim[243] és Mayer[244] véleménye megegyezően e hipoté-

rendelő — bizonyára az egész birodalom ötvöseinek becsvágyát izgatta.

A megrendelő azonban nem a császár volt. Ha összeállítjuk azokat a történeti eseményeket, amelyek a serleg keletkezésével kapcsolatban vannak, világosan körvonalazódik a Mátyás-billikom rendeltetése. 1440-ben történt, hogy Kottanner Ilona a visegrádi fellegvárból ellopta a magyar szent koronát, amely néhány év mulva zálogképpen III. Frigyes császár birtokába került. A mindennél féltettebb nemzeti ereklye visszaszerzése érdekében már Hunyadi János is tett lépéseket s amikor szépszerével nem kaphatta, fegyveres erővel tört be Stájerországba és Ausztriába. Hadjárata nem járt kellő eredménnyel, a korona Frigyesnél maradt s Mátyás trónrajutásakor is ott volt, sőt Frigyes Mátyással szemben magyar királlyá is koronáztatta magát vele. Az emiatt megindult viszálykodást és háborút 1462-ben, tehát a díszpohár készülése évében békealkudozás követte. A király megbízottjaként Vitéz János tárgyalt a császárral és ugyanebben az évben megkötötte a békét. Frigyes visszaadta a koronát, cserébe érte haláláig megtartotta a határszéli városokat, igényt formálhatott a trónra abban az esetben, ha Mátyás fiúutód nélkül hal meg s végül készpénzben, mintegy személyes kárpótlásul 60.000 aranyat kapott.

Az alkudozásokban Frigyes diktálta a feltételeket. Nála volt a szent korona, amelynek óriási szuggesztív erejét kihasználta. Bizonyára sejtette, hogy Mátyás minden tőle telhetőt megad a féltett kincsért, nem kellett ajándékokkal kedveskednie, hiszen tudta, hogy ő az úr, ameddig a koronát kezében tartja. Mátyás viszont alighanem szívesen toldotta meg a 60.000 aranyat fényes ajándékkal, ha a korona visszakerüléséről volt szó. Így készülhetett a nevezetes billkom, amely a békekötés évszámát viseli födelén; talán maga vitéz János nyujtotta át Frigyesnek a szerződés aláírásakor. Nemes harmóniája és részleteinek pazarsága nagystílű reneszánsz-fejedelemre vall, nem pedig a fukar, pénzzavarokkal küzdő Frigyesre.[254]

A két uralkodó közötti ellentét nem szűnt meg a békekötés után sem. Frigyes áskálódásai háborúra vezettek, amelyben Bécsújhely is szerepet játszott. Mátyás bevonult Ausztriába, elfoglalta Bécset, onnan indult Bécsújhely alá, amely 1487 augusztus 17-én megadta magát a magyar királynak. Egy századokkal későbbi, helybeli jegyzőkönyv szerint[255] Mátyás ekkor ajándékozta a billikomot a városnak. E tudósítással bajosan egyeztethető össze a serleg 1462-es évszáma, amely 25 évvel előbbi keletkezésre mutat. Régebbi írók a nyilvánvaló ellentétet azzal próbálták áthidalni, hogy Mátyás bevonulásakor itt találta a billikomot s a városnak ajándékozta. Bonfinius, Mátyás történetírója, aki urát a Bécsújhelyet vívó táborba is követte s aki saját vallomása szerint ott

juk érveinket gyarapítani. Egyszerűen arra utalunk, mint döntő tanubizonyságra, hogy 1461-ben, szóval abban az évben, mikor a belső Ungarstrassei ház örökösei javában pereskednek, egy másik okiratban[247] Zulinger Katalin nevű feleségével együtt a Brüderviertel sarkán álló ház felének tulajdonosaként jelenik meg. Zulinger tehát másutt lakik, nem azonos Siebenbürger örökösével, noha vele egyidőben él a városban. De nem lehet azonos neve miatt sem. Wolfgang ötvös apja Hanns kardcsiszár volt, sem az apát, sem fiát egyetlen írott emlék sem nevezi Zulingernek. Bécsújhelyt ezidőben 4—5 Wolfgang nevű ötvös működött, a városi jegyzőkönyvek vezetői bizonyára minden tőlük telhetőt megtettek, hogy a sok azonos nevűt megkülönböztessék egymástól. Zulingert mindig teljes nevével említik, ezért sem lehet egy személy Wolfgang ötvössel.

Katalin, felesége 1461—1471 között férje mellett csaknem valamennyi oklevélben szerepel. Anna nevűt egyik írott forrás sem említ, más női nevet sem. Nyilvánvaló, hogy Zulingernek egyetlen egy felesége volt, akit Katalinnak hívtak. Siebenbürger második feleségét már ezért sem vehette el — eltekintve attól, hogy Siebenbürgernek nem is volt második felesége.

Mindezek alapján arra a bizonyos, de negatív konkluzióra jutottunk, hogy Zulinger nem volt Siebenbürger Zsigmond első feleségének unokaöccse és nem vette el Siebenbürger állítólagos özvegyen maradt második feleségét, Annát — tehát semmiféle bizonyíték nincs arra, hogy az erdélyi mesternél tanult vagy éppenséggel átvette volna annak halála után műhelyét. A Corvin-billikom játszi könnyedséggel és nagy technikai bravúrral készült sodronyzománcos részei oly mesterre vallanak, aki a zománcozás magyar műgyakorlatát alaposan értette.

Az írott források Zulingert[248] nem ily embernek mutatják 1461-ben,[249] tehát egy évvel a Mátyás-billikom elkészülte előtt említi őt először az egykorú feljegyzés. A fél házhoz, amelyet az első feljegyzés említ, négy év mulva [250] megszerezte a másik felet is, ugyanebben az évben azonban felnövekedett adósságai fejében egész házát zálogul kellett felajánlania.[251] Úgylátszik anyagi helyzetét csak úgy sikerült rendezni, hogy a ház egyik felét megint áruba bocsájtotta, ami egy év mulva történt meg.[252] Munkáiról nem tudni, 1476-ban szerepel utoljára,[253] halálának éve bizonytalan.

Siebenbürger Zsigmond külső sikerekben gazdag pályájával szemben, amely kitűntető tisztségekhez és megvagyonosodáshoz vezetett, Zulinger sivár és nyomasztó anyagi helyzete közepes, színtelenebb ötvösre vall. Bajosan képzelhető el, hogy a császár számára dolgozott volna, sőt, hogy a császár őt bízta volna meg a Mátyás-billikom elkészítésével, amely, mint külföldi uralkodónak szánt fényes ajándék — ha tudniillik Frigyes volt a meg-

Mátyás uralma alatt, amikor a virágzás külső feltételei fokozott mértékben megvoltak. A XV. századi sodronyzománcos emlékek keletkezési helyei közé bátran felvehetjük Budát is, semmi okunk sincs arra, hogy a billikom szerzőjét vidéki művészben keressük.

Fentebbi vizsgálódásaink eredményét a következőkben foglaljuk össze. Okleveli és történeti adatok, stílkritikai okok tanusága szerint a bécsújhelyi Corvin-billikomot Mátyás király készíttette a Frigyes császárral kötött békéjének emlékére, 1462-ben. Magyar, valószínűen budai, mindeddig ismeretlen nevű ötvös alkotása, aki a hatvanas években a királyi udvar számára dolgozott s a speciálisan magyar sodronyzománctechnikát alaposan ismerte és alkalmazta. A billikomot elkészültének évében ajándékozta Mátyás a császárnak s az I. Miksa által elzálogosított kincsekkel együtt került Bécsújhelyre.

Mint magyar ötvös műve, aki nem Ausztriában, hanem szülőhazájában működött, tulajdonképen kívül esik összefoglalásunk tárgykörén s külföldre vándorolt műkincseink oly sajnálatosan gazdag sorozatából való. Mégis foglalkoznunk kellett vele, mert az eddigi irodalom tévesen Zulinger Farkas nevéhez kapcsolta s rajta keresztül egy Ausztriában működött magyar ötvössel hozta összeköttetésbe.

jellegében is azonos. A német és osztrák munkákon oly gyakori kiugró dudorú vagy csavarintott formák, túlhalmozott részletek mindkettőből teljesen hiányzanak.

A másik emlék az Esterházy-kincstár egy öntött díszű, aranyozott ezüstkulacsa (Budapest, Iparművészeti Múzeum), amelynek leírását Csányi Károlynak köszönjük.[265] Már szokatlan mérete — 77·5 cm magas — is a Mátyás-billikomra emlékeztet, még ennél is jobban hólyagos és gerezdes talpa, amelynek felső tövét szakasztott ugyanaz a zománcdísz övezi, mint a bécsújhelyi billikom talpának felső tövét, olyannyira, hogy a két talp egymás mellé állítva nemcsak egy országra, hanem ugyanazon műhelyre vall. A kulacs Mátyás korából származik, mesterének neve ismeretlen.

E két analógia alapján a billikom szerzőjét az ország központi fekvésű városában, alighanem Budán, a király székvárosában dolgozó mesterben látjuk, akit a király is foglalkoztatott s aki bizonyára az udvarban is megfordult. Ez utóbbira mutat az a körülmény, amelyre Hampel József[266] hívta fel a figyelmet, hogy tudniillik a billikom sodronyzománcos virágmustrája Mátyás király könyveinek lapszéli díszítésében gyakran előfordul. Amennyiben a kronológia nem mond ellene, megjegyzését néhány példával kommentálhatjuk. Hasonló nagybibéjű virágok láthatók a Cristo-[illegible] lapjain, a római Rossiánában

Mayer gondolja. Frigyes sohasem használt monogrammot, latint pedig éppenséggel nem, példák reá épületei, díszpohara vagy a Siebenbürger Zsigmonddal kapcsolatba hozott, említett ezüst állvány. Középkori ötvösműveken a megrendelő sohasem jelölte meg magát eldugott helyekre bevésett monogrammokban, annál többször teljes névvel és feltűnően.

9. MR XIII Lot XI, mint említettük, a súly jelzése (13 márka, 11 lat), későbbről való s az elzálogosítás előtti lemérésre mutat. Korbeli ötvös nem szokta volt művének súlyát megjelölni.

10. A Z[260] jelentése ismeretlen, éppúgy, mint a kétszer előforduló FI jegyé. Egyikről sem valószínű, hogy hitelesítő bélyeg lenne,[261] mert azok ebben a korban még alig ismeretesek. Lehetséges, hogy mindhárom az elzálogosítás idejéből való, kielégítő megfejtésük ma még ismeretlen.

A magyar reneszánsz rövid korszakát Mátyás király uralkodása aranyozza be s nagy királyunk kiterjedt műpártolói tevékenységéből az ötvösség felkarolása sem hiányzott. Mátyás olasz festőket és szobrászokat hívott az országba, olasz miniátorokat foglalkoztatott, az ötvösség volt leginkább az a műfaj, ahol a honi földből sugárba szökkent törekvéseket pártolta. Európai hírre szert tett, gazdag hagyományú művészetünket jobban méltányolta a többinél s valószínű, hogy páratlanul gazdag kincstárának benépesítésében magyar mestereké volt az oroszlánrész.

Egykoru szemtanúk leírásában főkép a méretek nagysága szembeötlő. Beatrix-szel kötött esküvőjekor a lakodalmas asztal előtt embernél magasabb aranyozott ezüst szökőkút állott. Kincstárának nevezetességei között szerepelt egy-egy ló- és szamárnagyságú ezüst egyszarvú. Kétakós ezüsthordó díszítette az almáriumot, amelynek polcain 560 nemes fémből készült serleg, kupa és billikom állott.[262] Ilyféle példák érthetővé teszik a bécsújhelyi díszpohár 82 cm-es magasságát és háromliteres ürtartalmát.

De a Mátyás-billikomot nemcsak pazar pompája utalja a nagy király környezetébe. Stílkritikai okok is amellett szólanak, hogy Magyarországon s éppen az udvari művészet körében készültnek tartsuk. Két emlék szól emellett. A bécsi Műtörténeti Múzeum egy vert ezüst serleget őriz,[263] amelynek fenekén Mátyás király hollós emblémája[264] látható, tehát bizonyosan a budai kincsek közül való. Noha mérete kisebb s kiképzése sem oly gazdag, első pillanatra feltűnik stíljének, felépítésének és részleteinek a bécsújhelyi díszpohárral való szoros rokonsága. A külső forma egyszerűbb rendeltetésnek megfelelően módosult, de a talpra trébelt ugyancsak hat hólyag hasonló cikkekké vékonyodva nyúlik át a felső, nagyobb hólyagokból induló cikkelyek közé s a födélen elhelyezett szár, a mérethez illő kevésbbé gazdag kivitelben, szinte szakasztott párja a Mátyás-billikomot koronázó szárnak. A két mű azonban nemcsak ebben, hanem a formaadás átgondolt és tartózkodó

lovagolt a bevonulási díszmenetben, mit sem tud erről, noha oldalakat szentel[256] az ostrom, a város, a behódolás és a díszmenet leírására s noha a legjelentéktelenebb ügyről is részletesen tudósít, ha urát dicsőitheti vele. Különben is kizárt dolog, hogy a fukar császár Linzbe való menekülésekor ily nagyértékű tárgyat egyszerűen a várban hagyott volna, éppen Mátyás fenyegető előrenyomulása idején, amikor úgy látszik, hogy csak a pénzre váltható értékek maradnak meg számára.

Nézetünk szerint Mátyás sohasem látta viszont egykori ajándékát. Lehet, hogy egyszerűbb ivópoharát valóban odaajándékozta a városnak a bevonulásakor, az is lehet, hogy az egész legenda a billikom történetének magyarázásából eredt. Nem ez az egyetlen ötvösmű, amelyet a jámbor szóhagyomány Mátyás bevonulási ajándékaként emleget, A Krems-kerületi Mauter városka levéltára például 1770-ig hat ivópoharat és egy aranykupát őrzött, amelyeket állítólag Mátyás ajándékozott volna a városnak.[257] Fentebb már megemlékeztünk egyéb koholt Mátyás-relikviákról, a Bécsújhelyen őrzött arcképről, fövegről, nyakfodorról és nyeregről. A jegyzőkönyv tudósításával ellentétben sokkal valószínűbb, hogy a díszpohár a császári ház tulajdonába maradt és I. Miksa zálogosította el a többi nagyértékű ötvöstárggyal együtt Bécsújhelynek 1506-ban.[258] Erre mutat a billikomba karcolt, annak súlyát jelentő MRXIIILotXI, amely W. Boeheim szerint[259] 1480—1500 körülről való, mert a lapidár és kurzív betűket vegyíti. Így került volna a díszpohár Bécsújhelyre.

Visszatérve a rajta elhelyezett jegyekre, a fentebbiek alapján megfejtésüket a következőkben látjuk:

1. 1462 a billikom készítésének évszáma, korbeli és hiteles, noha megújított.

2. Az AEIOU, mint máskor (ötvösműveken, épületeken), Frigyes monogrammja helyett áll.

3. A kétfejű sas a császári korona alá tartozó birodalmak szimboluma.

4. M két C-vel keresztülírva: Mathias Corvinus, noha Mátyás tudomásunk szerint ily monogrammot sohasem használt. Néha előforduló monogrammja MR (Mathias Rex).

5. Mellette, mintegy magyarázatképen Mátyás címere, a csőrében gyűrűt tartó holló.

6. A zománcos lap férfi-mellképére vonatkozóan Mayer véleménye valószínű, szerinte a portré sz. Jánost, a szeretet apostolát ábrázolná. Vonásai nem emlékeztetnek a királyéra s a serleg elkészültének körülményei, a békekötés is érthetővé teszik a jelképet. Ez azonban minden valószínűsége mellett csak hipotézis, mert az arckép címeralakú formája s a lefelé fordított három stilizált virág vele meg nem magyarázható.

7—8. Az FI jegy nem jelenthet Fridericus Imperatort, miként

dolgozott a műhelyben, az első évben 2, a továbbiakban 3 garas heti fizetséggel, bérének kiadásáról azonban csak a végrendelet intézkedik. Kassai Mihály műhelybeli szerepe lényegesen alárendeltebb, mint előbb említett társáé, bizonyára mesterségében kezdő, fiatal legény volt. Nem tudni, mi az oka annak, hogy szülővárosát elhagyva Bécsújhelyre jött tanulni, hiszen Kassán Mihalik József adatai szerint[233] a XV. században egymás mellett és után több mint száz ötvös dolgozott, tehát a mesterség elsajátítására kitűnő alkalom kínálkozott. Az említett végrendeletben szerepel először és utoljára, a bécsújhelyi oklevelek nem tudnak róla, úgy látszik nyugat felé vándorolt tovább és haza nem tért többé, mert az egykorú kassai források sem említik nevét.

Időrendben az utolsó magyarországi ötvös, aki Bécsújhelyen megfordult, *Schwarzwadl János* volt. Mihalik József kutatásai[234] alapján abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a művész hazánkbeli működését is ismerjük. Az egyetlen róla maradt osztrák oklevél szerint, amely 1478-ból kelt,[235] Schwarzwadl Lajos pozsonyi polgár és feleségének, Margitnak volt a gyermeke s tanulóéveit Hanns Starch bécsújhelyi ötvös műhelyében töltötte el. Starch az írott források bizonysága szerint 1460—1470 között működött a városban, mint jómódú mester; bizonyára nem Schwarzwadl volt az egyetlen, aki kezei alatt dolgozott. Végrendelete[236] dátumából következtetve 1470 körül halt meg, tehát pozsonyi tanítványa a hatvanas években sajátíthatta el műhelyében a nemes fémmel való bánás mesterségét. Schwarzwadl az inasévek leteltével visszatért Pozsonyba s ott 1476-ban belépett az Úr testéről nevezett társaság tagjai közé. 1478-ban az említett osztrák oklevél tanúbizonysága szerint újból átrándult Bécsújhelyre, de nem sokáig maradhatott ott, mert 1481-ben ismét

43 l.

A halálhír Nagyszebenbe is eljutott s az ott lakó rokonság lépéseket tett a gyermektelenül elhalt gazdag mester hagyatékának megszerzésére. A nagyszebeni városi tanács 1451 július 22-éről kelt latin nyelvű átiratban[229] fordult a bécsújhelyi hatóságokhoz és kérte, hogy Zsigmond mester Nagyszebenben élő unokaöccseit, Langenauer Petermannt és Jakabot, mint jogos örökösöket, juttassák illő részhez. Így is történt. A ház felét a két nagyszebeni rokon örökölte, akik közül az egyik, Jakab később Bécsújhelyt telepedett le,[230] a másik felét Farkas ötvös, Erzsébet asszony unokaöccse. A többi ingatlan további sorsáról nem tudunk.

Mayer[231] egy ezüst állványt hozott Zsigmond mesterrel kapcsolatba, amely a bécsújhelyi ciszterciek templomában áll. A 20 cm magas állvány három részben emelkedik, talpa hatkarélyos. Felül három cilindrikus edény szolgál a szentelt olaj tartására, födőjük egyszerű, az egyiken AEIOU és 1446 olvasható bevésve. Az állvány szára az edényeken felül emelkedik s keresztrózsában végződik. Az ízléses finom ötvösmű bizonyára III. Frigyes megrendelésére készült, talán épp a ciszterci-templom számára, amelyet a városba települt rend a császár költségén akkoriban szerelt fel. Ötvösbélyeget nem találni rajta — ekkoriban a bélyeget még alig ismerték — s a Siebenbürgerrel való azonosítása felelőtlen, hiszen ebben az időben több ötvös dolgozott a városban, közöttük például, Mayrhirss Henrik, akiről bizonyos, hogy az udvar szolgálatában állott. Ugyanily joggal Zsigmond mester alkotásának mondhatnók III. Frigyes zöld zománccal díszített híres billikomát (Bécs, Kunsthistorisches Museum) ha névtelen emlékeket okleveli nevekkel akarnánk mindenáron kapcsolatba hozni.

éltek, az említett átiratban olvasható, hogy apja, András, nagyszebeni polgár és nyílkészítő volt, anyját pedig Erzsébetnek hívták.

Arról, hogy fiatalkorát Erdélyben töltötte-e vagy másutt, nem maradt tudósítás. Homály borítja inas- és tanulóéveit is. Az akkori kényelmes módon kétségkívül végigvándorolt a magyar síkságon s a virágzó hazai ötvösműhelyeket bizonyára nem kerülte el. Így jutott Bécsújhelyre, ahol elsőízben mint végrendeleti tanu szerepel, 1431 április 19-én.[215] Ekkor már a tanács tagja, köztiszteletben álló személyiség, aki bizonyára évek óta a város falai között dolgozott. Ott is nősült. Erzsébet nevű feleségét egy oklevél[216] már ugyanebben az évben említi. Az asszony nővére, Krisztina, egy János nevű helybeli kardcsiszár felesége volt, e házaspár gyermeke Farkas (Wolfgang) ötvös, aki nem azonos Wolfgang Zulinger helybeli ötvössel, a mester halálakor, annak örökösödési ügyeiben szerepet játszott.

Zsigmond mester a város egyik legtekintélyesebb s anyagi jólétnek örvendő polgára lehetett. Már 1431-ben házat vásárolt a belső városi Ungarstrasseban,[217] 1434-ben pedig wöllersdorfi szőlőkertjéről történik említés.[218] Polgártársainak bizalma és tisztelete csaknem egész élete folyamára megajándékozta a tanácstagsággal (1431, 1436—38, 1443—49-ben viseli ezt a méltóságot[219]), azonkívül 1436-ban a belső magyarkapu kapitánya,[220] 1438—48 között négy ízben az adóügyek legfőbb intézője (úgynevezett Steuerherr) volt,[221] végül pedig 1444-ben a szomszédos Zemendorf falu Boldogasszony-templomának világi gondnokául lépett elő[222] s a templom kincseit saját házában őrizte. Ezt a tisztséget haláláig viselte, szeretettel foglalkozhatott az alája rendelt egyház anyagi ügyeivel, mert felszerelését atlaszból készült miseruhával gyarapította.[223]

Az írott tanubizonyságok sajnos egyetlen egy munkájáról vagy megbizatásáról nem számolnak be. Feltehetjük, hogy az udvarnak is dolgozott, hiszen mint a város legtekintélyesebb ötvöse, megérte Bécsújhely császári rezidenciává alakulását is, megrendelőinek nagyobb része azonban a helybeli és a szomszédos vidéki templomok, meg a gazdag városi polgárság köréből kerülhetett ki.

Zsigmond mester 1450 január 22—29. között halt meg,[224] utód nélkül. Magtalan özvegye, akit az okirat itt Annának nevez, 1450 január 29-én[225] visszaszolgáltatta a férje őrizetére bízott zemendorfi templomfelszerelést. Az Anna név sok félreértésre adott alkalmat. W. Boeheim szerint[226] a művész második feleségét kell érteni alatta, Mayer[227] szerint pedig Zsigmondnak éppenséggel három felesége volt, Erzsébet, Krisztina és Anna. Az oklevelek ezzel szemben kézzelfoghatóan bizonyítják, hogy egyetlen egy házastársa volt, akit Erzsébetnek hívtak s aki egyszer elírás következtében szerepel Anna nevén.[228]

új székvárost nem kerülhette el. Javultak a megélhetési viszonyok, beköszöntött a jólét s a gazdaság, a városi polgárság bővében volt a pénznek. Pompakedvelővé és könnyűvérűvé vált, mert aggodalom nélkül költhetett cifrálkodásra és luxusra, amiben az udvar járt elől jó példával. Csak az igények nagyranövekedésével magyarázható, hogy Frigyes császár uralma alatt 25 névszerint ismert ötvös dolgozott a városban, akik valamennyien nemcsak egy ideig-óráig tartó megbízás kedvéért látogattak el ide, hanem véglegesen megtelepedtek és céhbe tömörültek. A Brandenburgi Achilles által kiadott hadirendelet (1455) szerint veszély esetén a város védelmére Wolfgang Phriller vezetése alatt 12 ötvösinas is köteles kivonulni. A helybeli születésűeken kívül magyarok voltak a legtöbben, akik a város falai között dolgoztak, aminek oka nemcsak hazánk közelségében keresendő. Ötvösségünk a középkorban és a reneszánsz idején európai hírű volt; a magyar mesterek műgyakorlata, a speciális sodronyzománc-technika „hazánkban fejlődött pompázóvá s innen áradt északra és keletre, Boroszlóig, Krakóig és Moszkváig."[212]

Négy magyar származású ötvös nevét őrizték meg az egykorú oklevelek, ezek kronológiai sorrendben a következők: Siebenbürger Zsigmond, Richter Keresztély, Kassai Mihály és Schwarzwadl János. Nevük nem nagyon magyarosan hangzik, ami a külföld átváltoztató hatásának tulajdonítható, valójában mindannyian hazánkbeliek. A négy névvel szemben, sajnos, emlék alig maradt. Mikor a nagy fellendülést lassú visszafejlődés követte, a könnyen hordozható ötvösművek hamarosan gazdát cseréltek, elkerültek a városból s származásuk a vándorlás folyamán homályba merült. A bécsújhelyi városi múzeum egyetlen korbeli ötvösművet őriz, amely azonban kárpótol az elveszett többiért. A Mátyás királyról keresztelt Corvin-billikom ez, párját ritkító ötvösmű, amelynek azonban semmi köze a bécsújhelyi ötvösség történetéhez, de még az ott dolgozó magyar mesterekhez sem.

*

Időrendben az első magyar mester, aki Bécsújhelyt letelepedett s ott névre tett szert, *Siebenbürger Zsigmond* volt.[213] Az oklevelek csaknem valamennyi alkalommal Sigmund Walachnak vagy Sigmund der Walachnak nevezik, ami tulajdonképen oláht jelentene, több esetben azonban világosan jelzik, hogy Erdélyből való (der Siebenbürger). W. Boeheim a művészt Langenauer Zsigmondnak keresztelte el, mert a nagyszebeni tanács 1451-ben kelt átirata[214] fiútestvérének gyermekeit Langenauereknek mondja. Ez azonban csak annyit jelent, hogy az említett gyermekek az egyik erdélyi, talán a Brassó melletti Hosszúfaluban (Longocampo, Langenau, Cimpolung) éltek s nem vonatkozik Zsigmond mesterre. Ötvösünk Erdélyből származott, szülei és rokonai Nagyszebenben

éltek, az említett átiratban olvasható, hogy apja, András, nagyszebeni polgár és nyílkészítő volt, anyját pedig Erzsébetnek hívták.

Arról, hogy fiatalkorát Erdélyben töltötte-e vagy másutt, nem maradt tudósítás. Homály borítja inas- és tanulóéveit is. Az akkori kényelmes módon kétségkívül végigvándorolt a magyar síkságon s a virágzó hazai ötvösműhelyeket bizonyára nem kerülte el. Így jutott Bécsújhelyre, ahol elsőízben mint végrendeleti tanu szerepel, 1431 április 19-én.[215] Ekkor már a tanács tagja, köztiszteletben álló személyiség, aki bizonyára évek óta a város falai között dolgozott. Ott is nősült. Erzsébet nevű feleségét egy oklevél[216] már ugyanebben az évben említi. Az asszony nővére, Krisztina, egy János nevű helybeli kardcsiszár felesége volt, e házaspár gyermeke Farkas (Wolfgang) ötvös, aki nem azonos Wolfgang Zulinger helybeli ötvössel, a mester halálakor, annak örökösödési ügyeiben szerepet játszott.

Zsigmond mester a város egyik legtekintélyesebb s anyagi jólétnek örvendő polgára lehetett. Már 1431-ben házat vásárolt a belső városi Ungarstrasseban,[217] 1434-ben pedig wöllersdorfi szőlőkertjéről történik említés.[218] Polgártársainak bizalma és tisztelete csaknem egész élete folyamára megajándékozta a tanácstagsággal (1431, 1436—38, 1443—49-ben viselt ezt a méltóságot[219]), azonkívül 1436-ban a belső magyarkapu kapitánya,[220] 1438—48 között négy ízben az adóügyek legfőbb intézője (úgynevezett Steuerherr) volt,[221] végül pedig 1444-ben a szomszédos Zemendorf falu Boldogasszony-templomának világi gondnokául lépett elő[222] s a templom kincseit saját házában őrizte. Ezt a tisztséget haláláig viselte, szeretettel foglalkozhatott az alája rendelt egyház anyagi ügyeivel, mert felszerelését atlaszból készült miseruhával gyarapította.[223]

Az írott tanubizonyságok sajnos egyetlen egy munkájáról vagy megbízatásáról nem számolnak be. Feltehetjük, hogy az udvarnak is dolgozott, hiszen mint a város legtekintélyesebb ötvöse, megérte Bécsújhely császári rezidenciává alakulását is, megrendelőinek nagyobb része azonban a helybeli és a szomszédos vidéki templomok, meg a gazdag városi polgárság köréből kerülhetett ki.

Zsigmond mester 1450 január 22—29. között halt meg,[224] utód nélkül. Magtalan özvegye, akit az okirat itt Annának nevez, 1450 január 29-én[225] visszaszolgáltatta a férje őrizetére bízott zemendorfi templomfelszerelést. Az Anna név sok félreértésre adott alkalmat. W. Boeheim szerint[226] a művész második feleségét kell érteni alatta, Mayer[227] szerint pedig Zsigmondnak éppenséggel három felesége volt, Erzsébet, Krisztina és Anna. Az oklevelek ezzel szemben kézzelfoghatóan bizonyítják, hogy egyetlen egy házastársa volt, akit Erzsébetnek hívtak s aki egyszer elírás következtében szerepel Anna nevén.[228]

II példány

új székvárost nem kerülhette el. Javultak a megélhetési viszonyok, beköszöntött a jólét s a gazdaság, a városi polgárság bővében volt a pénznek. Pompakedvelővé és könnyűvérűvé vált, mert aggodalom nélkül költhetett cifrálkodásra és luxusra, amiben az udvar járt elől jó példával. Csak az igények nagyranövekedésével magyarázható, hogy Frigyes császár uralma alatt 25 névszerint ismert ötvös dolgozott a városban, akik valamennyien nemcsak egy ideig-óráig tartó megbízás kedvéért látogattak el ide, hanem véglegesen megtelepedtek és céhbe tömörültek. A Brandenburgi Achilles által kiadott hadirendelet (1455) szerint veszély esetén a város védelmére Wolfgang Phriller vezetése alatt 12 ötvösinas is köteles kivonulni. A helybeli születésűeken kívül magyarok voltak a legtöbben, akik a város falai között dolgoztak, aminek oka nemcsak hazánk közelségében keresendő. Ötvösségünk a középkorban és a reneszánsz idején európai hírű volt; a magyar mesterek műgyakorlata, a speciális sodronyzománc-technika „hazánkban fejlődött pompázóvá s innen áradt északra és keletre, Boroszlóig, Krakóig és Moszkváig."[212]

Négy magyar származású ötvös nevét őrizték meg az egykorú oklevelek, ezek kronológiai sorrendben a következők: Siebenbürger Zsigmond, Richter Keresztély, Kassai Mihály és Schwarzwadl János. Nevük nem nagyon magyarosan hangzik, ami a külföld átváltoztató hatásának tulajdonítható, valójában mindannyian hazánkbeliek. A négy névvel szemben, sajnos, emlék alig maradt. Mikor a nagy fellendülést lassú visszafejlődés követte, a könnyen hordozható ötvösművek hamarosan gazdát cseréltek, elkerültek a városból s származásuk a vándorlás folyamán homályba merült. A bécsújhelyi városi múzeum egyetlen korbeli ötvösművet őriz, amely azonban kárpótol az elveszett többiért. A Mátyás királyról keresztelt Corvin-billikom ez, párját ritkító ötvösmű, amelynek azonban semmi köze a bécsújhelyi ötvösség történetéhez, de még az ott dolgozó magyar mesterekhez sem.

*

Időrendben az első magyar mester, aki Bécsújhelyt letelepedett s ott névre tett szert, *Siebenbürger Zsigmond* volt.[213] Az oklevelek csaknem valamennyi alkalommal Sigmund Walachnak vagy Sigmund der Walachnak nevezik, ami tulajdonképen oláht jelentene, több esetben azonban világosan jelzik, hogy Erdélyből való (der Siebenbürger). W. Boeheim a művészt Langenauer Zsigmondnak keresztelte el, mert a nagyszebeni tanács 1451-ben kelt átirata[214] fiútestvérének gyermekeit Langenauereknek mondja. Ez azonban csak annyit jelent, hogy az említett gyermekek az egyik erdélyi, talán a Brassó melletti Hosszúfaluban (Longocampo, Langenau, Cimpolung) éltek s nem vonatkozik Zsigmond mesterre. Ötvösünk Erdélyből származott, szülei és rokonai Nagyszebenben

Buda és Pest látképe. Jobb alsó sarokban jelezve: „*Nissen Ludwig.*“ A kép alatt „Buda-Pest, Ofen Pest“, apró betűkkel: „*K. Siebenfölk in Pest*“. Nyolc kisebb vedutával. Levélpapír. Színezett kőrajz. „Griechsche Kirche, — Academie Palast, — Museum, — Rathaus, — Leopolds Kirche, — Redoute, — Ung: Theater, — Staatsbahnhof.“

Lövész bál Kéler Bélától. A kotta címlapján a *vég. pesti lövöldének* képével, *1862. Lorber* pesti műhelyében. Magy. Bibl. Szemle, I. 3—4. 176. l.

Zrínyi kávéház-nóta, a *Zrínyi kávéház belsejének* képével. Langer Ede könyomdájából. Pesten, 1863. Tatzelt V. — *Magy. Bibl. Szemle, I. 3—4. 177. l.*

rdult, de szembe néz. Rövid
és körszakálla világosbarna,

egyelejű kabátjának gallérja
ynek végei lelógnak, csomóra

:m. — Lelt. sz. 793. — Értéke
eith-féle ereklyemúzeumból. —
datokat l. a 62. lapon az 580
prilis 30-án (107–95). — Átvételi
tudomásul vette az 1896 április

Sieber, Mihály

pálos rém metsző

l -

Pamer Kath. Szemle

1917. jun.

574. l.

tergomi érsek által 1418-ban alapított Ferences-kolostor és templom.
Az eredeti épüle
hosszú török fog
bontott vár köve
középülete.

A város szi
póstapalotát s a
már a Fő-utcábar
sance stílusú két
szinti helyiségeit
szemben levő so
épületei. Az itt l
autó és autóbus
sürgő-forgó emb
benyomását kelti

A Fő-út kel
közepén áll a X
templom, falál
közelében érdek
által 1758-ban k

Liebmacher Hans
rém
l.
Trágor Ignác
Vác mulója c.
pleme. Vác, 1928
53-l

egyik legnépesebb és legjelentősebb városa a Dunántúlnak. Néhai való jó Losonczi István 1844-ben megjelent Hármas Kis Tükör-jében, nemes Zala vármegyéről és Kanizsáról ekképpen emlékezett meg: »Muraköz tartozik Zala vármegyére, itt Badacsony, Keszthely, Füred sem messzére. Tihany Csáktornyával, Kanizsa végtére, hol omlott régente sok töröknek vére.«

Majd részletesebben szólva a vármegye egyes mezővárosairól, Nagykanizsáról ezeket írja: ...»az török háborúkban nyugati Magyarországnak fő védelmező bástyája volt, de az török elfoglalván, azt 90 esztendeig birta. Kereskedése eleven és nagy fontossággal, sertés, marha, gabona vásárjai híresek, az török-bosnyákországi kereskedők sertéseiket és ökreiket erre hajtják keresztül Sopronyba. Az kegyes oskoláknak Collegiuma és Gymnasiuma vagyon. Lakosai 8000, kik között 1000 zsidó vagyon...«

Mint látjuk, a Losonczy által eleven és nagyfontosságú kereskedelműnek nevezett mezővárosnak 90 év előtt még csak 8000 lakosa volt. De hogy már akkor is magában rejtette az erőteljesebb fejlődés csíráit és lakossága jóval meghaladva a városok szaporodási átlagát, évtizedről-évtizedre szinte ugrásszerűen szaporodott, azt az alábbi számadatok tüntetik föl:

1844-ben 8000-, 1870-ben 15 ezer-, 1890-ben 21 ezer-, 1900-ban 24 ezer-, 1920-ban 28 ezer lelket számlál. Mai lakossága bizonyára jó néhány ezerrel több volna, ha a trianoni országcsonkítás a határhoz közel eső

Siebmacher Hans

reim

l.

Tragor Vácmüvesei

27 l.

28 l.

vasrögöket, öntőmintákat, trébelő eszközöket, kerámiákat, üvegedényeket stb. És érdekkel szemléljük itt a palaeolith-kor világhíres eszközeinek másolatait, melyek gipszmintákban mutatják be a chelli-, moustieri-, sollutrei-, magdaléni idők (Mortilet számítása szerint) mintegy 250 ezer évet kitöltő szakaszát.

A második terem a római-korszak emlékeit tárja elénk. Ebben Szombathely és környéke különösen gazdag. Üveg- és cserépedények, finom arezzói és pannoniai terra szigillátá, Fortis és Cresces gyári bélyeggel ellátott különféle alakú mécsesek, tükrök, dísztárgyak, arany-ezüst-borostyánkő ékszerek, fibulák, használati tárgyak, éremsorozatok vannak itt gazdag, ízléses, könnyen áttekinthető csoportosításban kiállítva, úgy hogy történelemmel nem foglalkozó látogatók is hű képet nyerhetnek a hajdani római műveltség állásáról.

A harmadik terem emléktárgyai a népvándorlás korától napjainkig terjedő idő emlékeit őrzik. Itt látjkuk többek közt kiállítva a nagyasszonyfai, keszthelyi, szombathelyi, vezekényi sírmezők leleit. Köztük változatos alakú úrnákat, lándzsacsúcsokat, üveggyöngyöket. A későbbi korokból fegyvereket, hóhérpallosokat vassisakokat, céhemlékeket, régi, molyrágta harci zászlókat.

Ezen a szinten, csakhogy az előcsarnoktól balra nyílnak a könyvtár termei, melyek mintegy 30 ezer kötetet tartalmaznak, köztük több hártyakéziratot és ősnyomtatványt.

A [illegible] tárgyai három termet töltenek meg. Az első terem

Az első b
hű jelképezője
zadok folyam
ment keresztül
megelevenült f
bárhányszor p

Ez a sok
ház külső form
század, minde

A nagymé
templom helyé
ásatások során
stílusban épülh
és a tatárjárás
az 1254—1263
akkori idők ép
dezésű, keleti
hetett, miként

Ebből az
egy része és

A románk
Orbán püspök
nál, főleg a d
egy 1499-es évszámmal jelölt gót lábazatban jelentkezik.

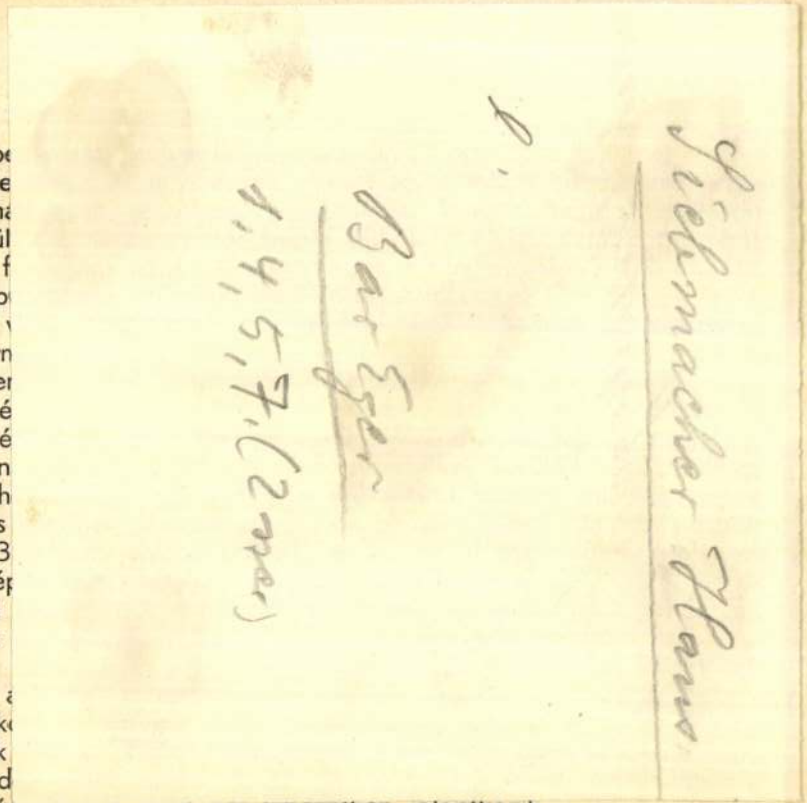

Az 1403. év táján készült herma a magyar ötvösművészet egyik legkiválóbb alkotása. Tűzben aranyozott ezüstből, gazdag sodronyzománcos díszítéssel készült s a nagy király jellegzetes fejét levélkoronával ábrázolja.

A karzat alatt, az északi mellékhajóból nyílik a sekrestye. Ebből viszont a Mária Terézia korában készült-, díszesen faragott szekrényekkel és oltárral fölszerelt kincstár, mely műkincseinek számát és értékét tekintve, közvetlenül az esztergomi után következik. A kincstár százakat kitevő műkincseit egyenkint fölsorolni messze meghaladná e munka kereteit, azért e helyen csak a legértékesebbeket említjük meg.

Itt van elsősorban az a páratlan kehelygyűjtemény, mely a magyarországi gót és renaissance ötvösművészet legszebb darabjait foglalja magában. Alakra, anyagra, kivitelre, műértékre nézve egytől-egyig muzeális példány: a sodronyzománcos, ékköves technikának csak ritka helyen látható darabjai. Bár — mint említettem, — mindegyik külön-külön is megcsodálni való műremek, a sok közül mégis legszebb az 1522-es évszámmal ellátott renaissance kehely, mely II. Lajos király ajándékából került a győri székesegyház birtokába.

Valósággal ötvösművészeti unikum Naprágyi Dömötör püspök zafirokkal, igazgyöngyökkel díszített infulája, továbbá a Bornemisza féle mitra, melynek csupán nyers anyagértéke több, mint százezer pengő. Itt csodálhatjuk meg Szt. Adalbert gótstílű ereklyetartóját. Sz. Mária temetését ábrázoló románstílű elefántcsont domborművet. Egy tűzpiros korallból faragott feszületet, II. Rákóczi Ferenc ékköves imakönyvét. 1472-ből, a Mátyás király ajándékozta u. n. Korvin kazulát. Művészi kivarrású mise-

tékból származó névtelen alaprajz is kölcsönösen igazolják feltevéseinket.

Még azt sem felesleges megjegyezni, hogy a Georgius Houfnagel-féle 1617-ből való rézkarcon[20] a templom tornyának kupolaszerű sisakja van és a szentélyhez is kupolával fedett építmény csatlakozik. Ezek az önkényesen rajzolt részletek hallomás alapján, vagy valami tökéletlen minta után kerültek a rézlemezre, túlzott művészi szabadsággal.

A török építkezésekkel kapcsolatban meg kell emlékeznünk Wratislaw báró híres útleírásáról is, aki mint bécsi követ járt Konstantinápolyban. Budán is keresztül utazott. Útleírásának német kiadásában[21] Budáról többek közt ez áll: „Wir sahen auch in der Stadt die Talismauns oder tuerkischen Geistlichen ihre Pflicht bestehet darinn, dem Voelke mit lauter Stimme zuzurufen, sich zum Gottes-

A Mátyás-templom az 1686. évi ostrom alatt.
Részlet Fontama Budavár visszavételét ábrázoló rézkarcából.

alapfal csatlakozott, melynek keleti szegélyét 3 hüvelyknyire kiszökő, alul hornyolt fedőlemez borította. Nyugat felé a templom déli oldalához még két hasonló irányú és vastagságú fal csatlakozott. Ezeket a keresztfalakat pedig a templomfallal párhuzamosan haladó fal kötötte össze. Egy kisebb és egy nagyobb körülzárt teret lehetett ilyenképpen kideríteni. Az említett támasztópillér mellett egy kőkeretes nyílás tünt elő, kéményszerűen emelkedő falüreggel, mely kandalló lehetett. Mellette befalazott ajtónyílás volt, vörös márványlépcsővel. A márványtömbön lecsiszolt felirat maradványaként CCCCLXII évszám volt világosan leolvasható. Szerintünk ez a lépcsőfok, mely egyben küszöbül is szolgált, ép oly sírkőtábla lehetett, mint amilyeneket a törökök fürdőikbe is széthordtak.

A küszöb szinvonala alatti falban üregek sorakoztak nyilván azzal a céllal, hogy padlót-tartó gerendákat illesszenek beléjük. Négyöt lábbal magasabban a falba bevésett boltívek maradványait találták. A rendelkezésünkre álló fényképeken a boltívek érintkezési pontjai fölött kisebb boltívek: csegelyek maradványai látszanak. Mindezekből a maradványokból arra kell következtetnünk, hogy itt török építőtevékenység emlékeivel van dolgunk, melyeket később a jezsuiták saját építkezéseik érdekében lebontottak. A boltívek és a csegelyek együtt világosan bizonyítják, hogy a templom déli falához kupolákkal lefedett helyiségek csatlakoztak. Az egykori bécsi udvari levéltárban van egy, a Rabatta tábornok hagyatékából származó jó alaprajz Buda váráról, mely 1687 januárjában készült.[18] Ebben megtaláljuk a templomokat pontosan berajzolva, köztük a Boldogságos Szűz templomát is, északi és déli fala mentén egy-egy hozzáépített toldalékkal, amely északnyugaton hegyesszög alatt és délnyugaton tompaszög alatt csatlakozik az épület oldalfalaihoz. A torony után következő szakasz az alaprajz szerint nem volt beépítve, csak egy ellenzőszerű kisebb falrészlet emelkedett a délnyugati kapu előtt. Ezek a toldások kupolákkal fedett cellák sorai lehettek, amilyeneket az iszlám területén szoktak az imaházakhoz hozzáépíteni. Az ily toldaléképületek elsősorban medreszék (iskolák) voltak. A mi esetünkben lehet, hogy a kupolás cellák müezzinek lakásául szolgáltak. Fontanának Budavár visszafoglalását ábrázoló ismert egykorú metszetén[19] templomunk északi oldala látható. Ezen is világosan kivehető a toldalék, mely itt, az északi oldalon, nyugat felé hegyesszög alatt csatlakozik az épület oldalfalához. Ez a metszet, valamint a Rabatta-hagya-

A Mátyás-templom alaprajza. Részlet a Rabatta-féle hagyatékban lévő térképről.

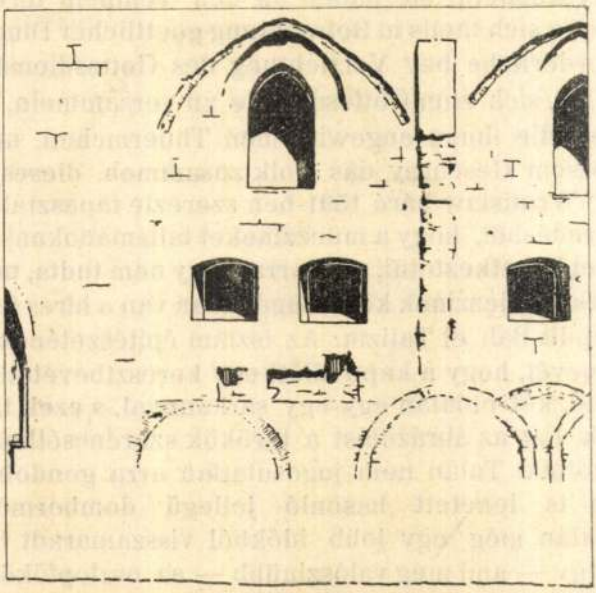

A Mátyás-templom déli fala az átépítés kezdete előtt.

építészet pedig sohase alkotott ilyen íveket, amelyek valóban nem keletkeztek a fallal szerves összefüggésben. A törököknél viszont hasonló, alig kiemelkedő egyszerű ívek, mint díszítőelemek, nagyon is gyakoriak voltak. A török építőművészet nagyon szerette az egy-

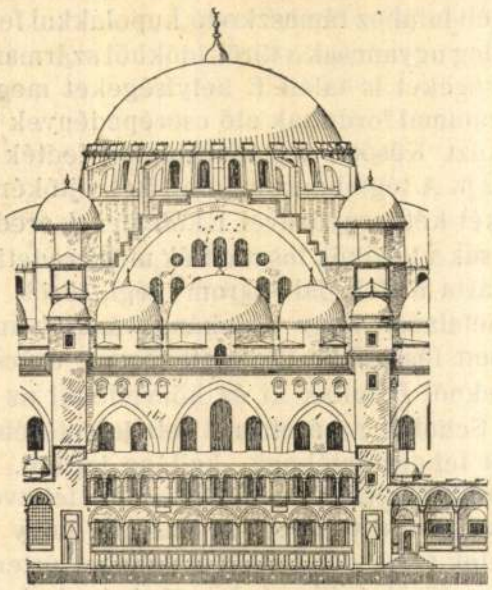

Az isztanbuli Szulejmanie-dzsámi. Részlet. Gurlitt után.

dienste zu versammeln; sie haben an den Tempeln ihre wohnungen angebauet, wo sie sich theils in Betrachtung goettlicher Dinge ueben, und theils das Erforderliche bey Verrichtung des Gottesdienstes besorgen. Wenn es Zeit ist, sich zum Gottesdienste zu versammeln, so besteigen die Talismanen die ihnen angewiesenen Thuermchen, und rufen von daher mit grossem Geschrey das Volk zusammen, dieses thuen sie zu zweymalen..." Wratislaw báró 1591-ben szerezte tapasztalatait. Abból a mulatságos tévedésből, hogy a müezzineket talizmánoknak nevezi, talán egyébre is lehet következtetni, mint arra, hogy nem tudta, mi a különbség a talizmánok és a müezzinek közt. Bagdadban van a hires talizmán-kapu, az 1221-ben épült Bab el Talizm. Az iszlám építészetének ez a remeke onnan kapta nevét, hogy a kapu fölött egy keresztbevetett lábakkal ülő férfialak látható, két oldalán egy-egy sárkánnyal, s ezek tátott szájukat feléje fordítják. Ezt az ábrázolást a törökök szerencséthozónak, „talizmán"-nak tartották. Talán nem jogosulatlan arra gondolnunk, hogy a budai várban is lehetett hasonló jellegű dombormű valamelyik templomon, talán még egy jobb időkből visszamaradt Szent György dombormű, vagy — ami még valószinübb — az oszlopfőkön sárkányok. Mikor Wratislaw török vezetője, kinek nyelvén nem tudhatott, ilyen talizmánoknak tartott faragványokra hívta fel a figyelmét, azt hihette, hogy a toronyban éneklő müezzinre mutat. Ez a félreértés lehetett a fogalomzavar kiindulási pontja. Lehet, hogy éppen az eszki dzsámi oldalához épített toldalékok lebegtek Wratislaw báró szemei előtt, mikor a „talizmánoknak" a templomokhoz épített lakásairól írt.

A templom déli falához támaszkodó kupolákkal fedett cellasor alatt Schulek valószinüleg ugyancsak a törökidőkből származó és börtönöknek látszó pincehelyiségeket is talált. E helyiségeket megtöltötte az iszap, amelyben nagy számmal fordultak elő cserépedények töredékei. Bilincs is volt a leletek közt. Később téglaburkolattal fedték e földalatti helyiségek fölött a talajt. A téglaburkolat alatt két, ajtóként alkalmazott kőlemezt is találtak két-két vasgyűrűvel. E kőlemezek eredetileg síremlékek voltak. Ezeket is csak a törökök foszthatták meg eredeti rendeltetésüktől.

Schulek feltárta a déli fal három régi, török idő előtt készült, majd nagyrészt befalazott nagy ablakának maradványait. Az ablakok fölött a falba vésett fészkekbe illesztett tompa csúcsívek tüntek elő. Ezek a támpillérekből indultak ki és közvetlenül az ablak záradéka fölött végződtek. Schulek az ásatásról tett jelentésében ezt írja róluk: „Ezeket az íveket tehermentőknek kellene tartani, ha gyengeségük és szervezetlen összefüggésük a fallal ezen feltevést megengedné; így azonban csak decorativ jellegűek anélkül, hogy valóban díszesek volnának."[22] Schulek tanácstalanságát meg lehet érteni, mert ő ez esetben sem számolt a török építkezés lehetőségével. A gotikus és barok

Másik jellemző vonása a török fénykor építőművészetének az ablakok ütemes csoportosítása a boltívekkel keretelt falfelületeken. A főtemplom déli falának is egyes szakaszain a régi nagy ablakok helyén három ablak nyílott ilyen ritmikus csoportosításban. Alul két alacsony ablaknyílás, mérsékelt körszelet záródással és fölöttük középen egy csúcsíves ablak. A kis ablakok alacsony körszelet záródását is szerette alkalmazni Sinan. Egyik legremekebb építményét, az istanbuli Ahmed Pasa-dzsámit hozhatjuk fel példának. A régi török fővárosnak ez a büszkesége a Top-kapu mellett 1564 és 1571 között készült.

Schulek véleménye szerint ezeket az ablakokat a jezsuiták építették így. Azt is megjegyzi, hogy a déli fal toldott-foldott volta és hanyag kivitele azt mutatja, hogy e fal a török világban sérült meg ennyire és a jezsuiták állították valahogy helyre.

Schulek véleményével szemben sokkal valószínűbbnek tartjuk, hogy az ablakok átalakítása már a török időkben megtörtént. Indokoljuk ezt azzal a jellemzéssel, amit fentebb írtunk. A pongyola építkezésre vonatkozólag pedig az a megjegyzésünk, hogy az a kor, amelyben a törökök Buda várát elfoglalták és a Boldogságos Szűz templomát legfőbb imaházukká alakították, az ozmán birodalom művészetének fénykora volt. A törökök pedig éppen vallásos építészetük terén hoztak létre kiváló teljesítményeket. Az istanbuli Sulejmaniedzsámi is ebben a korszakban keletkezett. Nagy építőmesterük, Sinannak idejében nem hihető, hogy egy olyan fontos vilajet székhelyén, mint aminő a budai volt, a törökök a főtemplomnál szükségépítkezéssel beérték volna. Az általuk épített budai fürdők, amint a fennmaradtakból látjuk, kitűnő építmények voltak. Nem tételezhető fel, hogy éppen a budavári főtemplom lett volna az az épület, amely a törökök sokat emlegetett gondatlanságának és nemtörődömségének áldozatul esett volna.

Némethy Lajos „Buda várának régi helyrajza"[23] c. tanulmányában, Schulek Frigyesnek a templom építkezéséről szóló 1878-i jelentéséhez és a mellékelt alaprajzhoz megjegyzéseket fűzve meg is írta, hogy a „nevezett alaprajzban több részlet van a jezsuita kor barna színével jelezve, mi már a törökök idejében készült, mert ugyanazon módon és anyagból vala építve, mint ama részek, melyek, mint a török korból valók, zöldre vannak festve."

Schulek szerint a főhajó szentélyzáródásának legkeletibb pillérei közül az egyiket, a délkeletit is a török időben látták el új külső burkolattal. Kis toldások maradtak még a törököktől az említett támasztópillér északi szomszédjának tövében és a tőle délre eső kis falrészlet közepetáján is. Igazolja ezt a feltevést az is, hogy a temp-

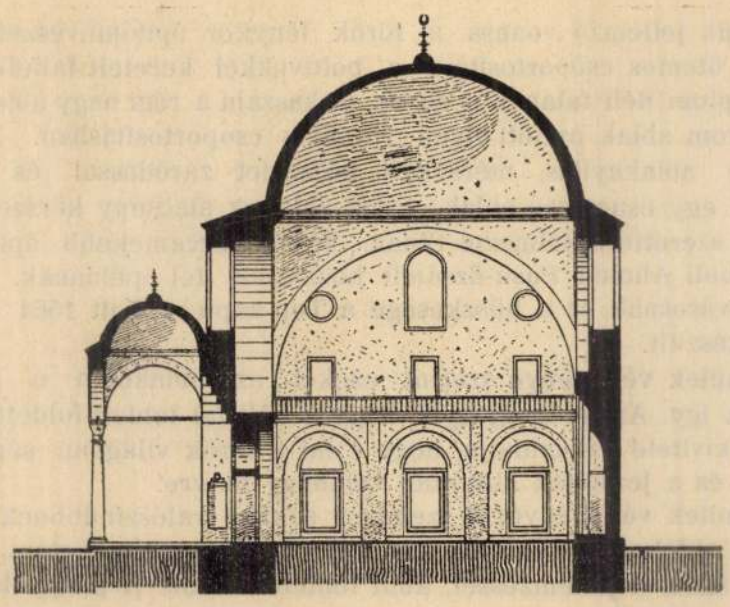

Az isztanbuli Vali Pasa-dzsámi. Gurlitt után.

szerű síkokat, vonalakat és alig kiemelkedő párkányokat. Éppen Sinan, a török építőművészet legnagyobb mestere és Nagy Szolimán korának büszkesége, alkotott remekeket ilyen egyszerű elemekkel.

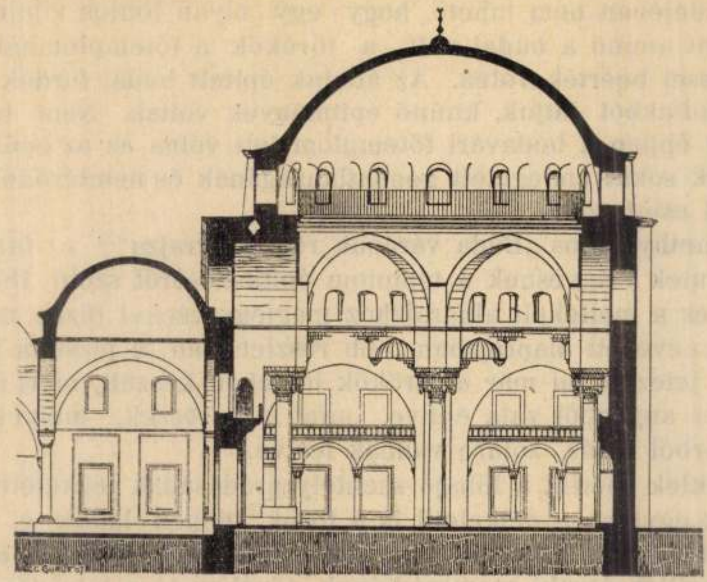

Az isztanbuli Achmed Pasa-dzsámi. Gurlitt után.

A jezsuiták építkezései

A törökök budai uralmának megszünése után I. Lipót király a templomot a jezsuiták kormányzatára bízta. Ismét plébániatemplom lett s megmaradt Budavár főtemplomának is, de országos jelentőségét elvesztette.

Művészeti szempontból végzetesnek nevezhető az, ami a templommal a XVIII. században történt. Nagy épülettömböket ragasztottak hozzá: északon a jezsuita kollégiumot, mely kolostor is volt és délen a papneveldét. Középkori csúcsíves díszeiből sokat leromboltak, átalakítottak, ráépítésekkel láthatatlanná tettek. 1723-ban egy nagy tűzvész is ugyancsak megtette a hatását. A Mátyás-torony egy része leégett s az előző, már jezsuiták által emelt hagymaalakú tetőt lapos szükségtetővel tudták csak pótolni. Ezzel a tetővel maradt a templom a XIX. század végéig.

Elképzelhető, hogy templomunk a barok korszakban már külső megjelenésében is mennyit vesztett régi méltóságából.

E kor építőtevékenységét Némethy Lajos „Nagyboldogasszonyról nevezett budavári főtemplom történelme" című, már idézett munkájában igen részletesen megírta.[24]

Nagy vonásokban azonban mi is megemlítjük hogy a templom mely részein történtek nagyobb átalakítások a török uralom megszünésétől a jezsuita korszak végéig.

A jezsuiták a főhomlokzat gyönyörű ablakrózsáját elfalazták. Helyébe egy kisebb kettős ablakot vágtak. A nyugati kapu elé barok előcsarnokot építettek, a kapubélletet pedig beburkolták. A főhomlokzat feletti karzatból, az épület belsejében, átjárókat nyitottak a szomszédos kollégium és papnevelde épületébe, az ajtókat pedig összekötötték egy folyosóval, melyet a zenekarból vágtak el egy fallal.

Az északi mellékhajó mentén három mellékkápolnát létesítettek. Ezek felett oratoriumokat emeltek, amelyek összeköttetésben állottak a kollégium épületével. A déli fal nagy gotikus kapuját is

lomnak ez a része esik éppen Mekka felé. A szentélynek ebben a részében építhették ki a kiblaht, azt a fülkét, amely előtt az imám és a hívők a szent város, azaz a kaaba felé fordulva imádkozni szoktak.

Nem akarunk túlzásba esni s a török építkezések jelentőségét túlbecsülni, de nem szabad e kérdéseket figyelmen kívül hagyni. A budai török építmények részben kitűnő teljesítmények voltak, amennyiben pedig az egyszerűbbek közé tartoztak, mégis a török építőművészet legjobb idejében készültek és ennélfogva felmutatnak valamit annak kiválóságából.

Helyénvaló itt megemlékezni a templom régi ábrázolásai közül Johann Siebmacher két rézmetszetéről és Wilhelm Johann Zimmermann rézkarcáról. A Siebmacher-félék az 1598-i és az 1602-i ostromot ábrázolják és Ortélius 1603-ban kiadott nürnbergi krónikájában jelentek meg. Nem tartoznak az elsőrangú források közé. Zimmermannról tudjuk, hogy a helyszínén rajzolt, Diel-baum Eikonográfiája számára. (Megjelent Augsburgban 1603-ban.) A mester több felvételt készített az 1602-i ostromról. Amelyiken legnagyobb méretben ábrázolja templomunkat, azon is határozottan érvényesül az egyszerű kupalakú sisak és az eléggé magas csonka Béla-torony.

PROT

Hat
...
....
Szék
Tisz
Hiv

hogy
illető

1. .
2. .
3. .
4. .
5. .
6. .
7. .
8. .

let el
felsor
tagsá

Egye

1. ..
2. ..
3.* ..

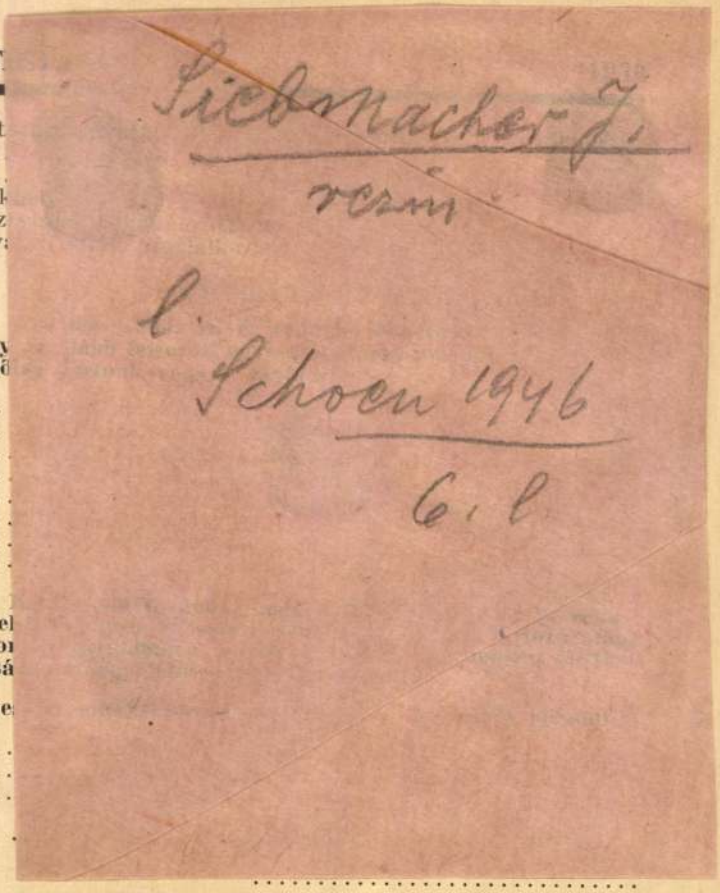

.....

* *Amennyiben az ürlap 1—8. rovata a felsorolásra nem elegendő, a nyilatkozathoz külön lapot kell fűzni, azon a felsorolást folytatólagos sorszámozással kell folytatni s a külön lapot is kelettel és aláírással kell ellátni.*

—

Ez a két törvény, mint a magyarországi református egyház hivatalos kiadványa, nyomtatásban már megjelent s a törvénykönyvből egy-egy példányt hivatalból kaptak az egyházmegyék, egyházközségek, közép- és középfokú iskolák.

Tudomásulvétel és megfelelő eljárás végett közlöm, hogy a X. törvénycikk a legfelsőbb jóváhagyás és megerősítés napján, 1938 május 6-án hatályba lépett, a XI. törvénycikk pedig a kihirdetés napját követő hónap elsején, tehát 1938 június 1-én lépett hatályba.

Debrecen, 1938 május 17.

Makláry Károly,
püspök.

—

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2454—1938. szám.

KÖRLEVÉL
az iskolafenntartó egyházakhoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 74,230—1938. VI. sz. a. kelt leirata szerint többizben előfordult, hogy az iskolafenntartók az államsegélyes tanítói állásoknak választás útján történt betöltését azért, mert a tanítóválasztás időpontjában a magas helyi javadalom miatt államsegély kiutalására egyelőre még szükség nincs, nem jelentik azonnal, illetőleg a vonatkozó tárgyiratokat *nem terjesztik fel* a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz a választásnak végsőfokon leendő elbírálhatása végett.

A választási iratokat sokszor csak évek multán terjesztik fel a minisztériumhoz, *amikor már a fizetéskiegészítő államsegély kiutalása szükségessé válik.* Ilyenkor azonban a netán szabálytalan választások elbírálása, illetőleg azoknak jóváhagyó tudomásulvétele a legtöbbször nehézségekbe ütközik.

Felhívom tehát az egyházi főhatóságom alá tartozó népiskolafenntartókat, hogy amennyiben *államsegélyes tanítói állásón* jelenleg oly tanító működnék, *akinek régebbi* (az 1937. év előtt megejtett) megválasztására vonatkozó iratait még nem terjesztették volna fel, az előírt módon *haladéktalanul* terjesszék fel.

Makláry Károly

Siebmacher Jänn

Wahre Conterfactur der Stadt Ofen und Pest, wie es von den Christen belegert worden. Anno 1602

Megjelent:
Ortelius: Chronologia ... Nürnberg, 1603.

Majláth tört. kiall

233-l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
69 8-1908
cik. 1/22

Tételsz.	Tárgy
	Áthozat kiá
	Bevételek
	VII/31 Magyar ált. valtó üzlet kül
	IX/14 Hermes " " " "
	Tehát hiány
	Selmecbánya 1908 sept.

Siebmacher Janus

Contrafactur der Havbstad Ofen in Ungern wie die von den Christē belegert gewest. Año 1598. Mens: Octobris. Reim. Ostromkop

Megjelent:
Ortelius: Chronologia ...
Nürnberg, 1603.

Majláth tört. kiáll
234. l.

114/24 Kúttinti

	Méret			Pénz			
	m¹	m²	m³	Egység ár		Összeg	
				K	f	K	f
lés						10834	36
l				5000.	—		
				5000.	—		
mesen				10000.	—		
						834	36
ló 26 ár							

Dobrovits Mihály
vámi mérnök.

Siebmacher János, grafikus

Győri Szemle, 1930.I. 228.,240.

Pfannl Jenő: Régi ábrák és képek Győr váráról.

SIBENBURGER l. Siebenbürger

l. Siebenbürger

SIBENBÜRGER d. Siebenbürger

SIBENWURGER s. Siebenbürger

SIBENWÜRGER l. Siebenbürger

Siebenbürger, szücs, 149o

Gentmagymüvausztr. 66 l.

Siebenbürger Andreas

ötvös

Augsburg. + 1624

lásd okv

Mihalik Sándor

Neinetornági magyar ötvösok

MAGYAR MUVESZET

1937. 317 l.

Siebenbürger Bálint

SIEBENBÜRGER BÁLINT páncélkészítő (Siebenburger, Valentin Sybenbürger) † 1564. 1532-től kezdve Nürnbergben dolgozott, eleinte 2 inassal. 1540-ben V. Károly császár számára páncélt készített, 1543-ban Albert porosz herceg számára, 1544-ben ujból a császár számára. 1547-ben felesége meghalt, 1548-ban a hadifelszereléssel Krakóba küldték, 1551–1552-ben 100 spanyol páncélt készít a király istállómesterének megrendelésére, 1551-ben a strassburgi Jan von Anndelot 12 páncélt rendel nála. 1551-ben már 10 inassal dolgozik, 1552-ben ismét Lengyelország számára dolgozik, a következő évben ugyanoda 200 rohamsisakot szállít, 1561-ben még 10 inas felfogadására kér engedélyt. Sírja a nürnbergi János-templom udvarán.

Neudörfer: Nachrichten von Künstlern. (Ed: Lochner) Bécs 1875, 64 l. — Jahrbücher der Kunstwissenschaft (Zahn) Lipcse, II. évf, 81 l. — J. G. Doppelmayr: Historische Nachricht von dem nürnbergischen Matematicis und Künstlern. Nürnberg 1730, 285 l. — Gurlitt: Archivalische Forschungen I. k. 75 l. — Herm. Ehremberg: Die Kunst am Hofe der Herzöge von Preussen 132, 169 l. — Mitteilungen aus dem Germanischen Nationalmuseum II. évf. 256 l. — J. M. Trechsel: Verneuertes Gedächtniss des nürnbergischen Johanniskirchhof. Frankfurt 1735 — Boeheim: Jahrbuch der kunsthist. Eg. des A. H. Kaiserhauses, XVI. kötet 370 l. — Boeheim: Meister der Waffenschmiedekunst, 201 l. — Nürnberger Ratsverlässe I. kötet, Bécs 1904, 1959 – 3879 reg.

Sidwers Emma

Kell. kiáll. a Mentor
Könyvkereskedésben
ápr 2-21-ig.
Melyik évben, nincs
feltüntetve.
1920-as évek!

Meglivó

Sidwers Emma

Ékitmenges rajzból
dicsérő okm.
Éimisk 1915/16. 45. l.

Sidwers Emma

grafikus

Plasztikus ornamentális térkitöltés

Ornamentális tervezetek

Repr.

Éinüsk 1915/16. 8. 9. l.

Sidwers Emma

Tollrajz plasztikus
minta után
repr.
Éinisk 1915/16. 75. l.

T. 5237.

városba, melynek utczáit já-
előtérből a DONAW-on át kar-
latt csolnakok közlekednek.
l tartott lobogón:

7.6 cm.

Sidwers Emma

Grafikabot diserő
Okmány

Eírnisk 1915/16. 44. l.

riai c. püspök, pápai prelátus

ak "Adalékok a budavári főtemp-

nt a Püspök Ur méltóságának a-

tol megküldeni.

mber 30.-án

elnökhelyettes.

Sidwers Emmy

173-192. sz. a. Képzőművészeti szabadiskola kiállítási

1918.

Kép szab. 12. l.

Siebel András

fülekiágpiontó 1617

l. (majd iglós)

Arch. Ért

1903. 220. l.

kenését az indokolja, hogy 1939.

ekre kiterjesztett 1.249/1917.

szabályzat/ hatálya alá került,

m fizettünk.

Siebel András

ágyuönto

füleki, najd 1617 ben

iglói mester

K 220 l

Siebemal János,
Ybl díjas építész

Műemlékvédelem és kutatás.
Tudomány és gyakorlat.

~~Ami~~ 1980 XI. 25.
Kossuth. 19. 35 (Kfné)

Siebenbürger Erdg

MAGYAR MUVESZET
1929. 55-6

Siebenbürger Szög

Ötvös

l.

Magyar Múzeum

1929. 56. l.

514.

Diedrich Ch. W. E.

Állattanelmény. Kosfej és pikenő bivtát. Rt.

K. 1. —

28 m. 136 z.

Siebenbürger Jörg (György)

ötvös

Augsburgban XVI/17

lásd skv.

Mihalik Sándor

Németországi magyar ötvösök.

MAGYAR MŰVESZET

1937. 317. l.

Rózsa Jrén IX. 68.

Ajtutalás ingyenes

Siebenbürger Hans
(Erdélyi – János)

ötvös Bécs

1407 – 1428.

l.

A Mübarát

1923. 16 l.

Siebenbürger János bécsi ötvös 14o7-1427

Gentmagyművausztr ~~84 l~~ 17 l.

Siebenbürger János bécsi önöntő 142o

Gentmagymüvausztr 84 1. 18-19 l.

Siebenbürger János bécsi festő 1483

Gentmagymüvausztr. ~~xxxxx~~ ~~89 l.~~ 59 l.

Siebenbürger János MDK

Bécsben élt, nevét 1483-ben egyszer emlitik az oklevelek.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképpei.Bp.1955.91.l.

t a Művészet Magyarországon 1830-
se: Bp. 1981.
czy Albert: Az absolutizmus kora
1925./ és uő: Az ötvenes évek
rt Kaszinóm Ödön: Pesti művészélet
/M 1910./ A műfaj összefoglaló mo-
történelmi festészet /Bp. 1910./,
éneti festészet a XIX. században
p a magyar történelemből /Bp. 198
lmi litográfia. MMMÉ 1952. /Bp.
gy: A magyar csatakép c. könyve XX
yolc évtized magyar művészete c.

illenek Keleti Gusztáv korabeli i-
észetről, különös tekintettel a ma
1876./,

SIEBENBÜRGER, Hans

EISENMAYER Tiborné: A „Szent Eligius Gothar király előtt" című kép restaurálásáról. = MNG Évkönyve 1991 (1991) 95 - 96.p. ill. G

Siebenbürger, Hans festette

Buda.

A háttérben Buda várát és v
látjuk. A folyam közepén Fa fel
Albrecht főherczeggel lefelé, ki
üdvözöl. A budai parton egy gőz
csolnak van.

Czeruzarajz, mér. a papir

111-91-50.

Siebenbürger Lucas

Erdélyi Lukács

író

(Lucas Siebenbürger, Transylvanus)

L.

Szendrey - Szentiványi

446. l.

Pozsony városi Közkönyvtár fejlődése

1910-ben V. 183.

Erdélyi Lukács

Ötvös

1496 – 1498.

l.

A Mübarát 1923. 16 l.

Ez. nálunk is megvan

Pécsi fényképek V. 183.

Siebenburger Marton
Erdelyi II Marton

otros

natural is magyar

l.

A Mübarat

1923. 17 l.

Siebenbürger Márton bécsi ötvös 1538

Gentmagyművausztr xxxxx 64-65 l.

SIBENWÜRGER LUCAS bécsi ötvös l. Eybenberger Lucas.

SIBENNBURGER, LVCAS vécsi ötvös l. Sybenburger, Lucas.

Sibennburger

SIEBENBÖRGER, Hans és Lucas ötvösösk
Martin, Samuel, Petrus

15.sz.e.f.

16-18.sz.

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
88.

SIBENBÜRGER, LUCAS Béri ötvös l. Sybenburger, Lucas.

Sibenbürger Lucas

Siebenbürger Lukács ötvös 1480-1507

Gentmagyarnavasztr 63 l.

Siebenbürger Jeremiás

ötvös

Augsburg + 1659
és hasonló nevű fia.
lásd okv.

Mihalik Sándor

Németországi magyar
ötvösök

MAGYAR MUVESZET

1937. 317. l
319. l.

Ünnei Erzsi az
ülni aranyverők
pohára repr.
Az ollam városi mú-
zeumban van.

Siebenbürger János

SIEBENBÜRGER JÁNOS ónöntó (Hanns Gibenwurger) Bécsben dolgozott, 1420 – ban Bécsben egy ötvös végrendeleténél tanúskodott.

Jahrbuch der kunsthist. Sammlungen des a.-h. Kaiserhauses, XVI. k. 13505.

Siebenbürger János

SIEBENBÜRGER JÁNOS ötvös (Hanns der Gibenburger, Gubenwürger, H. der Gibenwürger, Gibenwurger) Béczben dolgozott. 1407-ben Nicolaus der Krapf salzburgi ötvös inasa s mesterének Béczben kelt végrendeleténél tanúskodott. 1416-ban és 1417-ben végrendeleti tanú. 1423-ban tanú. 1425-ben ezüst övet és 3 márka ezüstöt adományoz a bécsi sz. István dómnak, hogy abból ereklyetartót csináltassanak. 1428-ban tanú. Wős ember volt, feleségének neve nem ismeretes. Valószínűleg egyházi megrendelői voltak.

Jahrbuch der Kunsthist. Sammlungen des a.-h. Kaiserhauses, XVI. kötet, 13152, 13366, 13393, 13599, 13678, 13847. — Giklóssy G: Ismeretlen magyar művészek. A Műbarát, III. évf. Bp. 1923, 16 l.

Siebenbürger Miklós

SIEBENBÜRGER MIKLÓS festő (Niclas Gubenwurger) Béczben dolgozott. III. Frigyes császár feleségének, Portugal Eleonorának udvarmestere, vizonyos Oszwald említi ~~[illegible]~~ 1441-ben kelt végrendeletében, hogy a festő négy magyar perinttal tartozott neki: Ebből talán arra is lehet következtetni, hogy az udvar számára dolgozott.

Jahrbuch der Kunsthist. Sammlungen des a.-h. Kaiserhauses, IV. k. 3113 reg.

Jákra és Lébénybe -9
hogyan kerültek távoli, és régi
Vértesszentkeresztre pedig
a nyugati motívumok mellé vára

Siebenbürger, Valentin

Nürnberg 1510 – 1564.

Plattner. Az ö jelzése auf der Sturmhaube.

Konrad von Bemelberg, Landsknechtführer

reizerkerzult Halber Landsknecht Sr. harnisch⊗, mely az alábbi gyűjteméseben van

Grosz, August und Thomas, Bruno. Katalog der Waffensammlung in der neuen Burg. Schausammlung. Wien 1936. 47. l.

⊗ pancél

Siebenburger Miklós l. Erdélyi M.

Siebenbürger, Valentin

Nürnberg 1510 – 1564.

Plattner. Az ö jelzése auf der Sturmhaube.

Konrad von Bemelberg, Landsknechtführer

reizerezerzült Halber Landsknecht-harnisch⊗, mely az alábbi gyűjteméseben van

Grosz, August und Thomas, Bruno. Katalog der Waffensammlung in der neuen Burg. Schausammlung. Wien 1936. 47. l.

⊗ paincel

Siebenbürger Valentin

foglalkozása: Plattner

(fegyverkovács? pancélkészítő?)

1531-ben lett mesterre

Nürnbergben.

Lochner Dr. G. W. K.:

Des Johann Neudörfer Schreib-Rechenmeisters zu Nürnberg Nachrichten von Künstlern und Werkleuten daselbst aus dem Jahre 1547. Wien 1875.

64. l.

MOBKvt 2414.24

Jákra és Lébénybe
hogyan kerültek távoli, és régi
Vértesszentkeresztre pedig
a nyugati motívumok mellé vára

Siebenbürger, Valentin

Féltornapaucél
(Stechzeug zum
Deutschen Gestech)
1530 körül
fentitól.
Az alábbi gyűjte-
menyben

Post, Paul. Das
Zeughaus. Die Waf-
fensamlung. I. Theil.
Berlin 1929. 59./68 l.
IV. tábla.

rnbergi munka, 1500 körül.
:, átm. 37·5 cm.

L,
amentális dísszel.
rnbergi munka, 1500 körül.
, átm. 47 cm.

NÁL,
I. század.
nz, hossza 13·5 cm.

J,
I. század.
nz, mag. 4·5 cm.

ENGŐ,
darab.
I. század.
nz, 10 és 8 cm.
ior prímás megbízásából Czobor Béla vette
öldön.
Simor János bíbornok ... Egyházművészeti
Lap, VI., 1885., 351. l.

ENTELTVÍZTARTÓ,
láncos Madonna a kis Jézussal, alatta kagyló.
sz munka, XVII. század.

Siebenbürger, Hans (János)
bécsi ötvös
1407–1427

Gál Ung Nachb

38 l.

Siebenbürger

Valentin

nürnbergi páncél
készítő

XVI. sz.

lásd okv

Korrespondenzblatt

1910. 49–51 l.

Thoman Siebenmburger

regyláttak ötvös Beésben 1461-
ben.

iród

Korrespondenzblatt

1879. III. l.

és lásd

J. Schlager: Wiener
Skizzen aus dem Mittel-
alter. Wien 1839. Bd. I.

Siebenbürger Tamás

XVI

l.

Patakivárép

122. l.

Siebenbürger Tamás

(Erdélyi II. Tamás)

építőmester

1. Bécs

A Műbarát

1923. 17. l.

Poprádvidéki rovarok V. 183.

Siebenbürger Tomas
(Erdélyi Tamás)

1435 – 1468

Bécsi

l.

A Műbarát

1923. 16 l.

Pozsonyvidéki rovarok V. 184.

Siebenbürger Niklas

ötvös (Kassa
1545-1563)

E-ből ide helyezve

Erdélyi Ötvös Miklós

1561.

l.

Hlatky Mária:

A magyar gyűrű

Bp. 1938. 72. l.

Erdélyi Ötvös Miklós

Kassa. XVI. sz.

ivod.

Kmetty 93. l.

Erdélyi Ötvös Miklós

kassai ötvös 1561.

vod

z

Kmetty 72. l

Siebenbürger Tamás
könyvnyomdass
1472-81.

l.

M. Könyvszemle
1923. 57. 1

nek meg munkájáról, ebben az évben Bécs városa vele és Niclas Ernst bécsi ötvössel készíttette el azt az ezüst, részben aranyozott plaçont, amelyet Portugal Eleonora császárnőnek ajánlottak fel karácsonyi ajándékul. A 10 márka súlyú, hatalmas munkáért az ötvösök fejenként 82 dénárt kaptak. Siebenburger Tamás megmaradt munkája nem ismeretes.

Jahrbuch der kunsthist. Sammlungen des a. h. Kaiserhauses XVI. k. 13969, XVII. k. 15159, 15171, 15206, 15217, 15260, 15261, 15266, 15283, 15290, 15334, 15377 — Quellen zur Gesch. d. Stadt Wien I. rész, 4. k. 4054 — Lopez-Buch der gemainen Stat Wienn (ed. Zeibig) Bécs 1853, 3, 9, 10, 106, 232, 271 l. — Geschichte der Stadt Wien III. k. 571 l. — Siebenbürger Quartalschrift 1859, 39—45 l. — Trautsch, Joseph: Schriftsteller-Lexicon der Siebenbürger Deutschen I. k. 210 — Siklóssy László: Ismeretlen magyarországi művészek. A Múltból, III. évf. Bp. 1923, 16 l.

Siebenbürger Tamás

Siebenbürger Tamás

SIEBENBÜRGER TAMÁS ötvös (Thoman Gibenburger, Giebenwürger, Gibenwürger, Gibenwurger, Gibenbürger) Bécsben dolgozott. 1435-ben a császár 3000 forintos kényszerkölcsönéből 10 forintot jegyzett. Ekkoriban Bécsben egy Huterstrassei ház tulajdonosa volt. 1440-ben a kamara 4 márka és 5 lat súlyu aranyozott ötvösműveért, amelyet V. Albert osztrak herceg számára készített, nagyobb összeget utalt ki neki. 1445-ben a városi tanács tagjává választottak s az maradt 1468-ig. 1448-ban egy építési ügyben tanúskodott. 1451-ben egy ezüst serlegfödelet s egy pokarat adóhátráléka fejében zálogba tett. 1454-ben Kassai Jakabbal, a freisingi oltár mesterével együtt a Widmertor körüli negyed ~~[illegible]~~ hadnagya volt. 1455-ben üzleti viszonyban állt bizonyos Vincken nevű vargával. 1457-ben és 1461-ben az említett negyed hadnagya volt. Utoljára 1461-ben emléker-

SIBENBURGER THOMAN GERHART l. Gerhart, Thoman der Sibenburger.

Siebenburger

Siebenbürger Tamás bécsi ötvös 1435-1468

Gentmagymüvausztr ~~83xxx~~ 60-61 l.

SIEBENBÜRGER PÉTER lakatos (Peter der Siebenbürger) 1423-bankécsben a városi hatóság előtt tanúskodott.

Jahrbuch der Kunsthist. Sammlungen des a.-h. Kaiserhauses, XV. k. 13592. reg.

Siebenbürger Péter

Siebenbürger Miklós MDK

1441-ben emlitve, neve figyelmeztet erdélyi-osztrák kapcsolatokra.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.38.l.

Siebenbürger Miklós bécsi festő 1441

Gentmagymüvausztr xxxxx 58 l.

Siebenbürger Zsigmond +145o, bécsujhelyi ötvös
1431-148o

Centmagymivausstr xxxxx 41-43 l.

MDK

Siebenburger Zsigmond

Magyar Müvészet 1931. 187.1.

M. D. K.

Siebenbürger Zsigmond ötvösmester

Az oklevelek Sigmund Walachnak vagy S. der Walachnak nevezik. Külei Nagy nebenben éltek. 1431-1439 ig bécsujhelyi tanácstag s több tisztség birtokosa. 1444-től a zemenyei templom gondnoka.

Belitzky János: Sopron vármegye története. Bp. 1938. 970.

Kérjük a betétá

a jelen sorshuzás az Ön

Nagyrabecsült vevő

Arany koronában

605000.—	50000.—	25
400000.—	30000.—	25
200000.—	30000.—	20
100000.—	30000.—	20
70000.—	30000.—	20

stb. stb.

Bátran állithatjuk tehát,
hogy felhivásunk

Levelek cimzendők: BUDAP
Sürgönycim: — Telegram

31975 CHLCER ÉS TÁRSA, BUDAPEST

Siebenbürgier Z

MAGYAR MŰVES

1931. 187

Siebenbürger Zsigmond
ötvös

M.D.K.

Ausztriában is dolgozott.

Balás Edit: Székelyföldi szárnyásoltárok. 11 l.
Székelyföld történeti és művészi multja.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta

Sieber Ferner

laid

B Sza 178 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Sieber Ferenc

Thieme Becker

XXX. 593. l.

(Lyka)

M. D. K.

SIEBER Ferenc építőmester

Nagykároly

Nagykároly piarista t. (kivitelezője) boltéveit építi fogbatja atyja munkáját Rosenstingl vécsi építész tervei szerint

Ybl Ervin: Ybl Miklós 120. l.

Lieber Franc?

halála után Párisba ment, magát az építészetben kiképezendő s haratérvén, ügyszeretét a boltozatok összeállesztésében Angira kitüntette, hogy azt mindenn értelmes szemlélő mesterműnek nyilvánítani kénytelen.

Körmendy László. Nagy-Károli path. templom, Zárda és iskola. Vas. Lyr. 1857. 244. l. a templom tárlati kiépével.

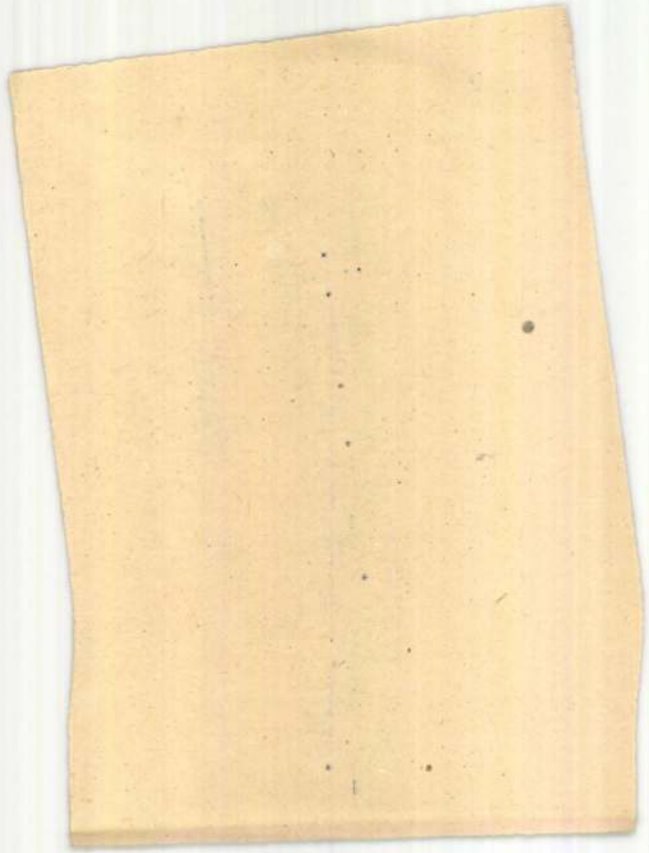

Sieber épitész

Pesther Handlungszeitung, 1846. aug. 8. XIX. 35. 145-47. Novák Dániel: Buda egy évtizeddel ezelőtt és most

Sieber Ferenc

építész.

A nagykárolyi barokk stylü
templom első alapkövét
1769-ben tette le gróf
Károlyi Antal s 1778 ben
végezteteett be s legott
Eszterházy Károly egri püspök
által aug. Szám Kalarantai
szent József tiszteletére fel-
szenteltetett. Az építésben
nagyszerzt honi műveszeket (sic)
alkalmaztak.

Így p. o. a merész, smél-
tan bámulandó boltive-
zetek Sieber Ferenc n. Ká-
rolyi építész által vakattak,
ki az alapkövetletevő atyja

Siebenbürger Miklós, ötvös

1543-1544-ben Pozsonyban polgár-
jogi illetéket fizet.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett
művészek, elpusztult emlékek. Bp. é.n. 58. old.

Siebmacher, rézmetsző

Schnitzer Lukas rézmetszetét Kanizsáról Siebmacher után készitette. 16.8+25.7 cm. MTKcs, 2924. Ta; App. H. 265: 45. Katalógus. 235.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Zrinyi Miklós a költ hadjáratainak grafikus ábrázolásai. 225.o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

Siebmacher, rézmetsző

Kanizsa ostroma, a várnak Siebmacher utáni ábrázolása. Az ostromlók táborával. Német mester rézmetszete. 1664. 18.2+26.7 cm. 1665-ből. MTKcs. 3905. T.; App.H. 943. cc 44. Katalógus. 235.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Zrínyi Miklós a költő hadjáratainak grafikus ábrázolásai. 225.o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőműv. Alap Kiadóvál. Bp.

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző

Dominicus Custos rajzát Győrről kétszer felhasználta. Először. mint saját képét, másodszor az ő "Chronologia"-jában. Első rajza: rézmetszet, 23.8+32.3.cm 237.o.

Gizella Genner Wilhelmb: Der augsburger Kupferstecher Dominicus Custos und Ungarn. 227.old.

Folia Archaeologica. XVIII. 1966/67. Bpest. Múseumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző

Kanizsa rajzában csak a vár alaprajzát vette át Dominicus Custostól és az ő képe alapján lett ez közismert 246.o.

Gizella Cenner Wilhlmb: Der augsburger Kupferstecher Dominicus Custos und Ungarn. 227.o.

Folia Archaeologica. XVIII. 1966/67. Bpest. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

Siebmacher Hans

Magyar vásárat ábrázoló metszetei
H. Ortelius Cosmographiájában jelentek meg
– említve

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

248. old.

Siebmacher, grafikus

A hadtötréneti események európaszerte foglalkoztatták az embereket. és művészeket. A csatajelenetek egykorú XV XVII.sz-ileji metszői, közül két kiemelkedő tudású grafikus neve vált ismertté: Siebmacher és Zimmermann.
279.old

Boros László: Tanulmányok. Dorffmaister Baranyában
269.old

Mův. Tört. Ért. 1974. XXIII. 4.sz. Bp

HANS SIEBMACHER, rézmetsző

---

a Vi. tárlóban Siebmachernek Győr /1595/ és Esztergom /1598/ visszavételéről készült rézmetszete. /Magy. Nemz. Múzx Múz./. 275.old.

HORVÁTH ZOLTÁN: "Dr. Lackner Kristóf és kora" cimü kiallitás a Győr-Sopron megyei 2.sz. levéltárban /Sopron/ 275.old

SOPRONI SZEMLE, Helytört. folyóirat, XXV. évf. 1971. Sopron

Hans Siebmacher:grafikus

14.kép.-~~V~~ Hans Siebmacher:Buda ostroma,-Rézmetszet.
Fekete repr. 12.old

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünk 1.old

Müv.Tört.Ért. ~~1970~~. XXV. 1.sz. Bp.
1972

Hans Siebmacher, grafikus

H.R.Miler Buda ostrománál a Tempesta előképhez képest alacsonyabbra helyezte a horizontot is és ez alatt helyezte el a Hans Siebmacher nyomán festett Buda látképet. /14.kép./. 8.old.

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünk. 1.old

Müv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Hans Siebmacher, grafikus

A két világháború között az a megfigyelés volt, hogy a sárvári falképeket Hans Siebmachernek az Ortelius Cosmográfiájában megjelent metszetei után készitették.
2.old.

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünkben 1.old

Müv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Hans Siebmacher, grafikus

Buda ostroma kép.-Siebmacher metszetén a város látké
a főmotivum,az előtér apró alakjai csak élénkitő szerp
pűek.-Remperánál az összképet a nagyfigurás ábrázolás ha
tározza meg;megfigyelhető a különböző kompozicióis ele
mek megtartásának megtartása is. 8.old

Galavics Géza: A törökelleni harc és egykorú világi
képzőművészetünk 1.old

Művt.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Hans Siebmacher, grafikus

H.R.Miller Pápa és Tata ostromának elmennyezetképei nem csak formtumukban, de s előképeikhez való viszonyában tér el a többi sárvári kompozicióktól, de abban is, hogy várlátképeit sem H.Siebmacher másutt mindenütt felhasznált előképeit követik. 9.old.

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünk 1.old

Művtört.Irt. 1976. XX. 1.sz. Bp

Hans Siebmacher, grafikus

A sárvári mennyezetképek félszázad előtt eseményeket áb
rázoltak. A városképeket Tata és Pápa kivételével Hans S
Siebmacher metszetei után készitette. Nádasdy Ferenc por
réjának a családi ősgalériа máig is fennmaradt festmén
volt az előképe. 5.old.

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi
képzőmüvészetünk 1.old

Müv. Tört. Írt. 1976. X v. 1.sz. Bp.

Hans Siebmacher, grafikus

H.R.Miller a boltvállak falképei közül Buda, Kanizsa, Fehérvár, és Győr ostromának ábrázolásain Tempesta és Siebmacher metszeteit több-kevébbé azonos módon for málta át s illesztette bele a kompozicióba. De két álló képnél, Papa és Tata ostrománál eltér ezektől. 8.old

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünk 1.old

Müv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Siebmacher, rézmetsző

Kanizsa ostromáról készült rézkarca nyomán készitett rézkarcot röplapon Georg Hannas Marc Anton. 18.9+31.4 cm. MTKcs. 54.163. 36. Katalógus. 234.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Zrinyi Miklós, a költő hadjáratainak grafikus ábrázolásai. 225.o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

Siebmacher, rézmetsző

Kanizsa 1664-es ostroma, - Szigetvár ábrázolása az ő metszete nyomán. Német mester rézkarca röplapon. 20.3+28.2 cm. 1664. MTKcs. 830. T. 33. Katalógus. 234. o.

Jennerné Wilhelmb Gizella: Zrínyi Miklós, a költő hadjáratainak grafikus ábrázolásai. 225. o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

Siebmacher, rézmetsző

Kanizsa ostroma a vezérek táborával. Zrinyi és Hohenlohe medaillon arcképével. Német mester rézmetszete röplapon Siebmacher után. 18.4+29.1 cm. 1664. MTKcs. 493. T. 42. Katalógus. 235.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Zrinyi Miklós, a költő hadjáratainak grafikus ábrázolásai. 225.o.

Folia archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

Siebmacher, rézmetsző

Kanizsa ostroma az ő ábrázolásával, a három vezérrel Zrinyi, Hohenlohe és Strozzival. 1664. Német mester rézkarca röplapon. 15.6+25.4. cm. MTAcs. 491/A.T.; App.m. 378. 40. Katalógus. 235.o.

Sonnerné Wilhelmb Gizella: Zrinyi Miklós, a költő hadjáratainak grafikus ábrázolásai. 225.o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

Siebmacher, rézmetsző

Szigetvárnak az ő metszete után készült ábrázolása. Német mester müve, röplapon. 1664. 18+28.8.cm. App.m.404. sz. 16. Katalógus. 231.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Zrinyi Miklós, a költő hadjáratainak grafikus ábrázolásai. 225.o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

MBK

Siebmacher (rézmetsző)

A budavári Szent Miklós-torony ábrázolásai közt említve a Siebmacher-féle rézmetszet. Ez a tornyot két oldaláról: Pest felől és a Krisztinavárosi oldala felől mutatja be.

-ts.: A budavári Szent Miklós-torony műemlék és környékének városképe. Városi Szemle, Bp. 1927. 111. l.

Siebmacher

Székesfehérvárról készített metszetét említi, ismerteti /képpel/

Kovács Péter: Székesfehérvár városképének kialakulása régi metszetek alapján. - Müemlékvédelem, 1971.3.sz. 152-156. l.

SIEBMACHER, rézmetsző

Székesfehérvárnak 1688-ban történt visszafoglalásáról emlékérmek készültek. Az egyik a Siebmacher-féle ötkülvárosos városkép legkésőbbi és legfejlettebb változatát vette mintául. A C.G. Ambling-féle tipustól eltér. A török sereg elvonulása, egyik külvárosban minaret, a város felé vonuló császári sereg, stb. Mimatképe, a metszet Abellinus Theatri Europaei contiunati...c. művében jelent meg. Frankfurt am Mainban 1691-ben. Ennek illusztrátora az if ifj. Mathias Merian neves Frankfurti rézmetsző. 48.old. 11. jegyz.

FITZ JENŐ: SZÉKESFEHÉRVÁR ábrázolása XVII. századi emlékérmeken 46.old.
NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV. évf. 1955-1956.
Akad. Kiadó, Bpest. 1956

SIEBMACHER, rézmetsző

1602-ben Székesfehérvárról készült metszetén a város mocsár közepén van. Három külváros és jobbról-balról egy egy félköralaku külváros. A déli külvásoshoz töltés, a északihoz hid vezetett. A várban keleten a királyi bazilika, egy toronnyal, szemben a tornyos királyi palota. A várban három, a külvárosokban egy-egy tornyos templom. 48. old.

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolása XVII. századi emlékérmeken 46. old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV. évf. 1955-1956. Akad. Kiadó, Bpest. 195

SIEBMACHER, rézmetsző

Nürnbergi mester. Székesfehérvárt megörökitő metszetek általános tipusát az 1602-ben Nürnbergben megjelent Ortelius Chronologiájában látjuk először. A metszetet Siebmacher készitette. Ez került bele az 1663-ban Nürnbergben kiadott Türkische und Ungarische Chronicába, majd 1665-ben Frankfurt am Mainban megjelent Ortelius redivivus et continuatus...-ba is. 48.old.

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolása XVII. századi emlékérmeken 46.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV. évf. 1955-1956. Akad. Kiadó, Bpest. 1956

SIEBMACHER, rézmetsző

Nürnbergi mester. Székesfehérvárról készitett városképét az 1688as visszafoglalás utáni meszetek kissé módositották. A Sárvizen tuk hegyek, A vár nyugati részén nagy, kupolás dzsámi, hosszu minarettel, a jobboldali külvárosban egy, a baloldali és nyugatiban két-két templom
48.old. 7.jegyz

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolásai XVII. századi emlékérmeken 46.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV.évf. 1955-1956.
Akad.Kiadó, Bpest. 1956.

MDK

Siebmacher

Schoen Csillaggyüjt. 14 l.

Siebmacher

l. Rapkart

34. l. 44. l.

Siebmacher

rézkarc 1602.

Pest és Buda látképe a török uralom idején

33.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról, Kelenkon 1959

M. D. L.

SIEBMACHER

Metszet Esztergomról 1595.

Dercsényi Dezső - Zolnay László: Esztergom

Bp. 1956. 60. l

Grafika, rézmetszet, XVI sz. vége

Siebmacher: Pápa ostroma 1597

Századok 1868, 57-58 o.

Siebmacher, MDK

rézmetszete a Szent-Miklós tornyot két oldalá - ról mutatja be. A torny süvegkiképzésére ill. annak alapelvére nézve szolgáltat némi támpontot.

dr. Lux Kálmán: A budavári Szent-Miklós törony.
MDK Közlöny. havi füzetei. 1925. II. évf. 4-6 sz.
45-51.l.

Grafika, rézmetszet, XVI sz. vége

Siebmacher: Győr ostroma 1594

Századok 1868, 57-58 o.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Siebmacher

iród

Csemegi József ifj

A budai Császár-
malom eredete

MMÉEKözl

1942. 155. l
158. l.

SIEBENWÜRGER l. Siebenbürger

SIEBENWIRGER, JOHANN, órakészítő. Bécsben dolgozott. 1609-ben megtisztította és kijavította a bécsi polgári kórház óráját, amely munkáért 8 forintot kapott a kórháztól. Az írott forrás „uhrmacher"-nek nevezi, tehát nemcsak javítással, hanem készítéssel is foglalkozott.

Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses, XVIII. kötet, 15940. regesta.

(Gerthon)

Siebenwirger, Johann

Patak Jenő

Siebke Luiza festő/19.sz./müve a Müegylet nyereménytárgya.

Fővárosi Lapok 1864.I.V.4.441.old.

Pápa, 159[illegible]

[illegible]

Siebmacher: Pápa ostroma [illegible] 1597
/rézmetszet/

Századok 1868, 57-58 o.

Győr, 1594

Siebmacher: Győr 1594 /rézmetszet/

Századok 1868,57-58 o,

Patak Jenő

Siebke Luiza festő/19.sz./ müve a Müegylet nyereménytárgya.

Fővárosi Lapok 1864.I.V.441.old.

Patak Jenő

Siebke Luiza festő/19.sz./müve a Müegylet kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old

Jenő

ak Jenő

Müpártolás.

Papp János/Verőcze/ ny[illegible]a Müegyle[illegible]-
sorsolásán Siebke Luiza:"Márton temp[illegible]
lom felső Wieselben"c.művét.

d.

Fővárosi Lapok 1864.I.V.4.441.old.

l.

Siedwerz Emma
festő

A Kernstok-féle nyergesujfalusi szabadiskola tagja volt. Az Esztergomu Balassa Bálint Muzeum 1969.tavaszán a nyergesi müvészi szabadiskola tanitványai c. kiállitásán bemutattak müveiből.

Galambos Ferenc: König Dezső
MŰVÉSZET, 1970.augusztus,24 - lap.

Siebmacher

Buda nyrgatról. Metszet 1598-ból.

Gombos Zoltán: Budavári Zertel
Budapest Natura 1969
95 old.

Siebmacher

Buda a török ostromok idején

1598-ban lénitett metnet

Gombos Zoltán: Budavári lerted

Budapest Natura 1969

94. old.

M.D.K.

Johann St

?M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző

Városképeiben Dillichet követi, de statikus várostrom és c ataképeit Zimmermann nem mindenben követi. Pl. Tata ostromát 1597-ben Siebmacher elől 3 beszélgető tisztet rajzol, Zimmermann helyette Bernstein generálist és kíséretét adja. 190.o.

Gennerné, Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. Bp. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző ?

W.P.Zimmermannnak "Ikonographiája"-jában Hardeck Ferdinánd és Perlin János lefejezése Bécsben 1595-ben c.metszetéhez Ortelius 82/b-83/al.közötti razzát vette alapúl, amely valószinüleg Siebmacher müve. I, Katalógus.28. 199.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó,Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző ?

W.P.Zimmermann "Ikonographia"-jának "Utközet az elpártolt Csallóközi hajdúkkal 1605-ben" c.rajzához Ortelius 70/b-71/a 1.közötti mx valószinüleg Siebmacher által készitett metszetet vette alapul. II.Katalógus.29. 201.o.

Csanerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Arch eologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó.Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző ?

W.P.Zimmermann "Ikonographia"-jának "Portyázó hajduk győzelme a törökön a Duna mellett"c.rajzához Ortelius 169/b-170/a.l.közötti rajzát vette alapul, amelyet valószinüleg Siebmacher készitett. 200.o.I.Katalógus 49.

Gemnermé Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. Bp. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző 2

W.P.Zimmermann "Ikonographia"-jának""1601 Anno"Parad deiser György, Kanizsa volt parancsnoka kivégzése Bécsben"c.rajzához Ortelius 210/b-211/A.l.közötti metszetét vette alapúl, amelyet valószinüleg Siebmacher készitett. I.Katlógus.54. 200.o.

Csennerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó.Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző

W.P.Zimmermann "Ikonogrphia"-jának "Esztergom ostroma 160?-ban.c.rajzához Orteiusban közölt Siebmacher metszetet vette át egyszerüsitve. II.Katalógus.12. 201.o.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó.Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző ?

W.P.Zimmermann "Ikonographia"-jának Eger ostromát 15[9]
1596-ban c.rajzához Ortelius 116/b-117/a.l.közötti raj
zát is igénybe vette, amelyet valószinüleg Siebmacher
metszett. 199.o. I.Katalógus.39.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann
magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. Bp. Bibliotheca Kiadó. Bp.
1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző

W.P.Zimmermannnak "Ikonographia"-jában a Sziszek 1592-es ostromát ábrázoló metszetéhez felhasználta Siebmachernek Az Ortelius mühöz készitett 50/b-51/a lapok közötti rajzát is. I.Katalógus.8. 198.o.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó,Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző

W.P.Zimmermann az ő "Ikonographia"-jában a török.csá. szári összeesapást 1592.júl.9-én Siebmacher rajzát is igénybe véve rajzolta meg. I.Katalógus.7. 197.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó,Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző

W.P.Zimmermann "Ikonographia"-jának Esztergom ostroma 1595-ben c.rajzához Siebmachernek Ortelius könyvében a 87/b-88/a l.közötti illusztrációját is alapul vette. 199.o. i.Katalógus.29.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó,Bp. 1957

M.D.K.

Johann Siebmacher, rézmetsző

W.P.Zimmermann "Ikonographia"-jának fata elfoglalását 1597-ben, ábrázoló metszetét részben Orteliusnak 127/b 128/a.l.közötti rajzáról készitette.amelyet Siebmacher készitett. I.Katalógus.42. 199.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Wilhelm Peter Zimmermann magyar vonatkozású rézkarc-sorozatai. 187.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó,Bp. 1957

MDV

Sieb-macher János, rézmetsző

Győr elfoglalását és visszavételét ábrázoló metszetei Ortelius chronologiájában Nürnbergben 1602-ben jelentek meg. Ennek egy példánya a pécsi Nemzeti Könyvtárban van.

304. old.

Gazdag László: Győr város térképei. 295.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum tár Évkönyve. Győr. 1965
Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr

MDK

Siebmacher János

Contrafractus der Vestung Raab, rm.

Wahre Contrafracher der Raab, rm.

Egyéb köztulajdonból elveszett mütárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Siebmacher Johann

1578 évi rézmetszetén a palotát az egész nyugati váraldallal ábrázolja.

127.o.

Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. Bp. 1969.

M. D. K.

SIEBMACHER, Hans metszetkészítő

Metszetek Ortelius: Chronologia, oder historische Beschreibung aller Kriegsempörungen .... (1620) c. művében

Gerő: Magyarországi várépítészet Bp. 1955.
437. l.

Siebmacher J.

MIK

rézmetsző

1598-ban készült rézmetszetei a budavári főtemplomot teljesen hamis helyrájzi beállitásban mutatják.

15.o.

Csemegi: Budavári . 1955.

Siebmacher J. MDK

rézmetsző

Repr.: Budavára 1598-ban.

/Ortelius: Chronologia c. művéből/

14.o. 2. kép.

Csemegi: Budavári. 1955.

Siebmacher J.

MDK

Metszete Budáról a Braun-Hogenberg " Civitates orbis terrarum" /1572-1618/ c. művében.

10.o.

/dr. Kelényi B.Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. 86.o. és 16 melléklet /repr./.
Bp. 1937.

Siebmacher /J. /

Ortelius Chronologiájában megjelent /1603/ két városképe az 1598 évi és 1602 évi ostrom alkalmával készült.

11.o.

/dr.Kelényi B.[illegible]/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. 66 és XVI o. Bp. 1937.

MDK

Siebmacher János

metszetet készített a győri vár 1598-beli visszafoglalásáról. (Megj. Ortelius Chronikájában 1602-ben. Repr.)

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 108 l. 304. l.

Siebmacher J.

M.D.K.

15.) Budavár ostroma 1598-ban. Rézmetszet.
16.) Buda és Pest ostroma 1602-ben.

Budapest székesfőváros történeti muzeuma kiállítása: Buda
(Buda, Pest, 1800 előtt Budapest, 1946. 6 lap.

Patak Jenő

...en".Siebke

...ak Jenő

M Müpártolás.

M Papp János/Verőcze/ ny... a Müegyle

M sorsolásán Siebke Luiza:"Márton temp...ld.

" lom felső Wieselben"c.müvét.

F

Fővárosi Lapok 1864.I.V.4.441.old.

ak Jenő

Müpártolás.

Papp János/Verőcze/ ny[illegible]a Müegyle
sorsolásán Siebke Luiza:"Márton temp
lom felső Wieselben"ç.művét.

Fővárosi Lapok 1864.I.V.4.441.old.

Patak Jenő

Müpártolás.

Marsovszky Ádám /Mágocs/nyerte a Müegylet sorsolásán Siebke Luiza "Schwalbach vár a Rénuson"c.müvét.

Fővárosi Lpok 1864.I.V.4.441.old.

Patak Jenő

Táblakép.

"Márton templom fekső Wieselben".Sie
ebke Luiza müve a Müegylet nyeremé
nyéntárgya.

Fővárosi Lapok 1864.I.V.4.441.old.

Patak Jenő

Táblakép.

"Schwalbach-vár a Rhenuson".Siebke Luiza müve a Müegylet kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old.

Patak Jenő

Táblakép.

"Schwalbach vár a Rénuson".Siebke Luiza müve a Müegylet nyereménytárgya.

Fővárosi Lapok 1864.I.V.4.441.old.

Patak Jenő

Siebke Luiza festő/Düsseldorf,19.sz./

"Márton templom felső Weselben"c.müvét

sorosolás céljára megvette a Müegylet.

Fővárosi Lapok 1864.I.III.25.279.old.

Patak Jenő

Siebke Luiza festő/Düsseldorf,19.sz./

müvei a Müegylet sorsolási kiállitásán

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.1.332.old.

Siebke Lujza

"A Márton-templom Felső-Weselben" c. festményét megvásárolta a Müegylet a részvényesek közötti kisorsolás végett,-közli a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1864. ápr. 3. V. évf. 14. sz. 332. lap

SIEBERT MIKSA, pallér

1773-ban a diósgyőri koronauradalom papírmalmot akart létesíteni. A költségvetésben Siebert miskolci mester neve is szerepelt. 35.old

KOMÁROMY JÓZSEF: Az első diósgyőri papírmalom terve 1773-ból 35.old

A MISKOLCI HERMAN OTTÓ MUZEUM KÖZLEMÉNYEI, 1955.dec. Miskolc

Siebert Miksa pallér M.D.K

Az első diósgyőri papírmalom levelében szerepel Siebert Miksa pallér. 1773.

A Miskolci Hermann Ottó Múzeum Közleményei 1953 december 35. l.

MDK

Sieber Mihály, rézmetsző, pálos szerz.

Pámer László S.J.: Pálosaink a művészet terén. Katholikus Szemle. XXXI.k.6.f. 1917. 514 l.

Carl Sieber, szabósegéd

Az 187?-es soproni sztrájk alkalmából Kecskemét, Veszpr
prémbe irt levelükben szerepel. Cime Sopron, Wiener Vorst
stadt. 29.old

László Ernő: A soproni szabólegények sztrájkja
1872-ben. 29.old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XIII. 1959. Sopron

okkai Sieber Károly,szabósegéd

Az 1872-es soproni sztrájk idején,okt 7-én délután
3 órakor a rendőrség letartóztatta. 40.old

László Ernő: A soproni szabólegények sztrajkja
1872-ben. 29-old

Soproni Szemle,Helytört.Folyóirat.XIII.1959.Sopron

Liebar György, Kőmívesegéd,

1792. Pozsony.

Pressburger Zeitung

1792, 3. 62.

Pozsony. Sieber György, Könyvcsegéd,
1792.

Pressburger Zeitung
1792, 3. sz.

Siebmacher rézmetsző , XVI sz. vége

Győr/ostroma?/1594

Pápa ostroma 1597

Századok 1868, 57-58 o.

MDK

Siebmacher János (Johann)

rézmetszetet készített Győr 1594-es ostromáról. (Megj.: Ortelius: Chronicájában 1602-ben. Repr.)

Borbíró-Valeó: Győr, Bp. 1956. 107 l.

304. l.

MDK

Siebmacher János (Johann)

rajzot készített Győr várárol. (részlete repr.) (azonos a 107. vagy a 108. lapon reprodukált metszettel?)

Borbíró - Vallá: Győr, Bp. 1956. 65 l.
304. l.

Siebmacher János (+1611)

M.D.K.

649) Contrafractus der Vestung Raab

650) Wahre Contrafracher der Vestung Raab

Egyetemi könyvtárakból elveszett műtárgyak jegyzéke. Bp. 1952. 45 l.

Siebmacher Hans

MDK

metszete

Gyula várának 1566. évi ostromáról.

47.o.

Repr. u.o. 5. kép.

DÉTSHY MIHÁLY: Az egri vár ábrázolásai a gyulai vár XVI-XVII. századi vedutáin.

Műv. Ért. 1959. VIII. évf. 1. sz. 44-47.

SIÉBMACHER JOHANNES

rézmetsző a XVI. század első felében

Veszprém látképe 1603-ból /képppel/

Korompay György : Veszprém. Bpest, 1956 31-32. l

M. D. K

SIEBMACHER, Joh.

Rajzok Budáról, Ceirások alapján Részültek 1578- és 1598.

Gerő László: A budai vár helyreállítása Bp. 1951. 109. l.

MDK

Siebmacher, J. metsző

rézmetszete a két város (Buda és Pest) távlati képe. Az Ortelius-féle nürnbergi krónika 1603-as kiadásából való könyvmetszet. Az 1602.-i ostrom alkalmából készült. Teljes címe: Wahre Conterfactur der Stadt Ofen und Pest wie es von den Christen belegert worden. Anno 1602.

Dr. Kremmer Dezső: Városi fiókmúzeumok. Városi Szemle. Bp. 1914. 209. l.

MDK

Siebmacher, J. metsző

Két színezett rézkarca: Buda vára 1541-ben, keleti felől és Buda vára 1541-ben, nyugati felől. Mindkettő 1580 körül készült.

Dr. Kremmer Dezső: Városi fiók-múzeumok.
Városi Szemle, Bp. 1914. 209. l.

M. D. K.

SIEBMACHER J.

Pest és Buda északról, madártáv-latban, Rézmetszet. (1602.) Repr.

Preisich Gábor: Bp. városépítésének története.... Bp. 1960. 99. l.

M. D. U

SIEBMACHER, J.

Buda térképe az 1868-i felszabadi-
tó ostrom után

Metszetek Budáról, Pestről XVI. sz. v. XVII. sz. e.

Preisich Gábor: Bp. városépítésének
története Buda visszavételétől a ki-
egyezésig Bp. 1960. 10.,

Siebmacher J. MDK

Repr: Részlet J.Siebmacher metszetéről. A Vizikapu tornyán hosszu vasrudon látható a szélkakas.

Uzsoki András: A győri "Vaskakas" jelvény és a hozzáfüződő monda kialakulásának történ nete.

ARRABONA 3. Győr.1961. 57-74.l. 63.l. 3.ábra.

	ablak védő	szőrony	háló
Szivák Péter	—	—	—
Csemer János	—	—	—
Zagyi István	—	—	—
Mengyi Pál	—	—	—
Tóth István	—	—	—

Verebélyi Pál szept. 5-én ½ nap, mész vás

Kormos József " Pásztóról érkeze

Tóth Istvánnak okt. 15-én üres cz

való visszaszállítása vas

Szóval: Huszonhét kor

Mátraverebély 1915

Siebmacher J

reim.

l. Fek Bptörök

XXIV. tábl.

XXV. "

Siebmacher J.

Budavár ostroma
a Kisváltheg felől
nézve, rézm. repr.

Balla Antal:
Buda ostromának elfogla-
lása 1686-ban Bp
1936. 44. l. mellett.

M. D. K

SIEBMACHER, Joh.

Rajzok Budáról, Ceirások alapján Részültek 1578- és 1598.

Gerő László: A budai vár helyreállítása Bp. 1951. 109. l.

SIBMACHER, Johann rézkarcoló M.D.K.

/ megh. 1611/

Eger ostroma. repr.

Hieronymus Ortelius: Chronologia Oder Historische Beschreibung... Nürnberg . 1602. c. mü 116/b-117/a 1 közö zötti illusztráció

Cennerné "ilhelmb Gizella: Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. bp. 1962. 107 .l.

t építésszel szemben megindi-

megszüntettük.

pest, 1917. április hó 3-án.

RSZÁGOS MUNKÁSBETEGSEGÉLYZŐ-
ÉS BALESETBIZTOSITÓ PENZTÁR.

igazgató.

Siebmacher Johann
verein

l.

Budapest 1936

20. l

r egyetemi javadalom terhére és
ék.
tozó könyvek és egyéb tárgyak meg-
tesszük meg javaslatunkat.

, 1904. jánuár 25-én.

Liebmacher Johann

rézm.

Nagyvárad a XVI.
század végén.
Rézm.
Repr.

Gál, Stefan:

ungarische Städtebilder.
Rp.-é'n. LXX. tabla

M.D.K.

Siebmacher János/+1611/

649. Contrafractus der Vestung Raab. Rézmetszet. 261x158 papir. /A méret nem olvasható tisztán
650. Wahre Contrafracher der Vestung Raab . Rézmetszet 261x158 papir.

Elvesztek. /Győri Városi Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet. 45. l.
MUMOK. Bp. 1952.

~~Bánnyai János, polg. isk. tanár~~

~~IV 105.~~

Siebmacher Janos

l.

Kas Szemere ankcio

786. n.

A korszerű honvédelem kérdései. (Katonai tárgyú előadások a magyar honos I. éves bánya-, kohó- és erdőmérnökhallgatók számára.) Heti 2 óra előadás. Az előadások hétfőn d. u. 2—4-ig az V. sz. tanteremben. *Vidéki Gusztáv* meghívott szakelőadó.

Magántanári előadások.

Hőátvitel és hőkihasználás ipari tüzelőberendezésekben. (Kohómérnökhallgatók számára.) Heti 1 óra előadás. Később megállapítandó helyen és időben. *Dr. Nahoczky Alfonz* egyetemi magántanár, min. műszaki tanácsos.

Válogatott fejezetek a talajbiológiából. (Erdőmérnökhallgatók számára.) Heti 1 óra előadás. Később megállapítandó helyen és időben. *Dr. vitéz Bokor Rezső* egyetemi magántanár, adjunktus, meghívott szakelőadó.

Siebmacher-Fámu

1572
1578
l. 1602

Uxa 115 l. (képpel)
116. l. (képpel) 117. l.
118. l. képekkel 119. l.
121. l. 122. l.

éretek		Egyes ár		Egyes össz.		Munkák össz.	
Négysz. mtr.	Köb-mtr.	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.

la

szágos bizottsága

Budapest.

szedése és

szabadon

lemezelése

50 — ⊏

oldalainak

Készítése

60 — ⊏

ecresztése

12 —

inak le-

6 —

R. sz. 149B. Rigler J. E. r.-t. Budapest

Siebmacher

metszete

Budáról

XVI. sz.

vége.

Maggiorotti – Banfi Buda-Pest

13. l.

Folyó sz.

Tárgy

Folyó mtr.

irat.

t van szerencsém azzal a kéréssel meg-
íki állapot szerint kijavittatni és **f. évi**
an okvetlen visszaküldeni sziveskedjék.
hetők, ha változás ezen határidőig előre
az előforduló változás külön átiratban

Siebmacher János

rézm.

Wahre Contrafactur der
Fürnemen Hauptstatt
In Vngern Ofen genand,
Wie Die Auf Baider
Seit zv Wasser vnd
Landt Anzvschen Tot.
Rézm. 1580 körül készült
másolata a Meldemann-
féle képnek, mely a bécsi
udvari könyvtárban van.

Magyar Tört. Kiáll

233, 234-l.

Fizetési J

a VKM 139.551/1946. II. 3. sz.

munkálatokra dec. hára kifi

Borbély József

Dercsényi Dezső

Szalkay József

F. Tombor Ilona

Sibmacher Jaun

verin

laid

Magyar Könyvszemle

1917. 115. l.

Siebmacher Jáno

l

Gerő Bvár

109. l.

Kelenföld jövője.

Siebreich Károly-tól.*

(Az I. számú táblával.)

A nagyvárosok közegészségügyi állapotainak tanulmányozása végett többször beutaztam Angolországot és Skóciát, még pedig főkép abból a célból, hogy az ott nyert tapasztalatokat hazám javára értékesíthessem és a hazai viszonyokhoz mérve alkalmazhassam.

Hazajövetelemkor Budapestnek és így a Kelenföldnek szabályozására nézve is kidolgozott és helybenhagyott hatósági tervet találtam. A mi az említett városrész szabályozási tervét illeti, őszintén megvallom, hogy nem tartom célszerűnek és a szerencsés megoldást egyedül az angol modor szerint tartom lehetőnek.

Valamely új városrész alkotásának főcélja: egészséges és olcsó lakások létesítésével, a halandósági százalék minimumra való apasztása; az pedig, hogy a középosztály magának saját hajlékot szerezhet, mind nemzetgazdasági, mind morális szempontból nagyon üdvös.

E célt úgy érjük el, ha nem építünk zárt udvarokat, sötét szobákat, lépcsőket, folyosókat és árnyékszékeket s arra törekszünk, hogy a lakásokba télen-nyáron tiszta, friss levegő jusson; továbbá ha háromemeletes házak építését már nem engedik meg s jó közlekedést létesítenek a bel- és külvárosok és a villatelepek között.

Nem hagyhatom említés nélkül, hogy a mi építő rendszabályaink az építkezést nagyon megdrágítják, mivel kisebb lakóházakra ugyanazokat a feltételeket követelik, mint a nagyokra. Ha tehát olcsóbb házakat akarnánk építeni, kisebb családi és munkáslakásokkal és így olcsóbb házbérrel, határozottan szükséges volna építő rendszabályaink ily értelmű megváltoztatása legalább is a III. övezettől kezdve.

A kelenföld szabályozására vonatkozó hatósági tervben az utcákat, illetőleg házcsoportokat jórészt ferde, sőt sokszor oly hegyes szögletben osztották be, mely nagyon megnehezíti az azokon emelendő házak célszerű tervezését. Ezzel a beosztással szemben az I. táblában bemutatott tervemben a meglevő főközlekedő utakat respektáltam s lehetőleg egyenszögű házcsoportokat terveztem s még ott is, a hol a kényszerűség miatt az egyenszögtől eltértem, a házakat célszerűen helyezhetik el és oszthatják be. (Ily egyenszögű házcsoport berendezését láttatja a szövegábrában előtüntetett kép.)

A hatóság a Dunától nyer[illegible] s ma is víz alatt álló területen házcsoportokat tervez. Én ezt a berendezést nem tartom célszerűnek, mert költséges s egészségügyi szempontból határozottan kifogásolandó.

Szükséges volna a vasúti összekötő híd felett fekvő résznek a hatósági terv szerint való feltöltéséhez mintegy	6.330,000 m^3
a híd alatt fekvő rész feltöltéséhez pedig --- --- --- --- --- --- ---	2.845,000 »
így tehát összesen ---	9.175,000 m^3

vagyis kerekszámban 9.200,000 m^3 föld, hogy azon sík terület létesüljön és a ráépített házakat árvíz ne veszélyeztesse.

Miután ily feltöltésnek egészséges anyagból való készítése m^3-ként 1 frtba kerülne, az egész munka 9—10 millió frtot kíván, aztán mennyi idő kell a feltöltés olyannyira való megülepedésére, hogy a reá épített házak le ne szálljanak.

Én a hajózó társulatok részére a vasúti összekötő híd alatt egy telepet terveztem rakodópartokkal (dockokkal) és téli kikötővel, melynek létesítése Budapesten csak idő kérdése.

A rakodópartok feltöltéséhez szükséges anyagot a magasabban fekvő részből nyerhetjük, míg az ott felesleges és a víz alatt álló területről a vízmélyítés és alapozás végett kiemelt körülbelül 1.800,000 m^3 anyag az összekötő híd felett terveztem parkterületek feltöltéséhez használható.

Mivel a parkban annyi tavat és vízfolyást hagytam, hogy egy millió köbméter feltöltés megtakarítható, a szóban forgó hely 3.800,000 m^3-re számított anyagszükséglete egy millió m^3-re redukálódik. Azonban az anyagszükségletet az egyetem és kórház építése, valamint a magánépítkezés jelentékenyen leszállítaná és olcsóvá tenné, sőt az állam és a főváros által létesítendő füvészkert és faiskola is tetemesen apasztaná.

Hasonlóan nem tartom célszerűnek a hatósági tervben a budaoldali vágóhíd elhelyezését; ugyanis ezen a vidéken a legszebb városrész fejlődhetik, különben is ily telep felállítása a város közepén, közegészségügyi szempontból sem ajánlatos.

Erre való tekintettel én ezt a telepet a téli kikötő végén a dunapartra helyeztem el, hol a kellő mennyiségű víz könnyen kapható, a csatornázás nehézséget nem okoz és az épületet hajóval és vasúttal könnyen megközelíthetik.

A javasforrások kibővítésére a hatósági terv alig fordít figyelmet, míg én ezt igen fontosnak tartom és saját tervemben azokra nagy figyelemmel voltam.

Az Országos Szőlőiskolát és az Országos Gazdasági Egyesület vincellér-képezdéjét a hatósági tervezet részben meghagyja, részben pedig felosztja. Én ezeket az intézeteket oly fontosnak tartom, hogy tervemben inkább ezek kibővítésére és fejlesztésére voltam figyelemmel; e tekintetben az intézet vezetősége adhatná a legalaposabb véleményt.

Miután a hatósági tervvel szemben tervem főbb elveit és eltéréseit elmondtam, áttérek annak részleteire, megtartván az I. táblába írt számok sorrendjét.

1. A *milléniumi emlékmű-épületet*, mely nagy embereink szobrainak és ereklyéinek elhelyezésére van hivatva, a Gellérthegy legkiválóbb pontjára terveztem. Ily helyen álló épület a külföldi látogatókra is nagy vonzóerővel birna, úgy, mint a Westminster-templom Londonban, az Invalidusok temploma Párisban, vagy a Walhalla Regensburgban.

2. Az *egyetemet* a Gellérthegy déli, csekélyebb lejtőjű oldalára terveztem, keletnek néző főhomlokzatával. Ennek az épületnek fekvése épp oly gyönyörű lenne, mint a glasgowi egyetemé. Az épület szép parkban állana, hol testedző gyakorlatokra szolgáló terekről is lehetne gondoskodni. Közel az egyetemhez jönne

3. A *klinika*, melyet 600 és egy *nagy kórház*, melyet 2000 ágyra rendeznének be; ez utóbbi a Rókus-kórházat helyettesíthetné, előbbi szintén az egyetemi parkban nyerne elhelyezést, míg az utóbbi annak közelében. Mind ennek, mind az egyetemnek célszerűbb, egészségesebb és szebb helyet Budapesten nem találhatunk. E hely az átköltözés szempontjából is jól fekszik. Az új egyetem, klinika és kórház építése több évig

* Előadta a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet 1896. november 14-én tartott egyetemes szakülésén.

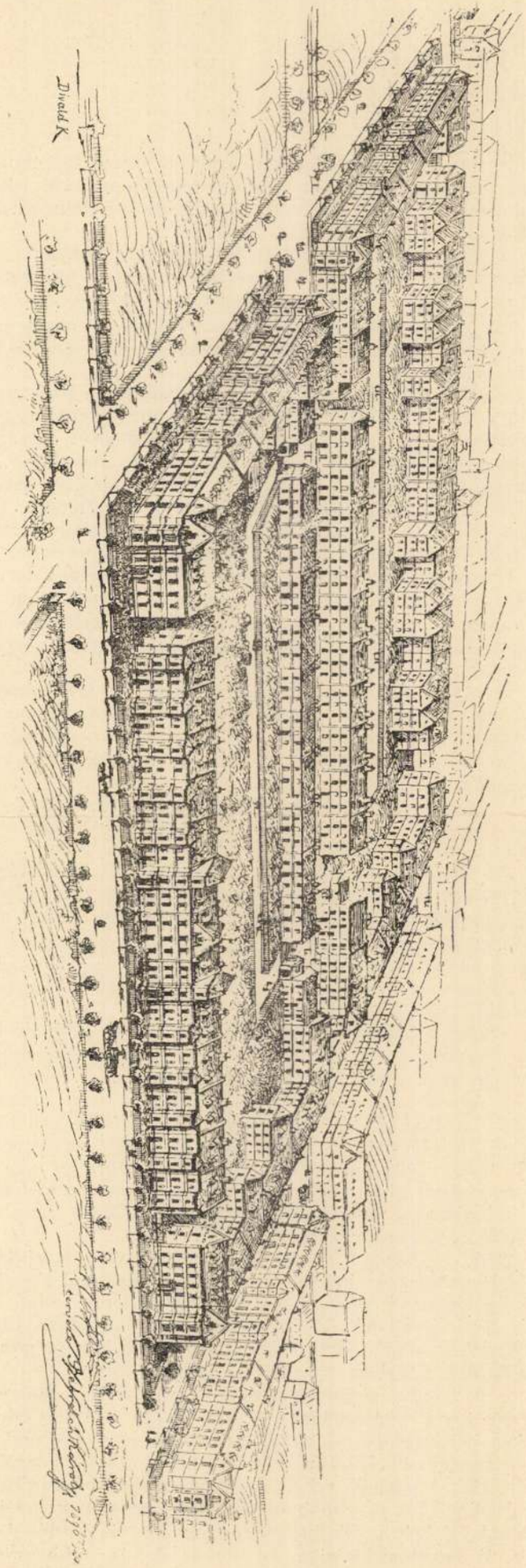

Házcsoport egészséges lakásokkal.

eltartván, a régi egyetemekből és kórházakból való átköltözés csak lassanként történhetik; ezért igen fontos dolog, hogy az új épületek a meglevőkhöz és a város közepéhez minél közelebb legyenek, hogy köztük a közlekedés sok időt ne kívánjon.

4. Az *egyetemi parkban* állanának az egyetemhez és a klinikához szükséges melléképületek is; a mennyiben azonban a park területén meglevő épületek nem lennének elégségesek, volna elég hely, hogy a szükséghez mérten alkalmas helyen új épületeket, például a boncolótermet és anatómiai múzeumot stb. építhessenek.

5. Az összekötő vasúti híd felett terveztem *nagy parkterületet* tudományos részre és a lakosság üdülésére és mulattatására szolgáló részre osztottam.

A tudományos rész tartalmazná a füvészkertet és a faiskolát, továbbá az ehhez szükséges igazgatósági épületet, a különféle múzeumokat, növényházakat, hideg- és melegházakat, a víztornyot stb., azonban a nagy közönség a parknak ezt a részét is használhatja. A nagy park többi része tisztán a közönség üdülésére, szórakozására és mulatságára szükséges épületeket tartalmazná, még pedig vendéglőt, kávéház-berendezéseket, mulatóhelyeket stb. Ez a park tartalmaz kocsizó, sétáló és lovagló utakat, továbbá tavakat és vízfolyásokat (sport) szórakoztatás céljára. A nagy parkhoz következő közlekedő eszközök vezetnek: a Ferenc-József-híd, a tervbe berajzolt borárostéri híd, a dunai gőzhajótársulatok hajójáratai, az építendő villamos vasút és a társaskocsik.

6. A *hajózásnak szolgáló telepeket* az összekötő vasúti híd alatti részre terveztem. Itt igen célszerűen lehetne 120 vagy 200 hajó befogadására való dockokat és téli kikötőket építeni. A kikötőpartokat a teherpályaudvarral vágányok kötnék össze. A dockok közül egyik a hajók javítására szolgáló száraz dock lenne, mely mellett műhelyeket is állíthatnának fel.

7. A *meglevő kelenföldi pályaudvar* nagy személypályaudvarrá való átalakítása rövid idő alatt remélhetőleg be fog következni, mert a keleti pályaudvar a mai kívánalmaknak sem felel meg. A kelenföldi pályaudvar lenne hivatva a budapest—bruck—bécsi, budapest—pragerhofi, budapest—pécsi és fiumei és a budapest—gráci vonalak, vagyis Magyarország délnyugati vasúti forgalmának lebonyolítására, mig a keleti pályaudvar az ország keleti forgalmát fogadná be. A budai déli pályaudvar megmaradhatna mai kiterjedésében, csupán egy-két gyalog vagy kocsi-összeköttetés volna szükséges, a föld alatt vagy a föld felett, a mostani kényelmetlen kerülések helyett.

8. A *teherpályaudvart* a kellő számú raktárakkal és vágányokkal a kelenföldi személypályaudvar mellé terveztem, de külön úgy helyeztem el, hogy mind a dockokkal, mind a fennálló vasúti vágányokkal közvetetlen összeköttetésben van.

9. A *budaoldali vágóhidat* egészségügyi, közlekedési és városrendezési szempontból a dockok végére helyeztem. A vízzel való ellátás és a csatornázás itt a legolcsóbb és legcélszerűbb módon eszközölhető.

10. A *fennálló országos gazdasági egyesület Vincellériskoláját* kikerekítettem s

11. A *fennálló országos szőlővessző-iskolát* is kibővítettem.

12. A *Ferenc-József-híd*, mely a belváros és a kelenföldi pályaudvar összeköttetését közvetíti, lehetővé teszi, hogy az utasok ebből a pályaudvarból rövid idő alatt a város központjába érjenek, s a város körüli utat a kelenföldi pályaudvartól a központi pályaudvarig meggazdálkodhatják.

13. A *borárostéri hídnak* hasonló feladata van a körút folytatásának összeköttetése céljából.

14. A *fennálló vasúti összekötő híd* eddigi feladatának, illetőleg a fejlettebb forgalomnak is megfelel.

A terveztem beosztás szerint mindenki viszonyaihoz mért lakást találhat foglalkozásának helyéhez közel, vagy pedig a jó összeköttetés következtében téli és nyári tartózkodásnak alkalmas lakást.

15. A *jobbmódú társadalmi osztály* a Gellérthegy déli oldalán csoport-házakban vagy villákban, vagy a Sashegy körül, Sasadon, a Farkas-réten vagy a magasúton stb. találhat alkalmas lakást.

16. A *kereskedés* a Fehérvári-út s a kelenföldi új főút környékén.

17. A *hivatalnokok* s hasonló viszonyok között élők az összekötő vasút mentén, vagy Sasadon s a budaörsi út mentén.

18. *Villatelepek*, mint már fent említettem, a legszebb és legelőkelőbb városrész közelében vannak, de egyszersmind, miután főképp a hegyek közé is ki fognak terjedni, oda is vannak tervezve, s a Széchényi-hegyi villatelepekkel összeköttetésbe hozva.

19. A *sós- és keserűvíz-telepeket* tervemben kikerekítettem és utcákkal elkülönítettem.

20. A *gyárak tulajdonosainak* és a gyárakban alkalmazottaknak lakóházait foglalkozásuk közelében terveztem.

21. A *bűztelen gyárakat* Kelenföldön délfelé a város belsőbb részeire helyeztem és munkáslakásokkal környeztem.

22. A *bűzös gyárak* szintén délfelé, a Promontóri-út és a Duna közt vannak elhelyezve oly módon, hogy a füst és bűz lakott városrészt nem érinthet, mert az uralkodó szelek északnyugatról délkelet felé magukkal viszik.

Tervemben szép szabad terekről és nyilvános épületek felállításáról, is gondoskodtam még pedig úgy, hogy a nyilvános épületek bevégzése után azokat körül lehet venni kertekkel; ezekhez tartoznak:

23. *A községháza, posta- és telegráf-hivatal.*

24. *Templomok.*

25. *Iskolák és más intézetek.*

26. *Vásárterek, idővel vásárcsarnokok.*

27. *Nyilvános kertekről és játszóterekről* is minden városrészben kellőleg van gondoskodva, hogy a közönség, mind a felnőttek, mind a gyermekek, zöld üdülő- és játszóteret találhatnak.

28. *Mulató helyek.*

29. A *villamos vasúti összeköttetés* a belvárostól a kelenföldi pályaudvarig, illetőleg Budaörsig és Promontorra — mindenesetre nagy lendületet fog adni e városrész fejlődésének.

30. *Dunai kikötő-állomások.*

31. *Esővíz-medencék*, az esővíz gyüjtésére és ezen a vidéken gyakrabban előforduló felhőszakadások miatt, melyek nemcsak károsak, de néha veszedelmesek is. Az itt gyüjtött víz célszerűen felhasználható utca-locsolásra stb.

32. A *Sáros-fürdő* részére, mely a legmelegebb források egyikét tartalmazza, célszerű lenne új telepet felépíteni.

33. *Állóhelyek* társaskocsik, kétfogatú és egyfogatú kocsik stb. részére.

34. *Kényelmi épületek* felállítása férfiak és nők számára.

A kényelmes közlekedésre tervemben nagy súlyt vetettem, különösen széles utak vezetnek a nyilvános épületekhez, pályaudvarhoz, dockokhoz és gyárakhoz, továbbá Promontorra, Budaörsre stb. A széles utak befásítására is kellő gondot fordítottam.

A meglevő fő- és mellék-közlekedő utak megmaradnak, de szerves összeköttetésbe vannak hozva. Ezeket esetről-esetre a közlekedés kívánalmaihoz mérten szabályozhatják.

A mi a vízzel való ellátást illeti, Kelenföldön csak ott nem kapható kitünő, egészséges viz, hol a keserű források vannak, mihelyt azonban ez a városrész annyira fejlődik, hogy a vízvezeték berendezése lassanként szükségessé válik, a Gellérthegy és Sashegy kitünően alkalmasak vízmedencék felállítására.

A mi a csatornázást illeti, egyelőre az esővizet nyilt utcacsatornákban kellene levezetni a viziárkokba, melyek az esővizet a Dunába vezetik.

Az árnyékszékek szerkezetét a házakban egyelőre vízmentes pöcegödrökben alkalmazott hordóberendezés alkotná, ha azonban a csatornázás szüksége beáll, ekkor semmi nehézség sem lenne a csatorna-ürülékek vizét fertőtlenítve célszerű módon a Dunába vezetni, a tervezett vágóhíd alatt; itt az ürülék feldolgozásra és értékesítésre való telep felállításáról kellene gondoskodni.*

* A közölt előadás után igen érdekes eszmecsere indult meg, melyből a következő három felszólalást közöljük.

Zsák Hugó miniszteri osztálytanácsos a következő megjegyzéseket tette:

Siebreich Károly tagtárs úr előadásában kiemelte, hogy a Lágymányos rendezésére készített, s tudomása szerint már helyben is hagyott hivatalos terv túlságos szabályos, ezért ő kevésbbé szabályos, új tervet készített, mely szerint a keletkezendő új városrész több nagyobb csoportból állana. E tekintetben én is hozzájárulok az előadó úr véleményéhez, hogy t. i. a Lágymányos rendezésére készített hivatalos terv túlságosan rendszeres, s így véleményem szerint abban az esetben, ha a szóban forgó városrészt e terv szerint épitenék ki, annak igen unalmas képe lenne.

Siebreich kollega úr továbbá előadta, hogy ebben az új városrészben mily nyilvános épületeket szeretne elhelyezni, és ki is jelölte azoknak helyét. A szóban forgó ügynek erről a részéről jelenleg nem szólok, mivel ez ügyben a vélemények nagyon eltérők lehetnének, s így minden egyes épület elhelyezése érdekében hosszabb vita keletkeznék, ezért áttérek felszólalásomnak tulajdonképpeni okára, tudniillik arra, hogy én mindkét tervben egy jelentékeny hibát találok, mely abból áll, hogy mind a hivatalos terv, mind Siebreich kollega úr terve is a Dunaszabályozás alkotta két medencét (összekötő vasút felett és alatt) nem az eredetileg kiszemelt célra, t. i. kikötők alkotására használja fel, hanem azokat vagy egészben, vagy részben feltölteni szándékozik.

A kontinensen lévő minden kereskedelmi város kapva kapott a közelében levő vizmedenczéken, és a hol csak lehetett, azokból kikötőket létesítettek, sőt sok helyen a természetes medencék sem elégítették ki a kivánalmakat, a természetes partokat leásták, és mesterséges medencéket készítettek, s mi, kik oly szerencsések vagyunk, hogy a főváros határában két ily hatalmas vízmedence fölött rendelkezünk (a soroksári Dunaág felső torkolatát és a Lágymányost értem) ezek egyikét drága pénzen feltöltvén, az egyik terv szerint házak építésére, a másik szerint közkert létesítésére engednők felhasználni.

A hivatalos terv szerint való feltöltés oly rengeteg pénzbe kerülne, hogy a szóban forgó területeket csakis igen magas árakon lehetne eladni, s ha most még figyelembe vesszük, hogy az ott felépítendő házakat igen mély s drága alapozással kellene ellátni, azok felépítése oly költséges lenne, hogy a kellő jövedelmet meg nem hoznák. A Siebreich kollega úr tervezte nyilvános kert, igaz, hogy szépség dolgában kiváló helyet foglalna el, de minthogy a városok gazdagsága nem annyira szépségüktől, mint kereskedelmüknek virágzásától függ, úgy hiszem, hogy a célszerűbbet kell választanunk, annál is inkább, minthogy ily nyilvános

kert létesítésére mind a Lágymányosan, mind a Kelenföldön elég alkalmas hely kinálkozik.

Felkérem tehát a Magyar Mérnök- és Építészegyletet, valamint az egyletnek minden tagját, hogy abban az esetben, ha velem egyetért, minden egyes esetben, a hol erre alkalom kinálkozik, arra hatni szíveskednék, hogy a soroksári, valamint a budai (lágymányosi) kikötőt mielőbb létesítsék, és ezeket a medencéket más célokra el ne foglalhassák.

Bodola Lajos műegyetemi tanár körülbelül a következőket mondotta.

A dunai kikötőre vonatkozólag annyit kívánok csak megjegyezni, hogy az előadó úr is gondolt ilyenre. A mint ugyanis terve mutatja, az összekötő vasúti híd alatti elzárt Duna-ágat kikötőnek szánja.

Nem az én szakmámba vágó kérdés és nem is itélhetem meg, hogy az előadó úrtól tervezett kikötő, kapcsolatban a soroksári Duna-ágban létesítendő kikötővel elégséges-e, alkalmas-e a főváros Duna-forgalmi szükségleteinek kielégítésére?

Ha a fővárosnak föltétlenül szüksége van arra, hogy a budai oldalon elzárt Dunamedernek éppen azt a részét rendezzék be kikötőnek, mely a Ferencz József híd és az összekötő vasúti híd között fekszik, s a melyet az előadó úr ligetté kíván átalakítani, természetes, hogy kikötőt kell ott berendezni. De még ekkor sem látom be, hogy miért ne lehetne e területnek a Ferencz József híddal közvetetlen szomszédos kis részéből park, illetőleg liget.

Nem tudom ugyan, hogy milyen lesz a Kelenföldön majdan fölépítendő új városrész általános karaktere, de a kelenföldi városrésznek egy zónájáról, arról a zónáról, mely a Gellért és szomszédos hegyek alján és oldalán terül el, azt hiszem, hogy bárki is könnyen belátja, hogy sem gyári, sem pedig kereskedelmi városnak nem való, sőt vétek volna annak szánni.

A kelenföldi városnak e gyönyörü fekvésű része egyenesen arra vár, hogy Budapestet szép, kies város negyeddel gazdagítsa.

E városnegyednek pedig mintegy előtere az a kis terület, mely a Ferencz József híddal szomszédos: csakis e területen, mint előcsarnokon át juthatni az odavezető hídról hozzája. Már pedig a milyen házat akarunk építeni, olyan benyílót készitsünk, bizonyára csenevész városnegyede volna az Budapestnek, a melyben csakis gabona-, tégla-, szén s egyéb rakodókon át juthatnánk.

Ezekből kifolyólag az előadó úr dunaparti ligetének gondolatát igen szerencsésnek tartom, de méretein szükség szerint változtatni kellene. Épp így helyesnek vélem, hogy a javas forrásokat és azt a helyet, mely kiválóan alkalmas javas fürdők, és üdülő helyek berendezésére, nem szorítja háztömegek közé hanem tágas, szabad mezővel veszi körül.

Devecis Ferenc műszaki tanácsos a következőket mondotta:

Siebreich tagtársunk szép előadása, melyért a magam részéről is köszönettel adózom, nagy olvasottságra és világlátottságra mutat.

Hogy ő azokat, a melyeket elmondott és bemutatott személyes tapasztalatai alapján adta, arról csekélységem is meggyőződött, mégis nem oszthatom mindenben b. nézetét, mert nem minden, a mi más helyen, más körülmények között megfelelő, aplikálható viszonyainkra, ezért én is, ki a székes főváros alakitását és fejlődését éber szemekkel kisérem és abban szintén közreműködtem, előadásához némi megjegyzéseket óhajtok fűzni.

Mindenek előtt megemlítem, hogy a szabályozás jelenleg érvényben levő tervét, mely a föv. közmunkák tanácsának kezdeményezésére keletkezett, megelőzte egy terv, mely sokban hasonlított Siebreich uj tervéhez, de ezt a koncepció dolgában felül is multa, épp ugy, mint az érvényben levő tervet.

Jóllehet ez így volt, még is a régi szabályozási tervet éveken, sőt évtizedeken át nem hajthatták végre, mert a tervezet a birtokviszonyokat nagyon kevéssé vette figyelembe, sőt sok helyütt oly nehézségeket gördített elénk, hogy csak a kisajátítási törvény minden lépten-nyomon való alkalmazása mellett lehetett volna a városrendezés feladatát megvalósítani, már pedig jól tudjuk, hogy ez felettébb költséges eljárás. Ehhez járult, hogy budai polgártársaink inkább konzervativ természetüek kik birtokuktól nem egy könnyen válnak meg, úgy hogy a hatóság ujabb terv kidolgozását találta szükségesnek.

Az uj terv, mint már említettem a föv. közmunkák tanácsa kezdeményezésére készült, de ahhoz a székes főváros is hozzá járulván, azt a szabályozási műbe felvették.

Mi is, a közm. tan. tervének birálatakor t. előadó úr felsorolta hiányok egyikére-másikára rámutattunk.

Kifejtettük ugyanis, hogy habár az előzmények miatt mi is elfogadtuk azt, hogy az uj tervben a gazdasági és pénzügyi tekintetek inkább érvényesüljenek, még sem értettünk egyet azzal, hogy azok túlságos előtérbe tolásával a városrendezési, szépészeti, sőt részben a közlekedési tekinteteket oly nagy mértékben feláldozzuk.

Kifogásoltuk, hogy sem a párhuzamos, sem a merőleges rendszert nem vitték keresztül; s kiemeltük, hogy sem a Dunától, sem a főútaktól, vagy az összekötő vaspályától teremtett helyzetet nem respektálják, hanem ezzel szemben minden áron a meglevő utak, dülő utak irányát vették figyelembe, a minek eredménye az lett, hogy sok felesleges törés támadt és, hogy pl. az összekötő vaspálya és a promontori határ közti részben épszögű tömbök alig vannak, illetőleg nincsenek is.

E mellett kifogásoltuk, hogy a kelenföldi állomás és pályaudvar előtti rész egyáltalán rendezve nem lett, ott csak egy kisebb, az utak összeszögeléséből eredt tereccskét alakítottak, mely egyátalában, de különösen pályaudvaroknál kerülendő.

A Duna szabályozásával természetszerüleg alkotott öböl feltöltését nem helyeseltük, mert eltekintve a nagy költségektől, csak e részen gondolható a Csepel szigeten és a soroksári Dunaágban alkotandó nagy művek tehermentesítő műve és kikötője.

A Duna partján tervezett útnak 38 *m* szélességét kicsinyeltük, mert nézetünk szerint kereskedelmi világvárosnál 2—3-szor oly nagy szélesség sem mondható soknak, ha az ott lebonyolítandó kocsi-, közúti-, vaspálya és gőzmozdonyú vaspálya forgalmát elgondoljuk; mert nem hagyható figyelmen kivül, hogy a vaskapu munkáinak befejeztével az ország szivében, a székes fővárosban alkotandó és nagyobbítandó művek igénybe vétele hatványozódni fog.

Megemlítettük birálatunkban, hogy a tervezett közterek mind szám (3), mind nagyság tekintetében elégtelenek s reá mutattunk, hogy a pesti oldalnak is főhibája: a közterek hiánya.

Mondtuk, hogy a leendő Boráros-téri hídfő tere kibővítendő, mi nehézség és pénzáldozatok nélkül teljesíthető.

Nem helyeseltük, hogya Sós-fürdő környékénél a rendezetlen girbe-görbe útakat meghagyták.

Kivántuk, hogy a részben 12 ölben megállapított Fehérvári-út legalább 18 öl, de helyesebben 24 öl legyen.

Felemlítettük, hogy a promontori határ rendezetlen maradt, hogy a létező vasúti átjárókat és leendő alúljárókat nem vették kellőleg figyelembe, és hogy a hegyi vizeket levezető árkoknál a szomszédos telkekhez a hozzá férhetés nincs mindenütt biztosítva.

Ezzel szemben kiemeltük, hogy a közmunkák tanácsának terve pénzügyileg könnyen megvalósítható és kiemeltük, hogy az útniveau-magasságokat nézetünk szerint jól és nagy körültekintéssel választották meg, kivéve a vasúti aluljárókat, hol a külföldi minták alapján és a vaspályáknál elfogadott szabványok szerint a nyilt magasságot 5 *m*-ben véljük megállapítandónak.

E mellett a közmunkák tanácsa uj tervében, mind a források védelméről, mind pedig elég nagy villa-rayonról gondoskodott és itt az igazságnak adózunk, midőn kiemeljük, hogy Siebreich kollegánk tévedésben van, ha ezeket megállapítva nem találta.

Nem helyeselhető az sem, hogy Siebreich miképp táplálja kikötőjét.

Elfogadjuk a milleniumi emléknek a Gellért-hegyre való helyezését, de ezt mi is ide tervezzük.

Az egyetem, klinika stb. elhelyezése elkésett; azon a részen hova Siebreich az egyetemet stb. tervezi, eltekintve a Ferenc József-híd megnyitása óta konstatálható telek drágulás miatt a közoktatási kormány e költséges művelet végrehajtására alig vállalkozhat.

Nem helyeselhetjük Siebreich tervében azt sem, hogy a meglevő kelenföldi pályaudvart nagy személypályaudvarrá alakítsák át, és hogy a nagy teherpályaudvart is ide helyezzék, mert ez a művelet egy második nagy vasúti hídat szükségelne, nem két, hanem több sinpár elhelyezésével.

Ha meggondoljuk, hogy ez költség tekintetében mit jelent és hogy a szóban forgó alakítás az árukat mennyire drágítaná bátran azt mondhatjuk, hogy Siebreich eszméje megvalósíthatatlan.

Helyesebbnek véljük, ha az annak idején felvetett azon eszme valósul meg, hogy a Kelenföldről a Dunához szárnyvonal épüljön mint ezt a pécsi-vasút kontemplálta.

A vágóhíd elhelyezését mi sem helyeseljük, de Siebreich terve sem pártolható, mert a vágóhídat a III. ker. végett inkább északabbra kellene helyezni.

Kétséget nem szenved, hogy t. tagtársunk ideái megszivlelendők, de mert az érvényben levő szabályozási tervet már sokban javították és mert a tanulmányok következtében az mindinkább előnyeire módosul, mint azt ujabban a Duna partján, az ott elhelyezendő kikötőnél stb. konstatálhatjuk s mert végre az érvényben levő terv könnyü végrehajtás a tényleg már nagy területeken életbe is lépett, alig gondolom effektuálhatónak, az ismertetett szép tanulmányt, melyért ujabban is hálával adózom.

Alagútak a Themze alatt.*

Szesztay László-tól.

Fővárosunk gyors fejlődésében a Duna két partja között lévő összeköttetések sorozatát az eskütéri híd felépülte után sem tekinthetjük még befejezettnek. Messzire vezetne tárgyamtól, ha a közel és távolabb jövőben kivánatos összes összeköttetések helyének meghatározásával foglalkoznám, de rá kell mutatnom arra, hogy ezek közül a legsürgősebb megoldást kivánja az új országház körül elterülő városrész és a Bombatér között a gyalogjárók forgalmát közvetítő összeköttetés kérdése. Mindazok a körülmények, melyek az eskütéri hídnál mederbe épített oszlopok mellőzésére kényszerítettek, bizonyos mértékben itt is érvényesülnek, ámde a folyam nagyobb szélessége az egynyílású híddal való megoldást e helyütt nehezebbé és mindenesetre költségesebbé tenné. Emellett nehezen képzelhető el egy hídnak olyan alakítása és elhelyezése, mely a nagy költséggel épült országháznak éppen a folyamról érvényesülő szép hatását le ne rontsa, vagy legalább is ne zavarja. Ha ehhez, még az építőköltségek kérdését is hozzávesszük, mindenesetre nagyon megfontolni való, vajjon ez az összeköttetés célszerűbben híddal vagy pedig alagúttal létesíthető-e? Erre való vonatkozással nem lesz teljesen érdektelen London Themze alatt vezetett alagútjainak és az ezek közül ma még építés alatt álló két alagútban tett megfigyeléseimnek rövid ismertetése.

A Themzét, Londonnak ezt a hatalmas folyamát a *London hídja* két részre osztja. A híd fölött a folyam mindinkább keskenyebbé, és sekélyebbé, s így a tengeri hajók járására alkalmatlanná válik; azonban a hídtól kezdve lefelé a Themzének körülbelől 10·5 *km* hosszúságában földünk legnagyobb és legélénkebb kikötője terül el.

A folyam és a két parton sűrűn egymás közelében épített dockok a világ minden tájáról érkező és odainduló hajók százait hordozzák. A víziforgalom nagyságáról megközelítő képet nyújt az a számadat, hogy az utolsó években London kikötőjébe érkező és onnan induló hajók évenkint átlag 14 millió *t* terhet szállítottak. A milyen jó útat nyit a Themze a világkereskedelem központjába igyekező hajóforgalomnak, annyira megnehezíti a szabad közlekedést a folyam két partján elterülő városrészek között. A Themzének ezen a 10·5 *km* hosszú szakaszán csak olyan műépítmény képezhet a két part között állandó összeköttetést, a melyik a hajók közlekedését a legkevésbbé sem nehezíti és a vizi forgalomnak még rövid időre sem állja útját.

Ez a követelmény szinte lehetetlenné teszi azt, hogy a két partot híddal kössék össze, mert a híd szerkezetét 40—45 *m*-rel kellene a Themze legnagyobb vízállása fölé emelni, hogy alatta a legmagasabb árbocu tengeri hajók is akadály nélkül áthaladhassanak. Ilyen magas hídhoz pedig a sűrűen beépített két parton megfelelő feljáró lejtőket célszerűen elhelyezni és felépíteni szinte lehetetlen; olyan megoldás pedig, mely a hídpálya és az utcák felszíne között felhúzó gépekkel győzné le a magasságkülönbséget, a London utcáit jellemző nagy forgalom mellett igen nehézkes lenne.

A London hídjához közel, a kikötőnek aránylag már kisebb forgalmú helyén épült *Tower-hídnál*** úgy oldották meg a kérdést, hogy az lehetővé teszi a vízi és közuti forgalomnak felváltva való lebonyolítását. Ennek a hídnak középső nyílását, tudvalevőleg két egyedül a mederpilléren alátámasztott konzolszerű hídrészből szerkesztették, a melyek alátámasztó pontjuk, mint forgáspont körül függőleges síkban felemelhetők, a minek következtében a folyamnak a két mederpillér között fekvő 69 *m* széles szakasza teljesen szabad marad.

A középső nyílás kinyitott állapotában a gyalogjárók forgalmát a toronyszerűleg kiképezett két mederpillér között nagy magasságban elhelyezett és a tornyok lépcsőivel hozzáférhetővé tett két hídacska biztosítja; a közuti járóművek forgalma azonban, míg a hídnyilást be nem zárják, teljesen szünetel, ezért a híd napközben rendszerint a közuti forgalmat közvetíti, a hajók forgalmát pedig éjjel bonyolítják le.

Ez az elrendezés a kikötő csekély forgalmu helyén megfelel ugyan, de távolról sem jöhet szóba hasonló megoldás a kikötő bármelyik más pontja fölött, hol akár a vízi, akár pedig a közuti forgalomnak bár csak rövid ideig tartó fennakadása a járóművek megtorlódását vonná maga után. Ezeken a helyeken tehát legcélszerűbben a folyam alatt épített alagútak közvetíthetik a közútak és a vasútak forgalmát. Egy más körülmény, a folyamnak a *London hídja* fölött fekvő szakaszain

* Előadta a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet 1896. évi dec. 19-én tartott egyetemes ülésén.

** Lásd a Közlöny 1895. évfolyamat XXIX. kötet.

is, alagútak építésére kényszerít. Ugyanis London legrégibb, egyszersmind legélénkebb városrészeiben az utcák szűk volta és jóformán minden pontjukat betöltő nagy forgalma föltétlenül kizárja a vasútaknak az utcák szintjében való építését; emiatt mind a fő- mind a városi vasútakat, vagy az utcák szintje fölött viaduktokon, vagy pedig ezek alatt alagútban kell vezetni.

Az angol vasúttársaságok fővonalaik végállomását kivétel nélkül a város központjának teljes közelségében helyezték el, így ezeknek a vasútaknak tekintélyes hosszúsága London házsorai között viadukton halad; miután pedig irányukkal nem követhetik az utcák szeszélyes kanyarulatait, ki- és beszögelléseit, ezek a vasútak az utcák tömkelegét lehetőleg egyenes vonalban metszik át és az egyes épületcsoportok átvágásával s a keresztezett utcák áthidalásával jutnak el végállomásukra. Az épületcsoportok átmetszése a kisajátítás költségeit nagy mértékben emeli ugyan, mégis a vasúttársaságok a forgalom könnyebb lebonyolítása végett kerülték fővonalaiknak alagútban való elhelyezését. Ettől eltérőleg a városi vasútaknak alagútban való vezetése a személyforgalom lebonyolításának útjába nem gördít számottevő akadályt, az építés költségeinek szempontjából pedig előnyösebb, mint a viadukttal való megoldás.

Ugyanis viadukt alkalmazása esetén a londoni utcák már említett rendszertelensége miatt tetemes kisajátító költségek lépnek föl, a melyek az alagút építésekor elmaradnak. Ha tekintetbe vesszük London földterületeinek nagy értéket, legtöbb esetben kétségen kívül áll az alagút előnye a viadukttal való megoldás fölött.

Ez magyarázza meg azt a jelenséget, hogy London közuti vasutai, eltekintve egyes a külvárosok szélesebb utcáin kivételesen az utca szintjében épített pályáktól, kizárólag alagútban haladnak.

A hol ezek a városi vasútak Londonnak a folyam két partján fekvő városrészeit kötik össze, szükségessé válik a Themze alatt alagútat építeni.

Ez ideig, mint az 1. ábra látatja, Londonnak öt, a Themze alatt áthaladó alagútja van, ezek építésük idejének sorrendjében:

1. *Brunnel alagútja*, melyet Rothenhill és Wapping városrészek között a közuti közlekedés céljaira építettek ugyan, de később átalakítva, ma az Ostlondon vasútat vezeti át a Themze alatt.

2. *Barlow alagútja* a Tower-híd közelében. Egyedül a gyalogjárók forgalmát közvetíti, de jelentőségét a Tower-híd felépítése után elvesztette.

3. *A City-Südlondon* vasút alagútja, mely Angliában az első villamos városi vasútat vezeti át a Themze alatt.

4. A közuti közlekedés céljaira épülő és ma még befejezetlen *Blackwall* alagút, és

5. *A City-t Waterloo* állomással összekötő villamos városi vasútnak ma még szintén építés alatt lévő alagútja.

A felsorolt öt alagút építésének történetében megismerjük a víz alatt vezetett alagútak építő módszereinek fejlődését, melyben Brunnel alagútja a legkezdetlegesebb, a most épülő két alagút pedig a módszerek mai előrehaladottabb korszakát képviselik.

Dodd mérnök volt az első, ki a múlt század végén a Themze alatt alagútat akart építeni. Hozzá is fogott a folyam partján egy függőleges akna lesülyesztéséhez, de a mint az akna fenekével a Themze vízszínénél mélyebbre jutott, a vízátbocsátó rétegeken keresztül nagy tömegben átszivárgott víz olyan akadályt gördített az építés elé, melyet *Dodd* le nem küzdhetvén az építést abba hagyta. 1805-ben *Vazie* ujitotta föl az alagút tervét, de elődjénél messzebb ő sem jutott. Később *Trevithik* folytatta az akna építését s azzal le is jutott az alagút mélységéig, sőt egy táró építéséhez is hozzáfogott. A mint ezzel a táróval a Themzéhez közelebb jutott, a vízátszivárgás mindinkább erősebbé lett, a szivattyúk nem győzték a víz kiemelését, a folyam a laza talajban egészen a táróig könnyen útat tört magának s Trevithik belátta, hogy az építést ezen a helyen tovább nem folytathatja.

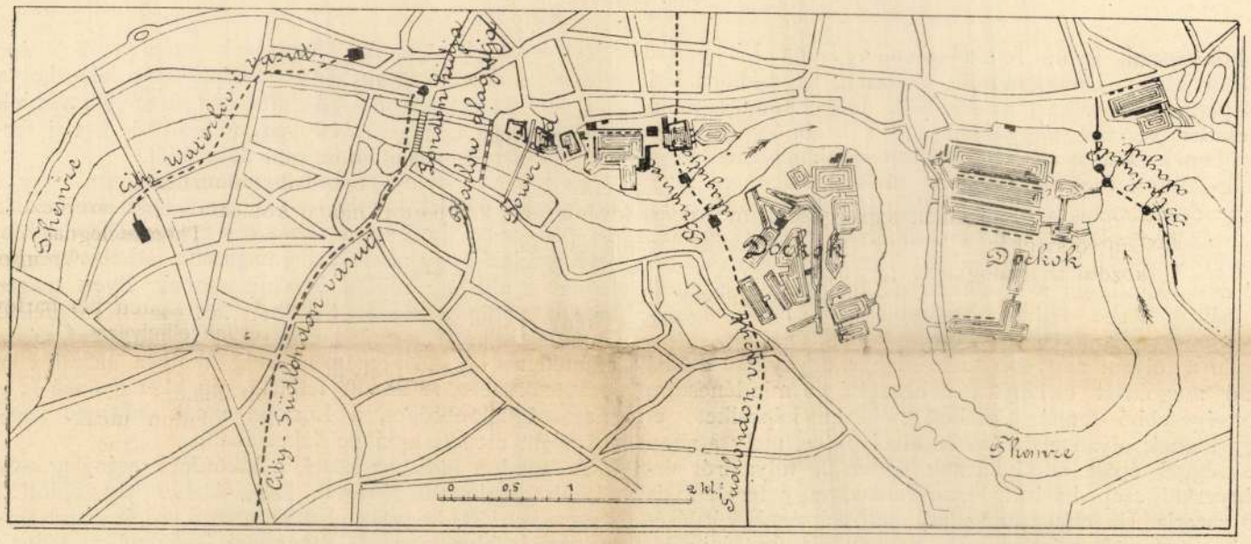

1. ábra. London térképe a kikötő közelében, az alagútak tengelyvonalának feltüntetésével.

Hosszas szünet után 1819-ben lépett föl *Brunnel Isambert*, kinek nevéhez az első víz alatt vezetett alagút építésének sikere fűződik. Ő *Rothenhill* és *Wapping* városrészek közé tervezte alagútját. Részletes munkatervet dolgozott ki, a miben megtaláljuk mindazokat az alapelveket, a melyekből a vízalatti alagútak építésének ma alkalmazott módjai kifejlődtek. Az ő alagútja, mint azt a 2. ábra láttatja, két egymástól oszlopsorral elválasztott részből áll, a falazatnak külső határvonalai pedig 12·1 *m* széles és 7 *m* magas négyszöget alkotnak. Brunnel tudta azt, hogy az alagútaknál rendesen alkalmazott faducolások védelme alatt olyan helyen, hol

Siebreich Károly

épitett

l.

Mülsarnok

1868. 6. szám

u.o. 65–68. l. 8 szám

u.o. 76–78. l.

Nézet a tó felől.

e lapot 1594-ben. A flamand származású Custos (1550—1612)[199] Antwerpenben, majd Augsburgban élt, gazdag polgár volt, sok könyvet adott ki. Saját metszésű lapjai köré gazdag dekoratív keretet alkalmaz. Pontos, hűvös technikájú, távol az izgatott német modortól : a jobb későbbi augsburgi metszőkre, a svájci származású Merianokra nagy hatással volt.[190]

Giacomo Franco, a nagynevű velencei mester, Eger 1596-i,[191] Győr 1598-i ostromát metszi, madártávlati képben, sok apró, eleven mozgású alakkal.[192] Megfogalmazásukban, mint annyi más kortársát, Siebmacher stílusa befolyásolta.[193]

A Johann Lochner kiadásában megjelent Ungarische-Siebenbürgische Handlungen címlapján (Nürnberg, 1596) korjellemző ideális csataképet látunk ;[194] a Historia Avon. Pannoniae (1607) lapján a gyurgyevói csata képét.[195] Dillich népszerű krónikáinak 1609-i casseli kiadásában Buda ostromát látjuk rajzos modorban,[197] a Vác ellen felvonuló hadakat mély perspektívában[197] s ugyanez jellemzi az 1596-i egri csatát.[198] Hasszán budai basa Esztergom alól való elűzetésének jelenete[199] egyik legismertebb s legrealisztikusabb felfogású metszet s tiszta képalkotásával tűnik ki.[200] Báthory Zsigmond és Szinán basa havasa'földi csatája egyike a legjobb megfigyeléssel rajzolt jeleneteknek. Finom egyénítés s gazdag változatosság jellemzi.[201]

Eger ostromát és a mezőkeresztesi csatát egy korabeli nürnbergi röpirat is közli ;[202] Esztergom ostromát az Apponyi-könyvtár egyik metszete történetileg hiteles leírásban hozza.[203] Székesfehérvárról egész sereg érdekes ostromképet ismerünk ;[204] a legjelesebbekkel Szendrei már részletesen foglalkozott.[205] Győrről Francoé mellett Ullrich Heinrich nürnbergi metsző lapja maradt fenn (1597) ;[206] az előtérben előtűnik a vezérkar felnagyított

70. l.

* * *

Az e korabeli német termelésből főleg két név emelkedik ki, amely a kortársakra maradandóbb benyomást gyakorolt s ezek : Siebmacher és Zimmermann.

Siebmacher János († 1611) a XVI. század grafikájának egyik legnagyobb hatású egyénisége volt. Munkássága főként Nürnbergben zajlott le s aránylag rövid élete folyamán hétezernél is több metszetet készített : tizenegy könyv számára ezer rézkarcot. Wappenbuchja úttörő volt a heraldikában s bámulatosan gazdag ornamentikája egészen a XIX. századig nagy befolyással volt a művészeti iparra. Mint művész a Jost Amman iskolájára támaszkodik. Mindig ízléses, mértéktartó s fínom. A fametszet merevségét a rézkarc fínom árnyalatosságával helyettesítette.[219] A magyar-török háborúk ostromábrázolásaiban s ezzel kapcsolatban Pest-Buda és a többi magyar városok topográfiájában döntő jelentőségre tettek szert rézmetszetei. Ő metszette Budának a Wolgemut-metszet utáni legrégibb képét, a Braun-Hogenberg Civitates Orbis Terrarumában.[220] Ezt az 1572-i, majd az 1578-i önálló lapot is Siebmacher készítette s ősforrásává vált a későbbi pest-budai ábrázolásoknak.[221]

Hieronymus Ortelius Augustanus Chronologiája, a legelterjedtebb krónikák egyike, 1603-tól kezdve számos kiadásban jelent meg, állandóan kibővítve az újabb és újabb hadi eseményekkel. A nürnbergi kiadásokat Siebmacher adta ki és metszette.[222] A Choronologiában látjuk Buda ostromának nevezetes képeit. Az 1598-i ostromot a Vérmezőn elszórt sátortáborokkal és a küzdő csapatokkal látjuk.[223] A topográfia hitelességét itt nem taglaljuk : valamennyi Siebmacher-mű hitelessége harmadrangú.[224] A rajz

egységes modora, biztonsága, kitűnő távlati érzéke erényei e képnek, amely sok változatban és átmásolásban terjedt el egészen 1686-ig.

A másik, nem kevésbbé sűrűn plagizált Siebmacher-metszet a Duna felől adja az 1602-i ostrom képét.[225] A felrobbantott hajóhíd füst-csigáit Európaszerte kopírozták. Az olasz metszők —

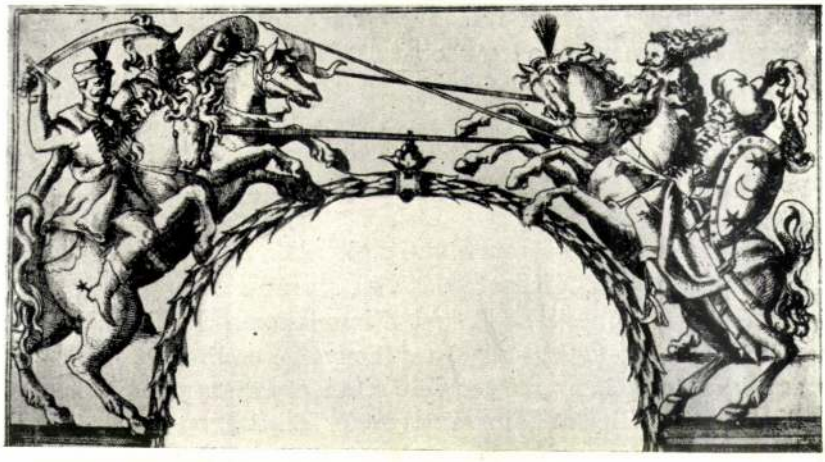

23. Siebmacher János: Magyarok és törökök harca. Ortelius (Nürnberg, 1613) címlapjáról.
Giovanni Siebmacher: Lotta fra Magiari e Turchi. Frontespizio de l'Ortelio (Norimberga, 1613).

Franco, Mattioli — is legszívesebben Siebmachertől kölcsönöztek.[226]

Ortelius többi munkái is nagy népszerűségnek örvendtek a XVII. században. Igen érdekes egyik kiadásának címlapja, amely összecsapó magyar és török harcosokat ábrázol, jelképezve a kort, midőn a magyar harcok az egész világ érdeklődésének központjában állottak[227] (23. kép). A Chronologia kiadásaiban Siebmacher szép ostromképeinek egész sorát látjuk. Kerüli a csata vad jeleneteinek érzékeltetését; fő célja a vonalvezetés eleganciája. A városképek egységbe fogott központi rajza elé a sátortábort helyezi, ágyú-ütegekkel s az egyes harcosok elszórt figuráival. Nándorfehérvár ostromán a Dunán gályákat látunk;[228] Bécs előtt nagy a táborozás.[229] Szolnok,[230] Tokaj,[231] Szigetvár,[232] Palota és Veszprém,[233] Fülek,[234] Komárom,[235] Visegrád,[236] Temesvár,[237]

Hatvan[238], Eger,[239] Várad,[240] Székesfehérvár[241] ostromképeit a szokásos megfogalmazásban adja. Néha a csata Siebmachernél is hevesebb lendületet vesz.[242] Érdekes a Győrnél a Rábában úszó törökök képe.[243] Mozgalmasságával válik ki Tata,[244] Pápa,[245] Vác,[246] Győr (1598),[247] Kanizsa ostroma[248] Különösen szép az esztergomi ostrom[249] és a Gyula előtt lezajló ütközet képe.[250] Mozgalmas a sziszeki csata képe, a fegyveres keresztények kígyózó csapataival[251] s motívumaival is érdekes a tolnai hajdú-győzelem, a bég elfogatásának szélesen elbeszélt históriájával.[252]

Érdekes Siebmachernek még az 1595-i esztergomi csatáról készített karca. Lautensack Adolf, frankfurti metsző[253] rajzolta ezt a lapot a helyszínen s két lemezre karcolta a folio-nagyságú lapot Siebmacher; az előtérben az anatoliai basa vezérkarát szerepelteti.[254]

Siebmacher hatása rendkívüli volt a XVII. századi ostromképek tipológiájára. Mellette a XVII. század elején a hazánkban dolgozó német mesterek közül Zimmermann Wilhelm Peter augsburgi metsző (1589—1630) tevékenysége említendő. Zimmermann igen termékeny mester volt s külön csatakép-specialista.[255] Ő illusztrálta Dilbaum Sámuel nevezetes Eikonographiaját (Augsburg, 1605), a legritkább könyvek egyikét.[256] Dilbaum Zimmermannt személyesen küldötte hazánkba s így a helyszínen karcolta rézbe az Eikonographia lapjait. E vázlatos modorú karcokkal szakirodalmunk (Szendrei, Kremmer) már behatóan foglalkozott. Forrásértékük elsőrendű a XVI. századvégi magyar hadi viseletre vonatkozólag.[257] Mint város-ábrázoló, már kevesebb hitelt érdemel. A fősúlyt a csatajelenetekre fekteti s az ostrom főmozzanatai gyakran egészen háttérbe szorulnak. Igy látjuk Buda és Pest 1604-i ostrománál az összecsapó lovasokat,[259] az óbudaiak kivándorlását,[258] az 1602-i ostromot,[260] Szinte kész csatakép a csepeli ütközet, rengeteg apró figurájával.[261] Epizódszerűen érdekes a török hadak Buda alá érkezése,[262] s a Buda alatti hajdútámadás zsákmány-jelenete.[263] Egy másik képén a Rákos mezején megtámadott török basa históriáját részletezi.[264] Megemlítjük még Székesfehérvár ostromát,[265] Szabács bevételét,[266] Gyula, Szolnok, Óbuda, Vác ostromát.[267] A Szarvas előtti ütközet előterében a huszárság sajátos, ötletes harcmodorát érzékelhetjük.[268] A többi nevezetes ostromokat is mind változatos felfogással illusztrálja.[269] Különösen érdekes a Tolna melletti hajdú-bravúr

Liebmacher János.

1) Buda Kettős látképe, a hegyek és a Duna felől, a XVI. század végéről.

2) Győr 1594-iki,
3) Pápa 1597-iki } ostroma.

Határok. 1868. 58 l.

Siebmacher János

A különálló lapok mellett a hatvanas években is seregestől jelentek meg a krónikák, amelyek a régi események felelevenítése mellett az 1663—65-ieket is illusztrálják.[333] Kiemelkedik érdekességben és elterjedtségben az Ortelius Redivivus. Egyik élelmes német kiadó, Meyer, az Ortelius Chronologiájának népszerűségét s az újra ismételhető kiadások nagy jövedelmezőségét felismerve, adta ki az »Ortelius Redivivus et continuatus oder der ungarischen Kriegsempörungen historische Beschreibung« etc. (Frankfurt 1665) c. könyvét, amely az elmúlt század nevezetes ostromainak és csatáinak képét a régi Siebmacher-metszetek nyomán hozza, kiegészítve a friss eseményekkel. Ezek a képek általános elterjedtség-

Ambcsata 80. l.

nek örvendenek, mind ki vannak adva[334] s művészeti értékelésük voltaképpen Siebmacherre tartozik.

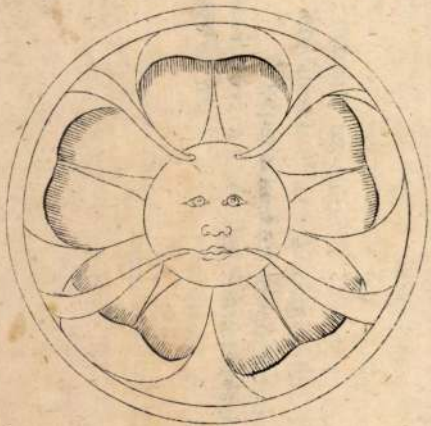

9.

5.

Siebmacher

rézmetsző.

1. Gran. Lásd: Lautensack Adolf

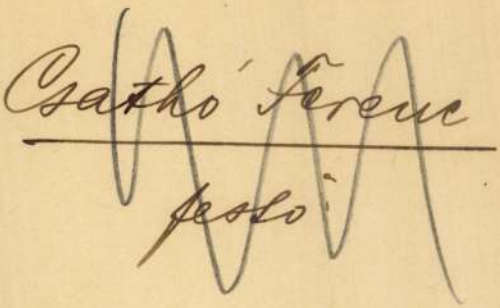

Siebmacher János.

Buda látképe
a Vérmező felől 1598.
Megjelent:
Ortelius: Chronologia
1603.
Buda és Pest látképe, ezzel felől
1602.
Kremnemetmet
96, 97. l. képpel
98. l. 99. l. 101 102. l.
103. l. 104. l. 105. l. egyszerű és kisebb
Fenti metszetcit sok-
szor másoltatták.

nem a helyszínen
készült.

IRODALOM

JEGYZET

Ltob. lemezszám: 292.

Tényk. ltsz: B. 660.

Siebmacher János

rézm

Buda 1541-ben.
Fenti rézkarca Meldeman rajza utan.
A karc 1580 körül
kiszült.
Egy példánya a szekerfővárosi graf. gyűjtemenyében.

Repr.

Verecs Endre

Izabella kiratyne
1519–1559. M. Tört.
Élete. Bp. 1901. 141. l.
mellett
Megjelent a Szilágyi féle
Magy. nemzet történetében
is. V. k.

HELYSÉG

MENHÁRD.

VÁRMEGYE

Szepes m.

ŐRZÉSI HELYISÉG

kath.templom.

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Templo

KOR

17

MÉRET

150

TÁRGY

Főoltár.

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

Oltár és szentségek asztala
szobra,ez által és az épitésze
oltárkép oldalán álló oszlopok
spectivikus hatás keletkezik.Az
pok ezüstözöttek,disz arany.Az
zöld bélésüek.Az oltárkép alatt

FÉNYKÉP, RAJZ

IRODALOM

-Sourek: Kunst i.d. Slowakei.401 ábr.59 o.

JEGYZET

Siebmacher János

Irod
2

Kremmer Dezső

A Székesfővárosi
Muzeum olasz met-
szeteiről.
Muz. és Kat. Ért
1913. 257 l.
253. l. 255. l.

Siebmacher Johann

Contrafactur der Voestung Rab vézmetszet, repr.

Győr sz. kir. város muzeumának kiállításai a Városi Kulturházban II. A régi Győr emlékei. Győr, 1940. 22. l.

Liebreich Károly, mérnök
4 pályatár a Kéchényi pobocza.

Harai művészet
Műcsarnok, 1868. I.
40 l.

Siebreich Kärd ipitén

Budapesti hirlap. 1882 D. 4

122 z 2-o Mellékleté.

Magyar művészek külföldön

Siebreich Károly mérnök
Kéchényi pobor tervek

Magyar Hugó: Kéchenyi pobra
Műcsarnok, I. 1868.
41-42. l.

Siebreich Károly Bécs

Képz. Társ. 1882 év. közl. szerint

mappa 1880-ig régi katalogusban

Siebreich Karol

Bécsben 1865 ben Epitész
c. alatt magyar szaklapot
adott ki, Csak szindé-
kozott. Kiadta?

Vas. Zsp 1865. 321

Siebreich Karól

lásd

Siebreich Karól: Megjegyzések a Széchenyi emlékszobor (Monument) ügyében. Műcsarnok 1868. 8 szám.

és lásd

Mészáros Hugo. Válasz Siebreich úr megjegyzésére. Műcsarnok. 1868. 76–78 l

Sziebreich Károly

Cásd

Maszák Hugó. Szechenyi szobra. Sziebreich Károly tervei szerint. Műcsarnok. 1868. 6 szám.

Siebreich Károly. Építész mérnök.

„Építész" czím alatt szaklapot inditt 1865 ben. 1.)

1) Az Ország Tükre. 1865 év. 28 lap.

Siebreich Károly

épitész

A magyar műegylet helyiségeben fentitől Széchenyi szobrának négy vázlata látható. A tervek a szobor talapzatára vonatkoznak, mintkogy maga a szobor már Engel műhelyében készül. A tervek részletesen ismertetve –

Nefelejts 1868. 191. l.

(A magyar műegylet.)

Siebmacher

Ortelius Hieronymus

Chorionologia (1602-től megjelent) művében fentitől számos magyar vár képe

Borbély Andor dr.

Adatok a magyar várak és városok ábrázolásához a XVI–XVII. századból.

Hadtört. Közl. 1932

172. l.

Liebmacher Louis

Laid

=

Bmk 32.1.33.1.

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Siebmacher

Lasd
2

Perlajst 161

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191____é

tésénél_____

jelenhetek, keresményemnek átvételére _

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt _____, 191____

_____

tanu.

_____

tanu.

Liebmacher H. Johann

Land
a

Lam 1887 3.1-

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
alái

8. sorsz. Műhelyi minta.

Siebmacher Janos

[illegible]

[illegible]

Mus. és Könyvt. ért

1913. 253. l.

Siebmacher Johann

läsd
3

Tanulmányok Bpest I.

69. l. 70. l.

Siebmacher

rezm 1603

l.

Dornyaytatai várk

14. és kv. ll.

Czéhemlékek, székesfehérvári X. 148.

Siebmacher János

regni

l.

Győrvárosi kiáll. 1943

17. l.

Szigetszentmiklós.

Liebmacher J.

Grör 1598 iki
ostroma
Repr

Grör murkiäll. II.

22. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Siebmacher Janos

rezin.

l.

Szilágyi: Magy.
nemzet tört. V. k.
658. l.

Sibmacher János

Kiadásában jelent meg az Ortelius Hieronymus-féle Chronologia 1602, 1603, 1603–1622, évi kiadása.

Havassföldrevt

13, 14. l.

ı. Minisztérium 1752/1944.Om.biz.sz.
gy a Műemlékek Országos Bizottsága
sz. nyomtatványt és 2o /husz/ db.
e sorok átadójának kiszolgáltatni

Siebmacher János

vezin

Kremnemiltnet.

106, 107. l. 113. l. 114. l.

Ezen a lapon reprodukálva: Buda és Pest nyugat felöl 1598-ban

121, 122, 123, 126. l.
127. 130. l. 137, 141.
142. l. 143. l. 146. l. 153.
163. l. 171. l. 200. l. 202. l
207, 209. l. 212. l.

IRODALOM

Magyar Müvészet, 1931, 534.l.
kép: u.o., 520.l.

JEGYZET

Leltár: LX. 20.

Siebmacher János

nürnbergi vezmetsző

A királyi palota nyugat felől 1572.
a köv. műben

Georgius Braun és Franciscus Hogenbergius: Civitates Orbis Terrarum. Nürnberg 1572

A budai kir palotának nyugat felől ábrázolt képe, vézkarc fentitől. 1578.

A királyi palota kelet felől 1578-ból fentitől.

Kremnemetzmet.

94-95. l
képekkel

E metszetek a Meldemann-féle metszet után, nem a helyszínen kemültek

HELYSÉG

ESZTERGOM

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

V

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

Keresztény Muzeum.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Gyertyatartó.

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

FÉNYKÉP, RAJZ

Liebmacher

Buda látképe
1602.

Repr.

Fallenbüchel Ágost.

37. l.

Siebmacher.

rein
XVI. n

l.

Genthtörkmuenel

324, 325. l.

327. l.

329. l.

Telep, öskori VII. 143.

Siebmacher J.

verni

lásd okv.

Kőhalmi Béla

Könyvgyűjtők Év-

könyve 1919. re

Bp. 1919. 48 l.

Siebmacher Janus

verm

l.

Heindriselet

3 l.

Siebmacher János

l.

Tragor Vácvára

9, 10, l. [157,
158, l.

[38, 154

Csíkszeredai kath. fögimnázium

X. 171

Siebmacher

l.

Buda és Pest ero-
dítményei 1686

(a lexikon anyagára
beosztott cikke
Banfi Florionak)

107. l. - 113. l.

8

9

Siebmacher J.

rézmetsző

Buda ostromképe 1598-ból. Ortelius: Chronologia (Nürnberg 1603) x. művéből.

ired

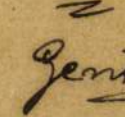

Genth. Budapest 147. l.

Buda és Pest ezzel felől 1602-ben.
fentitől u. ott.

Siebmacher Janos

rézm.

lásd

Kremrégi Bp. 40. l.

Siebmacher Hans

Warhafte Contrafactur der Vestung Gran in Ungern von den Christen belegert. 1595.

Rézmetszet HS monogrammal, fenti rézmetszete.

A Kassai Muzeumban.

Siebmacher

rézmetsző.

(Könyv)

Ortelius Hieron: Chronologia oder historische Beschreibung aller Kriegs Empörungen u. Belagerungen der Stätt und Vestung, auch Scharmützeln, so in Ober- u. Unter Ungern, auch Siebenbürgen mit dem Türken von 1395 bis auff gegenwertige Zeit denckwürdig geschehen. – 4 rész 4° Nürnberg, 1615–1622 és Amsterdam 1619–1620. 1608. Kezdve több kiadást érte, szamos rajzzal, részint Siebmachertől, részint ennek utánzóitól.

Siebmacher János

nürnbergi rézm.

† 1611.

lásd okv.

Pfannl Györvár

228. l. 229. l.

236. l. 240. l. (több

vör is)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

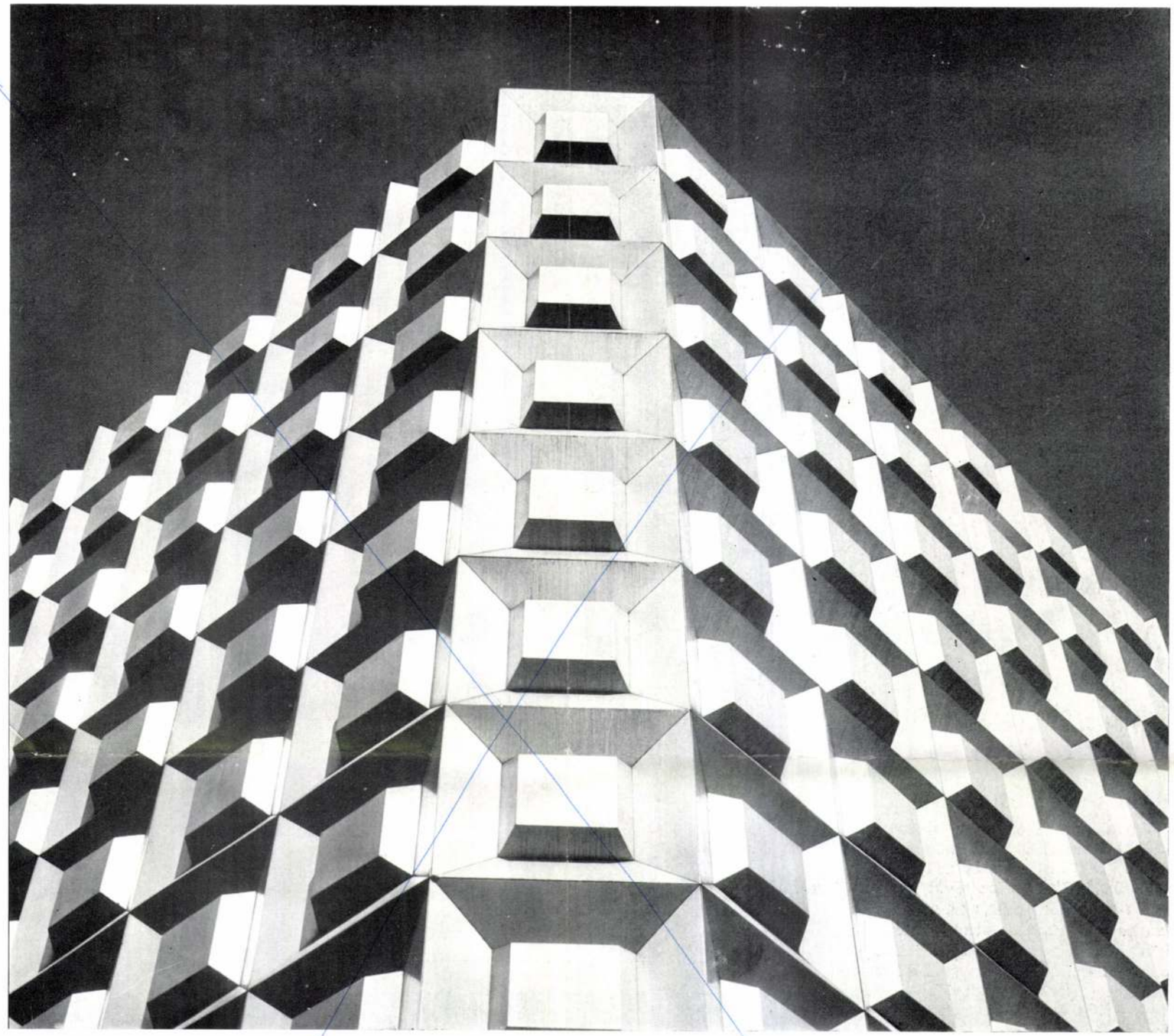

4

Könnyűszerkezetes kommunális épületek az Óbudai Lakótelepen

Építészek: Siffel Béla, Halmos György (ÁÉTV)

Statikusok: Korda János
Földvári Gábor
Nagy Pálné
Gépészek: Horváth Zoltán
Gerley Miklós
Villamos tervező: Kristóf Lajos
Generáltervező: LAKÓTERV
Városépítészek: MezőLajos
Kaszab Ákos
Parktervező: Andor
Domonkosné
Kivitelező: 26. ÁÉV
Szerkezeti konzulens: Pálinkás Imre
Főépítésvezető: Kisbán Tibor
Építésvezető: Vécsei Miklós
Tervezés: 1976
Kivitelezés: 1977—1978
Fényképek: Móri András

1. Alaprajz
2. Részletrajzok

1. Plan
2. Dessins de détail

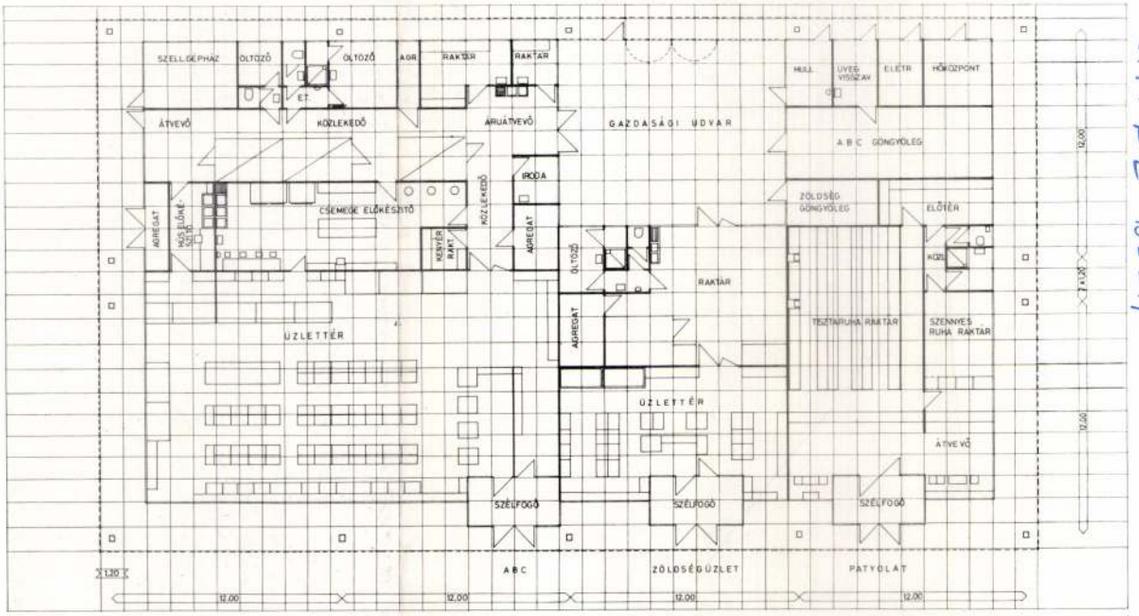

1

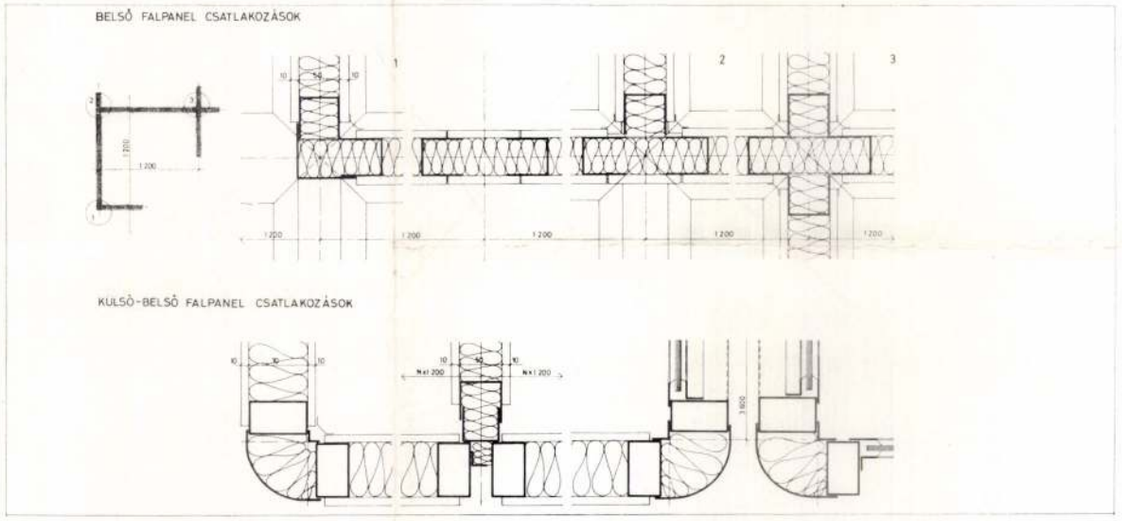

2

Az óbudai lakótelepen elmaradt kommunális létesítmények soron kívüli megvalósítására 1976 tavaszán jelölte ki az ÉVM az ÁÉTV-t és a 26. ÁÉV-t, az e vállalatok együttműködésében felépült könnyűszerkezetes ipari épületek tervezési-építési hatékonyságának kedvező tapasztalata alapján — 1977—1978 évi épületátadásokat meghatározva.

A LAKÓTERV által kijelölt öt helyszínre a következő rendeltetésű egységeket kellett elhelyezni: ABC-áruház, üzletek, étterem, eszpresszó, PATYOLAT, GELKA, JAVSZER, egyéb szolgáltató üzemek, orvosi rendelő.

A szokatlanul gyors átfutási idő olyan egységes, szerelt jellegű szerkezeti rendszert igényelt, mellyel a változatos rendeltetés kielégíthető, s mely kedvező a lakótelepi környezet szempontjából is.

Szerkezeti adottság volt a Dunai Vasmű DV-12 × M acélszerkezete, melyet ebben az esetben előregyártott vasbeton pillérek támasztanak alá. A viszonylag magas acél tetőszerkezet alsó-felső lezárásával kéthéjú hidegtető jött

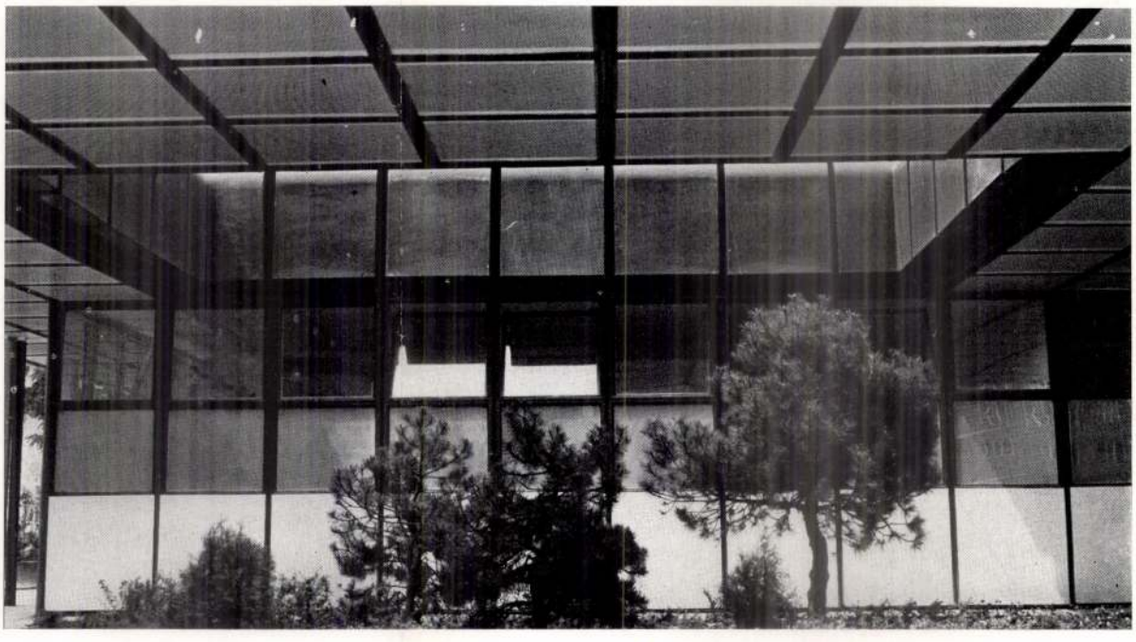

SIFFEL BÉLA
Magyar Építőművészet 1979/4

Siffinger Gottfrid

ötvös.

Nyitra vármegye valóságos Eldorádója volt az aranyműveseknek. A v
megye tizennégyet sorol fel jelentésében s ebbe a számba nincsenek fölvéve
Szakolczán lakók. 1. *Siffinger* Gottfrid *nyitrai* lakos, osztrák illetőségű. Kir
bergben született, mesterségét az ausztriai Stukrauban tanulta. Tetszésszeri
munkát csinál, de kevés dolga van s inkább csekély gazdaságából tartja fe
magá

dr. Illésy János: Magyarország
ötvösei 1732-ben. Arch. Ért.
1904 évf. 389. l.

do
re
el
kiv
izı
sz

UDAPEST, VI., VÁCZI KÖRÚT 61.

g
, mely
üvesen
tokban
ak egy
össze-
ezüst-

Siffinger Gottfrid

ötvös.

Nyitrán 1720-ban *Siffinger* Gottfrid említtetik. Az 1732-iki állapot Nyitra vármegyénél volt szó.

Dr. Illéssy János: Magyarországi ötvösök 1732 ben. Arch. Ért. 1904 évf. 394. l.

zségi nyomda Budapest.

Siess Antal Jóuf

Vasi Honismeeti K.
1994/12

ÖSta Urkundensammlung D 610.

Ebből az oklevélből megtudjuk, hogy a körmendi kereskedők, elsősorban napi cikkekkel kereskedve, külföldre is eljutottak. Stájerország közelsége miatt ez természetes. A körmendiek országos vámmentességét biztosító privilégium nem maradt fenn. Nem tudjuk, hogy mikor sikerült az eredetileg Vas és Zala megyére korlátozott vámmentességet országosan elismertetni, az országos vámmentességnek ez a legkorábbi említése mindenesetre már kész tényként beszél róla.

JEGYZETEK

1 Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I. köt., 1001-1270. 1. füz. Szerk. Szentpétery Imre. Bp. 1923. 236. p. is utal rá.

2 *Bándi Zsuzsanna:* Körmend a középkorban. Körmend, 1987. 14., 33., 91. p. (49. sz. jegyzet) (Körmendi füzetek)

3 Bándi: i.m. 62. p.

(A kézirat lezárása után jelent meg Bándi Zsuzsanna közleménye: Újonnan előkerült források Körmend középkori történetéhez. = Vasi Szemle, 1994. 2. sz. 257-260. p. Ebben az 1372. és az 1393. évi oklevelek teljes szövege és magyar fordítása is olvasható.)

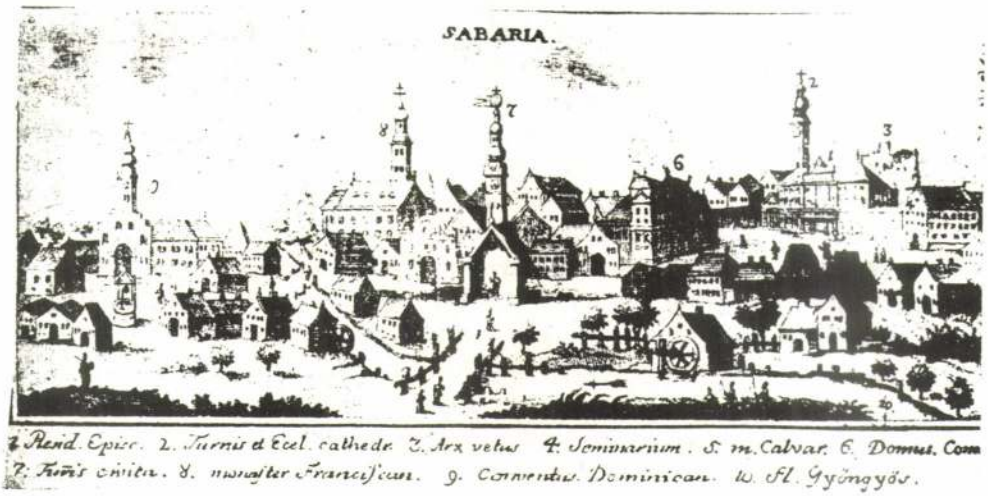

Szombathely 1791-ben (Tischler A. rézmetszete, megjelent Schoenvisner művében)

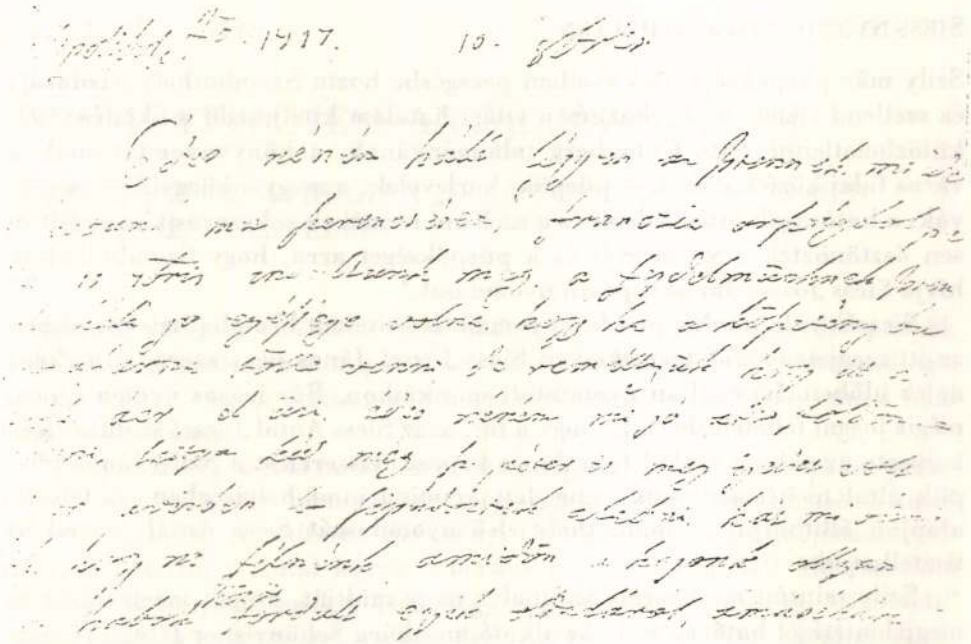

Az első levél kezdő sorai kéziratban ...

Szombathely első nyomdásza és műhelye 1790 nyaráig kapott helyet a szemináriumban. Ugyanis, II. József halálával véget ért a központosított papképzés. A másutt tanuló kispapokat a Helytartótanács 1790. június 5-én rendelte vissza egyházmegyéikbe. Szily érthető módon sietett a szombathelyi képzésük feltételeinek megteremtésével. Az épület kiürítését, felszerelését Böle András vicerektorra, későbbi püspökre bizta, aki meg is teremtette a zavartalan képzés feltételeit.

A szeminárium földszinti nagytermét a Siess nyomda augusztus közepén hagyta el, s ekkor –miként ezt Ulreich Tibor írja– a posta-épületbe, a mai Köztársaság tér 9. sz. alá költözött.[7]

Szily Jánosnak a nyomda indításában meghatározó szerepére utal Siessnek hozzá írt levele, amelyben „a köteles hálától is indíttatva" mond köszönetet „a nagy kegyért és jóindulatért, mellyel Püspöki Méltóságod engem a nyomdával a tisztelendő ifjú klerikusok szemináriumi épületében mindezideig megtűrni és támogatni méltóztatott. Jelen soraimmal ki is fejezem örök hálámat Magamat legalázatosabban további jóindulatába és pártfogásába ajánlom. Püspöki Méltóságod előtt alázattal, és alávetettséggel hajlok meg. Szombathely, 1790. augusztus 20. Legkisebb szolgája Szisz Antal nyomdász ugyanott."[8]

I.

Gallipoliból Anno 1717. 10. *Octobris.*

Édes Néném, hálá légyen az Iſtennek, mi ide érkeztünk ma ſzerentséſſen. Frantzia Országból pedig 15. Septembris indúltunk meg. A Fejedelmünknek, Iſtennek hálá, jó egéſsége volna, hogyha a köſzvény bútsút akarna tőle venni: de reményljük, hogy itt a Török *aër* elűzi.

... és Szombathelyen nyomtatva

KULTSÁR ISTVÁN SZOMBATHELYI MŰKÖDÉSE

A Siess nyomda termékei az első években többségben a hivatalos szervek nyomtatványai[9] és a kor divatja szerint íródott alkalmi versek voltak. Az irodalom a Siess nyomdának adott megrendelésekben csak kis mértékben kapott ekkor még szerepet. Elsősorban azért, mert nem volt piaca a könyvnek, különösen nem a magyar nyelvűnek. A papság és a nemesség hivatalos nyelve latin volt. Magyar szó –miként szerte a hazában– Szombathelyen is a pórnépen kívül az iparosodó városi polgárság szájából hangzott el. Ezek a társadalmi rétegek még nem érezték szükségét a magyar irodalom pártolásának, a magyar nyelv fejlesztésének. E téren a kezdeményezők a gimnázium, majd a lyceum tanárai voltak. Közülük is kitűnik Kultsár István, aki 1789-ben került Szombathelyre.

A komáromi kisiparos szülők gyermekeként 1760-ban született, később híressé vált író, szerkesztő, irodalomszervező bencés papnak készült, mivel II. József feloszlatta a szerzetesrendeket, civil tanár lett. Ebben a minőségben jött Szombathelyre és lett a „Királyi Iskoláknál a Széptudományok öregbik Tanítója", ahogyan magát szerepelteti a „B. Laudonnak Nándorfehérvári győzelme" című, 1790-ben kiadott 48 oldalas költeményén.

Kultsár István mindössze hét évet töltött Szombathelyen, nevét mégis tartósan beírta a város művelődéstörténetébe.[10] Ezt azonban nem pedagógusi, hanem irodalmi tevékenységével tette. Mégpedig azzal, hogy Szombathelyre hozta és a Siess nyomdában megjelentette Mikes Kelemen Törökországi leveleit. Az irodalomtörténeti eseménynek ezévben van a bicentenáriuma, ami alkalmat ad arra, hogy ismételten foglalkozzunk az első kiadás körülményeivel, az abban közreműködőkkel és néhány adattal kiegészítsük az eddigi ismereteinket.

Zágoni Mikes Kelemen, a Nagyságos Fejedelem íródeákja, 1761. október 2-ig fogyasztotta Rodostóban a hontalanság keserű kenyerét: Isten akaratába megnyugodva, 71 éves korában, e napon hagyta itt az árnyékvilágot.

„A hűség és a lelkierő óriása" a számkivetettség éveiben gazdag termésű irodalmi tevékenységet folytatott.[11] Ebbéli működésének koronája az a P.E. nénjének írt 207 levél, melynek elsője 1717. október 10-én, az utolsó pedig 1758. december 20-án kelt. Nem lehet meghatottság nélkül olvasni a legutolsó sorait: „Az első levelemet amidőn a nénémnek írtam, huszonhét esztendős voltam, eztet pedig hatvankilencedikben irom. Ebből kiveszek 17 esztendőt, a többit a haszontalan bujdosásban töltöttem. A haszontalant nem kellett volna mondanom; mert az Isten rendelésében nincsen haszontalanság; mert ő mindent a maga dicsőségére rendel... Ne kívánjunk tehát egyebet az Isten akaratjánál. Kérjük az üdvösséges életet, a jó halált, és az üdvösséget. És azután megszűnünk a kéréstől, mind a büntől, mind a bujdósástól, mind a telhetetlen kívánságtól. Ámen."

A leveleket befejező „Ámen"-jét tehát 1758. decemberében írta Mikes Kelemen a kéziratára. Ezután körülbelül 3 évtizedekig nyugalmi állapotban pihent, valószínűleg Törökországban. Azóta ismerjük útját, amikor Bécsbe került s onnan pedig Szombathelyre, Kultsár István kezeihez.

Kultsárhoz a Bécsben lapszerkesztést végző Görög Demeter közvetítésével jutott Mikes műve. „Az ékesszólásnak szombathelyi tanítója" felismerte a mű rendkívüli értékét és szükségesnek tartotta a mielőbbi közkézreadását. Célját gróf Festetich György anyagi támogatásával érte el. A kinyomhatóság engedélyezését a budai könyvrevizor 1792. július 10-én írta a kézirat utolsó oldalára.[12] Siess Antal 1793-ban kezdte meg a kinyomtatás munkálatait. Hogy milyen megterhelést jelentett a nyomdának a Mikes-könyv megjelentetése, következtetni lehet abból a tényből, hogy Siess 1792-ben nyolc, 1793-ban négy, 1794-ben ismét hat munkát jelentetett meg. A Törökországi levelek 1794 elején hagyta el a nyomdát. Kultsár 1794. március 17-én keltezte a mecénásához, Festetich grófhoz Keszthelyre írt köszönő levelét a mű egy példányának mellléklésével.

A címlapot Kultsár István állította össze. Így: „Törökországi levelek, mellyekben a II. Rákóczi Ferencz Fejedelemmel Bujdosó Magyarok Törté-

neti más egyéb emlékezetes dolgokkal együtt barátságossan eléadatnak. Írta Mikes Kelemen Az emlétett Fejedelemnek néhai Kamarássa. Most pedig Az eredetképpen való Magyar Kézirásokból kiadta Kultsár István Az Ékesszólásnak Tanítója. Szombathelyen, Nyomtatta Siess Antal József."

Kultsár a Mikes levelek kiadásával igen nagy szolgálatot tett a magyar irodalomnak. A németesítés korában, amikor a magyar nyelv másodrendűvé vált az országban, a kor legjobb prózaírójának műve nagy hatással volt az olvasókra. Kultsár egyébként a nemzeti törekvések zászlóvivője lett országos viszonylatban is, amit a fővárosba kerülve a magyar nemzeti színjátszás megteremtésével és a magyar nyelvű sajtó támogatásával is igazolt.

A magyar művelődéstörténet sok eseménye, személye kapcsolódik Szombathelyhez. A Mikes levelek első magyarországi megjelentetése is ezekhez sorolható, tehát Kultsár István is hozzájárult a vasi megyeszékhely nevének rangosításához. A mű megjelenése 200. évfordulóját a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár szervezésében Szombathely szeptemberben ünnepli tudományos ülés keretében.

A szeminárium épületének a székesegyházra néző falán emléktábla hírdeti, hogy benne működött a város első nyomdája. Szövege így szól: „E házban adott otthont Szily püspök az első szombathelyi könyvnyomtatónak, Siess Antal József nyomdásznak, amelyben először jelent meg magyar földön Mikes Kelemen levelei 1794-ben. Készítették a vidéki nyomdatulajdonosok Szombathely-Savaria alapításának 1900. évében."[13]

Amennyiben dícsérendő, hogy a vidéki nyomdatulajdonosok megörökítették az első szombathelyi szaktársuk emlékét, annyira helyteleníthető az emléktábla valótlan állítása a Mikes levelek megjelentetését illetően. Siess Antal Józsefnek ugyanis a kispapok visszatérése miatt 1790 nyarán el kellett hagynia –mint azt a Szilyhez írt levele tanúsítja– a szemináriumot. A Mikes mű valóban 1794-ben hagyta el a Siess nyomdát, de nem abban az épületben nyomták, ahol az eseményt az emléktábla hirdeti. Mivel a pontatlan adat gyakran feltűnik különféle kiadványokban, mint például a Savaria Tourist által kiadott, Szombathelyt ismertető ízléses könyvben, a szombathelyi kiadásra emlékeztető bicentenáris tudományos ülés kapcsán, nyomatékosan hívjuk fel az eseménnyel foglalkozókat arra, hogy ne éltessék tovább a szemináriumot a Mikes levelek kinyomtató helyéül!

JEGYZETEK

[1] A Szombathelyről szóló fejezet latin és magyar szöveggel ld. Bél Mátyás: Hungariae Novae Notitia. Membrum III. De Sabaria. Közzéteszi B. Thomas Edit, Prokop Gyula. = Vasi Szemle (továbbiakban: VSz) Helyismereti Évkönyv, 1959. II. köt. 37-57. p.

[2] A. Tischler rézmetszetét ld. Schoenvisner, Stephanus: Antiquitatum et historiae Sabariensis at origine usque ad praesens tempus libri novem... Pestini, 1791. [1] p.

[3] Vö.: *Székely László:* A szombathelyi papnevelő-intézet története. In: A szombathelyi egyházmegye története, 1777-1929. II. köt. Szerk. Géfin Gyula. Szombathely, 1929. 171-295. p.

[4] Néhány forrás szerint Siess József Jánost a vármegye hívta Szombathelyre. Erre utaló nyilvántartási bejegyzés a Szombathelyi Püspöki Levéltár (továbbiakban: SzPL) Mutató II.119.p.-ben olvasható, de az irat nem található a feltüntetett lelőhelyen.

[5] SzPL, Szily és Schönvisner levelezése. SZET I. 74.a.

[6] Vö.: *Ulreich Tibor:* Szombathely nyomdái napjainkig, valamint termékeik 1787-től 1900-ig. Szombathely, 1961. 228 p.

[7] Ulreich: i.m. 23. p.

[8] SzPL, Szily és Schönvisner levelezése. SZET.I. 82 a. A latin nyelvű levelet dr. Sill Ferenc fordításában közlöm.

[9] Siess Antal valószínűleg szerződésben állott a püspökséggel, ennek írásos nyoma azonban nem található. A megye törvényhatósága 1792. február 6-án tartott ülésének jegyzőkönyve szerint a megye 1000 forintot fizetett évenként a nyomtatványok előállításáért. Egyben a magánrendelések árát 1 forintban állapította meg. Vas Megyei Levéltár Vas Vármegye Nemesi Közgyűlésének iratai Köz- és kisgyűlési jegyzőkönyv, 1792. 345. p. Szombathely város esetenként fizetett megrendeléseiért. Erre vonatkozó adat a városi jegyzőkönyvekben 1788-tól találhatók.

[10] Vö.: *Hegedüs Ferenc:* Kultsár István szombathelyi évei. = Vasi Honismereti Közlemények (továbbiakban: VHK) 1991. 1. sz. 49-57. p.

[11] Mikes Kelemen születése 300. évfordulója alkalmából több tudományos intézet együttes szervezésében tudományos ülést tartottak 1990. októberében. Az íródeák életét, működését, irodalmi tevékenységét taglaló előadások „Irodalom, történelem, folklór" címmel jelentek meg az ETNICA Alapítvány kiadásában. Debrecen, 1992. 144 p.
Bariska István: A hűség és a lelkierő óriása: Mikes Kelemen, 1690-1791. = VHK 1990. 1-2. sz. 1-4. p.
Lásd még: *Kuntár Lajos:* A szombathelyi könyvnyomdászat története. Szombathely, 1957. 11-15. p.
Kuntár Lajos: Szombathelyi nyomdák és nyomdászok. Szombathely, 1969. 23-25. p.
Kuntár Lajos: Az első szombathelyi könyvek. = VHK 1987. 2. sz. 9-16. p.
Kuntár Lajos: 200 éves Szombathely első nyomdája. = VSz 1987. 4. sz. 583-588. p.
Kuntár Lajos: Kétszáz éves a nyomdászat Szombathelyen. = Vas Népe, 1987. jún. 2. 4. p.

[12] A Törökországi levelek a 200 év folyamán számtalan kiadásban láttak napvilágot. Kiemelkedik közülük: Mikes Kelemen összes művei. I. köt. Törökországi levelek és misszilis levelek. Kiad. és bev. Hopp Lajos. Bp. 1966. 863 p. Az adataim egy részének ez a forráshelye.

[13] A Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesületének Vidéki Nyomdász Szakosztálya 1943. július 25-én Szombathelyen tartotta országos kongresszusát. Az emléktáblát ebből az alkalomból helyezték el a szeminárium falán, és avatták fel a megye és a város vezetőnek jelenlétében, ünnepélyesen.

SIERSTOFF Henri

A börzsönyi kisvasút négy élete

Sierstoff Henrik gróf vasútján Sándor húzta a farakományokat

Amikor Sierstoff Henrik, a hutai erdőbirtok – a mai Királyrét – tulajdonosa a börzsönyi erdei vasút megépítése mellett döntött, nyilván nem töprengett azon, hogy az utókor mennyire becsüli majd művét. A porosz grófnak a vasút arra kellett, hogy a kitermelt fát Adolfkútról Nógrádverőcére szállíttassa. Talán mulatságosnak is találta volna, hogy száz év elteltével közalapítványt hoznak létre elaggott vasútjának megmentésére, sőt május első szombatját kisvasútja napjának nyilvánítják.

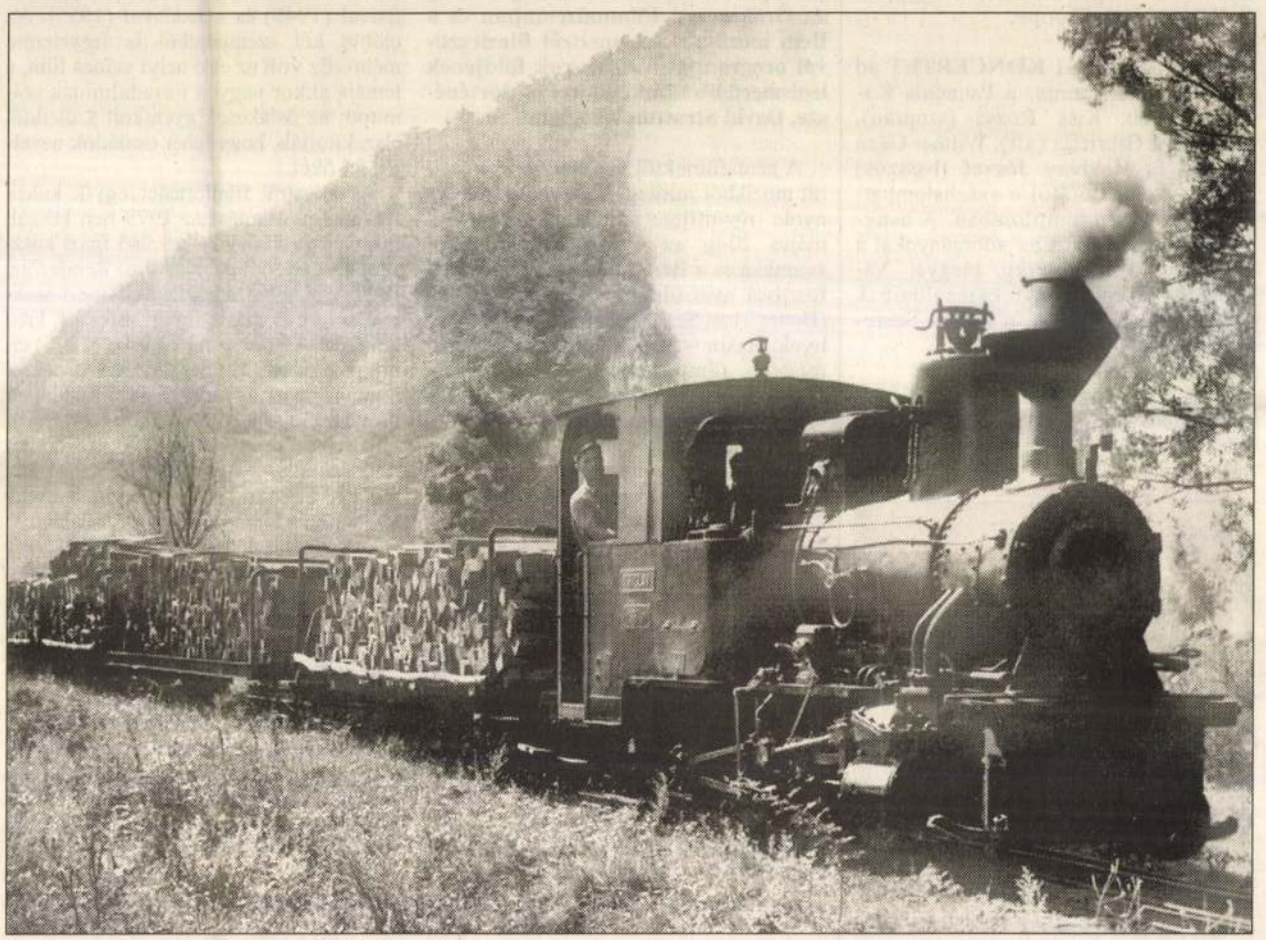

Amikor még gazdaságosan működött a gőzös

A Börzsöny akár világhírnévre is szert tehetett volna kisvasútjai révén, amelyek szinte behálózták az egész hegységet. Az ország legkiterjedtebb erdeivasút-hálózatának hossza meghaladta a kétszáz kilométert, igaz, egyszerre sohasem közlekedtek vonatok a teljes vonalhosszon. A kisvasutak gazdasági célokat szolgáltak, elsősorban fát szállítottak. A bernecei, nagybörzsönyi vasút megépítésére szerződésben kötelezte a fakitermelő céget az esztergomi érsek, a márianosztrai kőbányákból a kitermelt kő elszállítására pedig a lehető legjobb megoldásnak kínálkozott a mozdony vontatta csillesor. Vannak vonalak, és voltak kisvasutak, amelyek mára szinte teljesen feledésbe merültek, mint például, az Ipolypásztó és Nagybörzsöny közötti, vagy a Bernecebaráti–Oszlopó– Drinó fővonal. Vannak, amelyek nyomai még fellelhetők, és vannak, amelyeknek megmentése már biztosnak látszik. Ilyen a Kemencei Erdei Múzeumvasút néven megújult kisvasút, és a Nagybörzsöny–Nagyirtáspuszta közötti, illetve a Márianosztráig tartó, onnan pedig Szobig kiépült keskeny nyomtávú vasút, amelynek életre keltésére öt évvel ezelőtt alakult meg a Nagybörzsöny–Szob Erdei Kisvasútért Közalapítvány.

A Börzsöny akár világhírnévre is szert tehetett volna kisvasútjai révén, amelyek szinte behálózták az egész hegységet.

Nem volt kevésbé kalandos sorsa a Sierstoff Henrik porosz gróf által építtetett kisvasútnak sem. Az 1893-ban létesített, hatszáz milliméteres nyomtávú vasút feladata a farakományok továbbítása volt Adolfkúttól a tizennyolc kilométerre lévő Nógrádverőcére. A kocsikat a Jung gyártmányú, Sándor névre keresztelt gőzmozdony vontatta, s a szállításnak ez a módja annyira bevált, hogy 1912-ben már a kismarosi Duna-partig vezették a vonalát. Ennek eredményként már nemcsak a nagyvasútra, hanem hajóra is át lehetett rakodni a fát, illetve a bajdázói kőbányából származó követ. 1915–1916-ban javítóműhely is épült a Pap-hegyen, amely azóta is a börzsönyi kisvasút bázisa és központja.

A vasút történetét feldolgozó Nemoda István szerint az első világháború évei alatt több mint háromszáz embernek adott munkát a kisvasút és a rá épülő üzemek. Napi hatvan-hetven vasúti kocsi közlekedett a Börzsönynek ezen a kis területén, és hét gőzmozdony vontatta az inóci, bajdázói kőbányákból, a pap-hegyi kőzúzdából és a fakitermelő helyekről az árut a Duna-partra. Közben új gazdája lett a birtoknak és a vasútnak is, Csecsovicska Emil cseh földbirtokos személyében, majd az Angol–Magyar Bank tulajdonába került. A húszas években Jánospusztai Uradalom és Ipartelepek Rt. néven működött a birtok, a kőbánya és a vasút, még azután is, hogy ismét új tulajdonosa lett, a svájci Hoffer Kuno. Az ő nevéhez fűződik a fejlesztés: drótkötélpálya épült Pap-hegy és a kisinóci kőbánya között, két hengermű pedig Pap-hegyen, a bitumenes útburkolat gyártásához. Ez volt a fénykor.

A gondok, a leépülés kezdetét a Börzsönyi Gyermekvasútért Közalapítvány kuratóriumának elnöke, Szórád József a negyvenes évekre teszi. A kisvasút gazdasági szerepe csökkent, műszaki állapota romlott. 1954-ben azonban jelentős változás állt be: a személyszállítás Királyrét és Nógrádverőce MÁV-rakodó között. Egy ideig a helybeli, verőcei, kismarosi, szokolyai lakosok vették igénybe, majd egyre több lett a turista. Az állami tulajdonba került erdei vasút kezelője a Váci Erdőgazdaság, később a Börzsönyi Erdőgazdaság lett, végül az Ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság – a mai Ipoly Erdő Rt. – kezelésébe került, amely aztán 1970-től Királyréti Állami Erdei Vasút néven üzemeltette. A hetvenes évek közepén úttörővasúttá minősítették át – 1976-ban a Pest megyei gyermek- és ifjúsági szervezetek védnökséget vállaltak felette –, s a nyári időszakban kétszázötven-háromszáz úttörővasutas adott itt szolgálatot. Az utasforgalom elérte az évi félmilliót, ám ezt már sem a pálya, sem a mozdonyok és a kocsik nem bírták. Ekkor ugyan már nyugdíjba vonult a két legendás mozdony, a jó hat évtizedet szolgáló Triglav és a Koblav – amelyeket Münchenben gyártottak, de nevüket szlovéniai szolgálatuk alatt kapták –, a pályatest azonban még az eredeti volt, azaz több mint nyolcvanéves.

Az életveszélyessé vált vasutat 1978-ban végleg le akarták állítani, ám óriási összefogás alakult ki a vasút megmentésére. Két évig tartó munka és mintegy ötvenmillió forintos beruházás révén új nyomvonalon – Ceglédről átszállított síneken –, a Dunakeszi Járműjavítóban felújított kocsikkal és dízelmozdonyokkal, új névvel és emblémával ismét elindulhatott. Az átadás 1981. június 7-én volt – Nemoda István, Pest megye akkori úttörőelnöke szerint – tízezreket megmozgató ünnepség keretében. A Börzsönyi Úttörővasútnak négy felújított dízelmozdonya volt, és rendelkezett téli és nyári kocsiparkkal is. Tizenegy évvel később mégis le kellett állítani, ezúttal nem műszaki állapota, hanem gazdaságtalan volta miatt. Amikor 1992. május 18-án, búcsúfütty kíséretében, az utolsó közlekedő szerelvény is beállt a pap-hegyi javítóbázisra, már a derűlátóbbak sem bíztak újbóli megmentésében.

Ezúttal a Pest Megyei Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány kezdeményezett akciót a kisvasút életre keltésére, és az Országos Idegenforgalmi Hivataltól kapott ötmillió forint támogatásnak köszönhetően, 1992. augusztus végén ismét elindult az első szerelvény Kismarosról Királyrétre. A megmentéséért addig fáradozók azonban nem voltak nyugodtak, mivel a fennállásának századik évfordulójához közeledő gyermekvasút folyamatos működtetése továbbra sem volt biztosított. Ezért a Pest Megyei Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány részvételével, Kismaros és Szokolya önkormányzata, a Győri Vasútépítő Kft., valamint Tusnádi Csaba – a kisvasutak ismert fotódokumentátora – létrehozta a Börzsönyi Gyermekvasútért Alapítványt. A ma már közalapítványként működő szervezet célja az ipartörténeti értékű kisvasút megmentése, népszerűsítése, propagandájának szervezése, kiadványok készítése, kiállítások rendezése, a környék idegenforgalmi, természetvédelmi központ jellegének kialakítása volt, és ma is ezt a feladatot végzi. A közalapítvány szervezte az első kisvasúti napot is, 1994-ben. Kuratóriumának elnöke, Szórád József hat év elteltével, a tavalyi kisvasúti napon már úgy nyilatkozott, hogy sikerült megmenteni a börzsönyi vasutat. Kismaros polgármestere, Moór Róbert így fogalmazott: ünnepeljük, hogy megmaradt.

B. J. G.

A kisvasút napja alkalmából különleges programokat kínál ma a Királyréti Állami Erdei Vasút. A Nyugati pályaudvarról nosztalgiagőzös indul Nagymarosra, reggel nyolc és délután hat között óránként közlekedik a királyréti erdei kisvasút, és az érdeklődők motoros hajtányokra is felülhetnek. A vonatozás mellett szervezett túra indul Királyrét természeti és kulturális értékeinek felfedezésére és a kiállítások, bemutatók mellett népi mesterségekkel is megismerkedhetnek az érdeklődők. Ráadásul ma, a kisvasút napján mindenki fél áron utazhat a kisvasúton. *(A. G.)*

PALETTA

KÜLÖNLEGES ZENEI ÉS TÁNCESTRE várják az érdeklődőket ma este fél tizenegytől az Új Színházba (VI. kerület, Paulay Ede utca 35.). A tradicionális népzene mellett saját szerzeményeiből is válogat a National Egyptian Folkloric Music Troupe.

JÓTÉKONYSÁGI KONCERTET ad a Chorus Marticanus, a Pannónia Kamarazenekar, Kiss Rózsa (szoprán), Létai Kiss Gabriella (alt), Wittner Géza (tenor) és Moldvay József (basszus) holnap este hét órától a százhalombattai Szent István-templomban. A hangverseny bevételét és az adományokat a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Vámosatya község árvízkárosultjainak megsegítésére fordítja a Máltai Szeretetszolgálat.

BALLA DEMETER fotóművész munkáiból Az öreg címmel nyílt kiállítás a Budapest Kiállítóteremben (V. kerület, Szabadsajtó út 5.). A tárlat június

3-ig, hétfő kivételével 10-től 18 óráig látogatható. (A képen a művész Agónia című műve látható.)

CSALÁDI EGÉSZSÉGNAPOT rendez a Kispesti Munkásotthon Művelődési Ház (XIX. kerület, Teleki utca 50.) ma tíztől délután négy óráig. A programokon a részvétel díjtalan.

FÜLHARMÓNIÁK címmel harmadik alkalommal rendeznek koncertet kisiskolásoknak holnap délelőtt tizenegy és délután két órától a Marczibányi Téri Művelődési Központban (II. kerület, Marczibányi tér 5/A). A Juventus Szimfonikus Zenekarral Horgas Eszter fuvolaművész és a Pa-Dö-Dö együttes lép fel. A műsorvezető Hűvösvölgyi Ildikó lesz.

SZÍNHÁZMŰSOR

SZ: Szombat, V: Vasárnap

Bárka: SZ: Kék, kék, kék (este 10 – zártkörű ea.). **Bárka Stúdió:** V: Menjünk világgá! (11). Mulatság (7). **Kamaraszínház a Tivoliban:** SZ: Honderű (7). V: A velencei kalmár (7). **Kamaraszínház Ericsson Stúdió:** SZ: Szappanopera (7). V: Kreutzer szonáta (7). **Kamaraszínház Shure Stúdió:** SZ: Sóska, sült

Filmek a kenguruk földjéről

Budapestre jön David Stratton

A magyar közönség először kap átfogó képet az ausztrál filmművészet kiemelkedő produkcióiról mától május 20-ig az Örökmozgó Filmmúzeumban és a Bem moziban. Az ausztrál filmfesztivál programját a kenguruk földjének legismertebb filmkritikusa és -történésze, David Stratton válogatta.

A némafilmektől napjainkig: az ausztrál mozikból mintegy huszonöt játék- és nyolc rövidfilmet vetítenek le mától május 20-ig az Örökmozgó Filmmúzeumban és a Bem moziban. Az ausztrál fesztivál nyitófilmje, a Szexnél is jobb (Better Than Sex) vetítése előtt – ma este nyolc órakor – az ötödik kontinens legismertebb filmtörténésze és -kritikusa, *David Stratton* mond bevezetőt. Jelen lesz a film producere, *Frank Cox* is.

Ausztráliában korán indult a filmgyártás: az első nagyjátékfilmmel, az 1916-ban készült Kelly banda történetével még az európai és az amerikai filmgyártást is megelőzték. A húszas években azonban elkezdődött a hanyatlás, mivel megerősödtek a hollywoodi stúdiók. A fesztiválprogramban szereplő legrégebbi filmmel, a nagy költségvetésű Életfogytiglannal (1927) a készítőknek az volt a céljuk, hogy meghódítsák a világot. Mikor Norman Dawn gyarmatosításról szóló némafilmje elkészült, már divatjamúlttá vált, időközben megjelentek a hangosfilmek.

Charles Chauvel szenvedélyes, hazafias alkotása, az ausztrál könnyűlovasságnak emléket állító Negyvenezer lovas (1940) által vált világsztárrá a főszereplő, Chips Rafferty. Népszerűségét további harminc éven át megőrizte. Chauvel két másik filmmel is jelen lesz: a Matthew fiaival (1949) és a Jeddával (1955). Az utóbbi két szempontból is figyelemre méltó. Ez volt az első helyi színes film, a témája akkor nagyon forradalminak számított: az őslakosok gyerekeit szüleiktől elszakították, hogy fehér családok neveljék fel őket.

Az ausztrál filmtörténet egyik kulcsfontosságú alkotása az 1975-ben készült Piknik a szikláknál – az első igazi kasszsikert jelentő művészfilm. Rendezője, Peter Weir nemzetközileg elismert szakember lett. A másik ismert direktor, Fred Schepisi A gonosz melegágya (1976) című provokatív filmjének egyik érdekessége, hogy az egyik szerepet a Schindler listája című könyv írója, Thomas Keneally játssza. Az együttműködés tovább tartott: Schepisi két évvel később Keneally regénye alapján készítette legigényesebb munkáját, a Jimmy Blacksmith dalát.

A legújabb generációhoz tartozik Jane Campion, akinek első játékfilmjét, a Sweetie-t (1989) láthatjuk a fesztiválon. A másik titán, Shirley Barett a Szerelmi szerenáddal (1996) képviseli hazáját.

A század végére a kontinensnyi ország filmgyártásának kedvelt témája a társadalom (Kisugárzás, Sodródó életek, Zűrzavaros família, Fejest ugorva) és a szex (Szerelem és egyéb katasztrófák, Praise, Szexnél is jobb) lett. A thriller műfajának rajongói kedvéért beválogattak egy művet, Bill Bennett Csók vagy a halálát.

Csákvári Géza

Fúvószenekari fesztivál

Sátántangó elefánttal

Abszurd rajzok és nóták a K. Bazovsky Házban

Víg Mihály a tárlatmegnyitó albumbemutatón FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

Két művészeti eseménynek adott otthont a K. Bazovsky Ház. A galériává avanzsált régi józsefvárosi lakásban Víg Mihály zeneszerző énekelte és kísérte gitárral nótáit. Abból az alkalomból, hogy Tarr Béla filmjeihez komponált muzsikájának albuma megjelent. Ugyanekkor nyílt meg Last Twenty (Utolsó húsz) címmel Roskó Gábor festőművész grafikai tárlata, amely május 18-ig látogatható.

Mi vagyunk a Roskó állatkertje: hol nyusziként állunk szemlesütve, hol a rátarti ravasz róka szerepét próbáljuk eljátszani – mondja a kiállítást megnyitó beszédében a tévérendező *Lengyel Zsolt*. *Roskó Gábor* festőművész ugyanis, amint Lengyel fejtegeti, az ezópusi mesék allegorikus állatfiguráit fogadó borbélyüzletet nyitott.

A borbély és vendégei az elefánt, a zsiráf, a nyúl és a róka: őket ábrázolják a szöveggel „illusztrált" grafikák. A nyiratkozó nyúl nyakára kötött borbélykendőben ül, miközben háta mögül borotváját fenő borbély-róka közelít. „Egyeseknek rengeteg szenvedésre van szükségük ahhoz, hogy legalább egy kis fogalmuk legyen a valóságról" – így a kalligrafikus felirat. Az ajtóban álló elefánt egy parkolóóra előtt szomorkodik: „Ettől félek a legjobban: nehogy maradjon időm gondolkodni" – olvashatja a látogató a gondolatot. Vagy: „Ahányan vagyunk, annyiféle a véleményünk. Ezért egyre nehezebben szólok hozzá, bármiről is legyen szó." Utóbbi két mondat egy törülközővel letakart, azaz láthatatlan állat és egy látható elefánt kettősével tartozik.

Víg Mihály valóban nem szól hozzá: ő inkább „hozzáénekel" és „hozzágitározik" a dolgokhoz. Egy széken ülve Cigánydalok című lemezéről ad elő nótákat; magába húzódva, csöndesen. A saját feldolgozású magyarországi roma énekekkel édesapjának állított emléket, annak a Víg Rudolfnak, aki az autentikus hazai cigány népdalkincset lelkesen gyűjtötte. A nyolcvanas évek alternatív lázában született URH, Balaton és Trabant együttes frontemberének legújabb albumán a Tarr Béla-filmekhez (pl. Sátántangó) komponált darabok hallhatók. „Víg látszólag repetitív zenéje nemritkán ravaszul manipulált mixelés által hol az egyik, hol a másik hangszert tolja előtérbe" – írja a Variety című, Európában is megjelenő amerikai filmes-televíziós szaklap. Víg Mihály CD-jének magyar kiadója büszke a lemezre.

Rados Virág

Szent Flórián, szabad vászon

Anyák napja alkalmából kínál programokat Szentendre lakosainak és vendégeinek május 6-án a helyi Dunaparti Művelődési Ház. Az elsősorban családoknak szánt rendezvényen lesz papírvirág-készítés, anyák napi virágvásár; tíz órától a Mozimatiné sorozat keretében A grincs című amerikai filmet vetítik. A reggel kilenctől délután kettőig zajló események helyszí[illegible] Past M[illegible]

Flórián napja alkalmából a tűzoltókat és a „tüzes" mesterségek művelőit ünnepli. „Elődeink tartottak a »vörös kakastól«; féltették náddal, szalmával fedett házaikat – emlékeztetnek a szervezők. – Ezért nagy tisztelettel övezték Szent Flóriánt, aki a hagyomány szerint védelmet nyújt az embernek a tűzzel szemben. A szent több helyen a serfőzők, fa[illegible]ákek, kéménysep[illegible] A skan-

A LOVAGKIRÁLY

Szent István koronáját 1342. július 2-án királyi származású, királyi trónra méltó utód fejére tették Székesfehérvárott. Az alig 17 esztendős korában trónra került Lajos négy évtizedes uralkodásával már kortársaitól is a „Nagy" jelzőt érdemelte ki, nemzete, különösen kedvelt pálosai sokáig szentként tisztelték.

Igaz, atyjától jól rendezett, pénzügyileg és gazdaságilag ujjászervezett, belső erőforrásaiban megerősített országot kapott örökül, de az ő egyénisége kellett, hogy ezt a hagyatékot necsak megtartsa, hanem növelje is, hogy e középeurópai, aránylag kis országnak tekintélyét és hatalmát nagyhatalmi szintre emelje. Hírét, mely egész Európában mintaképpé, tiszteltté, vagy féltté tette nevét, maga szerezte. Mivel belső politikai problémái kisebbek voltak, mint elődeié, figyelmét inkább fordíthatta szellemi és kulturális kérdések felé. Nagy Lajos négy évtizedes uralmát nemcsak a három tenger által mosott határok teszik emlékezetessé a magyar történelemben, hanem azok a szellemi erőfeszítések is, mellyel megvetette alapját Zsigmond és Mátyás reneszánszának, mely olya
mint Küküllei Jánost, az első magya
Képes Krónika miniátorát, Kolozsvá
szobrok és a prágai Szent György alkot
mestert, a királyi lovagvárak építőjé

Nehéz helyzete van a kutatónal
közelíteni. Az elbeszélő források szű
kell ragadnunk minden kis alkalmat,
vezet, teljesebbé teszi a képet, mit N
szerencsés helyzetben, mint a magyar
vagy a legenda glóriás fénye világítja
mint Zsigmond vagy Mátyás esetében
jellemző adatok százaiból, apró m
szempontból is határjelenség. Kívül
hatóterületén, de még nem annyir
rideg tisztánlátás, vagy a humanist
alakját. Meg kell vizsgálnunk, ki
szellemi erők alakították egyénisé
éppen úgy, mint a kortársak véle
forrását.

Nagy Lajos anyai és apai ágon egyaránt a Capeting-dinasztia örökösének vallhatta magát, annak a dinasztiának, amely négy évszázadon keresztül annyi kiváló uralkodót adott egész Európának. Hasonlóképen mindkét ágon ősei közé sorolhatta az Árpádokat is, akik közül „hősök és szentek" emelkedtek Szent István trónjára. Az átöröklés misztikus folyamatai mellett azonban szempontunkból nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani azoknak a közvetlen családi hatásoknak, szüleinek és nagyszüleinek, akik között az államalkotó, birodalomalapító világpolitikai egyéniségek éppen úgy helyet foglalnak, mint a művészetért, tudományért rajongó szellemek, vagy misztikus szentek. Ebből a szempontból elsősorban atyjának és anyjának, dédanyjának van nagy jelentősége.

Már Hóman Bálint rámutatott arra a rendkívül fontos körülményre, hogy Nagy Lajos gyermekkorának első, kétségtelen döntő jelentőségű benyomásait a visegrádi udvar derűs családi körének hangulatából meríthette, melyet Zách Felicián merénylete az erkölcsi könnyűvérűség útjáról a vallásosság felé fordított. Az ország konszolidálásának nagy és izgalmas akadályain győzelmeskedő, meglett férfikorában élő atyja nemcsak az országvezetés és a politika tudományában lehetett mintaképe és vezetője, hanem a lovagság elegáns és derűs, nemzetközi világában is. Valószínűleg atyja célzatos irányítására szeme előtt folyik a visegrádi kongresszus kozmopolita lovagvilága, melynek a cseh és lengyel király, az osztrák hercegek, az olasz főurak mellett a gyermek Lajos is fontos szereplője. Ugyancsak hamar megízleli a lovagi élet másik nagy színpadának, a háború izgalmainak és érdekességeinek ízeit is, alig tízesztendős fejjel a bécsújhelyi táborban. De ugyanakkor látta és lemérhette jelentőségét annak a megkülönböztető bánásmódnak, amellyel atyja a művészet és tudomány embereivel bánt udvarában, ahol a sienai származású Péter ötvös és pecsétmetsző szepesi várnagyságig vitte és tekintélyes földbirtokokat mondhatott magának. Vagy ahol a medgyesi birtokos Hertul, a király festője, Lippai Pál, a király faművese dolgozott. Nyiladozó gyermekszemét megfoghatta atyjának ellentétekben oly gazdag egyénisége. I. Károly vallásos, de egyben ledér is, aki küzdelmeiben annyi Miatyánkot fogad, hogy pápai engedély oldozza föl fogadalmai alól, de akinek udvarában nevelkedik törvénytelen gyermeke Kálmán, a későbbi győri püspök, a koronázáskor tett külön esküjével, — hogy törvényes házastársán kívül ágyasokat nem tart — élénk ellentéteképen.

Talán éppen atyjának ellentétekben gazdag egyénisége — eltekintve a fiúgyermekek anyjuk iránti önkény-

FOGAK és teljes fogsorok szájpadlás nélkül, a gyökerek eltávolítása fölöslegesen. Specialista fog- és szájbetegségekben.

FOG-tömések, arany fogkoronák és aranyhidak, tartós porcellán- és aranytömések. tiz évi jótállással.

FOG-huzás teljes érzéstelenítéssel; hasznavehetetlen, régi fogsorokat átalakitok Vidékiek egy nap alatt kielégittetnek. — Mérsékelt árak.

Dr. HEGEDÜS JAKAB
fogorvos, egyetemi orvostudor,
Első Fővárosi Fogorvosi Intézet, Budapest,
VII., Erzsébet-körút 44. sz. I. emelet.

MARGIT-CRÉME

a főrangu hölgyek kedvenez szépitő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerenosés összeállitásában rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crémet utánozzák és hamisitják, tessék eredeti védjegygyel ellátott dobozt elfogadni, mert csak ilyen készitményért vállal a készitő mindennemü felelősséget.

A Margit-creme ártalmatlan, zsirtalan vegytiszta készitmény, a mely a külföldön nagy feltünést keltett. — **Ára kis tégely 4 K, nagy tégely 8 K.**

Margit-szappan 5.80 kor. Margit-pouder 3.— kor.

Gyártja:
FÖLDES KELEMEN laboratoriuma, Aradon.
Kapható minden gyógytárban, illatszer- s drogua-üzletben.

Gyermekeknek
legbiztosabb szer váltóláz hideglelés és szamárköhögés ellen a magyar orvosok által 40 aranynyal jutalmazott
Rozsnyay világhirü Chinin-czukorkája és Chinin-csokoládéja.

Nem keserü és igy gyermekek szivesen veszik. Milléniumi nagy éremmel kitüntetve és törvényesen védve.
A **valódi** készitmény csomagolópaplrosán Rozsnyay M. névaláirása látható. 1 drb ára 12 fillér. 25 drb egy dobozban 3 korona.
Kapható minden gyógyszertárban. — Készíti a feltaláló:
Rozsnyay Mátyás gyógysz.
Aradon, Szabadság-tér 8. szám

DRASCHE-LÁZÁR
új könyve:
EGYMÁS KÖZT
Tartalmaz 30 novellát
Ára 8 Korona.
KIADJA A FRANKLIN-TÁRSULAT
Kapható minden könyvkereskedésben.

Viszketegséget, sömört, rüht,
leggyorsabban elmulasztja a Dr. Flesch-féle eredeti törvényesen védett
"Skaboform"-kenőcs.
Kem piszkit, teljesen szagtalan.
Próbatégely 3.— korona, kis tégely 5 korona, családi tégely 12 K. — Budapesti főraktár: *Török gyógyszertárban, VI., Király-u. 12.*
Vidékre megrendelési czim:
Dr. FLESCH E. Korona-gyógyszertára, Győr
«Skaboform» névjegyre ügyeljünk.

A MAGYAR KÖNYVTÁR
Szerkeszti RADÓ ANTAL
új füzete:
897—898. szám
SZINI GYULA
ELBESZÉLÉSEK
Ára 80 fillér.
Kapható minden könyvkereskedésben.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
Gyár és főüzlet: **VIII, Baross-u. 85.** Fiókok:
II. Fő-utcza 27, IV. Eskü-út 6, Kecskeméti-utcza 14, V. Harminczad-utcza 4, VI. Teréz-körút 39, Andrássy-út 16, VIII. József-krt 2.
A főváros első és legrégibb csipketisztitó, vegytisztitó és kelmefestő gyári intézete.
Telefon: Józs. 2—37.

Vadászsportot üzők
akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a
„NIMRÓD"
KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot
Állandó melléklete
„A vadászeb"
czimű ebtennyésztési szaklap.
Mindkét lap gyönyörüen illusztrálva.
Szerkeszti: lovag KERPELY BÉLA.

Előfizetési ár mindkét lapra:

egész évre	20 K	és	4 K	háborús pótdíj	összesen	24 K
fél	« 10	«	« 2	«	«	« 12 «
negyed	« 5	«	« 1	«	«	« 6 «

Tessék mutatványszámot kérni.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV., Egyetem-utcza 4. szám.
(Franklin-Társulat.)

Költözködéskor nélkülözhetetlen a lakásbérleti szabályok ismerete!
LAKÁSBÉRLETI SZABÁLYOK
Összegyüjtötte és magyarázta
Dr. PONGRÁCZ JENŐ
budapesti ügyvéd.
Tartalmazza Budapest-székesfőváros lakásbérleti szabályrendeletének hiteles szövegét és magyarázatát. Illeték szabályokat. A kapuzárási, viz- és gázszabályokat. Teljes joggyakorlatot stb., stb.
Harmadik teljesen átdolgozott kiadás.
Mindenütt kapható. Ára kötve 5 korona.
Megjelent a Magyar Törvények, Franklin-Társulat zsebkiadásának gyüjteményében.
Kapható:
LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) R.-T.-nál,
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. szám
és minden könyvkereskedésben.

2-ik kiadásban jelent meg:
KÓBOR TAMÁS
BUDAPEST
czimű regénye
Budapest társadalmának hatalmas realismussal megrajzolt keresztmetszeti képe
Ára 8 korona
A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA
Kapható minden könyvkereskedésben.

Vidám perczeket szerez magának,
ha elolvassa
ZSOLDOS LÁSZLÓ
új könyvét. Czime:
AZ ÜRGE
Ára 5 korona
A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA
KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN

HIRDETÉSEK FELVÉTETNEK A KIADÓHIVATALBAN. BUDAPEST, IV. KER. EGYETEM-UTCZA 4.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utcza 4. sz.

ellenség folytatta támadó kisérleteit a Felső-Devoli mindkét oldalán. Mindannyiszor visszavertük.

Julius 24. A nyugati harcztéren az ellenség az Aisne és Marne közt folytatta tömegtámadásait, eredmény nélkül és igen sulyos veszteségeket szenvedett. Villemontoirenál valamint az Ourqtól északkeletre emelkedő magaslatokról és a chateleti erdőből az ellenséget visszaverték. A francziák részletámadásait a többi helyeken is mindenütt sulyos veszteséget okozva, verték vissza a németek. Az albán harcztéren az ellenség még megismételgeti sikertelen támadásait.

HALÁLOZÁSOK.

Hősi halált haltak: Ifjabb nemes KENYERES KÁLMÁN, császári és királyi vezérkari százados, (Brassó), az olasz harcztéren, hősi vitézségéért megkapta a harmadosztályu vaskoronarendet, a harmadosztályu katonai érdemkeresztet, a két signum laudist és a német vaskeresztet. — Szendrői KISS ISTVÁN, cs. és kir. 25. gy.-ezredbeli tart. főhadnagy, századparancsnok, mindkét signum laudis, a kis ezüst vitézségi érem és a Károly csapatkereszt tulajdonosa, 29 éves korában, a Col-Caprile-n. — KULLMANN ISTVÁN ZOLTÁN, tartalékos főhadnagy, a signum laudis tulajdonosa, 20 éves korában, a Montellón. — VARGA LAJOS, tartalékos hadnagy, a Montellón. — HERNESZ JÓZSEF, hadnagy, a Montellón. — FISCHER IMRE, tartalékos hadnagy, az olasz harcztéren. — POLLÁK RÓBERT, önkéntes tüzmester, az olasz fronton. — LÁNYI FRIGYES, gépfegyveres főhadnagy, 22 éves korában, egy olasz magaslat ellen intézett roham alkalmával. Tulajdonosa volt a bronz vitézségi éremnek, a két signum laudisnak és a harmadosztályu katonai érdemkeresztnek. — Gróf BISSINGEN NIPPENBURG KÁROLY, huszárfőhadnagy, a signum laudis tulajdonosa, az olasz harcztéren. — Dr. FODOR OSZKÁR, népfölkelő főorvos, egy zászlóalj orvosfőnöke, az olasz harcztéren, a mikor tüzérségi tüzben a sebesülteket kötözte. — KLEIN SÁNDOR, többszörösen kitüntetett tartalékos hadnagy, a piavei átkelésnél, 24 éves korában. — KATONA ENDRE, főhadnagy, századparancsnok, a Montellon vivott harczok közepette, 26 éves korában. — Ifjabb BÁTHORY SÁNDOR, tartalékos hadnagy, a harcztéren szerzett sulyos betegsége következtében a debreczeni csapatkórházban, 24 éves korában. — Dr. SIFLIS LAJOS, honvédfőhadnagy, a Hétközség fensikján. — SCHIPPERT JÁNOS, hidász, a Piave-menti ü közetben. — Dr. POKORNY LAJOS, tartalékos tüzérfőhadnagy, több nagy kitüntetés tulajdonosa, a Piave-menti harczokban, 27 éves korában. — ZOLLER KÁROLY, dzsidás alezredes, a harmadosztályu vaskoronarend, két harmadosztályu katonai érdemkereszt és mindkét signum laudis tulajdonosa. Mint az ottocsáci ezred volt parancsnoka, a Monte Pertican. — GONTEAN JENŐ, vadászőrnagy, a harmadosztályu katonai érdemkereszt és mindkét signum laudis tulajdonosa, a harcztéren szerzett sulyos betegsége következtében 39 éves korában, Budapesten. — FORGÁCS ALFRÉD, honvédhadnagy, több kitüntetés tulajdonosa hosszas harcztéri szolgálata után junius 15-én Asiagonál, 23 éves korában. — CSOKONAY JENŐ, önkéntes szakaszvezető, a ki mint rokkant szabadult az orosz fogságból, a harcztéren történt megsebesülése következtében a kassai katonai kórházban, 21 éves korában. — SIPKA PÁL, főhadnagy, banktisztviselő, a Piavénál. — MEIDER JÓZSEF, bankhivatalnok, a 48-ik gyalogezred önkéntese, az olasz harcztéren. — NEUFELD ÁRMIN, zászlós, Piavénál. — Dr. BARNA ANDOR, segédorvos, a legutóbbi piavei harczokban önfeláldozó kötelességteljesítés közben.

Elhunytak még a közelebbi napokban: SZUBORITS ANTAL, nyug. miniszteri tanácsos, 74 éves korában, Budapesten. — SURÁNYI JÓZSEF, udvari tanácsos, a «Pesti Napló» volt főszerkesztője és tulajdonosa, 57 éves korában, Budapesten. — KNAU ALAJOS, földbirtokos, Nógrád vármegye törvényhatósági bizottsági tagja, a Hatvani Népbank alelnöke, 49 éves korában, Budapesten. — POLYÁK BÉLA, volt országgyülési képviselő, földbirtokos, Vágszabolcson. — Barátosi PORZSOLT BENŐ, földmivelési miniszteriumi számtanácsos, 65 éves korában, Budapesten. — SIEHMON ADOLF, épitészmérnök, a Pesti kőszénbánya és téglagyár r. t. igazgatósági tagja, Budapesten. — Irnicki és mendeni báró PROFF-KOCSÁRD SÁNDOR, hirlapiró, 52 éves korában, Budapesten. — Nemes MOLNÁR PÁL, nyug. járásbiró, Fülöpszálláson. — Veskóczi BUDAHÁZY REZSŐ, néhai veskóci Budaházy Tamás főgimnáziumi tanár fia, 32 éves korában, Budapesten. — Dybisewszky UJVÁRY KÁROLY, a régi Népszinház nyug. tagja, 62 éves korában, Budapesten.

Csábóci özv. OROSZY GÉZÁNÉ, szül. legenyei Pintér Berta, curiai biró özvegye, Budapesten. — Rozvágyi ANTONY EDIT, rozvágyi Antony István és neje, szül. Waniek Gizella leánya, 22 éves korában. — Özv. HESELITZ MÓRNÉ, 90 éves korában, Budapesten. — Dr. TAGÁNYI SÁNDORNÉ, szül. Martos Sarolta, Budapesten. — Özv. BREINFOLK FERENCZNÉ, szül. Stampf Mária, Budapesten. — GASPARETZ G. ELEMÉRNÉ, szül. Kern Mária, 30 éves korában, Budapesten. — KELLNER FÜLÖPNÉ, szül. Klein Katalin, 62 éves korában, Budapesten.

SAKKJÁTÉK.

3112. számú feladvány Fritsch K.-tól Bécs.

SÖTÉT.

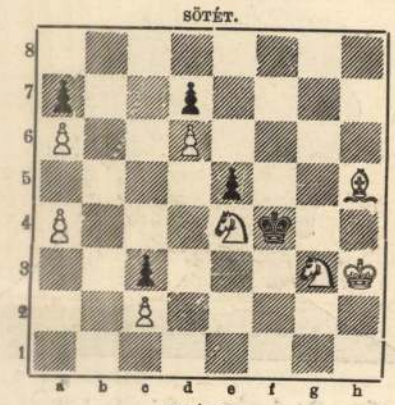

VILÁGOS.

Világos indul és az ötödik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 22-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Miként az aggastyánnak megőszült fürtei, — úgy hullanak a fáknak sárgult levelei.*

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál
Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Vármegye utcza 11
Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utcza 4.

Perzsaszőnyeg-különlegességek!
Antik ezüst tárgyak,
nagy választékban kaphatók
ROSENSTINGLNÉL
IV., Deák-tér 4. * Telefon 6—76.

EHRBAR

és minden más előkelőbb mestergyártmányu **zongorát, pianinót** legolcsóbban vehet a szolid kiszolgálásáról általánosan elismert
REMÉNYI MIHÁLY
czég zongora- és harmonium telepén,
Budapest, VII., Király-utcza 58. és 60.
Régi zongorák, pianinók vétele, becserélése, **javitása és hangolás.**
Megnyiltak a vasutak! * Lehet már zongorát vidékre szállitani.

HADIKIÁLLITÁS
TANK
MARGITSZIGET

Hajnövesztő, amilyen még nem létezett.
Rövid idő alatt dus hajat növeszt és megakadályozza a hajhullást, megóvja a korai őszülést és az ősz hajaknak eredeti szinét visszaadja. Egy hónap alatt fényes eredmény. Ára 10 és 15 K. BOTÁR Z. REGINA Budapest, VII., Erzsébet-körút 34. I. em. Illatszerekben nagy választék.

Fiatalos, üde arczbőrt
varázsol elő 10 nap alatt és eltávolit minden teinthibát, ugymint mitesszer, pattanás, sárgafolt, ránc, orrvörösség, likacsos, hervadt, pettyhüdt bőrt, a Dr. Kayserling-féle szépitő-szer. A kura egyszerü, otthon végezhető, minden feltünés nélkül. Befejezése után az arczbőr ragyogó szépségben, gyermeki üdeségben és tisztaságban pompázik. 1 üveg 15·— K. Diszkrét szétküldés utánvéttel. — Gyár: **HIVARYON & Co.** — Szétküldési hely: **GROSS ANTAL** Budapest, VIII., József-körút 23. (Félemelet 1.)

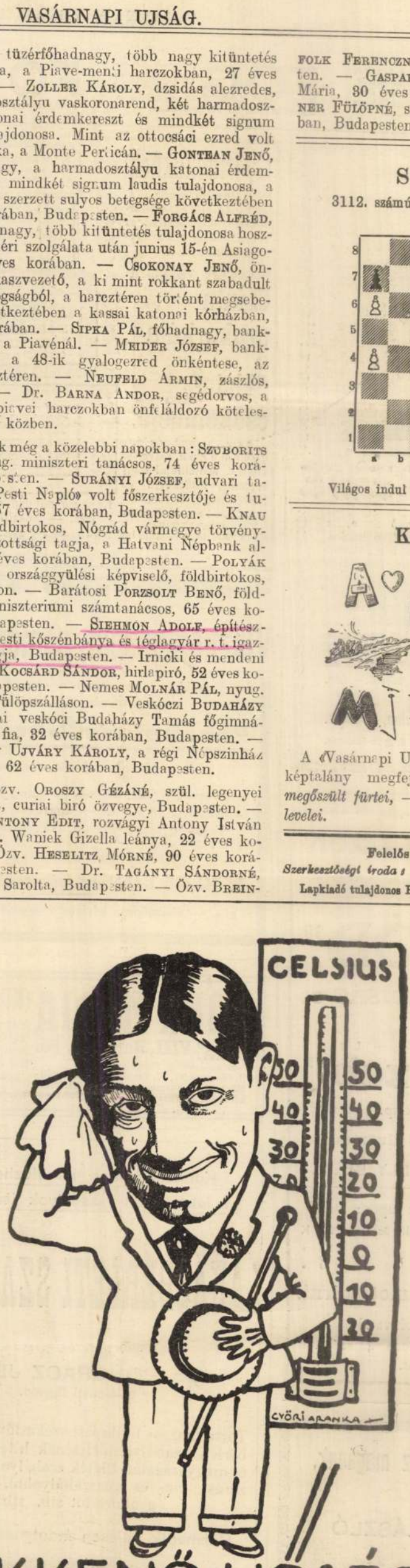

REKKENŐ HOSÉG
ben fokozottan fenyeget a fertőzés veszélye. Védekezzünk ellene gyakori lysoformos lemosásokkal. **LYSOFORM** üdit, frissit, és megvéd minden fertőzéstől.

Hamvas, rózsás arc
eperpiros ajak érhető el a **Rózsaszirom kivonat** használatával. — Teljesen ártalmatlan. Egy üveg 3 K, 3 üvegnél kevesebb nem szállitható.
Ifj. Rácz János
kozmetikai laboratoriuma,
Kiskunhalas 66

Pénzét visszafizetem, ha

tyukszem-szemölcs, bőrkeményedéseit a **Ria-balzsam** három nap alatt fájdalom nélkül gyökerestől ki nem irtja. Ezrekre menő hála- és köszönőiratok. Ára jótálló levéllel 2.40 K üvegenkint, 3 üveg 5.50 K és 6 üveg 8.50 K.
KEMÉNY, Kassa I. Postafiók 12/123

Olvassa a hirdetéseket

Yes-Qui-Si
a czíme annak az előnyösen ismert folyóiratnak, melyből a legkönyebben és leggyorsabban lehet biztos sikerrel megtanulni az angol, franczia és német világnyelveket. Mutatványszámot ingyen küld a Yes-Qui-Si kiadóhivatala Budapest, III., Lajos-utcza 92.

sodik énje, amely a Nagyszebenben töltött rövid pár év alatt is lelkes, szünetlen munkálkodásra kényszerítette, megértő és buzdító barátra találva itt Lötschlag Károlyban, az erdélyi szász festők atyamesterében.

Főképp a tájképek azok, amelyek a legközelebb állanak hozzá és amelyeken félreismerhetetlen biztossággal juttatta kifejezésre a tájkép színei iránti nem közönséges, átfinomult érzékét.

Nagymélységű erdei részletei, amelyekről sohasem hiányzanak az átszűrődő napfénynek világító reflexei, a messze elnyúló rétek elő- és háttere közötti nagy légtávlatok megoldása, a réten átsikló víztükör felette a kék ég mélységeivel, a buja havasi hegyoldalak és legelők mind a természet harmóniájának átérzéséről és közvetlenséggel, minden raffináltság nélküli megfestéséről tanúskodnak. Siegmund igazán rövidnek mondható művészi pályáján aránylag sokat festett, önmagából eleget adott és nem egy képén átlagon felülit is produkált.

Arcképei, karakterfejei nem puszta modell és tipusfestés, de lélekábrázolás is. Kiállított arcképei közül a gyászruhás özvegyet, egy öreg asszonyt és egy szegényházi öregembert ábrázolók valóban értékesek.

Nagyszámú rajzai — amelyek között igen sikerültek az önmagát ábrázolók is — az emberi testnek alapos tanulmányozásáról, a mozgulatoknak hű visszaadásáról és technikájoknak ritka finomságáról tanuskodnak.

A Siegmund-kiállítás méltó követője volt az egy évvel ezelőtt Hans Hermann nagyszebeni festő harctéri képeiből rendezett nagysikerű kiallítasnak és beigazolta, hogy Siegmund halálával az erdélyi művészet gárdájának egy sokat igérő tagja dölt ki.

FODOR FERENC.

LOVAGHY DÉNES. Véletlen szerencsétlenségnek lett áldozata e nyáron egy jeles képzettségű fiatal festőművészünk, Lovaghy Dénes, máramarosszigeti rajztanár. Augusztus 25-én délután

jaiból s néhány lap a karikaturának még következő művelőit hozta a közönség elé: Henry Wigstead, James Dunthome, Richard Newton, John Nixon, Samuel Collings, Henry Bunbury. A kiállítást dr. Hoffmann Edith rendezte.

SIEGMUND ARNOLD HAGYATÉKÁNAK KIÁLLITÁSA. A nagyszebeni Sebastian Hann szépművészeti egyesület a korán elhúnyt Siegmund Arnold nagyszebeni festőművész emlékezetére hátrahagyott festményeiből és rajzaiból kollektiv kiállitást rendezett 1918 szeptember havában a nagyszebeni Bruckenthal-képtár néhány termeben

A hagyatéki kiállitás azonban igy is határozott képet nyújt Siegmund Arnold festői rátermettségéről és kvalitásairól, legtöbb darabjával bizonyítva, hogy a fiatalon elhúnyt erdélyi szász festő mily könnyen esett at a kezdet nehézségein és mily hamar találta meg az utat, amelyen rövid idő alatt jelentős sikerekre tehetett volna szert, ha az alattomosan támadó gyilkos kór — a tüdővész — könyörtelenül nem csavarja ki kezéből az ecsetet.

Siegmund Arnold Krizbán (Brassó megyében) született 1883-ban. Középiskolai tanulmányait a brassói Honterus-gimnáziumban végezte, Budapesten a mintarajziskola növendéke volt, ahol egyúttal festészeti tanulmányokat is végzett. 1907-ben rajztanári diplomát nyert és 1908-ban a nagyszebeni szász főgimnáziumban tanári állást vállalt. Szünidőit Németországban töltötte, ahol a képtárakat tanulmányozta nagy szeretettel. 1913-ban már jelentkeztek rajta a tüdővész tünetei, szabadságot kapott és Bozenben keresett gyógyulást. Szervezete nem bírt ellentállani a gyilkos kórnak, amely 1914 június 24-én oltotta ki életét. Siegmund a szó szoros értelmében kétlaki életet élt. A rajztanár mellett ott állott mindig a művész má-

Művészet 1918

1205 – 1215. Tony Szirmay.

1205. Lukács Béla ~~arczképe.~~

~~Dombormű, melyn~~

Mellig, ~~látható~~ sze

~~ki~~ rövid körszakált és

lérú ing, csokorra kötö

hajtókáján rosettával. ~~B~~

ta a ~~talapzat~~ elején:

LUKÁCS BÉLA

KORMÁNYBIZT

PARIS 1900

mezőnyben

fölül balról az 1847 év

jobbról 1901 ~~évsz~~

legalól balra: TONY SZI

~~Lukács~~ ~~hátlapon összek~~

~~lyezést.~~

Bronce-d

hosszú hajat,

~~képlapon~~ kép alatti és

párkány

pálmával díszített

I pedig

SIEGMUND *Arnold*, festő, * Krizba (Brassó vm.) 1883, † Bozen 1914 jún. 24. A bpesti képzőművészeti főiskolán végezte tanulmányait, azután Nagyszebenben volt rajztanár. Főleg táj- és arcképeket festett. A nagyszebeni Brukenthal-képtárban 1918. emlékkiállítást rendeztek műveiből.

E. G. II. 444 l

A jövő gazdasszonyai

Levizsgáztak a Háztartási Tanfolyam növendékei.

Ime : idáig jutottunk, hogy a leányoknak azt a kis szorgalmát és ambicióját, amelylyel ők megtanultak sütni, főzni, rucát, libát tömni, szilvát aszalni, vajat köpülni, egyszerüen eseménynek deklaráljuk. Az egyszerü házi leányok előtt alkalmasint nem szerzünk magunknak ezzel valami nagy dicsőséget. Mert ők ezt mind otthon a kedves mamától tanulják meg, nincs szükségük a földmüvelési kormány dicséretes tanfolyamára.

De a nagyvárosi hölgy életében már valósággal exotikus esemény egy rántáskavarás s a mikor elmentem az egyik főző órára, a hölgyek hajából meglepő bőséggel ömlött szét a pármai ibolya illata, mig a tüzhelyen szédületes kedveskedéssel terpeszkedett egy kacsa hullája és az is illatozott.

Nagyon egészséges gondolat volt ez a tanfolyam s lehetetlen el nem ismerni, hogy akik részt vettek rajta, azok komoly buzgósággal — kavarták a rántást. A XX. században a nőt annyi féle hivatal, szórakozás, gyülés, egyesületi tevékenység stb. köti le, hogy a háztartás rendszeres vezetésével alig-alig törődhet. Örvendetes jelenség, hogy épen azok az uri leányok jelentkeztek tömegesen a tanfolyamra, akiknek az életét a a szinház, zene fürdőzés, hangversenyek, nyári-téli udvarlás teszik változatossá. A szegényebb keretek közt elő leányoknak nincs is és nem is lesz szükségük állami tanfolyamra.

Elméleti vizsga.

Délelőtt 10 órára tüzte ki a vizsgálóbizottság az elméleti vizsgálat megejtését. A vizsga az Ór-utcai áll. elemi iskola egyik emeleti helyiségében volt. A tanfolyam növendékei egyforma kék bluzban, fehér kihasitott gallérral s csinos fehér köténnyel jelentek meg. A növendékek szülein kivül igen nagyszámu érdeklődő közönség ment el a vizsgára.

Sőt megjelentek apró emberek is, éhes proletárok és munkanélküli állampolgárok, mert hire futott, hogy itt ingyér fogják osztogatni a jobbnál-jobb tortát, süteményt és kalácsot.

A vizsgáló bizottság elnöke *Magyar* Károly kir. tanfelügyelő, miniszteri kiküldött volt. Tagjai pedig: *Ipolyi Keller* Gyula, *Davida* Lajos min. titkár, *Hegedüs* Gyula min. főszámvevő, *Márkus* Tibor fogalmazó, *Merza* János gazd. tanár, *Forgách* Lajos, *Csapó* Ferencz és *Papp* Imre gazds. egys. titkár. Főleg hölgyek jöttek el s a szük kis teremben nagy élvezettel hallgatták *Glósz* Valéria és *Capitán* Mária tanitónők kiváló kérdéseit.

A tanitványok valamennyien a legteljesebb jártasságról tettek tanuságot, hihetetlen tájékozottsággal beszéltek a rejtélyes háztartási, konyhai kérdésekről. Kár, hogy nem volt ott több férfi! . . . Öröm volt hallani, hogy milyen pontosan sorolták fel a jövő gazdasszonyai azokat az irányelveket, amelyeket a jó háziasszonynak követnie kell.

A takarékosságot is sürün emlegették. A piacpénz is szerepelt. Rátérhettünk volna mindjárt a drága kalapokra is. Ó leendő férjek, ha hallottátok volna, hogy minő dicséretes elveket vallanak ezek a hölgyek! . . .

De ne felejtsük el, hogy az elméleti vizsgán hangzottak el ezek az elvek. Minden cselédnek kinyilt volna a szeme, ha hallotta volna, mikor egyik leendő nagysága fujta, hogy . . . „a cselédnek pedig nem szabad sok munkát adni és időt kell engedni az ő számára is a szórakozások kellő kielégitésére".

Jó, hogy ez is csak elmélet! . . . .

A vizsga kitünő eredményével a bizottság rendkivül meg volt elégedve. Nemcsak a növendékek szorgalmát dicsérték meg, hanem a tanitónők érdemes fáradozását is.

A tortakiállitás.

A szomszédos termek egyikében volt elrendezve a növendékek legsikerültebb alkotása. Kivánatos torták, édes szeletek, befőttek, kalácsok kinálgatták magukat, de szigoru figyelmeztetés riasztotta el a kivánesi szemlélőt, hogy a kiállitott tárgyakhoz nyulni tilos. Mindent a szemnek, semmit a kéznek.

De a jószivü hölgyek felajánlták a cukros remekmüket s a vizsga alatt kifáradt publikum vigan lakmározott. Kár, hogy a befőtteket, sárga és biborpiros izeket nem lehetett megkóstolni.

Nagyon szép durcás kenyeret sütöttek *Joó* Gizike és *Blum* Gizike. A legsikerültebb süteményei *Kocsis* Icának voltak. Egykettőre szétkapkodták.

Végezetül el ne maradjon a névsor, a vizsgázott bájos gazdasszonyok névsora. Ime :

Farkas Ilonka, Forgách Erzsi, Lengyel Jolón, Waldmann Erzsi, Bügler Rózsi, Herczegh Margit, Glück Jolán, Blum Erzsi, Ertsey Szeréna, Klein Vilma, Joó Gizi, Ertler Magda, Álgya Anna, Kepes Nusi, Kocsis Mariska, Diamandy Cica, Osváth Márta, Csekó Juci, Kocsis Icu.

A jegyzők és az államositás.

— Küldöttség a miniszterelnöknél és az államtitkárnál. —

Sándor János belügyminiszter a közigazgatás államositásáról szóló törvényjavaslatokat a Vármegyei Tisztviselők Országos Egyesületén kivül a Községi és Körjegyzők Országos Központi Egyesületének is megküldötte, hogy azokra vonatkozóan tegye meg észrevételeit. Az egyesület vezetősége a mult hét folyamán tiszti értekezletet tartott Budapesten és azok behatóan megvitatta a javaslatot.

A jegyzők memorandumát pénteken délután küldöttség nyujtotta át Sándor János belügyminiszternek és Némethy Károly belügyi államtitkárnak.

Sándor János belügyminiszter a küldöttséget szivesen fogadta és biztositotta a jegyzői kart arról, hogy jóindulatu érdeklődéssel kiséri törekvéseiket és kivánságaikat.

A belügyminisztertől *Némethy* Károly belügyi államtitkárhoz ment a küldöttség. Az államtitkár biztositotta a községi jegyzők vezetőségét, hogy a községi törvény reformjának megalkotásához ragaszkodik a kormány és feladatai közé tartozik előkészíteni: a városi közigazgatás rendezését, amelynek keresztülvitelét törvény köti határidőhöz ; a rendőrség államositását és az uj székesfővárosi törvényt, a községi közigazgatás rendezésére már csak az uj képviselőházban kerülhet sor.

Nem emeljük föl az előfizetési dijakat,

mint a legnagyobb fővárosi lapok példájára bizonnyal egyes vidéki lapok is meg fogják tenni. Pedig mi is érezzük a nyomasztó gazdasági válságot, nekünk is vannak gondjaink, de ezekkel szemben bizalommal tekintünk Nagyvárad és Biharmegye, általában az egész egyházmegye keresztény közönségére, mely megérti a

TISZÁNTÚL

nemes intencióit, mely velünk küzd a keresztény Magyarországért. Ezt a mi közönségünket megfelelő hirszolgálattal ellátni, az eseményekről mindig hiven és igazán tájékoztatni, a keresztény közönségnek keresztény szellemü, jó, modern lapot adni a kezébe: ez a mi állandó törekvésünk. A

TISZÁNTÚL

rendületlen kitartása a keresztény Magyarország tiszta zászlaja alatt meg is termette gyümölcseit: előfizetőinek száma folytonosan nő, egyre többen és többen látják be, hogy **keresztény ember csak keresztény lapot járathat.**

A közönség nagy érdeklődésének és hathatós támogatásának következménye azután, hogy a

TISZÁNTÚL

nagy terjedelmü, minden izében modern, eleven lappá fejlődött, amely hirszolgálat tekintetében versenyképes, iránya, hangja előkelő, nem személyeskedik, de a keresztény Magyarország igazainak védelmében mindig harcra kész.

Az uj félév kezdetén kérjük olvasóinkat, támogassák, terjesszék lapunkat. További fejlesztés a mi célunk ; ujévi ajándékul minden előfizetőnk megkapja a

TISZÁNTÚL
NAGY KÉPES NAPTÁRÁT,

mely maradandó értékü ajándék lesz minden keresztény család részére.

Fürdőre utazó előfizetőink részére készséggel küldjük utánuk a lapot, ha címüket levelezőlapon bejelentik a kiadóhivatalnak.

A mi lapunk önzetlenül szolgálja az igazságot és azt a közönséget, mely csak az igazságot akarja olvasni lapjában. Éppen azért **mi nem emeljük fel az előfizetési dijakat,** csak egyet kérünk: fokozott buzgóságot a keresztény sajtó terjesztésének nemes ügyéért!

ZAUDERER

Erdély és Biharmegye legnagyobb posztó divatáruháza Nagyvárad Zöldfa u. 1. Moskovits palota.

Telefon 11-15. szám. Telefon 11-15. szám.

Tisztelettel értesiti a n. é. közönséget, hogy megérkeztek a nyári idény ujdonságai

férfi és női gyapjuszövetek,

valamint luszterek (minden szinben), tennis nadrágszövetek, nyers selyem, mosó és hazai szőttes vásznak. Állandó nagy raktár egész ruházati és reverenda szövetekben, valamint billiárd-posztókban.

Uj templomok az egyházmegyében.

Junius hónapban két uj templommal is gazdagodott a nagyváradi lat szert. egyházmegye. Mindkét templom nemcsak abból a szempontból jelenti gazdagodását az egyházmegyének, hogy a hitéletnek mélyitését és a magyarság megerősödését szolgálják, hanem művészeti szempontból is kiváló alkotások. Az egyik templom Élesden épült, a körösvölgyi magyarság egyik erős várában, ahol az uj életre kelő és diadalmasan előnyomuló magyar katholicizmus tekint immár hozzá méltó templomra. Régi templom helyett épült az uj, hogy ősi igazságokat uj, modern, diszes hajlékban innen hirdessenek ezentul. A második templom Bucsatelepen épült, az alföldi magyarság szivében. Itt az alföldet visszafoglaló katholikus magyarságnak lesz egyik uj telephelyén, egyik uj kulturközpontján hatalmas bástyája a gyönyörü uj templom.

Mindkettőnek felszentelési ünnepélyéről annak idején részletesen beszámoltunk. Ma közöljük mindkét templom fényképét. Ezekből a képekből is meggyőződhetik róla az olvasó, hogy igazán müvészi alkotásokkal gyarapodott az egyházmegye.

Külön képekben mutatjuk be a két templom oltárképeit is Sajnos, az élesdi templom oltárképéről nem sikerült olyan felvételt készittetnünk, mely a gróf Széchényi Jenő által festett oltárkép szépségeit egészen hiven reprodukálná. Pedig ez a kép, a „szeplőtlenül fogantatott Szűz“, szintén megkapóan szép. Annál sikerültebb a bucsatelepi templom oltárképéről készült fényképfelvétel. Ezt az oltárképet, mely boldog Alacoque Margit jelenését ábrázolja, gróf *Erdődy* Gyuláné született *Széchényi* Emilia grófnő festette s ez szintén egyike az egyházi festészet legsikerültebb alkotásainak. A bucsatelepi templomról a fényképfelvételt Germány Károly karcagi fényképész, az oltárképről pedig a felvételt Knebel Jenő szombathelyi fényképész készitette.

Ezuttal is meg kell emlitenünk, hogy a két templom tervezője *Siegel* Albin budapesti műépitész volt, akinek tudása és tehetsége mind a két templomnál pompásan érvényesült. Az épitési munka keresztülvitele *Schneider* János és Mátyás gyulai épitészeket dicséri.

A rombolásnak sötétben bujkáló alakjai fekete gyülölettel szervezkednek a vallás ellen. Annyi erejük, annyi jó szándékuk nincs, hogy alkotni tudjanak. De van annyi gyülöletük, hogy a rombolásra szervezkedjenek.

Közben pedig az egyház főpapjai ezzel az alattomos és gonosz munkával szembe szegeznek áldást hozó hatalmas alkotásokat. Tettekkel dolgozik a magyar katholikus Egyház s ime folytatódnak a váradi egyházmegyében a Szechényi név gyönyörü nemzeti hagyományai is uj alkotásokban.

Az uj bucsatelepi templom oltár képe: Boldog Alacoque Margit jelenése. Festette: gróf Erdődy Gyuláné született Széchényi Emilia grófnő.

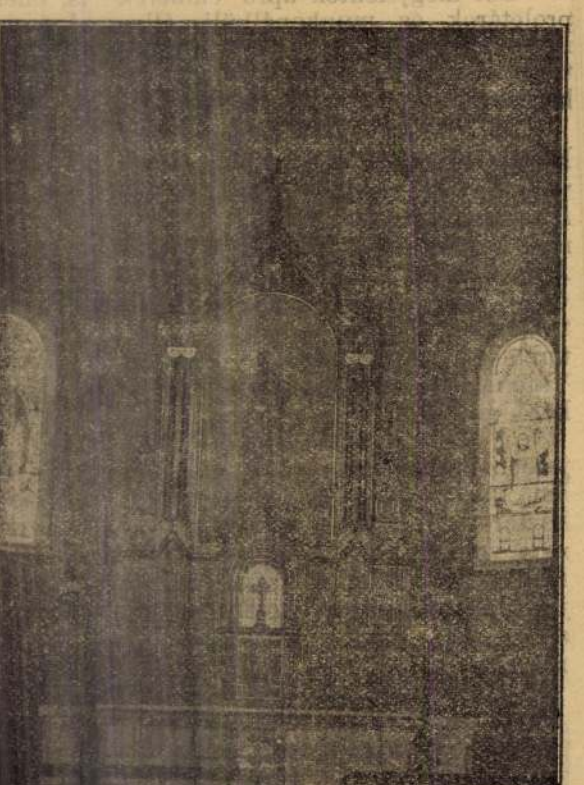

Az uj élesdi templom. Épült gróf Bethlen Aladár kegyur, gróf Széchényi Miklós püspök és a hivek adományaiból. Junius 7-én fölszentelte gróf Széchényi Miklós püspök.

Az uj bucsatelepi templom, épittette és junius 21-én fölszentelte gróf Széchényi Miklós püspök.

Az uj élesdi templom szentélye. Az oltárképet („a szeplőtelenül fogantatott Szűz“) gróf Széchényi Jenő festette.

Siegel Albin

építész

Élet.

Lexikon 981. l.

T. 4276.

k.

zimü képsorozaton: 1. Ein Edelmann aus
s der Walachei, 3. Ein Mädchen aus
aus der Bucharei, 5. Eine Dame aus
s dem Pester Comitat, 7. Eine Magd
rlache, 9. Morlachin, 10. Klementiner,
le és 12. Bauer aus dem Bläser Comitat van

7.7 cm.

2.

Siegel Albin

epitem

U. 1453

3000.

Erdélyi Sámuel, örökös. l.
Siedmiradzki S.

† (Erdélyi S.)

Siedmiradzki Sámuel, † ötvös. Magyar szülőktől Lembergben született a XVII. század végén, vagy a XVIII. elején. 1623-ban visszatért Magyarországba.

Lepszy L. Magy. ötv. Lengyelország-ban. Arch. Ért 1890. 58. l.

Siedmiogrodzki Miklós,
(Nicolaus S. v. Siebenbürger)
ötvös. A XVI. század második
felében, erdélyi származású
szülőktől, valószínűleg Lemberg-
ben született. A XVII. század
első felében III. Zsigmond
lengyel király udvari ötv-
vöse volt.

Lepszy L. Magy. ötv. Lengyel-
ország-ban. Arch. Ért 1890. 58. l

1207. *Dr. Návay Alad*

Mellig, kissé jobbrafordu
egyoldalú érem előlapján van
Haja göndör, bajusza hegyesr
Öltözete: ing lehajtott sarkú
kendő patkóalakú tűvel és ke
rosettával. Körirata: »ALADÁ
jobb váll fölött, a mezőnybe

Bronz, átmérője 3·5 cm. —
1907 november 15-iki ajánlat szer
·907). — Kifizettetett 1907 decze
1908 április 22-én (2025–907). —
1910 május 11-iki 9458–909 szv

SIEDMIOGRODZKI, *Nicolaus*, ötvös, erdélyi szülőktől valószínűleg Lembergben született. A XVII. sz. első felében III. Zsigmond lengyel király udvari ötvöse volt.

Ex II 4438

Siedmiradzki Péter, ötvös (P. Siebenbürger, másképp Hermgarus). A XVII. század elején Lembergben élt, honnan azonban 1614-ben véglag távozott.

Lepszy L. Magyar ötv. Lengyelországban. Arch. Ért. 1890. 58. l.

Siedmiogrodzki Marcin,
ötvös, l. Erdélyi Márton.

Siebreich Károly

korában, Budapesten. — SIEBREICH KÁROLY, építészmérnök, ifjabb éveiben az Esterházy herczegi uradalom mérnöke, ki több vasút építésénél is részt vett, legutóbb pedig olcsó polgári lakások építésén fáradozott Budapesten s vagyona nagy részét is erre hagyta.

Vas. Ujs.

1903. 753. l.

Siebreich Károly

** *(Magyar építészeti lap.)* Siebreich Károly mérnök Bécsben magyar szaklapot szándékozik kibocsátani „Építész“ czimmel a magyar építészek számára.

Var. Ujs. 1865
32. l.

Pinturicchio

Velhagen és Klasing

I/2 pole

Siebreich Karolz

épitem

vrd
u

Lósy

102. l.

MMÉEKözl

semmi más foglalkozással, amely nélkül igazi életet nem élhetünk. Legalább mink, ujságirók, nemcsak megélünk az ujságirásból, de érte, benne, általa vagyunk.

De nem szabad a müvelt magyar közönségnek sem imputálni azt a valótlanságot, mintha lenézné a sajtót és munkásait. Ellenkezőleg: a közönség megbecsüli és tiszteli az ujságirót. Jobban megbecsüli, mint sokakat, kik az ujságirás révén jövedelmezőbb, de kétségtelenül szerényebb állásba jutottak.

Az ujságirót katonához hasonlitanám, — mai anyagi helyzetében. Kevés a fizetése, mint a katonatisztnek, — de azért, valamint a százforintos hadnagy épp oly gentleman, mint maga a király: — az ujságiró is épp oly gentleman, mint Rákosi Jenő, aki mellesleg főrendiházi tag.

Mindenki tudja Rákosi Jenőről, hogy lapszerkesztő. Azt kevesen tudják, hogy főrendiházi tag. Rákosi Jenőnek az ő országos kapacitása és tekintélye, nem gyökeredzik semmi rangon, — csak azon, hogy ujságiró. Épp olyan ujságiró mint mink, kedves kartársak: a különbség, ami köztünk és közte van, semmiesetre sem a szivben, a lélekben, a törekvésben és a pálya szeretetében keresendő.

Kedves kartársak, azt hallottam már, hogy valaki Lahováry hercegnek, grófnak, bárónak adta ki magát, sőt főleg ujságirónak. De azt még nem hallottam, hogy valaki például könyvtárnoknak adta ki magát. Ugy látszik, hogy az ujságirói foglalkozásnak varázsa, nimbusza, tekintélye van, — mert akkor ugyan még senkinek se jutott volna eszébe magát ujságirónak kiadni, ha nem az.

És viszont ujságirót sem igen hallottam, hogy bizonyos előnyök el-

Siebreich Karl ~~[illegible]~~
erstlag laid
Stimmgl. XII. 973 l.

..... *műhely.*

vfőnökség!

v ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Siebreich Károly

építész

MMÉEÉvk

1914.85.f

erstrebt, weiterhin das mit der Preisverteilung der Viehausstellung

die Hoffnungen wären. Wie überhaupt jede gemeinsame Aufgabe und Arbeit ihre Träger auch persönlich einander nahe bringt und das beste Binde- und Ausgleichsmittel in zwiespältigen Verhältnissen ist, so geschah es auch hier. Alle Kräfte wirkten einträchtig zum Gelingen des unternommenen Werkes mit; kein Missklang störte auch die schöne Feier selbst, und kein Streit wurde laut, ausser dem um heimlich oder gewaltsam weggekaperte Gäste. Ob man aber den Gästen nicht zu wenig „bot“? Es wäre sehr zu beklagen, ja es wäre geradezu ein Unglück für unsere Vereine, wenn sich der Gedanke einbürgerte, äusserer Glanz und prunkhaftes Gepränge gehörten zu den Versammlungen derselben. Wie der übertriebene Luxus die häusliche Geselligkeit in vielen Kreisen fast ganz unmöglich gemacht hat, so würde durch ihn auch unser Vereinsleben schwer geschädigt werden. Gerade in die einfacheren, von den Verkehrszentren abseits liegenden Kreise gilt es ja die Ideen zu tragen, und nicht Prunksucht und eitle Vergnügungslust sollen unsere Vereinsversammlungen pflegen und fördern, sondern sie sollen gerade von ihr ablenkend auf höhere geistige Ziele hinweisen und auch nach der ernsten Tagesarbeit, bei der fröhlichen Abendunterhaltung, noch erziehlich wirkend und das Wesen vom

---

[1]) Vgl. den in vielen Beziehungen eingehenderen Bericht in Nr. 4463—4469 des „Siebenb.-Deutschen Tageblattes“.

Siffel Béla, építész

L. Ungár Péter

–: Szövetségi kiseli

Borító 3

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983

83/1

MDK

Sifter Éva rajztanár

Dunaföldváron tanít. Szerepel a Móra Ferenc Múzeumban rendezett kiállításon. Megemlítve illusztrációi.

Pedagógiai Főiskolát végzett rajztanárok retrospektív kiállítása.

Tiszatáj, Szeged, 1960. július. 10. l.

Sifter Márton
kassai puskaágyácsmáló
1679

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

Gerevich Tibor
elnök

I. Arch. Ért. 1906
58. l.

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....

úrnak
úrnőnek

.....

Budapest

.....

Sifft János

medgyesi nyomdász

1771 – 1816

l.

Korrespondenzblatt

1886. 34. l

Müv.

b.99.

1 Röt. 8r

Otte,

Heinrich

Handbuch der kirchlichen Kunst-Archäologie

des deutschen Mittelalters.

Vierte umgearbeitete Auflage. Mit zahlreichen Holzschnitten und anderen Abbildungen.

Siflis fotós

Siflis fotós hiszitette a fotót Donogi „Sugarzás a Tiszavo fölött" – i hipéről.

Apró Ferenc: A tiszataj festője i Művészet, 1975 május – 33 oldal.

Siffinger Gottfried

ötvös

1720, 1732 Nyitra

„a 30 circiter annis incolatum agit, ex Austria, oppido Kirchberg, — addidicit opificium in Austria, civitate ~~Stubrau~~ Stuckrau"

Helyt. lt. Fax. mens. litt 1732. sept. 30.

Kapmagyarorn ötvösök 28 l.

Mária Teresia fhgnő:

Mellig, négynyolczad jobbra
lonban. Haja göndör s fürtje
dő s rövid újú ruhájaúak a
lén emlék lóg. A medaillont
ten:

„Maria. Theresia. Arc

a talapzaton:

„Quae. Propior. Scept
Vultus. Erit.

s alól balra: „L. Posch ad
s jobbra: „Jac. Adam scu

Rézmetszet, méretei a k

Metszette: Adam J. 17

Ltsa 7997

JOANNES SIES, vordain, /próbáló/

Emlitve:-17.-1679..VI.10."Consignatio rerum mobilium Vordaini Joannis Sies, Kövarini in aresto defuncti remansarum apud rictam Matthei Aiton".A részletes felsorolás 6177 frt-ra értékeli vagyonát. 63.old.

SZÁSZ KÁROLY: Adatok a nagybányai pénzverőház alkalmazottairól /1660-1828/ 61.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLEMÉNYEI, LX-LXI.évf. 1961-1962
Akad.Kiadás, Bpest. 1962

CHRISTOF SIES, Vordain, /próbáló/

1679.-12.-A városi tanácshoz a magyar kamara által irt levélből kiderül, hogy ő volt a pénzverőház vordainja. 63.old.

SZÁSZ KÁROLY: Adatok a nagybányai pénzverőház alkalmazottairól /1660-1628/ 61.old

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LX-LXI.évf. 1961-1962. Akad.kiadó. Bpest. 1962

Siesenpech György, ácsmester

Az austriai Trosendorfból származik.
Az 1769. évi tüzvész által elpusztult ~~Kaszai~~
Kaszai /Farkas Péter/-féle toronysisakot ujjá-
építi a nagybányai Szent István templomon s
s barokk hagymasisakkal fedte be a templomot.
Ez is leégett 1869-ben.
574.o.

Szász Károly: Adatok a nagybányai képirók, kő- és
fafaragók történetéhez.
Kolozsvári. 566-576.o.

Süess

d. Süess

MDK

Siess
soproni nyomdász

1781 jun 20 és jul. 26. kelt számlája az eszterházi szinházhoz

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959.

143-144.l.

Siess Antal

nyomdász

l.

Kertész-nyomtatott

278. l.

...eték élete.

...jteményből.

... (Signorelli

... Die Schätze

...n Esztergom.

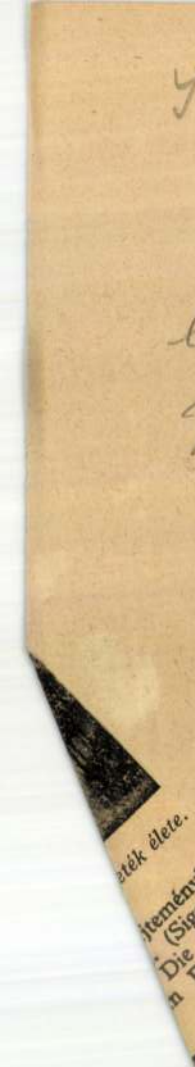

119. kép. *Sienai festő, XV. sz. eleje : Rem*

A Capese-Zurlo- és a San Marco-gyü
Gerevich PA, 232. és 263. l
követője.) — Rónay, Maria:
des Christlichen Museums

Siess Antal

nyomdász

MDK

1776 ban Szombáttelyen állítja fel az első nyomdát, melyből 1794 ben kerül ki „a magy. zép proza mult századbeli legbecsesebb termékе": Mikes Kelemen „Törökországi levelei"

Firtinger Károly: Hazánk könyvnyomtatói Grafikai Szemle 1892. 12 z. 200 l.

Siess Antal József MDK

a soproni S. József fia, 1787. jön Szhelyre,
meghalt 5o éves korában 18o6 febr. 17. 18 év alatt
72 kiadványa volt. 9,11-15.o.

Kuntár L.: A szombathelyi nyomdászat története.
Szombathely, 1957.

SIESS ANTAL, tipografus

Szombathelyen a Siess nyomda 18 évi működédse alatt megjelentetett közel száz kiadvanya közül a legjelentősebb Mikes Kelemen Törökországi levelei. /Kultsar Istvan adta ki 1794-ben./. 287.old.

KUNTÁR LAJOS: A vas Megyei nyomdaipari vállalat működése és fejlesztési terve 287.old

ASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. XVIII. évf. II. köt. 1964 Szombathely, 1964

SIESS ANTAL, tipografus

Siesst 1787-ben Szily püspök ajánlatára hivta meg Szom
bathelyre ésa vármegye Sopronból. 287.old.

KUNTAR LAJOS: A vas Megyei Nyomdaipari vállalat mukb-
dése és fejlesztése tarva 287.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Evkönyv. VIII.évf.II.kot.1964
Szombathely, 1964

Siess Giuseppe MDK

Giuseppe Siess nyomdájában 1780-89-ig még 29 Esterházy libretto jelent meg /felsorolva220-234 lapon/ , 1790-től Clara Siessin-nél 3 libretto 1796-ban és 1797-ben Anna Klara Siessin-nél egy-egy libretto. 1803-tól J.L. Stotz hochfürstl. Esterházyschen Hofbuchdrucker-nél jelennek meg a librettok.

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959. 220-240.l.

Siess János József MDK

nyomdász

alapította Sopronban a Siess nyomda céget, mely 1820 ig fenn áll a családban.

Firtinger Károly: Hazánk könyvnyomtatói.
Grafikai Szemle 1892. 12 z 200 l.

Siess Johann Joseph

soproni nyomdász

MDK

Eszterházi operalibrettokat nyomta.
1773 szept 14-én két számlát nyujtott be
/257/é/ 200 és 153 frt-r-l.
Csak az "Il infedelta delusa" librettoja lehet, melyet 1773-ban jul. 26-án és /ú/ szept. 1-én adtak elő.

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959.

92.1.

Siess,nyomdász

Sopronban 1777-ben Hilverding szinigazgató Nagyszebenből 8 ft. 66 és 1/3 ad krajcár adósságot küld meg. Siessnek. xxxxxx 179.old

Csatkai Endre: Uj adatok a soproni hivatásos színészet megindulásának történetéhez a 18.században. 178.old

Soproni Szemle.Negyedévi folyóirat.XXII.évf.1968 Sopron

Siess Giuseppe MDK

~~1761~~ soproni nyomdájában jelnnt meg.

Haydn: Le pescatrici /1770/; L infedelta delusa /1773 jul 26-ra és szeptemberre/;L incontro improviso /1775 aug.;

Ditters de Dittersdorf: Il barone de rocca antica/1776/ Il finto pazzo par amore /1776/ Lo ~~sposo~~/ sposo burlato /1776/

Piccini- Goldoni: La buona Figliuola. /1776/

Sacchini: L isola d amore /1776/

-- : Die Fee Urgele/1776/

Guglielmi: La sposa fedele / 1778/.

Sacchini - Tassi : L amore soldato /1779/

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959.

206-212. 1

MDK

Siess Giuseppe

soproni nyomdájában jelent meg 1779-ben:

Sarti , Giuseppa - /Grandi, Tommaso/: Le gelosie villane.
Haydn, Giuseppe: L isola disabitata.
Anfossi,Pasquale-/Petrosellini,Giuseppe/:Metilde ritrovata.
Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959.

214.lap.

Siess József MDK

soproni nyomdász 1748-tól, 11.o.

Kuntár L.: A szombathelyi nyomdászat története. Szombathely, 1957.

Siess József János MDK

soproni nyomdász.

1752-ben Streibig Gergely győri nyomdász, akinek szabadalma volt naptár kiadására, bepanaszolta őt, hogy naptárt nyomott.

123.1.

Csatkai Endre: Adatok a győri könyv történetéhez.
ARRABONA 4. Győr. 1962. 123-127.l.

MDK.

Siess József
nyomdász

vette meg 1748-ban Rennauer özvegyétől
a soproni nyomdát és megalapítója lett
a „fires" Siess nyomdának -

Firtinger Károly: Sopron nyomdásztörténete

Grafikai Szemle 1900 évf 10 sz. 142 l.

Siess József Gálnos

Nyomdában Soproubam

Csatkai Endre: Adatok a győri könyv történetéhez

Arrabona 1962. 123. l.

Siessin, Anna Klara MDK

Giuseppe Siess nyomdájában 1780-89-ig még 29 Eszterházy libretto jelent meg /felsorolva220-234 lapon/ , 1790-től Clara Siessin-nél 3 libretto 1796-ban és 1797-ben Anna Klara Siessin-nél egy-egy libretto. 1803-tól J.L. Stolz hochfürstl. Esterházyschen Hofbuchdrucker-nél jelennek meg a librettok.

Horányi Mátyás: Eszterházi vigasságok. Bp. 1959. 220-240.l.

Siesz Viktor

építész

Temesvárról, 1867-ben

24 évés

lásd

Fleischer Bécs 85. l.

Sier (Sinz, Sintz) Xav. Fenc

minaretalis

XVIII. ss

Lásd

Schoenjezsuita

288. l.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET
BUDAPEST, IV., REÁLTANODA-U. 13—15
TELEFON: 1-853-30

Felhívás Tagjainkhoz és jóakaróinkhoz!

Az elmult év folyamán avval a kérelemmel fordultunk Egyletünk tagjaihoz és jóakaróihoz, hogy önként felajánlott 1—2 pengős adománnyal járuljanak hozzá egyleti könyvtárunknak immáron halaszthatatlanná vált rendezésével járó költségeihez.

Felhívásunkra számos tagtársunk részéről a teljes meg-
értés és Egyletünk ügyei iránti megható ragaszkodás jeleivel

Sies és Siessius MDK

Lásd: Suess Urban, építész

Sies

l. Süess

MDK

Siennai Simon

ötvös XIV. sz. eleje

Gallicus /Sienai/ Miklós és Péter atyja.

Dercsényi /szerk/:Magy Müv. Tört. I. 165.o.

Sienai Simon

ötvös

1300-ban vándorolt Magyarországba. Ennek fia a híres Pietro da Siena v. Gallicus Péter

Lásd

Schey Ilona: A középkori ötvös művészet és az antik hagyományok.

Bpest, 1935, 35. l.

VASÁRNAP

16

Kath. Etelka
Prot. Albina

Izr. 10. Jer. ostr. böjt

HÉTFŐ

17

Kath. Lázár
Prot. Lázár

KEDD

18

Kath. Grácián pk.
Prot. Aug.

SZERDA

19

Siennai Simon

festo

l.

Pulmazzarch

II. 221. l.

42 VL 17-2

Szenai Simon

ötvös

Róbert Károly király
olasz kiséretével
kerülhetett Magyarország-
ra. Fiai Gallicus
Péter és Miklós.

Divald Magyarult

356. l.

Sienai Simon

ötvös

l.

Divíparntól

72. l.

laid Gallicus

alatt is

Sierban

Könyvnyomdász

XVI. sz

l.

Kertész nyomtatott

114. l.

CANALETTO KÖVETŐJE, XVIII. század

A Szent Márk-tér

Vászon, olaj, 64×95 cm. (Hivatal.)
Maszlaghy II., 365. szám.

A Piazetta és a Doge-palota

Vászon, olaj, 64×95 cm. (Hivatal.)
Maszlaghy II., 354. szám.

CARRIERA, ROSALBA (1675—1757) KÖVETŐJE

Virágárús leány

Pasztell, 30×23 cm. (39. szoba.)
A Capese Zurlo és San Marco-gyüjteményből

CRETI, DONATO (1671—1749)

XIII. Gergely pápa

Vászon, olaj, 111×87 cm.
Jelezve a pápa balkezében tartott irattekercse
(Lépcsőház.)
Maszlaghy II., 402. szám.

MARATTA, CARLO (1625—1713) ISKOLÁJ

Mater dolorosa

Vászon, olaj, 61×51 cm. (39. szoba.)
Maszlaghy II., 553. szám.

Sierbán Iván, festő; szül. Magy.-Czernyán (Torontál vármegye)

M.-D.K.

SIERGL Kálmán építész

Hauszmann munkatársa a New York, a Curia és fiúmai kormányzósági palota építésénél

Ybl Buda 273, l.

Sierkevics Róbert grafikusművész

Dunaújvárosban képzőművészeti díjakat adtak át egy kiállítás mai megnyitóján. — A művész a pályázat egyik díját nyerte el.

Esti krónika

1974. ápr. 26. Kossuth 19.00 | 11 | M.

Müemlékek Országos
Bizottsága

Budapest

Üllői Út

Szenai Péter

Károly Róbert király ötvöse

l.

Balogh Iolán

Márton és György

kolozsvári nobranok

Cluj - Kolozsvár

1934.

16-l.

17-l.

Gálosfa, r. k.

67

Sierkevics Róbert grafikusművész

Dunaújvárosban képzőművészeti díjakat adtak át egy kiállítás mai megnyitóján. — A művész a pályázat egyik díját nyerte el.

Esti krónika

1974. ápr. 26. Kossuth 19.00 | 11 | M.

Sienai Péter

pecsétmetsző

ivód

Pulmagyarch.

II. 231. l.

Siennai Péter

(Pietro da Simone)

pecsétjei

írod

Horváth János:

Az irodalmi műveltség megoszlása. Magyar humanizmus. A Magyar Szemle Könyvei XII. Bp 1944. 26-l.

Müemlékek Országos
Bizottsága

Budapest

Tüttöi Ut

Szenai Péter

ötvös

Károly Róbert Király
arany pecsétjének mes-
tere.

irod

Miskolczy István dr

Magyarország az Anjouk
korában. Bp. 1923.

137. l.

Pozsonyi Orvos-és Természettudományi

Egyesület múzeumának működése

1913-ban. VIII. 164, 165

Siennai Péter

Lásd

Galliéns

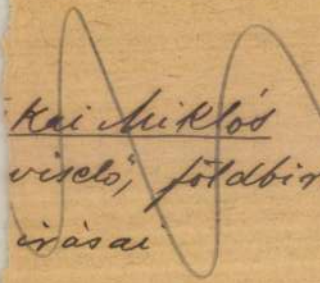

Siemens MDK

A budapesti földalatti vasut 1895-96-ban épült Siemens és Halske tervei szerint.

271.o.

Borsos-Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Patak Jenő

Siemering szobrász/19.sz./készíti - egy porosz lap szerint - /A"M.Sajtó közleménye/az Akadémia hamlokzatának szobrait. Leibnitz c.

Fővárosi Lapok 1964.I.VIII.10.761.o.

Siemiradzky Henrik Lengyel festő

Pesti Hirlap. 1879. márc. 15. 7.

Az orsz. magy. Képzőművészeti társulat műtermeiben.

Önálló táblakép

Siemiradzki festő

Pesti Napló, 41 éf. 1890.

Óhalló táblakép

Pyryne Eleusisban, Siemiradszkytól

Pesti Napló, 41 éf. 1890. III. 26

Táblakép. „Nero egő fáklyái,"
Siemiradzky

Pesti Hirlap. 1879. márc. 15. 7.
Az orsz. magy. Képzőművészeti társulat
műcsarnoka....

Táblakép. „Nero égő fáklyái",
Siemiradzky

Pesti Hirlap. 1879. febr. 27. 4.

A Muncsaroszból.

~~Ferencz Józef, I. vö. Királ~~

II. 57

Siemering

vorbrün

Spb. 91

Erkezett 1904 deczember 27.

1036/904 (Budapest 1904 deczember 22 – 484 sz. a.)

Az orsz. magy. iparművészeti muzeum igazgatója átteszi dr. Zehelbauer Ottó soproni prépost-kanonoknak régi templomi ruhák eladása tárgyában hozzá intézett levelét kérve, hogy ez ügy a legközelebbi ülés napirendjére tüzessék.

Siemering R.

l.

Flekler Budapest

103. l.

Pocsaji lelet VII. 137.

Siemiradzki Henryk

Művészet 1902 358

MDK

Siemai Miklós és Péter

Gerevich L'arte. 8.1.

MDK

Sienai János ferencrendi szerzetes „testvér"

nagyobb tatarozást végeztetett a győri ferencrendi kolostorom 1301-ben.
(Említve Bedy Vince dr.: Győr katolikus vallásos életének multja, Győr 1939. c. műben?)

Borbiró-Valló: Győr, Bp. 1956.
71. l.

MDK

Sienai Ospedale della S cala kórház.n

XXXIX tábla. Reprodukció.

Horváth Henrik: Budai köfaragók és köfaragójelek.
Bp. 1935

Sienai Péter ötvösmester, XIV. szd.

Archaeologia. „Értesítő"

X. 1876., 205—210.

Henszlmann Imre: A mű[illegible]i
és tört. emlék kiállításáról.

Sienai Péter

XIV. sz.

Irod. esetleg lásd

Gárdonyi Albert dr:

I. Károly király nagypecsétjei.

Turul 1907. 45. l.

54. (. képpel) 55. l.

Fenti kérvitette a király III. ik pecsétjét.

1024. *Felekyné, sz. M*

Mellig, kissé jobbraford
ban van ábrázolva. Középüt
egyik fürtje bal vállára om
döke és szeme barna. Kor
vetett és körülcsavart nagy

Vászon, méretei 68 : 55 cn
250 K. — Feleky Andor és Felel
3-án. — Elfogadtatott 1906 1
Bejelentetett 1907 január 22-é

- Canaletto.

ott 1768-ban.

Ry 105

úri hölgy áll rózsaszínű
van. A tér közepén lévő szökő-
kettő vizet mer és beszélget, egy
néz. Az előtérben balra harman
nem mesne, egy kutya szaladgál.
tja s kissé odább a három zarándok (csoportja)
a (a pittoszt vivő férfi mögött
ő úr és hölgy megy, az utcákat
és ablakaiban többen kinéznek
nak el, az emelet folyó sóján szö-
ik szaladgálnak. Az égbolt felhős-

Sienai Péter

ötvös, Magy Lajos udvari ötvös 1331 - cred Jamnik (Szepesárka)

Pajdussák Máté:

Szepesnármegye közép-kori ércöntvényei és azok mesterei. A Szepesmegyei Tört. Társ Évkönyve. XII. évf. Löcse, 1909. 82. l.

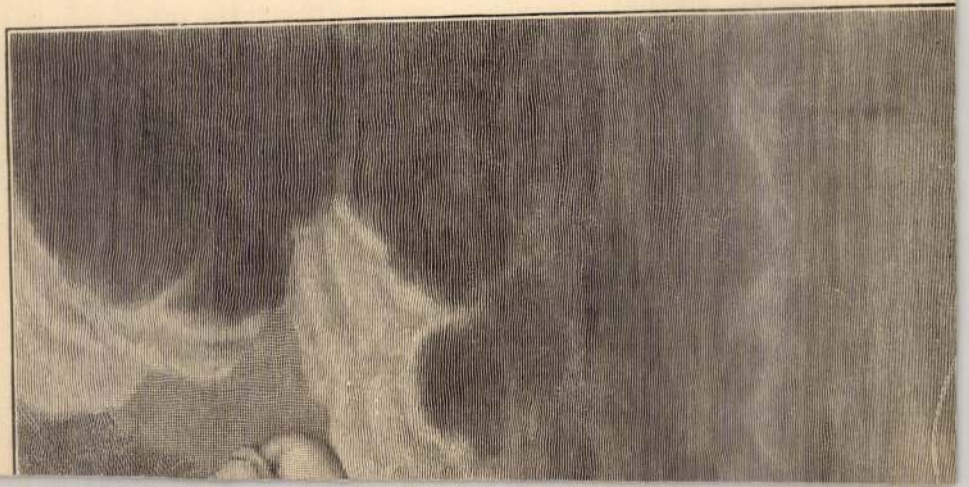

Sienai Péter

XIV.-7

1.

Ephraim. Cap

V.k. 1884. 166.1

k

z Kiadásokról

Közoktatásügyi Minisztérium	1.40
busz oda vissza	3 —
terium 124/949 sz akta sztele	1.40
Hivatal	3 —
vasuti igazolványok újítása	1.40
isztérium Beni titkár úrhoz akta	1.40
llás és Közokt. Minisztérium	1.40
rium uti számla	1.40
Összesen	14.40

MDK

Sienai Péter és Miklós

Gerevich L'arte. 8.1.

MDK

Sienai Simon fia Miklós

Fekete Nagy Antal dr.: A Szepesség területi és társadalmi kialakulása. Bp. 1934. 356.l.

MDK

Siemai Simon fia Péter

Fekete Nagy Antal dr.: A Szepesség területi és társadalmi kialakulása. Bp. 1934. 356.l.

MDK

Sienai Simon fia, Péter éremvésző

Róbert Károly harmadik pecsétjének/1331/, ezüst garasainak, és a Szent György lovagok pecsétjének a mestere. Korabeli aranymüvesség az ő hatása alatt volt.

A magyarországi müvészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 177.1.

Tino da Siena sienai szobrász.

/Tervezte Mária nápolyi magyar
királyné sirkövét./

Corvina.1925.51.l.

Sienai Péter

MDK

I. Károly éremvésője

hatása /körmendi lelet/

49.o.

Entz Géza: A középkori Magyarország művészete.
Bp. 1959.

Sienai Péter MDK

Robert Károly nagy aranypecsétjének metszője, Szepes megye alispánja lett.

/Horváth E. Siena ed il primo rinascimento ungherese. Corvina V /1925/?

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.39,195.l.

Siegmund Arnold

+1918 életrajza u. itt.

nagyszeben. magyar
festő. okr.
felh.

Művészet 1918. 81.

Kőszeghy Elemér IX. 63.

Siegmund Arnold

nagyszebeni festő

koll. Iráll. 1918.

Művészet 1918.

81. l.

Eletrajta is

megvan.

Kézdiszentléleki ásatás IX. 103.

Siegmund Arnold

1902/3 – 1905/6 I., 1906/7

Ferképzomfoiskèvk

131 C

a porcellángyártás megszüntetését. 1766-ban Joseph Adam Hanong a porcellánkészítést ismét megkezdette, munkái még magasabb színvonalon állanak, mint az első gyártmányok.

Siegmunt, Hans

Könives

1530 – 1531

l.

Hoffmann Poisony

41. l.

Hoffmann Südost

Siegmund J.

Litogr. 1848

l.

Bielz Portr Cat

152. 4.

Kaukázusi szőnyegek III. 224.

Siegvist

és Krakkes számára az egyiticem freskómál Esterházy Károly egyi ezsek e kompozíció fővonalaitól kezdve a szereplők mihájáig mindent apróléhoscan megnabott.

Cifka Péter: Ferenczy István. Bp. 1969. Corvina, 46 l., ill., 3o kép /A művészet kiskönyvtára 37./

26. l.

Siegwarth József

utódja Révai Miklósnak Nagyváradon;
őt 1784-ben Weiss János követi.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútor-
művészet a 18-19 század fordulóján,
Budapest, 1972

411

Siegwarth József

a budai rajziskola tanítója

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútor-
művészet a 18-19 század fordulóján,
Budapest, 1972

401

Siegel Albin és

Szőts Nagy Győző

mint

ied

gyulai építészek

tervezték az Orosházi

rk. templomot

1922

ivód

Biertempel

X. l.

Siegel Albin, bpesti épitész M.D.K.

nyert megbízást Széchényi Miklós megjespüspöktől az Orosháza, saját költségén kb. 7 millió koronát meghaladó összeggel felépítendő templom megtervezésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1922. XLIII. évf.

márc. 22. sz. 4. old.

Siegel Gyula

szül. Recskén (Heves m.)
1860 jul. 18. izr. A bajai
tanítóképezdét végezte, azalott
4 grim
1880/81 I. elő[illegible]
1880/81 II

Hajnica Vrch VIII. 53.

Siegel Gyula

1880/81

Ferkèpzomfoiskèvk

131. C.

MDK

Sieger és Zábrák épitészek

Thirfelsődumántul 135.l.

Sieger és Zábrák

épitészek

K

mus
cód.

l.

Thirfelsödmántul

135. l

Római bronzcsipsető" VI. 275

Sieghard Ferenc

órásmas

lásd

Horv Szombórás

Vasi Szemle

1935. 159. l.

I.–III. + 1.–685. ll., képes táblák ——— u.o., 1913.

IX. Kreis Karlsruhe.

Erste Abteilung. Die Kunstdenkmäler des Amtsbezirks Bretten. 1.–173. ll., I.–XIII. képes tábla ——— u.o., 1913

Zweite Abteilung. Die Kunstdenkmäler des Amtsbezirks Bruchsal.

I.–VI. + 1.–357. ll., I.–XXXVI. képes táblák ——— u.o., 1913

Sieghart Ugast

Thieme Becker

XXX. 598. l.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Siegl

laid

Cretter

M.D.K.

Siegl — Cretter:

Engel János keresztény arcképe 1805

Repro.

M.M.M. Évkönyve 1952. XXXIII.

SIEGL ALAJOS, kefekötő

A Vas-megyei Levéltárban adat róla. A morvaországi Siegl-aki Bécsben lakott-kérte a városi magisztrátust hogy Szombathelyen telepedhessék le. 1846-ban nyújtotta be e kérést. 108.old

DOMONKOS JÁNOS: Kefekötőmesterség Szombathelyen 108.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 1.szám, Szombathely

MDK

Siegl Alfréd épitész

/Épitkezések/ Épitő Ipar Épitő Művészet, 1931, jun. 15. 95-96 l.

tes, 5 tengely + kapu + 4 tengely.
kab müve, 1770 körül.

Siegl Antal

Detrekő.

A jobbról emelkedő és
hegy tetején látjuk a vár ro
egy jobbrafordult és botjára
kat a szikla-kövön ülő vadás
Közelükben öt fenyőfa van eg
balról: Blassenstein 18

Aquarell, mér
Készitette: S
Szn. 83-90
516-908-

8997.

lombos erdősségtől boritott
mjait, mig az előtérben balról
támaszkodó férfi mutatja azo-
znak, a ki előtt kutya guggol.
y csoportban. Felirata
18.

.18:25.5 cm.
iegl Antal
8
7

MDK

Siegl Elfréd épitész

magánépiti eng.

Épitő Ipar-Épitő Művésze, 1922. okt. 15. 152 l.

Siegl Lorenz

l. Eperjesen 1929

6-l-

MDK

Siegl, Martin

Disz tér 3. sz. 2 em.házat~~xxxxxxxxxx~~ épitette
1748-ban

GenZakBpest

v. a föld felszinén levő minden olyan
rom, amelynek történeti, régészeti,
vészeti v. néprajzi jelentősége van.
881-ben alakult meg

Martin Siegl

és August Viola Troppauból Budára
jöttek s 1700-ban mesterek lettek.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,
Budapest, 1970. 152 l

30 l

Martin Siegl

1735-ben átsette Mayerhoffer András Fő a pesti pálosok (+ több egyetemi templom) kivitelezési munkáját.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970. 152 l

30 l

Siegl Martin

1756-ban Orawchek Ignác egyik tervét kivitelezte Budapesten.

Voit Pál: A barokk művészete, Budapest, 1970. 152 l

30 l

Sicegl Márton

építette a bp-i pólai (Egyetemi) templom homlokzatát. 17. sz. reprodukció.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

9.51

Siegl Márton

1735 után az V. Eötvös Loránd u. Egyetemi templom építésvezetője

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon; Budapest 1973. 1335 D

2741

7

Siegwarth (Siegvart, Szigwarth, Szigvart, Sichwart) József

rajztanitói pályáját Nagyváradon kezdte 1782-ben, ahol bizonyos megszakitás után Révai Miklóst követi a rajztanitói állásban.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútormüvészet a 18-19. század fordulóján, Budapest 1972

60 l

Siegworth József

1781-ben iratkozott be a bécsi Akadémia rézmetző szakosztályába. 1778-1784-ig tanítható Nagyváradon, 1784-1822-ig Pesten működött.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútormüvészet a 18-19 század fordulóján, Budapest, 1972

60 l

Sienai Péter

XIV. sz.

Irod. eretleg lásd

Gárdonyi Albert dr:

I. Károly király nagypecsétjei.

Turul 1907. 45. l.

54. (. képpel) 55. l.

Fenti kérvitette a király III. ik pecsétjét.

zu Raab.

1.–58. ll.

Raab

Diöcesan-Buchdruckerei

1900

Sienai Péter és

Miklós K

l.

Gerevich L'arte

8. l.

1024. *Felekyné, sz. M*

Mellig, kissé jobbraford
ban van ábrázolva. Középüt
egyik fürtje bal vállára om
döke és szeme barna. Kor
vetett és körülcsavart nagy

Vászon, méretei 68 : 55 cn
250 K. — Feleky Andor és Felel
3-án. — Elfogadtatott 1906 1
Bejelentetett 1907 január 22-é

Siegl Márton

l.

HorBp

82, 85.t.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Sigl Márton

Giesst József nek 1744-évben készült tervei alapján építette 1745-48 között az I. Dísz tér 3. sz. a. lakóházat.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 13350

Siegländer Vincenz

festo. reinetsio stb

geb zu Iglau 4 Sept. 1819.
(Igló?) Egyébként sanni
magyar vonatkozás. Ha kell:
Wurzbach. XXXIV. köt. 252 ll.
nem magyar, ki hagyandó.

PETER SIEGMEDT, ónöntőmester

A Déri Múzeum gyűjteményében sok a magas szinvonalú ónedény.-Több darab származik a kiváló nagyszebeni mestertől.Így az 1021.és az 1023.sz.kannák,amelyek közül az elsonél Peter Siegmedt XVI.sz-i nagyszebeni mester jöhet szóba. 339.lld. 8.jegyz

WEINER MIHÁLYNÉ: Ónedények Hajdú-Bihar megyében
335.old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

Siegel Albin

építén.

Műcsarnok
1930. szt. Turekiáll 161.

2068-909-3
Szárító kamara tó felől.

116. Kályhák.

1 darab kályha, vasbádoglemezből, öntött vasbetéttel, két mintázott vasajtóval, melyek közül az alsón HEIM H. BUDAPEST Dr. MEIDINGER SZABADALMA olvasható, rácsalakú vasfedéllel, továbbá négy könyök- és öt egyenes csővel.

Magassága 117 és átmérője 49 cm.

Becsértéke..... 10

Siegel Albin

U. 1494

MDK

Siegel Albin, ép.mérn.
sz. 1874.

Bp.I., Horthy Miklós-ut 15.

A Kamar uj tagjai.
MMK Közl. 1928.XI.1. 238.l.

mDK

Siegel Albin, ép.

92348. Reinisch József, /VII.Egressy-ut 15./
u.o.földsz.ház.

Magánépitési engedélyek Budapesten.- Vall.közl.1906.
máj.23. 5.l.

MDK

Siegel Albin és Szőts Nagy Győző gyulai épitészek

tervezték az orosházi rk. templomot 1922.

Biertempl. X.l.

Siegel Albin

bjesti épitett
terverte és épitette
az alábbi templo-
mot neoromán
stilben.

U. 1494

Tiszaintúl
(Nagyvárad)
1914. jun. 9.
(Az élesdi templom-
szentelés.)

KASSA SZAB. KIR. VÁROS

TANÁCSA

1344/914 szám.

tan.

Határidő : ..... nap.

A válaszirat alapjául szolgáló megkeresés száma .....

Tárgy : .....

.....

.....

A MÜEMLÉKEI

TEK.E

Siegel Albin

MDK

A vámosgyörki templom

Műcsarnok 1930. Szent Imre emlékkiállitás

MDK

Siegel Albin

Szefeltlex 369, 37o, 1o52 l.

Sieg Jakab

Kőszegi

1698. Pest.

Pkc. 211. l.

Római lándzsa VI. 206

Siegel Albin müépitész

A Pesti főiskolai Szent Imre-kollégiumot tervezte a müvész a Ráday utcában.
Az épületet hozza a lap.
Repr.

ÉLET, Bp. 1913. nov. 16. V. évf. 46. sz. 1482. lap.

Siegel

becsi festő

Engel János Keresztely: Wörtenetiró archepe

l.

Szinnyei: Magyar irok. II. k.
1314. h.

Siedmiradzki Sámuel

Ötvös

1623. Lemberg.

Arch Ert. 1890. 58 l.

Letisztázva

Siedmiradzki Péter

ötvös

1614. Lemberg.

Arch Ert 1890. 58 l

Letisztázva

Siebreich Károly

Miskolci születésü vasuti mérnök tervezi Engel Széchenyi szobrához a talapzatot. Három mintát készitett: Az egyik egy obeliszk porphir fehér márványból, alsó részét sötét gránitszirt képezi, melyből négy vizsugár szökken fel, jelképezve Magyarország négy folyamát, a kereskedelem, az ipar, a müvészet és tudomány jelvényes négy szobrától környezve.

Családi Kör, Bp. 1868. ápr. 19.
16. sz. 378-379. lap.

Siebreich Károly vasuti mérnök

Engel Széchenyi szobrához háromféle talapzatot tervezett.
A második, szintén obeliszk, mint az első, azzal a különbséggel, hogy obeliszk alaku corinthi oszlop, ugyancsak gránitszirt talajjal. A harmadik diadalives templomalaku mü, szintén szirtalappal, lépcsőzetes bejárattal.

Családi Kör. Bp. 1868. ápr. 19.
16. sz. 378-379. lap.

M.D.K.

Siebreich Károly, építész

Erzsébet-királyné emlékmű terét soron kívül és egedül kiállította az Építészeglet helyiségében. „B"-aláírásu cikkíró maró gúnnyal kommentálja a terv naivságát, művészietlenségét, s egben az Eglet eljárását is, amiért ennek helyet adott, a „Heti Ertesitőjében" hetekben át hirdette.

Vállalkozók Lapja, BP. 1903. XXIV. évf.

jul. 15. sz. 4. old.

Siebreich Karól

márnok elhunyt 71 éves

korában 1903 ban Buda-

pesten ez elhunyt lelkes

apostola volt a szegényebb

sorsuak lakásviszonyai javí-

tásának. Sajnos nem rajta

és nem áldozatkaszisegen

mult, hogy e teren

meddő marádt min-

den igyekezete.

Vrad

Epitő Ipar

1903. 291. l.

..... *mühely.*

...főnökség!

...v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... szamu .....

...tam.

... évi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláirás és munkásszám.

Siebreich Károly

építész

Rozsnyóról † 1856 ban

23 éves

László

Fleischer Decs 85. l.

Rossi

Budapest
Sieburger karpitos

Pester Lloyd, 1867, XIV. évf. 235. sz.
hirdetés, 4. o.

Siebreich

l.

Lykanemzromantika
30, 129. l.

SIEBREICH *Károly*, építész, művészeti író, * Rozsnyó 1833, † Budapest 1903. Az Esterházy-uradalom mérnöke volt. 1865. Bécsben építész c. alatt magyar szaklapot indított. A Széchenyi szoborpályázat alkalmából 1867. Széchenyi szobor-tervek c. alatt önálló munkát adott ki Budapesten.

E-G II 443 l

1204. Ismer

A XVII. s

Buda látképe.

A várat, a melyet vízz
árok vesz körül és a melyn
és jobbról szökőkutas ker
középtérben ábrázolja. A k
sátrakon innen, balról, de
menekül; középütt két v
lovasra, kinek négy társa n
szövetséges csapatok két lo
térben és a dunai hajóhíd al
hegyek emelkednek. Mind a
és a tornyok tetején, félho
bojtos mondatszalag lebeg

Elefántcsont, méretei 16·4
Vétetett 1907-ben Finály Károly

— Kifizettetett 1907 október
november 8-án (1898–907). —
1910 május 11-iki 9458–909. s

Siebreich Karl

Läsd

Siebreich Karl

Läsd

Artes . 417.

M. N. Mur.

Siebreich Károly

Bécs 1882.

magyar művész

Sieburger

Joseph Weiss tervei alapján indultak meg az új Stöckelgebäude munkálatai Pollack Ágoston, Sieburger, Lobmayer, Moosbrugger, Diettmann és la Vigne közreműködésével a budai palotában (1854.). 1855-ben bérült el tetőzete

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszeki k., 194 l., 214 kép.

40.1.

MDK

Sieburger S.

A salgótarjáni részvénytársaság palotájának épitésénél a falkárpitozómunkát Sieburger S. és társa végezte.

Wellisch Alfréd: A salgótarjáni részvénytársaság palotája.

Magyar Épitőművészet, 1907. 11.sz. 15.lap

MDK

Sieburger és tsa

végezte a Zeneplaleta kárpitos munkáit.

Korb és Girgl.- A Zeneplaleta.
Magyar Epitömüvészet. 1967.jul. 17-24.l.

iobbra. Fején biretum van, s haja, ~~bar~~ szem-
barna. Gyűrűs jobb kezével ékköves keresztjét
leborított asztalon lévő barna kötésű s arany-
ly alól két irat lóg le, s mely mellett Lipót cá-
ve van ~~fejével~~ fején babérkoszorúval, nya-
és e körirattal: „Leopoldus. D. G. R. T. S. A. G."
felett a palliumot hordja s ingének gallérja
érsek adományait sorolja fel, bevezetése (és kezdete):
piscopus Strigoniensis Posonii XII. Kalen-
em vitae non gloriae invenit, vixit Annis
ad Aras operatus annis 64. Mitratus
nnis 49. Coronavit priores Suprama Eccle-
nnio. Qui velut Prodigium Munificen-
ollegia et et Monasteria Sapientiae Lycea
Nosocomia et Propugnacula e funda-
ravit; Et quidem: 1. Budae pro Reparatio-
s kfejezése: „Id est: Vigesies et bis Centena Mil-
érben oszlopot s megyszinü felre vont függönyt
a, méretei 133: 98. Jm

Siedlecki Ferenc

Magyar Múzeum

1926. 45

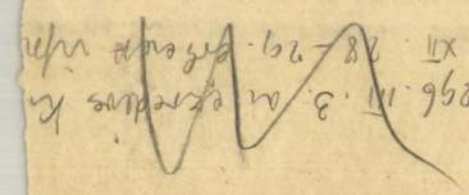

Siebreich Károly

építési

l.

Siklóssy F K T. tőke

410. l.

M.D.K.

Siebreich Károly, építész

Erzsébet-királyné emlékmű terést soron kívül és egedül kiállította az Építészegylet helyiségében. „B"-aláírásu cikkíró maró gúnnyal kommentálja a terv naivságát, művészietlenségét, s egben az Egylet eljárását is, amiért ennek helyet adott, a „Heti Értesítőjében" hetekben át hirdette.

Vállalkozók Lapja, BP. 1903. XXIV. évf.

jul. 15. sz. 4. old.

Liebreich Karól

epitesz

az Esterhazy mandalon maruke

ki tobb vasut epitesnel

is reszt vett, legutobb

acelig olaso polgari lakásoly

épitere fáradozott Buda

pesten, s ~~[illegible]~~ vagyona zag

vezet is erre hagyta

+ Budapesten 1903.

Ben

Vas Zsig 1903. 753

Siebreich Karl

geb. in Rosenau
23 J. als:

1856-57

Bécsi akadémia
23 könyvtár

1833
56

Komárom h. n. V. 97.

Siebreich Karoly

Thieme Becker

XXX. 599. l.

(Lyka)

Rossi

Budapest
Siebur[illegible]er-bronzkereskedés/Felső Dunasor 10/

Pester Lloyd, 1867, XIV. évf. 235. sz. hirdetés, 4. o.

Rossi

Siebuger György
kárpitos, lakberendező, bronzáru-ker.

Pester Lloyd, 1867, XIV. évf. 255. sz.
hirdetés, 4. o.

Siedmiradzki Péter

ötvös

1614. Lemberg.

Arch Ert 1890. 58 l

Letisztázva

M.D.K.

Samuel Siedmiradzki ötvös
Lwówban született Magyarországra
hurcolkodik

Művért. 1955. 1. sz.
Divéky Adorján: Magyarországi ötvösök Lengyelországban a XIV-XVIII. században 54.l.

Siegl Márton

1735-ben folytatta Mayerhoffer Andrásnak a Kp-i piarista „bazilika"-nak építkezését: a mester alkotta a boltozatokat, a karzatot, a tornyokat, homlokzatot.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970. 152 l

43 p

2

Siegl Márton

1742-ben fejezte be a bp-i pálos-
„több egyetemi „bazilika" építését.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,
Budapest, 1970. 152 l

43 l

terpeszkedett többé a rokonok körül hívogató tarka rétként, hogy nosza, heveredjenek le rá, rágcsáljanak együtt fűszálat, bámuljanak felhőket, és fütyüljenek arra, hogy este lesz, mert úgyis este lesz. Szétszabdosódott kendőnyi kis darabokra – nemhogy heverészni, betakarózni se lehetett többé vele. És mintha egyre kisebbedett volna: mindenki úgy érezte, fázik, nem födi be a saját ideje sem, az már szinte semmire sem elég.

A távolabbi rokonok lassacskán megfeledkeztek egymásról, az életre szólónak ígérkező lelkes barátságok pedig hovatovább nevetségessé váltak a házastársi hűséggel egyetemben. A széptevés járt a legrosszabbul: kiveszett, mint az egytojásos gyík, amelyik évszámra nem tojt többet. A fiúk, már amelyik haladt a korral, nem udvaroltak a lányoknak, a modern lányok pedig kigúnyolták, aki verset írt hozzájuk, vagy a csillagokról habogott, ahelyett, hogy a lényegre tért volna. Értelmes ember, akinek már benőtt a feje lágya, tudja, hogy mit akar a férfi a nőtől és a nő a férfitől. Idejét kihasználja, teendőjét pedig ellesheti akár a kutyáktól, akár a legyektől. Ha pedig nem fog rajta a lecke, érje be önmagával.

Akinek csöpp esze volt, fölfogta, hogy a változások zajlanak, tehát léteznek, tehát jók. Ha most nem, akkor majd hamarosan megmutatják, hogy mire valók. A városokban színházak nyíltak, amelyekben az emberek viszontlátták az életüket, nagyszerű, isteni arányokban. Különösen Jod városának színháza lett híres; ott Tuda költő darabjai ríkatták a nézőket. Ezek általában királyokról szóltak, akik szerelmüket hűtlenül elhagyták, vagyonért, hatalomért öltek, hazudtak, az égi Törvénnyel ellentétes parancsokat adtak, aztán összecsaptak egy hű baráttal, vagy találkoztak a tiszta szerelemmel és megértették bűnüket, megrendültek, végül meghaltak. A népek könnyekig meghatódtak, mert szóról szóra így tettek ők is, csak éppen a bűnbánaton túlra, a Törvényhez való visszafordulásig képtelenek voltak eljutni, amióta a hatalom, a vagyon, a hús, a bor, a házasságtörés korlátlan szabadságát élvezhették.

A nagy, közös időabrosz szétparcellázódásával szinte észrevétlen megszűnt az élet szerves folyamatossága. A külön, magánidőkben élő emberek egyre kétségbeesettebben látták, hogy erre se futja és arra se, még szorosabbra fogták hát a napjaikat, még kevesebbet herdáltak belőlük – és még kevesebb idejük maradt. Minél jobban beosztották, annál szűkösebben gazdálkodhattak. Szótlanul rohantak hát el egymás mellett, hogy köszönéssel se koptassák a perceiket, hátha éppen ebben? a következőben? lehet valami kis pénzt kaparni, hiszen az idő pénz, beléjük sulykolták a bölcsességórán. Ha mégis beszédre kényszerültek, morogtak, és vakkantottak, és szimatolták, hogy a másik miből él olyan jól. Az üzemi füstöktől kormosodó hársak és akácok fonnyadtan borultak föléjük. Hallgattak.

A vének nem meséltek többé a diófa alatt fölállított szüreti ebédelőasztalnál, amely lemosás után is ragadt a mézes szőlőlétől, s méhek meg darazsak dongták körül, meg legyecskék mint megannyi zümmögő, röpülő virág. Illatosan a föl-fölszürcsintett musttól, és kissé kapatosan. Az öregek kalandjai, szerelmei, csínyjei avittak és halottak voltak unokáik számára, de a részeg mamutok és a tyrannoszauruszok ütközete se érdekelt senkit. Aki tudott valamit a régmúltról, annak a tudása érvénytelen lett, ha nem éppen veszélyes: alattomos kritikája a csinos mának és a kiöltözni készülő holnap-

nak. Visszahúzó, fejlődésellenes. Az öregek tehát hallgattak. A szőlőt leszedték, kipréselték, az ebédet megették. A fiatalok a dologból kivették a részüket, sőt, kétszer olyan gyorsan végeztek a szürettel, mint a hajdaniak. Napnyugtára a kádak már mind el voltak mosva, és a szorgos munkások részegen hevertek szanaszét, a hasonlóképpen leittasodott asszonyaikkal. Gyermekeik kiitták a poharakban hagyott maradékot, megdézsmálták az előszüret csípős murciját, verekedtek egy keveset, aztán elkószáltak valamerre. Az apraját a nagymamák és nagypapák ölbe vették, de nem mertek mesélni nekik, nehogy a dolog visszajusson fiaik és leányaik fülébe. Hallgattak tehát, a bátrabbja zümmögött valami szövegtelen ódon nótácskát, mintha ő is hívtalan érkezett darázs volna.

A diófa sem cserregett recsegő, sárga leveleivel ó szüretekről, és a szőlőhegyről a tóra tekintőkben fogant ábrándokról. Korlát lett belőle valamelyik új, nagy tengerjáró hajón, kisebb ágaiból baltanyél, késmarkolat, forgácsa tüzelő a kelmefehérítő kazánjában. Mamutok és sárkányok sem dézsmálták a szőlőskerteket, a törkölypogácsákat sem zabálták – püffedt hassal hevertek a dögszagú, rovarfelleges völgyekben, ahol az angyalfiak fegyvere lecsapott rájuk. Ekkoriban pártoltak át a darazsak is a méz- és virágnyalogatástól a hullaevéshez. Eredeti, nagy családjaikból kiszakadtak és magányosan jártak sakálkodni. Amazonok lettek: hímet fogtak maguknak a párzáshoz, aztán megölték. Ivadékaikat apró kis fészkekben nevelték gyűlöletre.

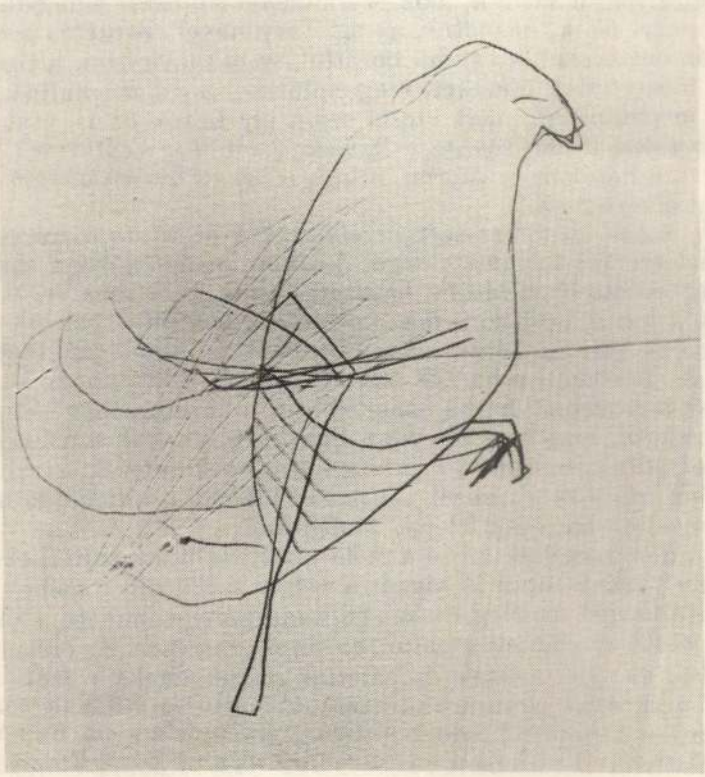

CUKOR GYÖRGY

Pank-ráció

1.

A gladiátoriskolák azok
használtak a köztudatnak Ami
csupa színezet bóbita és rendetlen
függelék Kész állatkereskedés
És a mutánsok hej ökköllel kalapálják újra
az automatizmusokat
s nem íráskép mondják
vaskos áll a jellem hordozója
Tréningben a karrier csúcsokat
ostromolgat és fülben a bolha

2.

Utóbb kutatás lesz, mi édeskés rothatás volt,
fulladozás, gipszfejek korai csókolgatása s front-
érzékeny szorgalomé a hangya nyakpáncélján. Nem-nem:
nyomorban vagyis tárgytalan világban az analógia a
söprögetőé, pintyektől kérve közfigyelmet, nem rajzolja
le őt attributuma, aztán tárgyév, korok, mítoszok csak
ráadás, mintha intrauterin hallgatna egy nyelv a por-
rajzok, beszédes kalligráfiák alatt, mert hektárszám
csak a csend porszőnyege szakad fel, ahol elsöpört.
És a szőr-me-toll-huzamú porlöket, zsongása semmi, utó-
állapot, homokba rajzolt udvar. Ami nincs sehol. Aki
mögéje oson s tán nem is érheti el: kenyeret szel vagy
nyakaz, csak azt teheti, mit ez már elvégzett magán.

SIFLIS András

3. Életünk 1990/9.

Érvet hangulat kutat
és magát fogyasztva mindent visszalop
mert kapaszkodásra nőtt a kéz
e fázékonyan araszolgató pozőr
a meghatározás szűk dobozában három
világszinten űzi árnyjátékait íme
oh a szép elmúlás árvaháza hol a csonka
kép részvétlen múlik el és a lírától
eleszi Markoláb úr a holdat
Holisztikája már amint a kéz
vélt természete szerint tárgyavesztett
időbe visszanyúl rangrejtett magába
Steril közeli és üres

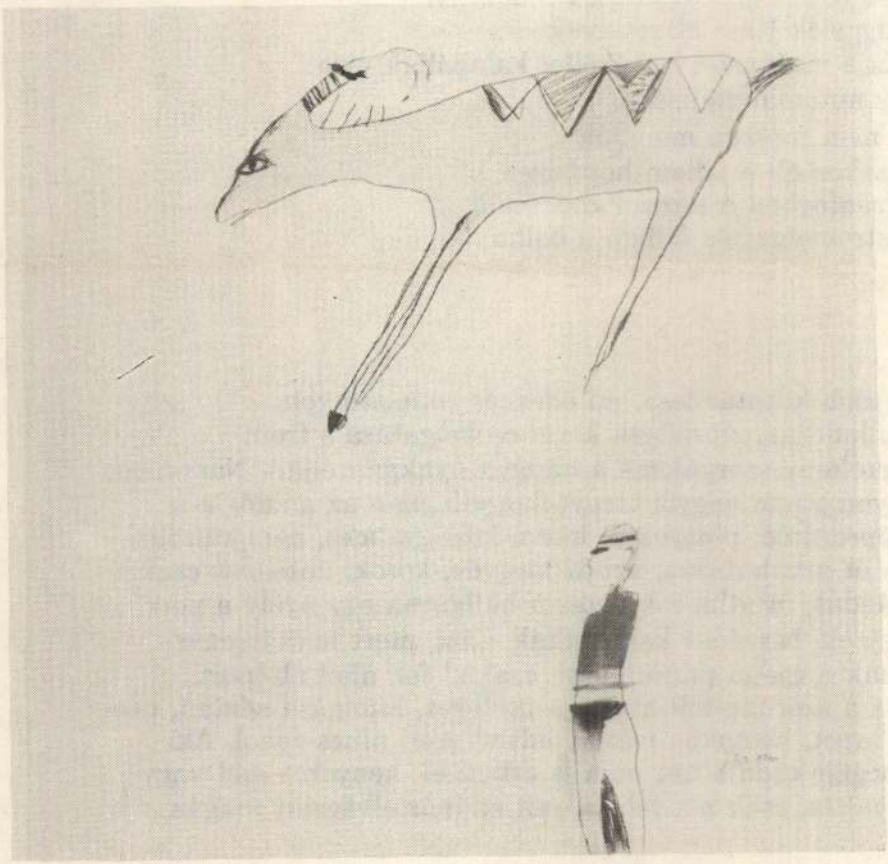

vagy talán utólag, valami mesterségbeli, ki tudja, esetleg egyházi okokból, nem felelvén meg a rituális mintának, eltüntette, de mégsem, magad is belátod feltevéseid ügyefogyott voltát, a drapéria hulláma teljesen ép, párhuzamosan redőzik a gyermek üres helyét átölelő karral. Két kar, egymásba fonódó vízinövények hajlékony szára, az ég és a föld, a tűz és a víz, a jobb és a bal, a minden ellentétek békéje, békéjének ereje tartja oltalmában a gyermeket, aki – hol a gyermek? – a testével egyszövetű puha kék lepelben rejti, akit talán még meg se mert szülni, hogy öltöztetné bíbor atlaszba s mutatná fel dicsőségében az előtte leboruló királyoknak, vagy letépték kebléről s ő tovább dajkálja, dédelgeti, melengeti, gyöngéden táplálja, gyönyörködve csodálja az egyetlent, akiről nem is tudja, hogy leszakadt, leszakították, bizonyára így történt, hisz a testével egybeszőtt, a testéből szőtt lenvirágkék leplen, a szív táján egy alig kivehető rózsavérfolt, könnyű ecsetnyom – s most melledben parányi sajgás hasít – és vagy arasznyira felette hajszálnyi aranyív, a glória töredéke. Anya kisded nélkül – – – de hol a kisded anya nélkül? – – – örökkévalóságának mulandó titkát kilesni a képállvány mögé lopakodsz, mint egy műértő, mint egy tolvaj, mint egy idegen

– – – mögötte, az állvány mögött, a fehér csipkével takart házioltár mögött kicsiny koporsó, ilyen a játékkoporsó. Amazokból ott fenn sorjában tíz és még egyszer tíz, nyolc és még egyszer nyolc, valamennyi súlyos fémabronccsal vasalt és valamennyi kéregbarna nemes fa, szúmartalék, nehéz veretű, patinás, le-lepattogzó címerek. Ez itt, az oltár mögötti, karcolatlan árnyékban önmaga világosságában könnyűfa deszka, fedelén halványra fakult kékezüst mezőben firnájsszal mázolt százszorszépek, gyermekszobákban a játékospolcot pingálják ilyen formán, a virágok közepébe a porzókat aranypettyekkel cseppenthették, nyoma még látszik, talmi aranyozás, és ha nem is oly régi, mint amazok, a deszka tanúsága szerint ez is megvan vagy harminc esztendős, vajon miért nem helyezték be a rendbe? – aztán feleszmélsz, fekszik ott fenn az állványon frissebb keltezésű halott is. Ezen a kis ládán nincs évszám. Eszméletet eszmélet követ. Érted már, nem illeszthető ez sem a nemzetségek szikráját újra meg újra szító férfiak tízes sorába, sem a szikrát parazsában ápoló asszonyok nyolcas rendjébe, csillan a mázolt koporsófedélen egy aranyporzó, a sötétségbe dermedt szoros apszis kitágul és felragyog, a gondolatodon túlról hasadó gondolat fényében már tudod, ez itt az első, a mindenek felett végső,

maga a szikra

de a fényporzó térben észreveszed a ládika hasadékát. A hasadékból kiáradó fény magához vonz. Felé hajolsz. Látod a kisded hibátlan arcát. Bölcsőnyugalomban. Szeme nyitva. Szeme az anya leplének kékje. Forróság önt el. Homlokodon tűz. Égő csillag. Homlokod élő szikra – – –

figyelmedet elkerülte a karika keskeny repedése, hiányzott is ott egy darabka, csak éppen annyi, amennyi a glóriából a Szűzanya vállára tapadt.

Mint akiről folyékony aranyban lemostak minden salakot, úgy léptél ki a zivatarban megfürdött s már szárítkozó fasorba, a kripta körül, a bukszussövényről még maradék eső csöpögött az ottfelejtett játékedényekre, rongybábura, homokpogácsára, egy karikaütőre, meg egy ütött-kopott, kicsit sánta nádszékre.

A kapuőr furcsállóan méregetett végig, amikor a korai órában a kijárati kapu felé igyekeztél. Ilyenkor csak befelé szoktak jönni, azok is sírások, kertészek, nem látogatók. Különös, nem láttam bejönni, no, megesik velem is – hadd menjen csak, vállat vont és nem szólított meg.

Jóval a kapun túl villant agyadba – és útitársam, az angolna, ej mi lehet vele? –, de csakhamar megnyugodtál, gyakran halottál mesélni a kis kígyó csodálatos utazásairól, mondják, életében sok ezer mérföldet úszik és kúszik át, szárazon is megtalálja a szükséges folyadékot és a föld bármelyik pontjáról visszatalál a születés bölcsőjébe, a tengerbe.

A DOLGOZÓK MUNKAVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS JOG

Rugási Gyula

ARCHAIKUS BÁBJÁTÉK

Siflis András képeiről (ekpharászisz)

„Über uns hinüber / Spielt denn der Engel." (Rilke)

1. Ama régi festő...

A képnek a józan ész és Isten angyalai megszabta határai az „érzéki végtelen", az ad malum hatoló vágy miatt lerombolta tnak; az üres vászon bűntelennek tetsző határolt terében – a születés-előtti utolsó pillanatában – „ama régi festő" reszkető kezevonása *még* e felismerés ígéretével bír: a határoltról mesél, s a kéz minden eljövendő mozdulatát ehhez szabja... Hogy mégsem ez és mégsem így történik, hogy az üres vásznat övező falak ledőlnek, s a telifestett plérómatikus mező – mint a medréből kilépő folyam – áthágja a határolt teret, pusztulást hozva a nem csak a képet, hanem minden dolgot jellemző óhajra – tudniillik, hogy saját határai közt kíván létezni mindahány – azt eredményezi, hogy ennek a pusztulásnak („fekete fénynek") *helye* van minden festészeti kánonban: valóban *határ*talan az ő ragyogása.

Minden, a szakrális művészet vonzkörébe tartozó alkotásnak a sorsa már a születése előtt eldől: hogyan bánik a művész – még mint csak mesterember (artifex, tekhnitész) örökségként kapott tudásával? Hogyan bánik a (határolt) térrel, melyet megőrzésre kapott; óvatosan, avagy felelőtlenül, a felismerés alázatával, avagy a rosszul értelmezett önpusztítás – vivat opus, pereat auctor! – látszatával, amikor is az alkotó élni fog, ámde az alkotás végérvényesen elsorvad; belefojtva a megsemmisítő létrehozás produktumát abba az illúzióba, amely a végtelenítés ideájaként a művészet *túlélés*gesztusában mindig is tetten érhető volt. Ám itt is igaz, ami a keresztény kultúrkört érintve általában: aki nagyon ragaszkodik az ő életéhez, elveszíti azt. Nőttön nő a mester alakja, egyre zsugorodik az alkotásé, mígnem ez utóbbi végérvényesen eltűnik a jelen horizontján.

Az eltűnő visszahull az arkhéba, legyen bár az „emésztő *tűz*", avagy a vágyott emlékezetet szimbolizáló *víz*, a féktelen fantáziát megszülő anya*föld*, illetve az üres tér mélység-horizontját, hátterét megtestesítő *levegő*-ég. Mindannyian az üres tér *előtt* vannak, de mindannyian részesei a készülődő-félben lévő dolgok világrajövetelének. Mégis, a *fal* – ahol in fresco elvérzik az anyag, de amely képletesen az üres tér végtelenségének szab határt – a tekhnitész örökségének legmélyén, a tudás rommezeje alatt foglal helyet. Onnan kell előlépnie, hogy kép-keretként a romlás felől zárja el a művet. Az a végső paradoxon, amely a „fal a képen,", a „kép a falon", valamint a „fal a falon lógó képen" hármasság révén kimerítően megmutatkozik, az iménti eknek egyfajta enigmatikus kifejeződése, amelyet azonban az alkotás barlangjában jótékony homály fed el – nem lévén valódi kérdés a művészet számára. A *valódi* ugyanis az arányokban rejlik; csak itt fogható meg, hogy hol húzódnak a falak: egy pillanat, és ad bonum hatol az eltévedt vágy. Ez az a pillanat, amelyről az „érzéki végtelen" látkörén kívül rekedt angyal (Clemens Alexandrinustól, a kappadókiaiakon át Prókloszig, Dionüsziosz Aeropagitészig még „látható" helye van a művészet közösségében) a maga *közvetítő nyelvén* mindig is beszél, s akinek „ama régi festő" kezevonása megőrizte nevét.

2. Triptichon.

Az üres kép, a jótékonyan elrendezett arányok legszebbike, amely még felhasítva is egy-egy teljes világra tárul. A vonalak, a színek, a figurák a plérómatikus jelleg és az üresség között „tapogatják ki" a helyes arányokat; a telítettség – különösen pedig annak dekoratív volta – a tenyészet szimbolikája mögé rejtőzik: a felbomlás előtti pillanatot jelképezve olyan, mint a nyári vegetáció a kora délutáni nap rekkenő hevében. Márpedig minden aránytalan kompozíció visszatér a maga kezdetéhez – legyen az bár nyár vagy ősz, tavasz vagy tél; az arkhé az alkotás lineáris, idő mentén szerveződő útját – amikor az túllendül a „helyes arányt" kifejező ponton – újfent magához csalogatja, rést ütve egyúttal a temporalitás falán, mely mint a kínai nagyfalhoz hasonlatos véderőmű eltévedve vonul a térben.

A meggörbített vonal mentén régi/új horizontok tárulkoznak föl, egyebek között bizonyos azonosítható hagyományszeletek, amelyek egy

pillanat alatt „körbejárhatóak" ugyan, de mégis előhívják a bolyongás képzetét. E bolyongás lehet múzeumi séta – mint örökölt reflex nagyon is kézzelfogható társítás! –, ahol a múzeum fala termékenyen vagy félreértésekkel terhesen módosíthatja a *fal* metaforaértelmét a végesként megóvott térre vonatkozóan. A múzeum fala „vastagodni" csak a tradíció, a felgyülemlő idő mértéke szerint képes, bizonyos körülmények között maga is túllendül a holtponton, amikor is megszűnik a terek *elválasztója* lenni; olyan intakt és tömör mindenséggé alakul át, amelynek alapján tájékozódni többé már nem lehet, s ahol a *túlnan* elérhetetlen messzeségbe kerül. Az időbeli lineáris rendje összezavarodik; nyár, amely után nem csak ősz következhet, hanem éppenséggel tavasz is; nyárra nyár, tavaszra tavasz, mindegy, hiszen a hangsúly a túlnanra esik, a körforgás dünamiszára.

Siflis András másfél évtizedes művészi pályafutásának jól kivehető törésvonalán, amikor is rajzainak minden jellemző motívumát megtartva nagyméretű olajképeket kezdett festeni, emez „új korszak" kezdete – mondhatni mérföldköve – máris a körforgás bűvöletéről tanúskodik. Három nagyméretű olajképe – amelyeket *Triptichon*nak keresztelt el – telítve vannak az egymásra és a semmibe meredő figurákkal, a kereszténység emblémáival, a mitológia-filozófia szörnyeivel, ibisz utánzatú egyiptomi pecsétnyomóval, megnyújtott fejekkel; színek és alakok kavalkádja ragadja meg az ember tekintetét. Mindaz, ami a plérómatikus képmező sajátosságaként eddig szóba került – ezen a kompozíción fellelhető. Az aránytévesztés – összevetve jó néhány nagyszerű rajz fehér hátterével, a képmezőben aszimmetrikusan megbúvó figurákkal, a levegőben lógó alakokkal – valószínűleg az új kezdet pillanatnyi, mámorító érzetéből fakadt. Mégis, az áttűnés, az üres háttér rajzszerű technikája, a kipróbált kezdet fogódzót jelent az újbóli nekigyürkőzéshez: eltünedeznek a zsúfoltság jelei, az anyag, a színek újdonság-jellege mellett az egyszínű, sejtelmesen megnövekedett háttér tűnik fel újra. Erre a méreteiben megnövekedett háttérre kerülnek föl a legkülönfélébb enigmák és jelek, amelyek valahol félúton vannak az azonosítható archaikus formák és egyfajta *szinkretikusnak* nevezhető újdonság-jelleg között, amelynek *ősformája* egyáltalán nincs.

Ahhoz, hogy a legjobbnak és egyúttal a „legtipikusabbnak" vélt Siflis-képeket az alkotás holdudvarával is felövezhessük, a nyárvégi színekben pompázó plérómatikus mezőt filológiai értelemben *visszafelé* haladva, felfedett kopárságát megpillantva kell szemügyre venni. Ott és úgy, ahol és ahogy eltűnik a telítettség, a színek tarka násza – néhány szén- avagy ceruzarajz formájában, a fehér rajzlap valamelyik szegletébe száműzve; egyszóval fehéren-feketén.

3. Figurák, fehéren-feketén.

„A költő szíve mélyén jelekkel telerótt, hatalmas falak állnak". Ez a Jean Jouve-verssor nem csak a szóbeli művészet, az irodalom eredendő gesztusára hívja föl a figyelmet, arra, hogy a születéselőtti éppúgy megfejtésre vár, mint az, ami már megnyílott a világ felé, bár a „jelekkel telerótt hatalmas falak" üzeneténak az üres képmezőn való megjelenítése tökéletesen más, mint az írott szóban. Mindenesetre az alkotó első vonásai már falakat döntenek, a kezdeti mozdulatok magabiztossága után azonban ez az erő a visszájára fordul, a művész mintha minden puskaporát ellőtte volna; hosszú csönd, megtorpanás következik, mígnem a kompozíciós szkéma „mozdulni kezd": a színek, a vonalak, az egymásnak feszülő síkok elfedik a legegyszerűbb, az arkhéval még közvetlen kölcsönhatásban álló formát, az első rajz vagy folt stációját.

Figurák fehéren-feketén: a szén- vagy ceruzarajzok (akár befejezett művek, akár pedig kezdeti lépések legyenek is) a kompozíció azon legegyszerűbb *vázlatát* jelentik, amely a kezdet ösztönszerű jelenlétét, valamiféle csiszolatlan erő hatását sugallja. Az arkhéban megmutatkozó elemek közül – szemmel láthatóan – a fantáziaszülő *föld* gravitációja a legerősebb; ez pedig a rajz anyagszerűségét, sajátos robosztus jellegét, mi több, „súlyát" helyezi az előtérbe.

A hangsúlyozottan puritán technikával készülő rajzok a képmező egyfajta negatív „lenyomatai" (*tüposzai*); alig valamit kiszakítva a tér intakt fehérségéből, egyúttal „kikeverik" az első (univerzális) színt is, a fehéret, amely persze az anyagtalanság alig érezhető rezdülésével elválik a háttér fehérségétől. Erre az újonnan létrehozott fehérre épül rá a többi szín, s a rajzok „megszínesítésének" mozzanata is, az anyag első kézzelfogható életjele a képmezőn, mely a kompozíciót istenigazából eloldozza az arkhétól, s a papíron vagy a vásznon egy újabb, másik világ megnyílását teszi lehetővé.

4. Fehér háttér – arany háttér.

A *határolás* mozzanata során a falakon kívül rekedt tudáshoz mérten az üres kép mindenképpen „ideálisként" tűnik fel; mintha létezne valami *egyetlen* vagy *régi* mű, amely átsejlik az idő burkán, s a rész szerint megjelenőt magához hasonítja. Erről azonban szó sincs. (Az *egyetlen mű* varázsa az Örök és az Egy fixa ideájának derivátuma csupán; a fehér háttér nem liturgikon, hanem valóban üres tér; a nyomok nem „rajta", hanem „általa" jelennek meg – akár a stigmák.) Amiként a nagyon erős kanonikus

kötöttséggel rendelkező festészeti korszakok – az európai kultúra határterületén elsősorban a bizánci ikonfestészet ilyen – az alkotás folyamatát pontosan szabályozott reguláknak rendelik alá, úgy valami „kívülálló" – mindegy, hogy a *szentek közössége*, vagy az *angyali rendek* – fogja az ikonfestő kezét. Az orthodox művészetfelfogás értelmében az arany háttér mindig ilyen értelmű inspirációt jelöl, s ehhez járul még néhány alapvető fontosságú kötött elem, mint a „fényforrás" kérdése – elsősorban az arcok kisugárzása révén, vagy az árnyék alkalmazásának teljes (és tudatos) hiánya.

Siflis rajzainak s olajképeinek háttér-technikája – az egyszerű fehértől az egymásra vetített, illetve egymáson megtörő síkok szintjén egyaránt – megteremti azt a lehetőséget, hogy a vonalak, a színek ünnepi kortáncát valódi *helyszín* keretezze. A háttér kisugárzó ereje még a figurák arcára, tekintetére is kihat: a „szín-tér" szinte elszippantja, feloldja az éppen születő figurák arcát; erős gravitációjánál fogva magához vonzza a képen megjelenő alakok tagjait – akár úgy, hogy a perspektívátlan lebegés látszatát kölcsönzi a szemlélő számára (távoli analógia gyanánt a korai ír vagy katalán kódex-illuminációkat említhetném), akár pedig úgy, hogy a háttér-dimenziók sajátos „görbületet" okoznak a figurák testén. (Érdemes ezen túl megfigyelni azt is, hogy Siflis néhány portrérajzán is mennyire a háttér formai elve uralkodik; ezek az ábrázolatok szinte visszakívánkoznak egyfajta kétdimeziós térbe, vissza a „falra", mintha már in nuce is valamiféle archaikus reliefek lettek volna.)

A mitológia-filozófia torzlényeiként jellemzett alakok (azonosítható „görög" figurák, mint például a kentaur vagy a teljesen egyéni keverékek egyaránt) a természet mimetikus félálmát elevenítik meg, s egyúttal az alkotás titokzatos mechanizmusát is, amely a magas fokon elsajátított mesterség megteremtette biztonsággal szemben a bizonytalant, a képmezőn behatárolt világ *előttit* állítja elénk. S az is biztos, hogy a háttér kialakítása egyúttal a tekhnitész, a mesterember „utolsó szava"; ami ezután következik, az egy alig szabályozható, érzékeny játék: megzabolázni a khaosz kiáradását – a kezdet, illetőleg a vég torzlényeinek lázadását –, s túl a *holt*ponton visszavenni a figurák lárvaarcát, halott tekintetét, hogy a háttér elevenségének megfelelően a bábok tagjaiba élet költözhessen.

5. A színek „felragasztása".

A „falra rótt jelekkel" érzékeltetett háttér-technika – elvileg – két alapvetően különböző kompozíciós lehetőség felé nyitott: az egyik a *kollázs*, a másik pedig egy, a filológiából kölcsönzött példával – a *palimpszeszt*.

A fehér, s hozzá hasonlóan az összes többi szín felvitele a képvászonra a ceruza-, tus- vagy szén-rajzok mindegyikét vázlatszerű háttérré minősíti, mintha nem csak különnemű technikai megoldások, hanem különböző világok összeillesztéséről lenne szó. Vagyis, az önálló művek mintha kiszakított részeikkel adóznának valamiféle „nagy kompozíciónak" – a kollázs klasszikus szabályai szerint –, jóllehet Siflisnél ez egyáltalában nem, vagy csak nagyon ritkán történik meg. Zaklatott és véletlenszerű majd minden pillanat, amely a különneműnek az egészbe való beillesztését célozza, olyannyira, hogy a vázlatként felfogott rajz és a festék igazi palimpszesztként ötvöződik: éppen csak sejtetve, s nem elrejtve az elfedett „eredeti" réteget.

Amiként a kollázs példátlan karrierje a XX. századi művészetben talán öntudatlanul is egy, a hagyomány egészére reflektáló mozzanatot takar, amikor a fragmentumok összeillesztésének technikája (újfent) az etimológiai értelemben vett *kezdet* kérdését érinti, úgy a palimpszeszt a művészet hagyományos trendjeinek továbbélési folyamatát tükrözi, azt, hogy az idő múlása „csupán" a művek anyagán hagy nyomot, s rész és egész viszonyát is ebben a vonatkozásban érinti. A kollázs szó mélyén megbúvó görög ige (csakúgy, mint a francia) annyit jelent, mint „összekötni", „összeragasztani". Ahogy az egyik páli levél példája mutatja – a bűnök összetapadnak és az égig érnek – a *collage* bizonyos értelemben a *bűnös emlékezet összetapadása*. A jelen, sőt a totális jelen kiáradásával szemben kialakuló, szinte öntudatlan mozzanat „tapad hozzá" a névhez: a hagyomány egészéhez való „bűnös" viszonyulás sejtetni engedi, hogy a *traditio* szó magába hüvelyezett eredeti gesztusa, az „át-" vagy „továbbadás" elveszett. Mindenesetre a kollázs variációi – egy, a „XX. századi :nűvészet" vagy a „művészet aranykora" elnevezésű „falon" – mindennél élesebben vetik fel újra a háttér kérdését is: mire vannak *felragasztva* az eredeti kontextusukból kiszakított dolgok? (S itt megint csak az „érzéki végtelen", az önnön határait túllépő forma kísért; a maga csalóka ígéretével: nem baj, ha *szép* nem lehet a festmény,

legyen akkor legalább *gazdag*! – miként Apellész festő híres példája mutatja. A Clemens Alexandrinus megörökítette jelenet során vélekedik így Apellész az „Arany Helenét" gazdagon feldíszítve megörökítő tanítványával kapcsolatban.)

A *Palimpszésztosz* kifejezés („=újólag levakart") a rejtezőnek újbóli feltárulkozására utal; éppen ellenkező irányú mozzanatot érzékeltet tehát, mint a kollázs jelképezte „összeragasztás". A két megoldás megtestesítette gesztusokat általában mindig egy köztes dimenzió választja el egymástól: a *mélység*, mégpedig az alapozás „mélységdimeziója". Ez utóbbi ugyanis sohasem épülhet *rá* az extenzív módon kiterjedt terek összesűrítésének formai megoldására.

Siflis képeit szemlélve első pillantásra is világos, hogy az összetartozó dolgok nem feltétlenül *egy* képen jelennek meg, hanem – tendenciózusan ugyan, de – különbözőkön. Ahogy a plérómatikusnak nevezett *Triptichon* „körbejárható" volt a három képből kitekintve egymást néző figurák szemsugara mentén, úgy az újabb nagyméretű olajfestmények éppen bizonyos fokú zártságukkal tüntetnek, s az egymásrautalt terek helyett egymásnak feszülő dimenziók között osztják föl a képmezőt. Olyan aszimmetrikus tükrözési technika ez, amely a „kép a falon", vagy a „fal a képen" vagylagosságát (talán a Csuang-ce álmával jelzett ősi paradoxont) nem az eldönthetetlenség, az „érzéki végtelen" körszerű lekerekítése, ciklikus pályára kényszerítése irányába tolja el, hanem – egyes rajzokon már eleve létezett módszer gyanánt – egyfajta enigmatikus jelleg felé, amikor egy-egy figura (lekicsinyítve, vagy csak rész szerint) újólag felbukkan ugyanazon a képen. Az iménti két formai véglet közötti játék, persze, egy, a művészet megnyilatkozásain jóval túlmutató logikai reflexhez kötődik – az *önhivatkozáshoz*, amely bizonyos értelemben „epikus ismétlésként" is felfogható.

A fehérnek az üres „háttérről" való leválasztása, s színező anyaggá történő minősítése a fekete-fehér rajzoknál figyelhető meg elsősorban, ott, ahol a rajzlap és a festék „tanult" színe alig tér el egymástól. Ennek a technikának az alkalmazása, az összetapasztás diszkrét látszatának megőrzése végül is nem több, mint a freskónak szánt falrész lealapozása. A fehérnek fehérrel történő elfedése – az előbb mondottakhoz híven mind megannyi palimpszeszt – világokat rejt el anélkül, hogy azok in virtu egy pillanatig is a felszínre emelkedhetnének. A rajzra fölkent színek s az egymást tartalmazó többsíkú hátterek ennek a primér eljárásnak lényegében csak a megsokszorosítását jelentik; a különböző élményvilágból előbukkanó kultúra-elemek (a kentaur, az ibisz madár, a gyakorta visszatérő varázsló, vagy sámán alakja, a bika, az éjszakai fényforrás, a különböző színekben pompázó hold, a kereszt, a csillag stb.) mind-mind az elrejtett világrétegek, a levakart palimpszeszt megmutatkozásai.

A kívülről rávitt elemek a képmező sajátos törésvonalait eredményezik: az egymásra torlaszolt terek megtörik azt a horizontot, amely *háttér* és *előtér* között húzódik, s amely maga is határként fogható fel – egészet és torzót, eleven lényt és bábut elválasztó határként.

6. Horizont.

Az „érzéki végtelen" és az anyag, a színek túláradásának féket szabó határolás egymásnak feszülő erői, ezen erők meddő viaskodása a horizont-kérdés megoldása révén lendül át a holtponton, s jut egy időre nyugvópontra. De, amiként a *horizont* szó görög alapigéjében, a *horizó*ban is ambivalens jelentés rejlik – a „határolni", illetve az „el-", „meghatározni" értelem –, úgy jelen esetben is, az elsődleges, közvetlen, érzéki mozzanat – *meg*határozás gesztusa – a képek terében az arányok „kitapogatását" jelenti.

Az *elhatárolt* és *meghatározott* egymást kiegészítő mozzanata mindenesetre Siflis műveinek sajátos látószöget, „horizontot" kölcsönöz; az egymásra torlaszolt terek szorító nyomásának engedelmeskedve a színek játéka, a figurák arca egyaránt valamiféle apokaliptikus sodrást tükröz, mi több, az iménti felismerés szinte kiül a sakkfiguraszerűen stilizált bábuarcokra is; tekintetük azt sugallja, mintha csak egy pillanatra, véletlenül bukkannának föl a színen. Az összetorlódott terek jelképezte emlékezet azonban foglyul ejti őket olyannyira, hogy a torzó irányába működő stilizálás révén e figurák szinte csak „emlékezetből" vannak jelen a képmezőn. Az ugyancsak stilizált fényforrások, a Nap és Hold nem evilági fényében keverednek árnyékukkal, s maguk is szinte csak árnyakként tűnnek föl azon a szűk ösvényen, ahol Siflis esetében – még! – kétfelé válhat a művészi alkotás útja: a csak derengő holdfény övezte képi világ, az eddigiekhez mérten monumentális olajfestmények, illetve a fragmentumot, a torzót előtérbe állító *töredezett*, ám a rajz elemeit híven megőrző kompozíciós szkéma felé.

Az éjszakai fény, a Hold kisugárzásában megelevenülő képi világ – a rajzok különös, lila, kék és sárgás foltjai, az újabb olajak mesterien kevert zöldes kékje – szinte természetes módon a fragmentumban és a torzóban nyer igazi kifejezést; amiként Rilke írja: „a Hold és a Rom egy és ugyanazon élet két arca". Ám Siflisnél az egymással osztozkodni nem akaró bábuarcok, illetve szörnymaszkok (akiket az arkhé, az anyaföld is mintha habozva bocsájtott volna a világra!) mindegyike egy-egy különálló lényt határoz meg, akik valamennyien türelmetle-

nek, izgatottan várva állanak, s várják, hogy szétszakítva, „normális" alakban bocsájtassanak e világra.

Ha a szemlélő végiglapozza Siflis rajzait, különös, félbemaradt lények, archaikus tárgyak zsibvására lel, mintha egy régmúlt karnevál hajnalán lennénk, ahol az álöltözetek, a díszek, a maszkok meguntan hevernének a sarokban; bábok díszes seregszemléjét figyelheti, mintha valamennyien a következő esztendő farsangjára várnának, amikor újra megelevenedhet az arcokra fagyott mosoly. A figurák egész lénye – s vele látszatlétük – a szótlan, egészében néma képi világhoz kapcsolódik; pozíciójuk a kimondott szó *előtti* pillanat, s ebben a felfüggesztett pillanatban benne rejlik a figurák viszonya az őket világra bocsájtó háttérhez.

A fehérre felkent színek – bár szinte fellázadnak plasztikus fogságuk ellen – nagyon erős gravitációval kötődnek a háttér sejtelmes világához. A két egymásnak feszülő erő azonban mégis nyugalommá szelídül. A Hold megvilágította kompozíciók tere, a megdermedt táj, az apokaliptikus látomás bénító ígérete ellenében a consolatio Napja fénylik, sőt, vigyázza a kompozíciós rendet, a jobbára aszimmetrikus terek nyugalmát. Ám a háttérből – szinte rejtett forrásból táplálkozva – betörő napfény csak a képmező egy bizonyos részéig hatol; kiszakít valamit az egésznek nevezhető képtartományból, s e torzók leglényegét a természetes héliotrópia – mint valami öntőforma, vagy negatív klisé – tapogatja körül; másként fogalmazva: a torzó szinte beleég a Hold-sütötte háttérbe.

Siflis egyik olajjal kevert ceruzarajzán furcsa androgün lény látható; elnagyolt, stilizált teste félig ülő, félig guggoló pózban: a profilból készült portré, s az egyiptomias „perspektíva" alapján kicsavart test pozitúrája a *mutatványosra* váró bábuéra emlékeztet. A bábu saját démiurgoszára vár, aki – képletesen mondva – *megszólaltatja* őt, kiszabadítva a némaság börtönéből. (Az egyik rajzon leheletnyi finomsággal érzékeltetett pillanat, amikor a mutatványos-démiugosz már *majdnem* megjelenik: egy cilinderes, bajuszos fej bukkan elő a sok-sok álarc egyike mögül; arc és maszk kettéválnak ugyan, de csak egy pillanatra...) Másrészt viszont a torzóban maradt lények nem az idő lecsupaszító művének áldozatai; a szó etimológiájának megfelelően *torz* voltuk abban a világban rejlik, amely *egészként* hozta létre őket.

7. A torzó

Siflis egyik szénrajza – önarcképnek is nevezhető – a klasszikus torzó műfajából való; a vállban és a törzsnél végződő alak nem az összetorlódott és megdermedt képsíkok pluralisával hat, hanem a tört dimenziók emelkednek a kikerekített egész rangjára, akár ha valamiféle félbemaradt bűnvallomásról lenne szó. Az archaikus lények, a bábok őseredeti nyugalmával szemben a szinguláris mezőben elhelyezkedő torzó lázas nyugtalanságával tüntet: az arc a megkínzott, a test a megcsonkított halotté, akinek már nem lehet születése, csak feltámadása. De a háttérbe „beleégetett" torz lények nem szabadulhatnak börtönükből, részben azért, mert mind ugyanazon plasztikus birodalom alapításának idejében leledznek, részben pedig azért, mert a bábuk története csak félig-meddig került elbeszélésre; az alapítás mozzanata – mint átléphetetlen árnyék – minden mozdulatukat végigkíséri.

Egy, a képmező közepére helyezett – az egyiptomi hieroglifákhoz hasonlatos – stilizált szem, s a néma figurák különös, halszerűen tátogó szája – képletesen – a *beszédes* és a *néma* látvány közötti különbségeket jelenítik meg. A néma (talán mindenáron megszólalni vágyó, talán segélykérő?) száj egy kicsit magába ötvözi azt a szimbolikát is, amelyről a félbemaradt bűnvallomás révén az imént szó esett. Bizonyos értelemben nem csak elszenvedett sors e némaság, hanem egyúttal *teremtés* is; mintha az „emanáló" száj éppen most hozná a világra az embrióállapotban megrekedt lényeket. Igaz, e teremtés – s vele az állandó elhibázottság érzetéből fakadó bűntudat – abban a már abszurd példaként is felfogható torzóban testesül meg, amely magába olvasztja a figurák tekintetét: a *szem* hieroglifájában. Megfordítva pedig: a szem anagrammájától visszakövetkeztethető út a figurák semmibe meredő tekintetéből olvasható ki. Az egyik színes rajzon látható aránytalanul nagy, s a húsvét-szigeti kolosszusokéra emlékeztető fej kőtömb-stilizációja, valamint az ehhez a fejhez csatlakozó és a világtalan térbe belelógó láb három hívogató kézre – a képmezőn „szétszórt" test önmagára figyel. Bizonyos értelemben a belső diszlokált kivetítéséről beszélhetnénk, de jóval inkább a *körbepillantás* megelevenedett etimológiájáról, vagyis a pillantások által leírt körről, illetve gyűrűről. A kör origóját a kezdeti vagy véglények rejtvényszerű térbefagyasztása, a kedvelt motívumként felbukkanó pecsétnyomó jelenti; az

ibisz madarat, egy-egy arcot, ideogrammát ábrázoló pecsétnyomó rétorikai értelemben *tüposz* – azaz „lenyomat" – *kép a képen*, amely „anyagközelisége" dacára a legtávolabb esik az eddig érintett *kép-fal* relációtól, a fal kényszerítő vonzásától.

A tárlók mélyén százával megbúvó egyiptomi, minoszi pecsétnyomók együttes látványa a szinte már elviselhetetlen anyagtelítettség látszatát kelti; nem az idő összeroskadását jelképezi, hanem az anyagét, mely állapot túl van a történeti értelemben felfogott totális múlturalom keltette hátborzongató érzéseken is. Ám a Siflis képviselte festészeti irányzat a tudatos archaizálás ellenében is az összeroskadó anyag (vonal, szín, figura) mentén húzódik; újdonatúj, neológ volta ellenére is a tiszteletet parancsoló nagyszabású múlt látszatát keltve.

Ha viszont minden felszínre kerülő figura az összeroskadó anyag szülötte, akkor ez az álságos *képi archeológia* minden vonatkozásában a pillanat szülötte; a hangsúly az exponálás módjára esik, egy olyan látószög megválasztására, amely nem ad elegendő időt arra, hogy végig elbeszélhető legyen a torzó *egész* története, avagy, hogy befejezhető legyen a bűnvallomás. A háttér „lemezén" csak foltok vehetők ki, de íme, jól látszik az arc, illetve éppen ellenkezőleg: a távolban fel-feltünedezik valami, ám az arcok nem azonosíthatóak.

8. Archaikus bábjáték.

Az „érzéki végtelen" megnyilatkozásának tere, a plérómatikus mező a túlérett nyár színeiben tobzódik – elmosódik benne a bábok, a maszkok karneváli felvonulása, míg az üres képmezőn a stilizált maszk olvad föl a képletes színpad hátterében. Pályafutásának legutóbbi szakaszáig Siflis jószerével csak a torzóban megrekedt figuráknak adományoz egyfajta plérómatikus jelleget, s éppen azért bábszerűek e figurák, mert rendkívül súlyos anyaggal telítettek. A démiurgosz gondviselő kezevonása ezeknek a lényeknek a *súlyukat* adta útravaló gyanánt.

Az *ekpharászisz* több évezredes műfaja (Philosztrátosz, a két Prokópiosz, Kallisztrátosz leírásai) vagy az ugyanebből az erudícióból fakadó *ut pictura poesis*-elv, egyáltalában a képzőművészeti alkotások szóban való elbeszélése – túl azon, hogy egy kicsit mindig abszurd törekvést takar – voltaképpen csak azon a szinten nyerhet igazi kielégülést, amikor *történetet* gyárt egy-egy kép alapján. Az ekpharászisz ugyanis elemi gesztussal nyúl egy holtnak feltételezett világ felé, a meg-elevenítés, az újrateremtés öntudatlan óhajával. A képen megjelenők körülírása a megrekedt démiurgoszi mozdulat folytatása: a felsorakozott bábok „dróton rángatása".

Siflis egyik utolsó, nagyméretű olajképének háromosztatú mezején – e részek közül kettőt ugyanazon kék szín köt össze, a harmadikat pedig szabályos aranymetszés sodorja és zárja el jobbra – feltűnik egy angyalhoz hasonlatos lény, a *hírnök*, a maga egyszeri, személyreszabott üzenetével. A háttér csillagászati fotók pompájával vetekedő színei örvénylő erőket sejtetnek; a hírnöknek keresztelt alak keze viszont átnyúlik a „határon", s a kép limesen túli, jobboldali részébe téved. Az iménti „határsértésben" kifejeződő irányulás azonban egyáltalán nem *előre*hatolásként, valamiféle eszkhaton megelőlegezett üzeneteként fogható fel (még akkor sem, ha eddig „apokaliptikus sodrásról" beszéltünk), hanem az addig *kívülálló* betöréséről az őt még nem ismerő művészi világba. Az egyszerű metaforikával kifejezett élmény tehát nem egyszerűen motívumként *új*, hanem a kompozíció egészét meghatározó rendező elvként. Az iméntivel körülbelül egyidőben keletkezett másik nagyméretű olajkép plasztikus, meleg színezésű, s a megszokott rajzelemekből összeálló kompozícióján egy sajátos eszköz – Ámon napisten bárkája, avagy egy magába fogott otromba szekér? – hordozza a figurákat, az alig mozduló idő hátán, méltóságteljes lassúsággal. Az egész látvány felfogható úgy is, hogy egy megszokott, öntörvényű világ egésze távozik a színről. (A bárka – mint ormótlan ekhós szekér – útnak indul a bevégzett előadás kellékeivel.)

Nem tudható, hogy az újonnan felfedezett anyag, az olaj, s a színek kavalkádja mennyiben érinti az egész életmű alakulását, annyi azonban bizonyos, hogy a *hírnök* megjelenése módosíthatja az élettelenné merevedett bábok eljövendő sorsát. Mint a mutatványos „dróton rángatja-e" őket a képmezőn feltűnő angyal, avagy a háttér révén kifejeződő időtlen világ egy végső enigmába egyesíti őket: az archaikus bábjáték – immáron az összes szereplő részvételével – egyetlen Nagy Jelenetté merevül az ősi, torz figurák tekintetéhez „hozzáöregvő" *falon*. Valamely nagyon távoli jelen messzeségében ellobban lángjuk, szemükből kihuny a tűz, s az egyedüli arkhé, a *föld* győzelme teljesül. Ha így történik, akkor a másik kezdetből érkező hírnök megjelenése csupán a beteljesületlen ígéret kifejeződése marad: „Fölöttünk, amott fent, játszik az angyal".

Rugási Gyula 1954-ben született Kaposváron. Klasszika filológiával, illetve modern kori filozófiával foglalkozik. Írásai többek között a Holmiban, a Jelenkorban, a Literaturában jelentek meg. Szentkuthy Miklós-, valamint Határ Győző-monográfiája megjelenés előtt áll.

Siflis András: 1955-ben született Szabadkán. Fontosabb kiállításai: 1986-ban Újvidéken, 1989-ben a Budapest Galériában, 1990-ben a Jókai Klubban, illetve közös kiállítás a Budapest Galériában. 1990-ben Pollock-Krasner-díjat nyert.

SIFLIS Andreas

Doppelt Haar 1991/4.

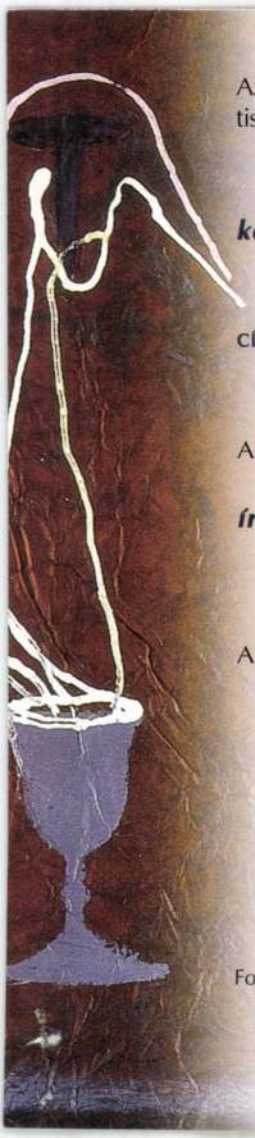

Az Ernst Múzeum Dorottya Galériája
tisztelettel meghívja Önt

Siflis András
képzőművész

Transzformáció
című kiállítására.

2002. április 9 - 21.

A kiállítást megnyitja:

Márton László
író és drámaíró

április 8-án hétfőn 18 órakor.

A kiállítás kurátora:

Nagy T. Katalin

Dorottya Galéria
Budapest, V., Dorottya u. 8.
telefon/fax: (+36-1) 266 0877
Nyitva tartás:
hétfőtől csütörtökig 13-19 óráig
péntektől vasárnapig 11-19 óráig

Fotó: Neumann Ildikó

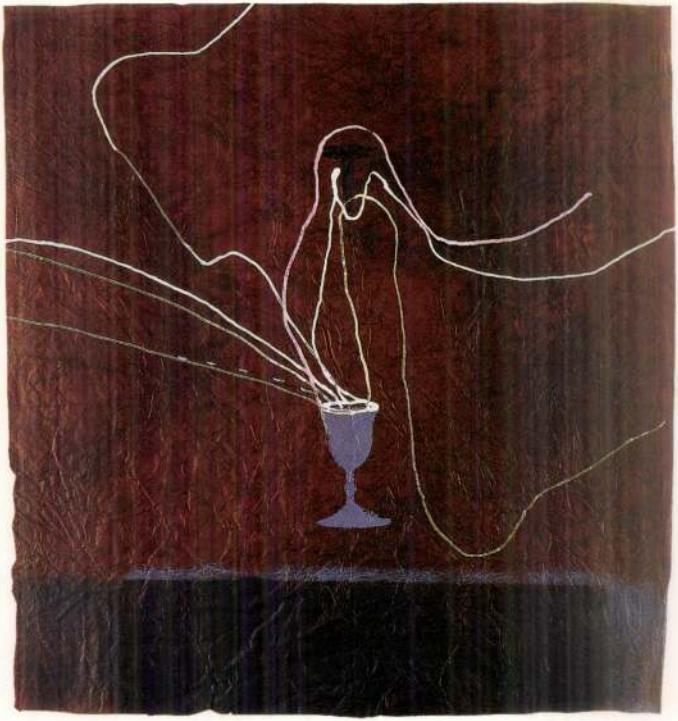

SIFLIS ANDRÁS képzőművész

TRANSZFORMÁCIÓ című kiállításának
megnyitóján
2002. április 8-án 18 órakor levetítjük
SIFLIS ANDRÁS „ASSOZIATION" című filmjét
(technikai munkatárs: Matthias Junior)

Mindenkit szeretettel várunk!

Siebreich Károly

építész

Rozsnyóról † 1856 ban

23 éves

László

Fleischer Decs 85. l.

Siflis András műve (részlet)

Martino Galéria
1052 Budapest,
Galamb utca 5.
Telefon/fax: 338 28 80
Mobil: 06 30 343 8312
E-mail: martino@axelero.hu

MEGHÍVÓ – INVITATION

A **Martino Galéria** és
a **Jugoszláv Szövetségi Köztársaság Nagykövetsége**

szeretettel meghívja Önt
2002. október 18-án, pénteken

SIFLIS ANDRÁS
„A szabadkai városháza üzenetei"

című kiállítására, melyet SZOMATHY BÁLINT író
17 órakor nyit meg a Martino Galériában;
továbbá a művész „Ünnepek" című tárlatára,
amelynek megnyitóját DR. DEJAN JANCA nagykövet
19 órakor tartja a budapesti
Jugoszláv Szövetségi Köztársaság Nagykövetségén;

Utána koktél-est.

A meghívó két személyre érvényes!

Martino Galéria
Budapest, V. ker., Galamb utca 5.
Telefon: 338-2880 E-mail: martino@axelero.hu
Nagykövetség – VIII. ker., Dózsa György út 92/b.
További információ: (30) 343-8312

Martino Gallery and
Embassy of the FR Yugoslavia in Hungary

Cordially invite you on Friday,
October 18, 2002 to the opening of the Exibition of

ANDRAS SIFLIS
The exibition of drawings „The Messages of the City Hall of Subotica"

will be opened by BÁLINT SZOMBATHY, writer,
at 17.00.p.m. at Martino Gallery –
and The exhibition of paintings
„Holidays", will be opened
by the ambassador DR. DEJAN JANCA,
at. 19,00 p.m. at the Embassy of the FRY in Budapest.

Cocktail to follow.

The invitation is valid for two persons.

The address of Martino Gallery:
Budapest, V. Galamb u. 5
Tel.: (36 1) 338-2880 E-mail: martino@axelero.hu
The address of Embassy of the FRY in Budapest:
VIII. Dózsa György u. 92/b.

A Moral Kft. tisztelettel meghívja Önt

Siflis András képzőművész

„OZNAKA.04" c. kiállításának megnyitójára

2004. szeptember 29-én, szerdán 18 órára

A kiállítás megnyitóján
a művésszel beszélget: Dr. Ébli Gábor esztéta,
fogadás 22 óráig.

Helyszín:
a **Moral Kft.** kiállítóterme,
1082 Budapest, Vajdahunyad u. 13.

A kiállítás megtekinthető október 1-ig.

Moral Kft. cordially invites you
to the opening o fan exhibition entitled

„OZNAKA.04"
works by
Andras Siflis

On September 29, at 6. 00 p.m.

Opening talk with the artist: Dr. Gabor Ebli,
reception until 10 p.m.

Place:
Exhibition room of **Moral Kft.**
1082 Budapest, Vajdahunyad u. 13.

The exhibition can be visited until the 1. October.

Moral Kft.

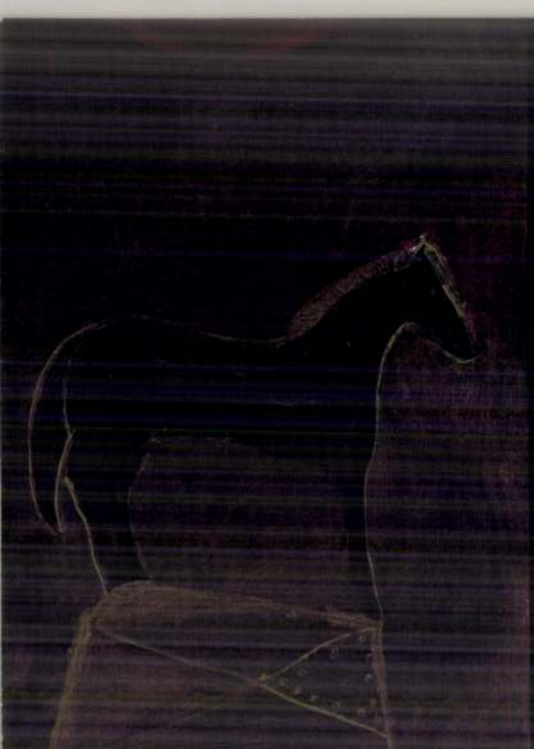

OZNAKA.04

Raiffeisen Galéria

Siflis András

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk Önt a **Raiffeisen Galériába**
2008. május 13-án, kedden 17:30 órára
SIFLIS ANDRÁS „Poetico Commerziale" című
kiállításának megnyitójára.
A kiállítást megnyitja: **Hajdu István**
Közreműködik: **Csepregi Gyula** – szaxofon
Egri János – nagybőgő
Orgon Albert – ének

A kiállítás 2008. május 13. és június 29. között
látogatható – hétvégén is.

Raiffeisen Galéria
1054 Budapest, Akadémia u. 6.

VELÜNK KÖNNYEBB **Raiffeisen BANK**

Kiállítás

Heidi Heimatban

Honvágy

Siflis András

Fotó: Sióréti Gábor

A kiállító művészek nevét olvasva olyan felületes benyomásunk támadhat, mintha a művészeket összekötő kapocs az idegenben való létezés, az otthon ideiglenes/állandó elvesztésének megélése lenne. Siflis András Szabadkáról, Szombathy Bálint Újvidékről származik, Kicsiny Balázs négy évig élt Angliában, Robin Sperling az Alföldön lakik – Sugár János pedig a kakukktojás.

Kezdeti rossz érzésünket – hogy olyan, múltba révedő tekintetek által vezérelt műveket láthatunk, melyekben a szerzők számunkra ismeretlen emlékek felett búsonganak, miközben szügyig merülnek a nosztalgia édes-bús langymelegébe, vagy gyötrődnek, és fájdalommal telve sóvárognak az elveszett otthonuk után – a kiállított művek többsége nem igazolta. A prekoncepciónak egyedül a külföldön született művész produkciója felelt meg: a képeken uralkodó szürkésbarnás szín, az elmosódott kontúrú, alig felismerhető, személyes jelentőséggel bíró tárgyak (telefon, pisztoly), a művek karcosnak tűnő felülete összességében éppen az emlékezet mélyére süllyedő, lassan elhalványuló egyéni múltelemek felidézésének és rekonstruálásának nehézségét mutatja. Robin Sperling két szellemidéző képének installálása a kiállításrendezési szokásoktól „forradalmi" módon eltér – a művek mellé ugyanis olyan szöveget helyeztek, amely a művész négy, a kiállításon *nem* látható képét interpretálja. A kiállítás katalógusából ugyan kiderül, hogy a kiállított művek valóban az egyik elemzett, de számunkra láthatatlan kép variációi, mégsem tűnik teljesen elvetendő gyakorlatnak, ha *van* kapcsolat az értelmező szöveg és a kép között. Talán maga a kiállítás kurátora is meg tudta volna oldani ezt a nem túl bonyolult problémát.

A *Honvágy* koncepcióját az egyik kiállító művész jegyzi, s valóban, Siflis András szövege jóval izgalmasabb kiállított képeinél. A művek mintha Siflis – az idealizált és bálványozott emlékkép töredékességét boncolgató – gondolatmenetének didaktikus illusztrációi lennének, ilyen a hajómotívum és a víz, az egymáshoz nem illeszkedő testrészekből „összeálló" festmény, és az ezt keretező, valódi függöny, amely mintegy jelzi, hogy lehullt a múltban rejtőző, a felejtés nyomán elhalványuló, eltakart emlékekről a lepel.

Míg Sperling és Siflis szubjektív, csak az egyén számára releváns otthonképet mutat fel, a többi művész a kollektív emlékezet ismert vagy ismeretlen képeit vizsgálja. Kicsiny Balázs videója a somorjai At Home galériában bemutatott installációján alapul. A *Domesztikációs kísérlet* során négy, fényvisszaverő mellényt, fejükön pedig méhkast viselő navigátort látunk, akik a kiállítóterem sarkainál állva egymással ellentétes jelentésű, a repülőgépek földi irányításánál használt jelzéseket mutatnak. A hangtalan munkálkodást egy lassan körbeforduló kamera követi, és innen, azaz a néző pozíciójából hallatszik az egyetlen zörej is – mintha egy kétségbeesett méh zümmögne. Míg a mindenkori néző helyzetéből világossá válik, hogy egyértelmű iránymutatást hiábavaló a külvilágtól remélni, hogy az otthon utáni vágyakozás egyenlő a végtelen, soha be nem teljesedő várakozással, a mű eredeti pozíciója egy sokkal konkrétabb olvasatot is megenged. A somorjai galéria ugyanis egy deszakralizált térben, a volt zsinagógában található, abban az épületben, melyet a helyi hitközség csak harminc évig használhatott. Az otthontalanság, a megállás nélküli keresés nemcsak a Bolygó Zsidó toposzát idézi meg, hanem a városból elhurcolt emberek hiányát is – akiket az aktuális politikai irányt követve távolítottak el, majd radíroztak ki a kollektív emlékezetből.

Szombathy Bálint két konceptualista művet mutat be. Míg a *Városok megmutatása* című műben „tematizálva" van a honvágy – olyan budapesti utcanévtáblákat láthatunk, amelyek egy-egy vajdasági település nevét viselik, s amelyek mellé Szombathy az eredeti helyszíneket ábrázoló képeslapokat helyezett – a *Heimat-képek* című sorozat a sztereotip hazaképeket vizsgálja. A döntően alpesi tájra emlékeztető Heimat idilljében egy piros fejkendős nőalak, Heidi álldogál. Szombathy kisajátítja a nemzeti mítoszok képi archetípusokon keresztül történő megjelenítéseit; egyrészt megkísérli, hogy Heimat-képpel nem rendelkező országoknak is „arcot" adjon, másrészt aláírásával szignál néhány ilyen tárgyú, giccses festményt is. Az átminősített letekkel és a kreált (hamisított) országimázs-sablonokkal Szombathy ironikusan nemcsak az otthon és a haza problematikáját, hanem a képzőművészeti és a valódi „valóság" viszonyának kérdését feszegeti.

A kiállítás egyik legizgalmasabb műve Sugár János installációja, bár kissé nehezen szuszakolható be a kiállítás címébe. A falon kézírásos, személyes hangvételű lakáskereső cédulákat láthatunk – a saját otthon iránti vágyakozást jelző cetliket sokszorosítják, s valójában ingatlanügynökségek készítik. A bizalmas hangvételű szórólapok mögött egy olajozottan működő gépezet áll, akárcsak a cetlik közé vetített, a *Legyen Ön is milliomos* című vetélkedőből összevágott jelenetek esetében. A végtelenített videón azokat a pillanatokat láthatjuk, amikor a műsorvezető izgatott hangon bemutatja a játékra vállalkozó delikvenseket, akik a meg nem szűnő tapsvihar közben hülyén integetnek a nézők felé. A vetélkedő egyénekből uniformizált bábok lettek – akar Ön egy ilyen hon után vágyakozni?

Dékei Kriszta

Budapest Kiállítóterem, Szabad sajtó út 6. Nyitva: december 2-ig

Fotó: Sióréti Gábor

rás. A *Csontbrigád*, mint minden Rejtő-feldolgozás, alapvetően a fanoknak szól. Ez a regénye minden nehézség mellett azért volt hálás feladat, mert többdimenziós. Van, aki csak a humorát veszi le, van, akit a krimiszál izgat, és van, aki mélyebben elmerül a szövegében. Mindenki talál benne valamit.

MN: 350 oldalas a regény. Menynyi és mi maradt ki belőle?

PÁ: Sajnos nem maradhatott benne minden szál és epizód. Az elkészült terjedelemben is egyben kellett tartani a történetet, és a 40 szereplőt úgy kellett hangban „mozgatni", hogy közben a rádióhallgató számára a cselekmény is követhető maradjon. Vannak logikátlanságok, az író által is megoldatlan rejtélyek, a történet vége egy kicsit össze is lett csapva a gyorsan elvarrt szálakkal, de ezen mi sem tudtunk sokat segíteni. Rejtő helyett írni nem lehet. Azt a megoldást választottam, hogy a történetbe került egy fotós, egy bújtatott narrátor, aki a könyvben maga a mesélő Rejtő, s így megmentettük a narrációban rejlő információkat. Azt, ami Rejtőt láthatóan ebben a regényben a legjobban érdekelte, a koncentrációs tábor emberi tragédiáját.

MN: Mi az oka annak, hogy most többen is a *Csontbrigád*ra hajtanak? Pálfi György filmet, a Korcsmáros unoka a nagypapa szellemiségében képregényt készít belőle, de színpadra is viszik. Túl sok a véletlen.

PÁ: Lehet, hogy maga Rejtő az oka. Az, hogy a *Csontbrigád*dal eddig nem nagyon tudtunk mit kezdeni. A *Vesztegzár a Grand Hotelben* adta magát filmként a 60-as években, *Piszkos Fred* és a légiós-történetek pedig annyira időtlenek, hogy bármikor sikeresen feldolgozhatók voltak. A *Csontbrigád* aktualitását ma talán a politikai mondanivalója adja; úgy tudom, Pálfi filmjének középpontjába az elárult barátság és a hamis vád kérdése kerül majd. A miénkről pedig az a véleményem, hogy bár több mint húsz éve vagyok ezen a pályán, soha ennyire közel nem került hozzám munka. Ez eddigi pályám csúcsa – mindenféle értelemben.

MN: Feltűnt, hogy a szokásosnál is több a zörej és a különféle effektek. Szándékosan?

PÁ: Az író által lefestett poklot nem lehetett csak a színészek hangjára bízni, ráadásul a regény fő helyszínét, a Pokoltetőt minél hitelesebben akartuk visszaadni. Több külső felvételt is felhasználtunk az effektek elkészítéséhez, de néha még ez sem volt túl egyszerű. A csákányozás hangját például Csobánkán próbáltuk felvenni, egy szakasz katonai főiskolás ütötte a szerszámokkal a kőfejtő köveit. A katlanban forgó szél miatt azonban nem tudtuk a kopácsolást egy az egyben rögzíteni. Felvettünk egy-egy jó ütést, de kiderült, hogy csak a mély hangok használhatók jól, és hiányzik a csilingelés. Végül Markovits ment el a Duna Tv-hez, és addig keresgélt, míg megfelelő csilingelő hangot nem talált. A kettőből, kétheti munkával, leütésenként rakta össze a hangmérnök a csákányozás csilingelő-kongó effektjét.

MN: A *Csontbrigád* az MR3-Bartók rádión november 5-től, nyolc munkanapon, mindig délután kettőtől került adásba. Annak a munkának a terméséről beszélek, amin fél évig napi 10-12 órát dolgozott a stáb, és ami közel 4 milliós költségvetésből készült el. Nem túl kicsi, sovány a végeredmény a befektetett energiákhoz képest?

PÁ: Ígéretünk van arra, hogy 16 részre bontva az MR1-Kossuth is műsorára tűzi majd. És azt sem tartom elképzelhetetlennek, hogy most, amikor a hangoskönyvek boomja szinte tapintható, valamilyen formában majd a boltokba is elkerül a mi *Csontbrigád*unk.

Szabó M. István

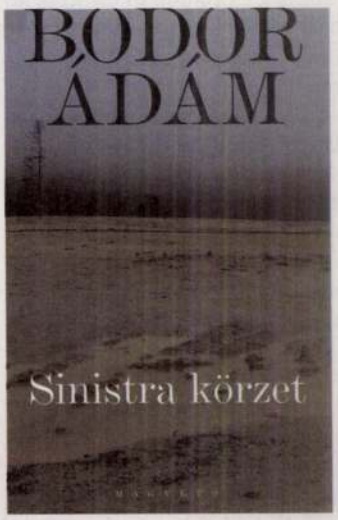

szétfújja a szél (mint Béla Bundasiant), vagy madár fészkel a szájukba (mint Borcan ezredesnek). A Hamza Petrika ikrek egyikének irracionális okokból történő önkaróbahúzása sem okoz semmi meglepetést: „A fiú, azt hiszem, karóba húzta magát. – Az mi az ördögöt jelent? – Na mégis, mit! Megkeresi a fenekén a lyukat, beleilleszti a rúd hegyét, és – zutty! – beleül."

A regény atmoszféráját – az imént említett szenvtelenségen kívül – a jellemek felemás megjelenítése teremti meg. A jellemábrázolás fő eszköze a homály, mégpedig a „célzott" homály. Bodor mindegyik figurájáról eltitkol valami lényegeset. Így jön létre az a félelmetes légkör, amely minden pillanatban azt sugallja, hogy bármi megtörténhet. Ha pedig ezt összevetjük az erkölcs hiányával és a szenvtelenséggel, máris – részben – láthatóvá válik a Sinistra körzet belső motorja. Ezt a motort erősítik a regény formai megoldásai is. Ahogyan Szirák Péter írja: „A Sinistra körzet elemi retorikai képlete a kihagyás és a sorrendcsere mellett az ismétlés és a halmozás alakzataira épül."

Érdemes megnézni a regényt „tér-idő" szempontból is. Azt tapasztalhatjuk ugyanis, hogy ellentétben a tér meglepő kidolgozottságával, az idő gyakorlatilag nem létezik. Minden egyes fejezet (pontosabban: novella) újra és újra elkezdi elölről elmondani és felépíteni a körzetet. Az események pedig semmilyen folyamatba nem illeszkednek: megfogható cél és ok nélkül történik minden. Létezik tehát egy tér, amelyben tökéletesen mozdulatlan az idő. Emiatt jeleztem az írásom elején, hogy tévesnek tartom a *Sinistra körzet* konkrét történelmi vagy politikai megközelítését, hiszen a regény egésze éppen az időbeliségnek mond ellent (ez természetesen nem zárja ki azt, hogy éppen ezáltal egy konkrét politikai-történelmi korszak leglényegét írja körül Bodor).

A félelem légkörét fokozzák a *Sinistra körzet* emberi (?) kapcsolatai is. Nincsen tiszta képlet ugyanis: nevelt fiúk, féltestvérek, nevelőszülők, közös szeretők. Ezek mind az esetlegesség fogalmát hordozzák, semmint a kötődését vagy a ragaszkodását. Így aztán még két ember viszonyában sem beszélhetünk közösségről és vágyról, hanem inkább csak magányról és ösztönről.

Ebben a világban nem létezik a csoda. Misztikus előjelek, ha vannak is, mind baljósak, és mind előjelek maradnak csupán, azaz még azok sem, hiszen mindig kiderül, hogy nem jelölnek semmit. Bodor Ádám mítoszt teremtett, csodás elemek nélkül. Ezen elemek hiánya által mitológiája viszont kilép a pusztán mítoszi (jelölő) szerepből. Tényregény. Egy örökre befejezetlen, zárt világ.

Babiczky Tibor

2007, Magvető, 157 oldal, 2490 Ft

SIFLIS András
Új Művészet 1992.2

vészek inteni, nem megijeszteni kívánnak. Segítenek számunkra megfogalmazni mindennapi kis (vagy óriási) félelmeinket, szorongásainkat, s talán megtalálni a kivezető utat. Néhány hangulatos, lírai, finom vonalú rajz pedig gondolatiságával értékeinkre, ember voltunkra figyelmeztet.

Különös értéke a magas színvonalú anyagnak, hogy az ez idáig is rendszeresen visszatérő „nagy nevek" (a teljesség igénye nélkül: *Banga* Ferenc, *Szabó* Tamás, *Gaál* József, *Földi* Péter, *Kovács* Péter) mellett Salgótarjánban új, de nemzetközi viszonylatban annál ismertebb nevek is fémjelzik a biennálét. Így *Simonyi* Emőke és *Gyarmathy* Tihamér is szerepel a kiállító művészek között.

A múzeum földszinti kamaratermében a két év előtt Csohány Kálmán-díjas *Szemethy* Imre ironikus *Gyorsnaptárát* és a nagydíjas *Schmal* Károly grafikai sorozatát tekinthetik meg az érdeklődők.

A VI. Országos Rajzbiennálé szeptember 26—november 23. között várja látogatóit.

PEÁK ILDIKÓ

Természet, mitológia, expresszió

Jovián György, Siflis András, Lise Horsley kiállítása

Az alig egy éve működő KAS Galéria *Nyakas Ilona* vezetésével próbál lehetőséget biztosítani kortárs alkotók bemutatkozásainak. Jovián György, Siflis András és Lise Horsley kiállítása is azt jelzi, hogy a galéria célkitűzései között a minőség mellett a különböző irányokból jövő megnyilatkozások támogatása szerepel. Így kerülhetett most egymás mellé három egészen különböző habitusú alkotó.

(Jovián György) Természetes anyagok — föld, homok — keverékével dolgozik. Ez túlmutat a puszta technikai megoldás leleményességén, törvényszerűségén: színvilág és felület komplementaritásán. Az anyag olyan kisugárzásaival találkozhatunk, amelyek nemcsak természetessé teszik a formákat — a keresztet, a fény-árnyék, keletkezés-elmúlás játékait —, de visszaillesztik mind a műalkotást, mind a befogadót egy archaikus világértelmezés keretébe. Újra érezhetjük és megélhetjük, amit a görögök a *physis* fogalmába sűrítettek bele, és amit mi már olyannyira elfelejtettünk: az ember csak a természetbe ágyazottan, csak így ismerhet magára, a többi cselekedete a „létfeledés" állapotát erősíti csak. Hiszen minden tevékenysége a kezdőponttól a végpontig a természethez is kötött, s ennek hangsúlyozása azért fontos, mert ez halványodik napról-napra, és ennek a hiánynak a tudatosítására nem elegendőek a tudomány és politika eszközei.

Jovián képei ezt a tudást fogalmazzák meg érzéki-képi úton, s mindezt a szimbólumok olyan élővé tételével, amelyben a természet többé nem kijátszandó ellenfél, hanem értünk való egész.

(Siflis András) A „rajzfestményeket" — amelyeket Siflis Andrástól láthattunk — szintén valami archaikus erő hatotta át. Csak míg Jovián a természetesség átütő erejével, kisugárzásával fogalmazta meg létélményeit, addig Siflis intellektuális megközelítései inkább az elgondolkodtató felé irányították figyelmünket. Az erős színek gesztusszerű használata, az agresszív festői foltok és a finom, sokszor lebegő alakok együttese azt az egzisztenciális helyzetet jelenítette meg, ahol az egyén már nem talál fogódzót jelenében. A magánmitológiák megteremtése, ami a képeket alapjukban jellemzi, jellegzetesen a nyolcvanas évek elejétől tartó posztmodern trendbe illeszti az alkotásokat. Az már más kérdés, hogy a finom vonalak kontúrjai, amelyek Siflis rajzain olyannyira „erőteljesen" jelentkeztek, most a festményeken kevésbé tudtak érvényt szerezni maguknak.

(Lise Horsley) Lise Horsley expresszív képei azt a lényeges prob-

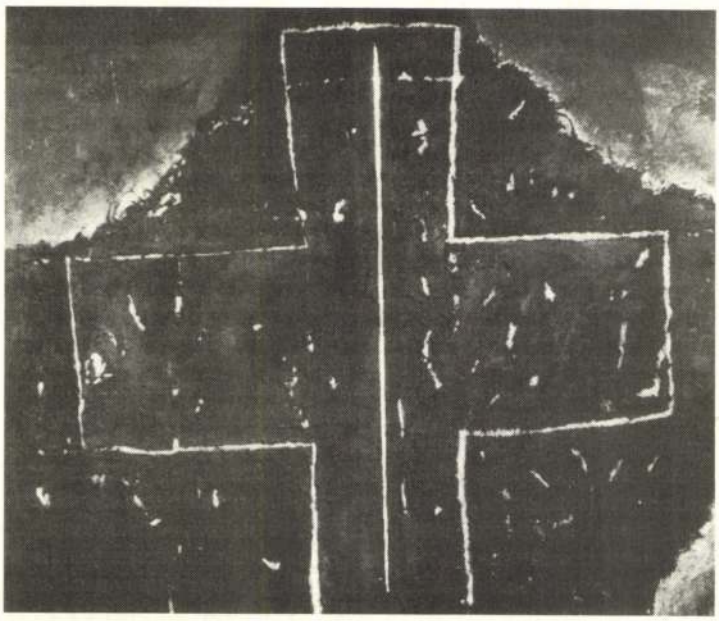

Jovián György: Nagy festmény, 1992, vegyes technika, vászon, 170 × 220 cm

lémát fogalmazták meg, azoknak a reakcióknak a kivetüléseit rögzítették, amelyek modern világunkban különös élességgel jelentkeznek. A káosz kísértését felülmúlni, úgy, hogy megéljük, leképezzük, s az ábrázolás mágikus cselekedetével fel is oldjuk. Paradox módon a káosz körülhatárolásával viszünk rendet a világba. A képlet így tiszta is lenne. A műalkotás sorsa most már csak azon fordul meg, hogy a kép közös jelentésre számot tarthat-e, bekerül-e a sensus communis világába. Néhány visszafogottabb részlet azt jelzi, hogy az alkotó rendelkezik ezzel a lehetőséggel, a többi már „csak" a kitartó művészi és egzisztenciális intuíció egybejátszásán és megvalósításán múlik.

Jovián „természet-utánzásai", Siflis „individuális-mitológiája" és Horsley sorsproblémákat megfogalmazó „káoszexpressziói" azt a sokféle művészi irányt és különböző minőséget jelezték, amelynek folyamatos felmutatásával valóban a Kortárs Alkotók Stúdiójává válhat a KAS Galéria.

(Kortárs Alkotók Studiója 1992. márc. 19—ápr. 19.)

BOHÁR ANDRÁS

A szembenézés kockázata

Muzsnay Ákos kiállítása a Békés Megyei Könyvtárban

Művei nagy részén a transzcendens világ és az emberi lét kapcsolatát faggatja. Sajátos drapériával köti gúzsba alakjait, s ebben a kiszolgáltatott helyzetben esendőségünk kérdőjeleit fogalmazza meg. Nem lehet véletlen, hogy szinte bárhová küldi kiállítani grafikai lapjait, a bíráló bizottság díjjal ismeri el tehetségét. Így volt ez a Vásárhelyi Őszi Tárlaton, a Salgótarjáni Rajzbiennálén,

Muzsnay Ákos: Tanulmány (Sütő Andrásnak), 1989, rézkarc, 15 × 11 cm (Fotó Muzsnay Ákos)

vagy legutóbb a békéscsabai Alföldi Tárlaton. Külföldön, legtöbbször német földön voltak egyéni kiállításai, a csoportos tárlatok kapcsán bemutatták grafikáit New-Orleanstól Barcelonán át Stockholmig.

A drámai hangvétel jellemzi minden alkotását. Az emberi alakok elmosódott formája vagy töredékes szobrokhoz hasonló megjelenítése nyújtja a művek különös atmoszféráját: elhagyatottságról, az egymásra figyelés ordító hiányáról vallanak.

Muzsnay szkepticizmusa felkiáltójel egy többdimenziójú világért, amelyben az emberek kiteljesíthetik magukat. Az alkotásaiból komponált ívek, törésvonalak erre az álomra utalnak. Az alakok története szavakkal el nem mondható kölcsönhatásokról, kockázatokról, konfliktusokról szól. Az egymáshoz való humánus viszonyunk kiemelhet bennünket a magányosságból, a szárnyaszegettségből, önös, kisszerű életünkből. Mítoszokból vesz át elemeket, részletekből építkezik, torzókat deformál tovább. Kielégítetlenül izgatja az emberi kapcsolatok keletkezése, a szorongás és melegség kialakulása. Meditál és megles, együttérez és felháborodik, mindezt értünk teszi. A mesterségbeli igény méltósága, a rend vagy a rend iránti vágyakozás erősíti a grafikák üzenetét. Ebben a korban, amikor minden szétesni látszik körülöttünk, teljesítménye tiszteletet parancsol.

CS. TÓTH JÁNOS

Nőkről

Decsi Ilona kiállítása

Ez a kiállítás a nőkről szól. Decsi Ilona munkái miniatúra finomságú sorsképek. Hajdanvolt asszonyok, örök ideálok, akik legendáikkal együtt formálódtak képpé. Csendes és harmonikus képekké.

Emlékek, hangulatok, mesék útján bolyong a művész, de mai szemlélettel örökíti meg modelljei mindennapjait. Nem drámák, heroikus küzdelmek tanúi vagyunk. Máshonnan indul, nehezebb utat választ, kevésbé látványosat. Nem a káoszt, a zűrzavart, hanem a csöndet. Az emberien köznapit emeli a művészet rangjára.

Vágyakozást fiatal szerelmére, a házasélet szép és megszokott, mindennapi életbe épült pillanatait. *Emlékezés*ének öregasszonya valaha átélt, vagy csak csodált világból teremt magának álombirodalmat.

Decsi Ilona ecset- és ceruzavonásai mögött ezek az időtlen alakok rejtőznek és léteznek. A múlt madonnáit, nőit hívja lapjaira, mert hisz és hihet abban, hogy a régi forrásokhoz visszanyúló műalkotásoknak a XX. század embere számára is van közlendője. Állandóságot hirdető figurái kilépnek saját korukból, maivá válnak, kortársaink lesznek.

Többek között ezért is fordul nagyméretű rajzsorozatában Erdélyi Zsuzsa: *Hegyet hágék, lőtőt lépék* című archaikus népi imádságok gyűjteményéhez. Az apokrif imák olyan gyöngyszemek, melyek elveszettnek hitt kultúrák kincsei. A szakrális népköltészet világának összetevői itt

ÉRI GALÉRIA
1022 Budapest,
Endrődi Sándor utca 10/A
Telefon/Fax: 115-6329

SIFLIS ANDRÁS festőművész
kiállítása 1992. szeptember 17-én nyílik
az Éri Galériában.
Várjuk Önt és Családját 17–19 óráig.

SIFLIS András

ÉS 1992 sept. 25

Siflis András festményei

A rózsadombi Éri Galériában október 29-ig láthatóak Siflis András festményei. „A sikeres tavaszi székesfehérvári bemutatkozás óta Siflis tovább gazdagította sajátos egyéni mitológiáját, színekben mind kiteljesedőbb festményeinek, rajzainak sorát." — írja ismertetőjében a (művész?)

ÉLETRAJZ

Siflis András 1955-ben született Szabadkán (Subotica, Jugoszlávia). 1985-ig ékszerészként dolgozott, azóta kizárólag grafikával és festészettel foglalkozik. 1988-ban települt át Magyarországra. 1990-ben megkapta a Krasner-Pollock Foundation ösztöndíját.

BIOGRAPHY

András Siflis was born in Szabadka (Subotica, Yugoslavia). He worked as a jeweller till 1985, since then he has been dealing with graphic art and painting. Since 1988 he has been living in Hungary. He won the scholarship of the Krasner-Pollock Foundation in 1990.

SIFLIS Andras

EGYÉNI KÁLLÍTÁSOK/ONE-MAN SHOWS

1986 Városi Színház, Újvidék/Novi Sad
1988 Gradska Biblioteka, Szabadka/Subotica
1989 A Budapest Galéria Kiállítóháza, Budapest
1990 Jókai Klub, Budapest

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK/GROUP SHOWS

1990 Képzőművészeti pályázat Kölcsey Ferenc születésének 200. évfordulója alkalmából. Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest
1991 Szűk kapu. Budapest Galéria, Budapest
Katona József emlékére. Kortárs képzőművészek alkotásai. Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest

Esővén.

Szeles fehérvár, Istvan Kis Mu

1992

Bibliográfia/Bibliography

Art Lover: Bemutatjuk. . . . Új Symposion, 1988. 9. sz. 38.
Gottesman Imre: Siflis András képei. Magyar Szó, 1986. IV. 5.
Kerekes László: A hét képzőművésze. Egy ismeretlen tehetség. Magyar Szó, 1984. X. 27.
Kocziszky Éva: A szív archeológiája. Siflis András grafikái. Hitel, 1991. XII. 10. 25. sz. 31–33.
Rugási Gyula: Archaikus bábjáték. Siflis András képeiről (ekpharászisz). Nappali Ház, 1991. 4. sz. 55–60.
Sebők Zoltán: Egy képzeletbeli kiállítás képei. Siflis András világa. 7 nap, 1985. II. 22.
Szegő György: Galéria. Playboy, 1991. 8. sz. 16. (A Szűk kapu című kiállításról)
Tolnai Ottó: Notesz. Híd, 1988. 2. sz. 272–283. (Péter László, Siflis András, Szilágyi László munkáiról)

SIFLIS András

Sziveri Jancsinak Életünk, XXXVII.évf.3.sz
1990

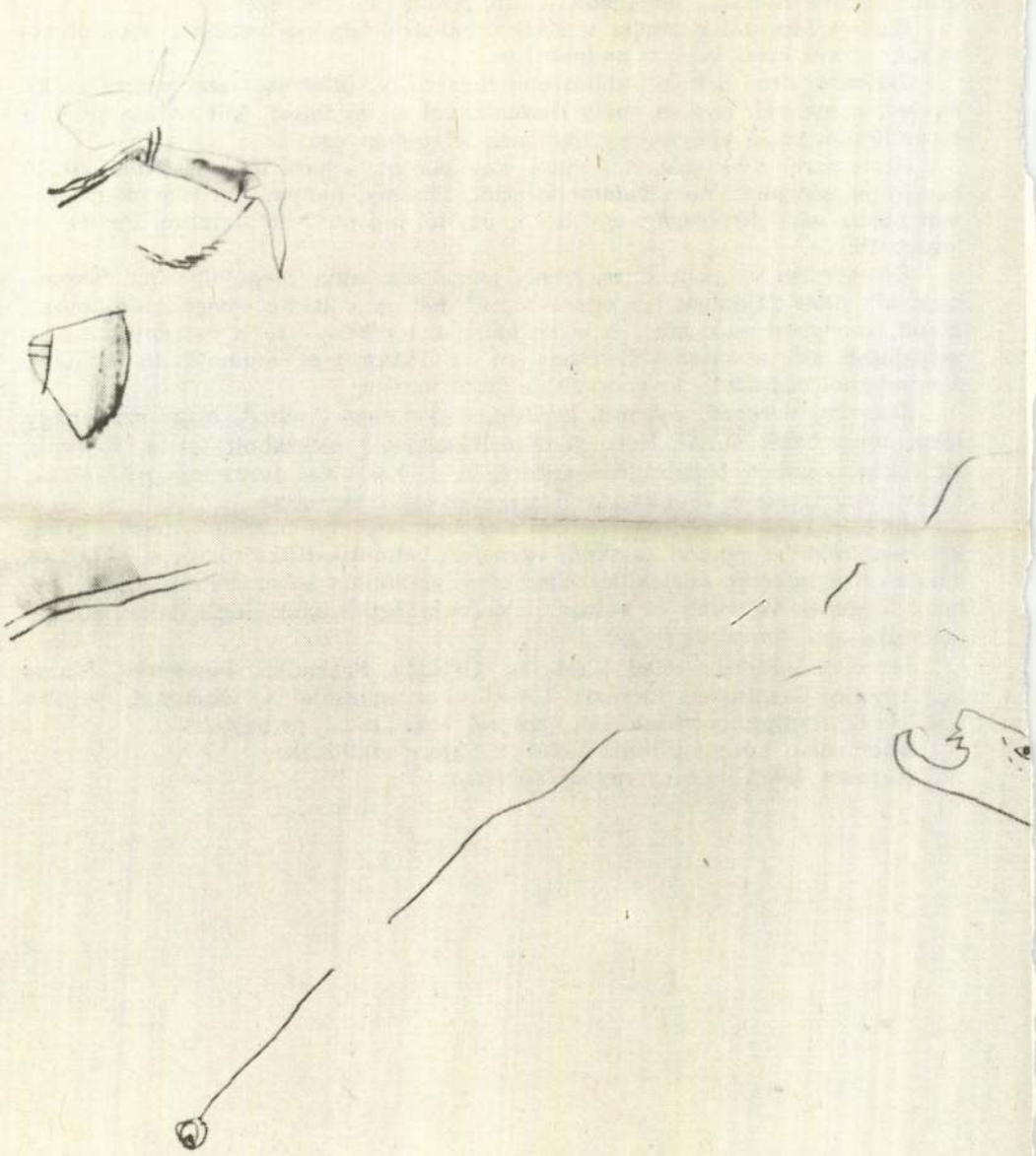

199. Lebrun (2-3)

Sziveri János sokáig elnyomott és kiközösített költő volt. Számára a magyar nyelv volt az életben maradás eszköze, az építés, a rombolás szerszáma; a kulcsok, a formák és kelepcék műhelye, a „varázsigék" öntőmintája. Ellenállhatatlanul vonzódott a pontosság felé. Kezdetben fel akarta vállalni világunk összes ellentmondását, később már csak a leglényegesebbre koncentrált; tudta, hogy a nagyon ősi és nagyon köznapi dolgok ismétlődnek: születünk, szeretünk, szenvedünk és meghalunk. Az áthatolhatatlannak tudottba, sötétségünk kiszámíthatatlan tömegébe, a tiltott zónákba igyekezett.

Sziveri Jánossal kapcsolatban sok mindenről lehetne beszélni, csupa olyasmiről, amiről most inkább hallgatni kell.

Jancsim, sírod a túlélő költészetet hirdeti. A költészetet, amely a teljes lét nyelve, a nyelvek nyelve, mely összekapcsol és elválaszt, épít és lerombol, a formáló mozgás, a világanyag jövőjének letéteményese.

Amit ezzel a szaggatott, sohase elég pontos, sohase elég szabatos, ziháló beszéddel keresünk, nem valami kísérlet, törvény, hanem egy tünemény, eleven húsba vágó fénysugár, egy hol gyógyító, hol pusztító fluidum. Puszta lélegzetvétel.

És egyetlen végpont sincs, amely megoldást adna, megnyugtatna. Semmi, csak a szűkös fájdalom, az egyre táguló tér. A költészet megalapozhatatlan csönd, amelyben csak azért is előre halad a törékeny szó, a botrányos szó, a megalázott szó, a hasznavehetetlen szó. A költészet ellenállhatatlan lendület, a mindentől elszakadt, űr roncsolta előrenyomulás.

Jancsim, derekad, nyakad, gerinced egyenesen viselted. Nagy szív, nagy lélek, nagy barát voltál. Hordoztad méltósággal a rádszabott sorsot. Nekünk, akik szoros emberi barátságban álltunk veled közel két évtizede, egyaránt fáj a barát elvesztése és munkásságod megszakadásának tudata.

Jancsim, költészeted és szellemed tovább fog élni bennünk, mert egybeköt bennünket a pannon fateknő, egybefon bennünket az örökös, a vállalt és választott vándorlás, menekülés. Egybefon bennünket a hazátlanság érzése, az, hogy idegenek vagyunk és voltunk. Sorsunk legtitkosabb, legfájdalmasabb és legértékesebb komponense ez.

Jancsim, búcsúzik tőled Vajdaság, Újvidék, Szabadka, Becskerek, Muzsla, Temerin, Csantavér. Búcsúzik tőled az Íróegyesület, a vajdasági magyar írók, az Új Symposion, tisztelőid, barátaid, sorstársaid és bajtársaid.

Búcsúzunk, búcsút intünk néked, a hajóra szállónak.

Jancsim, Isten veled, nyugodj békében.

SIFLIS András

A SZEGÉNYEKET TÁMOGATÓ ALAPÍTVÁNY

meghívja Önt és családját
1990. december 5-én 14 órára
a Magyar Nemzeti Galéria III. emeletén rendezendő
kiállítására

lo.ooo

A kiállítást megnyitja *MÉSZÖLY MIKLÓS*

lo.ooo

(aki a 10 évvel ezelőtti kiállítást is megnyitotta)

A KIÁLLÍTÁS KÉPEIT
1990. december 8-án 11 órakor

AUKCIÓRA BOCSÁTJUK,
melynek bevétele a SZETA számlájára folyik be.

64. Siflis András: Alak kutyával
papir, tus, akv. 7ox5o cm

65. " Állatok
papir, tus, kr:a, o. 7ox5o cm

„Találkozások Európával"*

LÁSZLÓFFY ALADÁR

A világ teremtése

Isten hat nap alatt teremtett minden országot, naponta mondva be a grandiózus program soron következő varázsigéit, mígnem készen állott az a hatalmas fekete kúp, ami a haza, az a vulkán, melynek belsejéből az idő tovább ontotta az építőanyagot és felesleges, vagy meg-megingatott sziklái folyton alágörögtek a Vezúv lejtőin. Odaállította hát az Úr lépten-nyomon és koronként a lejtők aljára azokat a később könnyen gyanúba keveredő, hát hatóságilag nyilvántartott és megfigyelt Szüsziphoszokat, akik a ganajtúróbogár, a szent szkarabeusz szorgalmával megpróbálják őket visszagörgetni a tüzet okádó alakulás pereméig. Hol sikerült, hol nem – abba sosem maradt e munka. Miközben szüntelenül dörgött-villámlott, mert örökre a semmi nem akar szótfogadni a parancsnak, hogy legyen világosság. Így megy aztán végbe egyik kor nappali fényben, a másik éjszakában. Elkerülhetetlen dolog bíbelődnünk a múlttal, mert a múlt is még mindig eljátszadozik velünk. Azt hinnénk ő zsugorodott, holott mi sem bánhatunk vele óriásként. Ki kinek a tenyerében van hát? Ott tartunk vele, ahol egyik Mátyás kori anekdotában a róka fogta csuka, csuka fogta róka; vagy még inkább a másikban, ahol a kenyérmezei csatában felkiált Kinizsi: „Hol vagy Báthory?" – de csak egy szeleburdi közvitéz ordítja túl a csatazajt: ... „ehol vagyok, fogtam egy törököt! – Hát akkor hozd ide! – Nem lehet, mert ő visz engem! ... "

A kis népek irodalmában több az erőfeszítés, a létfenntartó ösztön szava – állapítja meg Keresztury Dezső –, van eset rá, hogy úgy emelik maguk fölé irodalmukat, mint létük értelmének egyetlen zálogát. Ilyen közeg lelkületét hordoztuk meg mi is annyiszor Európában, hogy a teremtőképesség elemei feltöltődjenek. Hinni kell a nagy, búvópatakként működő, pontosan célba csörgedező hatásokban és abban, hogy az egyéni teljesítményeknek a legkevésbé sem fellegzett be a nagy kollektivista álmok alkonyán. Ami a múltat illeti, Jósika szavaival kérdezhetjük: „Az ember kinek keze-lába meg van kötve, ki mindenütt a láncot hallja csörögni, ha valami után nyúl, ki kémekkel van körözve, kinek legmeghittebb leveleit a fekete kamra baglyai olvassák, ki ha ír, felét kihúzzák, ha szól, a szájkosarat illesztik ajkaira, hogyan ítéljen az idő felett?" Ám minél többet lát, tanul az ember, annál

* A Bornemisza Péter Társaság 30 éves jubileuma alkalmából Bécsben megrendezett romániai magyar írótalálkozó és gálaest anyagából.

elkoptatott szót használni, hogy ökomené, mert ezt nálunk az erőszakos békéltetésre használták – tulajdonképpen az asszimilációnak, az etnikai és vallási asszimilációnak volt ez a fedőneve Romániában –, de hogyha lehántjuk róla ezt a rárakódott réteget, és komolyabban, mélyebben gondoljuk át, akkor talán nem egészen értelmetlen; tehát nem tekinthető értelmetlenségnek, ellenkezőleg. Nem szeretnék most valláselméleti eszmefuttatásba bocsátkozni, nagyon messzire vezetne, csak azt akarom mondani, hogy ez a verseimben is mindig benne volt. Nem lehetett róla beszélni; például ez is az egyik oka volt, amikor ezek a szövegek nem jelenhettek meg, vagy ha megjelentek, akkor a kritika óvatosan kikerülte, vagy elhallgatta azt, hogy ez is benne van. Ez teljesen tiltott területe volt a gondolkodásnak, a létezésnek. Többféleképpen feltámadtunk: így is.

(Kolozsvár, 1990. május 31.)

TÁBORI OTTÓ

Holnaptól

Holnaptól
tavalyig
szikrázik,
havazik.

Szívenlőtt
szavakig
leszállnak
valakik.

Gyémántkő
alapig,
holnaptól
tavalyig.

Dadogó

Egy kritikusnak

Versek öklei
zuhognak,
ledobja lomját
a lélek

Párzik halál,
arcomon *gaz*
térdel, menj
el rögnek?

Irodalmi emlékmúzeum

A költő tolla múzeumba került.
Sok más tárgya közt
itt kapott helyet.
Kopottas, hegyevásott, zöldszínű töltőtoll.
Fényes helyre tette a kegyelet.

Őrzi a csupa-ünnep vitrin.
Mutogatja – értő szókísérettel – egy tündérszőke nő.
Elámulna az ütött-rúgott költő bizonyára,
ha visszajöhetne csak egy fél órára,
ahonnan nem enged vissza senkit
soha az Idő.

SZAUER ÁGOSTON

Másolat

Szúette fekete fából
tükörkeret. Ha pattan,
a szobába lép valaki.
Áll mozdulatlan.
Tárgyak. Egyet kiszámol.
Viszi a foncsor mögé.
És viszi a tükröt,
mert az is övé.
Ez az a reggel:
minden a helyén.
De átlépnek a dolgok
halvány kezünk fején.

Elölről

Elég nem figyelni –
kimarad egy körhintaállat
s a fiú vattacukorzászlaja
Mögötte hány év hány század

Hazaúton szekrényszagú asszony
(Mintha pata rúgta por szállna)
Szatyrában maggá vált gyümölcs
amott állt a háza

A tér talapzatáról
hiányzik Szent György a lóval
Hurkapálca a sárkányszájban
Egy kölyök szalad: kezdő almatolvaj

Az átriadt

Asszociációk Ady utolsó fényképére

Kiég a Gőg, pazar villámkemence,
fanyar, sötét az érzés, rácsorog,
a villámló szem öblös kristálylencse,
világnyi rend – mi benne háborog.

A szó reped, a helyszín tárt, konok,
vad, égő ostor csattan rá a csendre,
s az indulaton árny nélkül lobog
a végső kínnak kéklő végtelenje.

Kilépett tenger ring tova a képen,
fejük lehajtják nyurga Holnapok,
s vacogva jár a visszfény-hóesésen

az *átriadt,* az önnön elhagyott,
de elárulja, bús leplét lerántja,
belégzett sarkkör fehér elefántja.

Indulni hozzá

(In memoriam M. S.)

Őrültség kilépni a házból,
mert még az utak is eltévednek
a mindent elfedő reménytelen
takaró alatt. Már elhallgattak
a harangok, s a gyertyák is
kormozva csonkig égtek.
Most indulok, az ünnep
utáni mélyebb sötétben.
Mikor még fényes a szív.

A lélek hátraarca

Megérint, mint egy dezsavű –
de én ellököm magamtól:
most nem vagyok elég tiszta hozzá.
És eltűnik – talán egy páternoszterben,
talán lefelé – s csak a csupasz
emlék marad, az élmény fedőneve,
a többi elsötétítés.
A többi: várni, hátha megérint
még egyszer, hátha bemondják
két „Más." között a „Hír"-t.
Hogy söpörne rajtam végig,
mint a kartács.

Dadogd el

Már térdedig ér a tenger.
Fogadd el, ha megajándékoz
köveivel. S ha már ott
állsz északi fényben,
csak dadogd el neki
életed szűkmenetét,
mielőtt vágtatva meghoznák
halotti maszkodat, börtönarcú.

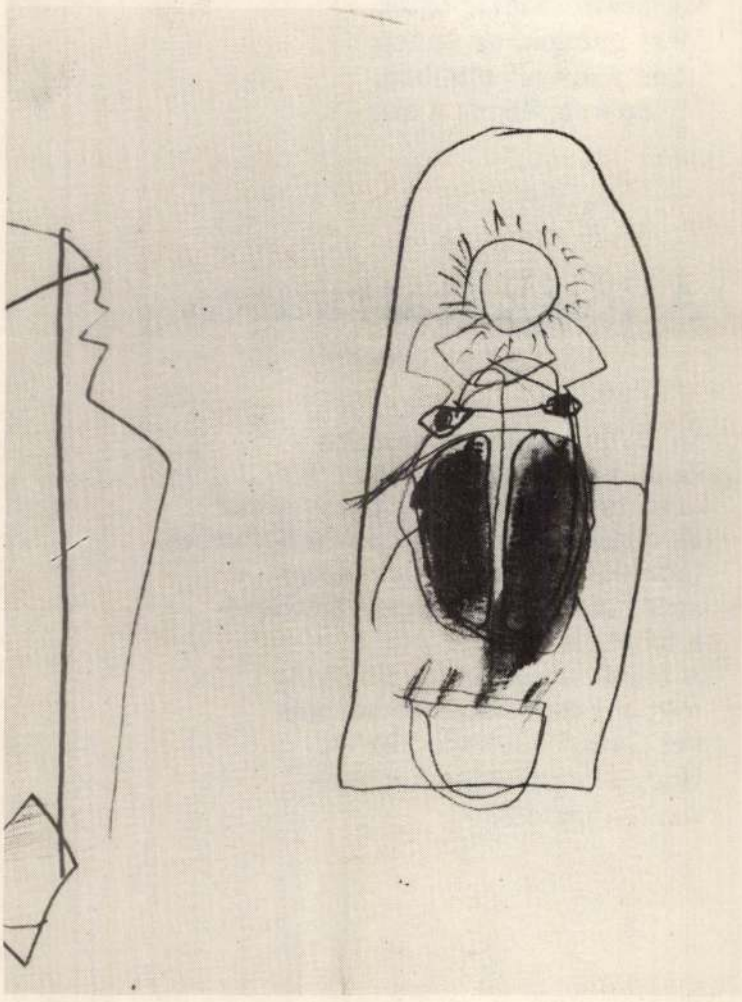

bármily kevéssé ébredt is rá »emberi méltóságának tudatára«, nem fogadhatja el az »öntudatos polgárság« és az ipari munkásság kitűnő tanácsait és a magasságból leereszkedő kegyét mindaddig, amíg ezek a kegyes pártfogók félreismerik a magyar falu problémáit és lehetőségeit."

Kardos Pál és Jászi Oszkár írásait azért is emeltem ki, mert egyértelműen bizonyítják, hogy itt a magyar haladás két táborának vitájáról van szó, és nem valamiféle „zsidó"–magyar ellentétről.

Bár a kötet rendkívül gazdag válogatást tartalmaz, én három írást hiányolok belőle. Az egyik *Ignotus Pál*nak A baloldali mazochizmus című cikke, amelyben a Márciusi Frontot éppen megalapított népi írók elismerése miatt mazochizmussal vádolta meg a (hagyományos) baloldaliakat, mivel ők „újongással bocsátják rendelkezésre hasábjaikat és lelkes dicsérő képességüket minden reakciós akarnoknak, minden horogkeresztségben megfürdött szószátyárnak, ki időnként méltóztatik nagy kegyesen elismerni, hogy a zsidó is lehet tisztességes, a proletárnak is van joga emberi életre." E támadás olyan megütközést keltett, hogy a hagyományos baloldal egyes tagjai is kénytelenek voltak elhatárolódni tőle. *Bálint György* a Gondolat című folyóirat nevében utasította vissza a vádakat – sajnos ez az írás sem szerepel a kötetben – leszögezve, igaz a népiek „a maguk kölün útját járják – de ez a járatlan út, melyet ők törnek az ébredező lelkiismeretű magyar intellektuális ifjúság számára, egyre határozottabban és bátrabban kanyarodik el az eddig egyedül kötelező jobboldali úttól, és a magyar dolgozó tömegek nagy céljai felé közeledik... Ezért tartom működésüket e pillanatban politikai szempontból jelentékenyebbnek ama »százszor különb«-eknél, akikről egyébként eddig nem tudtam, hogy mindig olyan következetes és radikális népbarátok lettek volna."

S nem szerepel a kötetben *Féja Géza* ugyancsak Ignotusnak válaszoló Oldal-dogmatika című írása sem, holott ha helyhiányról volt szó, akkor ez az írás a kötet tematikáját tekintve is fontosabb lett volna, mint a Gömbös Gyulával való találkozásról szóló Féja-írás. Igaz ez utóbbi Féjára nézve kissé elmarasztaló lehet, különösen akkor, ha nem tudjuk, hogy az éppen vád alatt álló szerző védekező taktikájáról van szó. Az általam hiányolt cikkben ugyanis Féja Géza helyesen mutatott rá a népi baloldal és polgári baloldal közti különbségre: „A magyar progresszió – írta Féja – az utóbbi évtizedekben mindig abban hibázott, hogy sokkal több volt a dogmája, mint a reális munkaterve: az elméleti vitatás iránti készsége messze elhagyta tény és helyzetismeretét." Épp ezért a magyar haladás sorsát „nem lehet az ortodox polgári baloldal sorsához kötni. Nagyon széles frontot kell szerveznünk, hogy az átalakulás művét megindíthassuk. (...) Az ortodox polgári baloldali dogmák hatása igen apró társadalmi rétegeket nyert meg, ellenben a szociológiává szélesedő szociográfia felébresztette a nagy, de elfelejtett élményt: a magyar progresszió vágyát."

A „nagyon széles front" azonban nem születhetett meg, hisz a vita során az álláspontok egyre távolodtak egymástól. Ebben szerepet játszott az is, hogy a népiek táborából elhangzó antiszemita kijelentések megerősítették az urbánusokat azon leegyszerűsítő véleményükben, amelyet Ignotus Pál 1936-ban így fogalmazott meg: „Vigyázat: itt két irány áll szemben egymással. Az egyik, mely a parlagot és a parlag urait akarja úrrá tenni (vagy úr-

nak megtartani) egész Magyarország fölött. A másik, mely szerint a fejlődés egyetlen lehetséges módja: a szomorú, a sivár, az állati sorban szenvedő vidéki népet végre-valahára hozzárontani a bűnös Budapesthez. Az egyik tábor a parlagra esküszik, a másik az aszfaltra – igenis az aszfaltra! Van jobboldal, van baloldal. Tertium non datur." A kötet írásaiból azonban kiderül, hogy a világ akkor sem volt ilyen egyszerű, s e tanulság óvatosságra inthet mindenkit napjaink leegyszerűsítésre hajlamos politikai megnyilatkozásaival kapcsolatban is.

(Budapest, Rakéta Könyvkiadó 1990)

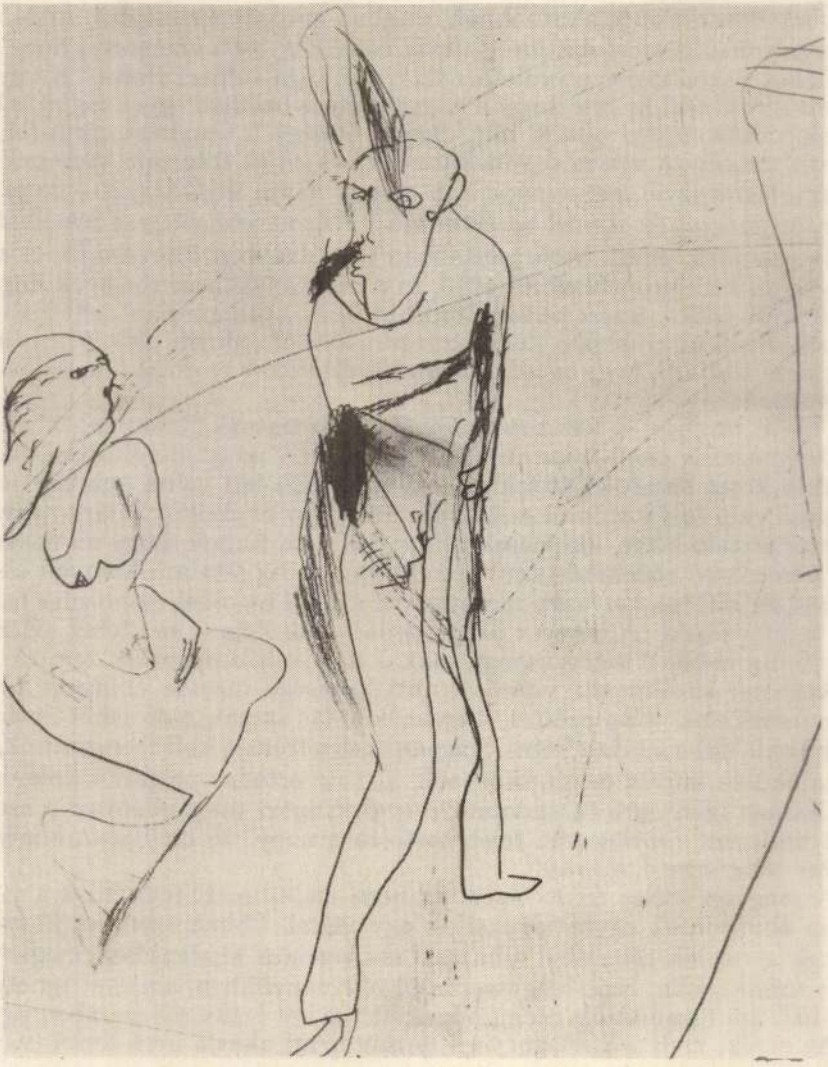

GÖNCZI TAMÁS

Golghelóghi

AVAGY A NAGY FÉNYLÉSBEN SANYARÚ ÚJJÁSZÜLETÉS

Ajánlás motu proprio, a wimbledoni hársak alá, szeretettel...

Golghelóghi jár közöttünk, roppant személyes és szörnyen személytelen, a Síró-Nevetõn túli világból jött ide Közép-Kelet-Európába. Csupa nagybetűvel, kimondhatatlan mélységből jött tapasztalatokkal. A hely, ahova érkezett zavaros, mondhatni mesterkélt. Elvégre vagy Közép, vagy Kelet vagy Európa. Mégiscsak az utolsó az első, az eredeti már a méltányosság okáért is.

A hely megvan, jöhet a kezdet. Gnosztikához szokott szemem már a címlapon kiböki, a bemutatkozó textusokból a világvége-mély és a címnek is megtett sorokat..." a Nagy Fénylésben Sanyarú Újjászületés". A katabatikus öntudatot a felszínre dobó, mély és titokmondó sodrás különössé teszi a közkézenforgást. De így van jól, megíratott, ex nobili officio. Gyorsan elõkotrom *Mabillon* St. Bernardjának kézreeső harmadik kötetét. Nem csalódom, a Keskeny Út a szellem mámorától ittasan kezd derengeni. A homályos körvonalak élesednek, kirajzolódik a mélység, az eszmék és izmusos amorf iszaptócsái hirtelen fölszáradnak a nagy Világosságban. Újabb kutatásba fogok, igni et ferro, egyre nagyobb hévvel, egyre biztosabb kézzel keresem az esetleges kanonizálás elleni tiltakozást. Meg is találom, harmadik figyelmeztetésként, ez természetes és az igazsághoz tartozik. Harmadik figyelmeztetés, óvás gyanánt. Az első és második figyelmeztetés is erõsen megfogadnivaló; – sem a nyilvánvaló világképmegrendülésért nem vállaltatik felelõsség, sem az ébren olvasás okozta kár sem orvosolható. Csak semmi pozitivista allűr, gnosztikus, neoplatonikus éberség, fokozott igazsághangulat, némi mediterrán lágyság, amikor éppen szükséges. No meg földerengő hazasajnálat, kikerülhetetlen találkozások önmagunkkal és a huszadik századdal. Az énségi mécses kollektív fényében látni a füstölő halálgyárakat és egyéb nehezen kimondható város- és helyneveket, mint Segesvár, Donkanyar, és mégis Mohács kellett. Enyhe, de valójában mély kétségbeesés, restaurálható-e a szétfoszló önbecsület, a Neugebäude tényleg lebontatott vagy csak tataroznak, koppányok cafatjaival. Önmagunk világbafuldoklásával kapcsolatban több mint mankó Valentinostól áthatottan eljutni ha csak a megismerés határáig, meglátva a senkiföldjét. A lelkiismeret aranytükrét hol hagyták el ama ősmagyarok, vagy, ha nem is hagyták hát elvették. De tudni, hogy volt, talán elég, miből ama nem kevesebb állítható, hogy a makro-mikrokozmoszi reánk száradt kvintesszencia, ami már az első, de határozott lépés a Határ-féle nem eukledeszi megtalált metafizikához – már valóban személyes tulajdon. Elvehetetlen és titokban örök. Elvégre ki olyan bolond, hogy a nehezen megtalált Világosságból a külső sötétségbe lépjen és vakon, kezek nélkül várakozzon egy megkésett lámpagyújtogatóra.

A kezdet végtelensége és az utószó vagy inkább a Vég összetartoznak. Az Alfa és az Omega összetartoznak nemcsak biblikus értelemben, apokrifikusan és raffináltan is. Alfák és omegárok között, félúton lapul a rontás, finoman szólva a világ, a lenyomat létezik, van. Ez konklúzió. Az életbehullás, szenvedés karizmatikus ajándéka az éberség (Vigyázat! A Logosz, kiherélt világba csapott gyermeke a logika ébersége meg sem közelíti a szív bölcsességét, a szeretetet) és az álom, az ami megfoszt a hamis

Életünk, 1990.12.

A Magnus Ludus groteszk elemekből építkezik. Katarzis nincs, nem is lehet; hiszen a XX. században csak „megtörtént" az emberrel a történelem, s ő alkatrészévé vált a fölé épült torz kínzóépületnek. Elviselte, amit a sors rámért; s nem küzdött ellene, mint az antik tragédiák hősei – nem is érdemel tehát „feloldozást". Ezért „gyalázatos" Golghelóghi „megdicsőülése": a Sátán Birodalmának felépítésében, fenntartásában teljes szívvel közreműködött. A XX. századi „apokalipszis" nem hozott, nem is hozhatott „megváltást". Határ Győző változtatás nélkül épít be apokrif szövegeket munkájába – így teszi „földivé" és evilágivá a biblikus „üzenetet". Nyelvezete, fogalmazásmódja is biblikus, ugyanakkor keserűn-ironikus. A Próféták elszánt dühével és figyelmeztető fenyegetésével mutatja fel az ember kicsinységét, buzgó igyekezetét, amellyel saját pokla kialakításán munkálkodik. Eközben persze arcára rákövül a fájdalom; hiszen e pokolból a „Jók" sem szabadulhatnak!

A komédiának vége... „Áll a világ ez a kurva világ – áll kivirradtig a Sátán Úr Apokalipszise!" Az író búcsúzik:

„Oszladozzék ki-ki s míg meg nem hal
– éljen a jámbor!
Sátán Úr nagyságos
nagyon gonosz jóvoltából
tevelegjetek haza hát!"

A Függöny legördül; arcunkon döbbent mosoly: lehullt a lepel világunkról, röntgenképet kaptunk a XX. századról. A szerző hamis-huncutul mosolyog: mese volt – játék volt – talán igaz sem volt. Ébredjünk s tegyünk ellene: hátha mégis sikerül, s a Sátán Birodalma helyett az égi Fény országába jutunk? Nekünk magunknak, megannyi kis „golghelóghinak" kellene végre szabad akaratunk szerint a Jó felé „gurulnunk", s nem felfalni egymást, bekebelezni saját „üdvösségünk"!

(ÉLETÜNK-könyvek, Szombathely, 1989)

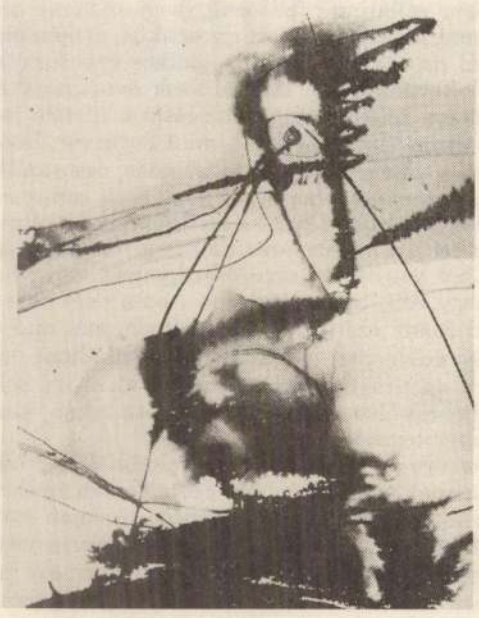

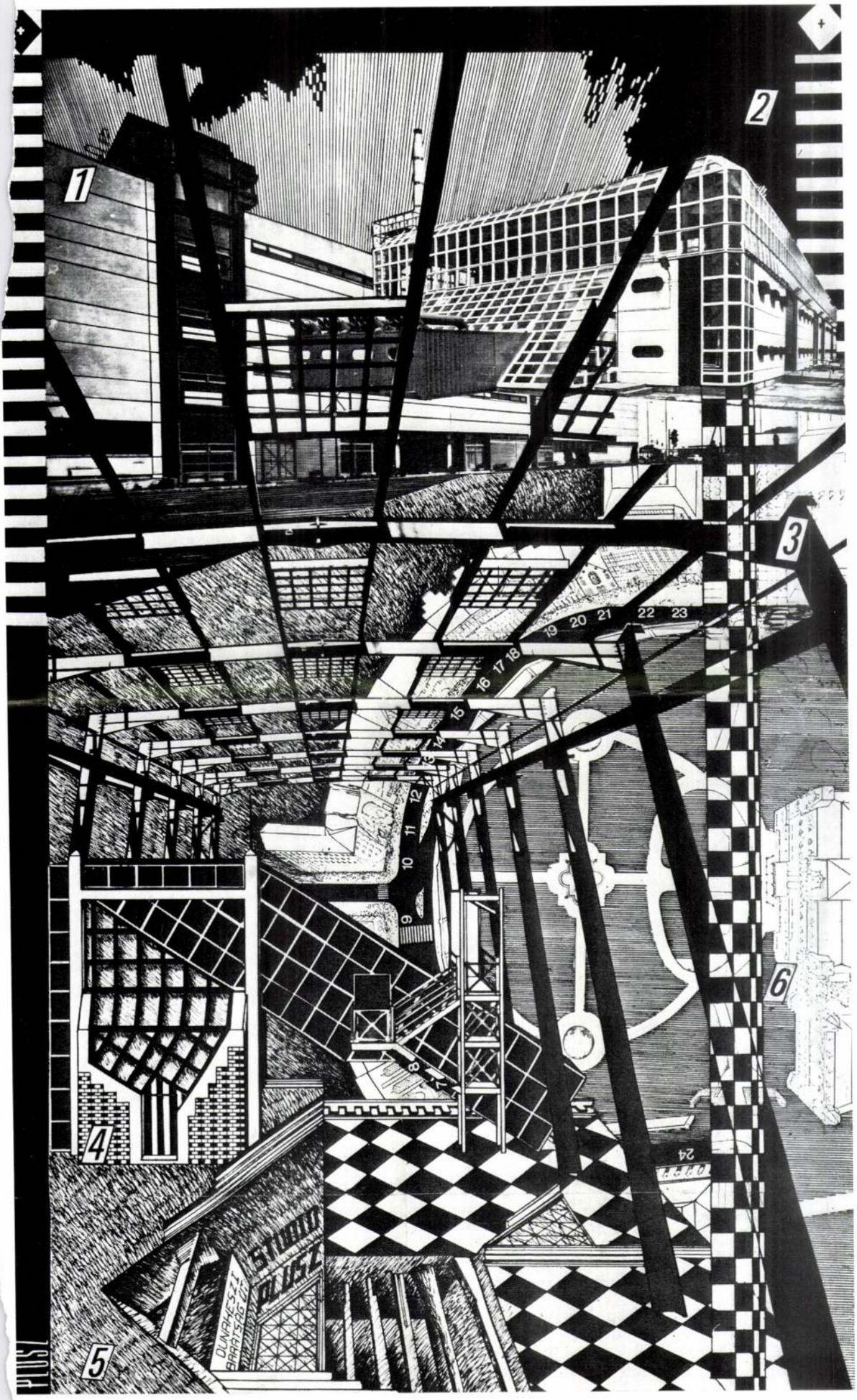

Rajk László (IPARTERV)
Vezető építész:
Földesi Lajos

1949-ben született. Diplomáját 1972-ben a BME Építészmérnöki Karán szerezte. Tudományos fokozat: 1977 McGill University, Montreal/Kanada, „Master of Architecture"

1971—1975	Kovács István stúdió (vez.: Najmányi L.)
1971—1977	Non-Tecton team (tagok: dr. Párkányi M., †dr. Gábor L., dr. Garay L., Kövesdi R., Barcza J., dr. Hajdú L., Rajk L.)
1972—1974	LAKÓTERV
1974—1975	KIPSZER
1975—1976	„Minimum Cost Housing Group" (vez.: Ribczinski) Montreal, Kanada
1976—1982	Pécsi Nemzeti Színház, Miskolci Nemzeti Színház, Győri Kisfaludy Színház, Pesti Színház, Magyar Televízió, Mafilm Objektív Stúdió, Mafilm Társulás, Ódry Színpad
1977—	IPARTERV

Képmagyarázat:
1. Egy kommunális épület
2. Egy ipari épület
3. Egy vázszerkezet
4. Egy transzformátorház
5. Egy díszlet
6. Egy közös montázspályázat (az egyes házak tervezői: 7. Makovecz I., 8. Ungár P., 9. Nagy T., 10. Szüts Zs., 11. Bachman G., 12. Vince L., 13. Beszédes K., 14. Szendrői J., 15. Jánossy Gy., 16. Fisher J., 17. Virág Cs., 18. Pázmándi M., 19. Pintér B., 20. Molnár P., 21. Kévés Gy., 22. Lázár A., 23. Vadász Gy., 24. Erdély M.)

Grafika: PLUSZ stúdió

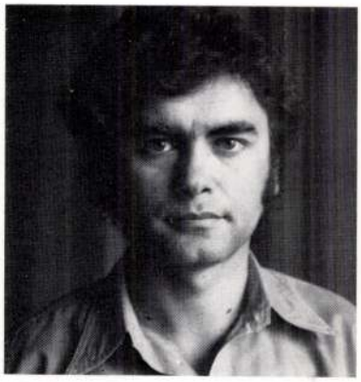

Siffel Béla (ÁÉTV)
Vezető építész:
Pázmándi Margit

1947-ben Budakeszin született. A Táncsics Mihály Gimnáziumban érettségizett. 1974-ben kapott diplomát a BME Építészmérnöki Karán.

Pályázatai:

VI. ker. IKV műhelyház, I. díj (BME pályázat)

Lakótelepi szerviz-garázs III. díj (Halmos Györggyel)

Lakótelepi kettős rendeltetésű gépkocsitároló, II. díj (Halmos Györggyel)

Főbb munkái:

Óbudai lakótelep, kommunális épületek (6 épület: étterem, ABC, orvosi rendelő stb.)

Békásmegyeri szolgáltató központ

DV—6 és DV—12 építési rendszer (Halmos Györggyel)

DV—12 prototípus-épületek a Paksi Atomerőmű területén (4 épület)

DV-BUILDINGS melegégövi területre tervezett rendszer

NDK — kamion szervizálomás

A képen: Békásmegyeri lakótelep, szolgáltató központ (6000 m²)

A Duna-kanyar felé vezető autópályát szegélyező békásmegyeri lakótelepen az „U" alakban formált szolgáltató központ az autópályával párhuzamosan vezetett gyalogos tengelyre tervezett. Funkcionális egységei olyan teret határolnak, ahonnan a vevők, ügyfelek bejáratai nyílnak, míg a gazdasági forgalmat, az áruszállító járműveket a külső oldal fogadja. Az épület földszintes 12×12 m-es pillérállású, a szerkezeti elemek üzemi előregyártással készültek.

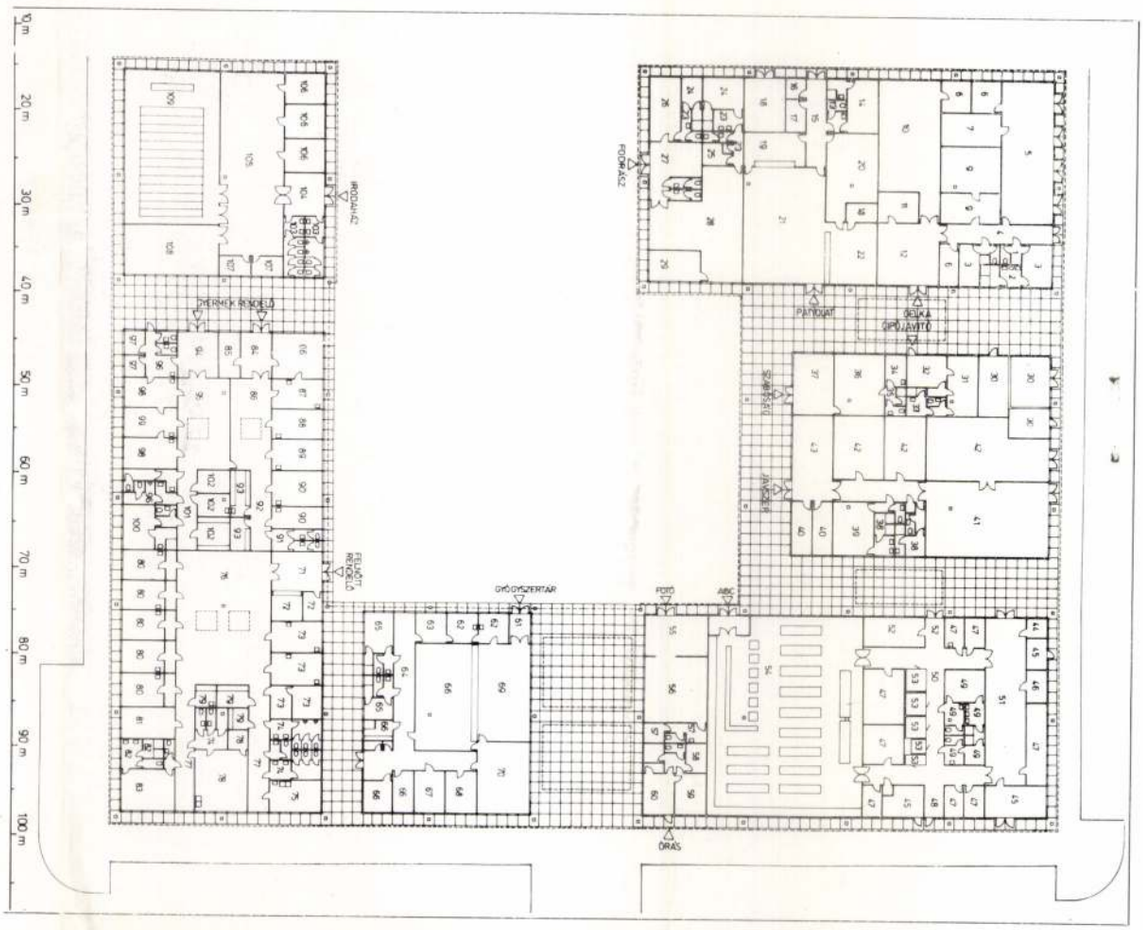

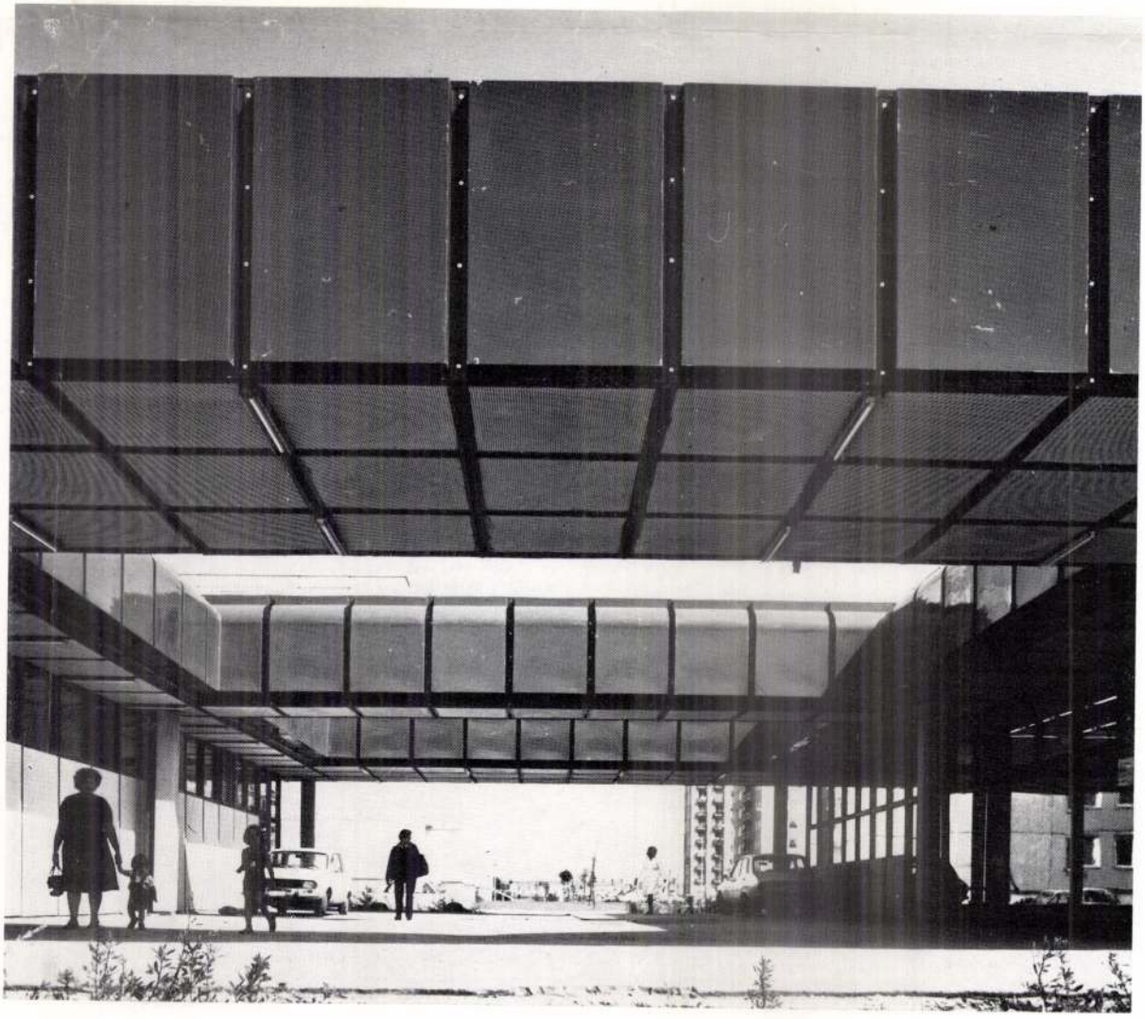

Sittel Béla, építén

– Mesterisoláh

Magyar

Építőművészet Bp. 1983

30

83/5

Siegmeth Károly vasuti mérnök

Magyar Életrajzi Lexikon

Siegmeth Károly (Znaim, Morvao. 1845. szept. 11. — Munkács, 1912. ápr. 21.): vasuti mérnök, MÁV igazgató, turistairó, barlangfeltáró. Tanulmányait a bécsi, zürichi és müncheni egy.-en végezte; ez utóbbin segédtanárként is müködött. Megalakitotta a Mo.-i Kárpát Egyesület K-Kárpátok osztályát. A turista vándorgyüléseken bemutatta a vidék háziiparát, népmüvészetét, ismertette ásványvizeit, fellenditette fürdőéletét. Több turistamenedékházat létesitett, létrehozta az ungvári kerámiai isk.-t. Az Aggteleki-cseppkőbarlangot kiadványokban ismertette. Egyéb önálló munkái földrajzi leirások, utirajzok. — Irod. Mihálovics Béla: S. K. (Turisták L. 1912); Karafiáth Jenő: S. K. (Turisták L. 1941).

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Siflis András, festő
MAGYAR SZÓ
1984 OKT. 2. 7.

1084

A hét képzőművésze

Egy ismeretlen tehetség

SIFLIS András (1955) szabadkai festő eddig teljes ismeretlenségben dolgozott. Egyetlen kiállítása sem volt, habár 1972 óta szinte ezernyi rajzot, festményt készített. Alkotói tevékenységét úgyszólván naponta új elemekkel gazdagította. Műveinek nagy részét ma is maga őrzi. Siflis nem hivatásos képzőművész. Útja egészen más irányba vezette a hivatás szintjén kiteljesedni nem tudó, de talán nem is akaró művészt. Ékszerész, a szabadkai Aurometal dolgozója. Figyelemre méltó, nem mindennapi megoldásokat alkalmazott a nemesfémek és kombinált változataik megformálásában. Több száz egyedi, eredeti és a hagyományoshoz képest szokatlan ékszerdarab formatervét készítette el vázlatokban és technikai rajzokban, majd dolgozta ki a gyakorlatban.

SIFLIS András alkotása

Siflis András azonban mégsem a vonzó, egyértelműen hasznavehető értékdarabok kidolgozásában kereste és találta meg önkifejezésének módjait. Tiszta és őszinte képi világa érdekes, időszerű, izgató és drámai minőségű.

Siflis útja azonban nem a véletlenszerűségek vonulatát követi. A szintén szabadkai Bíró Miklós rendkívüli műve is csak a fiatal alkotó korai halála után jutott igazi érvényre. Siflis András alkotása egészen ösztönös, külső behatásoktól mentes és behatóbb művészeti ismeretek nélküli. „Képei" ugyan a rajzoló bizonyos értelemben kiművelt torzításain keresztül helyezik vizuális szituációkba figuráit, tájait, meghatározhatatlan elemeit. Cím nélküli alkotásai görcsös, neurotikus sugárzások termékei.

Siflis számára a k a vizuális kifejezés el kényszere jelenti az Önnön művészetének jál. Sebtében papírra tő rajzait, képeit kizár ső állapotok mivolta meg. A kompozíció törvényszerűségeiből alkotásai szerint Sifl nul is az „új képiség" hitelesebb, eredeti lá alakított egyéniségéne vidékünkön. Annál ink műve nem az időszé vészeti jelenségek kés utánzásáról árulkodik, rég egy olyan világ lé „mindentől független filmjeit az éppen ado tetlenül változó látálla ságos kivetítésére. Bel tól áthatott, több min méltó műve egyelőre állítására.

KER

tucat fele „ecsetet" használ, miközben a különfélébb (rajzolási, festési stb.) technikákat álja. Az már, ugye, magától értetődő, hogy az s ábrákat csak az emberi képzelet által megrozott számú és fajú műveletnek képes alávettükröz, forgat, nagyít, kicsinyít, többszöröz, terosít, geométerkedik, analizál hamisít és lez eltüntet és újravarázsol.

reatív aktus, kerülhetetlen expressziót, kulminációveteti, lükte- ólag a bel- határozza és a forma kivetkőzött is tudattala- egyik leg- ásmódot ki- k tekinthető ább, mert erű világmű- ön kapcsolt hanem már térről, amely ül" keres ít, utolérhe- potok saját- ső drámája- figyelemre vár első ki-

EKES László

színek és formák kavalkádját felvonultató ját érdekes háttér-párbeszéd kísérte, amely- a laikus nézőt a szakembert faggató riporter iselte. Csak a hangjukat hallottuk ugyan (ki- a számítógépkezelő művészt, akinek személyi olványát is felhasználták a különböző eljárá- oz, s így nevét és arcképét is megismertük), beszélgetés mégis egyenrangú, szerves része az elsősorban képi hatásra törekvő műsor-

él óra alatt összehasonlíthatatlanul több öt- megoldást, grafikai lehetőséget láttunk, mint stúdiónk tizenöt csatornájának egész évi rában. Az elekronikus trükkök alkalmazása e nem öncélú bűvészkedésre való, hanem az adások mondanivalójának, céljának minél sosabb megvalósítására, a tévés műfaj egyik ntosabb — de nálunk, sajnos, legelhanyagol- — összetevőjének fejlesztésére.

PURGER Tibor

Most meg már egy puszta köz
Végül fennakadt a markom e

Beléptem. Kertecske. Napsütött
A csigásúthoz vitt a szomja
csörögve zúdult a mélybe vö

úgy, hogy egy vicsorgó, vad k
üzött is már e paradicsomból,
s várt rám az ünneplő tömeg

A mai macedón líra elsősorban azokból a népi, regionális forrásokból táplálkozik, amelyek már Blazse Koneszki költészetében dominánsan megmutatkoztak. A tájnak és a népiségnek ez a megjelölése korántsem utal valamiféle esztétizmusra. Mert esztétikai, alkotói hitvallás dolgában épp ezekkel az eredetforrásokkal látják teljesnek a korszerűséget a macedónok. A legendák, hiedelmek és álomfejtések nem csupán ógörög, latin vagy még régebbi korszakok relációiban állnak oly közel a költészethez. Paszkal Gilevszki „hétköznaplós" megmutatkozása, egyszerűsége ezért jelent érdekes, egyéni színt ebben a lírai környezetben. Az ő jelképeinek a kulcsát magában hányattatásos életében kell keresnünk. Másrészt eszményeiben. Elvonatkoztatottságában.

Ezekkel a széljegyzetszerű észrevételekkel csak kiegészíteni kívánja a fordító azt a képet, amit majd Paszkal Gilevszkiről nyújt sok szeretettel és gonddal készítgetett magyar nyelvű verskötete.

FEHÉR Ferenc

Tisztelettel meghívjuk a

Balassi Kiadó
könyvesboltjába
(1023 Bp., Margit u. 1. Tel.: 212-0214)

1998. szeptember 30-án (szerdán) 18 órára

Siflis András

kiállításának megnyitójára

A kiállítást megnyitja

Orbán György

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

SIFLIS Anchai

Sebők Zoltán: ② Siffli Anchai világa : ① Egy képzeletbeli kiállítás képei = 7 Nap 1985. febr. 22. 30.

SIFLIS ANDRÁS képzőművész

TRANSZFORMÁCIÓ című kiállításának
megnyitóján
2002. április 8-án 18 órakor levetítjük
SIFLIS ANDRÁS „ASSOZIATION" című filmjét
(technikai munkatárs: Matthias Junior)

Mindenkit szeretettel várunk!

SIFLIS András

91 12.65

Új Művészet

SIFLIS András

KORTÁRS
ALKOTÓK
STÚDIÓJA

Budapest, 1051
Magyar utca 7.
(Astoriánál)

MEGHÍVÓ

JOVIÁN GYÖRGY
LISE HORSLEY
SIFLIS ANDRÁS

festőművészek kiállításának megnyitójára
1992. márc. 19-én, csütörtökön 18 órakor.

Megtekinthető: április 19-éig.
Nyitva: keddtől szombatig, 11-18 ^{h}-ig

SIFLIS András

KORTÁRS
ALKOTÓK
STÚDIÓJA

Budapest, 1051
Magyar utca 7.
(Astoriánál)

MEGHÍVÓ

JOVIÁN GYÖRGY
LISE HORSLEY
SIFLIS ANDRÁS

festőművészek kiállításának megnyitójára
1992. márc. 19-én, csütörtökön 18 órakor

Megtekinthető: április 19-éig.
Nyitva: keddtől szombatig, 11-18 h-ig

SIFLIS András

SZOMBATHY Bálint: Mai képzőművészek a Vajdaságból. Tiszatáj, 1989.4.sz. 82-84. p.

CSILLIK Gábor: Budapesten harcoltunk. [Önéletrajzi regény.] (Ill. Engel-Tevan István.) Bp. 1964, Magvető. 293 p. 19 cm.

272/12
CSIMA János: Makótól Sopronig. [Visszaemlékezések.] Bp. 1970, Móra K. 169 p. táblák. 19 cm.

273/17
CSOHÁNY Gabriella: Családfa helyett. [Regény.] [Bp.] 1968, Kossuth K. 351 p. 20 cm.

274/21
CSOKONAI Attila: Rastignac a Szabadság-hegyen. [Versek.] (Bp. 1981, Kossuth ny.) 99 p. 17x19 cm.
/Kozmosz könyvek./

SIFLIS András

Aláírója annak az értelmiségi tiltakozásnak mely az Új Hölgyfutár c. lapot ért támadások és ügyészi vizsgálat ellen tiltakozik.

ÉS 1991. 22.sz. 2.p.

éle Hortus deliciarum erény-
tis ungarorum/ per quam scandit
ia /magyar nemzet lajtorjája,
fel Pannonia/.[314] Ezekben a
sz, amelyet pl. ugyanannak a
jeleznek, amilyen ez: Varadini
gyog/, vagy a másik: Exauditur
petit homo /E házban meghall-
ban kér az ember/, egyidejüleg
letve Pannoniára szélesedik
ó athleta patriae kifejezés
i, vajon patriaként Bihar megyéről
ről, azaz egy régióról van-e szó,[315]
an az egész nép értendő. A
mos-a tulajdonképpen ennek a
zágába, a Szent Ágoston-féle
felemelkedését irja le. Az az
en bizonnyal megállapitható a
316

SIFLIS Andrai

Berhidi Mária
Érmezei Zoltán
Gémes Péter
Kelényi Béla
Lovas Ilona
Schmal Károly
Siflis András
Szöllőssy Enikő
Türk Péter

A Budapest G
meghívja Önt

SZŰK KAPU

c. kiállítás m
1991. augusztu
este 20 órára
Budapest Kiá
(V., Szabadsaj

A kiállítás m
1991. szeptem
hetfő kivételé
naponta 10-18

SIFLIS András

KOCZISZKY Éva: A szív archaeologiája : Siflis András grafikái. = Hitel, IV.évf. 25.sz. 1991 dec.10. 31 - 32.p. ill.

SIFLIS András

Rugási bipula: Archaikus bábjáték: Siflis András Zépeiről. = Új Symposion. XXII. évf 6/7 1991 28-31. p. ill

SIFLIS Andrai

KOCZISZKY Éva: A szív archaeologiája: Siflis Andrai grafikái. = Hitel, IV. évf 25. sz. 1991. dec. 10. 31-33. p. ill

Bonfic egy level (pecsétdarabokkal) Peter Va… püspökről Temesvári Miklós esztergomi vikáriushoz. (1425—57.) (C. L. … S. sz. — H. VI. 1. 76. sz)

4229. Lapus de Castillionchio: Allegationes abbrev… tae per Antonium de Butiro. — Guilelmus Holborch: Collectio con… isionum Rotae 1376—1381. — XV. sz. 395 fol. Illuminált. Kötés: új. … sacristie Strigoniensis". (H. VI. 1. 111—112. l.)

4237. Sermones in evangelia. — Petrus Lombardus: … Libri Sententiarum excerpti. — Lucidarius sive dialogus inter magi… rum et discipulum. — Sermo de cupiditate. — Cyprianus: Tractatu… de abusionibus seculi. — Augustinus: De corporis et animae misera… ita. — Chrysostomus: Sermo de patientia. — De conflictu vitiorum … virtutum. — Evangelium apocryphum. Infantia Salvatoris. — C… ectanea theologica. — XV. sz. 326 fol. „Manu propria Valentinus pr… biter." Sima bőrkötés. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek k… ül való. Bejegyzés: (fogalmazás) „Venerabilis Ludovicus dei gratia … x Ungarie et Bohemie etc. fidelibus nostris Capitulo strigoniensi salu… m et gratiam." (C. L. 975. sz.)

4253. Innocentius III.: De miseria conditionis huma… ae. — Bernhardus Claravallensis: Liber apologeticus. — Tractatus … ralisatus. — Themata sermonum de sanctis. — Paradisus animae. — … peculum peccatoris. — Augustinus: De lapsu mundi. De vita Christi… a. — Isidorus Hispalensis: Synonyma excerpta. — Augustinus: De … ra et falsa poenitentia. Admonitio. De conflictu vitiorum. — Bernhardi … De quattuor gradibus. — Richardus a S. Victore: De quattuor gradibu… — Collectanea praesertim ex operibus Bernhardi, Gregorii et Hieron… i decerpta. — De laudibus B. Mariae V.—XV. sz. 192 fol. Kötés: új … Valószínűleg a Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül val…

4254. Lectura in Libros Sententiarum. — Tabula … S. Thomae Aquinatis opera. — Auctoritates sanctorum patrum ac d… orum. — Expositiones rariorum verborum, partim Germanice. — … nonyma. — XV. sz. 264 fol. Illuminálás: vörös-fekete-kék rajzú in… iálék. — Egykorú gótikus vaknyomásos bőrkötés. — „Iste liber … Magistri Sigismundi obrecht de lengenfeld" (pozsonyi kanonok).

4262. Petrus Lombardus: Glossa ordinaria super Ep… olas Pauli apostoli. — XIV. sz. 182 fol. Illuminálás: vörös-fehér-zöl… iniciálék. — Egykorú

SIFLIS Andras

GYERMEKFOGLALKOZÁS

• Április 8-án fél 3 órakor a Dunaújvárosi Intercisa Múzeumban húsvéti tojásfestéssel (viaszozás, berzselés) folytatódik sorozatunk.

HÍREK

• Március 12-én Paál Huba, a Megyei Közgyűlés elnöke nyitotta meg az István Király Múzeum új állandó régészeti kiállítását.

• Újkortörténeti gyűjteményünk anyagából nyílt kiállítás március 13-án Móron. A Perczel Mór Szakmunkásképző Intézetben az 1848-49-es forradalom és szabadságharc dokumentumai április közepéig láthatók.

• Dunaújvárosban az Intercisa Múzeumban március 21-én Bóna István professzor tartott előadást a középkori Pentele történeti kutatásainak legújabb eredményeiről.

• Megjelent az 1979 április 9-11 között Mariemontban tartott belga-magyar kolloquium aktája. A L'art des invasions en Hongrie et en Wallonie (A népvándorláskor művészete Magyarországon és Belgiumban) című ülésszakhoz azonos című kiállítás is kapcsolódott, amelyet a székesfehérvári István Király Múzeum rendezett hazai és belga régészeti anyagból Székesfehérváron, majd Mariemontban.

CIKK, TANULMÁNY

• Gyula Fülöp: La basse époque avare en Hongrie
Musée royal de Mariemont, 1991

• Kovács Péter : Fitz Jenő
Pro patria, pro urbe
A hazáért, a városért
Fejér Megyei Extra, 1992. március 19.

• Sasvári Edit: A Smohay-díj tíz éve
Új Művészet, 1992/3. 58-59. l.

SAJTÓFIGYELŐ

• Babiczky Klára: Méltók szeretnénk lenni a hagyományokhoz
Magyarország, 1992. március 5.

• Dr. Bóna Istvánné: A hírlapírói felelősségről
Új Magyarország, 1992. február 27.
• Mazányi Judit: Mint hal a vízben.
Böröcz András kiállítása a székesfehérvári István Király Múzeumban
Új Művészet, 1992/2. 41-44. l.
• Zágoni Erzsébet: Az erőszak, a türelmetlenség viszályt szül
Fejér Megyei Hírlap, 1992. március 5.
• gábor-: Bezárják a múzeumot?
Fejér Megyei Hírlap, 1992. március 10.
• Kazai: Az élet színei
Dunaferr, 1992. március 12.
• Pálinkás: Társas magány - Három festő két táralata
A Hírlap, 1992. március 17.
• (béel): Világhírre pályáznak
Mai nap, 1992. március 18.
• -: Évezredek kincsei
Fejér Megyei Hírlap, 1992. március 21.
• -: Siflis András kiállítása
Beszélő, 1992. március 21.
• -: Székesfehérvár
Három új tárlat
Magyar Nemzet, 1992. március 21.

TV, RÁDIÓ

• Február 26-án a Győri Rádióban Varró Ágnes beszélt a farsangi és nagyböjti szokásokról.

•••

MÚZEUMI BOLT

A Budapest Galéria
és a Tavaszi Fesztivál meghívja Önt

SIFLIS ANDRÁS

képzőművész

Corso souverain

című kiállításának megnyitójára
1999. március 18-án csütörtökön 17 órakor
a Budapest Kiállítóterembe
(Budapest V., Szabad sajtó út 5.)

A kiállítást megnyitja

SULYOK MIKLÓS művészettörténész

A kiállítás támogatói: Nemzeti Kulturális Alap
A Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága

Megtekinthető 1999. április 4-ig hétfő
kivételével naponta 10–18 óráig.

CORSO-*S*

SIFLIS ANDRÁS

Kiállítás a boltban

A Balassi Kiadó könyvesboltjában (Bp. II., Margit utca 1.) ma délután 6 órakor nyílik Siflis András kiállítása. Megnyitót mond Orbán György.

Népszava, 1998. sept. 30.

n a következőket irja Giovanni

kellemes társaság volt három héten

müvészeti kirándulásra: Rimini,

, nem sokat láthattuk, mert mindig

és tanult, de az a kevés a lehető

ole, Fondazione Primo Conti,

SIGERUS EMIL GYÜJTEMÉNYE

ÍRTA CSÁNYI KÁROLY

Magyarországi régibb gyüjtőink egyik jeles tagja Sigerus Emil. Az ország keleti részében, Erdély területén gyüjtött, sőt leggyakrabban szükebb hazájából, Nagyszebenből és annak környékéről kerültek ki tárgyai. Eleinte inkább néprajzi és népművészeti tárgyak felé fordította figyelmét, majd később az iparművészet körébe vágó olyan tárgyakat gyüjtött, melyek legnagyobbrészt Erdélyben készülvén, ez országrész művészetéről jellemző és egyben tanulságos példákat szolgáltatnak. A nagy szorgalommal szerzett néprajzi anyagot már 1885-ben az országos kiállításon bemutatta, amikor az erdélyi szász házat a magagyüjtötte anyaggal rendezte be. Ezt a tanulságos anyagot a kiállítás bezárulta után odaajándékozta az Erdélyi Kárpát-Egyesület nagyszebeni múzeumának, ahol ma is a gyüjteményben jelentős helyet foglal el és általa lehetővé vált a múzeum felállítása. Ez időben, mint az egyesület titkára, lelkes körlevélben toboroz tagokat és szerényen említi, hogy az akkori anyag nemcsak a helyi közönség figyelmét keltette fel, hanem reáterelte az idegenek érdeklődését is.

Később a lakásművészeti tárgyaknak nagy tömegét gyüjtötte egybe és belőle olyan otthont alkotott, mely egyéni ízlésének becsületére vált.

Tudjuk, hogy a gyüjtés sohasem volt oly általános, mint napjainkban. Nemcsak ez a körülmény, hanem a pénz értékcsökkenése is érthetővé teszi azokat a nagy árakat, amelyeket ma egyes kiválóbb műtárgyakért, de általában régiségekért is fizetnek. Ez az oka jórészt, hogy egyes régibb gyüjtők is megválnak éveken át szerzett gyüjteményüktől. Sigerus Emilnél nem ez volt az indító ok arra, hogy gyüjteményétől megváljék. Az oláh betörés alkalmával az ellenség frontja éppen Nagyszeben határában, a város szomszédságában húzódott végig, állandóan fenyegetve a régi festői város lakóit és lakásait. Aggódva leste ő a hadihelyzet jobbra- vagy balrafordulását. Ekkor érlelődött meg benne az a gondolat, hogy megválik gyüjteményétől.

Ritkán adódik a múzeumok életében egész gyüjtemények megvásárlására alkalom. Ilyen kedvező alkalmul kínálkozott a közelmultban Sigerus Emil gyüjteményének megszerzése, melyet az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum teljes egészében megvásárolt. Nem mulaszthatom el, hogy ehelyütt meg ne emlékezzem a vallás- és közoktatásügyi miniszterium lelkes támogatásáról és arról a készségről, amellyel a beszerzéshez szükséges összeg kiutalása által lehetővé tette, hogy a múzeum ilyen tanulságos hazai anyaggal gyarapodjék.

A gyüjteményben főleg XVIII—XIX. századi bútorok, a jellegzetes erdélyi és habán fazekasipar termékei, kisázsiai fajanszok, ón- és egyéb fémtárgyak, ékszerek, a biedermeierkor kedvelt üvegpoharai, erdélyi szőnyegek, órák és miniatürök vannak több-kevesebb számmal képviselve.

Az erdélyi reneszansz művészet emléke az a kazettás, egyszárnyú, habos kőrisből készült ajtó, melynek egyes kazettáit a florenci, szalmafonadékra emlékeztető, mozaikos berakás díszíti. Ez az ajtó a XVI. század második felében készült és egyúttal a gyüjtemény famunkái közt a legrégibb darab.

A késő reneszansz művészetet képviseli egy ónberakású diófagyökérláda (170. kép). Előlapja építészeti tagozású, vályuzatos féloszlopokkal. A felnyíló fedő belső lapján színes dísz közepette alkalmazott német felirat szinte dicsekedve említi, hogy: „Johannes Teutsch Bürger und Schlosser in Hermanstadt hat dieses Meister Stück gekauft Anno 1713, seinem Lieben Weibe, Maria Teutschin Die 3 Majii." Ez a felirat egyúttal egy lakatosmester nevét örökíti meg a XVIII. század elejéről. Hogy mennyire megbecsülték már akkor e bútort, azt a „Meister Stück" elnevezés eléggé jellemzi. A láda oldalai és fedőlapja kereteltek.

Tudjuk, hogy a reneszansz idejében az egyre nagyobb fontosságra szert tevő szekrény mellett még a láda is eléggé szerepel. Köztudomású, hogy a menyasszony kelengyéjének elmaradhatatlan darabja volt a láda. A fehérnemű és női ruhák elhelyezésére használták még a XVIII. század folyamán is, ekkor azonban elfoglalja helyét a többfiókos szekrény: a commode. A reneszansz stílus virágzása idejében a bútor felületén az építészeti formákat nagy szeretettel alkalmazták. A szekrények előlapja gyakran emeletes épület homlokzatához hasonló. Oszlopokon nyugvó párkányok, ablakkeretek és fülkék tagozzák a bútor felületét. Különösen Délnémetországban kedvelik ezeket a motivumokat. A láda hasonló alakítású; olyan mintha az emeletes osztású szekrény fele volna, természetesen az elől felnyíló ajtók nélkül. A mi ládánk az ilyen későreneszansz bútor jellegzetes példája és amint a fentiekből kitűnik, a délnémet bútorművesség hatása alatt keletke-

zett, amiként azt felirata is említi, bizonyára Nagyszebenben.

A Rákóczi-korabeli barokművészet formáit láthatjuk három karosszéken, két támlásszéken és egy négyzetes zsámolyszéken. Az elsők még esztergályozott lábakon nyugszanak, az utóbbiak azonban már a magyarországi, nyúlt S-alakú, csigás díszítésű baroklábak jellemző formáit mutatják. Felsőmagyarországi kastélyainkban is megtaláljuk a Rákóczi-kor eme bútorait (Vágváralja, Prilesz, Fraknó). Múzeumunk gyüjteményébe is Felsőmagyarország egyik templomából került négy hasonló, diófából készült zsámolyszék.

A barokművészet Olaszországból indul hódító útjára, majd a XVII. század közepe táján Franciaország veszi át a vezérszerepet. Németországban, Angliában és Németalföldön is kialakulnak e stílus egyéni formái. Hollandiában a Kelettel való élénk kereskedelmi összeköttetés révén a kínai művészet érezteti hatását. E hatás alatt kialakult bútorművesség formái szolgáltatják az alapot az angol barokbútor alakításához. Ennek a hollandi hatásnak bizonyára legkeletibb visszhangját találjuk meg azon a néhány erdélyi ülőbútoron (169. kép), melyek a Sigerus-gyüjtemény legérdekesebb darabjai közé tartoznak. A karosszék pl. lendületes vonalaival, csigás díszítésével, jellegzetes támlájával, hajlott lábaival e csoport legfinomabb képviselője.

Ez a kor egy új bútorformát hoz létre: az írószekrényt (Bureau). Az alsó rész a commodehoz hasonló, a felső rész vagy kétajtós szekrény, vagy pedig egy középajtó körül csoportosított többfiókos részből áll. Az átmenetet lejtős, felnyitható lappal borított középrész alkotja. A felnyitott lap íróasztal gyanánt szolgál. A homlok és az oldallap is a stílus jellegének megfelelően görbült felületekből áll. E felületeken tág tere nyílik a furnirozás és a berakás (intarzia) művészetének. Gyüjteményünkben két XVIII. századi szép írószekrény válik ki; az egyik nemes arányaival, mérsékelt díszével, erőteljes hajlott vonalú párkányával, aranyozott pillérfejezeteivel a polgári bútor nemesebb példái közé sorozható; a másik lendületes felületeivel, gazdag és pontos berakott díszítésével, szép aranyozott bronzvereteivel kelti fel figyelmünket. Hibája, hogy aránylag sovány párkánya nem áll kellő arányban a test megfelelő méreteivel. Berakott díszítése a XVIII. századi barokbútor szokott csigás és fonadékos rajzát az ú. n. „Laub- és Bandelwerk"-et ábrázolja. Ezt leginkább délnémet rézmetszők népszerűsítették, átvevén a kései XIV. Lajos stílus egyik jellemző díszítőelemét, melyet Berain rajzaiból, illetőleg rézmetszeteiből ismerünk.

Az írószekrénynek ez az alakja gyorsan elterjedt egész Németországban. Könnyen érthető, hogy hazai asztalosaink, akik közül sokan vándoréveiket Németországban töltötték, e bútorformát is csakhamar meghonosították. E bútorokhoz az asztalos leginkább diófát használt, a bronzvereteknek aránylag kisebb szerepök jut rajtuk.

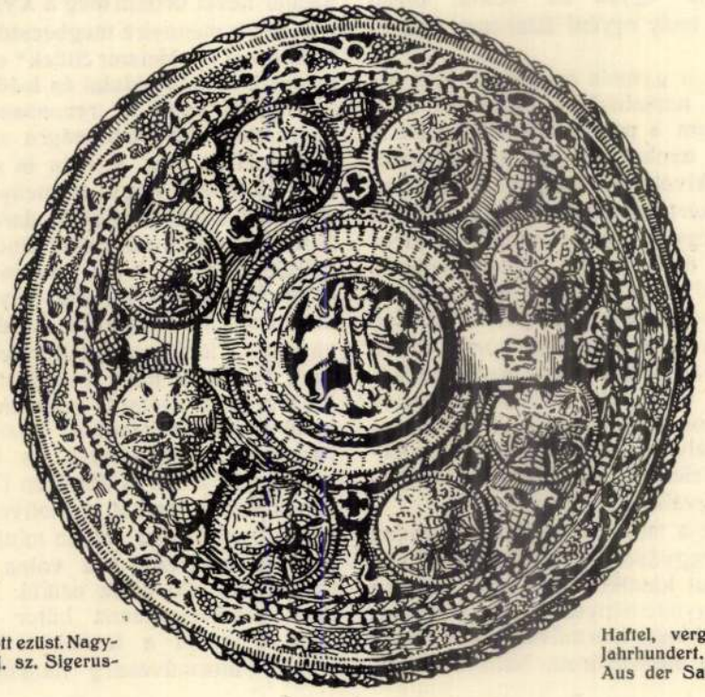

Mellboglár, aranyozott ezüst. Nagyszebeni munka. XVI. sz. Sigerus-gyüjtemény.

Haftel, vergoldetes Silber. XVI. Jahrhundert. Nagyszebener Arbeit. Aus der Sammlung Sigerus.

Kapu-oromdísz, kovácsolt vas. Nagyszebeni munka. XVIII. század. Sigerus-gyüjtemény.

Schmiedeiserne Torbekrönung. XVIII. Jahrhundert. Nagyszebener Arbeit. Aus der Sammlung Sigerus.

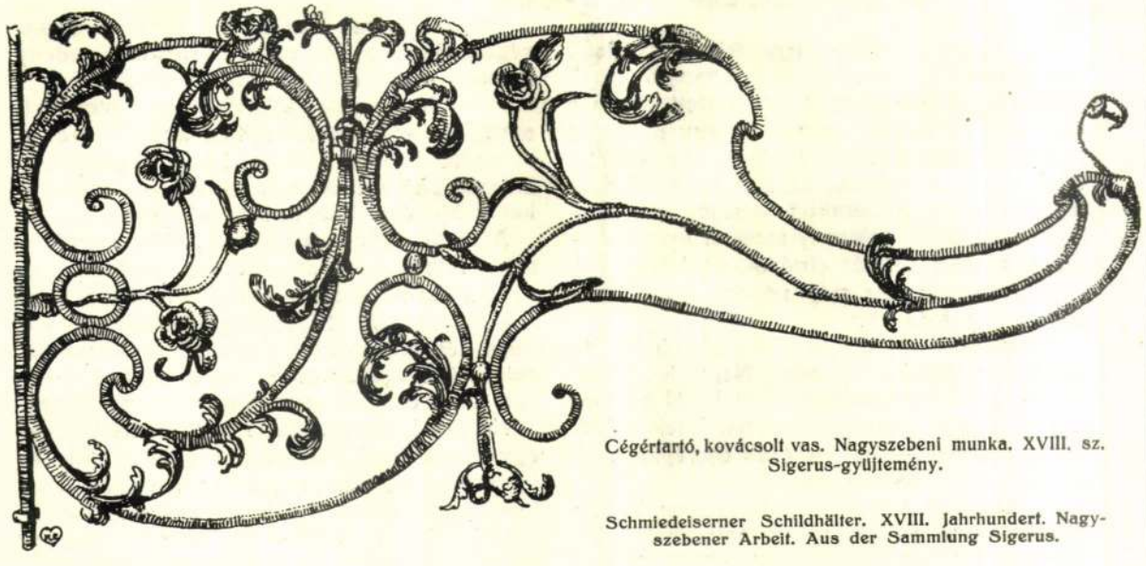

Cégértartó, kovácsolt vas. Nagyszebeni munka. XVIII. sz. Sigerus-gyüjtemény.

Schmiedeiserner Schildhälter. XVIII. Jahrhundert. Nagyszebener Arbeit. Aus der Sammlung Sigerus.

1. Melltű, ezüst, festett zománcdísszel. Erdélyi, XVIII. század. — 2. Gyűrű, arany, zománcdíszítéssel, XVIII. sz. — 3. Melltű, aranyozott ezüst. Magyar, XVIII. sz. — 4. Festett színes üvegkorsó. Magyar, XVII. sz.

1. Brustnadel mit Emaildekor. Siebenbürgen, XVIII. Jahrhundert. — 2. Ring mit Emaildekor. XVIII. Jahrhundert. — 3. Brustnadel. Ungarisch, XVIII. Jahrhundert. — 4. Bemalter farbiger Glaskrug. Ungarn, XVII. Jahrhundert.

A barokkorszak formái még egy erőteljes lábasórán jelennek meg. A lábasóra elmaradhatatlan kelléke a barokkorabeli lakásnak. Az óra szerkezete William Jourdain londoni mester munkája, aki ugyan, neve után ítélve, francia eredetű lehetett.

Könnyed és kecses formáival már a rokokóstílus alkotásának tekinthető egy kis, szatin-fából készült asztalka, melynek vesealakú lapját legyezőalakú ón-, ében- és jávorfaberakás díszíti.

Az empirekorszakot egy feketére pácolt írószekrény (sécretaire), egy hasonló alakú habos kőris írószekrény, egy festett intarziás ágy, egy háromrétű ellenző és egy hengeres lezárású írószekrény képviseli. Az ellenző cseresznye- és diófából készült, középső, szélesebb lapján a berakott díszítés perspektivikus képe — valamely metszet nyomán — római tengeri kikötőt ábrázol, diadalkapuval.

A gyűjteményhez még néhány biedermeier ülőbútor is tartozik.

A magyar fazekasság leginkább Felsőmagyarországon virágzott. Nagy lendületet vett főleg akkor, amidőn 1600 körül a habánok felekezete települ le nálunk. Ezek voltak — úgy látszik — az ónmázas cserépkészítés első mesterei hazánkban.

De nemcsak Felsőmagyarországon, hanem Erdélyben is voltak az agyagiparnak jeles mesterei. Ezt igazolják azok a korsók, melyek néha alakos, gyakrabban ornamentális díszítésükkel e gyűjteményt is gazdagabbá és változatosabbá teszik.

Külön csoportot alkotnak az erdélyi fazekasipar termékei közt a kobaltkék ú. n. sgraffitós edények. Leginkább korsók és tányérok fordulnak elő.

A XV. század közepén Olaszországban lép fel először a sgraffitó-technika cserépedényeken alkalmazva. A kiégetett cserépedényt fehér, folyékony agyagfürdőbe mártották. Ebbe a rétegbe azután kemény hegyes tárgy segítségével bekarcolták a díszítő rajzot. Az edény felületét végül ólommázzal borították.

Hasonló módon készültek a fentemlített sgraffitós edények Erdélyben a XVIII. század második felében. Petrik Lajos foglalkozott először „Az erdélyi kék sgraffitós edények"-kel a Művészi Ipar hasábjain (1889).

A török félfajansz-edények, melyeket tévesen „Rodusfajansz" névvel jelölnek, az ozmán iparművészet legjelesebb termékei közé sorozhatók. A Sigerus-gyűjteményben két korsó és három tányér tartozik e csoportba, célszerűen egészítvén ki azt a néhány darabot, mellyel a múzeum ezideig rendelkezett.

Néhány jelentéktelenebb porcellántárgy közt egy olyan szoborcsoporttal gazdagodott az iparművészeti múzeum, mely nemcsak jeles kvalitásai révén, hanem ritkasága által is kiváló. Ez a fehérmázas porcelláncsoport családi jelenetet ábrázol és a bécsi császári porcellángyár terméke a XVIII. szá-

zad közepe tájáról. Az előkelő ruházatú, jellegzetes arcú apa feddőleg inti az előtte térdelő nőt, amíg egy kis leányka békítőleg simul a szigorú családfő karjához.

Az óntárgyak a XVII—XVIII. századi háztartás nélkülözhetetlen edényeit szolgáltatták. A tárgyak alakja a fém természetének megfelelően többnyire nehézkes. A díszítés lehet domborműves, de legtöbbször vésett vonalas rajzú. Eredetükről a rajtuk alkalmazott ónbélyeg (helyi bélyeg és mesterjegy) ad felvilágosítást. A csoport jó része nagyszebeni és brassói eredetű, de van köztük pl. lipcsei származású is.

A reneszanszkor hengeres kupáinak nehézkesebb formáit a barok- és rokokó-korban könnyedebb formák váltják fel.

Az óntárgyak mellett néhány vörös- és sárgarézből készült veder, mozsár, vasaló, kávéőrlő érdemel említést.

Az ötvösségnek Erdélyben igen jeles művelői voltak. Erről tanuskodnak a Sigerus-gyüjtemény tárgyai is. Két szép erdélyi mellboglárt Sigerus Emil lapunk hasábjain (Magy. Iparművészet 1897—98. évf.) is ismertetett. Ezeket a boglárokat a mult század elejéig a szász nők a mellükön viselték. Gyüjteményünkben két kiválóbb darabbal ismerkedünk meg.

A XIX. század első felének üvegiparát nagyszámú csehországi eredetű köszörült és réteges üvegpohár képviseli. Csehország az üvegipar terén mindenkor vezető szerepet vitt. A XIX. század elején a nehéz formák, az élénk színek, a kiköszörült díszítések az uralkodók. Nagyanyáink üvegszekrényeiben ott díszelegtek ezek a több-kevesebb szépségű poharak, melyeken az empirekor nemesebb formái mellett később a neobarok- és rokokó-formák hol nehézkesebb, hol játszibb formái jelennek meg. Gyakran az üveg egész felületét elborítja a köszörült dísz, miáltal a fénytörés különböző játékát figyelhetjük meg az ilyen üvegtárgyon.

Sigerus Emil gyüjteménye — amint láttuk — meglehetősen változatos és gazdag. Volt tulajdonosuk nagy szakértelemmel és szeretettel gyüjtötte össze tárgyait. Hála a sorsnak, hogy azok most már az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum gyüjteményeit gyarapíthatják, hogy okulásul szolgáljanak a tanulni vágyó közönségnek.

AZ IPARMŰVÉSZET ALKOTÁSAINAK JOGVÉDELME

ÍRTA DR. SZALAI EMIL

Az a mozgalom, melyet a Magyar Iparművészet kezdeményezésére (lásd 1916. évi III—IV. szám 72. oldal) az Országos Iparművészeti Társulat az iparművészeti alkotások jogvédelme érdekében megindított és melynek érdekében a Társulat 1916 április hó 16-án tartott közgyülése egyhangúlag határozati javaslatot fogadott el és annak értelmében az igazságügyi kormányhoz felterjesztést intézett, úgy látszik, már a legközelebbi jövőben sikerrel kecsegtet. Grecsák Károly igazságügyminiszter kijelentette az irói és művészeti egyesületek előtte szeptember 6-án tisztelgő küldöttségének, melyben az Országos Iparművészeti Társulat is képviselve volt, hogy már a képviselőház egyik legelső ülésén törvényjavaslatot fog beterjeszteni, mely lehetővé teszi, hogy hazánk az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult berni egyezményhez csatlakozzék és ezzel kapcsolatban szerzőijogi törvényünk megfelelően módosíttatik. E módosítások közül kiemelte az igazságügyminiszter azt, hogy szerzőijogi törvényünk 66. §-ából törölni fogja azt a rendelkezést, mely szerint „iparkészítményeken alkalmazott képzőművészeti alkotásokra a szerzőijogi törvény intézkedései nem alkalmazhatók". Hozzáfűzzük ehhez, hogy a reformjavaslat egyúttal az épitőművészet alkotásainak teljes jogvédelmet juttat.

Ha feltesszük — és ezt kötelességünk feltenni —, hogy a törvényhozás az igazságügyminiszter igéretének beváltását a vonatkozó javaslatok elfogadásával lehetővé teszi, úgy a magyar iparművészet nemsokára széleskörű jogvédelem áldásait fogja élvezhetni.

Vizsgáljuk meg milyen jelentősége van az iparművészet jogvédelme szempontjából az igazságügyminiszter azon kijelentésének, mely az iparkészítményeken alkalmazott képzőművészeti alkotásokra vonatkozik?

Szószerint és értelem szerint a nevezett paragrafus rendelkezéséből az következik, hogy ha a képzőművész — festő, szobrász, rajzoló — ráilleszti vagy ráilleszteti művét valamely iparkészítményre, akkor többé nem részesül védelemben. Mintha az iparral való

érintkezés elkárhoztatta volna, a művészet birodalmából kiátkozta volna a művészetet.

Az említett 66. §-nak ebből a rendelkezéséből olvasták ki szerzőijogi szakíróink és bíróságaink egyaránt, hogy az iparművészet alkotásait törvényünk nem védi. Mert mi egyéb az iparművészet, mint az iparkészítményeken alkalmazott képzőművészet: „l'art appliqué", „angewandte Kunst". Az iparművészet évtizedeken át némán tűrte e sérelmet mindaddig, míg a közelmultban a bevezetésben említett mozgalom fel nem hívta a figyelmet e kérdésre. És pedig az iparművészek és képzőművészek figyelmét egyaránt.

Nyilvánvaló volt ugyanis, hogy a törvény említett intézkedése sérelmes, káros és veszedelmes a képzőművészekre nézve is, sőt egyenest anyagi és erkölcsi kárt okozó. Mert mindenekelőtt nem láthatni be, miért essék el a képzőművész attól, hogy jövedelmet szerezhessen azzal is, hogy megengedje művét ipartermékeken elhelyezni. Számos művészeti munka szinte hivatva van arra, hogy ipartermékeken alkalmaztassék. Emellett az ipartermékeken való alkalmazás — pl. egy festménynek gobelinen való felhasználása — nem okvetlen művészietlenebb, mint a képzőművészi munkák obligát reprodukciója, mely netán silány klisék vagy olajnyomatok, avagy gipszutánképzések útján történik. Még kevésbbé lehet belátni annak értelmét, hogy amiért Ligeti Miklós megengedi Zsolnaynak, hogy egy szobrát kandallón alkalmazza, azért a Ligeti szobra örökre szabad prédává váljék minden kontár reprodukálónak.

Az igazságügyminiszter látszólag a képzőművészek érdekeit veszi pártfogásba, midőn ezt az elavult és már meghozatalánál is célszerűtlen és félreértett rendelkezést a szerzőijogi törvényből kitörli.

Ez intézkedés törlése révén azonban szerzőijogi törvényünkből hiányozni fog minden olyan rendelkezés, melyből azt lehet kimagyarázni, hogy az iparművészet alkotásait a törvény védelemben részesíteni nem kívánja, és szilárdan meg lesz rögzítve két intézkedés:

1. Nem részesíti a törvény védelemben az iparkészítményeket,

2. ellenben véd a törvény a legteljesebben mindent, ami képzőművészeti alkotás, tehát rajz, festés, metszet, szobrászat, építészet.

Nos azáltal, hogy csak épp az iparkészítmények maradnak ki a védelemből, viszont mindennemű és rendű képzőművészet védelmet nyer, a törvény a védelem palástját borítja az iparművészet alkotásaira. Nem takarja ugyan be ez a palást azt az óriási területet, melyet az iparművészet elfoglal, vagyis nem részesül majd a törvény védelmében minden, amit iparművészetnek mondhatni, de az iparművészetnek igen nagy területe és e nagy területen számtalan ágazata élvezni fogja a törvényes védelem fejlesztő melegét.

A bíró, ha ezentúl iparművész védelem miatt fordul hozzá, nem fog már távolról inthetni az iparművészre: „nem bocsátlak elém, mert csak iparművész vagy", hanem köteles lesz a bíró az utánképzéssel megsértett iparművészeti alkotást közelebbről megvizsgálni, megtudandó vajjon az iparművész munkája csakis iparkészítmény-e avagy olyan-e, hogy — legalább részben — a képzőművészet alkotása gyanánt is tekinthető-e? Mert ha igen, úgy a bíró köteles lesz megadni a védelmet.

Röviden összefoglalva azt a helyzetet, melyet az igazságügyminiszter-igérte reform megvalósítása az iparművészet számára kialakít: mindazon iparművészeti alkotások, melyek képzőművészeti alkotások gyanánt is tekinthetők, ezentúl védelmet nyernek.

Aki tudja, hogy mennyire összefolynak a képzőművészet és iparművészet határai, úgy hogy számtalan esetben fel sem ismerhető, hol végződik a képzőművészet és hol kezdődik az iparművészet, különösen, ha — amit a törvénymódosítás elrendel — az építőművészet is a védett művészetek sorába lép, az meg fogja érteni, milyen rendkívüli jelentősége van az igért reformnak. Mennél inkább átitatja a képzőművészet az iparművészet egy-egy ágát, mennél inkább művészetnek fogja tekinteni a köztudat az iparművészet egyes megnyilatkozásait, annál szélesebb és nyilván egyre szélesedő körben fog számíthatni az iparművészet arra, hogy a bíró védelmébe fogadja. Ha ehhez hozzáadjuk azt, hogy a szerzőijogi védelmet a reform korlátlanul megadja az építőművészet alkotásainak és ezzel az építőművészettel szorosan kapcsolatos iparművészeti ágak szinte teljes védelemre fognak számíthatni; ha továbbá kiemeljük, hogy a berni egyezményhez való csatlakozás révén mindazon külföldi országok, melyek az iparművészetet egyáltalán védik, a magyar művészet alkotásainak ugyanoly mérvű védelmet tartoznak majd nyujtani, mint amelyet saját honosainak nyujtanak: úgy meg kell vallanunk, hogy az igazságügyminiszter igéretében foglalt reform — habár az iparművészet védelmére vonatkozó összes törekvéseket teljes egészükben nem honorálja is — a magyar iparművészet fejlesztésének bizonyára hatékony eszköze lesz.

❦ ❦ ❦

Aki többet akar mint amennyit bír, az dilettáns. Aki azt akarja, amit tud, az tehetség. Aki többet tud mint amennyit akar, az lángész.

Thoma.

166

166. Porcellánszoborcsoport, festett díszítés nélkül. Bécs, 1755. tájáról, kék jeggyel. Ezen és a következő hét lapon ábrázolt műtárgyak az O. M. Iparművészeti Múzeum által megvásárolt Sigerus-féle gyüjteményből valók.

166. Porzellangruppe, unbemalt. Wien, um 1755. Blaumarke. Die hier und auf den folgenden 7 Seiten abgebildeten Kunstgegenstände gehören der von dem Ung. Kunstgewerbemuseum angekauften Sigerus-Sammlung an.

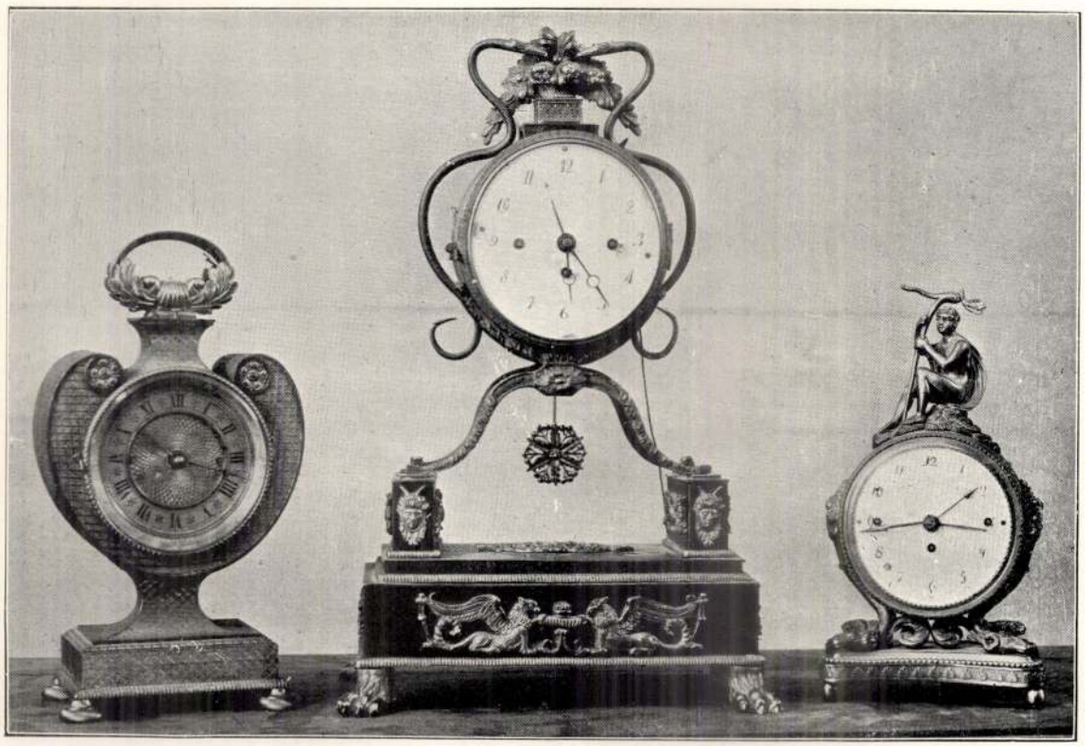

167

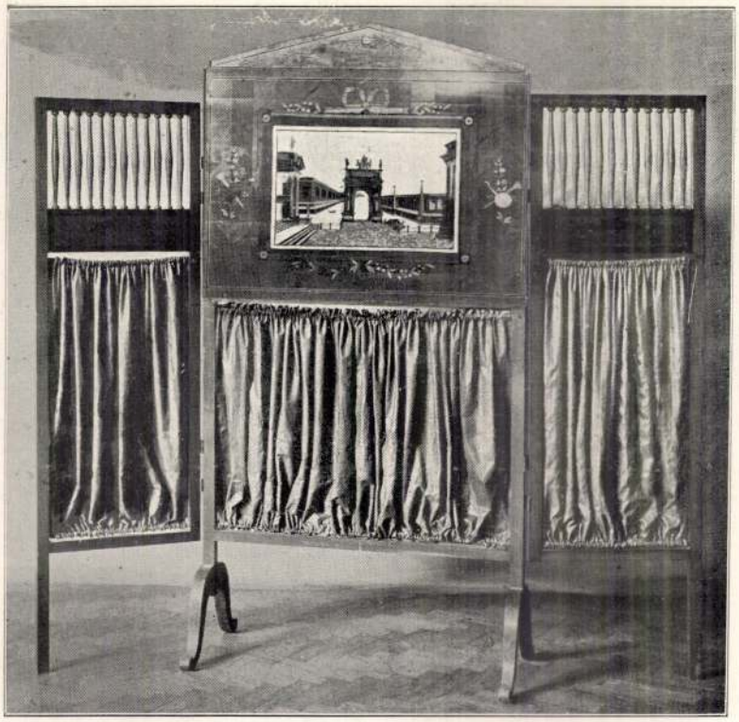

168

 167—168. Empire-órák bronzból és intarziás ellenző. 167-168. Empire-Uhren in Bronze und Ofenschirm mit Intarsien.

169

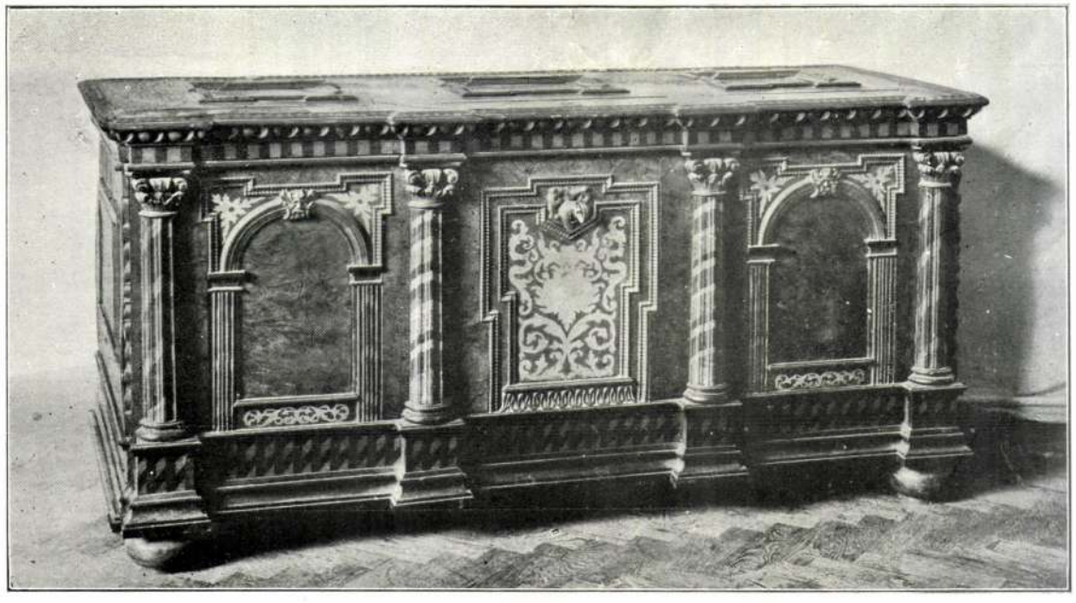

170

169. Ú. n. kagylós ülőbútor. Nagyszebeni munka. XVIII. század második fele. — 170. Láda, diófával burkolt, ónberakással. Erdélyi szász munka, 1713-as évszámmal jelezve.

169. Sogen. Muschelgarnitur. Nagyszebener Arbeit. Zweite Hälfte des XVIII. Jahrhunderts. — 170. Truhe mit Nussholz furniert und Zinnintarsien. Siebenbürgisch-sächsische Arbeit mit Jahreszahl 1713.

171

171. Írószekrény, diófával burkolt. Erdélyi szász munka. XVIII. század első fele.

171. Sekretär mit Nussholz furniert. Siebenbürgisch-sächsische Arbeit. Erste Hälfte des XVIII. Jahrhunderts.

172

172. Írószekrény, diófával burkolt és jávorfával berakott. Nagyszebeni munka. XVIII. század második fele.

172. Sekretär mit Nussholz furniert und Ahornintarsien. Nagyszebener Arbeit. Zweite Hälfte des XVIII. Jahrh.

173

174

175

173—174. XVII.—XVIII. sz.-i ónedények. — 175. 1805-as évszámmal jelzett kávédaráló, XVII. sz.-i vörösréz hűtőveder és XVII. sz.-i bronzmozsár.

173—174. Zinngefässe des XVII.—XVIII. Jahrhunderts. — 175. Kaffemühle in Messing mit Jahreszahl 1805. Kühlkanne in Kupfer, XVII. Jahrhundert. Bronzemörser XVII. Jahrhundert.

176

177

178

176. Rodusi, ú. n. félfajansz-tálak. XVII.—XVIII. sz.-i. — 177. Két XVIII. sz.-i habán-korsó és egy 1679-es évszámmal jelzett kupa, ettől jobbra XVIII. sz.-i szász korsó. — 178. Kékmázas cseréptányér sgraffito módra készült díszítéssel. Erdélyi szász munka.

176. Rodenser, sogen. Halbfayence-Schüsseln. XVII.—XVIII. Jahrh. — 177. Zwei Habaner Krüge des XVIII. Jahrh. und ein Humpen mit Jahreszahl 1679, rechts von diesem sächsischer Krug, XVIII. Jahrh. — 178. Tonteller, blauglasiert, mit sogen. Sgraffitodekor. Siebenb.-sächs. Arbeit.

179

180

181

179. Fedeles serleg kétrétegű üvegből, aranyozással díszítve, 1820 tájáról. — 180. Miniatür, elefántcsontra festve, aranyozott fakeretben: II. József császár. Osztrák, XVIII. sz. — 181. Miniatür, elefántcsontra festve, sárgaréz keretben. Osztrák, XIX. sz. eleje.

179. Deckelpokal, Glas, weiss überfangen mit Golddekor. Um 1820. — 180. Miniatur auf Elfenbein gemalt in vergoldetem Holzrahmen: Kaiser Josef II. Österreichische Arbeit, XVIII. Jahrhundert. — 181. Miniatur auf Elfenbein gemalt in Messingrahmen. Österreich. Arbeit, XIX. Jahrh.

Sigfried

krakói ács

l.

Gerevich romántori cml.

73. l.

Szemmiványi András

m. s.

ISMERETLEN ÉRDEKESSÉGEK A VÁROSHÁZA RÉGMULTJÁBÓL

Mi derül ki, ha az épületet lebontják?

Az utóbbi hetekben szakkörökben fellángolt a vita: *hol épüljön fel az új központi városháza.* Vannak, akik a Ferenc József-híd és a Horthy Miklós-híd közti területet javasolják, de ha ezt a helyet választanák az új központi városházának, akkor az *660 méter hosszú és mindössze 15 méter széles,* keskeny épület lenne. Mások az Erzsébet-híd és Ferenc József-híd közé javasolják az elhelyezést, ahol viszont *le kellene bontani az egész környéket.* A vita előreláthatóan azzal zárul majd, hogy

mégis a mai helyén, a Városház-utca és a Károly király-út közötti hatalmas területen

kell az új központi városházát megépíteni.

Történészek, antropológusok nagy várakozással és érdeklődéssel tekintenek az építkezés, helyesebben a mai városháza egyes részeinek lebontása elé. Mert a mai központi városházából *csak a városházuccai, műemléknek nyilvánított rész marad meg,* a hozzá csatlakozó három rövid épületszárnnyal, míg a többi szárnyépületeket, köztük a károlykörúti frontot is lebontják, hogy helyükön az új városháza megépüljön. Ha a viszonyok javulnak, ez a bontási munka

már a jövő esztendőben megkezdődik.

És ez a bontás izgatja a történészek, antropológusok fantáziáját, akik azt remélik, hogy évszázados titkok nyomait és bizonyítékait hozzák majd napvilágra a föld mélyéből a csákányok, amelyek *Pest városának multjából sok mindent felderítenek.*

Akták a XVIII. század elejéről

Minden ok megvan arra, hogy ezt higyjék és reméljék. Tíz évvel ezelőtt, 1930 októberében a központi városháza udvarán lévő belvárosi tűzoltó-laktanya részére *gőzfűtési kazánt* építettek a Károly király-út és Gerlóczy-utca sarkán. Munkások ástak a pincében s egyszerre, legnagyobb megdöbbenésükre, *emberi csontvázak fordultak ki a földből,* Volt, amelyet gyalulatlan fakoporsó rejtett magában, de volt olyan is, amelyet *koporsó nélkül földeltek el.* Akkoriban hét csontváz került elő. Vajjon most, hogy a központi városháza területének legnagyobb részét fel fogják ásni, milyen titkokat tárnak fel, amelyekből a hozzáértők megírhatják ennek a területnek a messze multba való történetét?

A főváros páncélfalu levéltárában nem egy poros akta nyugszik. Ha ezeket az aktákat forgatjuk, némi képet nyerünk arról, mi volt a központi városháza helyén 224 évvel ezelőtt, mielőtt megkezdték a katonai rokkant-ház építését. 1715-ben Fortunato *de Prati* kamarai mérnök a Bécsben székelő udvari haditanácsnak

a rokkant-ház helyéül »a Rostély-utcától északra eső területet«

javasolta. A *Rostély-utca* neve ma *Gerlóczi-utca,* a Prati által indítványozott területet nyugatról az akkori *Szervita-utca, a mai Városház-utca* határolta, északról a későbbi elnevezésű *Sütő-utca,* keletről pedig a várost övező *Várfal.*

E területen egy mecset-templom, az északkeleti részen temető volt. Bizony évszázadokkal utóbb nem könnyű pontosan megállapítani, hogyan volt beépítve a mai városháza telke. Annyi bizonyos, hogy a mecset-templom az északnyugati részen állt. Eredetileg

ugyanazon a helyen volt a Johannita-ispotályos lovagok Szent Miklós templomának és konventjének épületkomplexuma.

A Szent Miklós-templom még a XV. század elején épült és annak egy részét *a török hódoltság idején mecsetté alakították át,* majd pedig a szervitáké lett, akik 1715 július 17.-én átadták a mecset-templomot Pest városának cserébe két telekért. Üres telkek is voltak a mai városháza területén, *huszonegy tulajdonos* birtokában. Közülük csak háromnak nevét lehet ma már kideríteni. Az egyik *Hüss* Lukács festő volt, a másik *Rieder* András szobrász, a harmadik *Sighardt* Ágoston festő.

Hüss Lukács pesti polgár különös élete

A legkülönösebb ember a három közül kétségtelenül *Hüss* Lukács volt. A régi aktákból nem derült ki az, vajjon képeket festett-e vagy szobrokat. Annyi bizonyos, hogy 1697-ben kapott telket a mai városháza területén a budai adminnisztrációtól, de 1715-be már nem szerepel a telektulajdonosok között. A pesti városi tanács jegyzőkönyvei szerint *Hüss* Lukács magyar származású volt, aki 1698 december 22.-én lett pesti polgárrá. Neve két évvel később már egy furcsa üggyel kapcsolatban szerepel jegyzőkönyvben. Hüss leánya 1700 január 4.-én *kenyérre és vízre ítélve kalodába került.* Miért rótták ki reá ezt a megszégyenítő büntetést, nem tudjuk, a jegyzőkönyv ugyanis csak azt jegyzi meg, hogy Hüss leánya

»nem tett semmi jót«.

1702 augusztusában már maga Hüss Lukács a vádlott. Azzal vádolták, hogy *Nagy Gergelyt és annak nejét megsebezte.* Egy évvel később még különösebb ügy kapcsán szerepel jegyzőkönyvben Hüss Lukács, bepanaszolta legényét, hogy azt *egy éjjel felesége és leánya szobájában találta* amikor a legény éppen a feleségét csókolgatta. 1705 áprilisában Hüss Lukács a polgárok választott bizottságában szerepelt. Ezek szerint tehát mai néven nevezve »városatya« volt. Joggal írtuk tehát, hogy Hüss Lukács, a központi városháza telkének egyik régi tulajdonosa, *különös ember* volt.

A másik két telektulajdonosról már kevesebbet tudunk. *Sighardt* Ágoston festőről feljegyzik a poros aktak, hogy 1727 december 19.-én temette el Katalin nevű nejét, 1729 április 2.-án adta el azt a telkét, amely a hatvani kapu előtt volt, 1734 május 10.-én pedig, 57 éves korában meghalt a belvárosi plébánia területén.

Tébolyda és amfiteátrum

Vizsgáljuk azonban tovább, kik laktak még a köponti városháza mai telkén. Mindenekelőtt

halottak.

A városfalon túl volt *az Irgalmasok temetője,* az országút másik oldalán *bepalánkolt temető és faraktár* volt. Egészen bizonyos, hogy ha sor kerül a városháza Károly király-úti szárnyépületének lebontására, az ásók sok csontot fognak felvetni. Körülbelül ott terült el a temető, ahol most a Károly király-úton *a Községi Takarékpénztár és a Hirdető Vállalat helyisége van.* A temető helyén később faraktár lett, a faraktár és a városfal között pedig megépült

JÉZUSVÁRÁS (Pérely Imre rajza)

az első pesti amfiteátrum

deszkaépülete. A terület azután *az evangélikusoké* lett, akik *elcserélték a katonai parancsnoksággal.*

A Rostély-utcában, körülbelül a Gerlóczy-utca és a Károly király-út sarkán,

tébolydaépület emelkedett.

Ezt az épületet II. József 1783 november 26.-án kelt intézkedésével *az Egyetem orvosi karának* céljára adták át. Tanítás azonban sohsem folyt ebben az átengedett épületben. A tébolyda helyén később, amikor már a rokkantházból kaszárnya lett, a Károly-kaszárnya, *a szekerész katonák számára laktanya épült.* A károlykörúti részen idővel *istállókat, raktárakat, lovaglóiskolát* építettek.

Ha tehát a központi városháza egyes épületeit lebontják és emberi csontok kerülnek napvilágra, a régi adatok alapján a történészek következtethetnek arra, hogy milyen módon kerültek ezek a csontok a földbe. A tíz évvel ezelőtti hét csontváz olyan telekrészről került elő, amely legalább is az eddig kikutatott feljegyzések szerint *sohasem volt temető.* Valószínűleg a tébolydában elhaltakat földelték akkor el ezen a területen. Az északkeleti részen esetleg előkerülő csontok az ott volt régi temetőnek lennének materiális bizonyítékai. Az északnyugati részen is volt ugyan temető, a Johannita-ispotályos lovagok temploma körül, ehhez a területrészhez azonban *nem nyúlnak hozzá, mert rajta áll a központi városháza Városház-utcai főfrontja,* a műemléknek nyilvánított rész.

Mária Terézia, Ferenc császár, Klauzál Gábor, Jókai Mór

Ez a megmaradó épületszárny önmagában is érdekes. Az évszázadok folyamán

híres emberek

látogatták. 1751 augusztus 10.-én járt itt

Mária Terézia

férjével együtt, megtekintve az invalidusházat. 1764-ben

Ferenc császár

nézte meg az épületet. 1804 november 18.-án itt született

Klauzál Gábor,

az első független magyar felelős minisztérium földmívelési, ipari és kereskedelmi minisztere. Ma abban a szobában, amelyben született, tisztviselők dolgoznak, a falon pedig hatalmas, vörös márványtábla emlékeztet Klauzál Gábor szülőszobájára. 1848 június 11.-én

Jókai Mór,

aki akkor nemzetőr volt, *szuronyos fegyverrel lépett az épületbe, hogy résztvegyen egy lázadó olasz zászlóalj lefegyverezésében.* 1848. szeptember 28-án ide, az akkori Károly kaszárnyába hurcolta a felháborodott tömeg Franz *Lamberg* grófnak, Magyarország katonai parancsnokának holttestét. Lamberg grófot a hajóhídon ölték meg, amikor éppen kiszállt kocsijából.

Budapest multjáról aránylag keveset tudunk. Pest városának rohamos fejlődése idején nagyon sok szép, várostörténeti szempontból értékes épületet romboltak le. Eppen ezért, ha sor kerül a központi városháza területen álló épületrészek lebontására és a földből falmaradványok, tárgyak, esetleg csontok kerülnek elő, ezek a leletek nagyon értékesek lesznek azok számára, akik a középkori és újkoreleji Pest történetének eddig még fel nem derített részleteit kutatják.

Pakots György

A RÁDIÓ

karácsonyi műsora

Kedd, december 24.

BUDAPEST I.: 12.00 Harangszó. Himnusz. Időjárásjelentés. — 12.10 Zöldi Sándor hegedül. — 12.40 Hírek. — 12.55 Balázs Lóránd énekel. — 13.20 Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. — 13.30 József nádor 2. honvédgyalogezred zenekara. — 14.30 Hírek. — 14.45 Műsorismertetés. — 15.00 Árfolyamhírek, piaci árak, élelmiszerárak. — 15.20 Szórakoztató zene. — 16.10 Mindenki karácsonyfája. — 16.45 Időjelzés, időjárásjelentés, hírek. — 17.00 Hírek szlovák és ruszin nyelven. — 17.15 Székesfővárosi zenekar. — 18.15 Felolvasás. — 18.30 Rádió szalónzenekara. — 19.00 Hírek magyar, német és román nyelven. — 19.20 Magyar betlehem. — 19.45 Karácsonyi versek. — 20.00 Karácsonyi zene. — 20.15 Karácsonyesti elmélkedés.

BUDAPEST II.: 17.30 Ruszin hallgatóinknak. — 18.00 Hírek. — 18.10 Ifj. Band Ede gordonkázik. — 18.30 Mezőgazdasági félóra. — 19.00 Művészlemezek. — 20.00 Hírek német, olasz, angol és francia nyelven.

KASSA: 12.00 Budapest I. — 13.20 Hanglemezek. — 15.30 Kassai betlehemesek. — 16.10 Budapest I. — 17.15 Felvidéki karácsonyi népszokások. — 18.05 Karácsonyi énekek. — 18.30 Budapest II. — 19.00 Budapest I.

Szerda, december 25.

BUDAPEST I.: 8.00 Ébresztő. Szózat. Hanglemezek. — 8.45 Hírek. — 9.00 Református istentisztelet. — 10.00 Róm. kat. istentisztelet. — 11.30 Evangélikus istentisztelet. — 12.20 Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. — 12.30 Az Operaház zenekara. — 13.45 Hírek. — 14.00 Hanglemezek. — 15.00 Gyermekdélután. — 15.45 Bura Sándor cigányzenekara. — 16.30 Előadás. — 17.00 Hírek magyar, szlovák és ruszin nyelven. — 17.15 Tarka délután. — 19.00 Hírek magyar, német és román nyelven. — 19.20 Sporteredmények. — 19.25 Zenés hangjáték. — 20.40 Hírek, időjárásjelentés.

BUDAPEST II.: 11.00 Szalónötös. — 15.00 Magyar Revü Tánczenekar. — 16.30 Ifjúsági énekkarok. — 17.00 Hanglemezek. — 17.35 Elbeszélések. — 18.00 Hírek. — 18.10 Az Albert-vonósnégyes. — 18.50 Versek. — 19.10 Hanglemezek. — 20.00 Hírek német, olasz, angol és francia nyelven. — 20.20 Buttola Ede tánczenekara és a rajkózenekar.

KASSA: 8.00 Budapest I. — 9.00 Róm. kat. istentisztelet. — 10.15 Evangélikus istentisztelet. — 11.15 Hanglemezek. — 11.45 Karácsonyi elmélkedés. — 12.00 Hanglemezek. — 12.20 Budapest I.

Csütörtök, december 26.

BUDAPEST I.: 8.00 Ébresztő. Szózat. Hanglemezek. — 8.45 Hírek. — 10.00 Róm. kat. istentisztelet. — 11.15 Görög kat. istentisztelet. — 12.20 Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. — 12.30 Magyar nóták. — 13.45 Hírek. — 14.00 Hanglemezek. — 15.00 Földmívelésügyi minisztérium rádióelőadássorozata. — 15.30 Mária Terézia 1. honvédgyalogezred zenekara. — 16.10 Versek. — 17.00 Hírek magyar, szlovák és ruszin nyelven. — 17.15 Jazz-zongorakettős. — 17.30 Hangképek a sportesemányekről. — 18.00 Előadás hanglemezekkel. — 18.55 Sporteredmények. — 19.00 Hírek magyar, német és román nyelven. — 19.20 Székely karácsony. — 20.10 Hanglemezek. — 20.40 Hírek, időjárásjelentés.

BUDAPEST II.: 11.00 Hanglemezek. — 15.00 Részlet a német birodalmi rádió műsorából. — 16.45 Cigányhárfa az Operaházból. — 18.00 Hírek. — 19.45 Rádió szalónzenekara. — 20.00 Hírek német, olasz, angol, francia és eszperantó nyelven, utána ügetőversenyeredmények.

KASSA: 8.00 Budapest I. — 9.00 Róm. kat. istentisztelet. — 10.00 Református istentisztelet. — 11.00 Hanglemezek. — 11.40 Hírek magyar és szlovák nyelven. — 12.00 Hanglemezek. — 12.20 Budapest I.

SZENTKARÁCSONY ÉJSZAKÁJA

(Bak János rajza)

BETHLEHEM ÖRÖK LEGENDÁJA

A császár, akit Augustusnak hívtak, dicsősége teljében uralkodik in illo tempore. S mert tudni akarta: hány alattvalója van, elrendelé, hogy számláltassanak meg Birodalmának minden népei, hadd büszkélkednék velök hatalmában. Ám ugyanakkor a királyok királya is elhatározta magát és más számvetést tett. Isten, aki in alternum aeternitalis uralkodik az egész világ fölött, megszámlálá az emberek bűneit. S mert úgy találta, hogy azoknak mértéke betelt, igen elszomorodék. Tudta, hogy ember immár nem mentheti meg e túlságosan romlott emberiséget. Azért hát elszánta szívét a legnagyobb áldozatra: egyszülött Fiát rendelvén minden népek és nemzetek megváltására. Azt az ártatlan Bárányt, aki alászállva az égi mezőkről, vérét adja majd másokért, mire elkövetkezik a beteljesülő husvét, hogy »elvegye a világ bűneit!«

Igy született meg azon a betlehemi éjszakán a Gyermek egy rozzant istálló fedele alatt, hová a népszámlálásra haza-igyekvő áldott Szűz és annak szelid jegyese József, az ács betértek, seholsem kapván más szállást a túlzsufolt városkában. Egyszerű vándorok gyermekeként érkezett a névtelen ujszülött, aki később Jézusnak nevezteték. Most csupán egyetlen számnak tetszett a császári összeirás rubrikáiban. Jászol volt a bölcsője, szegénység a pólyája s ahogy ott feküdt a szalmán dideregve, »ökör és szamár melengete. Őt lehelletével«. Lehet-e ennél felejthetetlenebbül megszentelni a nép alázatát, béketürő nincstelenségét és örök elhagyatottságát? Holott ez a betlehemi Gyermek Dávid nemzetségének megigért királyi sarja volt.

Krónikák nem jegyezték föl: álmodott-e s ha igen, mit álmodott a római birodalom császára azon az éjszakán? De arról csodálatos régi, szép irások szólnak a második ezredév végéhez is, hogy akkor éjféltájt pusztázó pásztorok égi üzenetet kaptak Jézus megszületéséről. Angyal szólította és vezette őket a rozzant betlehemi istállóba, amely fölött a különös csillag világított. Karácsonyi csillag, mosolygó előjele a nagypénteki véres keresztnek.

Ezek a pásztorok — jámbor és együgyű, de kiválasztott lelkek — hulltak térdre először az Isten Fia előtt, aki jászolban született s akinek bölcsődalát angyalok zengték Betlehem titokzatos éjszakájában: Dicsőség, mennyben az Istennek! Békesség földön az embernek!...

Kárpáti Aurél

Egy szegény asszony megható ajándéka

Sopron, december 23
(A Pest tudósítójától)

Sopron városának fejlődése során a városfol délnyugatra húzódó erdős-dombos hegyoldal, a természeti szépségekkel megáldott *Lövérrek* és környéke lett a *város fényoldala*. Vele szemben, a város ellenkező oldalán húzódik a *Kurucdomb, a város szegénynegyede*. Sokgyermekes, egyszerű munkáscsaládok laknak itt. Szegénységükben is a szeretet melegíti szívüket.

Szép példáját tapasztaltam ennek, amikor most karácsonykor meglátogattam egy hatgyermekes kurucdombi családot. Beszélgetés közben a karácsonyi ajándékokra került a szó és ekkor az asszony elmondta, hogy a napokban bentjárt a városban, hogy beváltsa cukorjegyeit. Egy jólöltözött úriasszony beszédbe ereszkedett vele és mikor megtudta, milyen népes családja van, *kifizette helyette a cukor árát, 1 pengő 4 fillért.*

— Bizony örültünk is neki, hiszen nagy pénz az nálunk. De aztán eszünkbe jutott, hogy *Brennbergen lakik egy szegény hétgyermekes székely bányászcsalád.* Erdélyből menekültek, mindenük ottmaradt. Nekik adjuk ezt a pénzt, a gyerekek 46 fillér spórolt pénzével együtt. A szeretet ünnepén *mi is szeretnénk egyszer segíteni valakin.*

1940 karácsonyán egy hatgyermekes soproni, kurucdombi szegény napszámoscsalád ajándékot küldött az Erdélyből menekült hétgyermekes kifosztott bányászcsaládnak...

Gyógyíthatók-e a tüdőbajok?

Mindazok, akik **asztmában, tüdőcsúcshurutban, idült köhögésben, elnyálkásodásban, régóta tartó rekedtségben, náthában** szenvednek és eddig nem találtak gyógyulást, kapnak tőlünk, felvilágosítás céljából

teljesen ingyen és bérmentve

egy könyvet sok ábrával, a következő címmel:

„Gyógyíthatók-e a tüdőbajok?"

Irja meg egy 16 fillérrel bérmentesített levelezőlapra a pontos címét a következő névre:

PUHLMANN & Co., Berlin 494 Müggelstr. 25-25a

PEST KÉTSZÁZ ÉVE

Aki kétszáz évvel ezelőtt Pest városában született, az hosszú életre nem számíthatott. Az átlagos élettartam 20 év volt. Ha az ifjú pesti lakos megérte a 15. életévét, esélyei egy kissé javultak: a statisztikák szerint még élhetett akár harminc évet is.

Az anyakönyvek történeti forrásként való felhasználásával kapcsolatosan általában két kifogás szokott felvetődni: egyrészt, hogy a regisztráltak köre nem a helység közigazgatási határaihoz, hanem az egyházközség illetékességéhez igazodott, tehát az anyakönyvekben megjelenhetnek a környékbeli települések lakóinak adatai is, másrészt hogy az anyakönyv elsősorban belső használatra szánt dokumentum volt, az adatok vezetésének következetessége gyakran a pap vagy lelkész pontosságától függött. Pest XVIII. század végi anyakönyvei azonban mindkét kritériumnak igen jól megfelelnek.

A Pest környéki falvaknak már a XVIII. század közepétől önálló anyakönyvezetésük volt, s a pesti egyházközségek kizárólag a városban elhunytakat temették. A lakosság zömét kitevő római katolikusok többé-kevésbé pontosan vezették az életkorra, a családi állapotra, és a foglalkozásra vonatkozó adatokat, az alig néhány ezres ortodox (görögkeleti) és evangélikus közösségek pedig bár hiányosabb, de azért feldolgozható jegyzékeket hagytak hátra.

A népesebb belvárosi, terézvárosi és józsefvárosi plébániák határai megegyeztek a városrészek határaival, a kisebb egyházközségek (a belvárosi ferences templom, az evangélikusok és a görögkeletiek) adatai pedig pontosan hozzáadhatók az említett nagyobb lélekszámú plébániákéihoz, így a város egészénél jóval finomabb – kerületi szintre bontott – adatokat is kaphattunk. (A város kerületei lényegében ma is ugyanazok, bár a Lipót- és a Ferencváros régebben nem volt önálló: az előbbi a Belvároshoz, az utóbbi a Józsefvároshoz tartozott.)

„Nagyvárosi" halottak

Vizsgálatunk tárgyául az 1793-95. éveket választottuk, egyrészt azért, mert azok „békés" (demográfiai* megrázkódtatástól mentes) időszaknak tekinthetők, másrészt mert három év sem túl kevés, sem túl sok egy reális, „mélyfúrás"-szerű társadalommetszet elkészítéséhez.

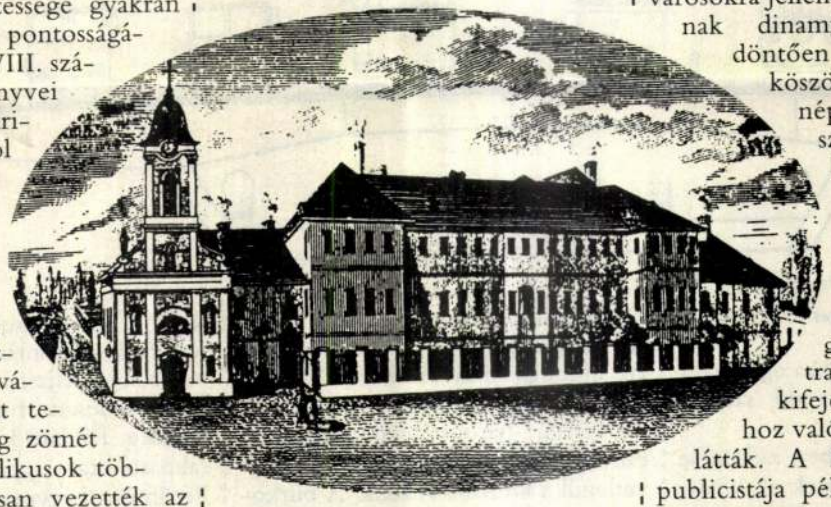

AZ EGYKORI RÓKUS KÓRHÁZ

A város népessége az 1790-es években 26 ezer főre becsülhető. A vizsgált három év alatt összesen 3571 személy halálozott el Pesten. Ez évi átlagban mintegy 42 ezrelékes – igen nagynak mondható – nyers halálozási arányszámot jelent. Ez Pest „nagyváros" jellegét erősíti meg. Már a kortársak is felfigyeltek arra, hogy a városi élettel összefüggő rosszabb higiéniai feltételek a fokozottabb élettempóval, továbbá a városba áramló nincstelen vagy éppenséggel lumpenelemekkel együtt hosszabb távon az életviszonyokra is hátrányosan hatnak ki. A születések száma alig vagy egyáltalán nem múlta felül a halálozásokét, vagyis Pest – tipikusan a nyugat-európai városokra jellemzően – lélekszámának dinamikus gyarapodását döntően a bevándorlásnak köszönhette. (A város népessége a XVIII. század elején nagyjában 3-4000 fő volt, 1848-ra pedig már elérte a százezret.) A kortársak közül némelyek a negatív demográfiai mérleget egyébként nem tragédiának, hanem kifejezetten a Nyugathoz való felzárkózás jelének látták. A Magyar Hírmondó publicistája például 1782-ben így írt: „Pestenn az el-múlt 1781dik esztendőben 781 ember született, meg hólt pedig 949. E' szerént tehát, tavaly ottan 168-al több vólt az hóltaknak, mint a születteknek számok. Melly igen rend kívül való dolog vólna; holott tsak a leg-nevezetesebb fő és kereskedő városokbann szoktak esztendőnként többen halni, mint születtetni."

A rendkívül kedvezőtlen természetes szaporulat nem egyenlően oszlott meg a város kerületei között. Leginkább a

AZ ÚJ HÍD MINDÖSSZE NÉHÁNY MÉTERNYIRE VAN A RÉGITŐL (*BOJTÁR OTTÓ* FELVÉTELE)

Magát a hídpályát pilononként kétszáz fényesre csiszolt, *műanyag tükör* világítja meg.

Hatalmas építmény a *két hídfő*. Vasbetonból készültek, homlokfalaikat kővel burkolták. Lépcsők vezetnek föl rájuk, s teraszairól jól áttekinthető a híd és környéke.

Többet „tudna", ha...

A *Lágymányosi híd*ra nagy szüksége van a fővárosnak. Átveheti a többi, igencsak zsúfolt belvárosi híd forgalmának egy részét, illetőleg helyettesítheti hol az egyiket, hol meg a má-

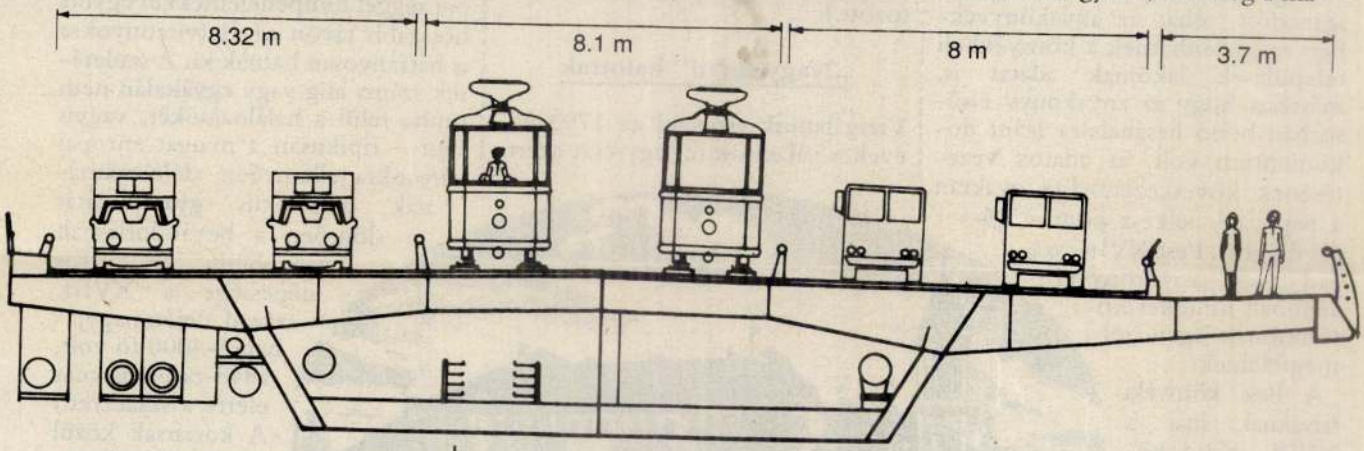

A HÍDPÁLYA KERESZTMETSZETE A TERVEZETT FORGALMI SÁVOKKAL

pilléren rögzített, a többin egy- vagy kétirányú mozgást engedő sarukra helyezték.

A híd tartószerkezetében különféle *közművezetékeket* helyeztek el, közülük a legnagyobb a 800 milliméter átmérőjű ivóvízvezeték.

Karminvörös pilonok

A kereken 30 méter széles hídpályán 2 x 2 közúti forgalmi sávot, két villamosvágányt, kerékpárutat és gyalogjárdát alakítottak ki. A *villamosvágányok*at egyelőre nem fektették le, ám azokat a csapokat fölhegesztették a pálya acéllemezére, amelyekhez rögzíthetik majdan a síneket alátámasztó betontuskókat. (A hídon a csapokat nem látjuk; ezeket acéldobozok védik a korróziótól.) A vágányokat – egyelőre a helyüket – korlátok választják el a *gépkocsipályák*tól. Az utóbbiak irányonként 8–8 méter szélesek, burkolatuk 10 centiméter vastagságú háromrétegű aszfalt. A burkolatról a vizet a víznyelők közvetlenül a Dunába vezetik. A burkolat alá *szivárgórendszer*t telepítettek, s ez az odajutó vizet a víznyelőkbe továbbítja. A hídpálya város felőli (északi) oldalát *díszes korlát* szegélyezi: szablya alakú oszlopait csövek tartják egybe (közülük a felsőnek kereken 20 centiméter az átmérője).

A híd legfeltűnőbb elemei a karminvörös *pilonok*. A teher viselésében csak a ferde rudakkal való találkozásukig van szerepük; meghosszabbításuk a híd megvilágítását szolgálja. Az oszlopon 16 méter magasságban *halogénlámpás fényszórókat* helyeztek el, s ezek fényüket a 35 méter magasságban lévő tükörrendszerre vetik.

sikat karbantartásuk, felújításuk idején. Ahhoz azonban, hogy e feladatát valóban jól teljesíthesse, új, a Dunával párhuzamosan futó utakra volna szükség. Például ki kellene építeni a rakparti utat a pesti Duna-parton a Petőfi és a Lágymányosi híd között.

Az új híd nem csupán a belvárosi hidak forgalmát csökkentheti: összeköti egymással a tőle délre fekvő városrészeket, s rajta keresztül a pestiek a budai, a budaiak pedig a pesti becsatlakozású autópályákat gyorsabban érhetik el. A híd – a rávezető úthálózat teljes kiépítve után – egy ennél jóval nagyobb terület zsúfoltságán enyhíthet. Ha például a Könyves Kálmán körutat tovább építik, az 1-es villamos akár a Kelenföldi pályaudvarig is közlekedhet. Erre azonban még várnunk kell.

ENYEDY LÁSZLÓ
okl. mérnök

A HÍD LEGFELTŰNŐBB ELEMEI
A KARMINVÖRÖS OSZLOPOK (*BOJTÁR OTTÓ* FELVÉTELE)

A HÍD PILLÉREI, MÉG „CSUPASZON"

◀A HÍDPÁLYA ÉPÍTŐI PILLÉRTŐL PILLÉRIG HALADTAK (*TISCHNER JÓZSEF* FELVÉTELEI)
▼

ÚJ HÍD A DUNÁN

Kevés hidunk építését előzte meg oly sok tanulmány, oly hosszú előkészület és annyi megtorpanás, mint Budapest új közúti hídjáét. Létrehozásának a gondolata a régmúltba nyúlik vissza, de annak is több mint húsz éve már, hogy megtervezésére pályázatot írtak ki. Története az átadásával sem fejeződik be, mert még csak kis részben valósult meg a hozzá kapcsolódó útvonalaknak az a rendszere, amelynek révén forgalmi szerepe igazán kiteljesedhet.

Az új híd helyét a vasúti híd közvetlen közelében jelölték ki. Ez azután többékevésbé megkötötte a tervező, *dr. Sigrai Tibor* kezét, s persze meghatározza a híd képét, látványát is. Például a hajózást igencsak megnehezítette volna, ha a két híd pillérei nincsenek egymással fedésben. (De a régi és az új pillérek között rést is hagyni kellett, a víz ellenállását csökkentendő.) Ebből adódtak a 493,8 méter hosszú híd támaszközei: a két parti nyílás 49,26, a négy medernyílás pedig 98,52 méteres.

Egyetlen hatalmas gerenda

A híd szerkezetét egy összefüggő, kettős alagúthoz hasonló óriási „gerenda" (szaknyelven: szekrénytartó) alkotja a részerelt konzolokkal. A *hídpálya* fölött a magas oszlopokba befutó ferde rudak a híd terhének egy jókora részét – a pilonok (oszlopok) közvetítésével – a pillérekre viszik át. Így a tervező elvékonyíthatta (alacsonyabbra készíttethette) a tartószerkezetet. Ez – noha a ferde rudak a tartó igénybevételét a pillérek fölött az eredeti 28, a hídmezők közepén pedig a 46 százalékára csökkentik – kereken 3,6 méter magas.

A *pilléreket* újszerű eljárással építették. Felül nyitott vasbeton „doboz"-t süllyesztettek a mederfenékre, s e „doboz" alaplemezén kihagyták a pillért hordozó vasbeton cölöpök helyét. Az 1,5 méter átmérőjű cölöpöket uszályokról mélyítették le. Ezután újabb vasbeton „doboz"-t, arra pedig egy acélszerkezetű „őrfal"-at helyeztek. Az utóbbi nagyobbik része már kiállt a vízből. A két dobozt a víz alatt kibetonozták, s az építményből kiszivattyúzták a vizet. Így a széles betonalapon szárazban építhették meg a karcsú pillért.

A híd *acélszerkezetét* a *Ganz Acélszerkezet Rt.* mátranováki és budapesti gyárában készítették, illetőleg ott szerelték össze a részegységeket. A hidat a helyszínen ezekből a darabokból rakták össze. A szerelési egységek méretét és tömegét az úszódaru teherbírása szabta meg. Például a tartószerkezetet negyvenegy, 49–103 tonnás részből állították össze úgynevezett szabad szereléssel, a pesti partról indulva. A tartószerkezetet a középső ☞

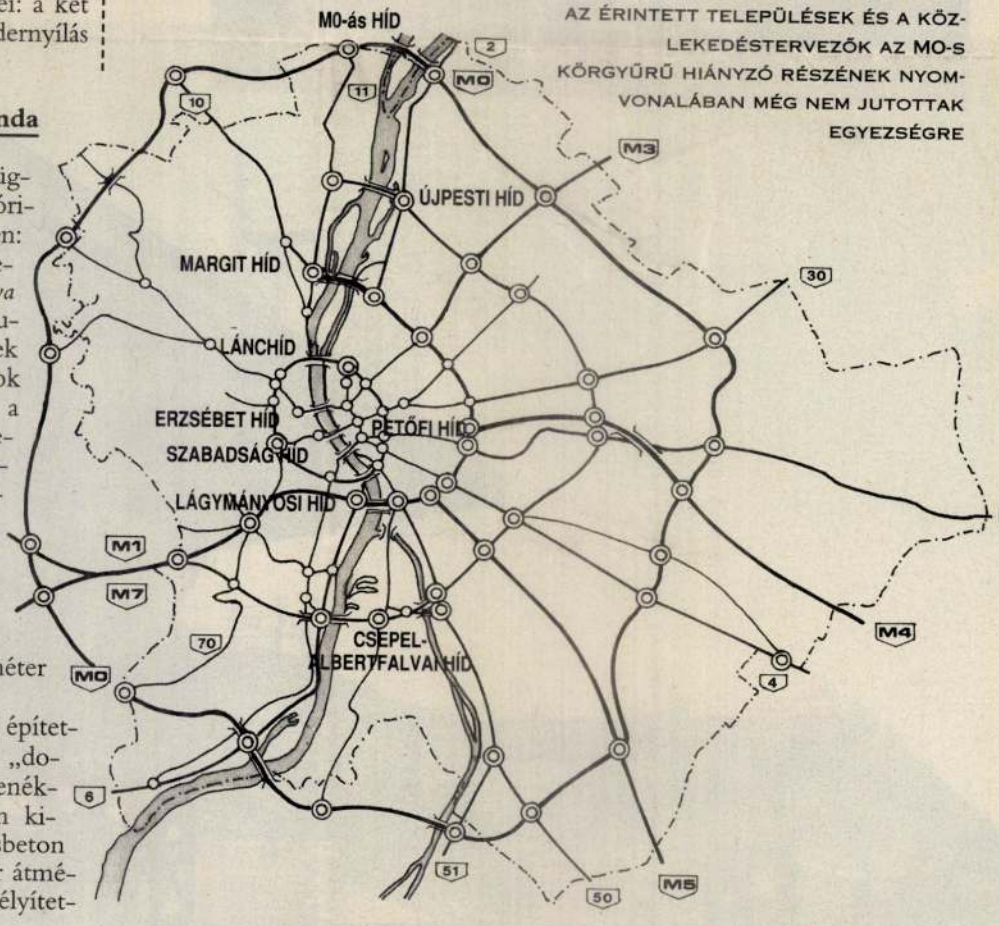

BUDAPEST MEGLÉVŐ ÉS TERVEZETT FŐÚTJAI, HÍDJAI ÉS KÖZLEKEDÉSI CSOMÓPONTJAI. A KÖRNYEZETVÉDŐK, AZ ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK ÉS A KÖZLEKEDÉSTERVEZŐK AZ MO-S KÖRGYŰRŰ HIÁNYZÓ RÉSZÉNEK NYOMVONALÁBAN MÉG NEM JUTOTTAK EGYEZSÉGRE

SIGRAI TIBOR

TK. 354-

II
605

354. Ismeretlen festő.

A XVIII. századból.

Báthory István.

Mellig van ábrázolva, jobbra fordult és arczélben látható. Haja, szemöldöke, bajusza és szakálla kissé őszül; szeme barna. Prémkucsmáját ékköves aranyforgó díszíti tollakkal; atillája fehér brokát; ujjatlan piros palástja, a melyen öt nagy arany díszgombot olvashatunk meg, prémes.

Fa, méretei 28·2 : 22·7 cm. — Át. Képt. 126.

Sigmundt Hugó
festő

Martinovics és tár-
sainak kivégzése,
vizf. a Magyar Tört.
Képcsarnok graf. gyűj-
temenyében.

Századok
1945-46. 144. l.

Vayer Lajós
Martinovics kép-
másai.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 136-068, 387-748, 340-726

1976 APR 4

NAPLÓ (VESZPRÉM)

Sigmond Olivér

1021

Tavaszi tárlat Ajkán — negyedszer

Megyénk képzőművészei Ajkán negyedszer mutatkoznak be legújabb alkotásaikkal a „hazai" közönség előtt. Témavilágukat ma is elsősorban a helyi élmények, hatások ihletik formálják. A Bakony jellegzetes tájai, faluinak építményei, a Balaton víztömegének változatai, nyugalma és nyugtalansága, a környező hegyek sziklatömbjei, kő-világa, sziluett-ritmusa. Az ember alkotta környezet és természet bonthatalan egysége. S persze, az itt gyökerező ember, aki egyszerre formálója és formáltja a vidéknek.

Képösszeállításunk ízelítőt ad a kiállítás változatos, gazdag anyagából.

Borbás János felvételei

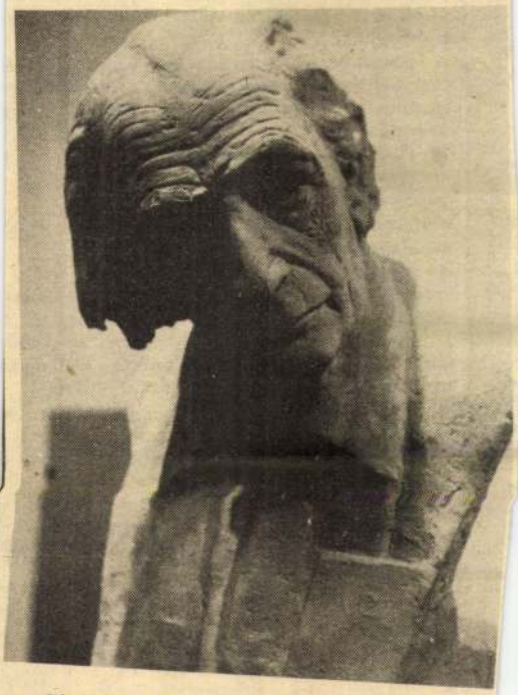

Sigmond Olivér: Déry Tibor portréja

A MEKKOR

Személygépkocs
Értékesítő Válla

értesíti kedves vásárlóit, hogy 1976. április

megrendelést
és típusmódosít
fogad el

Polski Fiat 126-o

(fogyasztói ára: 58 000 Ft
+ KRESZ-tartozék 1 100 Ft.)

és Lada (Zsiguli
1300-as

(fogyasztói ára: 88 000 Ft
+ KRESZ-tartozék: 700 Ft.)

típusú személygépkocsikra, 1976. II. félévétő
szállításra.

A Polski Fiat 126p motorja a gyári adato
94 cm³-es, teljesítménye 23 DIN LE, ü
fogyasztása: 5,4 liter/100 km 94 oktános
végsebessége: 105 km/óra, 2 ajtós, 4 szer

A Lada 1300-as motorja a gyári adatok s
cm3-es, teljesítménye 68 DIN LE, üzemanya
tása 8,5—9,5 liter/100 km, végsebessége 14
4 ajtós, 5 személyes, 6,15—13 méretű diag
roncsokkal.

A típusmódosítási igényeket ajánlott levé
jük bejelenteni vállalatunknál (1392 Bp. P
korábban előjegyzett személygépkocsi típus
visszaigazolási sorszámának megjelölésével.

Új vásárlóink megrendelésüket
a Polski Fiat 126-osra 11 000 Ft
a Lada 1300-asra 18 000 Ft
vételár-előleg egyidejű befizetésével jelen
vállalatunknál.

A gépkocsi a bármely OTP-fióknál és a
szövetkezeteknél kapható „Személygépkocsi
delőlap"-on rendelhető meg, amelyen az
a Takarékszövetkezetek igazolják az előle
tését. A megrendelőlap mindkét példányá
levélben kérjük eljuttatni vállalatunkhoz.

A megrendeléseket és a típusmódosítási igé
postabélyegző kelte szerint soroljuk be, s
lásról, valamint a szállítási határidőről 60 n
lül értesítjük vásárlóinkat.

A Polski Fiat 126-os és a Lada 1300-as
műszaki adatairól és a megrendelésekkel ka
kérdésekről felvilágosítást adnak autószalon

Budapest V., Martinelli tér 8. telefon
Budapest VI., Lenin krt. 77. telefon
Budapest VI., Népköztársaság útja 8. telefon
Zalaegerszeg, Kossuth Lajos u. 7. telefon:

valamint használtautó-telepeink:

Budapest XIII., Röppentyű u. 73. telefon:
Békéscsaba, Szarvasi út telefon:
Debrecen, Balmazújvárosi út 3. telefon:

SIGRIST, Franz

A tarka jelmezű Szent Izidor-kép (79. kat. szám) hazai festője bizonyára a somorjai paulánus templom freskóiról leste el a historizálás világias-derűs eszközeit, *Franz Sigrist* monográfusa azonban — szerintem nem elég indokkal — törölte ezt a művet a festő oeuvre-jéből.[11]

11 *Betka Matsche-von Wicht:* Franz Sigrist 1727–1803. Weissenhorn 1977, 94, 228, erről legújabban *Garas Klára* a 9. számú jegyzetben idézett könyvismertetésben, 186.

Tolvai Anna recenziója

Művtört.Ért. 1989 1-4 172.p.

Búcsú Pintér Jenőtől

Pintér Jenő földi életútja Zilahon kezdődött 1920. december 15-én. Onnan Újpestre költözött a család. A budapesti teológiai akadémiának 1939-től 4 éven át volt hallgatója. Lelkészi oklevelet 1945-ben nyert. Az Egyetemes Konvent Elnöksége 1949-ben missziói lelkésszé nevezte ki. Tagja lett az Országos Református Missziói Munkaközösségnek, amely dr. Makkai Sándor vezetésével működött. Tevékenyen részt vett a Tahiban levő lelkészüdülő használhatóvá tételében és a nyári lelkészkonferenciák megszervezésében. A Konventi (ma: Zsinati) Irodában, annak missziói osztályán 1951-től szolgált, 1957-től haláláig mint ennek az osztálynak a vezetője. Ezzel egyidejűleg 1958—64 között az ökumenikus egyházi hírszolgálat német és angol nyelvű könyomatosát szerkesztette, 1958—68 között a zsinati székház gondnoki feladatait is ellátta. Hatvanadik születésnapja alkalmából megkapta az Országos Béketanács kitüntető jelvényét.

Budapest ostroma idején, 1944-ben kötött házasságot *Csiszár Ilonával*, teológiai akadémiai évfolyamtársával, szintén okleveles lelkészszel, aki örömben és bánatban, egészségében és betegségében, négy gyermeküket — majd három unokájuk — nevelésében, de 1971 óta a missziói osztály vezetésének szerteágazó munkájában is hűséges segítőtársa volt.

Ezek a vázlatszerű adatok együttvéve sem fejezik ki, hogy az 1988. szeptember 1. napján befejeződött életmű mögött milyen ember állt. Testileg erőtelen volt ugyan, de hite szerint olyan „cserépedény"-nyé formálta őt Jézusa, akiben nagy belső

erők feszültek. Tudta, hogy az egyházban minden az egyháztagok személyi értékén múlik s ezért képes volt a mások sorsa iránt nemcsak érdeklődni, hanem őket a hitre jutásban éppúgy, mint az embervoltal együtt járó megpróbáltatások elviselésében, a gondok enyhítésében segíteni.

Az ő szolgálata felett is Megváltó Ura mondja majd ki a végső ítéletet. Barátai és munkatársai Füle Lajos missziói gondnok egyik versének utolsó négy sorával búcsúznak tőle:

Útonlevők, mi,
megértjük-e még idejében,
hogy életünkből az marad meg,
amit másokért tettünk?

*

Pintér Jenő hamvait Budapesten, a Megyeri temetőben helyezték végső nyugalomba szeptember 29-én. A vigasztalás igéit *dr. Tóth Károly* püspök hirdette.

A komáromi egyházmegye közgyűlése

A komáromi egyházmegye a közelmúltban tartotta évi rendes közgyűlését Tatán, a tóvárosi imaházban.

Fodor András esperes áhítata után *dr. Bognár Pál* egyházmegyei gondnok megnyitó beszédében arról az áldásról szólt, amit az imádkozó presbiterek jelentenek egy-egy gyü-

tároL. „Napjainkban kulcsszó lett a reform — mondotta. — Szükség van a társadalomban, a mindennapi életben az előbbre jutást segítő, tisztuláshoz, kibontakozáshoz vezető reformtörekvésekre. Szükség van egyházi életünk reformjára is. Az egyházon belüli reform mindig reformáció kell, hogy legyen. Ezáltal növekszik belső elkötelezettségünk, [illegible] életfolytatá-

SIGMOND Olivér

Reformátusok Lapja

1988. október 2.

JEGYZETLAPOK

Albert Schweitzer szobra

Albert Schweitzert nem ez a rövid jegyzet hivatott bemutatni, és méltatni sem. Megtették ezt már sokan előttem és meg fogják tenni a jövőben is. A teológus, orgonaművész, író, orvos-misszionárius alakja minél távolabb kerül az időben, annál inkább megnő szellemiségében embervoltunk jobbik énjének megtestesítőjeként. Ha rá gondolok, bennem a humanitás „Noé bárkáját" jelentette ő ebben a században az özön embertelenségben, hogy ezzel a törékeny „bárkával" mentse át a szeretet „olajágát" nem csupán lambarénei kórházának betegei, de mindnyájunk számára. Albert Schweitzer csaknem egy negyed százada már, hogy testileg nincs közöttünk, de példamutatása mind erősebb, és ez — talán — megnehezíti a dolgát a diktátoroknak, megnehezíti mindazoknak, akik a szeretet eltiprására törekednek. Mert a nagy humanista szelleme itt kísért annak bizonyságául, hogy az emberséget nem lehet mindenkiben térdre kényszeríteni.

Nem tudom, leírtam volna-e mindezt, ha nem inspirál erre egy szobor. Albert Schweitzer mellszobra. Nem köztéren, vagy sétányon, hanem egy szoba sarkába Balatonfüreden. Váratlanul és megdöbbentően „fogadott" Albert Schweitzer, nem a nagy emberek fennkölt pózában, hanem természetes egyszerűséggel nézett rám, mintha csak válaszolni szeretne a kérdéseimre. Haja lazán a homlokába hullt, gyermekien tiszta tekintetében kíváncsiság, bajusza alatt biztató mosoly, amilyennel csak a legjobb orvosok tudnak a betegre tekinteni. Köpenye felső zsebében „collstok". Az építőt szimbolizálva. Valóságosan és jelképesen is. Alkotója, a szobrász ott állt mellettem. Nem törte meg szóval a varázst, hagyta, hogy néhány percig magával Schweitzerrel lehessek szemközt. Köszönet neki ezért és köszönet az élményért, amit beleérző művészete folytán adni tudott.

A szobrász Sigmond Olivérnek hívják. Tizenkét éve települt át Erdélyből a családjával és azóta Balatonfüreden él és dolgozik. (A múlt évben közös tárlata volt Veszprémben Victor Vasarelyvel.) A lakása kicsiny kiállító helyiség is egyben. Remek szoborportrék láthatók ott olyan ismert személyiségeiről a magyar irodalomnak, mint Déry Tibor, Illyés Gyula, Németh László, Keresztúry Dezső, Berda József. Ferencsik János mélyen emberi, egy tevékeny élet summázatát magán viselő portréját kis műhelyében nézhettem meg, mely talán fáskamrának szolgálhatott valamikor.

De mindenekelőtt Albert Schweitzer, ott a szoba sarkában. Nem vagyok szakkritikus, de talán az értéket meg tudom különböztetni a talmitól. És az a szobor érték. Nem egy szobában volna a helye, hanem ott, ahol minden szemlélő naponta megtekintheti. Természetesen én a Schweitzer Otthonra gondolok. Egyházunknak ez a szép létesítménye miért ne gazdagodhatna a névadó szobrával is? Sigmond Olivér is ezt találná a legtermészetesebbnek. Mint mondta, felajánlotta már és általam most mégegyszer felajánlja az Otthonnak. Ezért hát én is kérem azokat, akik ebben a kérdésben döntési joggal bírnak, hogy nézzék meg ezt a szobrot. Hátha rájuk is olyan hatással lesz, mint rám.

Fóth-Máthé Miklós

MŰHELYSAROK
MONIQUE DEYRES

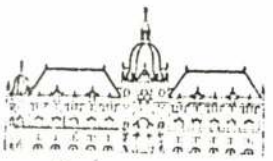

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM
1993. szeptember

Monique Deyres munkáin érezzük, alkotójuk úgy dolgozik, hogy minél közelebb maradhasson önmagához.
Nem táj, hanem egész birodalom, amit életre hív.
Az ő vonzásában lévő természet nincs túlzsúfolva sem személyiségekkel, sem pedig asszociációkkal. Itt és most létezik. A művész és a természet kapcsolata pedig sohasem végleges.
Munkái megmutatják az eredetet, a kezdetet, elkerülve egy nyomokkal felsebzett világ csapdáit. Kedves anyagai, a fa, a levelek, a kérgek, az indák az állandóságot jelzik; a kint és a bent a felcserélődés határán vannak.
A megszülető mű sohasem elszigetelt, hanem kitárul szemlélője felé. Minden cselekvés helyszíne sejtelmes és rejtélyekkel teli vidék, melynek látogatója csupán vendég.
Monique Deyres-ről szól Andy Goldsworthy gondolata: "Olyanok az emberek, mint a lehullott levelek az erdő földjén. Egyik nemzedék követi a másikat, és minden generációval emelkedik ez a réteg, egyre közelebb jutva az emberi sajátságok megértéséhez."

Elisabeth Chambon, 1991. június

Monique Deyres Bourg-Saint-Bernard-ban született. A Toulouse-i egyetemen szerez diplomát történelem szakon. Két évig Mexikóban tanít történelmet, majd a grenoble-i Képzőművészeti Akadémia elvégzése után művészként és pedagógusként egyaránt tevékeny. 1991 óta Magyarországon él és dolgozik. Számos egyéni és kollektív kiállítás tette ismertté Franciaországban; Magyarországon most mutatkozik be, az Iparművészeti Múzeumban és a Tűzoltó utcai kiállítótérben (Budapest IX.,Tűzoltó u.72.) csaknem egyidejűleg rendezett kiállításaival.

Monique Deyres két budapesti kiállítása méltán része a művésznő "geopoézisének". Olyan vidékre ír mindig újabb variációkat, amely teljességében az övé. Már Elisabeth Chambon is így fogalmazott: "Nem táj, hanem egész birodalom, amit életre hív."
A táj -- megerősítés, egy útvonal része, valahonnan - valahová, a természet legtisztább anyagainak útmutatásával...
Meghívottak vagyunk, közösen barangolhatunk növényi falak, rozsdás pala, hamuval szórt selyempapír között; topográfiai tudásunk csődöt mond ebben a szubtilis térben, ahol eltörölték a határokat.
Monique olyan vidékre vezetett minket, ahol ő lakik, de ahol senki másra nem találhatunk, csak önmagunkra.

V.G.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM
MŰHELYSAROK 1993. DECEMBER

ÚJ ÜVEG : ASZTALOS ERZSÉBET, BORKOVICS PÉTER,
BUCZKÓ GYÖRGY, GAÁL ENDRE, MELCHER MIHÁLY,
POLYÁK JÁNOS, 'SIGMOND GÉZA

"Új üveg"

A bemutatott munkákat egyetlen dolog köti össze: az üvegnek, mint anyagnak új - bár nem gyökértelen - önálló értelmezése, egyéni stilusú, sajátos módon kialakitott technikájú alkalmazása.

Buczkó György "kőkorszakba visszaépülő", archaikus munkája ironikus térbeli jel, sorozat része, mellyel a művész az üveg és tér kapcsolatának fajtáit, minőségét igyekszik feltárni, elemezni.
Buczkó jeleihez - rusztikus megközelitése miatt - első pillantásra közel állónak tűnik **Polyák János** követ és üveget kombináló plasztikája, melynek indíttatása egészen más, a kő az üveggel és a fénnyel való kapcsolatának, a külső burokkal az üvegbe zárt fény "viselkedésének", az általa teremtett mikrokozmosznak tárgyiasult vizsgálata.
Melcher Mihály pate-de-verre szobra időtlen, ősi épitményt idéz szuggesszív erővel, **Sigmond Géza** az egyes üvegrétegek között festett, különös teret, szinpadi világot életre keltő munkája játékos, ironikus.
Gaál Endre robbanó, a geometrikus formát széttörő munkája absztrakt időtlenséget sugall, az üveg meghatározatlan teret jelöl, időtlen, közvetítő, maga a megfagyott emlékezet.
Borkovics Péter az üveg anyag lehetőségeiből következő folyamat egy pillanatát dokumentálja, - barvúros technikai megoldással, hitelesen - s ez a pillanat szép.
Asztalos Erzsébet 'hala' a meleg üvegből fakadó plasztikai lehetőségek felhasználásával Bárdibükk-Bárdudvarnokon, a magyar üvegművészet egy újabb, kollektív, a volt Goszthony kúriában kialakított műhelyében készült.

Varga Vera

SIGMOND Géza üveg

SIGMOND Géza

leményesség, a vállalkozókedv és a műveltség. A dzsentrit idealizáló látta, s a harmincas években ezért hirdette meg a lemondást, az erkölcsi újméltósága ellen tör".

Rónay László

Üvegtárgyak – az eldugott galériában

M. Nemet 1991. nov. 2. 11. p

Ha szelíden akarok fogalmazni, azt mondom, *szerények*. Olyan szerények, hogy amikor végre kiállítási alkalomhoz jutnak, az alig tíz napig nyitva tartó tárlat elhal, bezár, eltűnik anélkül, hogy a sajtó hírül adta, a kritikusok érdemben méltatták volna, és azok a tárlatlátogatók, akik pedig szívesen gyönyörködnek a ritkán látható üvegtárgyakban, véletlenül és csak kis számban szereztek tudomást arról, hogy az Árkád Galériában (az egykori Fényes Adolf Teremben) üvegtervezőink munkáit megnézhetik. Elsősorban a galéria gazdáinak a dolga volna, hogy kellőképpen közétegyék, mikor milyen tárlatot rendeznek helyiségükben, ezzel – vagy ezzel is – bizonyítva szervezőkészségüket, s ha nem teszik, azt már nem lehet szerénységnek nevezni, mint a művészek esetében. Az már hiba. Az Árkád Galéria a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének saját kiállítóterme, így ez a hiba még kínosabb, hiszen nem csupán arról van szó, hogy a szövetség a legeldugodtabb helyen lévő galériát mondhatja magáénak – az első emeleti gangról nyíló kiállítótermet *véletlenül* nem lehet megtalálni –, de jogosan kérdezhetjük: *vajon megfelelően menedzseli, képviseli-e a saját galériáját a művészek szövetsége?* Így azután senki se csodálkozhat azon, hogy Londonban nagyobb a magyar üvegtervezők híre és megbecsülése, mint idehaza. *Nagyobb visszhangot is kelt, ha kiállítanak.* Rangos galériák szívesen vállalkoznak arra, hogy munkáikat bemutassák, s név szerint ismerik, emlegetik a legjobb üvegtervezőinket. Pedig hát maguk a művészek ott sem képviselik magukat nagyobb hírveréssel.

A kiállítás rendezésénél maradva csak sajnálhatjuk azt a másik szerénységet – ügyetlenséget? –, hogy a tárlaton két művész is képviselteti magát üvegablakokkal, de a fotók, illetve a terv alá nem írták oda, melyik épületet és hol díszítik ezek a – feltehetően nagy méretű – munkák. Így sem a kritikus, sem az érdeklődő látogató nem tudja beazonosítani ezeket az ablakokat és nem nézheti meg őket a valóságban. Fotók, papírtervek alapján pedig nem lehet megítélni és megcsodálni üvegablakokat.

Amit viszont látni lehet ezen a tárlaton is, meggyőzhet bennünket arról: *joggal váltak ismertté* a magyar üvegművészek egy olyan, művészetekben, kortárs kiállításokban csöppet sem szűkölködő világvárosban, amilyen London. A bemutatkozás korántsem teljes. Hiányoznak a részvevők közül a szakma olyan elismert művészei, mint *Bohus* Zoltán, *Lugossy* Mária, *Szabó* Erzsébet vagy az üvegművészet nagy öregje, *Báthory* Júlia, akinek a keze alatt nemzedékek tanultak. Ám ennek ellenére is igen sokféle útját, lehetőségét vonultatja föl a szakmának ez a tárlat. *Buczkó* György „félelmetesen" szép üvegbaltái a pécsi kisplasztikai biennálé után most végre Pesten is láthatók voltak. Amíg Buczkó az üvegnek ezt a rusztikus, barbár erejét, vad szépségét mutatja föl nekünk, addig más tervezők az anyag dekorativitására hívják föl a figyelmet. *Horváth* Márton az eozinmázas felületekkel, a romantikus, lágy formákkal a század eleji szecesszió hangulatát idézi föl. Ezt az utat követi *Szmetana* Ágnes is, aki nőiesebb világot teremt ugyanezekkel a formaeszközökkel. Mélyebbre hatol az üveg falában az a megmunkálás, amellyel *Vida* Zsuzsa készítette el több színű, többször kiégetett üvegjét. A bonyolult technikai megmunkáláshoz szerencsésen olyan egyszerű testet választott, amilyen a henger: s így egyszerre láthattuk kívülről és belülről is az egymásra égetett színeket, plasztikus rétegeket.

Bohus Zoltán egymásra ragasztott síküvegjeinek a világát többen is eszünkbe juttatják, de igazán megújítani *Lukács* László tudta, aki hallatlan pontossággal és fegyelemmel építkezik az üveglapokból: egymásra halmozza, legyezőszerűen szétteríti őket. Lapokat ragasztott ösze *Sigmond* Géza is, csakhogy ezekre a lapokra előbb játékos, színes ábrákat rajzolt és így a hűvös-elegáns hatás helyett a mesék tiszta világát, derűjét teremtette meg velük.

Megint más technikát képvisel *Kiss* Miklós, aki szürke hutakész üvegplasztikáival – éppúgy, mint *Fábry* János – egyszerre érzékelteti az üveg plasztikai lehetőségeit és a forró megmunkálás technikai szépségeit. Ugyanezt a képlékenységet emeli ki *Kertészfy* Ágnes is, csakhogy itt a megmunkált üveg simaságát az anyag rusztikusságával állítja szembe. Két különböző anyag: a kő és az üveg viszonya izgatja *Polyák* Jánost, és ezen a téren még bizonyára több érdekeset fog föltárni, bemutatni, mint amire itt e kis tárlat lehetőséget nyújtott. Az öntött üveg rücskös felületét, lágyságát érzékelteti a művészházaspár, *Melchner* Mihály és *Tóth* Margit egy-egy élő figurával: a kaméleonnal és a madárral. Az élőlények puhaságát, törékenységét itt a képlékenyen kezelt üveg jelképezi: ezt hozzák hol összhangba (mint az öreg, málladozó falon ülő kaméleonnal) – hol ellentétbe az építészeti elemekkel (mint a kemény, mértanivá szigorított épületelemek közé szorult madárral). S ezzel a szimbólummal, túl az anyag mondandóján, egy életérzést, egy korunkra jellemző gondolatot is sikerült nekik megfogalmazniuk.

(fekete)

medvecukorhoz hasonló fekete rudacskát is dugdosott ide-oda a teremben. Az *Egyetemi Színpad*on *Karen Rann* állított össze felfújt, piros és sárga hoszúkás zacskókból, szívószálakból szélforgóhoz, májusfához hasonló építményt. Performanszot — ellentétben a katalógus előrejelzésével — csak a *Block-csoport* produkált. Itt az esemény egyúttal új kiállítóterem megnyitója is volt. *Kopasz Tamás*, a csoport egyik tagja, Mű-teremre keresztelte átalakított exsufniját, ahol indításként a Block installációja kapott helyet, ezt majd hetente követi más-más művész kiállítása. Néhány helyszínen egy napig, vagy csak néhány óráig volt látható az Art Jam eseménye, mint például a Vörösmarty téri páternoszter-kiállítás. *Sharry Hay* és *Lévay Jenő* az egyik épület ablakában állva az üvegre rajzolva követte nyomon a téren áthaladók útját, közben amit Lévay rajzolt, azt Sharry kiradírozta és fordítva. Tervük egyfajta perspektíva megjelenítése volt, a düreri méricskélések, modellezések megidézése.

A fenti leírás szemezgetés volt a számtalan helyszín és művész között, mindenfajta minőségi vagy esztétikai válogatás nélkül — már csak azért is, mert magának az Art Jamnek is egyik sarkalatos pontja ez volt, bárki, aki jelentkezett, az résztvevőnek számított, belekerült a katalógusba.

A 93-as Art Jamet leginkább üdvözlők maguk a művészek voltak, de sokan a szakmán belül sem hallottak a rendezvényről. Ennek oka a már említett sovány reklám lehetett. Még többen eljutottak volna a meghirdetett helyekre, hogyha a kiadott katalógusban helyesen szerepelnek a címek, a nyitva tartási időpontok, ha jobban kivehető térkép szerepel benne, ha a jelentkező művészekhez eljut az Art Jam plakátja, amivel magukat is reklámozni tudják. Néhányukkal az is megesett, hogy miután jelentkeztek, de semmilyen visszajelzést nem kaptak, úgy gondolták, hogy ez csak valami vicc, és végül egyáltalán nem állítottak ki a megadott helyen, illetve nagy meglepetéssel fogadták műtermükben az odatévedőt.

Az 1994-es Art Jam szervezése állítólag már most elkezdődött, remélhetőleg valóra válnak Hadley Kincade szavai, miszerint a következő ennél csak jobb lesz.

KOVÁCS ÁGNES VERONIKA

'Sigmond Géza: Bohóc

Életjátékok
'Sigmond Géza üvegművei

'Sigmond Géza üvegművész a nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola Kisgalériájában rendezte meg kiállítását. Az üveg mint önkifejezési eszköz kibővült más anyagokkal, változatos képi és formai megfogalmazást kapott. Csupa mozgás, csupa játékos figura, a Nagy Életjáték megannyi jelenete látható itt. Jellemzőjük az intellektuális közelítés, vonalritmusok, megvilágított, vagy forgásra „ítélt" plasztikák, metszett síküvegek, absztrakt vágású sárkányfigura, színkavalkád: mozgás, kedvesség ötvözete.

Az előre megrajzolt, festett síküveg-plasztikák összerakása a tömbből való kilépés élményét adja. A látvány „egymásba látott" tárgyak révén állítható össze (*Piroska és a farkas*).

Az alkotóelemek emberi jellemekhez köthetők. (*Vincetanárúrnakszeretettel*) A kiállítási koncepció részeként a terem sarkaiban olyan konstruktív jellegű munkák találhatók, amelyek egy-egy hétköznapi tárgy variációs lehetőségeit használják fel.

A ragasztott, olvasztott, festett, textillel burkolt, üvegszálakkal átszúrt mobilok, köztük a *Bohóc* című munka tükrös bohócruhája, mozdulatai a világ külső és belső vetületét, annak lelki lecsapódását fejezik ki.

Külön figyelmet érdemelnek az egybeírt címjátékok: megfejthetők, kedvesek, vidámak.

D. SEBŐK MÁRIA

SIGMOND Géza

Ú. Műv. 1993/10

videbb időre megnyitják műhelyeiket, műtermeiket a nagyközönség előtt. Akiknek nem áll módjukban műteremben fogadni a közönséget, azok éttermeket, mozikat, kirakatokat, szállodákat, vagy éppenséggel bármilyen más helyet, ami eszükbe jut, választanak e célra. Az Art Jam tehát kitűnő alkalom arra, hogy a művészekkel kontaktust teremthessen a rajongó, a felfedező galerista, műkereskedő, a kedvezményes vásárra leső műgyűjtő, vagy bármely más szakma- és nem szakmabeli érdeklődő.

A lehetőséggel azonban csak nagyon kevesen éltek, pedig 103 helyen, kb. 150 művész alkotásai voltak láthatók, és mintegy 70—80 lelkes és várakozással teli művész ücsörgött palettája, eszközei, művei között. A ritkás látogatásnak elsősorban a tájékozatlanság lehetett az oka, a fő szervező *Budapest Week* meglehetősen gyér publicitást biztosított az eseménynek. Akik mégis tudomást szereztek a rendezvényről és vették a fáradságot a művészeti sétához, azok kedves élményekkel gyarapodhattak. A legnagyobb örömöt bizonyára a személyes találkozások jelentették, a művészek legtöbbje (műterem)lakásában vállalt ügyeletet. Ezeknek a spontán kiállításoknak egyik érdekessége az volt, hogy addig együtt soha nem látott művek szerepeltek, helyenként kisebb életmű-válogatások.

*Tóth Ernő*nél humoros, groteszk, olykor szatirikus olaj-, pasztellfestményei sorakoztak szobáinak falán. *Szily Géza* és *Simsay Ildikó* akvarelljeikből válogattak, *Bencsik János* expresszionista képeit mutatta meg. *Kis Sándor Lajos* rövid előadást tartott, mintegy újrafestve szavaival nagyméretű, expresszív táblaképeit, *Bakonyi Mihály* pedig egyik délután élő pasztellbemutatót tartott otthonában.

Voltak, akik meghívták barátaikat is és így közösen rögtönöztek tárlatot, mint például *Szabadi Zoltán*, akinél saját gipsznyomatai, applikációi mellett *Wil van Haut* színes szitanyomatai is helyet kaptak. A textiliparművész *Bajkó Anikó*nál *Sóvári Valéria* színes papírmunkái, *Lévai Nóra* fémmel, textillel kevert képei is megtalálhatók voltak.

A szobakiállítások mellett izgalmas volt egy-egy igazi műterembe is bepillantani, így *Makovec Anna* kuckójába, ahol ki- és befordúló, illuzórikus tereket, egymásba tükröződő látszólagos perspektívákat megjelenítő olajfestmények sorakoztak. Vagy *Tilless Béla* műhelyébe, ahol jellegzetes réteges tervei, kisplasztikái voltak láthatók, és a szobrász még egy fénymobilját is beindította az odazarándoklók kedvéért.

A hagyományos kiállítók, a galériák közül is többen bekapcsolódtak az Art Jam eseményébe, például a *Knoll Galéri*ában *Tony Cragg*, az *Artpool*ban *Erdély—St. Auby—Altorjay Gábor*, a *Várfok 14*-ben *Gerber—Weissenbacher—Tóth Csaba* művei, nem kimondottan ennek az eseménynek a kapcsán kaptak helyet. A művészek egy tekintélyes része valamilyen intézményt szemelt ki, hogy bemutathassa alkotásait. Így kerülhettek például az Ausztria Airlines vitrinjébe *Szabó Sándor* hosszúkás, emberfejeket mintázó, csiszolt faszobrai, vagy a *Bagolyvár Étterem* előcsarnokának falára a fő szervező, *Hadley Kincade* hétköznapi konyhai eszközökről készített művészi fotói.

Az Art Jam művei között nagyobbrészt festmények szerepeltek, őket szobrok, grafikák, fotók követték, kisebb számban iparművészeti alkotások. Kedves meglepetés volt *Kadosa Kiss József* műhelye, ahol hangszerek, furulyák, ajtócimbalmok, citerák és díszes hangszertokok készültek. Egyedinek számított még *Virág Tímea Hunnia* mozi-beli öltözék-bemutatója is. Installációval — a műfaj népszerűsége ellenére — csak kevesen jelentkeztek. Köztük volt *Kecskés Péter*, aki polaroid fényképeket helyezett el alig észrevehetően a Budapest Week kiállítótermének sarkaiba, radiátorainak szegleteibe, a normális kép-látóhatáron minden esetben kívülre, és néhány

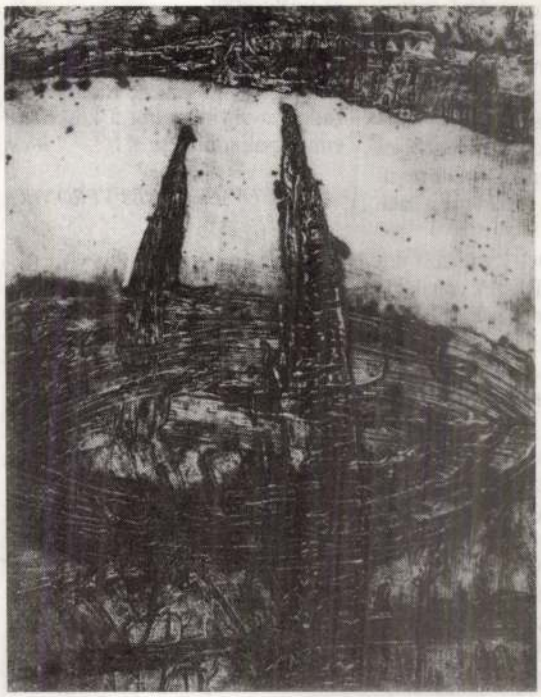

Szabadi Zoltán: Gipsznyomat, 1992, 70×50 cm (Fotó Csomor László)

Üvegház, 1969.; üveg, bronz; 26,2x26,9x46,1 cm; a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona; Fotó: Halper János
Glass House, 1969; glass, bronze; 26,2x26,9x46,1 cm; from the collection of the Hungarian Natinal Gallery; Photo by János Halper

SIGMOND GÉZA

Ferenczy Noemi díjas, 1992.
recipient of the Noemi Ferenczy Prize, 1992.

1119. Budapest, Galambóc utca 21.
Telefon/Phone: (36-1) 1-859-362

Született: 1950. február 22. Budapest.
Born on February 22, 1950 in Budapest.

Tanulmányok: Magyar Iparművészeti Főiskola. Szilikátipari Tanszék. Üveg Szak. 1969-74. Diploma. A budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola Üveg Szakán tanított 1984-86 és 1988-89-ben. A nyiregyházi Művészeti Szakközépiskola üvegtervező tanára 1991-től. 1978 óta kiállító művész.

Studied at the Glass Course of the Department of Silicate Industry of the College of Applied Arts from 1969 to 1974. Graduated in 1974.
A teacher of glass course at the Grammar School for Art, Budapest, from 1984 to 1986 and from 1988 to 1989. Since 1991 a teacher of glass design at the Grammar School for Art in Nyíregyháza.
Regular participant at exhibitions since 1978.

Stúdióüveg, Szentendre, 1993

Az Élet kapuja, 1993.; festett, ragasztott, csiszolt síküveg; 27,5x18x5 cm; Fotó: Halper János
The Gate of Life, 1993; sheet glass, laminated, glued, cut and cold painted; 27,5x18x5 cm; Photo by János Halper

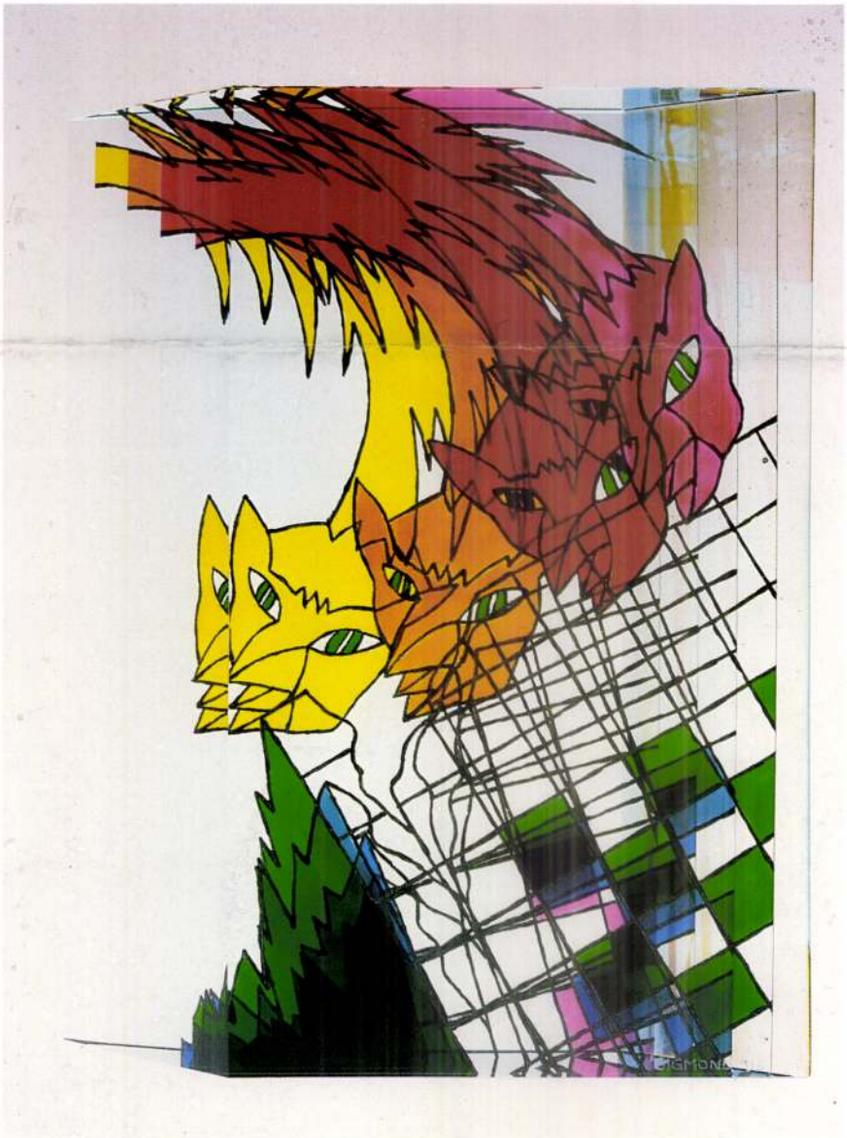

Érkezés, 1992.; festett, ragasztott, csiszolt síküveg; 27,5x21x5 cm; Fotó: Halper János
Arrival, 1992; sheet glass, laminated, glued, cut and cold painted; 27,5x21x5 cm; Photo by János Halper

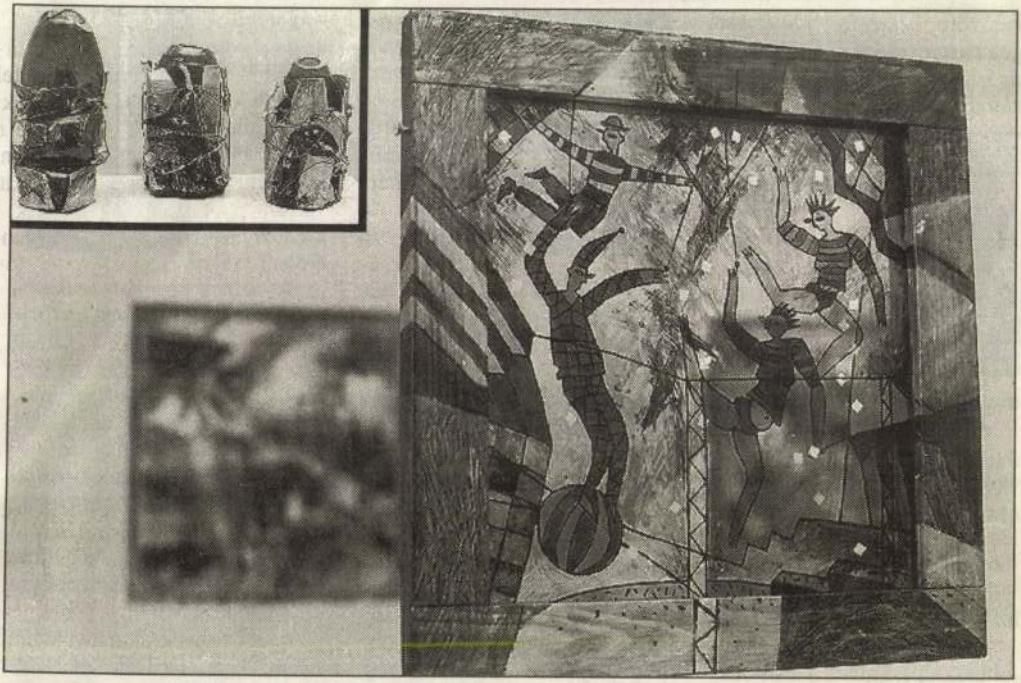

'Sigmond Géza Ferenczy-díjas budapesti üvegművész kiállítását tekinthetik meg az érdeklődők a pécsi Parti Galériában. A tárlat április 18-ig látogatható. FOTÓ: MÜLLER ANDREA

kei. Nem számítok a szélsőségek térnyerésére sem, bár tény: az FKGP és a KDNP radikalizálódik.

Gémesi György, az MDF ügyvezető elnöke:

– A legfontosabbnak azt tartjuk, hogy az ország kormányozhatósága fennmaradjon, s külföldi megítélésünk tovább javuljon. Nem rombolhatók tovább az emberek életkörülményei, mert félő, hogy elégedetlenségük miatt sokan a szélsőjobbhoz csapódnak. Érdemes volna ezen elgondolkodniuk az MSZP küldötteinek.

Az MDF-nek azonban – jobbközépen állva – most a saját fejlődésével, az ellenzéki összefogással kell törődnie.

Isépy Tamás, a KDNP frakcióvezetője:

– Az Magyar Szocialista Párt munkája nyilván az egész társadalom életére rányomja a bélyegét, s meghatározó lehet a koalíció léte vagy nemléte is. De más házasságába nem illik beleszólni, így az MSZP–SZDSZ életközösségéről is csak annyit mondhatok: most zavartalannak látszik. A nézetkülönbségeket – hatalmi okokból – áthidalják.

Ami a többi pártot illeti: nincs balra vagy jobbra hajlás, a politikai stílus azonban sajnálatosan eldurvult. Nagyobb önmérsékletre volna szükség. A KDNP-ben is elcsendesedtek a viharok.

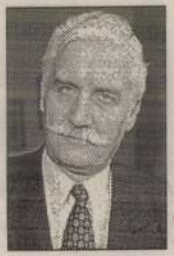

Zsigmond Attila, az MDNP frakciójának sajtófőnöke:

– Nem várok az eseménytől érdemi változást sem a kormány szakszerűtlen munkájában, sem a szocialisták irányvonalában. Olyan lesz a kongresszus, mint egy kártyajáték, amelyben ugyan minden lap egyforma, de azokat időnként megkeverik. A nagyobbik kormányzó párttal egyébként az MDNP – az ország érdekében – ugyanolyan beszélő viszonyra törekszik, mint a többi politikai erővel, de szövetségre sosem lépünk velük.

A szélsőségekről az a véleményem: aki a retorikában szélsőséges, nem biztos, hogy cselekedeteiben is az. **Takács Mariann**

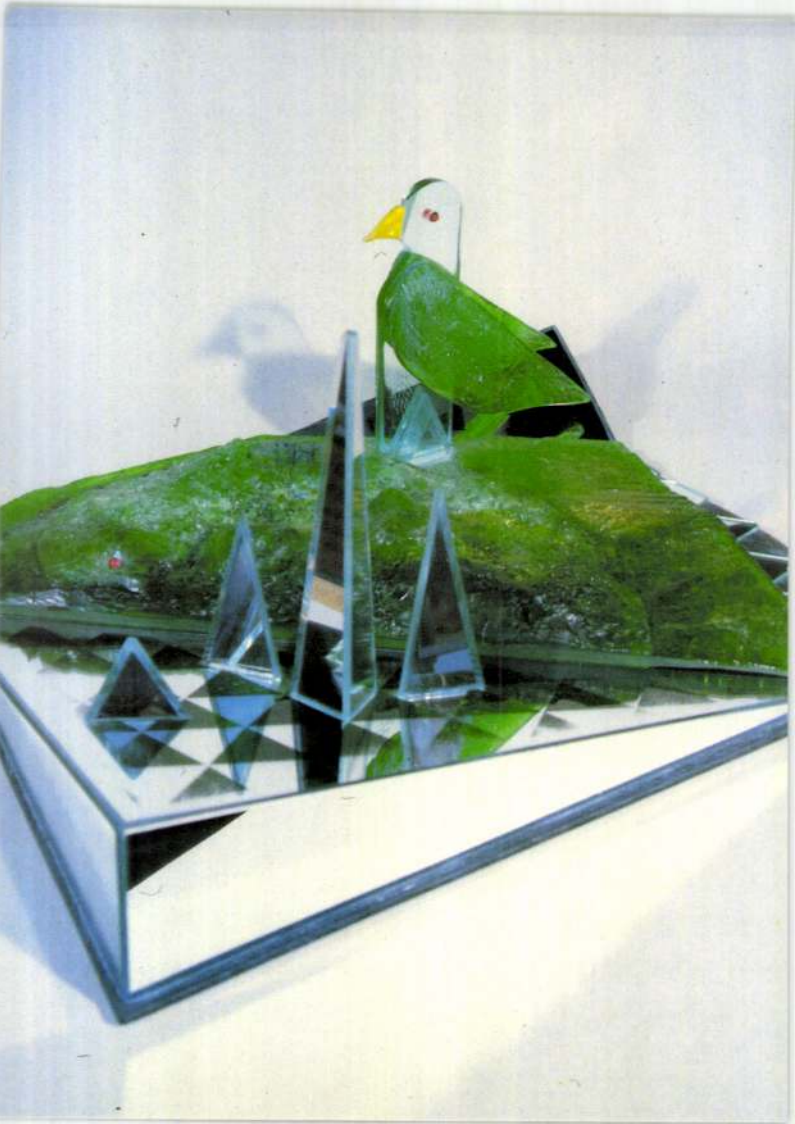

'SIGMOND GÉZA:
„MADARAK SZIGETE"
(40 × 50 × 15 cm, üvegplasztika)

Fk.: Tóth Pál István

SIGMOND GÉZA

„Kiszínezett századvégi érzelem"

Sigmond Géza

1119 Budapest, Galambóc u. 21.

Tisztelettel meghívjuk Önt

Bojti András: Hommage à Fellini
Kertészfi Ágnes: Halandók ütközben
Sigmond Géza: Kiszínezett századvégi érzelmek

című tárlatára a
Vigadó Galériába
(Budapest V. Vigadó tér 2.)
1995. március 23-án 17 órára

Az üvegművészek kiállítását megnyitják:
Jancsó Miklós
filmrendező
és
Szemadám György
képzőművész

Közreműködnek:
Szabó Tamás Hohner-szájharmonikán és
Czomba Imre zongorán

Megtekinthető: március 23-tól április 9-ig
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig

Sigmond Géza, üveglevező iparművész.

Balog János: az üveg csillogása.

Tükör, 1982. jún. 6. 24-25 old.

5. Sigmond Géza plasztikája

erű színháza"?

TVÁNNAL

1950. február 22-én születtem Budapesten.
A Képző- és Iparművészeti Gimnázium után, 1974-ben diplomáztam a Magyar Iparművészeti Főiskolán.
Önálló iparművészként dolgozom; lámpákat, üvegeket tervezek és kivitelezek, valamint üvegplasztikákat készítek.
Számos csoportos és egyéni kiállításon vettem részt, ezek közül a következőkön kaptam díjat:

1978 VIT Kiállítás KISZ-díj
1981 Iparművészeti Kiállítás Vigadó Galéria KISZ-díj
1984 FIS Stúdiókiállítás Stúdió-díj
1984 FIS Stúdió Kiállítás Stúdió-díj
1985 Ferencvárosi Pincegaléria Kiállítási nívódíj

Jelentősebb külföldi kiállítások:

1986 Erfurt–Berlin (NDK)
1987 Prága (Csehszlovákia)
1987 Horgen (Svájc)
1987 Hamburg (NSZK)
1987 Antibes (Franciaország)
1987 Philadelphia Borowski gyűjtemény (USA)

KEP CSAR NOK

Fk.: Tóth Pál István
MÁTRAINDUSTRIA

Budapesti Tavaszi Fesztivál

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

'SIGMOND GÉZA

ÜVEGTERVEZŐ IPARMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA
1988. MÁRCIUS 16-ÁN
SZERDÁN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

MEGNYITJA:
MENYHÁRT LÁSZLÓ
A „MŰVÉSZET" ROVATVEZETŐJE

MEGTEKINTHETŐ:
1988. MÁRCIUS 16–26.
DÜRER TEREM
BUDAPEST, V. VÁCI UTCA 16/B
(BEJÁRAT A RÉGI POSTA U. FELŐL)

'SIGMOND GÉZA:
„MADARAK SZIGETE"
(40 × 50 × 15 cm, üvegplasztika)

Fk.: Tóth Pál István

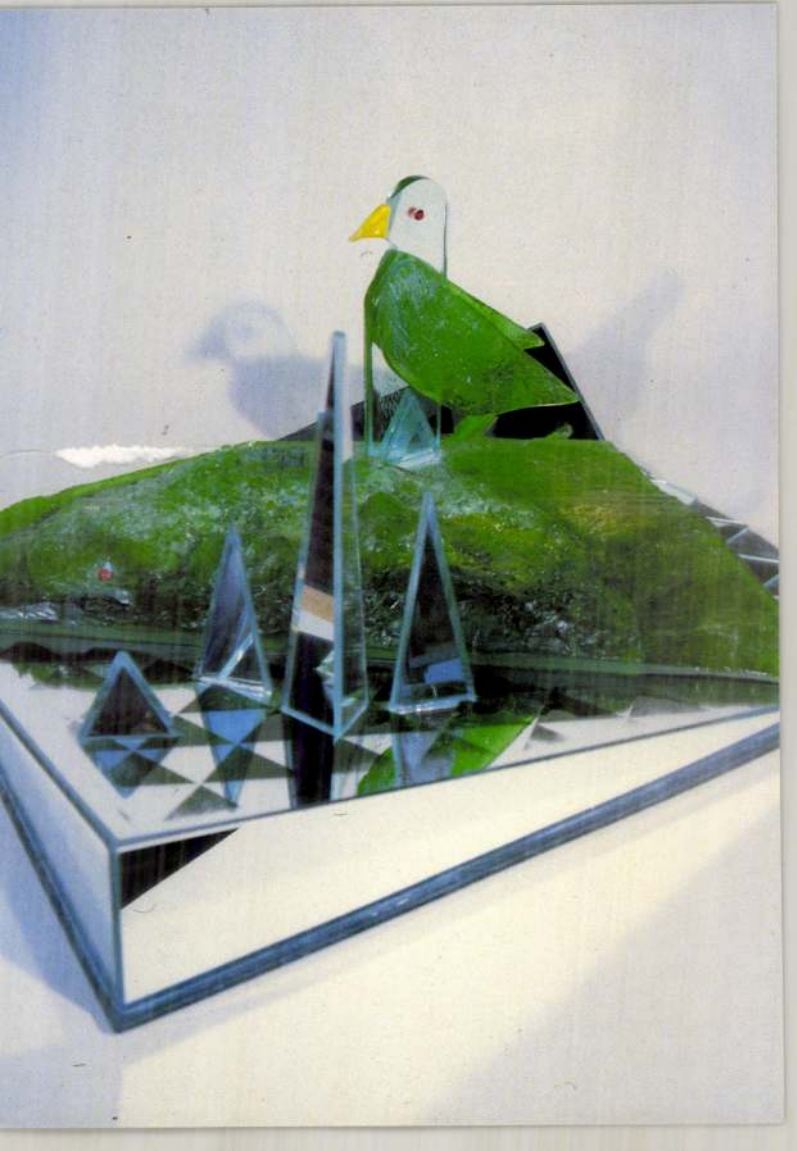

Magyar Hirdető
– Sajtófigyelő
Sigmond Aranka
UTUNK
1977 SEP 16.

Sigmond Aranka: Faliszőnyeg

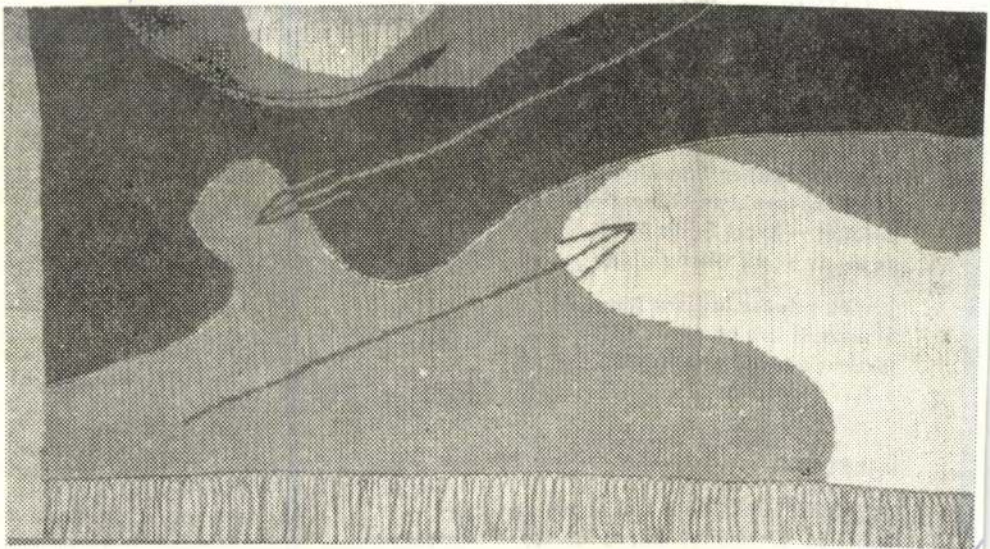

2. TÁVOLI NYERÍTÉS

jönnek az idő alagútjain
kipusztult kék csődörök útján
lefölözött kutyatejet isznak
a cukorárús Jordán kútján

aranypármenben lapusdohányban
s mokánylovakban válogatnak
koronát rejteget fejük fölött
az arany színű vályog ablak

jönnek mintha hívásra jönnének
kipusztult kék csődörök útján
fürdenek távoli nyerítésben
a Jordán kútján

3. LELTÁR

a férfikor kirakatából lassan tapintatosan
hajlongó bocsánatot kérve olykor a sorrendtől
bevesszük rajzosarcú birsalmatekintetű

Sigl Schmelzer

Körmöczbánya Adólajstrom 1442-1443 körül Lakott inder statt. Fl 10 dedit

Fejérpataky László: Magyarországi városok régi számadáskönyvei.

Bpest 1885.

6 vzal

Sigl Marton

épitész tervezte a

Bp. I. Fortuna u 18 sz.
házat

Késő barok

háborúban
tönkrement

Háboru előtti és utáni
fényképe kiállítva a

Műszaki Egyetem
Építéstört. Tanszékének
kiállításán 1950. nov.

egy hadirokkant bajtársunkat is

Folyó évi janu

ügyi Miniszter Ur Önagyméltósá

nek értelmében az igy kiadott f

tesitendő.-

Mély tisztelet

got, hogy Szövetségünkkel közöl

rendeletek a nagytekintetü Bizo

ez valamilyen okból kifolyólag

tésben kérjük a Kereskedelemügy

egy példányt pótlólag bocsásson

sére.-

Fogadja a nagy

tünk nyilvánitását.-

Budapest, 1935

Sigart Ágoston

festő

1717 Pest

lásd.

Römer Flóris

A régi Pest

Bp. 1873. 145 l.

89. szám.

192

Műemlékek Orszá

Tárgy:

Minister Szabó Lovánot-
nak ajor – jemicsi to-
rábbi alkalmaztatásához
Lovrájánál.

A beadv

Melléklet

Egyúttal

Előirat sz

Utóirat sz

Másolta:

Exp. 192

Sighardt Ágoston

1727 decz. 19. 57 éves
nejét Posten a plébánia templom mellett létezett temetőben
eltemette.
Arch. Gy. 1883. 108. l.

Sighardt (Sykhart)

Ágoston

l.

Schoenközpvárosh

14, 17. l.

Második szám.

Ol

Az iparművészeti iskola. *Fittler Kamilltól*
A szombatfalvi templomrom. *Petrik Lajostól* ...
A modern diszítő művészet az építészetben. *Spiegel Frigyestől* ...
Egy kassai serleg a XVI. századból. *Mihalik Józseftől* ...
Opalescens üvegmozaikok. *Róth Miksától*
A magyar iparművészeti társulat ügyei ...
Folyóiratok ...
Különfélék ...

Harmadik szám.

Felhivás ...
A stockholmi kiállításról. *Radisics Jenőtől*
A bártfai szobrász-iskola I. *Divald Kornéltól* 1
A király-sátor. *Dr. Kampis Jánostól* ... 1
A „Magyar Iparművészet" címlap pályázata 1
A művészi ipar a stockholmi kiállításon. *Csízik Gyulától* ... 1
Folyóiratok ... 1
Uj művek ... 1
Különfélék ... 1
Hivatalos tudósítások ... 1

Negyedik szám.

A magyar iparművészet karácsonya. *Lyka*

EGYZÉK.

TÓJA BETŰRENDBEN.

	Oldal
uszka József. A mező-csáthi kórus	20
r. Kampis János. A király-sátor	107
vka Károly. A magyar iparművészet karácsonya	145
„ „ A művészetek népszerűsítése	373
atlekovics Sándor. A párisi kiállításról	3
ihalik József. Egy kassai serleg a XVI. századból	67
„ „ Az iparművészeti múzeum nemzetközi kiállítása ...	249
trik Lajos. A szombatfalvi templomrom	57
„ „ A batizi kőedény gyár	293

SIGFRID APÁT SÍRKÖVE. 1365
Pannonhalma. Apátsági templom

hanem valóságos kurzusokra, folyamatos előadás-sorozatokra, melyek egy-egy iparművészeti műfaj egész területén végigvezetik az érdeklődőt és a technikai kérdésekbe épp úgy beavatják, mint az esztétikaiakba. Az ilyenféle előadások közönséget és lelkes barátokat nevelnének a múzeumnak. Közülök válnának ki majdan a gyüjtők is, kik a gyüjtés helyes kritériumainak ismeretével járhatnák be az országot és munkájukkal mintegy megtöbbszörözhetnék a múzeum tevékenységét. Mily szépen lehetne az ilyen előadásokkal irányítani a kormány ízlését és érdeklődését és ellensúlyozni velük a kereskedők és más érdekeltek káros propagandáját egy-egy korstílus és ízléstelen melléktermékei iránt! Mennyire fejlesztően tudna hatni a modern iparművészetre is az olyan fölvilágosított közönség, mely az anyag- és a stílus-igazság kérdéseivel tisztában van és már-már ösztöne szerint irtózik mindentől, ami talmi! Az olyan közönség, mely megvetéssel fordulna el a pastiche-ektől, a históriai stílusokat megtévesztő módon utánzó másolatoktól. Mennyire előbbre tudná vinni modern iparművészetünket az olyan közönség, amely a régi művészetnek múzeumbeli alkotásai előtt arra a belátásra jutna, hogy minden kornak a maga művészete a legbecsesebb s hogy az emberiség haladásának meglassítása az, ha a nemzedékek csak visszafordított tekintettel tudnak haladni, csak a mult alkotásaiban telik gyönyörűségük s ennek a gyönyörűségnek föláldozzák a jelent és kedvéért megrövidítik a jövőt. Épp azért nagyon helyeseljük az új igazgatónak azt az elhatározását, hogy a modern iparművészetnek a régivel egyenlő jelentőségű szerepet juttat intézetében. Hisszük, a múzeum iránt való érdeklődésre sarkalóan hat majd ez a törekvés, modern iparművészetünkre nézve pedig megtermékenyítően. A múzeum és az eleven élet kölcsönös egymásrahatásának előkészítését látjuk ebben a törekvésben és örülünk neki. Mert benne érezzük a múzeum tulajdonképpeni hivatását, igazi feladatát és minden kisebb méretű céljának foglalatát, a nagy és egyetemes célt.

Elek Artur.

Haranghy Jenő: Tollvázlat. E. Haranghy: Federskizze.

SIGERUS EMIL nagyszebeni műbarát értékes iparművészeti gyüjteményét a magyar kultuszkormány megvette az O. M. Iparművészeti Múzeum részére. A gyüjtemény főképpen az erdélyi iparművészet jellemző alkotásainak gazdag sorozatából áll s ezért kétszeres örömmel kell fogadnunk múzeumunk gyarapodását, mert hazai anyagának érzékeny hiányait pótolja a nagy szeretettel és alapos hozzáértéssel egybegyüjtött Sigerus-kollekció. Különösen érdekesek a XVII. és XVIII. századi bútorok, melyekből néhány remek példányt gyüjtött Sigerus, ezek mellett szép régi porcellánok, fajanszok, ötvöstárgyak, szőnyegek, miniatürök stb. hosszú sorozata akad a megvásárolt gyüjteményben, amelyet lapunk egyik közelebbi számában ismertetni akarunk.

KIÁLLÍTÁSOK

IPARMŰVÉSZETI KARÁCSONYI VÁSÁR. Iparművészeink és művészi iparosaink figyelmébe ajánljuk az itt következő sorokat:

Felhívás!

Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat immár negyedszázad óta megszakítás nélkül rendezi karácsonyi vásárait, melyeket a választékosabb ízlésű közönség megkedvelt és szívesen keres fel, hogy ünnepi ajándéktárgyait ott beszerezze.

Ez idén is megrendezzük karácsonyi vásárunkat abban a biztos feltevésben, hogy művészi iparosaink és kiválóbb műkedvelőink újabb munkáikkal azon részt vesznek és ezzel biztosítják vállalkozásunk sikerét.

A Társulat vezetősége viszont mindent megtesz, hogy idevonzza a közönséget és elősegítse a kiállított tárgyak kelendőségét. A maga részéről ez alkalommal a Társulat *4000 koronát* irányzott elő iparművészeti vásárlásokra, amennyiben karácsonyi vásárján szerzi be tárgysorsjátékának nyereménytárgyait. Ezenkívül egyéb nagyobbarányú hivatalos vásárlások is remélhetők.

Felkérjük tehát t. iparművészeinket és műkedvelőinket, hogy vegyenek részt a karácsonyi vásáron és jelentsék be, hogy miféle munkákkal rendelkeznek és mekkora területre van szükségük azok elhelyezésére. A bejelentő-íveket kívánatra a Társulat igazgatósága küldi mindenkinek, aki kéri. A jelentkezéseket legkésőbben november hó 5-ig kell beküldeni az igazgatóságnak (IX., Üllői-út 55—57). A tárgyak beküldésének végső határideje f. évi november hó 15-ike.

Budapest, 1917. augusztus havában.

Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat elnöksége.

Magyar Iparművészet

1917.

sége ihlette meg inkább a művészeket, az álmodozva lebegő, miszticizmusba vesző vonalak ritmikája, őket zengi az új bécsi porcellán, a müncheni bonbonnière, a grafika ezerféle pacsirtája, a vitrinababák selymes, lenhajú figurineje, — egy új rokokó, mely mint a bécsi dekadens költő, Altenberg Péter, felkapta őket és tenyerén hordozza. Elvitathatatlan, hogy sok finomságot, mély lirai hangulatokat visznek bele az iparművészetbe, halk emlékekkel dobogtatják meg a szemlélő szívét, — nemes szimbolumok egy kissé feminin hajlandóságú iparművészeti kultúrában.

HÁBORÚS VILÁG

A HŐSÖK EMLÉKÉT MEGÖRÖKÍTŐ ORSZÁGOS BIZOTTSÁG a közel jövőben a már munkában levő és az ezután még beérkező tervek nyomán készülő hadiemlékekből és katonasíremlékekből kiállítást fog rendezni. Evégből azzal a kéréssel fordult a művészi testületekhez s így az O. M. Iparművészeti Társulathoz is, hogy tagjait újabb vázlatok és tervek készítésére buzdítsa s őket e munkáiknak f. évi október hó 1-ig való beküldésére hívja fel. Amidőn a Társulat vezetősége ezzel az Orsz. Bizottság kérelmének eleget tesz, külön is melegen ajánlja a Társulat kötelékébe tartozó művészeknek a nemes és hazafias ügy felkarolását, hogy a tervezett kiállítás méltó legyen magasztos céljához és a magyar művészi kultúrához. — Még megjegyezzük, hogy az Orsz. Bizottság illetékes helyről kapott meghívásra Szófiában is akar kiállítást rendezni a rendelkezésére álló tervekből és mintákból. Kívánatos tehát, hogy ezen a kiállításon tervező-művészeink színe-java mennél méltóbban képviselve legyen.

KATONATELEPÍTÉSEK ÉS KISLAKÁSOK. Németországban egy olyan szociális törvénnyel akarják a békére való átmenetet előkészíteni, mely ha megvalósul, nagyszerűbb jutalma lesz a népmilliók hősiességének, mint az írott, vésett és faragott emlékművek ezrei. A mi sajtónkban ez a készülő törvényjavaslat alig keltett visszhangot, pedig a földreform megoldásra váró nagy problémáinak országában hangos szóval, társadalmi agitációval kellene követelni a Kriegerheimstätte-törvénynek hasonmását. Ha ez a javaslat csak részben megvalósul is, olyan lakáspolitikát teremtett meg, mely a legragyogóbb angolszász és német eredményeket is messze túl fogja haladni. Nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy minden harcosnak joga van olcsó földre, olcsó évjáradékkal törleszthető kölcsönre, amelyből építkezhet, vagy kis kertészeti és mezőgazdasági üzemet is rendezhet be magának, feltéve, hogy az utóbbiakhoz való szakértelmét igazolni tudja. Ezen intézkedésekkel az állam a teljesen tőke nélkül szűkölködő hazatérő harcosoknak is módot akar nyujtani, hogy igen olcsó kamat mellett az építési és berendezési költségek teljes összegéig nyujtandó költséggel otthont s esetleg foglalkozást is biztosíthasson magának. Kiszámították, hogy ha ez a javaslat törvényerőre válik, a német népnek mintegy hetvenöt százaléka, akik azelőtt egészségtelen bérlakásokban tengődtek, jó, olcsó és egészséges családi házhoz jut, ami a nagyvárosok jövendő fejlődésének legnehezebb problémáit egyszerre s önmagától meg fogja oldani. A nagyarányú szociálpolitikai átalakulás szervezését a német földreformálóknak egy e célra alakult bizottsága a „Hauptausschus für Kriegerheimstätten" intézi, amely valóban megérdemelné, hogy hazai városépítő- és munkástelepítési akciókkal foglalkozó köreink sürgősen érintkezésbe lépjenek vele.

MUZEÁLIS ÜGYEK

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM FELADATAIRÓL. Az Iparművészeti Múzeum új igazgatójának intézete hivatásáról írott fejtegetését bátran aláírhatja mindenki, ki az ügy érdemét nézi. Ha azonban elvenni valót nem látok benne, hozzátenni való talán elképzelhető volna. Az intézet feladatai közé tartozik az oktatás és nevelés s ezt a hivatását külön kiemelném. Mert meggyőződésem szerint ez a tulajdonképpeni célja minden múzeumnak; a múzeális anyag összegyüjtése, tudományos meghatározása és osztályozása mind csak eszköz a nevelő-cél szolgálatára. Ha így van ez mindenféle múzeumra nézve, az iparművészetek múzeumára nézve leginkább így. Mert az iparművészetek ismereteit csak szakiskolákban tanítják, tehát kevesek számára. Eredményesen azonban nem is taníthatják egyebütt, mint ott vagy a múzeumban. Emitt minden érdeklődő kiveheti részét a tanulásból. Már a puszta szemlélés is oktató hatású. Annál inkább az a jó katalógussal, vagy kisebb méretű kézikönyvvel való szemlélés. Legnagyobb hatású pedig az eleven szóval való nevelés a műtárgyak között. Az Iparművészeti Múzeumnak nagyok a feladatai ebben a tekintetben. A multból ugyan emlékszünk ilyesféle kísérletekre. Csakhogy mi nem conférence-okra gondolunk, nem játszva kellemes időtöltésre, elmés csevegésekre, vagy kedvező esetben: részletkérdéseken elapróződó vagy pedig nagy területen végigszáguldó és egymással össze nem függő előadásokra,

SIFTER ISTVÁN

SIFTER ISTVÁN

1947-ben született Budapesten. Szenvedé-

ben folytatott. Mesterei Veress Géza és Nagy Ferenc voltak. 1961 óta kiállító. Debrecenben él.

Művészetbarátok 2003. kiállítás a Pataky Galériában

2003. OKT. 20 - NOV. 15.

szombaton este az algériai fővárost és környékét, s csaknem háromszáz ember megsérült – adta hírül a CNN. Az epicentrum Algírtól 50 kilométerre keletre, Zemmouri közelében volt, ez a település abban a régióban van, ahol egy 6,8-es erősségű rengés 2300 embert megölt és tízezret megsebesített tavaly május 21-én.

A sérülésekért többnyire a pánik okolható: sokan azért szenvedtek csonttörést vagy ficamot, mert ijedtükben kivetették magukat há-

tották az éjszakát. A károkat még nem mérték fel, az első jelentések szerint azok a házak sínylették meg legjobban az elemi csapást, amelyeket már a tavaly májusi földrengés is megrongált.

Időközben Iránban keringési és légzési zavarok miatt meghalt az a férfi, akit az ottani földrengés után 13 nappal az elmúlt hét szerdáján mentettek ki a romok alól Bám városában – jelentette tegnap a BBC. Az 56 éves Dzsilal, aki csodával fel-

A Kárpát-medence időjárása

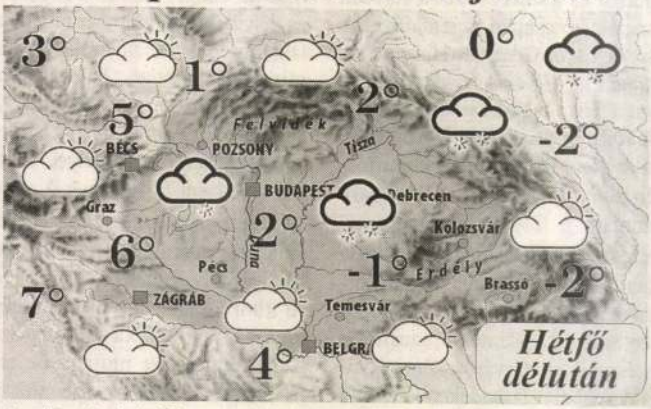

Az éjszakai órákban egy frontrendszer érte el hazánkat, mely lassan vonul kelet felé, s ennek melegfrontja lesz ma hazánk fölött. Ezért keleten nagyrészt borult idő várható, nyugaton azonban felszakadozik, átmenetileg csökken a felhőzet. Csapadékra is számítani kell, főként keleten, ahol hó, havas eső többfelé lehet, másutt pedig eső, ónos eső valószínű.

Hójelentés

Bánkút	4 cm	Sniezka	65 cm
Dobogókő	8 cm	Zakopane	23 cm
Zebegény	4 cm	Rax	75 cm
Kékestető	6 cm	Sonnblick	360 cm
Galyatető	5 cm	Villach	40 cm
Eplény	3 cm	Semmering	55 cm
Chopok	65 cm	Tarvisio	75 cm
Krompach	50 cm	Krvavec	65 cm

Városok időjárása

Budapest	2 °C
Bécs	5 °C
Pozsony	4 °C
Kassa	2 °C
Ungvár	-2 °C
Kolozsvár	0 °C
Temesvár	-1 °C
Zágráb	6 °C

Orvosmeteorológia: melegfronti hatás

Készítette:

Légnyomás: süllyed.

Hőmérsékleti szélsőértékek Magyarországon:

Min: -24.8 °C Pilissz.kereszt 1987
Max 15.5 °C Letenye 1993

Csillagászati adatok

Napkelte	7.29
Napnyugta	16.15
Holdkelte	21.28
Holdnyugta	10.18

OMSZ
www.met.hu

Magyar Nemzet 2004. január 12.

Volt egyszer egy Szabadka

Siflis András

Haklik Norbert

Hol volt, hol nem volt Szabadka címmel nyílt kiállítás a Magyar Zsidó Múzeumban. A tárlat onnan elszármazott alkotók munkáin keresztül mutatja be Szabadka múltját és jelenét – azét a városét, amely nem csupán *Kosztolányi Dezső* és *Csáth Géza* pátriájaként, de *Blaha Lujza*, *Kabos Gyula* vagy éppen a félig magyar zsidó származású szerb íróóriás, *Danilo Kis* szülővárosaként is bevonult a kultúrtörténetbe. A magyarság számára azonban a történelmi Magyarország harmadik legnagyobb városa azért is jelkép, mert a Kádár-korszakban sok honfitársunknak éppen Szabadka jelentette Jugoszlávia legészakibb határvárosaként a Nyugat kapuját. A Délvidéken keresztül jutottak el hazánkba a legfrissebb szellemi irányzatok és a legkorszerűbb művészeti törekvések is – mint megnyitó beszédében *Turán Róbert*, a múzeum igazgatója felidézte, a hetvenes–nyolcvanas években az anyaországi humánértelmiségiek afféle tiltott gyümölcsként forgatták a hatalom által később szétvert újvidéki Új Symposiont, ha nagy ritkán hozzájutottak csempészáruként a periodikához.

Azonban a kilencvenes évek elején kiderült, hogy a szabadság és a megértés csupán látszat volt – az akkori események miatt szabadkaiak ezrei találtak új otthonra a határ innenső oldalán. A város művészeti életének kiválóságai közül is jó néhányan az anyaországban keresték a boldogulásukat, akárcsak a Magyar Zsidó Múzeumban berendezett tárlat alkotói is, akik munkáságát a megnyitón – *Szathmári István* szabadkai témájú prózafelolvasását megelőzően – *Balázs Arth Valéria*, a Révai Új lexikonának főszerkesztője méltatta. A tárlatot tematikus és műfaji sokszínűség jellemzi – a kiállított munkák között *Siflis András* emblematikus exjugoszláv és délvidéki motívumokra építkező falfestménye és akvarelljei, valamint *Szombathy Bálint* versgrafika-fotó kompozíciói mellett *Jakab Dezső* és *Komor Marcell* felvételei is szerepelnek, amelyek Blaha Lujza kedvenc fürdőhelyéről, a monarchiabeli hangulatát ma is őrző Palicsról, valamint a szabadkai zsinagógáról készültek, amely a háború kitörése előtt kis híján a világörökség része lett. *Klein Rudolf* Szabadka építészetét mutatja be régi felvételek, képeslapok, valamint jelenkori fotók segítségével. A tablósorozatból kiderül, a szocialista formalizmus hogyan tette tönkre a Kárpát-medence talán legszebb városházával büszkélkedő Szabadka számos pótolhatatlan értékű épületét, és hogyan maradhattak meg mégis sértetlenül olyan, a város régi hangulatát idéző részletek, mint a Strossmayer utca klasszicista palotasora. A február 6-ig megtekinthető kiállítás megnyitóján *Lajkó Félix* hegedűművész is muzsikált, miközben *Döbrei Dénes* és néhány kollégája performance segítségével próbálták megidézni a harmincas évek szabadkai hangulatát. Döbreit éppen borotválták, miközben egy Sziveri-kötet felett előrehajolva sakkozgatott partnerével, aki a régi bácskai polgárok komótosságával kommentálta a megnyitó eseményeit.

LICHTHOF

Sárga-dinnye

A nő a semmibe nézett.

Verejtékcsöppek folytak végig az arcán, unatkozva patakokat szántottak, kelletlenül, az érdeklődés legkisebb jele nélkül elfordultak, elkanyarodtak, voltaképp nem is tudni, miért, hacsak nem azért, hogy még érdektelenebbül, céltalanabbul folytatódjanak tovább; látszatra céljuk volt, a verejtékcsöppek tartottak valahová, igyekeztek eleget tenni a fizika törvényeinek, nem fölfelé közlekedtek például, valamennyire azon voltak, hogy a Föld középpontja felé hulljanak alá, de nem direkt iparkodtak vagy pláne törtettek, hogy áthatoljanak a magmán, a földköpenybe lépjenek, földalatti tengerekbe csöppenjenek; még csak nem is kifejezetten fáradoztak ezen az egészen, inkább csak mentek, amerre szokás, voltaképp nem is vonzotta őket a tömeg, csak nem volt kedvük más útvonalat találni, nem érdekelte őket az egész, csorogtak, csöppentek, hullottak unottan a Föld középpontja felé.

Nem hullottak viszont a sárgadinnyék.

Ámbár stilisztikailag itt nem helyes a viszont; a sárgadinnyék nem hullottak ugyan, már a Föld középpontja felé, mivelhogy ebben megakadályozta őket a földkéreg szerkezete, annak különféle egymásra rétegelt elemei, melyek még ebben az órában is különösebb érdeklődés nélkül tartották magukat, sőt, az egésznek a tetején a József körút aszfaltja, ami nem engedte hullani a sárgadinnyéket; ugyanakkor a sárgadinnyék ugyanazért nem hullottak a Föld középpontja felé, amiért a verejtékcsöppek hullottak. Nem akartak kitalálni semmit, nem érdekelte őket, hogy most hullanak vagy nem hullanak; mint ahogy a nőt (aki a semmibe nézett) sem érdekelte az asszonyság, aki előtte válogatott, ezért nézett a semmibe.

Vagyis az egész helyesen: a nő a semmibe bámult, hullottak a verejtékcsöppek, s nem hullottak a sárgadinnyék.

Semmi viszont.

Viszont az asszonyság komoly érdeklődést mutatott a dinnyék iránt.

Emelgette őket, forgatta, elgondolkodva méregette, különféle kérdéseket tett föl, amire a dinnyék egyáltalán nem válaszoltak, de ez az asszonyságot láthatóan nem zavarta, észre sem vette, hogy válaszolnak-e. Vagy akár a nő, aki a semmibe bámulva üldögélt a dinnyék mögött; néha megfogta a könyökét, a vállát, mintha metakommunikatíve észlelné, hogy a nő összes figyelme e pillanatban nem rá irányul, s próbálna ezen változtatni, igyekezné rábírni legalább egy pillantásra, ha nem is hosszabb doktori értekezésre a dinnyékkel kapcsolatban, azok tudományos igényű összehasonlító vizsgálatára vagy ilyesmi; csak tényleg a rend kedvéért, hogy a nő tudja, hogy hozzá beszélnek; de ez a törekvés soha nem volt igazán erős. Nem állította meg a beszéd folyamát, a kérdések sorjázását, egymásutánját, a csillogó érdeklődést, az elemi erejű tudni akarást, az asszonyság olyan volt, mint egy frissen megválasztott dinnyebizottsági tag, csak épp a rend kedvéért akart változtatni a nő tárgytalan bámulásán; láthatóan már a dinnyék egyszerű létezését is varázslatosan izgalmasnak, lenyűgözőnek találta, bűvöletbe ejtőnek, csudálatosnak, elegendőnek ahhoz, hogy az élet folytatódjék, a Föld forogjon a tengelye körül tovább, lebilincselték őt a sárgadinnyék, elvarázsolták, kivált így, hogy nem hullottak az aszfalt alá.

Néha meg is repedtek; nem kés pengéje nyomán, csak úgy maguktól, ahogy elfáradtak s reccsentek egyet, közömbösen kettéváltak, s üldögéltek tovább.

A nő megfogott egyet; egykedvűen, a figyelem teljes híján, nem is nézett a dinnyére, sem az asszonyságra, ennek ellenére szemmagasságban hajította el, a dinnye az asszonyság térdkalácsán hasadt ketté, vádliján a dinnyemagvak csüggedten, részvétlenül haladtak lefelé; az asszonyság, bár lehajolt és könyökével rátörölt a térdére, a csodálkozás legkisebb jele nélkül beszélt tovább. Nyilvánvalóan nem omlott össze a dinnyebizottság; mint ahogy a fél dinnyék is ugyanolyan lagymatagon, egykedvűen hullottak alá.

Az aszfaltig; most sem hullottak tovább.

Molnár Erzsébet

különböző terjedelemben és különböző intenzitással, vagy éppen egyáltalán nem foglalkoznak politikával. Hogyan lehetne hát közöttük *politikai* egyensúlyt teremteni? Az egyik oldalon egy darab *Magyar Fórum* annyit ér, mint a másik oldalon egy darab *Heti Világgazdaság* és egy darab *Élet és Irodalom* együtt? És hogyan illeszkednek a képbe a megyei napilapok? Hiszen bármelyiket fellapozva azt látjuk, hogy az országos politikai kérdések szinte mellékesek, a hangsúly a helyi ügyeken van.

A médiaegyensúly koncepciójának második előfeltevése az, hogy a lapok feladata politikai csoportosulások álláspontjának közvetítése. A sajtó azonban nemcsak a pártokhoz és híveikhez szól. Vannak ugyan politikai rendszerek, amelyekben a sajtó pártsajtó, de egy demokratikus országban elsősorban mégiscsak különböző társadalmi csoportokat kell megszólítania. Különben mi lesz azzal a néhány millió emberrel, aki az elmúlt tíz évben többször változtatta pártpreferenciáját és világnézetét?

A médiaegyensúly koncepciójának az a harmadik előfeltevése, hogy a politikai vélemények egy baloldali–liberális–konzervatív skála mentén két nagy táborra oszthatóak. De mi legyen a zöldekkel? És a pacifistákkal? Mi legyen azokkal a politikai véleményekkel, amelyek egyik táborba sem tartoznak? A helyzet kísértetiesen emlékeztet a Belgiumba disszidáló Kohn úr közismert történetére. Arra tudniillik, amikor besorozzák a hadseregbe, és az őrmester vallonokra és flamandokra osztja a századot. A helyén kétségbeesetten toporgó Kohn úr pedig kifakad: – Tessék mondani, mi belgák hová álljunk? Hová soroljuk a *Nőszemélyt* és a *Szombatot*?

A médiaegyensúly híveinek negyedik előfeltevése az, hogy a politikai táborok állandóak, és a sajtónak a közöttük lévő erőviszonyokat kell tükröznie. De valóban állandóak-e a politikai táborok? A magyar parlamenti demokrácia rövid története éppen arról tanúskodik, hogy a véleménykoalíciók nemcsak az általános rek célja emellett az is, hogy megakadályozzák a *helyi* monopóliumok kialakulását. Abban a vidéki városban például, amelynek piaca csak egy napilapot tartana el, támogatják egy második újság kiadását. Ezt azonban a támogatott lap tartalmától függetlenül teszik. E gyakorlatnak semmi köze az országos politikai törésvonalakban gondolkodó médiaegyensúly elméletéhez.

Az újraelosztásnak a nyugat-európai országokban bevett módjai a vélemények sokszínűségének megjelenését biztosítják: azt, hogy egyes vélemények *egyáltalán* megjelenhessenek. Nem azt, hogy néhány, a lapokban – és nem mellesleg: a parlamentben – egyébként is megjelenő vélemény ugyanannyi fórumot kapjon, mint más, gyakran hangoztatott vélemény.

Az állampolgárok a különböző nézőpontok ismerete nélkül nem tudnak megfontolt és bölcs politikai döntéseket hozni. Ha nem tájékozódhatnak kellően, akkor választások és népszavazások alkalmával nem gyakorolhatják a néphatalom elvét. Skandináviában az állam sajtópiaci beavatkozását az indokolja, hogy valamennyi vélemény megjelenésére szükség van, függetlenül azok tartalmától. A vélemények sokszínűségének megjelenése közérdek. Az azonban, hogy egyetlen nézetcsoport – esetünkben a jobboldali-konzervatív eszmerendszer – kapjon fokozott támogatást, partikuláris érdek.

Azok a nyugat-európai politikusok, akik a gazdaságilag sikeres lapok és médiumok jövedelmének újraelosztása mellett érvelnek, a társadalom peremén élő csoportoknak követelnek pénzt. A médiaegyensúly megteremtését sürgető magyar politikusok és publicisták azonban *saját* elvbarátaiknak.

A sajtó nagy üzlet. A miniszterelnök és a kisgazdák koncepciója nemcsak a politikai térnyerés ügyét szolgálja, hanem a sajtóban keletkező jövedelmek újraelosztását is. Ezért szabadulnak el olyan könnyen az indulatok, ha szóba jön a médiaegyensúly megteremtésének gondolata.

MSZMP-főtitkárának helyére került volna az államfő, aki „helytartóként" biztosítja a szovjet biztonságpolitikai érdekeket, és persze

(a szerző egyetemi hallgató, a Fundamentum című folyóirat szerkesztője)

törvény koncepciója szerint a végrehajtó hatalom a köztársasági elnököt illeti, aki azt a kormányon keresztül gyakorolja; az államfő minden intézkedéséhez miniszteri ellenjegyzés szükséges. Ezzel szemben a mai alkotmány – követve az MSZMP eredeti elképzelését – az elnököt egyfajta semleges hatalom-

A legtöbb problémát az elnöknek a törvényhozással való kapcsolata okozhatja. Az államfő a parlament által elfogadott törvényt egy esetben visszaküldheti megfontolásra az Országgyűlésnek, és/vagy az Alkotmánybíróság előzetes normakontrollját indítványozhatja. Sem az al-

laszt miniszterelnököt, az elnök új választásokat írhat ki.

*

A Köztársaság első elnökének alkotmányvédő habitusából következett, hogy – főként 1992 után – jo-

táris demokrácia lényegéből az következik, hogy a legitim kormány viseli az ország ügyeiért a politikai felelősséget. Egy kormány természetesen követhet el hibákat. Ilyenkor azonban nem politikai ellensúlyt kell képezni vele szemben, hanem le kell váltani.

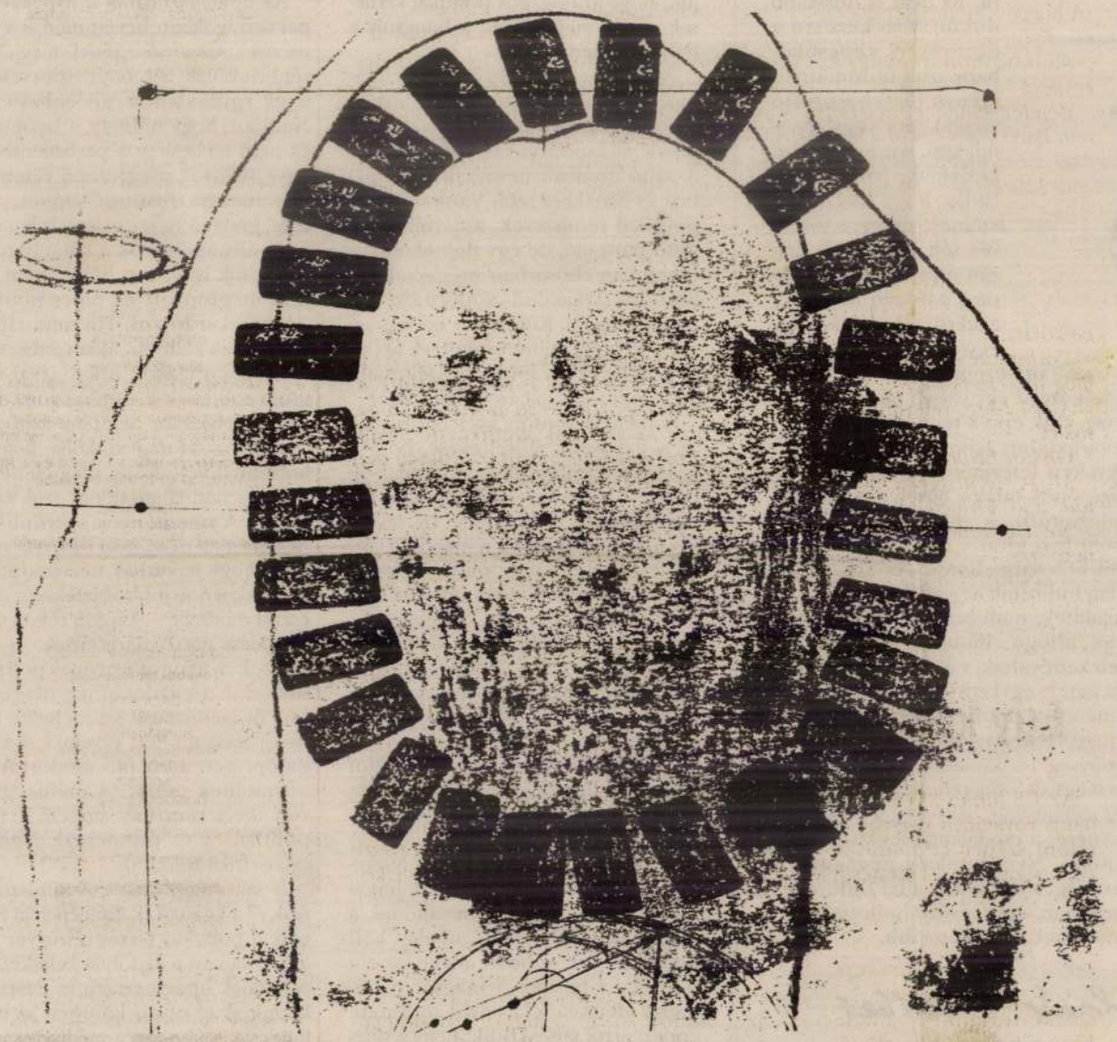

A kép-mozgató

– Siflis András képeihez –

Történetei vannak. Régiek-újak, a jelek, írások, kellékei, arcok távoliak, mint a királyok várai, mint a sárkányok. Időtlenek.

Az egyik mese címe: Challenger program. Valamikor, a kezdet kezdetén, – vagyis ma – az emberek tornyot építettek. Az emberek embereket vittek fel, kivágták a szívüket és felmutatták. Mintha közvetlenül akarták volna kézbe adni az égieknek. Éles szemmel vizsgálták a csillagokat. Keményen dolgoztak, kegyetlenül, sok vér kellett a falaknak, vér lett a kötőanyag tégla, kő és fém között. A vér, a sok vér égre kiáltott, háborúskodás tört ki, összedőlt a torony. Összezavarodtak nyelvükben, mert volt, aki építeni akart, az égbe törni, mások félték a vért. Mindig van, aki versenyre akar kelni az idővel, térrel, távolsággal, mások félik a büntetést, a provokáció árát.

A kép-mutogató rakja egymás mellé a történet képeit: Sargon, az asszír nagy király, tán a torony lerombolója és Werner von Braun, a V2 és az űrrakéták királya, írásjelek, űrfotók, célkeresztek, rakétakilövő zikkuratok, idő-képek, tér-képek. Ember szkafanderben, arany csillagos díszruhában. Vajon von Braunnak is voltak csillagai, és mikor kaphatta őket? A csodafegyverért vagy a holdraszállás idején? Ha voltak, akkor nem vállapon hordta őket, mint egy közakkád, hanem kitüntetésként, baloldalt, szívtájékon.

És Gagarin ismert űrsisakos képe. Milyen fiatal, milyen gyermekien jóképű, milyen elmosódott. Később majd kap sok csillagot, aranyos díszruhát, körbehordják a birodalomban, mint győztes harcost. Aztán összezúzza egy ostoba harci gép/szekér, lezuhan, ahogy a challenger harcosok szoktak. Nagyon magasról nagyon mélyre.

A kép-mutogató hátradől, hazamegy, mappáját a szekrény tetejére rakja, megebédel, új történeteken töri a fejét. A képek a sötétben lapulnak, súlyosak, könyörtelenek, mint a kövek a farkas hasában.

Virágháty György

SIFLIS ANDRÁS

A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár **Valamint a Kiállító Művészek**

Siflis András, Szegő György, Kerekes László,
Für Emil, Gellér B. István, Thury Levente és Dimitris Tzamouranis

szeretettel meghívjuk Önt
1998. szeptember 10-én, csütörtökön 17 órára

ORIENT/*e*

című kiállításunk megnyitására.
A kiállítást megnyitja: Tóth Krisztina költőnő.

Helyszín: 1075 Budapest, Dohány u. 2
A kiállítás megtekinthető 1998. november 1-ig

Szeretettel várjuk: Fabiány Judit

Kalapácsarany

Siflis András képeihez

Siflis András bal kézzel rajzol. Nem a jobbik kezével, hanem a másikkal. Ez technikai kérdés. Mivel az a helyzet, hogy Siflis András egy hosszasan és végképp bejárt út végén egyszercsak erre a technikára szorult.

Rá van szorulva a balog kezére.

A művészet pedig ilyesmi technikai kérdések sorozata, a technika birtoklása minden alkotás alapja. Persze nem a puszta alkalmazáson múlik, nem a készségen, korántsem egyszerűen az ügyességen. Siflis rajzainak vonalvezetése megejtően felidézi a gyerekrajzok ügyetlenségét, bizonytalanságát, esetlegességét. Épp úgy ront. Maszatol. Nem gyerekes. De nem gyerekes. A gyerek igazából technika nélkül csinálja, technika előtt, s amíg nem kezd ezt-azt eltanulni, nem ügyeskedik és szépeleg, nem produkál, nem *fejlődik*, ezek a firkálások mindennél jobban kifejezik őt. A gyermekrajzok autentikusak. Minden gyermekrajz tökéletes, ámde nem műalkotás, mert rajz és rajzolója nem szakad egymástól el, (túl) közvetlen a viszony, és a „hiány" ebben az eleve-közvetlenségben van. A technika leválaszt, elválaszt a természet(es)től, elszakítja, művé teszi, *művivé* azt, ami nélküle maga a reflektálatlan gyermeki természet. A puszta technika azonban, szavak nélkül, puszta illetéktelenség. Lélek-gépezet. Lehetőség csupán, amely elkülöníti és közvetíti az *ént*: az elkülönülés *folyamata* a saját magamra való reflektálás folyamata, éppen az elkülönülés az *én*, és ez a lélek-gép teszi lehetővé, hogy az *én* szerkezete művi formában, egy műalkotás formájában megjelenjen. Azonban nem a technika, az iskolás, készséges, a megtanulható, nevetséges technlógiai leírások gyűjteménye, hanem csak bizonyos technikák, személyre szabottak. Iskolás fogások megtanulhatók, azt gondolom, meg is tanulandók, hogy aztán ki tudja micsoda úton-módon találjon ki-ki a sajátjára, saját magára. *Én* magam bukkanok rá, magam választom, alakítom a technikát, így válik az evidenssé és kizárólagossá. És így vezet el, készít elő a befogadásra, még ha az alkalmazásából olykor kizár is. Tényleg, olykor kizár, ezen aztán jókat lehet álmélkodni meg bosszankodni is. Pontosan meghúzott vonalakat, megfelelően kiválasztott színeket, helyükön használt hangokat és szavakat, sok minden *másra alkalmazhatót* kapcsol ki az alkalmazásból. Megtanulni, de nem (fel)használni, inkább kihasználni, nem elfelejteni vagy kihajítani, inkább ellenébe menni. A sablon, minden kézre álló és kiszámítható, prímán bevált metódus, a készség illetéktelen *abban* a kiszámíthatatlan folyamatban. Ha a *jobb* készséges tehát, akkor inkább a *bal* legyen. A *másik* kézzel rajzolni tökéletes technika.

Siflis András rajzai esendően szépek. Kalapácsarany. Georg Baselitz- es Hammergrün, Cy Twombly-s firka és maszat, belső rajz, belső, titkos, vidám vonalzás, a vonal széttartó, elmozgó „viselkedésével" szembeni erős gesztusok. Határozottan körülrajzolt, mégis bizonytalankodó, lebegő alakok, elmozduló, krumpliból készült, a használattól deformálódó pecsét nyomai. Firkál és kiradírozza, ezt-azt kiradíroz, aztán mégis benne hagyja, ceruzavéste árkok a papíron, marad és nem, mint az elmúlt idő. A rajzolást, egy rajzot, azt hiszem, nehéz, vagy inkább mondjuk úgy, tulajdonképpen lehetetlen elkezdeni. És lehetetlen abbahagyni is. Fölemelni a ceruzát, aztán már nem tenni vissza. Siflis mégis csaknem mindig idejében fejezi be, hogy mintha inkább az a kérdés merülne fel, ugyan miért is huzigálunk itten vonalakat egy üres felületre. Egykor nagyméretű olajképeket festett, most pedig rajzlapra dolgozik, vízfestéket használ, krétát és ceruzát. Nehéz ezt nem az újra elkezdés jeleként érteni, bár, azt hiszem, Siflis nem „tesz gesztusokat". Könnyen felismerhető keleti és mediterrán toposzok, mivel neki ez tetszik, és kész. A töredékesség, esetlegesség jellemző a korábbi rajzaira is, de úgy érzem, újabb sorozataiban nincs rájátszás, nem valami felépítettet tör össze, nem lebont, nincs „sötét elem", destrukció, inkább jó kedv van, lendület és elengedettség. Semmit oly nagyon elérni nem akaró munkálkodás.

Szép világ.

Vidám formák, finom részletek, kis maszat, vonal, mosoly, remek kolbászok, legjobb kávéfajta, vad derű, derűs hangoskodás. A legbarátságosabb kiabálás. Keresgél. Nem elszánt, nem ijedt. *Minden* jól érzi magát.

Az hogy lehet.

Előbb-utóbb pedig valami emberalak lebeg elő. Az égből? Két egymás mögött térdelő figura, hátrafelé néznek, a nyelvük kinyújtva: vérszínű vízfestékfoltok. Ilyesmi. Például meztelen nő. Meztelen nő kicsit kérdőjelesen áll, a kezét hátul összefogja, kerek csípő, ügyetlen mellecskék, a fején pedig valami nem tudom, micsoda. Laposra mázolt szénaboglya, széles karimájú szalmakalap, lenyomott aranyhaj. Mint a nagy T teteje. Kalapács, nő arany kalapácsból, női kalapács aranyból. Nem szilárd, nem kicserélhetetlen semmi, még mintha azonnal megváltozna is, mégis mindez nagyon nagy okkal van éppen úgy, és a cserélgetéshez a mi *o*koskodásunk édeskevés.

(1997. január 16.—március 27.)

Kukorelly Endre

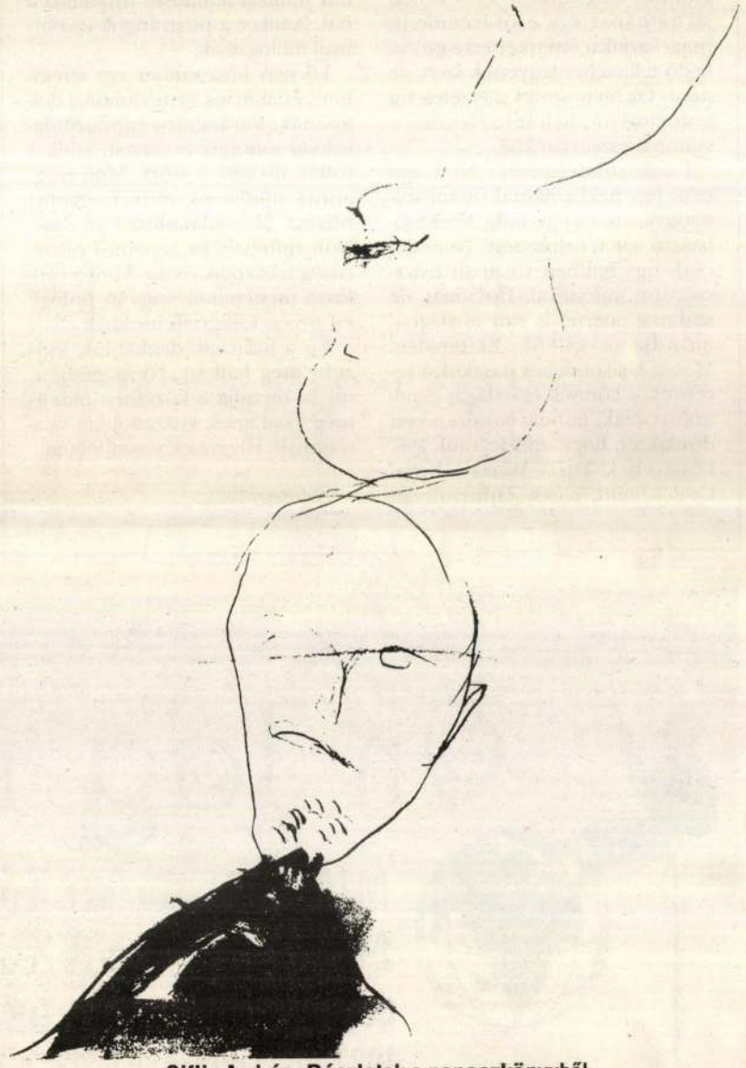

Siflis András: Részletek a panaszkönyvből

1997 ápr. 18.

ben, és apró satuba fogott horogra színes tollakat illeszt, cérnával beteker, szőrökkel beborít, gyöngyből szemet biggyeszt. A műlégykötő bajnokság valamennyi versenyzője elmélyül és nyelvet kidug, összpontosít és irigylésre méltó nyugalommal rekeszti kívül a külvilágot. Felnőtt emberek amúgy, tudják, mi az élet, ennélfogva nyugalmuk megszerzése érdekében járhatnának egy erőterembe is, hogy karjukat ötvenkettesre gyúrva kellő tekintélyre tegyenek szert, de nem. Ők, mint szelíd szerzetesek a kolostorban, belefeledkeznek a számukra szent játékba.

Legyezőhorgászok. Nem ám csak úgy neki a halnak némi szúnyogriasztó és egy láda lélekzsibbasztó sör védelmében. Nem ám csak úgy boltban vásárolt fröcscsöntött műcsalival. Bocsánat, de szakmai önérzet is van a világon, mondja az egyikük. És tényleg. Messzi tájakon sebes patakokat keresnek, a környék élővilágát tanulmányozzák, ennek ismeretében döntik el, hogy miféle műlegyet készítenek: Fuzzy Wuzzyt Royal Coachmant, Black Zulut, netán

És persze, mit sem ér a művészi tökély, ha az alkotás nem kelti a megmintázott rovar benyomását. A hal ugyanis nem hülye. Csalhatatlan biztonsággal választja ki az igazit, vagy az igazinak látszót. Ha gyatra munkával találkozik, odaúszik, körbeszaglássza és gúnyosan röhögve bukik a víz alá. Márpedig ez a műlégykötők rémálma. Amikor az ihletett munkát semmissé nyilvánítja a hal. Amikor a pisztrángok uszonynyal mutogatnak.

Ül vagy húsz ember egy teremben, és áhítatos nyugalommal dolgoznak. Varázslatos ujjmozdulatokkal sodorják a cérnát, kötik a tollat, illesztik a szőrt. Mint megannyi műtőorvos, mint megannyi bűvész. Mozdulataikban az elmélyült művészet és a pontos célszerűség házasodik össze. Mint a nyílövés mestereinél, vagy az ördögien precíz kalligrafikusoknál.

Én a halaknak drukkolok, jegyzem meg halkan. Ne aggódjon, mi is, mondja a közelben ülő, és még hozzáteszi: visszadobom valamennyit. Higgye el: visszadobom.

(Műlégy '97)

a kérdést, vajon a nézetkülönbségek nem osztják-e meg az egységet. Ha írókról van szó, akkor az irodalom egységét, ha mérnökökről, akkor a hazai reálértelmiség egységét, ha színészekről, akkor a magyar színjátszás egységét, ha két gőzmosodás ül a riporter előtt, akkor viszont a hazai gőzmosodai szféra veszélyes szétszakadás-víziója tárul elibénk. (Őszintén szólva nem tudom, hogy mi lenne a magyar televíziózással, ha egyszer megvalósulna a szakmák teljes körű egysége, mert mintha a Szabadság téren egyetlen kérdés volna mindössze, ez pedig ennek hiányára vonatkozik.)

Ezen az estén tehát egy alakulóban lévő, ma még nehezen meghatározható társaságról lett volna szó, s ez talán jó alkalmat adhatott volna arra, hogy a szervezők elmondják, mit is akarnak, meg hogy mi lenne ez az egész, és hogyan képzelik, mielőtt azonban Csaplár megszólalhatott volna, a fiatal műsorvezető két lépésben mattolta Pomogáts Bélát, amennyiben minden különösebb előzmény nélkül máris föltette a sztenderd kérdést: „Nem vezet-e

legfontosabb kérdése volna, hogy Csoóri Sándor és Konrád György vajon leül-e egy asztal mellé, márpedig ahogy a legtöbb műsorvezető második kérdése kényszeresen a népi-urbánus vita, úgy lesz rögvest gondterhelt Pomogáts is, hogy ugyanis: Konrád és Csoóri az istennek se, stb. stb. Az előbb említett tisztelet Pomogáts iránt teljes és valóságos, példázata annak, hogy akkor jön a legjobb ötlet, amikor a szervezet már a klinikai halál állapotában van: ő valóban a legjobb választás volt annak idején (sőt, talán az egyetlen épkézláb ötlet az ő megválasztása). Legszívesebben ellenállás nélküli félvezetőként működne író és író között, dehát ez nem lehetséges. Személyes tragédiája, hogy bár ő szinte az egyetlen, aki úgy-ahogy egyben tarthatná még a szövetséget, és a szövetség éppen most készül szakadni — bizonyítékául egyszersmind annak, hogy erről nem ő tehet.

Két perccel később Csaplár is megkapta a maga népi-urbánus kérdését, és hogy Csoóri meg Konrád nem ülnek le egy asztalhoz. Csaplár erre azt kérdezte, hogy ki

formán nemigen akadtak, az ember elképzelte, hogy Csoóri és Konrád egy asztalnál ül. Középen Pomogáts Béla, vagy mondjuk ő nincs is ott, mert nem ő a lényeg, ő csak az asztalt hozta be, meg szerzett két széket, és most megvalósult az, amire mindenki vágyott, sőt, ami a vágyak netovábbja: Sándor és György (szegény Csengey, ha ezt megérhette volna) ülnek egy asztalnál. Sőt: egy asztalnál ülnek. Nem is tudom, hogy hirtelen mi a lényeg — az ülés ténye, az asztalok száma (ez egy), vagy valami más. Tudom, szimbolikus együttülés ez, de azt továbbra sem értem, hogy ha két ember nem szándékozik leülni egymással egy asztalhoz, akkor miért kellene őket mégis, mindenáron. Mert ha leülnének egy asztalhoz, akkor minden rendben lenne és ettől megvalósulna a magyar irodalom egysége?

Amely kérdés persze attól a pillanattól volna értelmezhető, ha tisztázható volna, hogy mit jelent az irodalom egysége, egyformán érti-e azt mindenki, és hogy ma vajon valóban ez volna-e a leglényegesebb kérdés.

KÁOSZ A VILÁG
Siflis András kiállítása

MŰVÉSZETEK HÁZA, PÉCS 1994 FEBRUÁR 14–MÁRCIUS 6.

Pár éve még úgy nyúlt a papírhoz, mintha magához nyúlna. Projektív képei és azokon gesztusai, Sebők Zoltán szavaival egy „szakrális káromkodás" ellentmondásaival bírtak. Chagall színei megférték Beuys állataival. Gyötörtnek tűnő papírlapjait nem kínozta, hanem gyorsan végzett velük és a halott papírt egy vonallal élővé tette. Igaz maga pusztult közben.

Égitestek, állatok, nők férfiak a gesztus közegében.

Tolnai Ottó viszont, aki ennek a korszakának ismerője, előre sejt valamit abból, amit most a kiállításon láthatunk. „A siflisi abszolút kontrapunktika"– írja. „Káosz a világ, firkantom noteszomba. Gomolygó gömb, amit valami pókfonál tart. Könnyű azt mondani, hogy káosz, ám nehéz, szinte lehetetlen megrajzolni, megfesteni. És ugyanolyan nehéz megfonni, kifeszíteni – megrajzolni – azt a fonalat is. És még ezeknél is nehezebb megtalálni azt a pontot, ahol a pókfonal másik vége fixálódhat. A póknak külön mirigye van a ragacs előállítására. Különben egyesek ezt a pontot nevezik Istennek."

SIFLIS ANDRÁS: Cím nélkül, 1985 • tus, tempera, papír

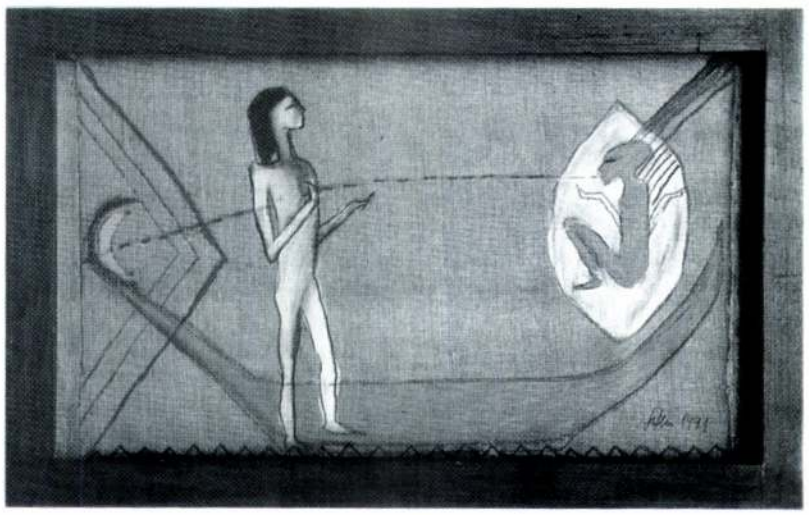

SIFLIS ANDRÁS: Cím nélkül, 1991 • olaj, vászon

Ez az a pont, ahová Siflis András mostani képein eljutni látszik. Szerencsére őrzik még eltűnt korszakát ezek a munkák, de a gesztust átvette a megfestés és meghúzás igénye. Nem volt rá jellemző az olajkép, hiszen a papír és a vonal közötti viszony (a papíron piszok a vonal) érdekelte. A művész fontosabb ekkor mint a művek, a vonal életvonallá vált.

Most a képek fontosabbnak látszanak. Hátterükben törvény, követelő szellemiség áll. Így lehet az, hogy a papír végtelensége felcserélődött az alapszínnel, amely jelölhet ugyan végtelent, de inkább módust ad. A vonal kitölthető keretté alakult.

Valami felsőbbrendűhöz való közeledés, illetve annak elfogadása ikonszerűvé tette képeit, míg korábban teljes személyiségének véletlenszerűsége, egyedisége irányította vonalait, most a vonal nem csak az individuumnak van kiszolgáltatva vagy alávetve.

A színekről külön is szólni kell. Szerette az akvarellpasztellt, mert a vonalat egy még gyorsabb nedves mozdulattal át tudta alakítani. A színnel viszont jelezte, hogy a háttérben statikus, illetve ősi tartalmak is rejtőzhetnek. A szín volt rajzain a fogalom.

Talán azért fest most, mert a színt elvontabbnak képzeli, mint a vonalat. A szín mellett más is volt, ami „kézzelfoghatóbb" tartalomra utalt. Kulturális, mágikus ismeretek meghatározott szimbólumai jelentek meg a gesztusok mögött, vagy mellett.

Jelenlegi képein felerősödve láthatók az archaikus elődök, etruszkok, perzsák, ógörögök szimbólumai (utazásai során a helyszínen találkozott velük), vagyis az a közeg, amelyben az őskeresztények éltek. A meghatározott tartalomra való irányultság teszi ikonszerűvé ezeket a műveket: az eredendő felidézése, visszatérés az ősforráshoz, a Bibliához.

TÖRÖK TAMÁS

KÉPEK, KÖNYVEK SZÖVEGEK

Hegedűs 2 László kiállítása a Petőfi Irodalmi Múzeumban

1994. FEBRUÁR 25–MÁRCIUS 20.

Hegedűs 2 László (H2L) körülbelül két éve hoz létre műveket Esterházy és Kierkegaard írásai szellemében.

A most bemutatott alkotások közül egyet-egyet már lehetett látni a Stúdió 1992-es kiállításán, vagy a Polifónia-koncept részeként a Folyamat Galériában, de ilyen mennyiségben és válogatásban most először szerepeltek együtt a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

A kiállítás leginkább egy zsibárus boltjának színes, vidám, kusza, turkálásra ingerlő tárgyhalmazára emlékeztet. A látvány elragadó, könnyed és szórakoztató. E művek tudnak viselkedni, stílusuk, megjelenésük van.

Jóleső összevisszaságban látható itt minden, ami máshol nem passzol össze. Van itt falra fölszögezett szöveg ákombákom betűkből; fehér színű, különböző méretű, papírból készült „fészek"; hanglemez; gáztábla; iskolai tablófotó (lekicsinyítve); rejtélyes, színes üvegcsékkel, taplógombával teli doboz; könyvobjekt; s ha jól számoltam, 168 darab papírzacskó. S majdnem mindegyik tárgyon Kierkegaard- vagy Esterházy- idézet.

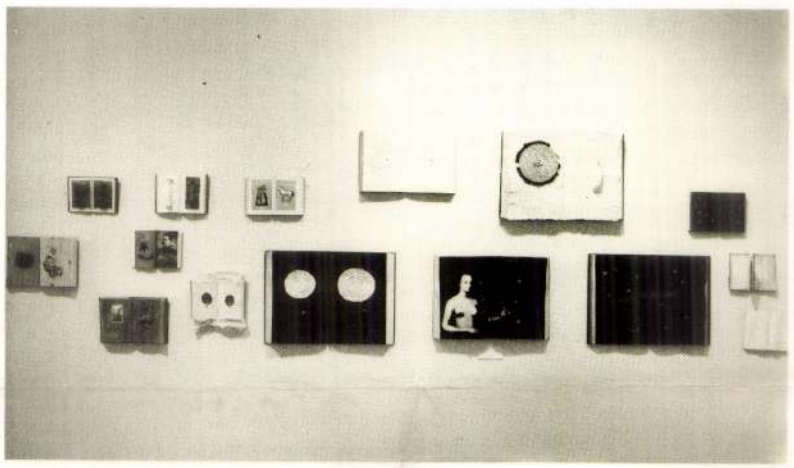

fotók: Gál Csaba

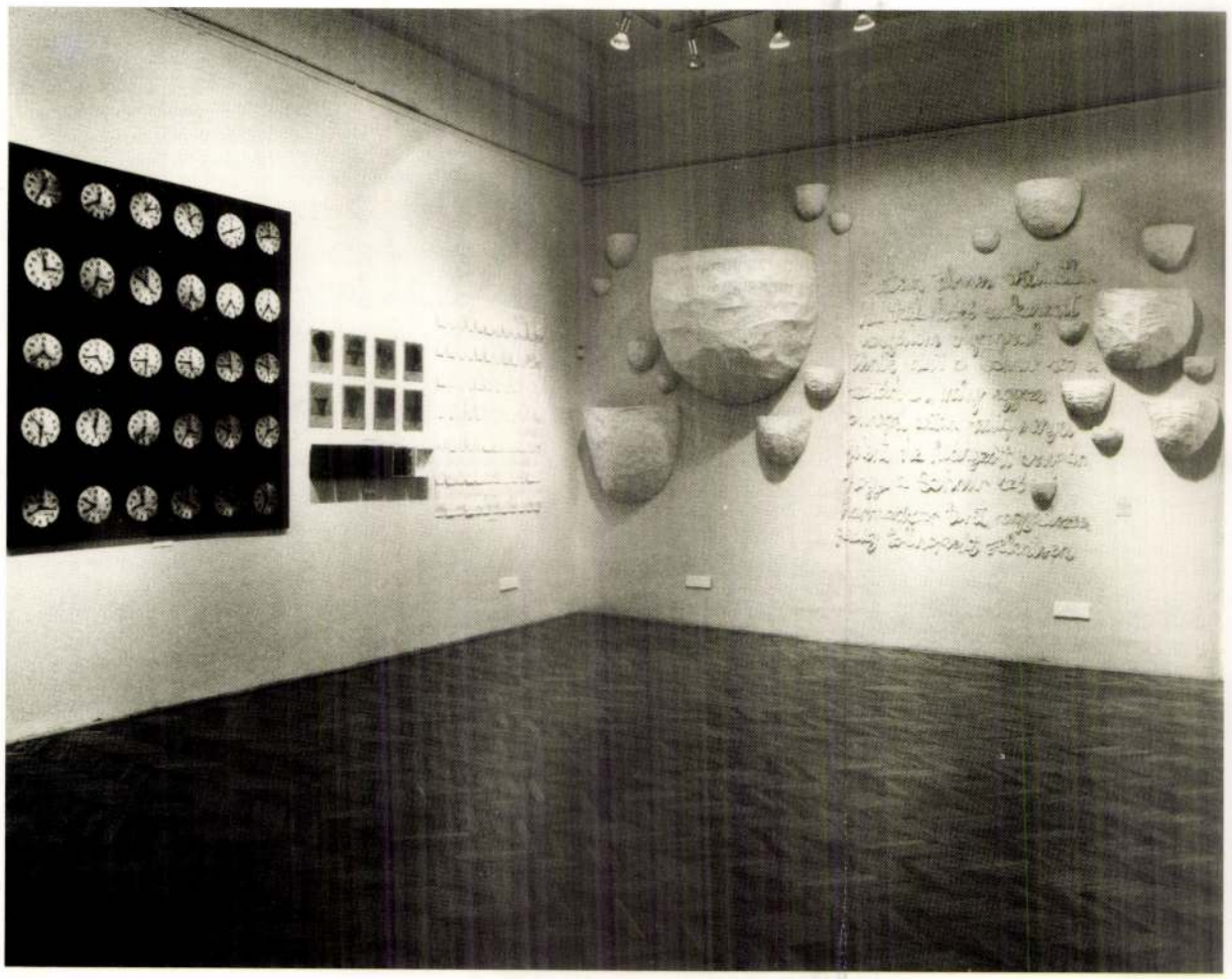

Hogy Esterházy mit keres ebben a furcsa, de kellemes világban, még érthető, de egy savanyú filozófus?! Erre H2L ad választ egy általa gyakran fölhasznált Kierkegaard-idézettel, mely a *Vagy-vagy Bevált jó tanácsok írók számára* című fejezetből származik: „Amit a filozófusok a valóságról mondanak, az gyakran éppolyan félrevezető, mint ha a zsibárusnál azt olvassuk egy táblán: Mángorlás. Ha aztán megjelennénk a holminkkal mángorolni, a félreértés máris kiderülne, mert a tábla csupán eladásra vár."

A szövegből nemcsak az derül ki, hogy Kierkegaard szórakoztató filozófus és van humora, hanem az is, hogy mi nem hagyja nyugton H2L-t már évek óta.

S hogy még világosabb legyen, még egy idézetet leírok H2L–Kierkegaardtól: „Életem teljesen értelmetlen. Ha különböző szakaszait vizsgálom, olyannak tűnik, mint a Schnur szó a szótárban, mely egyszer zsineget, aztán pedig mennyet jelent. Az hiányzott csupán, hogy a Schnur szó harmadszor tevét, negyedszer pedig tollseprűt jelentsen."

Ez H2L művészetének kulcsa, gondolkodásmódjának az az egysége, mely korábbi műveinek is sajátja, s melynek magja az abszurditás iránti fogékonysága. H2L a valóság látszólagos, de biztosnak tűnő és egyértelmű összefüggéseiben a másképp-értelmezhetőség lehetőségét találja meg. A kézzelfogható, konkrét, egyértelmű elemeket talált tárgyként illeszti egymáshoz. Ezért is gyűjt igazi ócskáshoz hasonlóan mindent, ami a keze ügyébe kerül, legyen az régi textil, könyvtárból kiselejtezett kötet, gáztábla, fotó vagy reprodukció.

Műveiben az össze nem illő, váratlan, sokszor giccses motívumok, játékos viccek vagy abszurd társítások következtében más hangsúlyt kapnak, mint korábbi tárgy-valóságukban. Megtévesztő és félreérthető értékeik labilissá válnak, s ez a megbillent egyensúly érződik H2L műveiben is.

Ebben a labilitásban nincs veszély, az egyensúlytévesztés nem tragikus, inkább könnyed, artisztikus, szórakoztató. Néhány kiborulás, de az is inkább csak úgy „idézőjelben".

Van a kiállításon egy nagy, ronda, fekete kép, mely a *Hogy múlik az idő* letargikus címet viseli. A fekete alapon papírra xeroxozott óraszámlapok sorakoznak egymás mellett és alatt. A számlapok alatt kicsi fiókok, az egyik nyitva, a szélén kitömött veréb üldögél. A számlapokon WAR ALARM fenyegető felirat, az óramutatók mégis kínos lassúsággal vándorolnak előre. Minden bizonytalan, ki tudja, mi van a következő fiókban. Talán egy túzok?

Siflis Andrea

dr Sigray Tibor, építész

Meg kell menteni a Nyugatit, helyreállítani a műemléket, de a szerkezetnek meg kell felelnie az új követelményeknek.

Ez az elgondolás győzött a MÁV Vezérigazgatóság országos tervpályázatának első díjas munkájában, amelyet *dr. Sigray Tibor*, az UVATERV irodavezetője készített. A tervezőnek sikerült olyan statikai modellt találnia, amelyben a díszes sarokrészek, a vállrész, a teljes vonórudazat, a kovácsoltvas csapokkal és a Körút felőli függönyfal *eredeti anyagában megmaradhat.* A legerősebben

– : Lezárják a Nyugati vágányosarnokat

4.

Esti Hirlap, Bp. 1978 jan. 2.

Sigrist Ferenc

Wód
z
Gerecze falkeyek
503. h.

intézhette a maga dolgát, akárcsak ha a lap tulajdonosa lenne és ennek lett következménye, hogy a munkatársak tudásuk legjavát adták, az énjüket. Modern énjük természetesen tökéletes kontaktusban volt az akkori társadalommal.

A reményeket is meghaladóan gyors tempóban fejlődő Az Ujság nem sokkal megalakulása után élte át az első krizist. A parlamentben a házszabályok szigoritását tárgyalták, jött a Perczel-affér, a hires zsebkendőszavazás, a tumultuózus események, a padok összerombolása és Justhék héroszian elszánt küzdelme megfogta az ország rokonszenvét. Tisza és kormányzásának módja ellen nagy volt a fölháborodás országszerte, népszerütlen volt abban az időben tiszapártinak lenni. Az Ujság azonban vállalta férfiasan a kockázatot. Kitartott Tisza István mellett. Jött még nagyobb megpróbáltatás: a koalició korszaka. Az Ujság pillanatra sem szünt meg ellenzéki lenni, ugy látszott, Tisza István ideje nem tér vissza soha többé, de a program állt, keményebben a cementnél, mert vérrel, adott szóval kötötték és meggyőződésből vállalták. Minden más ujság belehalt volna a

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Jégrist Franz
nőd
Szmegrilic
656-1. kapel
660. l.

Sigrist: Püspöki liceum diszter-
mének mennyezetrészlete.

Pöspöki liceum könyvtá-
rának mennyezetrészlete

Nouvelle Revue de Hongrie 1938.
XXXI. année, LVIII. tome, 244-45 la
p

Falkép. „Négy fakultás. Sigrist Ferenc.
Egri Lyceum.

Tud. gyűjt.
1828., VII., 3-24.

Sigrist, festő

Győri Szemle, 1930. I. 215-216.

Régi győri kályhák az egri liceumban.

MŰVÉSZETI IRODALOM

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KUTATÁSOK.

A magyarországi barokk műemlékek komoly jelentőségű tudományos feldolgozása alig tíz év óta van folyamatban. A XVIII. századi művészetnek mostani általános divatja művészettörténészeink figyelmét a nemrég még csekélyre értékelt barokk emlékek felé terelte és így sorra láttak napvilágot a XVIII. századi templomainkról, kastélyokról szóló monografiák, értekezések. Mindezeknek a munkálatoknak lényeges előkészítője a levéltári kutatás. Oly keveset tudunk eddig e század művészeiről és műemlékeiről, hogy hiteles adatokért a levéltárakat kell átböngészni. Levéltári kutatások nevezetes eredményeit foglalja magában *Szmrecsányi* Miklós újabb művészettörténeti munkája.

Pár évvel ezelőtt Szmrecsányi Miklós miniszteri tanácsos, ismert művészettörténeti író, azt a feladatot tűzte ki magának, hogy Eger város értékes művészi kincseit tudományosan feldolgozza és a magyar közönség szélesebb rétegeivel megismerteti. Néhány igen számottevő tudományos cikk után, melyek, sajnos, csak vidéki lapokban jelentek meg, Szmrecsányi nemrég egy kicsiny, de annál jelentékenyebb könyvecskében tette közzé Egerre vonatkozó művelődés- és művészettörténeti kutatásainak eredményeit. A munka *Eger és környéke részletes kalauza* címen tulajdonképen útikönyvecske gyanánt a Thirring és Vigyázó-féle részletes *Helyi Kalauzok* sorozatában jelent meg, de a szerény külső mögött komoly tudományos mű rejtőzik. Szmrecsányi lelkiismeretes buzgósággal és páratlan lelkesedéssel kutatta át az egri levéltárakat, egyházi feljegyzéseket, régi iratokból kiolvasta a nevezetes műemlékek építőinek, szobrászoknak, faragóknak neveit. Ismeretlen vagy feledésbe merült nevek kerültek így felszínre, nagy mesterek körvonalai rajzolódtak ki, kiknek méretei messze túlnőnek a magyar határokon. Egy építész *fellenthali Fellner* Jakab az egyik, a másik pedig *Sigrist* Ferenc festő. De e kettőhöz és a minoriták nagyszerű templomának még eddig ismeretlen építőjéhez egy harmadik személy kapcsolódik, akinek egyénisége a mult homályából nagyvonalúan bontakozik ki. *Esterházy* Károly gróf egri püspök volt ez a férfi. Igazi főpap, főúr és vagyonát közcélokra fordító bőkezű mecénás. Nagytudású vezetője, biztos ízlésű sugalmazója a művészeknek, aki úgy stílus, mint tárgyi tartalom tekintetében a legpontosabban írja elő követeléseit. Minden tettét a vallás, a magyar kultúra iránti odaadás sugallta. Annyira távol volt tőle minden földi hiúság, hogy nevét egyetlenegy művén sem engedte megörökíteni. Ezzel kapcsolatban támadhatott az a legenda is, hogy a líceum építkezési iratait elégette, nehogy megtudják ennek az épületnek rengeteg költségeit.

Szmrecsányi Miklós kutatásainak egyik legnagyobb érdeme, hogy az építkezési okiratokat megtalálva, ezt a legendát eloszlatta és megállapította a nagyszerű palota építőjének kilétét. Az okiratokból kitűnt, hogy a líceum fellenthali Fellner Jakab osztrák származású mester tervei szerint 1765—1785-ig épült. Fellner az Esterházy-családnak volt építésze, ő tervezte a klasszicizáló ízlésű pápai plebániatemplomot és Szmrecsányi újabb megállapítása szerint a veszprémi püspöki palotát is. Mind a három épület közül a líceum a legnevezetesebb, mely kétségtelenül Magyarország legművészibb régi profán építészeti emléke. A négyszögű zárt udvart körülölelő, hatalmas palota egyúttal Fellner stílusának az akkori világszellemben való átalakulását is visszatükrözi. A hajlékony rokokó formákat klasszicista motívumok váltják fel anélkül, hogy az átmenetben zökkenő lenne. Úgy a tömegelosztás, térképzés, mint a részletek dekoratív értéke szempontjából valóságos remek ez az épület. Minden motívuma lerajzolni való. Fellner nem annyira osztrák és német, mint inkább francia példák után indult. Szmrecsányi Miklós az érseki könyvtárban megtalálta azokat a francia építőművészeti kiadványokat is, melyeket Esterházy püspök hozatott és amelyek után Fellner indult. Ezzel magyarázható a líceumnak rendkívül meggondolt formatagolása, finom részletezése, melyben nincsen semmi az olasz és osztrák vagy német barok festői merészségeiből. Ez a formatisztaságra, érthetőségre, kellemre való törekvés jellemzi az érseki palota márványozott kápolnáját és kétemeletes lép-

Magyar Művészet
1925, 1. f.

csőházát is, melyek nemes szépségükkel szintén egyedül állanak hazánkban. Ezek is Fellner művei.

A líceum első emeleti nagytermének mennyezetét *Sigrist* Ferenc bécsi festőnek nagyszabású és az egyetem négy fakultását ábrázoló freskója ékesíti.

Ki volt ez a *Sigrist* Ferenc? Még az osztrák barokkművészet specialistái is alig ismerik ezt a mestert. Pedig hogy erős legény volt, azt a líceum freskója kétségtelenül bizonyítja. Sigrist fiatal korában Augsburgban festett freskókat házak homlokzatára, majd később bibliai tárgyú festményeket, arcképeket és rézkarcokat készített. Az 1781-ből való egri freskó kétségtelenül főműve a mesternek. Ebben Sigrist franciaországi tanulmányainak és az olasz freskófestészet reá gyakorolt hatásának eredményei olvadnak össze nagyszerűen. Bámulatos a mester színskálája, komponáló képessége és formatudása. Néhol a színhatásokkal, máskor meg merész rövidüléseivel káprázatot el. Szinte keresi a nehézségeket, hogy azokon könnyedén diadalmaskodjék. Egyedül ezért a freskóért és a líceum architektúrájáért is érdemes Egerbe kirándulni. Sigrist freskója mellett *Kracker* híres tridenti zsinata a líceum könyvtárának mennyezetén száraznak, *Maulbertsch* festett menyországa pedig az épület kápolnájának plafonján hűvösnek, kimértnek hat. A csehországi Kracker egyébként Egerben számos freskót és oltárképet alkotott, de ezek közül az 1810. és 1827-iki nagy tűzvészek és egyéb megpróbáltatások sokat elpusztítottak. Kracker Egerben halt meg, az a ház, melyben műterme volt, részben még ma is áll.

A líceumon kívül Eger több nevezetes műemlékeit is részletes levéltári kutatások alapján ismerteti Szmrecsányi. Nagy érdeme továbbá, hogy tudományosan feldolgozta és újra rendezte a líceum értékes képtárát. Dosso Dossi, Domenichino, Carlo Maratta, Guercino, Donner és Tischbein János Henrik Vilmos művei emelkednek ki különösen a figyelemreméltó képek sorából. A finom szinezésű Tischbein-kép — Európa elrablása — a Szépművészeti Múzeum számára is fontos gyarapodás lenne.

Hogy Eger műemlékei iránt szélesebb körben most ismét érdeklődni kezdenek, az egyedül Szmrecsányi Miklós komoly értékű, szívós munkájának az eredménye. Nemcsak tudományos hozzáértéssel, hanem másokat is magával ragadó lelkesedéssel végzi Szmrecsányi propagandamunkáját Eger szépségei érdekében. Minden alkalmat felhasznál, hogy felvilágosító, tanító munkát végezhessen, mindenütt ott van, hol a rombolást megakadályozni és az építést elősegíteni kell. *(y. e.)*

PETROVICS Elek: Az O. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei. III. kötet. Budapest. Szépművészeti Múzeum kiadása. 1925.

A Szépművészeti Múzeum Évkönyveinek most jelent meg a harmadik kötete, melynek szinte kivétel nélkül minden közleménye kapcsolatban van a múzeum anyagával. A sort *Amelung* Vilmos, a római múzeumok kiváló ismerője, a nagynevű archeológus nyitja meg, aki egy, a múzeum birtokába került relieftöredékről megállapítja nemcsak azt, hogy mit ábrázol, de a töredék kiegészítő részét is közli, mert a vatikáni múzeum raktárában rátalált. Értekezése ilykép a múzeum egy érdekes antik emlékét a kellő világításba helyezi. *Divald* Kornél, felsőmagyarországi emlékeink kiváló szorgalmú kutatója, bemutatja ezirányú tanulmányainak újabb eredményeit. Ez alkalommal a hisnyói (Gömör m.) r. kath. templom főoltárát elemezi, s megállapítja, hogy a jelzés szerint 1508-ból való. Divald közli, hogy Felső-Magyarországon 177 nagyjában ép, 55 többé-kevésbbé csonka szárnyasoltárunk van, 16 kálváriacsoportozatunk és 166 egyéb, fából faragott középkori szobrunk. Mily nagy érdek volna, egy összefoglaló műben ezt az egész anyagot közrebocsátani, hogy régi kultúránk bizonyságtételéül szolgálhatna! Sajnos, igen kevés a száma a fotografiában meglévő anyagnak és mivel a legnagyobb rész megszállt területen van, ki tudja, mikor lehet a hiányokat pótolni? Divald azután saját kutatásai alapján összefoglaló méltatást ad szárnyasoltárainkról, közölve nem egynek képét. Éppen közleménye igazolja azonban, hogy e kérdésről összehasonlító részletkutatások végzése mennyire kívánatos volna, a megoldatlan problémák egész sora várja ugyanis a további beható kutatást. *Éber* László a pécsi székesegyház egy alabástrom epitáfium eredetét igazolja, melyet eddig csak Gerecze felületes megállapításából ismertek, aki a Mária-kápolnában lévő ép epitáfiumot olasz eredetűnek vélte és ízlésre nézve az olasz renesszánszból a rokokóra hajló műnek nevezte. Éber felismerte a mű németalföldi jellegét, s a pécsi epitáfium legközelebbi rokonát a reinersdorfi templom egy síremlékében látja, mely Kommerstädt György emlékének van szentelve, s németalföldi munka a XVI. század közepéről. A pécsi emlék is valamely németalföldi szobrászműhelyből került ki. *Hekler* Antal két kis értekezést közöl, egyet a múzeum egy tarentumi mészkőreliefjéről, egy másikat Leonardo viszonyáról az antik művészethez, melyben rámutat arra, hogy Leonardót az ágaskodó lovas és térdre roskadt gyalogos párharcának megfogalmazásában antik emlékek inspirálhatták. Ilyen emlékek lehettek néhány hellenisztikus-itáliai gemma, melyek vésett köveken meglehetősen gyakoriak voltak, s így Leonardo a Medici-gyüjteményből ismerhette őket. Hekler azonkívül beszámol a múzeum antik gipszgyüjteményének rendezési elveiről. *Léderer* Sándor igen becses

Photo Reiffenstein, Wien.

Az Aula mennyezetfreskója.

(Csillagász az angol tubussal, holdfázisok, óra, puttó a Torony tervével, planetáriumok, laterna magica, térképezés.)

obszervatórium, a lépcsőház, a hatalmas terrasz s a rajta lévő filagória, ezen a kupola. A 18. századi jegyzékben szereplő műszerek — ha a szomorú emlékű magyarországi communarde-lázadás alatt történt betörés alkalmával súlyosan megrongált állapotban is — majdnem mind megvannak. Látható a *gnómon* nyílásának helye, a mesteri barok faragványú *délvonalfő*, a vonal carrarai és tárkányi márványból rakott *csíkja*. Helyén áll az óriási *fali quadrans*, az impozáns *Dollond-tubusok*, a zömök *Newton-rendszerű* reflektorok. A környezet egykorúságát muzeálisan emelik ki a 18. századi *falilámpák*, néhány jellegzetesen barokvonalú *zsámoly* és lépcső, egykori «*à la Louis XVI*» modorú rajzoló- és *íróasztalok* s egy óriási, redőnyös ajtójú «*Bibliothéka*»-*szekrény:* a barok asztalosmívesség remeke. A kupola megforgatható, a passage-cső eredeti helyén van eredeti oszlopaiba szerelve, ép a *camera obscura* is : a 18. sz. eme játékos kedvű, ma gyermekesnek tartott, egykorúan azonban elengedhetlen kelléke. Az ablakok *spallettái, reteszeik*, a kehlheimi *mészkőburkolat*, a 18—19. századi *meteorológiai műszerek*, a kandallóval ellátott ablaktalan, izolált «*tepidarium*» (a fűtetlen obszervatóriumok hidege után való felmelegedésre szánt érdekes és ritka berendezés), a John Arnold-féle *órák*, több *planetárium, gyertyatartó, szék, pad, asztal* a teljes egykorúságot adja olyan tömegben és helyi színekben, amilyen «Couleur locale»-al kevés 18. sz. intézet dicsekedhetik.

Az 1930. nyarán megtartandó budapesti nemzetközi csillagászkongresszus a régi magyar csillagászkultúra múzeumát tekintheti meg Egerben. A múzeumok a halottá halkult Élet temetői, az Egri Érseki Csillagászattörténeti Múzeum a Hell, Balajthy Máté, Madarassy János, Jenes József, Sir Nevil Maskelyne, John Dollond, Sisson, Heart, John Arnold, II. József, Kazinczy Ferenc élete emlékeit fogja őrizni. A terraszról pedig majd le lehet látni a 14. századi egri várra, melynek valamelyik lombardiai modorú tornyán Celio *Calcagnini*, Ippolito d'Este püspök csillagjósa állítgatott ura számára «horoscopiumot» . . .

* * *

Irodalom. *Hell* síremléke. M. Kurir. 1792 : 793. o. Term. Tud. Közl. XX : 33. A vardoei út és a vita Lalande-al : *Herman Ottó:* U. o. XXIII : 460., pótköt. : 51. *Heller* Ágoston : A phys. tört. Bp., 1891 : 229. és 469. *Bevilaqua-Borsody* B. : Hell M. és Eger. Nemz. Ujs. 1930 : I. 26. Eszterházy K. és az egri csillagásztorony. U. o. 1930 : II. 31. *Balajthyra* nézve : *Szinnyei:* M. Irók Lex. *Forgon* M. : Gömör és Kis-Hont várm. n. családjai. Kolozsvár, 1909 : I. 62. *Madarassy* László : A Mezőmadarasi Magyar cs. Bp., 1927. Heves várm. mon. 346. *Krisch:* Astr. Lex. Wien, é. n. *Garampi*-ra : Ladislaus *Tóth:* Zwei Berichte des Wiener Nuntius G. üb. d. kirchl. Verhältn. in Ung. um. 1776. Veröff. d. Ung. Inst. in Rom. Bp., 1926. (Ism.: M. Könyvszemle. XXXIV : 345.) *Kapossy* János : A késő barokk építés M.-on. M. Művészet. III. 1927 : 289. (Az egri Torony falmezőinek kiképzése rokon az Anton

szögben) jelenik meg. Egy egri vonatkozású fizikai-csillagászati fogással — mely frappáns és lendületes, mint a barok pikturája maga — ez az «*Isten Szeme-Nap*» allegória lesz az *egész* freskó szerkezeti, témabeli, csillagászati, alleg rikus, sőt festői gerince is. Mint ilyen teljesen kifejezi — monumentális-reprezentatív-dekoratív alkotásban — azt a lélektani és történeti tényt, hogy Eszterházy az egyetem alapításánál mindenekelőtt és legelsősorban annak Csillagásztornyával foglalkozott, hiszen, mint mondottuk, 1762-ben már kiküldötte Balajthy Mátét Bécsbe, mielőtt még az építészekkel tárgyalt volna.

A freskó geometriai beosztásának is ez a centruma és tengelye: a filozófiai fakultás a bejárat fölötti mennyezetnegyedben, tehát az elsőrangú helyen szerepel. Mivel pedig szimbolizmusa végső eredményben teológiai (Isten Szeme) még e geometriai kompozició is kifejezi a «Philosophia ancilla theologiae»: «a filozófia a teológia cselédje» középkorias elvét: viszonyát Istenhez. Röviden: az Aula freskóján is ott van a 18. sz. vezetőgondolata, «*Idée maîtresse*-e: a csillagászat; az, hogy a forradalom kohója által a Siralom Völgye *földi* szociális bajaiból az egész korszak egekbetörő, viharzó, lobogó, lángoló lendülettel csap fel az *égi* mezőkre. A Föld és Ég a 18. század lelkében annyi, mint forradalom és béke, mint földi Valóság és Ideál. Igen ám, de az Ideálhoz a Csillagászat vezet. Ez a barok csillagászatának barokosan viharzó, törött vonalú logikája.

A freskón mindez rajta van. «*Az eleven csoportok felett* — írja Szmrecsányi (i. m. 44. o.) — *megnyílik a könnyű felhőpelyhekkel borított ég boltja, eltünteti az igazi falsíkot és csodálatra gerjesztően a Végtelenbe ragadja magával a nézőt. A Napban Isten Szeme jelenik meg, szétárasztja tündöklő, aranyos sugarait, azt hirdeti, hogy minden Világosság, minden tudomány onnan ered.*»

Az olasz barok mennyezetfestésének kedvelt, brilliáns készségű fogása az «*Égi*» és «Földi» elemek szemfényvesztő mesterkedésű virtuozitással való összekapcsolása. Épen a római San Ignazio-templomban a legjellemzőbb ez, melynek félbenmaradt kupoláján a római egyetem *csillagvizsgálója* állott, mely az ifjú Eszterházyt arra inspirálta, hogy ilyet teremtsen hazájában is.[1] A San Ignazio festője a jezsuita *Andrea del Pozzo*, aki mint színházi díszletfestő is a perspektívás architektúrában is páratlanul ügyes volt.[2]

Már ő fekteti le azt a hagyományt, mely a valós fal és a festett «Ég» között csak laza kompoziciós kapcsolatot fest. Eszterházy magyaros naturalizmusa azonban ezt a dagályosságot lefokozta Sigristnek adott utasításaival: a «*földi*» valósághoz hozta közelebb az «*Ég*» képeit.

[1] U. o. 8., 9.

[2] * 1642. XI. 30. Trento † 1790. VIII. 30. Wien. Családi neve Brunner (Kut, Pozzo). Irodalom: Színművészeti Lexikon. Bp., 1930. W. Treichtlinger cikke.

Nos: a *«földi»* valóság képeit az Aula freskóján *az egri egyetem csillagászati katedrájának reális tényei jelentik*, az «Égi» elemek ugyancsak csillagászatiak. Egy gömbölyűképű *diák* egy *homorú tükörrel* elkapja *«Isten Szeme»:* a Nap sugarát, és pedig a freskó középrészeinek jobboldalán. A *fókuszból* reflektált sugár egy barokosan korszerű *oltár lángját* lobbantja föl, mely a *fény* és *árnyék* «chiaroscuro»-jának a legjobb olasz mesterekre emlékeztető szín, fény és árnyék hatásaiban világítja meg a csoport jobboldala felett dalmahodó felhőket s a fényt hallatlan biztonsággal veti át balra. A reflex sötétben hagyja a *földi Globust* magyarázó Professzort a Guericke burájánál álló másikat. A *Csillagász* reverendáján megcsillan a fény, *tubusa az égi világosság páráiban sejtelmeskedik*, a túri süveges kun a mérőszalaggal már fényben ragyog, a quadrans mellett álló mérnök alakja sötét, a hadimérnökre rávág egy reflex. Mivel a csillagász a *Napba* tekint: a koncepció itt záródik. Az egésznek geometriai elképzelése egy háromszög: csúcsa a Nap, két szöge a tükrös diák és túri süveges kún. A háromszög fölött a Filozófia Nemtője lebeg, az elandalodó angyalfiúka egy lupét pottyant le, egy másik szögmérő vonalzóval és párhuzamos lineálissal játszik.

Mindez élettől vidám és reális. A teleszkóp vonalról-vonalra az egyik máig meglévő *Dollond* tubus; a csillagász alkalmasint *Madarassy János*. Körülötte *planétáriumok*, egy lecsúszó papirlapon *holdfázisok*, a sarokban a máig meglévő egyik *«John Arnold»* készítményű állóóra, a Hell által Bécsben vásárolt *Laterna Magica*. Egy diák *hőmérőt* fog, egy huszártiszt *térképezést* tanul, egy putto egy *csillagászati torony tervét* tartja.

Mindez az «Ég s a Föld» ama képeit fejezi ki, melyről bőven szólottunk: az egri csillagászat földi elemeinek az «Ég»-gel való reális kapcsolatát. Ez a freskó a barok egész lelkét, a korszak csillagászhangulatát «Ingenium astronomicum»-át a legklasszikusabban fejezi ki: még világias zamatú teológiáját is. Eszterházy és Hell sugallatára oldotta így meg remekét Sigrist.

18. Az egri Specula mai állapota. Az egri Egyetem — ma Lyceum — Fellenthali nemes Fellner Jakab, az Eszterházy-család tatai hitbizományi műépítője által tervezett (a nagy püspök által nagyúri *jóízléssel*, kora barokjának dagályosságait mérsékelő, klasszicizmusra hangolt biztos ítélettel inspirált) palotáját *Szmrecsányi Lajos* egri érsek fivérének, *Szmrecsányi Miklós* nyugalmazott miniszteri tanácsosnak, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium művészeti ügyosztálya egy nemzedéken át dolgozó fejének tanácsai alapján *Wälder Gyula* műegyetemi tanárral, a korszerű stílus formakincseinek mesterével 1926—1929-ben restaurálttatta.

A Torony — külső homlokzatában és belső téreiben — megfrissülve, önként kínálkozik fel az egri csillagászat nagymultú múzeumául. Épek az *«Asztronomus Cubiculumai»:* a «csillagászlakás», mely a 18. századig élő ősi szokás szerint a Toronyban volt. Ép a két hatalmas

17. Az egri Egyetem Aulája mennyezetfreskójának csillagászati vonatkozásai. Eszterházy nagyvonalú és nagykultúrájú ízlését, arisztokratikus barokkori pompakedvelését, átfogó szellemének klasszikus formai és stílusérzékét a leghangadóbban fejezi ki az Aula hatalmas tükörmennyezetének freskója.[1]

A freskó annyira csillagászati vonatkozású s mint ilyen, annyira összefogottan fejezi ki a 18. század barokveretű gondolatvilágának csillagászati szellemét — melyet bátran nevezhetünk «*Ingenium astronomicum*»-nak —, hogy művészettörténeti, illetőleg festői vonatkozásainak csillagászati hátterű gondolati elemeivel is kell foglalkoznunk, nemcsak a tényleges, legszorosabban egri vonatkozású csillagászati témájával.

Az «Aula» a középkori és újabbkori egyetemek «*Sala representatoria*»-ja. Itt folynak le még a 18. században is a még teljesen középkori vitaszerű vizsgálatok, amiért e termeket «*Sala disputatoria*»-nak is nevezték. E termet jó magyar deákos-táblabírós szóval még Kazinczy is «*Examenek Palotájának*» nevezi. A szemeszternyitó «*Veni Sancte Spiritus!*» és a szemeszterzáró «*Te Deum laudant Angeli!*» itt csendült fel, illetőleg él máig a katolikus egyetemeken, itt vall hitet (Professor) a Mesteri, azaz Doctori kalpagot nyerő rigorosandus az Egyetem Jogarára tett kézzel, melyet a Bidellusok tartanak a Rector s a Decanusok előtt. Ezt a hagyományos ünnepiességet Eszterházy grandiózus móddal akarta kifejezni az Aula 19 méteres tükörmennyezetén. A munkával az 1780 július 22-én korszerű kommencióban felfogadott *Franz Sigrist* bécsi képírómestert bízta meg.[2]

A freskó alapgondolata csillagászati elgondolás. Alapja alkalmasint a Guglielmi által festett bécsi egyetemi Aula témabeli adottsága volt : a «*Négy Facultas*» allegóriáinak kifejezése. Már Guglielmi e művén is rajta van a terem festett architektonikájának «*földi*» képeiből a mennyezetsík «*égi*» allegóriáiba való átlendülés, a baroknak fentebb már érintett «égi-földi» jelenségeit oly örömmel tárgyaló s oly gyakori művészi ábrázolása.

Az egri freskón ott van a barok teológiai szemlélete : «*Istentől ered a tudomány*». De ott van a 18. század természettudományos allegóriája is : a Fény, a Világosság, a «*Lumen*»: vagyis az «*Illuminatismus*» forrása a Nap. Ez a freskón úgy oldódik meg, hogy a sugárkoszorús pompájában tündöklő Napban «Isten Szeme» ősi, ikonografikus egyházi allegóriája (a mindenttudó Szem a Szentháromságot kifejező három-

[1] *Szmrecsányi* i. m. 33. o.

[2] Hogyan jutott E. a korábbi műveiből igen kevéssé ismert Sigristhez, nem bizonyos. Azt hisszük, Hell és Garampi ajánlották be hozzá. Mintha erre mutatna Hell 1783 dec. 26-iki levelének e része : «Sigrist Pictor alázatosan köszönti Excellentiádat, penicillusával máskor is szolgálni akarván. Nem lehetetlen, hogy az első ajánlkozást is Hell közvetítette. Sigrist 1720—1807 között élt. Kapossy János dr. közlése szerint (Szmrecsányi i. m. 38.) a württemberg-zwiefalteni apátság freskóit is ő festette.

Bevegri coll

Samassa József érsek 1873 október 27-én lépett az ezév május 30-án 82 esztendős korában elhúnyt Bartakovics érseki székének örökébe. 1875 augusztus 18-tól 1879 január 8-ig 3318 osztrák értékű forint értékű ács-, kőműves-, lakatos-, üveges- és bádogosmunkát végeztet a terrasz javítására. Egy 1879 január 8-iki 120 forintos tétel a legutolsó számla az iratok között.

1879-ben Konkoly-Thege Miklós meglátogatta az akkor már működő kalocsai csillagvizsgálót, ezzel kapcsolatban még a gyulafehérvárit, a kolozsvárit és az egrit is. Az utóbbiról hosszabb tanulmányt írt.[1] Megemlíti, hogy ebben az évben az ógyallai, a kalocsai és az egri csillagvizsgálók működnek Magyarországon. Az egri Torony műszereit nagyjában leírja, elavult, «ma már csupán történelmi jelentőségű régiségek»-nek nevezi azokat. A jegyzék nagy általánosságban szól a műszerekről, érdekes azonban, hogy Konkoly-Thege Miklós egy szóval sem említi meg, hogy a műszerek üvegei hiányoznának. Tehát ezek 1879-ben még mind használható (bár tudományos szempontból tekintetbe nem jöhető értékű) állapotban voltak. Tanulmányát 1879 december 29-én küldte meg Samassának. Kísérő levelében megírja, hogy nem kritizálni akart, csak őszinte fájdalommal állapította meg a régi magyar intézet pusztulását. Samassa 1880 január 4-én válaszolt Konkoly-Thegének. «*Sajnálom* — írja —, *hogy nem tehetek semmit egy új csillagvizsgáló berendezésére, mert jelenlegi jövedelmeim mélyen a kalocsai érsek jövedelmei alatt maradnak.*»

Ez a levél időrendileg legutolsó az iratok között. Az öreg Albert Ferenc zsinóros, magyarattilás, sarkantyús-csizmás, törékeny, őszszakállas, szelíd kis alakja még néhány évig ott járkált a Lyceum körül.[2] Élete végéig szorgos, apró, népszerű cikkeket írt a Pesti Naplóba.[3]

1883 augusztus 9-én csendben húnyt el az utolsó egri csillagász, aki egyúttal a Pázmány Péter Tudomány Egyetem, illetőleg a gellérthegyi Csillagásztorony utolsó csillagásza volt. Tiroli olaszból patriarchális magyarrá alakult. (1856-ban írott közölt jelentése az első magyar szó a Specula latinnyelvű iratai között.) Szerény, tisztes, derék személye és működése reális egységbe kovácsolja a 18—19. századok csillagászatának változatos sorú történetét. Tittel a fiatal Albert karjai között hal meg 1831-ben, Albertnek Eger ad menedéket. Működése a Nagyszombatról Budára, majd Pestre került egyetem csillagvizsgálóinak személyi kapcsolata Eger felé.

[1] *Sirius :* Zeitschr. f. populäre Astronomie. Leipzig. XII. Bd. Neue Folge. VII. Bd. 1879. Ungarns Sternwarten.

[2] Vereb János 71 éves érseki portáshajdú szószerinti szóbeli közlése : «*A molyan magyarruhás, sarkantyús-csizmás, kicsi, vékonyforma, szakállas, őszes kicsi ember volt, ott lakott a Széchenyi-utcában az Alapítvány házában* (ma az Egri Egyházmegyei Bank modernizált háza), *még dolgozgatott, mindennap feljárt a toronyba, jól ismertem úgy 1880-ban*».

[3] *Szinnyei :* Magy. írók életr. lexikona. — *Kandra Kabos :* M. A. Ferenc dr. : Magyarország és a Nagyvilág, 1868. — Heves várm. mon.

Ospel-től épített bécsi *Zeughaus* és a *Cuvilliés* által ép. müncheni *Amalienburg* megoldásával.) A *torony alaprajzát* közli: *Kotsis* Iván: Eger építm. a XVIII. sz. más. feléből. M. Építőműv. 1912: 9—10. *Szmrecsányi:* Ki volt az Érs. Lyc. építőművésze? Egr. Egyházm. Közl. 1924: XII. 16. *A forgó kupola: Hankó:* Iparosok Olvasótára. VII. 4. 1901: 29. *Pinzger:* i. m. I. 33. *Szily* Kálmán: M. Term. Tud. Közl. XX: 172. U. o. XX: 33. I. 343. XII: 235. XIX: 428. Erd. Múzeum. 1817: VIII. 88. *Szinnyei:* Hell *Magyar Hirmondó:* 1780: 404. Term. Tud. Közl. XXIII: 267. *Tyndall:* A hő. IV. kiad. 539. *Papp* M.: Term. Tud. Közl. I: 343. *A Febronianizmus:* Justinus Febronius: De statu eccl. *Leskó:* Garampi... Egri Egyházm. Közl. 1921, VII: 17. *Dengel:* Vita... Garampi. 1905. *Buchberger:* Kirchl. Handlexikon. I. 159. *Kuntzinger:* Febronius et le Fébronianisme. Bruxelles. 1891. *Marczali* Henrik: Magy. tört. II. József korában. Bp., 1888: II. 188. *Kazinczy* Ferenc: Magyarországi utak. Olcsó könyvtár. 114—115: 20. *Eszterházyra új adatok: Veress* Endre: A római Coll. Germ. et Hung. magy. tanulóinak anyakönyve és iratai. Bp., 1917. Vol. II.: 167. U. i. E. egy kevésbbé ismert arcképe és értékes adatok *Batthyány* Ignác gr.-ról is: II.: 204. Gattáji *Gorové* László: Eger. vár. tört. 1828. (1876): 246. *Montedegoi Albert Ferencről: Chyzer* Kornél: A M. Orv. és Term. Vizsg. vándorgyűl. tört. 1840—1890. S.-Ujhely, 1890: 79. 161. LXIII. *Egy ismeretlen műve:* Folyó évi júl. 28. beállandó napfogy. Eger, 1881. *Életrajza: Sarkady* István: M. A. F. Hajnal Naptár 1864. U. i. arcképe. A *Dollond rendszerű műszerek elavulása* Fraunhofer első műszerei által: *Bevilaqua-Borsody:* Görgey Arthur... messzelátói. Bp., 1928. Hadt. Múz. kiadv. IV. *Prónay* Gábor műszerei: Haberern J. Akad. Term. Tud. Ért. VII. 2. Vas. Ujs. 1857. *Kossuth messzelátója:* Parl. Múzeum. (Olajfestm.) Celio *Calcagnini*-ről: *Fógel* József II. Lajos és udvara. Bp., 1917. — Az egri Érseki Lyceum könyvtárában őrzött XV. századvégi illuminált codexet (John of *Hollywood* XIII. századi angol csillagász műve: De Sphaera Mundi) külön tanulmányban jelenleg dolgozzuk fel. A *diák* szót Eszterházyra nézve korszerű XVI—XVIII. sz. értelemben használjuk. Padova egyetemén csillagászatot meglettkorú magyar kanonokok és prépostok tanulnak a XIV—XVI. sz.-ban. V. ö.: Veress i. m. Ezek mind studiosus-ok, azaz: diákok, XVI—XVII. sz. magyar néven: gyiákok. Az adeptus régi magyar neve: *Tsillagászinas:* Föld és Hold Világi Idő Naptár nagy Pannoniában. 1826—27. Pest, 1826. Trattner. (Szék. Főv. Könyvtár.)

* * *

E helyütt hálás köszönetünket tolmácsoljuk dr. *Szmrecsányi* Lajos b. t. t., egri érsek úr Őnagyméltóságának, hogy az egri csillagvizsgáló történetére vonatkozó levéltári anyagot hozzáférhetővé tenni kegyeskedett; dr. *Szmrecsányi* Miklós nyug. miniszteri tanácsos úrnak, hogy a kutató munkát értékes tanácsaival irányítani, végül *Leskó* József líceumi könyvtáros úrnak, hogy a kutató munkát elősegíteni kegyesek voltak. *A Stella szerkesztői.*

Die Geschichte der Sternwarte zu Eger (Ungarn, lat. : Agria, auf deutschen Landkarten «Erlau» genannt) 1762—1883, als ein Beitrag zur Geschichte d. ungarischen Astronomie des 18—19. Jahrh. [Sonderabdruck aus d. «*Stella*». Negyedévenként megjelenő folyóirat csillagászati ismeretek terjesztésére. Kiadja a *Stella* Magyar Csillagászati Egyesület. Szerk. : *Tass* Antal csillagvizsgálóintézeti igazgató és *Wodetzky* József egyetemi nyilv. r. tanár egyesületi titkárok. IV. évf. 1929. 3—4. sz. 101—143. o. Deutsch : «*Stella*». Vierteljährl. erscheinende Zeitschr. für Verbreitung astr. Kenntnisse, herausg. vom Ungarischen Astronomischen Verein «Stella». Redigiert von A. *Tass*, Sternwartedirektor—Budapest und J. *Wodetzky*, o. ö. Universitätsprofessor — Budapest. IV. Jahrg. Heft 3—4. 1929. S. 101—143.] von Béla von *Bevilaqua-Borsody*.

Károly *Eszterházy*, Graf von Galántha, Herr zu Ugod, Devecser und Pápa, Bischof von *Eger*, Főispán (Obergespan : etwa wie der Graf einer Grafschaft) der Komitate Heves u. Külső-Szolnok, d. Begründer d. «Universität» zu Eger und d. dazu gehörigen «Specula Astronomica» stammte aus d. jüngeren (genannt «d. gräfl. Linie») seines frühmittelalterlichen ung. adeligen Geschlechtes, wurde am 4. 5. 1725 in Pozsony geboren, als absolvierter Theolog Mitglied d. «Collegiums Germanicum et Hungaricum»-s zu Rom, seit 1762 bis seinem Tode (25. 3. 1799) Bischof von Eger. Der ung. Intellektualismus zeigte seit d. frühen Mittelalter eine ganz besondere Neigung zur Astronomie. Diese Neigung trat in Ungarn stark ausgeprägt in der Periode des «Illuminatismus» d. 18. Jahrhunderts, wie in ganz Europa überhaupt hervor. D. Wissenschaft d. Zeitalters zeigt «Barockzüge», da im Laufe d. 18. Jahrh. verlor, allmählich d. «L'art pour l'art» — Charakter der Kultur d. früheren und späteren Renaissance : d. Wissenschaft d. Zeitalters dient als sozial-theoretisches Propagandamittel für die vorrevolutionäre Wissenschaftspolitik d. «Aufklärismus». Während d. «aufkläristischen» Regime d. Kaisers *Joseph II.* zeigt sich diese Nebenzweckigkeit d. naturwissenschaftlichen Kulturpropaganda ganz deutlich. «Die Schule ist Politikum !» : lautet d. Devise d. Kulturkampfes des «Josephinismus». (Van *Swieten, Eybel, Sonnenfels, Rautenschtrauch.)* Die behutsame und zielbewußte Politik d. Kaisers will d. drohende Gefahre d. Revolution mittels Einführung eines sozusagen «staatlichen Jakobinismus» ableiten, stellt die Naturwissenschaften in d. Programme seiner kirchenfeindlichen politischen Propaganda ein, verleiht d. Bildungswesen d. öst.-ung. Monarchie ein scharfes naturwissenschaftliches Profil, kämpft mit diesen Waffen gegen die Kirche, damit nicht die Stimmung der großen Massen dasselbe—revolutionär—verwirkliche. (D. soziale Hintergrund d. Begleitsschriftes d. Ernennungsdiploms Maximilian Hells im J. 1755 zum Astronomen d. Sternwarte d. Universität zu Wien.) Das kulturelle Steckenpferd d. «*Encyklopaedie*» ist d. Astronomie : als Revolutionspropagandamittel. Die *Kirche* selbst ist auch ein Schildträger d. Astronomie, welche dieselbe als Waffen gegen d. Revolution verwendet. (Die Periode d. sog. «Jesuitenastronomie.) Die zentralisierende-germanisierende und mit d. «Febronianismus» verknüpfte Politik des Kaisers (schon als jungen Thronfolgers während der Regime seiner Mutter Maria Theresia) rief eine sehr starke Opposition in Ungarn hervor, deren kirchlicher Führer d. Bischof Eszterházy wurde. Durch seine Universitätsgründung bestrebte er auch eine (ungarische) Kulturpolitik zu fördern. Der mächtige Eindruck des Observatoriums in Rom (Kuppel d. Kirche San-Ignazio), sowie d. geistige Umgebung d. Astronomieliebhaberei d. päpstlichen Hofes (ferner die des ganzen Zeitalters) machten ihn zu einem begeisterten Mäcen d. Astronomie. Der Lieblingsgedanke seiner Universitätsgründung war d. Ausbau d. naturwiss. Kathedren — hauptsächlich d. astronomischen — der Univer-

Mikor az ég zengett

Maradok, aki leszek

Mikor az ég zengett
fiúk ti hol voltatok?
Mikor az istennyila
házunkba csapott
merre jártatok?
Biztosítónk *persze nem fizetett.*
A villámcsapás akkoriban
nem számított elemi kárnak.
Ne tekintse magát kárvallottnak —
mondta az ügynök —,
aki az országot tartománynak,
az államfőt meg . . .
de hagyjuk a dagadt pofát másra
pedig azok voltak ám a „szép idők"
sokan visszasírják
(néhányan talán közületek is)
a „csak-ennél-rosszabb-ne-legyen"-
-korszakot.

Fogalmaitok szerint
nem voltam korszerű
nem vagyok az ma sem.
Hát Isten veletek
vagy ellenetek
modernül *kegyetlen*
de szépreményű fiúk.

Leányvár, 1989. VII. 9.

Mi lesz velünk?

Pillanatkép az életünk,
de mindannyian
nyomot hagyunk a sorson.
A sors pedig kutyául
bánik velünk.
Boldogsággal kecsegtet
és halálfélelmet oszt nekünk
és rettegünk
és rettegünk
MI LESZ VELÜNK?

nyebb, alázatosabb lettem. De hiszen erről is vallottam már: „Véleményem a világ múlt és mai állapotáról a sok mérlegelés során annyira elkopott, hogy szabad szemmel már meg sem találom. Egyébként is felhagytam azzal, hogy válaszokkal védekezzem a világ ellen; okos ember nem állít, hanem kérdez."

— Igaz, igaz... A szóinfláció idejében óvakodjunk a nagy szavaktól. De a Te szavaidat — hangosakat és csendeseket — életed és műveid hitelesítik, akkor is, ha ítélet — lesz.

*

Ezekkel a gondolatokkal — a Balatonfüredi Városi Tanács megbízásából — mély tisztelettel átadom Déry Tibor immár végleges helyére került mellszobrát, Sigmond Olivér kiváló alkotását az író barátainak, tisztelőinek, Balatonfüred lakosságának, és az egész magyar népnek.

SÁRÁNDI JÓZSEF

Vezérlő csillag

Zsuzsának

Mit tudok én még Neked
a hangoskodók között mondani?
A Te tiszta szemed
vezérlő csillagom.
Honnan jöttél?
Ki vagy?
Honnan Benned a szeretet
mely fönntart
erőt ad
és naponta ajándékozza
nekem az életet?

Leányvár, 1989. VI. 26.

már kifoszlottak belőle az őszikék vékony szálai, éjjel a baluszter mellett ültömben a magam vérköreinek zúgásába burkolózom."

Óh, a *kert*, ahol *otthon* voltál, ahol biztonságban voltál! Amelynek így vallottál szerelmet: „Fogadj ... magadba, édes kertem ..., s kapcsold be vérkeringésemet boldog nyári áramaidba.

Boldog vagyok, itt most nem érhet baj."

Most képzeletben együtt ülök Veled a Tamás-hegyen, nézem a levelek barnulását, színek és fények villózását, várom az őszi bogár, a többször is emlegetett őszike cirpelését, bámulom kerted gazdagságát, szép rendjét. S arra gondolok, hogy tulajdonképpen majdnem földiek lettünk. Kár, hogy nem hoztam a kertedbe egy szentgáli tiszafacsemetét ... De fügebokromból is adhattam volna „bujtást". Én a József-hegyről kaptam. Le-lefagy, de újra meg újra makacsul kizöldül.

Hogy szeretted növényeidet! Szerettelek volna megölelni, mikor azt olvastam feljegyzéseidben, hogy Böbétől egy kocsi trágyát kaptál születésnapodra! Ez igen! Szép, hiteles vallomás; kertnek és házastársnak.

Látom rajtad, szigorúan nézel rám. Vagy inkább aggódva: ne botránkoztassam az ünneplőket ilyen ide nem illő, stílustalan dolgokkal.

— Mondjál most már valami fennköltebbet is, szólsz biztatva. Valamit, a halhatatlanságról, felejtsd el, hogy nekem mi a véleményem róla.

— Nos, ha életed tanulságaként egy szót, egyetlen szót kellene kimondanom, felírnom, ezt választanám: *hűség*. Hűség az igaznak megismert eszméhez, amelyet maradandó művekben ábrázoltál, hűség a nyelvhez, az igazsághoz, a valósághoz, az emberséghez; hűség a szabadsághoz.

A nyelvről ezt vallottad: „Írónak hol is lehetne másutt a hazája és íróasztala, mint ahol a nyelvét beszélik? ... Mint Anteusz a földanya érintésétől, az író anyanyelve talajából szívja föl erejét, a körülötte forgó, zsongó szavakból stílusának frissességét, a hazai hangokból a maga dallamát. Anyanyelve úgy veszi körül és védi, mint egy második felhám. Az írónak a nyelv a hazája.

Volt olyan idő, hogy rosszul éreztem magam idehaza, s meg voltam győződve, idegenben jobb sorsom és kedvem lenne [...] De hogy 1957-ben — amikor az itthon közelgő börtön elől, amely utol is ért — mégsem szöktem ki idegen vendégszeretetbe, bárhogy sürgettek is, annak a politikai hűségen kívül nyilván első oka volt, hogy hazámban: nyelvemben akartam megmaradni."

A szabadságról pedig, első bebörtönzésed idején: „Itt, a négy fal között bevallhatom, hogy egész életemet Rád építettem, mindenemet feláldoztam érted, s neked köszönhetem minden sikertelenségemet, minden vereségemet, de minden boldogságomat is. Te tettél engem olykor keménnyé, aki szétesö és puha vagyok, te tanítottál meg a szánalomra, te fordítottad arcomat a szegények és elesettek felé és ha van valami nemesség munkámban, a sok szenny és kétértelműség között van valami ragyogás az életemben, neked köszönhetem. Szabadság, a te jegyedet akarom viselni, amíg élek." (Idézi Ungvári Tamás: Déry Tibor 151—2.)

— Sok! Sok! — emeli fel most szellemkezét a Mester. Hol van már erőszakos ifjúságom heve, s naivitása?! Hol a prófétai hangos szavak?! Amikorra második börtönömből kikerültem, bizony már sokkal halkabb, szeré-

úgy érzem, már találkoztam Józsinak valamiféle atyjafiával. Persze! Az öreg Szakállas vagy a fia, Ábel, Tamási Áronnál.

Aztán: *A kiközösítő* ironikus, árulkodó nyelvi anakronizmusai olvastán — a IV. századi történetben például ilyenek: *nincs mese, karhatalmisták, opportunisták, ultrák stb.* —, amelyek nyilvánvalóvá teszik, hogy korunkról, korunk nagy problémáiról szólsz, nekem megint egy erdélyi író jutott eszembe, Sütő András. *Csillag a máglyán* című drámája XVI. századi témát dolgoz fel: Kálvin János és Szervét Mihály vitáját. Az író — ha egyébként nem vennénk észre — nyelvi eszközökkel, szóhasználattal is figyelmeztet bennünket: a máról is, magunkról is szó van. „Ekkora eretneket *élősúlyban* még nem láttam" — mondja Farel. Arról is szó van, a börtönőr mondja, hogy a rabok a kínzásra *reagálnak*. A Hitnyomozó a *szolgálatos könyvellenőröket* emlegeti.

— Szép ki filológus vagy — gondolod, gondolhatod most rólam, hiszen Sütő drámája jóval később jelent meg.

— Még azt is bevallom, bármekkora szégyen is rám nézve, hogy egyszer arra a csodálatosan szép, művészi novellára gondolva, amelyben egy rab kiszabadul és hazatér a börtönből, nos, egy darabig bizonytalanságban voltam, vajon Te írtad ezt vagy Lengyel József. Még az a szerencse, hogy nem mondtam el senkinek pillanatnyi eltájolódásomat. De azért nyilván valami más is volt tudatlanságom mögött. Nagyon szerettem Lengyel Józsefet, hitét, emberségét, alkotásait...

De közel visznek, vittek hozzád emberi és irodalmi rokonszenveink, azonos vonzódásaink is. Örömmel olvasom életrajzodban, milyen meleg emberi barátság, megértés alakult ki közted s Tóth Árpád között, akit már kis gimnazista koromban én is megszerettem.

Aztán, írásaidban annak nyomait találtam, hogy nem volt neked közömbös az én másik nagy költőm, Berzsenyi sem.

Furcsa helyen, szokatlan „szövegkörnyezet"-ben van az egyik „utalás".

Egy szép nőről írod, hogy női becséért „tartják el" a házasságban, tehát „*Díszei hulltával* kenyere is elfogy. De inkább: kenyere fogytával *díszei is hullanak*".

Nem utaltál rá, nem is húztad alá írásodban, de mindenki érzi, érti, hogy: *Hervad már ligetünk*... Igaz, egy kissé gunyoros ez az utalás, és így számomra kissé disszonáns is. De — Berzsenyi, tagadhatatlanul!

Teljes hangulati harmóniájában idézi fel viszont az őszikék cirpelése a niklai remetét, az agg diófája alatt könyökre dűlő, a kanóc pislogó lángjait szemlélő költőt:

Az őszibogárnak busongó hangjai
Felköltik lelkemnek minden érzéseit,
S az emlékezetnek repdező szárnyai
Visszahozzák éltem eltünt örömeit.

Íme, ugyanez a Tamás-hegyen: „Megszokom a szomszédban a diófa levele hullását is, elsőnek kezdte társai közül. Megszokom fölöttünk a hegyoldal rozsdásodását. Megszokom az esti hangszőnyeg lassú szétszakadozását is:

ban hosszú ideig, később is évekre külföldre kényszerültem, s bár magyar iskolákba járva, hogy mi a magyar nyelv, teljes mélységében és szélességében csak későn tanultam meg."

Az már csak természetes, hogy az akadémiai leíró nyelvtan stilisztikai példatárát Déry mondataival díszítettük, gazdagítottuk. Erről talán nem is tud tisztelt Mesterünk, így arról sem, hogy *egyetlen mondat sem maradhatott benne a nyelvtanban.* 1958-at írtunk. Nem sokat tehettünk az ügyben.

— Ugyan már — legyint most szellemkezével Déry Tibor, ennél nagyobb bajotok sose legyen. Különben is be kell vallanom, nem olvastam a nagy akadémiai leíró nyelvtan egyik kötetét se. Így annak idején nem eresztettem búnak a fejem az engem ért inzultus miatt. De mondd csak, nincs itt valami aránytévesztés? Nem a Nyelvtudományi Társaságban, vagy az Akadémia Nyelvművelő Bizottságában kellene mindezt elmondanod? Ha már szóba kerültem... Az az érzésem persze, hogy te az én igazi *arcomat,* mit arcomat, *arcaimat,* s a világgal, ellenfeleimmel, barátaimmal s magammal, igen, magammal vívott *harcaimat* nem nagyon ismered...

— Mielőtt felelnék, egy régi köteted előszavából idézek néhány sort. „Jelmondatként azt írtam útinaplóm első oldalára: legfőbb erénye az őszinteség legyen! Ma is változatlanul az az álláspontom, hogy az író dolga az igazmondás. Ennek más a formája, ha verset vagy regényt ír, és más, ha riportot, de tartalma mindegyiknek csak az igazság lehet. Ettől minden eltérés egyképp vétene pártosságunk és mesterségünk ellen." (Hazáról, emberekről 5.)

Nos, az igazmondás még nekrológban, emlékbeszédben és — szoborleleplezéskor is kötelező.

Ami arcaidat s harcaidat illeti, az én világom valóban más volt, mint a Tiéd. A napszámosok, cselédek, falusi parasztok világa volt, rájuk nézve próbáltam tájékozódni, eligazodni a közéletben, egyenesbe kerülni a világgal s magammal. Mesterem Illyés Gyula, Veres Péter, a tananyag a *Puszták népe,* a *Magyarok* meg a *Gyepsor* s a *Szűk esztendő* volt.

A politikában — szerencsémre — igazából nem vettem részt soha. Még leginkább a Márciusi Fronttal rokonszenvezve sodródtam a politika közelébe, 1937. március 15-én, kezdő egyetemista koromban. Örömmel olvastam, hogy annak idején ezt írtad róla, mondtad róla Ruffy Péternek: „Azt hiszem, hogy a Márciusi Front az utóbbi évek politikai alakulatai között az egyetlen, amelyben arcpirulás nélkül reménykedni lehet..."

A munkásmozgalmakról, a Te harcaidról bizony keveset tudtam akkoriban. S később? Tovább mondva az igazságot: az én kezemet Illyés Gyula, Keresztury Dezső hozzád való barátsága, hűsége húzta a Tiéd felé, ha nem is testi valóságunkban, inkább szimbolikusan.

— De csak olvastál tőlem valamit nyelvi apróságaimon kívül is, ha már ide merészkedtél?

— Igen, hogyne. Én sokat olvasok. Csakhogy... Emberi gyarlóságunkból, felismerő-, befogadókészségünk, képességünk korlátaiból következik, hogy az ember a maga világába próbálja beleilleszteni, s kialakult, megszokott értékrendjéhez, ízléséhez akarja-tudja viszonyítani, mérni, ami újjal, mással találkozik. Emberben, műben, magatartásban.

Furcsa példákat mondok erre Veled kapcsolatban is, talán nem értesz félre.

A *Felelet* első kötetében például egyre nagyobb figyelemmel, örömmel olvasom Józsi bácsi furfangos társalgását Angéla kisasszonnyal. Egyszer csak

egészséges kertet, hanem orvosoknak, akik a betegség megtámadta szervezetet gyógyítani igyekeznek. Úgy látjuk, hogy a magyar nyelv — azaz a magyarul beszélők nyelvérzéke — gyökereiben beteg."

Tervük az, hogy majd szemmel tartják, ellenőrzik a sajtó nyelvét, a könyvkiadást, főként a fordításokat, a rádió nyelvét, vállalják a filmfeliratok és szövegek, a hirdetmények és rendeletek nyelvi ellenőrzését. (A televízió akkor még — tudvalevőleg — nem okozhatott gondot.)

Így a Nyelvvédő Bizottság egy hamarosan megjelenő hibalexikont (Halász Gyula), valamint egy új magyar leíró nyelvtant is (Laczkó Géza). Későbbre egy nyelvtudományi és nyelvművelő lexikont. Az utóbbi tervek nem valósultak meg, pontosabban szólva jóval később, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében készültek el ilyen művek, segédeszközök. Azt nem tudom, hogy Déry elképzelésének, ízlésének megfeleltek-e.

A nyelvi ellenőrzés megszervezése, megvalósítása sem nagyon sikerült — akkor sem. A javaslat fogadtatása eléggé vegyes volt, vagy inkább negatív. Arról számol be Déry hamarosan, hogy nem tudnak megegyezni a rádió vezetőségével a műsorok nyelvi ellenőrzésében, hansonlóképpen a könyvkiadókkal se. „Néhány napilappal ugyan egyességre jutottunk, naponta átvizsgáljuk a számokat, összegyűjtjük, s a szerkesztőségének beküldjük a hibaanyagot, de a napi- és hetisajtó tetemes része kivonja magát ellenőrzésünk alól." (Nyelvőr 70: 119.)

Valószínű, hogy a siker elmaradása, az „illetékesek" vonakodása volt az egyik oka a Nyelvvédő Bizottság elhallgatásának. Meg: Halász Gyula hamarosan meghal, Déryt, Laczkó Gézát másfelé szólítja, szorítja az élet s az irodalom. És hát működni kezd a Tudományos Akadémia, megalakul — Kodály elnökletével — az Akadémia Nyelvművelő Bizottsága is...

Mindezek ellenére Déry a mondanivaló nyelvi megformálásának jelentőségét egész életében hangoztatta, s rendszeresen írt, szót emelt a semmitmondó, homályos, kusza, lapos, zavaros fogalmazás ellen.

Engedjenek meg egyetlen példát a kínálkozó sok közül.

Arról ír egy alkalommal („Nyögvenyelő" címen!), hogy milyen kedvetlenül olvassa igénytelen nyelvezetű irodalmi folyóiratunkat.

„Nem a teljes, örvendeztető tudatlanságra gondolok elsősorban — írja —, amely mégis nyomdafestékhez jut, hanem arra a se íze, se bűze langyosságra, amely jó íróink stílusában is csordogál. Legjobbjainknak is, néhány ritka kivétellel, tetemesen alacsonyabb a nyelvi szintje annál a folytonosan emelkedő kaptatónál, amelyen az előző nemzedékek jártak."

S ami még fontosabb: maga is példát mutat műveiben, írásaiban a gondos szövegalkotásra. Elméletileg is, gyakorlatilag is. Tudatosan törekszik a pontos szövegszerkesztésre. Erről így ír: „... munkámban a legjobb szórakozást általában *mondataim szövése* szerzi. Aprólékos bíbelődésnek tetszik, holott valójában az alkotóerő próbája; a hozzáértés és a buzgalom, amelyet e munkánkba fektetünk, különbözteti meg a művet a műkedvelői lelkendezéstől. Ismerjük mondanivalónkat, de hogyan mondjuk ki? A mondat határozza meg. Annak áttételén fordul ki írói tervünk a papírra, a véghezvitel állapotába; jó volt-e a tervezés vagy megbuktunk-e vele, itt derül ki. A jó mondat eleven, mint *maga a teremtés*".

Vallomásának és stiláris gondosságának az értékét fokozza, hogy anyanyelve tulajdonképpen nem magyar. Sokszor nyilatkozik erről is. „Anyám pécsi, apám szegedi születésű, otthon németül beszéltünk, kisgyermek korom-

— Jó, hogy megkaphatá, ugye! — szól oda a szekeres; s ahogy kibuggyan belőle kedvesen s természetesen ez a mondás, mintha gyermeket láték vala, aki örömében követ dobott a tóba, hogy a víz csillogó karikákban fodrozzék és terjedjen tovább.

Mert úgy fodrozik és terjed most az öröm.

Ágnes előremegy a házba, Gáspár a bőröndöt viszi utána. Én is fizetek a játnak, melléje megköszönöm a gondos hordozást, majd anyámmal ketten mi is a házba tartunk. Odavezet anyám, abba a szobába, ahol már kétszer is töltöttem pihenő és frissítő időt, utoljára már két éve bizony. Kicsi fekete pléh-kályha van benne, mely semmi meleget magában meg nem tart, hanem az egészet rögtön a szobába önti. Anyám csináltatta volt egy falubéli emberrel, aki a vasútnál szolgált, s aki nyugdíjas állapotában efféle mesterségre adta magát, hogy pénzt is szerezzen s ne is únja magát.

Nagy meleg van a szobában.

Gáspár elviszi tőlem a kabátot, s gondosan szegre akasztja. Rebeg a szemem, nehezen küszködik a meleg fénnyel. Sokat romlott az utóbbi esztendők alatt, pedig öreg sasoknak kölcsön adhattam volna még akkor, amikor Ágnes férjhezment ebbe a házba. Az öröm és a nyugalom sokat segít azonban rajta is, s így hamarosan úr lesz a fényben.

S akkor veszem észre, hogy a szobának a fala rügyes ágakkal van kereken kifestve. Öt-hat hosszú sorban, vidáman megdőlve, almazöld színben lengenek ezek az ágak. Olyan egyszerű és akaratlan az egész, mintha nem is emberi cselekedet útján jött volna létre, hanem a nyitva felejtett ajtón surrant volna bé valamennyi rügyes ágacska. Ahogy faltól-falhoz fordulva nézem őket, az emléknek és a képzeletnek valami titokzatos útján a régi Úrnapja jut eszembe, kicsi diák-koromból. Azokon az Úrnapokon díszben állott a nyolcvankettős székely ezred, az udvarhelyi nagytemplom előtt; s a katonák csákóján cserefa-lomb lebegett mindegyiken, hosszú sorokban és vidáman megdőlve egy kicsit. Egészen úgy, mint ezek itt a falon, csakhogy a katonák hiányzanak innét, nem szól az ezred kürtje sem, és soványabbak itt a lombok is valamicskét. De arra elég kövérek és erősek, hogy egyre vidámabbá és könnyebbé varázsolja a szobát; majd olyanforma érzést támasszanak bennem, mintha nem is földön állana ez a ház, hanem velünk együtt a mesébe emelkednék.

— Ezeket ki festette? — kérdem.

— Azt én — mondja Ágnes.

— S kitől tanultad?

Furcsán néz reám Ágnes, majd egy kicsit félénken megkérdezi:

— Nem jók, úgy-e?

Amikor megnyugtatom, hogy nemcsak jók, hanem én egyenesen gyönyörűségemet találom ezekben a rügyes ágacskákban, akkor boldogan illan bé a másik szobába, hogy valami vacsorát készítsen. Anyám is sietve készül utána, de annyi időt még kicsíp magának, hogy megmondja: neki is úgy megtetszett volt ez az Ágnes találmánya, hogy elkérte a mintát s a maga szobáját ő is megvidámította ezekkel az ágacskákkal.

(Folytatjuk.)

SIGMOND Olivér szobrász

Tiszatáj, 1989.11.

LŐRINCZE LAJOS

Képzelt beszélgetés egy szoboravatáson

Igen tisztelt ünneplő közönség! Kedves Barátaim!

Bizonyára megértik, ha azzal kezdem, hogy nem kis szorongással vállaltam el ezt a nagyon megtisztelő, de talán nem egészen rám illő feladatot. Szorongásom most még inkább felerősödik, amikor — szinte testi szemeimmel is látom őket — itt vannak közöttünk azok az árnyak, szellemek, csontvázak, akiket Déry megidézett — emlékezésre, elszámolásra — a Tamás-hegyre, s amely mérlegkészítésnek az eredménye ez volt: *Ítélet nincs.* A szellemsereg élén — természetesen — most már Déry Tibor áll, érzem szúrós tekintetét, látom szigorú arcát. De ott van már a csapatban Illyés Gyula is, hajóskapitányi sapkájában, biztatóan hunyorogva néz rám, ahogy szokta, s már hallom is a hangját: *Na, kedves uram, mit tud mentségére felhozni? Hogy kerül a csizma az asztalra?*

Tisztelt mesterem, harcostársam, szeretett barátom: az igazság s a felelet is nagyon egyszerű. Tessék megnézni a meghívót: a Déry-alapítvány jutalmazottja vagyok. Ez a — mentség. Meg Keresztury Dezső kedves, szelíd nógatása, biztatása — rábeszélése. Azonfelül meg: nekünk, akik a nyelv körül buzgólkodtunk, buzgólkodunk, igen sok köszönnivalónk van Déry Tibornak.

Azt hiszem, kevesen tudják a jelenlevők közül, hogy Déry igen nehéz időkben állt a nyelvművelő munka mellé, a maga hitelével, erkölcsi bátorságával. Olyan időkben, amikor a nyelvvédő, nyelvpallérozó tevékenység szőröstül-bőröstül, Kosztolányistul nacionalizmusnak, sovinizmusnak, nem ritkán fasizmusnak minősült. Csak egy példa az utóbbihoz: Az Új Idők című lap 1945. évi 2. számában egy cikk jelent meg, amelynek tekintélyes szerzője — jeles filológus — azt állítja, hogy a nyelvvédő társaságok édestestvérei a fajvédő társaságoknak. A fajgyalázás gondolata teuton agy torzszülöttje, a nyelvgyalázást is Teutoniában találták ki.

Déry az Új Magyarországban visszautasítja, elveti a nyelvvédelemnek a fajvédelemmel való azonosítását, majd az Új Időkben hamarosan bővebben is kifejti véleményét: *„S. O. S. A magyar nyelv kiált segítségért"* címen arról ír, hogy mindegyre rosszabbul beszélünk és írunk. „Mint egy hű és pontos tükörben, nyomon követhetjük a nyelvben a közszellem és erkölcs ijesztő hanyatlását, az ízlés süllyedését, a lelki és társadalmi fegyelem felbomlását. A magyar társadalomnak az újjáépítés és önnevelés feladatát a nyelvre is ki kell terjesztenie. *Országos erőfeszítésre van szükség.*"

Ezt az országos szervezést maga veszi kezébe. 1946 tavaszán a Magyar Írószövetségben Halász Gyulával és Laczkó Gézával karöltve megalakítja a *Nyelvvédő Bizottság*ot. Ennek a feladatát így fogalmazza meg: „nem kertészeknek tekintjük magunkat, akiknek feladata, hogy továbbfejlesszék az

---

Szücs Károlyné, a balatonfüredi városi tanács művelődési osztályának vezetője az ünnepséget megnyitó beszédében elmondta, hogy Déry Tibornak ez a szobra eredetileg az író Tamás-hegyi kertjében állt, Illyés Gyula avatta föl 1979 őszén. A Tamás-hegyről a Lóczy Lajos Gimnázium folyosójára került, s most kapta meg végleges helyét a Tagore sétányon.

I. Tihanyi üvegtriennálé 1990. VI. 2.–X. 31. Tihanyi Múzeum

'SIGMOND Géza

Cím/Adress:
1119 Budapest, Galambóc u. 21.

Szül. év, hely/Date and place of born:
1950. Budapest

Tanulmányok/Studies:
Bp. Művészeti Gimnázium
Bp. Iparművészeti Főiskola

Művei közgyűjteményekben/Works in public collections:
Pécs Jannus Pannonius Múzeum
Veszprém Laczkó Dezső Múzeum

Köztéri művei/Mural works and works at public places:

Budapest, Hármashatárhegyi étterem, világítótestek	1974
Kőszeg, Vár, világítótestek	1977
Keszthely, Hungária Bár, ólmozott üvegablak, világítótestek	1979
Budapest, Intercontinentál Szálló, reklámfal	1979
Hévíz, Béke Szálló, üvegfal, világítófüggöny	1981
Miskolc, Nemzeti Színház, Debrecen, Csokonai Színház Szolnok, Szigligeti Színház üvegplasztikák	
Budapest, Magyar Televízió, 1975–78 színes fénymobil	

Egyéni kiállítások/One man exhibitions:

Zalaegerszeg	1981
Szolnok	1981
Ferencvárosi P. G.	1985
Dürer Terem	1988
Veszprém, Kisgaléria, Vár	1990

Csoportos kiállítások/Group exhibitions:

VIT kiállítás	1978
FIS kiállítás	1981
Budapest Vigadó Galéria „Az üveg"	1982
FIS Stúdió kiállítása	1985
Balatonfüred, Galéria Országos Üveg Kiállítás	1985
Horgen (Svájc)	1987
Hamburg (NSZK)	1987
Antibes (Franciaország)	1988
Hága (Hollandia)	1989
Frauenau Glasmuseum „Glaskunst in Ungarn" Frankfurt, Hamburg (NSZK)	1989

Szimpozionok/Symposiums:

Balatonfüred–Ajka	1985
Novy-Bor	1989

LUKÁCSI László

Cím/Adress:
1026 Budapest, Gábor Á. u. 2.

Szül. év hely/Date and place of born:
1961. Budapest

Tanulmányok/Studies:
Bp. Magyar Iparművészeti Főiskola – üveg szak 1985

Csoportos kiállítások/Group exhibitions:
Budapest, Józsefvárosi Galéria „Válogatás a '85-ben végzett üvegtervező művészek diplomamunkáiból." 1985
Balatonfüred, Balaton Galéria „Országos Üvegművészeti Kiállítás" 1985
Los Angeles – Berlin – Erfurt 1986
Fiatal Iparművészek Stúdiójának kiállítása 1987
Svájc, Horgen – Heidi Schneider Galerie
Budapest, Vigadó Galéria
Ünnep – Fiatal Iparművészek Stúdiójának kiállítása 1987
Franciaország – Antibes, Suzel Berna Galerie 1988
Hollandia, Hague – Galerie Rob van den Doel 1989
Contenporary Hungarian Glass
NSZK, Frankfurt Galerie Gottschalk – Betz 1989
Glaskunst aus Ungarn 1989
NSZK, Frauenau – Glaskunst aus Ungarn 1989
Japán – Glass Now '89
Pécs, Fiatal Iparművészek Stúdiójának Kiállítása 1989
(Művészeti Alap díja) 1989
NSZK, Hamburg Galeria „L" Glas aus Ungarn 1990
NSZK, München Jugend Gestaltet

Kiállított művei:
Legyező I./Fan I.
ragasztott, csiszolt, fémgőzölt síküveg 31 x 10 x 45 cm
Legyező II./Fan II.
ragasztott, csiszolt fémgőzölt síküveg 22 x 40 x 7 cm
Legyező III./Fan III.
ragasztott, csiszolt, fémgőzölt síküveg 31 x 6 x 40 cm

MELCHER Mihály

Cím/Adress:
2014 Csobánka, Kossuth L. u. 7.

Szül. év, hely/Date and place of born:
1953 Csobánka

Frauneau 1989
Ajka 1990

Válogatott irodalom/Bibliography:

Szelestei László: Üvegkollekciók Zalaegerszegen
Művészet 1981. augusztus (54–55 p)
Vadas József: Üvegen innen, kerámián túl
ÉS, 1982. május 7.
Nagy Zoltán: Mostoha gyermek az üveg?
Népszabadság 1982. május 14.
Hajdu Éva. Az üveg
Magyar Nemzet 1982. május 12.
Balog János: Az üveg csillogása
Új Tükör 1982. június 6.
Tasnádi Attila: Utószó a fiatal művészek találkozójához
1983. július 26.
Sz. E.: Lámpák egymás közt
Lakáskultúra 1984.
Varga Vera: Üveg, használati és díszüvegplasztika
Művészet, 1986. június (56 p)
Neues Glas 89/2. (180 p)
Glasrevue 89/3. (9 p, 39 p.)

Kiállított művei:

Élet az üvegben I./Life in Glass I.
öntött és fúvott üveg, fém kombinációval
m: 34 cm ϕ 14 cm
talapzat: 25,5 x 25 x 38 cm
Élet az üvegben II./Life in Glass II.
öntött és fúvott üveg, fém kombinációval
10 x 17,5 x 17 cm
betét: ϕ 17 cm m: 52 cm
Állatok farsangja I./Carnival of Animals
gravírozott, csiszolt, homokfúvott tükör és síküveg
ragasztva, elektronikával 43 x 43 x 25 cm
Állatok farsangja II/Carnival of Animals II.
csiszolt, homokfúvott tükör és síküveg gravírozott,
ragasztva, elektronikával 44 x 44 x 31,3 cm

Budapest Fővárosi Önkormányzat Főpolgármesteri Hivatalának költségvetési revizori ügyosztálya
költségvetési intézmények ellenőrzésére szakirányú felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező **munkatársat keres.**
Jelentkezés: szakmai önéletrajzzal és végzettséget igazoló okmányokkal
Budapest V. ker., Városház u. 9–11.
II. 239/c
Tel.: 117-4394
Az illetmény megállapítása az 1992. évi XXIII. tv. alapján történik.
73632 LJ

A RIVÁLIS
PEUGEOT 306 DANUBIA
KEDVEZŐ ÁRON, RÁDIÓVAL

A RAMOVILLNÁL + EGY MEGLEPETÉS:
1,1 literes 60 LE 1 325 000 Ft
1,4 literes 75 LE 1 385 000 Ft
MEGNYUGTATÓ BIZTONSÁG
CSÁBÍTÓ KÉNYELEM
TELJES TÍPUSVÁLASZTÉK — MÁRKASZERVIZ — KEDVEZŐ RÉSZLET — LÍZING
A RAMOVILL AUTÓSZOLGÁLATNÁL KI IS PRÓBÁLHATJA:
Ramovill Rt. Peugeot-autószalon
2040 Budaörs, Törökbálinti út 23.
Tel./fax: 161-2276 vagy 185-0518
Danubia
RAMOVILL

LEGYEN A FORTE FILMS & PAPERS PARTNERE!
A FORTE Fotokémia Rt. belföldi kereskedelmi hálózata kiépítéséhez várja azon agilis, kreatív és jó kapcsolatteremtő-készségű üzletszerzők jelentkezését, akik vállalkozói igazolvánnyal és gépkocsival rendelkeznek.
Ha Ön jelentős jövedelem reményében kész részt venni termékismertető felkészítésen és vállalja a mintakollekció anyagi fedezetét, jelentkezzen Hegyi György osztályvezetőnél, személyesen (Vác, Vám u. 3.) vagy telefonon: (27) 314-133.
HA ERŐS PARTNERT AKAR, BENNÜNKET VÁLASSZON!
FORTE FILMS & PAPERS
73638 LJ

VÉSZI LÁMPA — KEDVEZŐ ÁRAK
Saját tervezésű és gyártású, valamint import világítótestek és alkatrészei. Lakás, iroda, üzlet, kert, utca. Több mint félezer féle lámpatest nagy választékban, óriási raktárkészlet.
Viszonteladóknak 25% kedvezmény!
Üzlet: 1052 Bp., Galamb u. 6. Tel.: 118-1333
Üzem, raktár, bemutatóterem 1222 Bp., Diófa u. 2. Tel./fax: 226-0553
JÓ MINŐSÉG
72491 JP

CHINOIN Gyógyszer és Vegyészeti Termékek Gyára Rt.
Nagy hagyományokkal rendelkező, eredményesen gazdálkodó és ígéretes jövő előtt álló, francia—amerikai többségi tulajdonban lévő gyógyszergyár, a CHINOIN
keres
nemzetközi marketing- és kereskedelmi igazgató–helyettes mellé
TITKÁRNŐT
A munkakör betöltésére olyan jelentkezőket várunk, akik:
— középfokú iskolai végzettséggel
— társalgási szintű angolnyelv-tudással rendelkeznek
— szövegszerkesztő használatában gyakorlottak
Jelentkezés módja:
szakmai önéletrajzzal a személyügyi marketingosztályon (1045 Budapest, Tó u. 1—5.)
Érdeklődni lehet:
a 169-2853-as telefonszámon.
CHINOIN Gyógyszer- és Vegyészeti Termékek Gyára Rt. 1045 Bp., Tó u. 1-5.

Legszívesebben Ön is vállalkozna,
de nem tudja, hogyan fogjon hozzá? Nem talált megbízható társakra? Leginkább arra vágyik, hogy a vállalkozás személyes kockázata nélkül legyen vállalkozó? Velünk ezt a vágyát valóra válthatja!
Diplomások, műszaki értelmiségiek, pedagógusok, a fegyveres testületek volt tagjai számára
ingyenes, biztosítási és pénzügyi-befektetési tanácsadói szakemberré való átképzést szervezünk
A világ vezető pénzügyi szolgáltató vállalata csoportjának erejét kínáljuk hátterként az Ön vállalkozásához. Bennünk megbízható társra talál!
A pályázatát mielőbb szíveskedjék eljuttatni Szűcs Péter értékesítési igazgatóhoz, a következő levélcímre: Budapest, Pf.: 58. 1191.

Történelmi múltú, pénzügyi szolgáltató szektorban működő,
100%-os külföldi tulajdonú nagyvállalat budapesti hálózati igazgatósága
pályázatot hirdet
humánpolitikai igazgatói munkakör betöltésére
A munkaerő-felvételi és az oktatásszervezési feladatok elvégzését teljesítményarányos jövedelemmel honoráljuk.
A pályázatát mielőbb szíveskedjék eljuttatni Szűcs Péter értékesítési igazgatóhoz, a következő levélcímre: **Budapest, Pf.: 58. 1191.**

Nemzetközi vegyipari cég kereskedelmi tevékenységhez keres
májusi kezdéssel budapesti telephelyére
kereskedelmi asszisztenst.
Követelmény: rátermettség, németnyelv- és számítógép ismeret (Word for Windows).
Információ, ill. jelentkezés: Bernáth Kálmánnál
Tel: 201-5599.

VIOLA KERESKEDŐ KFT.
1162 Budapest, Viola u. 50.
telefon: 271-4420, Tel./Fax: 183-5938
Tej-, tejtermék, hús-, húskészítmény, kávé, cigaretta, szeszes ital, papíráru és egyéb élelmiszerek nagykereskedése.
A 2. SZ. ÜZLETÜNK
1172 Budapest XVII., Cinkotai u. 43.
Ugyanezt a választékot kínálja a kedves viszonteladóknak.
KÜLÖN AJÁNLATUNK:
Egy hónapig a pálinkák áfás ára:
0,2 l: 103 Ft
0,5 l: 246 Ft
Akciós termék még: a St. Hubertus, Budafok Brandy és az ART Bonbonmeggy likőr.
„SZOKÁSOSAT" AKCIÓS ÁRON
a Zwack Kereskedelmi Kft. termékeiből.
73665NP

Intenzív számítógépes tanfolyamok
4x4 órában
(délelőtt vagy délután)
Modulok:
Gépkezelés (DOS, Windows)
Szövegszerkesztés (WinWord 2.0)
Táblázatkezelés (Excel 4.0)
Tanfolyamdíj:
modulonként 6400 Ft/fő (alapdíj)
2 vagy 3 modul együtt:
8–12% KEDVEZMÉNY
cégeknek 4 fő felett: – **500 Ft/fő**
MTA MMSZ Kft. Computer Stúdió
1119 Budapest, Etele u. 59–61.
Tel.: 185-0454, fax: 161-2006
70221NP

AKCIÓ! AKCIÓ!
TEPOLETFA
AJTÓ-ABLAK- ÉS FATERMÉKÉRTÉKESÍTŐ Kft.
1139 Budapest, Kartács u. 27.
AKCIÓ!!!
SOFA FESTETT (barna és fehér) NYÍLÁSZÁRÓK
TELJES VÁLASZTÉKÁVAL, MINDEN TÍPUS ÉS TÍPUSON KÍVÜLI MÉRETTEL VÁRJUK!
10–30% KEDVEZMÉNY
FEBRUÁR 1-JÉTŐL ÁPRILIS 30-IG
– BEJÁRATI AJTÓK (egyszárnyú, kétszárnyú)
– ERKÉLYAJTÓK (egyszárnyú, kétszárnyú)
– ABLAKOK (bukó, bukó-nyíló, középen felnyíló, fix üvegezésű, réz- és alumínium osztással)
– íves és háromszög alakú fix ablakok
BUDAPESTEN A LEGNAGYOBB VÁLASZTÉK!
Tel.: 120-8665
Nyitva: hétfő–péntek: 8–16.30-ig
szombat: 8–12-ig
71531 JP

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS
A XIV. ker. Ingatlankezelő Vállalat bérleménygazdálkodási osztálya nyilvános pályázatot hirdet üres helyiségeinek bérbevételére
- Mexikói út 6., 108 m²
- Mexikói út 14., 198 m²
- Thököly út 52., 16 m²
- Gizella út 35., 16 m²

A jelentkezési lap benyújtásának határideje:
1994. május 11-én 11.00 óra
További információ:
1145 Bp., Pétervárad u. 11–17. II. 203.
Félfogadás: Hétfő: 14.30–18.30 óráig
Szerda: 8.00–17.30 óráig
Péntek: 8.00–11.00 óráig
Telefon: 251-4370, 251-1888/140-es m.
Ügyintéző: Kovács Károlyné
73732 JP

A PRÍMAGÁZ Rt.
budaörsi töltőüzemébe gazdasági vezetőt keresünk
Feltétel:
- közgazdasági egyetemi vagy pénzügyi és számviteli főiskolai végzettség
- vállalati számviteli, pénzügyi területen szerzett, többévi szakmai gyakorlat
- legalább ötévi vezetői gyakorlat
- középszintű angolnyelv-tudás
- legfeljebb 45 éves életkor.

Bérezés: megegyezés szerint.
Jelentkezni lehet Szirmai Zoltán üzemvezetőnél, írásban, önéletrajzzal és az iskolai végzettséget igazoló bizonyítványok másolatával.
PRÍMAGÁZ Rt.
Budaörsi töltőüzeme
Szirmai Zoltán üzemvezető
Budaörs, Rét u. 2. 2040

A COMPACK DOUWE EGBERTS Rt.
rákospalotai gyárába,
a Kávéüzem területén üzemelő gépek, berendezések mechanikus hibáinak elhárítására, gépkarbantartások elvégzésére
MECHANIKAI MŰSZERÉSZ, VAGY GÉPLAKATOS ALAPKÉPZETTSÉGGEL MUNKATÁRSAT KERES.
Olyan szakemberek jelentkezését várjuk, akik csomagológépjavítási, karbantartási munkában már legalább 1 éves gyakorlatot szereztek.
Jelentkezni lehet: Kozecz János managernél
1151 Bp., Harsányi Kálmán u. 85.

BUDAPEST

NÉPSZABADSÁG

DBR-metró: 2000-től indulhatnak a szerelvények?

Az elkövetkezendő egy-másfél hónapon belül olyan kormányhatározat várható, amelyben befagyasztják a döntést a metrótenderben, így 1996 vége, 1997 eleje előtt semmiképpen nem várható a Dél-Buda–Rákospalota közötti metró építésének, pontosabban a tendertárgyalásoknak a folytatása – nyilatkozta a napokban Szabó Iván pénzügyminiszter. Ezt Szabó szerint az indokolja, hogy a világkiállítás előtt már nem érdemes hozzákezdeni, s feltúrni a várost. További oka a halasztásnak, hogy a Világbank finanszírozási konstrukcióival kapcsolatos észrevételt kötelesek figyelembe venni, különben más pénzek folyósításánál ez hátrányokkal járhatna, s ráadásul számítanak a világbanki hitelre is a metróépítéshez.

Szabó kifejtette, hogy új tendert írnak ki. Úgy véli: a versenytárgyalásokon eddig felhalmozódott pénzbeli és szellemi energia nem veszhet el. Szerinte a metróépítés megkezdése 1997-ben várható, s valamikor 1999–2000-ben indulhatnak az első szerelvények. A tender társkiírója a főváros volt.

A Városháza egyetért az új tender kiírásával. Nemcsak a Világbankkal, hanem az Európai Beruházási Bankkal is folytattak ugyanis tárgyalásokat, s mindkettővel jól haladnak az új finanszírozási konstrukcióról szóló egyeztetések.

(Elemzésünk a VI. oldalon.)

Szegő Iván Miklós

Egymilliárdba kerül a gyaloghíd

1992 novemberében a Világkiállítási Programiroda pályázatot írt ki egy, a Dunán keresztülívelő gyalogoshíd felépítésére. A híd feladata, hogy a leendő budapesti világkiállítás nyitva tartásának 147 napja alatt az expo helyszíne a folyó mindkét partjáról megközelíthető legyen.

1993. augusztus 20-án – a fővárosi önkormányzat közreműködésével végzett szakértői vizsgálat után – eldőlt, hogy Budapest vezetése nem igényel állandó hidat. Tehát a híd csakis ideiglenes lehet, és gondoskodni kell az utóhasznosításáról. A 27 benyújtott pályázatból az Uvaterv Rt. kollektívája nyerte el a megbízást. A híd – '94-es árakon számítva – egymilliárd forintba kerül.

1994. április 15-én *Schamschula György* közlekedési miniszter megállapodást írt alá *Barsiné Pataky Etelka* expofőbiztossal. Ennek értelmében a közlekedési tárca (KHVM) az útalapból négyszázmillió forintot ad a híd létesítéséhez. A világkiállítási programiroda kötelezettséget vállalt arra, hogy a hidat 1996. február 28-ig átadja a forgalomnak.

A tervezők – *Sigrai Tibor* és *Reinholcz Péter* – szerint a Haller utca „tengelyében" létesítendő híd látványos, élményt nyújtó kialakításával, a hídra helyezett pavilonokkal az expo szerves része lesz.

A hidat kétszintűre tervezik. A felső szinten úgynevezett fedett mozgójárda szállítja majd az érdeklődőket, az alsó szinten nyolc-tíz perces sétával lehet majd megközelíteni az expót. A szerkezeten színes sátortető lesz.

T. Á.

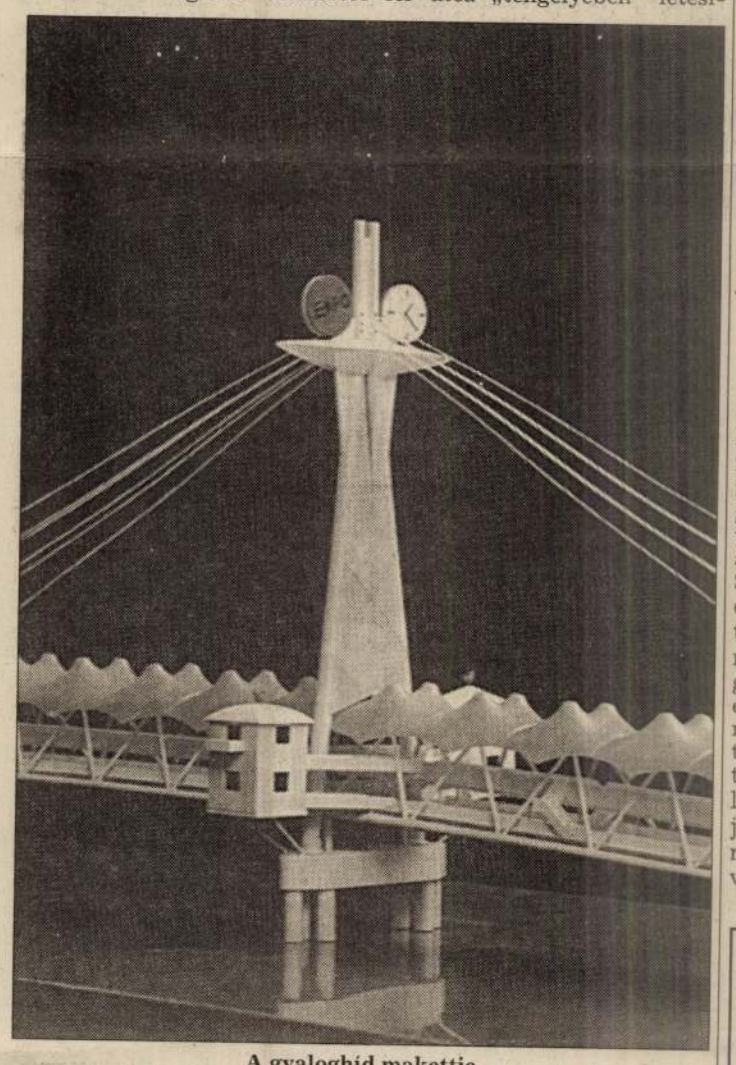

A gyaloghíd makettje

Emelkednek a bérleti díjak a piacokon

A Csarnok- és Piacigazgatóság nem igényel támogatást a fővárosi önkormányzattól

Kispál Sándor, a Csarnok- és Piacigazgatóság (Csapi) vezetője szerint a budapesti piacokon a 60-70 éves „rendészbácsik" szigora, a rendőrség és a közterület-fenntartók erélye már nem elegendő a biztonságos üzemeltetéshez – őrző-védő szervezeteket kell alkalmazni. A 19 piacot és üzletközpontot fenntartó Csapi igazgatója lapunknak nyilatkozva bejelentette: május elsejétől kénytelenek felemelni a kereskedők bérleti díjait. Szavaiból kiderült az is: a piacokra vélhetőleg nagyobb a lakosság igénye, mint valaha.

A Fővárosi Önkormányzat kezelésébe tartozó Csarnok- és Piacigazgatóság 19 piacot, illetve üzletközpontot működtet, felügyel. Ezek közé tartozik a most felújítás alatt álló Nagyvásárcsarnok, a Rákóczi téri, a Fehérvári úti, a Bosnyák téri piac, valamint a Flórián üzletközpont, az albertfalvai és a tétényi üzletközpont. Korábban a Csapi kezelésébe tartozott a nagybani piac is – jelenleg azonban a fővárossal együtt „csak" 51 százalékos a részesedése.

– Ez azonban garantálja – magyarázta *Kispál Sándor* igazgató –, hogy az elképzeléseink valóra váljanak, s ne csak „szendvicsevők" legyünk a közgyűlésen.

A Csapi és a főváros kapcsolata megfelelőnek mondható. Gondok csupán abból származnak, hogy a budapesti önkormányzat kereskedelmi és fogyasztói érdekvédelmi bizottsága egyszerre több feladatot is ellát. Kispál Sándor szerint a Nagyvásárcsarnok ügye is azért került a jelenlegi áldatlan helyzetbe, mert a bizottság nem tudta egyeztetni a kereskedői és a fogyasztói érdekeket. Egyébként a csarnok ügyében már körvonalazódik a megoldás – a Fővárosi Közgyűlés várhatóan a jövő heti ülésén határoz arról, hogy a régi kereskedők ismét megkaphassák egykorvolt elárusító helyeiket, s a fennmaradó helyekről majd a budapesti képviselő-testületnek kell határoznia.

A Csapi jelenlegi legfontosabb feladata, hogy felújítsa a Flórián üzletközpont közmű- és szellőzőrendszerét. Az erre vonatkozó tervek már elkészültek, csupán a pénz, éppen 450 millió forint hiányzik. – Megoldjuk – bizakodott Kispál Sándor –, méghozzá úgy, hogy az új szellőzőberendezés a jelenleginél sokkal kisebb helyet igényel majd, így a felszabadult területet bérbe adhatjuk. A Csapi egyébként már az idén megkezdi a Kórház utcai piac felújítását is.

A kereskedők bérleti díjai várhatóan május elsejétől növekednek 15 százalékkal. – Hangsúlyozom: a jelenlegi átlagos havi 250 forint/négyzetméteres díj még így is rendkívül olcsó, s az lesz 15 százalékkal drágábban is – mondta Kispál, aki úgy saccolja, hogy a hasonló jellegű belvárosi üzletek díjai ennek a tízszeresére rúgnak. Szerinte éppen ebből fakad az is, hogy a lakosok egyre inkább a piaci árukat keresik – jóval olcsóbbak ugyanis, mint a bolti termékek. Egy szám: a Bosnyák téri piacon naponta öt-hatezer vásárló fordul meg.

A Csapi évi árbevétele 380 millió forint, ennek csaknem háromnegyede karbantartásra és fejlesztésre megy el. – Mi nem kérünk támogatást a fővárostól – büszkélkedik Kispál Sándor –, a budapesti önkormányzat segítse inkább a kórházakat és a közművállalatokat. Úgy gazdálkodunk, hogy nyereségesek legyünk.

T. Á.

Ez még mindig olcsóbb, mint a bolti ár

BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

Költekezésért fegyelmi

Székely Gábor főpolgármester-helyettes fegyelmi eljárás lefolytatását kezdeményezte az illetékes közgyűlési bizottságoknál, miután tíz fővárosi intézmény túllépte a részére megállapított költségvetési keretet. Székely elmondta, hogy az egészségügyi, kulturális és oktatási intézmények vezetői elleni fegyelmikről a szakbizottságok döntenek. A legrosszabb esetben az elbocsátás is felmerülhet. Szerinte a konkrét esetekben azonban egy-két milliós túlköltekezésről van szó, amelyeket a fővárosi költségvetés jelenlegi helyzetében ugyan nem hagyhatnak figyelmen kívül, ám valószínűleg nem vonják maguk után a legsúlyosabb következményeket.

A túllépéseket a Főpolgármesteri Hivatal költségvetési-revizori ügyosztálya állapította meg. A vizsgálat során kiderült, hogy a Katona József Színházban a korábbi időszak rendezetlen tételeiből adódott a túlköltekezés, a csepeli kórháznál pedig az alap- és szakellátás átadásával összefüggő gondokban vélték felfedezni az okot a szakértők. Az oktatási intézményekben a milliós nagyságrendű élelmiszer- és munkaruha-többletvásárlások mellett előfordult, hogy a jogszabályok hiányos ismerete vezetett a költségvetés túllépéséhez.

Sz. I. M.

Adóügyben még egyeztetnek

A Fővárosi Közgyűlés legutóbbi ülésén döntött arról, hogy bevezetik a helyi idegenforgalmi adót. Egyidejűleg felkérték azt a nyolc fővárosi önkormányzatot – az I., III., V., VI., VIII., XI., XII., és a XIV. kerületet –, amelyek már döntöttek ilyen adó kivetéséről, hogy helyezzék hatályon kívül korábbi határozataikat. Bár a részletekről még nem döntött a Fővárosi Közgyűlés, az új szabályozás várhatóan a szállásdíj két százalékában állapítja meg a bevezetés évében az adó mértékét. Az elkövetkezendő hetekben újabb egyeztetések lesznek a kerületekkel. A közgyűlés ugyanis visszavonta az előterjesztésnek azt a részét, melyben a bevételek megosztásáról esett szó.

Cselovszki vádol, Ungár cáfol

Miként arról lapunkban már beszámoltunk, *Cselovszki Zoltán*, a fővárosi Fidesz-frakció vezetője sajtótájékoztatóján kijelentette: *Ungár Klára* távozása után két hónappal sem számolt el írásban a képviselőcsoport 1993-as költségvetésének – 5,4 millió forint – egy részével.

Ungár Klára, a Fidesz fővárosi frakciójának korábbi vezetője lapunknak elmondta: semmi alapja nincsen a Cselovszki Zoltán által mondottaknak.

– Szeretném hangsúlyozni: a frakció pénzügyeit nem én ellenőriztem, s a hónap végi bizonylatokat már Cselovszki Zoltán is elfogadta. Ha nem tartotta megfelelőnek, akkor miért fogadta el?

Ungár kijelentette: leváltása után két héttel elkészítette az elszámolást, s valóban volt némi gond egy szerződéssel, s Cselovszki kérte: indokolja e szerződést. – Azonban ezt nem tartottam szükségesnek, hiszen a frakció korábbi vezetése – így többek között Cselovszki Zoltán is – tudott korábban a szerződésről.

BUDAPEST VENDÉGE

Hong Csul Jum

Tedzson város polgármestere

A tavalyi világkiállítás színhelyének, Tedzson városának polgármestere a héten négynapos látogatásra Budapestre érkezett. A dél-koreai politikust Demszky Gábor főpolgármesterrel való találkozása után kérdeztük, s Hong Csul Jum rendkívül optimista válaszokat adott.

– Megtekintette az 1996-os világkiállítás lágymányosi területét. Mi a véleménye az expo megrendezhetőségéről?

– Bár kevés idő állt rendelkezésemre, annyit elmondhatok, hogy a magyarok kiváló szakemberekkel rendelkeznek, s általában is nagy műveltségű, briliáns tudású népet ismerhettem meg az önök országában. Ezért nem kételkedem a budapesti világkiállítás sikerességében.

– Tavaly rendezték meg a tedzsoni expót, amely elsősorban a technikai újdonságok bemutatására koncentrált. Hogyan ítéli meg, beváltotta a hozzá fűzött reményeket az 1993-as kiállítás?

– Az expón 108 ország és húsz nemzetközi szervezet vett részt. Az eredményeket még nehéz lenne felmérni, de összességében megállapíthatjuk, hogy a világkiállítások történetében talán a legsikeresebb a tedzsoni volt.

– Magyarországi tárgyalásainak egyik legfontosabb eseménye a Budapest és Tedzson közötti együttműködési megállapodás aláírása. Milyen területeken segítheti egymást a két város?

– A most aláírt egyezmény kiterjed a közigazgatási, gazdasági, szociális és kulturális szférára. Segítséget kívánunk nyújtani tapasztalatok átadásában is, mivel mi már megrendeztük a világkiállítást, Budapest pedig még e fontos esemény előtt áll. A kereskedelmi kapcsolatok erősítése mellett hangsúlyt helyezünk az oktatási együttműködésre is, így a jövőben egyetemi hallgatók cseréjére kerülhet sor a két város között.

Sz. I. M.

Tedzson első embere

SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELE

KITEKINTŐ

A normandiai partraszállás közelgő 50. évfordulójára való felkészülés jegyében Caen közelében, az Orne folyón beemelték az új Pegasus-hidat, amelynek eredetijét angol ejtőernyősök közvetlenül a partraszállás előtt foglalták el. Az 1935-ben épült régi hídat, amelyet erősen megrongált az idő vasfoga, tavaly novemberben lebontották, és az új – csaknem azonos külsejű, de hosszabb, szélesebb és magasabb – mostanra készült el egy francia mérnök tervei szerint. A Pegasus nevet a híd a brit 6. légiszállítású hadosztály jelvényéről kapta. Ennek a hadosztálynak a katonái foglalták el ugyanis, biztosítva ezzel egy kulcsfontosságú útvonalat a tengerparthoz, ahol a szövetségesek 1994. június 6-án partraszálltak.

Árulkodós dédunokák

Az apák azt szeretnék, hogy gyermekeik még az életükben többre vigyék, mint ők. De miután egy élet általában nem elegendő ennek megvalósulásához, rendre az unokákra maradnak a nagy feladatok. Egy falusi ismerősöm mesélte, hogyan épült évtizedenként egy-egy újabb toldalék az egyszoba-konyhás házhoz, hogyan szorult mind lejjebb a portán a kamra, s hogyan került egyre hátrébb a telken az istálló. Unokára volt szükség, akinek laknia kellett, s nagyapára volt szükség, aki dédelgetett álmát – a bővítést – kétgenerációnyi késéssel bár, de még megélhette.

Az 1933-as születésű Szabó István Zalaszentmihályon él. Az ő apja 1953-ban például tervezgette, talán vesz még egy kis földet a hét hold mellé. Nyilván nem volt véletlen, hogy fiát traktorosnak adta. Ha összejön a föld, lett volna, aki megművelje. Jól felépített családi utópia egy politikailag labilis világban. Közbejött a téesz.

Apám faluról került a városba. Látogatóba járt vissza. Nagyapám üzent érte egy ízben, üljön vonatra, segítsen neki kaszálni. Apám levélben üzente, hogy nem ér rá, fogjon a papa napszámost a munkára. Nagyapám nagyon megsértődött, s nem hívta többé az apámat paraszti munkákra. Nagyapám soha nem mutatta, de egy világ omlott össze benne. Máshogyan képzelte.

Szabó Istvánéknál valami hasonló játszódhatott le, már apa és fia életcéljai tekintetében. Miután István 1961-ben megnősült, már nem földre, hanem saját házra gyűjtött. Hány család spórolt így házravalóra, s hányféle akadály keresztezte az utakat? Aztán amikor elkészült a ház, kiderült, mégse jó, át kell alakítani, mert terasz is kell, fürdőszoba is kell, később garázs is kell.

Hm, az autó. „Egy kocsiról álmodtunk mindig". Hány magyar családban cseng ismerősen ez a mondat? S a pillanat milyen felemelő tudott lenni, amikor az apák először furikáztatták körbe a faluban a famíliát. A fehér Zsiguli sokáig volt elérhetetlen álom. Aztán meglett, s járhatott vele a lánygyerek a városba.

Szabó István veje, az 1959-es születésű Horváth Gyula már nem házról álmodott, hanem arról, hogy felvegyék az egyetemre. Később pedig a feleségével olyan utakról, amelyek tágítják a tudást, s kielégítik az ember kíváncsiságát.

A tízéves Márta játékot kap karácsonyra. A zalaszentmihályi polgármester – merthogy Horváth Gyula az – Grazba is elmenne érte, ha itthon nem kapná meg. Itt van a szomszédban, nem nagy ügy. Meglehet, tíz éve a polgármester úr is jobban vágyott Ausztriába.

❑

Apai nagyanyámék tizenhárman voltak testvérek. A dédnagyapámnak letépkedték a körmeit 1919 után. Azt mondta, ha megtudja, hogy valaki az utódai közül politizálásra adja a fejét, kitekeri a nyakát. A dédpapa foroghat a sírjában, mert a leszármazottak között a Horthy-vitéztől a párttitkáron át a Fidesz-aktivistáig mindenféle rendszer mindenféle emberei megtalálhatók.

A nagy család mélységesen vallásos volt, egymást árulták be a gyerekek Szabó Veronnak – dédnagyanyámnak –, hogy „Imre nem mondja rendesen az imádságot". Akkor a dédanyám közéjük csördített. A régi családi vallásosságot a legkisebb gyermek, a nagyanyám vitte tovább. Nagyanyám nem engedett a negyvennyolcból. A vallás megtartását megkövetelte a rokonságtól. „Nem élhetünk úgy, mint a barmok" – mondogatta, s szentül meg volt győződve róla, hogy a hagyomány nemzedékről nemzedékre, sértetlenül továbböröklődik.

Csakhogy más volt a vallásosság falun, s megint más a városban. A városi miséken például nem lehetett túl hangosan énekelni, míg a faluban a vallásos buzgalomnak a hangerő igencsak értékmérője volt. Nagyanyám soha nem érezte jól magát, csak az otthoni templomában.

Szép, sírós hangján előadott énekével – „Sír egy árva kinn a temetőben" – gyerekkoromban sokszor megzsarolt, ha fegyelmezni akart.

Családunk tagjai különféleképpen tartották meg hitüket. A keresztelőig, az első áldozásig még a felnövekvő gyerekek többsége eljutott, de oltár elé már nem minden utód vezette jövendőbelijét. A templomi esküvő képezte sokáig hagyomány és eretnekség vékony határmezsgyéjét a családunkban. Ha valaki templomban esküdött – nem foszlott szét a régi nagycsaládi álom. Bárki megszegte a szabályt – kiszakadt és elbitangolt.

❑

Apám úgy gondolta, az a rendes ember, aki kétkezi munkát végez, s otthon is tudja kamatoztatni szaktudását. Lakott az utcánkban egy fiatal esztergályos, aki apámmal ellentétben nem paraszti származású volt. Az esztergályos szakma volt a minta, a megtestesült ideál. Apám gépipari iskolába íratott. Olyanba, amelyben esztergapadok is voltak.

– Építünk egy kis műhelyt és mindent megbütykölsz, amire szükségünk lesz – mondogatta, s abban reménykedett, olyan leszek, mint Sándor, az esztergályos. A harmadik héten rájöttem, hogy nem érdekelnek az esztergapadok, mégis kijártam az iskolát. Soha forgácsológépnek a tájékára se mentem. Csak mostanában tervezgetem, hogy vennék egy olcsó faesztergát.

Volt idő, hogy beálltam népművelőnek. Apám elkönyvelte, hogy végképp megbolondultam, amikor pedig tollat látott a kezemben, csaknem lemondott rólam.

– Nem munka az – mondta az írásra, s elment fát vágni, hogy aztán baleset érje és meghaljon. Nem várta meg, hogy elvégezzem az egyetemet, s nem tudtam neki megmutatni az első írásaimat sem. Elvitte magával a sírba azt az illúziót, hogy a család ügyes, bütyköllő családapára épül, aki mindent beszerez, mindent megjavít, közben persze disznókat tart otthon, s nem szól bele a nagyok dolgába. Borozgat, néha kártyázik a haverokkal, el-elmegy karácsonyi nagymisékre, focimeccsre cipeli a fiát.

Sándor, az esztergályos sincs ma már. Alkoholba fúltan, családjától elvadulva fejezte be apám által ideálisnak tartott pályafutását.

❑

Mindenfélét hallani erősnek hitt családok köréből is. A nagygyerek kilopta az apja autóját, diszkóba ment, karambolozott. A tizenhat éves kislányt, a mintatanulót rendőrök vitték el. Klári néni tudni véli, hogy kábítószer van a dolog mögött. Az egyik megszökik, a másik lelécel, a harmadik azt mondja a harmincas szüleinek, ne fárasszák a régi hülyeségekkel.

Az egyik faluban gömbölyödött a jegyző lánya. Az apa – sorkatona volt – azt üzente, majd bolond lenne elvenni.

Csupa-csupa vékonyka repedés a családi álmokon. Aztán a rések finom elfedése – a gyermekekről szóló kiszínezett történetek. Megható küzdelem a látszatok fenntartására. Nincs már meg a valóságos összetartás, de él még az emléke.

Mifelénk az volt szokásban, hogy búcsúkor találkoztak azok, akik a nagycsaládból, a falu egy-egy törzséből kiszakadtak. „Együtt kell lennie a családnak" – mondogatják a falusi öregek, még akkor is, ha hetekig, hónapokig rájuk sem néznek a gyerekek. Nincsenek már nagy találkozások.

Nem indulnak már el a mi családunkból Dömötör-napi búcsúra a „pestiek", mert nincs hová menniük. Míg anyai nagyanyám és nagyapám élt, rengeteg vendéget fogadtak, s mivel majd minden testvérük, rokonuk Pestre – nem Budapestre, Pestre! – költözött, onnan szállingóztak haza a látogatók. De szoros, erős kapcsolat már az én gyerekkoromban sem volt a család különböző ágai között. Csak mint az egy fészekaljból kirepült madarak csipogtuk körbe egymást – puszi-puszi, de megnőttél –, s mentünk tovább. A mélyebben rejlő konfliktusokat, a családi drámákat elfedte a távolság. Bajainkra rácukrosodtak a búcsú ízei. Anyai nagyanyám vajas tortáit zümmögte körül a széthullófélben lévő közösség. S mindenki jól tudta, a biztonságot adó, békés és boldog családmeleg, amelyért annyit utazott, régen nem létezik, elmúlt.

Rab László

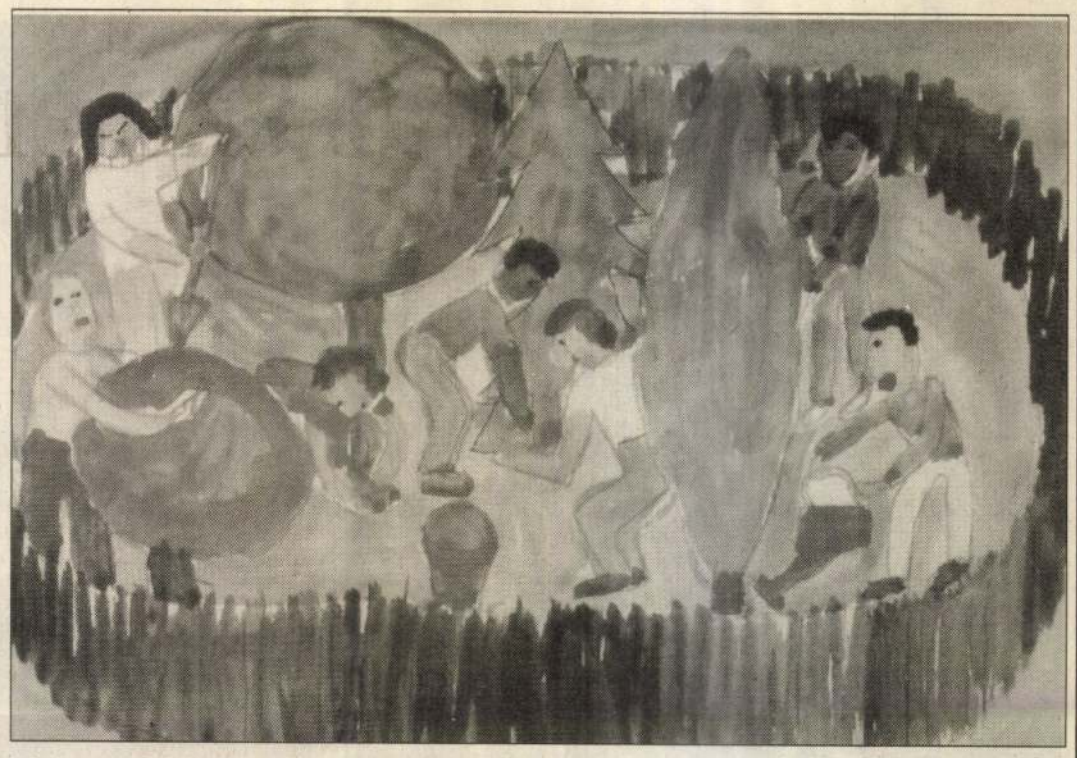

TÓTH VIKTOR (10 ÉVES, JÁSZBERÉNY) RAJZA TÉGY A GYŰLÖLET ELLEN – GYERMEKRAJZ-KIÁLLÍTÁS

Mihálygerge

Kicsinyke nógrádi palóc falu. Valami nyolcszáz lakos, s közülük harmincegy lapunk előfizetője. Így hát ezen az adventi estén Népszabadság-fórum van a kultúrházban. Persze nem a fórum az érdekes. Hanem maga az apró község.

Legelőször is a József Attila Kultúrház. Amelyet tisztasága, rendje, munkája nyomán bízvást helyezhetünk az ország legjobbjai közé. A minap ünnepelte fennállásának harmincadik évfordulóját. S nem akárhogyan. A házban működő öt csoport keretében száz ember mozgott a színpadon, a nézőtéren meg négyszáz szorongott. Képzeljük el az elképzelhetetlent! Egy budapesti művelődési ház születésnapján kétszázötvenezer ember ad műsort, és egymillió drukkol a produkciójuknak. Mert az arányok szerint erről volt szó Mihálygergén. Hívták is ki ez alkalomra a televíziót. Hisz néptánccsoportjuk messze földön híres, jó néhány európai országot bejárt. A polgármester maga kopogtatott háromszor a téveséknél. Nem jöttek, volt fontosabb dolguk. Mondhatnánk, az ő bajuk, nem a mihálygergeieké. De sajnos az országé is, amely így nem ismerhette meg a kitűnő embereknek ezt a közösségét.

És még tovább a kultúráról. Ebben a napról napra nehezebb helyzetű faluban nyolcszázezer, azaz lelkenként tízezer forinttal (!) támogatja az önkormányzat a kultúrházat. Ez azonban kevés. Dr. Egyed Ferdinánd, a tiszteletdíjas művelődésiházigazgató – civilben salgótarjáni jogász – a ma lehetséges furfangokkal (szponzorálás és egyebek) még egy félmilliót kanyarint a falusi alaphoz, hogy mindenre teljen. Példájából jó néhányan tanulhatnának, akiknek gondot okoz az értelmiségi szerep jelenlegi értelmezése.

Mert itt most a kultúrának tényleg közösségmegtartó szerepe van. A munkanélküliség jó húszszázalékos. A múlt század végétől eljártak innen az emberek az iparba dolgozni. Bányákba, gyárakba. Ez most megszűnt. A korábban négy község lakosságát összefogó téesz ugyancsak maradványait mutatja már. A fiatalok számára alig van lehetőség a faluban. A harminc körüliek itt nemigen számítanak fiatalnak. Ők, amennyit lehetett, mára megvalósítottak terveikből. Ha egy gyereket akartak, ha kettőt, az már megvan. Úgyhogy jelenleg csak három terhes kismama van a faluban. Ugyanakkor csupán advent idején volt itt két temetés. Úgy, hogy az elvándorlásokra is gondolva, kiszámítható, hogy a Salgótarjántól tizennyolc kilométerre fekvő Mihálygerge a jövőben lassan, de biztosan fogyogat. Ha ez a folyamat majd egyszer, amikor a dolgok jobbra fordulnak, megáll, abban biztos szerepe lesz a kultúrháznak.

Ámhogy az ismert szólást felidézzük, nemcsak igével élünk. A fórum végén odajön hozzám egy még mindig erős kötésű, igen jó beszédű idősebb ember. Mivel tudja, melyik faluban lakom, ottani hajdani ismerősök felől érdeklődik. S ahogy szó szót követ, saját magáról is elmond egyet s mást. 1914-es születésű, tehát már a nyolcvanadikat tapossa. Tizenhatodik éve téesznyugdíjas. Hajdan tizenöt kataszterit vitt be a közösbe. Hatvannégy éves korában kétezeregyszáz forinttal ment nyugdíjba. Jelenleg tízezer-hatszázat kap. A felesége kilencezret. – Bent hagytam én a földet a téeszben – mondja. – Minek az nekem? Ezen a vidéken öt-hét aranykoronásak a szántók. Húszezer forint nyugdíjat nekünk száz hold nem biztosítana.

Ebben maradunk, és hosszú kézrázással búcsúzunk a csepergős téli estén. Isten veled, Mihálygerge. Őrizd meg magad a jobb időkre!

Hovanyecz László

Anyám igazi vagyona

Hová lesz a tudás, a bölcsesség, amelyre az ember életében szert tett, amelyet felhalmozott? Elraktározódik valahol, vagy megsemmisül az utolsó órán, mint az összes öröm és fájdalom, amely születés óta érte?

Tavaly, hetvenegy éves korában meghalt anyám. Falusi parasztasszony volt, úgynevezett egyszerű ember. Úgynevezett, mert nincsen egyszerű ember. Csak ember van, és e fajnak minden példánya hallatlanul bonyolult. Ő volt a családban a földműves. Apám más foglalkozást űzött, és csak besegített neki, miként jómagam és húgom is, amíg gyerekek voltunk és otthon éltünk. Nem erre a pályára készült. Jómódú erdészcsaládban született, mintegy a polgári létbe. És úgy szakadt a nyakába ez a lenézett, kétkezi mesterség, hogy férjhez ment apámhoz, aki akaratán kívül Kanadából csöppent ugyan vissza, és örökölt is pár holdat, de alapjában véve majdnem olyan szegény volt, mint a templom egere. És mintha ez nem lett volna még anyámnak elég, élete derekán jött a téesz, elvették azt a kevéske földet is, ő pedig tovább csúszott lefelé, mert bekényszerült, tag lett, ami egyenlő volt a mezőgazdasági napszámossággal.

A hozzá tartozó telekrésszel együtt én és húgom egy fél házat örököltünk utána, amely tovább oszlott két negyedre oly módon, hogy az egyik negyed az enyém, a másik meg az övé lett. Maradt utána pár személyes holmi is, ruhák, cipők, egy imakönyv, egy zsebtükör, egy fésű meg ilyenek. De ezeknek nincsen forgalmi értékük, és nem érdeklik az államot. Csak az ingatlan számít, amely után illetéket kell fizetnünk, mert a hagyatéki eljárás során megállapíttatott, hogy ez volt az ő különvagyona. Ezt szerezte apámmal közösen, ez volt az övé, amíg élt. Pedig nem így van. Ez a fajta birtoklás merő fikció, és csak áltatjuk vele magunkat. Valójában csak az a miénk, ami elválaszthatatlan tőlünk, amit, ha lejárt időnk, éppúgy magunkkal viszünk, mint enyészetre ítélt testünket. Mert mint minden halandónak, neki is az a tudás volt egyetlen és valódi tulajdona, amelyet elméjében és szívében őrzött. Jobban mondva, annak is az a része, amelyet ő maga hozott létre, a sajátos, a rá jellemző, az egyéni, amelyet együtt kamatoztatott készen kapottal. Amelynek szűrőjén átment az is, amit az utolsó mohikánok egyikeként átvett, de amely kizárólag csak az övé volt és továbbadhatatlan, mert végtelenül személyes, mert egyszeri. Amely nélkül semmi, amit tett, gondolt vagy érzett, de talán ő maga sem olyan lett volna, mint amilyen volt, és nem úgy kormányozta volna végig élete törékeny hajóját a gondok és bajok zátonyai közt, ahogy kormányozta. Nem mindenkinek adatik meg, hogy teremtsen, hogy kiegészítsen, hogy saját tudással rendelkezzen. Neki megadatott, ő ilyen volt.

Nem ismertem nála ügyesebb, dolgosabb, rendszeretőbb asszonyt. Sosem pihent, és égett a keze alatt a munka. Hihetetlenül sokat tudott, sokoldalú volt, és értett szinte mindenhez. Pedig csak – az ő kislánykorában még csak ennyi osztályból állt – hat elemit végzett. Vagy talán éppen azért is. Kisujjában volt a földművelés. Ismerte az állattartás minden csínját-bínját. És háziasszonynak is kiváló volt, mind a konyhán, mind a ház körül. Semmitől nem riadt vissza, mindent megcsinált, ha kellett. Csak éppen nem szántott, mert nem volt lovunk, miként sok egyéb sem. Mindez még nem lett volna olyan rendhagyó. Más is dicsekedhetett szép krumplival, más is elérte, hogy sokat tojt a tyúkja, és másnak is sikerült úgy hártyavékonyra nyújtania a rétestésztát, hogy közben nem szakadt el. Nem ő volt az egyetlen a faluban azzal sem, hogy nem maradt el a férfiak mögött, hogy jól megtanult mindent, és ráadásul még gondos, körültekintő is volt. Csakhogy mindenben, amihez hozzáért, ami átment a kezén, volt, lett valami többlet, amit ő adott hozzá, ami megemelte, vonzóbbá, értékesebbé tette. Bármibe fogott, bármire vállalkozott, lett légyen az egy új növény termesztése, egy új állat tenyésztése vagy egy addig nem próbált sütemény készítése, ha beütött, az akkor nemcsak szép és jó lett, hanem egyúttal különb is. Az kirítt a többié közül, arról messziről lehetett látni, hogy tőle származik, hogy csodát művelt vele. Az nem általában minősült annak, ami volt, hanem magasabb értelemben is. A kukorica az ő kukoricája volt, a mák az ő mákja, a tehén az ő tehene, a malac az ő malaca, a liba az ő libája, a vaj az ő vaja, a kévekötél az ő kévekötele, a vászon az ő vászna, a sulyka (helyi metéltféle) az ő sulykája, a torta az ő tortája, a meszelés az ő meszelése, a hímzés az ő hímzése, a pünkösdi rózsa az ő pünkösdi rózsája.

De nemcsak a testünkről gondoskodott. Nemcsak etetett, táplált, ruházott bennünket. Másra is figyelt. Közben nő és feleség is volt. És fiatalabb korában nevelt, okított is bennünket, mesélt is nekünk, játszott is velünk. Mert a lelkieket is fontosnak tartotta. Vallási értelemben is és amúgy is. Mert tisztában volt vele, hogy nemcsak kenyérrel él az ember. És amit így kaptunk tőle, abban is megmutatkozott a többlet. Legfeljebb kevésbé volt kézzelfogható. És olykor csak abból vettük észre, hogy jobban megrendültünk, ha tőle hallottunk valami szomorút, és jobban nevettünk, mint mikor más adott elő valami vidámat. És tudása nemcsak a hétköznapi dolgokban bizonyult gyümölcsözőnek. Ott munkált mindenben, a legkisebben éppúgy, mint a legnagyobban, és rendkívüli áldozatvállalásra, szinte hősies helytállásra is képessé tette. Nem csupán ezzel magyarázható, de ennek is része volt abban, hogy tudott például hajnalban kelni, enni adni a jószágoknak, megfőzni nekünk az ebédet, és úgy indulni a határba; egész nap, rekkenő hőségben egy darab szalonnán és kenyéren kapálni; súlyos teherrel a hátán begyalogolni a negyven kilométerre lévő egri piacra; egyháti almáért napi tizenkét órán keresztül almát szüretelni a recski almáskertben; ételt tenni az asztalra olyan évben is, mikor felsöpörték a padlást, és disznót sem öltünk; sokáig nem venni magának új ruhát, csak agyonmosott, agyonfoltozott régiben járni, csakhogy minket tisztességesen öltöztethessen, egyedül felkerekedni, számára ismeretlen útvonalon az ország másik végébe vonatozni, és ott engem iskolaszanatóriumban meglátogatni; egyetemista koromban titkon rendszeresen elvenni a kosztpénzből, alma közé rejteni, és nekem csomagban elküldeni; két évtizedig éhbérért dolgozni a téeszben, és olyan embertelenül nehéz munkát is végezni, mint a trágyaterítés, a kazalrakás vagy a zsákolás; egy életen át kitartani az oltár előtt tett eskü mellett, és elviselni zsarnoki természetű, indulatos apámat, akivel sehogy, de sehogy nem illettek össze.

És ez a tudás, ez a hihetetlenül finom és drága anyag, anyám igazi vagyona, amellyel mindezt és a többit művelte, eltűnt vele együtt abban a pillanatban, mikor örökre lehunyta a szemét. Volt, nincs. Vagy ha mégis van valahol, akkor számomra ismeretlen helyen, és nem hat többé a világban. De akárhol van, akármi történt vele, önkéntelenül is keresem, mert nekem hiányzik. Éppúgy, mint ő maga. És hiányozni is fog, amíg csak élek.

Oravecz Imre

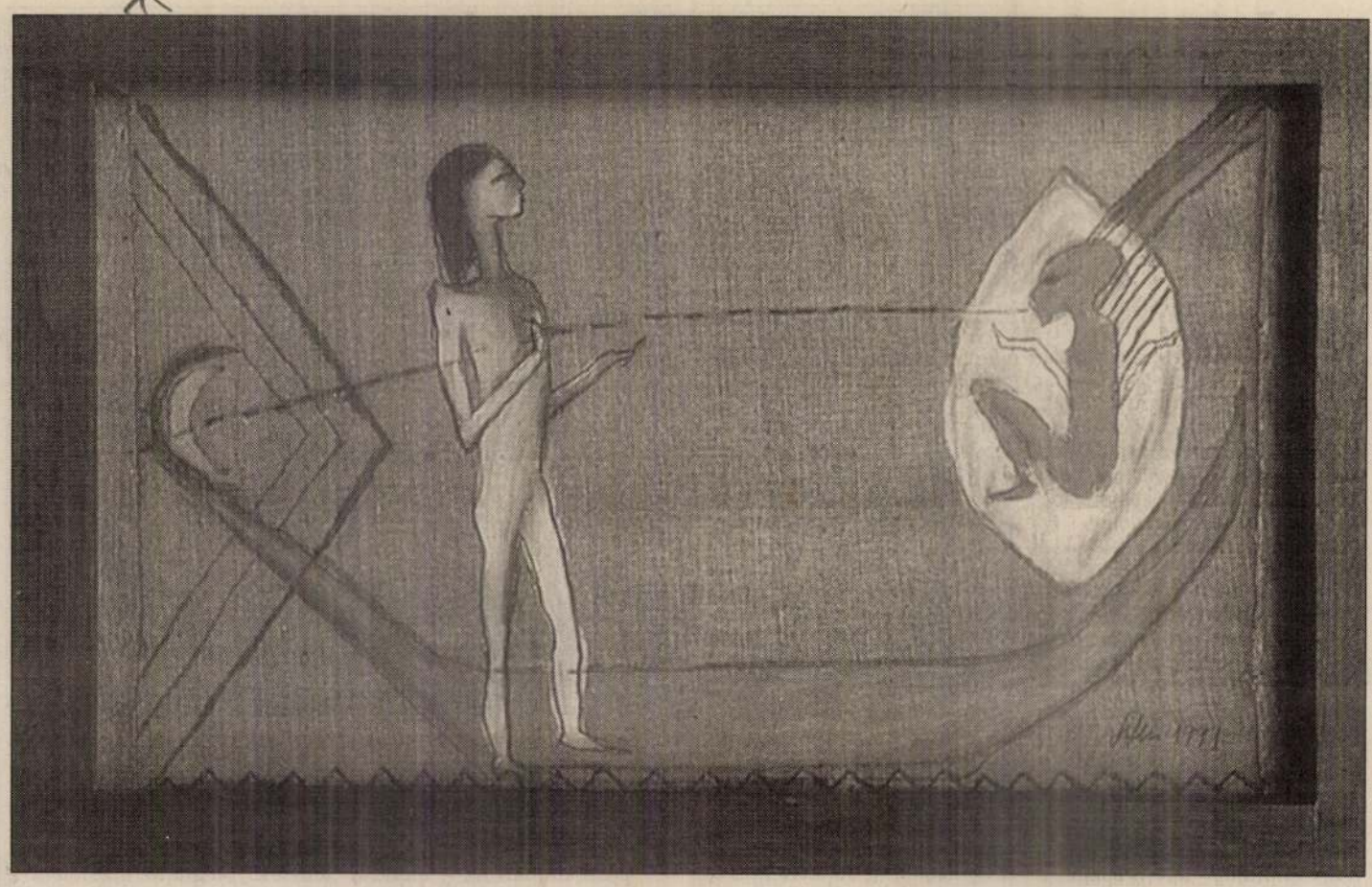

'Ngo, Singh, Ito, Jones és Kovács

A Római Klub egyik tagja jövőnk új távlatairól

Valóban nyitott kérdés-e az emberiség jövője? Talán egyszer és mindenkorra megszűntek volna az önhatalmú ideológiai akadályok, és egyenes út vezetne a növekedés, a gyarapodás és a fejlődés felé, amihez nem kell egyebet tennünk, mint bízni a piaci mechanizmusokban?

Manapság ez az általános felfogás, csakhogy nem állja meg a helyét. Ennek a nézetnek az alapját a piac aktuális reakciói, valamint a rövid távú tényeken alapuló számítások szolgáltatják, tehát nem lehet jövőnket rábízni.

A végzetes irányzat

Az emberiség jövőjét meghatározó irányzatokat úgy jellemezhetnénk, mint két egymást keresztező hosszú távú fejlődésgörbét. Az egyik görbe az energiát és az anyagi erőforrásokat, tehát a mezőgazdasági művelésre alkalmas földet, a vízkészletet, a levegő minőségét, az erdőket és a lakható területeket jelenti. A másik görbe bolygónk népességszámait szorozva az általa felhasznált készletek összegével, az előállított felesleges javakkal, és a környezetszennyezéssel egyenlő.

Amennyiben meghosszabbítjuk a két görbét, ezek keresztezni fogják egymást. A tartalékok egy része nem megújítható, a felesleg bizonyos hányadát nem hasznosítjuk újra, így az felhalmozódik. Ennek eredményeként az első görbe fokozatosan csökkenni fog. Ezzel egyidejűleg a népességszám és a felesleg-generáció szorzata – gyors ütemben növekedik. Csak idő kérdése, hogy a két görbe mikor találkozik. A metszéspont után a bolygónk készletei helyére kerülő érték sokkal nagyobb lesz, mint a valójában rendelkezésre álló kapacitás. Ez mindenki számára traumát, a szegényebb rétegek számára pedig egyenesen katasztrófát ígér.

Természetesen a fent említett görbék találkozása nem szükségszerű: jobb technológiával, átgondolt követelményekkel az aktuális készleteink keretei között tudunk maradni. Az eredményt e tevékenység hatékonysága határozza meg. Ha a mai emberek úgy élnének, mint Lucy – a híres afrikai emberszabású, akiről azt tartják, hogy a modern ember őse –, akkor bolygónk óriási népességet tudna eltartani, sokkal nagyobbat, mint amellyel ma rendelkezik, illetve mint amellyel valószínűleg a kiszámítható jövőben rendelkezni fog. Azonban a modern ember nem úgy él mint Lucy, hanem úgy, mint a 'Ngo család Nigériában, a Singh család Indiában, az Ito család Japánban, a Jones család Amerikában vagy ahogy éppen a Kovács család Magyarországon. Bolygónk viszont nem tud annyi 'Ngót eltartani, mint amennyi Lucyt, és messze nem annyi Jonest és Kovácsot, mint 'Ngót.

Szerencsénkre a Földön korán sincs annyi Jones, Ito és Kovács, mint amennyi 'Ngo és Singh. Az egyik oldalon a 'Ngók és a Singhek száma rohamos ütemben növekszik, és az általuk felhasznált készletek csökkennek, jóllehet igen sok időnek kell eltelnie ahhoz, hogy behozzák Itóékat, Jonesékat és Kovácsékat. Jonesék ma született gyermeke lehet, hogy nyolcvankét évet fog élni, előreláthatólag 800 kilowatt elektromos energiát, 235 millió liter vizet, 21 000 tonna benzint, 220 ezer kiló vasat és egy ezer fából álló erdőt fog élete során felhasználni. Mindez körülbelül hatvan tonna helyi felesleg létrejöttével jár. Kovácsék gyermeke előreláthatólag némileg kevesebb készletet fog felhasználni, mint a Jones-bébi, ennek ellenére majdnem ugyanannyi felesleget termel majd, mint ő, ráadásul még az étvágya is nő. 'Ngóék és Singhék gyermeke messze nem fog annyi készletet felhasználni, de nem is marad testvér nélkül. 'Ngóék és Singhék három-három gyermeket fognak vállalni Jonesék és Kovácsék egy-egy utódjával szemben.

A készletek kiaknázásában a mai módszer következménye, hogy 'Ngóék és Singhék soha nem fognak arra a szintre eljutni, mint Jonesék és Itóék. Jelenlegi számítások szerint bolygónk nem képes több mint 1,8 milliárd amerikai, európai és japán színvonalon élő embert eltartani. Ha Jonesék és Itóék fenntartják jelenlegi életszínvonalukat, Kovácsék pedig felzárkóznak hozzájuk, és ha Ngóék és Singhék növelik családjuk létszámát, a két görbe metszeni fogja egymást. Sok millióan fognak a legalacsonyabb életszínvonal alá kerülni. A példa nélküli emberi katasztrófa egy sokkhullámot fog elindítanj, amely tönkreteszi a világ gazdasági, politikai, társadalmi és ökológiai rendszerét.

Tizenötmilliárd ember?

Mekkora esélye van egy olyan világ megteremtésének, amelyben minden embernek lehetősége van a saját élete kialakításához a szükséges erőforrás kiaknázására? Amennyiben készen állunk ennek a világnak a kialakítására, tisztában kell lennünk azzal, hogy máris túl sokan vagyunk ezen a bolygón, és túl sokat is terheljük. A világ népességének csökkentése ma már lehetetlen, a Földön 5,6 milliárd ember él, és majdnem az ötven százalékuk 15 év alatti. Még abban az esetben is, ha a fiatal párok csak két gyermeket vállalnak, a népességrobbanás elkerülhetetlen. A növekedés ütemét azonban esetleg csökkenteni tudnánk. Vajon miben állna a különbség, ha bolygónkon 8 vagy 15 milliárd ember élne – mindkét szám reális lehetőséget takar. Vajon mi történne, ha a populációt egy megtervezett termékenységcsökkentési programmal stabilizálnánk, vagy abban az esetben, amit a demográfusok „túlszaporodás és összeomlás" néven emlegetnek. Utóbbi esetben a jövő hatalmas éhínséget, elvándorlást, esetleg járványokat és háborút hozna magával.

Ugyanakkor az ebben a világban élő embernek meg kell találnia igényei kielégítésének átgondolt és eredményes új módját. Az emberiség háromnegyede még mindig iparosodás előtti szinten van, vagy a fejlődés kora indusztriális lépcsőfokán, ahol át kellene ugrani a klasszikus iparosodás legrosszabb fázisait, az energia- és anyagpazarlást, a környezetszennyező technológiát. Másrészt a földi népesség fejlett ipari országokban élő egynegyedének át kellene váltania a klasszikus ipari rendszerről a posztindusztriális termelésre és fogyasztásra, emellett arra kéne törekednie, hogy az életminőségét javítsa, ne a magasabb életszínvonal megszerzésén fáradozzon. Kovácséknak megvan a lehetőségük arra, hogy fejlődésüket olyan irányba mozdítsák, hogy az új modell 'Ngóék és Singhék számára is elfogadható legyen.

Egy életképes világ csak úgy jöhet létre, ha elfogadható nagyságú társadalom megvalósítható igényeket támaszt, amelyeket a megfelelő technológiával valósít meg. Az igények „megvalósíthatósága" nem jelenti szükségszerűen az áldozathozatalt. Gondoljunk az evéskultúrára. Ha minden ember úgy eszik, mint Singhék (akik nagyrészt vegetáriánusok), a világ mai gabonatermelése tízmilliárd ember ellátásához lenne elegendő. Amennyiben azonban mindenki úgy eszik, mint Jonesék (és most már Kovácsék is), akik gyakran sültet és hamburgert fogyasztanak, a világ mai gabonatermelése a világ gabonaigényének csak a felét tudná fedezni. A szarvasmarhának is ennie kell, de így csak a gabona kalóriájának hetedrészét kapjuk vissza hús formájában. A kevesebb húsfogyasztás már sokkal ésszerűbb, amivel sok orvos is egyetért, hiszen egészségesebb is... A helyes technológia megválasztása a másik kulcspont, ez azonban már nem az egyénen múlik, erről a társadalomnak kell döntenie. Ahelyett, hogy az energiaszükséglet kielégítését olajjal, földgázzal próbálnák megoldani, a nemzetgazdaság kiaknázhatná a napenergia által felkínált lehetőségeket. A napenergia nem környezetszennyező, ártalmatlan, és ami a legfontosabb, kimeríthetetlen. Ma a világon csak a napsugárzás 0,02 százalékát hasznosítjuk. Már a Magyarországra eső napfény 10 százalékának hasznosítása is elegendő lenne a világ teljes gazdasági energiaszükségletének kielégítésére, sőt ennek háromszorosára is.

Elméletileg megvan minden lehetőség arra, hogy megalkossuk azt a világot, ahol minden nép számára adva van a békés fejlődés. A kérdés csak az, hogy képesek vagyunk-e valójában megalkotni ezt a világot. Ennek nem a piac eltörlése az előfeltétele, hanem a piac orientálása. Meg kell találnunk azokat a megoldásokat és értékeket, amelyek pontos válaszul szolgálhatnak a felelősségteljes emberi útkeresésre.

A piac megadja majd a rugalmas választ. A diktatórikus centralizált parancsuralmi rendszerrel jövőképet rajzolni kívánó rezsimek korszaka lejárt. Ugyanakkor még nem jött el az ideje annak, hogy a jövő önmagától, a piaci mechanizmusok szabályain át alakuljon.

Tudatos változtatásra van szükség, ám ennek alulról kell építkeznie. A vezetés feladata, hogy hozzáférhetővé tegye a közvélemény számára a fontos információkat, elősegítse az információ áramlását, és előmozdítsa azoknak az intézményekben és a társadalomban való meggyökerezését. Az így felállított váz már az emberiség javára mozgatná a piacot, amely ezáltal már nemcsak a rövid távú, hanem a hosszabb távú kihívásoknak is meg tudna felelni. A változtatások ily módon történő átszivárogtatásával, és nem felülről jövő előírások útján az emberiség jövőjének biztosításához szükséges változások demokratikus úton is megvalósíthatók.

A változás képviselői

Egyetlen ember és egyetlen társadalom sem mentesül egy életképes, békés jövő érdekében a próbálkozás alól. Ugyanakkor nem mindenki és nem minden társadalom van tisztában azzal, hogy léteznek már ilyen célú kutatások. Azt, hogy jó néhányan vannak már tudatában annak, milyen veszélyekkel és lehetőségekkel kell szembenéznünk, mi sem demonstrálja jobban, mint a Római Klub néven ismert jelentős nemzetközi munkacsoport, amely száz tudóst, üzletembert és vezető politikust tömörít.

A Római Klubot az olasz iparos-látnok *Aurelio Peccei* alapította, aki magyar származású, hiszen a nagyapját még Pécsinek hívták. Peccei ébredt rá arra a katasztrofális végkifejletre, amelyet különböző mai folyamatok változatlan működése eredményezhet. *Irány a szakadék* című könyve segítségével rengeteg hasonló gondolkodású embert gyűjtött maga köré, hogy együttesen hívják fel a figyelmet a problémára, még mielőtt az kezelhetetlenné válna.

A Római Klub védnöksége alatt kiadott, *Denis Meadows* és munkatársai által összeállított első jelentés *A növekedés határai* címet kapta. A jelentés a mai alapirányzatok számítógépes modelljéből indult ki, és bemutatta, hogy mi történhet, amennyiben nem kerül sor valamilyen változásra. A számítógép szerint száz éven belül az általunk ismert fejlett világ össze fog omlani. A kísérlet eredménye szinte sokkolta a közvéleményt. A jelentéssel és az általa sugallt alternatív fejlődéssel, beleértve a minőségi növekedés jelszavát, a Római Klub mint a nulla növekedés szószólója vált közismertté.

Az első jelentés bestsellerré vált, ám az államok vezetői felháborodtak. A gazdag országok visszautasították a következtetéseket, mivel az ő érdekük a további növekedés. A szegények az ellen lázadtak, hogy gátat akarnak szabni a növekedésüknek. Attól tartottak, hogy az a gazdagsághoz vezető utat (amit ők a fejlődéssel azonosítottak) zárja el. Pedig a mennyiségi növekedés egy véges bolygón nem növelhető a végtelenségig. 1972 óta csak a hiányos tudású ember ringathatja magát abban a hitben, hogy a megszokott növekedés vezethet a mindenki számára elérhető egészséghez, gazdagsághoz és boldogsághoz.

A növekedés határai megjelenését követelő esztendőkben egy másik átfogó jelentés is megjelent. *Mihajlo Mesarovic* és *Eduard Pestel* jelentése, *Az emberiség fordulópontja* finomított az eredeti világmodellen, regionális jellemzőket és kölcsönhatásokat is megvizsgált. A Nobel-díjas, közgazdász, *Jan Tinbergen* által vezetett interdiszciplináris csoport jelentésében, *A nemzetközi rendszer átalakításában* a gazdasági rendszer átalakítására kínált megoldásokat. *Az emberiség céljai* című jelentésben pedig a jelen cikk szerzője által vezetett nemzetközi csapat vizsgálat alá vette a világ népeinek helyzetét és azok törekvéseit, rámutatva azon gócpontokra, amelyek a konfliktusveszély csíráit hordozzák magukban.

Ezeket a jelentéseket a hetvenes évek során rengeteg nyelvre lefordították. Azóta, annak ellenére, hogy a nézetek legújabb összegzése, *Az első átfogó forradalom* is napvilágot látott két klubtag, *Alexander King* és *Bertrand Schneider* tollából, a Római Klub hatása csökkenni kezdett. Talán időszerű lenne felerősíteni a tudomány, az üzlet és a politika szülte gondolatokat más forrásokból eredő koncepciókkal és kezdeményezésekkel. Ilyen új forrás lehetne az irodalom, a művészetek, az egyéni, illetve a társadalmi alkotókészség egyéb ágazatai.

Itt lép a színre a Budapest Klub. Ahogyan a Római Klub, ez is száz elismert személyiséget hívott egybe a világ minden tájáról. A különbség csupán annyi, hogy a Budapest Klub tagságát nem tudósok, üzletemberek és politikusok alkotják, hanem írók, művészek, festők, az élet különböző területein tevékenykedő alkotó személyiségek. Feladatuk abban áll, hogy megtalálják azt a csatornát, amelyen keresztül az emberek megérthetik az egyén és a társadalom fejlődésének pozitív alternatíváit. Az irodalom, a művészetek és az emberi alkotókészség egyéb formái mind egyformán alkalmasak erre a feladatra.

A Római Klub és a Budapest Klub közötti együttműködés csúcspontjaként az Expo '96 keretében mindkét társaság tudósai összegyűlnek majd a korszakalkotó feladat, jövőnk kialakítása érdekében. A találkozó eredménye egy gyors és mégis hatékony fejlődés lehet, olyan értékrend és magatartásforma kialakításával, amely lehetővé teszi planétánknak előbb hat-, majd nyolcmilliárd ember eltartását.

Magyarország mint olyan kis ország, amely megannyit szenvedett, és csak most adatott meg számára, hogy fejlődőképes társadalommá alakuljon, betöltheti a közvetítő szerepét. Budapest pedig joggal adhatja a nevét ahhoz a kezdeményezéshez, amely a művészi alkotóerőt a tudomány racionalitásának erejével egyesíti mindannyiunk túléléséért és fejlődéséért.

László Ervin

A Budapest Klub létrehozását az 1992 nyarán tartott Magyarok Világkongresszusán javasolták. Az ötletet a világ helyzetéről megjelent adatok alapján dolgozták ki. A Magyar Kultúra Alapítvány elfogadta a koncepciót és meghívta a Budapest Klubot, hogy költöztesse a székhelyét a Szentháromság tér 6. szám alá. 1993. november 30-án a Budapest Klub önálló jogi személlyé vált László Ervin elnökletével és Lengyel Márton főtitkár vezetése alatt.

A szerző a Római Klub egyik alapítója, a frankfurti Európa Akadémia rektora, az UNESCO tudományos tanácsadója. Lapunknak írt tanulmányát Vida Péter fordította. Az illusztráció Siflis András alkotása: Cím nélkül

ORBÁN OTTÓ:

Örökös születik

Fölfele indulok. Lépcsőfokok; ez biztos.
Lépcsőfokok és tengermélyi homály. Egy
ablakon át ferdén beeső sugárnyalábban
látni a porszemeket.

Odakinn a tüzes levegő, kések... meg még mit tudom én, mi.
Itt benn bársonycsónak, öböllocsogás. Álmomban fordulok be
a jó irányba, fejjel
a szűk szülőcsatorna felé.

Ettől fogva a füstös villámlástól minden csak töredék.
A fejszorítóra azért emlékszem:
pántja a homlokomon, s koponyám puha csontja ropog,
talán azért, hogy megjegyezzem jól,

hova érkezem. Le Délre; itt minden fordítva van.
A kígyótest gyűrűzve nyom kifelé, ki a fénybe, ahol
fejjel lefelé lógnak a népek a csillagok közé,
és barkaszentelés, eretnekégetés, hadi helyzet,

karnevál, mindig van százezer és egy jó ok arra, hogy
halasszuk a változást, s minden maradjon a régiben...
Lépcső? Ha van is, csak űrből űrbe. Istenek és
sárkányrepülők, lézerrel kaszáló halál...

NEEM!, üvöltöm teli torokból a hurrikán tölcsérébe,
de az ősszejt robbanása az izzó naptengerbe hajít.
„Fiú", emel magasba a szülésznő,
„s nyiszorog itt, mint egy rokkant egér!"

EGER. SIEGRIST: A LYCEUM AULÁJÁNAK MENYEZETKÉPE

körülásva meg van amelyet részben a kolostor díszes kapubejáratával együtt

Sigrist Franz

már ebben a stílusban készítette azoknak a középületeknek a terveit, amelyeket az utóbbi időben szép számmal emeltek Egerben. Sajnos sok emléket megsemmisített vagy részben eltakart a művészeti értékekkel nem sokat törődő gyakorlatias szellem, amely a mult század végén s a jelen század elején a város magánépítkézéseit irányította. Ma azonban már tudatában van Eger műemlékei értékének. Igyekszik érvényre juttatni és feltárni mindazt, amit a barbár hozzánemértés eltakart és féltő szeretettel őrzi minden épségben megmaradt régi kövét. A város új fejlesztésében pedig a múltak tradicióihoz csatlakozik, hogy a ma az ezer év ősi televényében verjen maradandó gyökeret.

Kállay Miklós.

Képzőművészet 1929. 109. l.

Sigrist, Franz

Arch. EA 1923–26.
266-l.

4304. Nicola

Megkeresztelték Iaarlemben 1683

Ökör.

Rövid szarvú jószág és jobbrafordultan halad, azonban háta a nyak mell fehér. Mind a két bal lábá

Fa, méretei 16·5 : 22· 1000 K. — Néhai gróf Pál ber 14-én (1429–908). — sára vonatkozó adatokat l lentetett 1913 márczius 1

Kifüggesztésére vonat 1913 : 9. *Nicolaes Pietersz*

Jegyzet: Az e festmén

a) a törzsleltárban *mälde:* Ein braun-weiss g gekehlten Holzrahmen mit

b) a leltári kivonatba *der Berg (Bergham):* Ein men; gekauft zu Paris 18 war bis zu seinem Tode i malers Troyon gehangen (

c) a hagyományi j *Claas Pietersz Berchem:*

d) az átvételi okmá *Pietersz Berchem:* Ökör.

Hagy. 1912.
gr. Pálffy

Budapesti m. k. állampénztár IX. k.

ÉRKEZETT 1904 FEB. 8

4084 sz. 8 drb. m.

~~Magyarország~~

Budapest Hol

Sigrist Ferentz

festo A defensoria s[illegible]
szálat Sigrist Ferentz
festette a bolthajtá-
sokra ábrázolt még facul-
tásoknak szinezési igen ele-
venek a legfelsőbb Törvény-
szekünk üllése és a földmé-
résnek munkálkodása elég
termeszetesen festettek
(az egri lyceumban 1780 táján)

1) Gyorvé László Eger varos
mak történetei. Pest. 1828.
230. l.

Sigrist

festő.

XVIII. sz. Tőle van az egri lyceum egyik szintén igen kitűnő frescója az ügyneverett vitatermben, mely a tudomájok ágait ábrázolja szem elé ékes csoportokban.

Foltényi lacius: Adalékok a magyar képzőművészek sorozatához Szárádok 1874 évf. 427 l.

Nagyrápos

Dr. Szentiv

201

Budapest 82

BUDAPEST

937 SZEP 7 E 6

82

Sigrist Franz

festő és rézkarcoló

szül.: Alt-Breisach 1727

máj. 23. † Bécs 1803. okt. 21

laid. okt.

Thieme-Becker, 31. k.

17, 18. l.

Segrist Ferenc

az egri liceum diszter-
mének nincnyezet fest-
menye fentitol

Br Kar Egri kapesk

44. l. kappel

Sigrist, Franz

festö

l. Csat-Frey Ödt Kunstt

XXIV. k.

XXIX, 176, 177 l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
Ivr. 11.

Scheyb, Franc. Chr. Tabula Itineraria Peutingeriana. MDCCLIII. Lipsiae, 1824.

Güz

Id.

Sigrist, Franz

festo

ivod

Hekler Ung

117. l.

20
VETKEZET
ír

2916

29. Fr. v. Leemputten.

(Sz. Werchterben, Löwen mellett 1850. deczember 29-én.)

Tájék taligával és birkanyájjal.

A lapályos vidéken elől, jobbra vezető út van, a mely hátra kanyarodik. Rajta trágyát szállító két kerekü taligát látunk, mely elé ökröt fogott gazdája. Mellette megy a gondját viselő legény, kinek sapkája fekete, haja rövid, arcza és bajusza lebarnult. Kabátja és szürke, nadrágja sötét és a kocsi alá kötött kendője kék. A középtérben pásztorleány legeltet birkanyájat. Fejét kendővel kötötte be, magas ruhája szük újju és köténye sötétkék. Vele szemben, de az uton innen, fekete kutya áll. Balról a középtérben s jobbra hátul facsoportok látszanak. A derült égbolt felhős. Jelzése alól balra: »FRANS VAN LEEMPUTTEN. 89.«

Vászon, méretei 50 : 88 cm.

1891: V. 221. — 1892: V. 221. — 1893: IV. 242. — 1894: IV. 29. — 1895: IV. 29. — 1896: IV. 29. — 1897: IV.

Sigrist, Franz

modorában
föoltárkép a moson-
bemfalvi (templom
ben rk)

Dehio-Ginhart

150 l.

~~Zucchetti Francesco~~

Sigrist, Franz

festette a ruszti
Kath. plébániatemplom
szentélyének figurális
falképeit 1798-ban.

Dehio – Gerhart

404. l.

BUDAPEST
1934 APR. 18 15
VI. 62

AL

münk
meg,
endel-
i ösz-
sztön-

gazda,
yokat
szer-
etnél,
an a
nene-

mellett működött a New England Deaconess Hospitalban. Ezalatt kísérleti kutatómunkát is végzett a cukorbetegek C-vitamin státusáról, melyről közleménye jelenik meg. Boston többi kórházában és egyetemi intézeteiben is gyakran megfordult; orvosi viziteken és orvosi gyűléseken sikerült megismerkednie az amerikai gyógyeljárásokkal. Márciusban résztvett az American College of Physicians kéthetes továbbképző tanfolyamán. A nyár folyamán meglátogatta Cleveland, Detroit, Creek és Chicago orvosi intézeteit, majd egy hónapot töltött Rochesterben a Mayo testvérek klinikáján.

Dr. Szabó Margit, férjezett dr. Lochheadné (1906, Pécs, róm. kat.), bölcsészetdoktor, az előző évben amerikai csereösztöndíjas volt California állam berkeleyi egyetemén, az 1937/38. tanévet ú. n. „research scholarship" elnyerése folytán ismét ugyanott tölthette. Az egér hypophysisén végzett szövettani vizsgálatokat.

Szüts Edéné dr. Kovács Mária (1907, Gyoma, Békés m., ág. ev.), OTI-orvosgyakornok Budapestről, a szociálhygiene körébe vágó tanulmányokat folytatott Amerikában. Október elejétől a chicagói egyetemen az iparegészségügyi állapotok és az ipari munkásság helyzetének tanulmányozásával foglalkozott, s elvégzett egy kéthetes iparfelügyelői

Sigrist Franz

wod

Petermagnum

Verecke V. 64. l.

72. l. 73. l. Eppel

Sijnaij, ötvös. l. Synai.

ír.

ıltan és sima karimájú, de
ábrázolva. Monoklit visel.
ə pödrött, arcza leberetvált.
álló gallérral, széles nyak-
ttős elejű kabát hajtókáján
R. DE. NÁVAY« és jelzése, a
n : »TONY SZIRMAI.«.

Lelt. sz. 1207. — Vétetett az
int a művésztől 8 K-án (1738–
mber 12-én. — Elszámoltatott
Az elszámolást jóváhagyta az
sz. határozat (942–910).

SIGRIST, *Franz*, osztrák festő, * Bécs 1720, † 1807. A bécsi művészeti akadémián történt kiképzése után egy ideig Augsburgban élt, ahol köz- és magénépületek homlokzatait freskóképekkel díszítette és képmásokat festett. Megfordult Párizsban is, majd állandóan Bécsben telepedett le. Dolgozott Magyarországon is így az ő keze alól került ki az egri líceum díszterminek mennyezetfestménye, mely kultúrtörténeti szempontból is érdekes genre-csoportokkal az egyetem négy fakultását ábrázolja. 1778. S. festette a paulinusok somorjai templomának freskóit.

E. G. II. 445 l

Utasváró

Hirdetésfelvétel:
Telefon/fax: 303-0950

utazási irodák napi ajánlatai

CIPOLLINO Utazási Iroda ajánlatai:

TUNÉZIA
8 nap, repülő, félpanzió
dec. 16. **62 900 Ft/fő**
dec. 25. **69 600 Ft/fő**

THAIFÖLD
repülő, szálloda, reggeli
dec. 30., 16 nap
201 900 Ft/fő

MAROKKÓ
8 nap, repülő, félpanzió
dec. 28. **158 900 Ft/fő**

Körutazás
dec. 29. **191 900 Ft/fő**

Szilveszteri síelés a tenger mellett
4 nap 16 000 Ft/fő

Jelentkezés: 1066 Bp., Teréz krt. 32.
Tel./fax: 331-6968, 332-8330, 312-8206, 131-2913
Nyitva: hétfőtől péntekig 9–17 óráig, szombaton zárva.

MOL TRAVEL az Ön utazási irodája!

ÚJRA A RÉGI HELYEN VÁRJUK
1082 Budapest, Harminckettesek tere 6.
Újjávarázsolt irodában
új telefon- és faxszámokon
303-8792; 303-8793

Szilveszteri programokkal, síajánlatokkal és kedvezményes repülőjegyekkel!

BEST REISEN – SZILVESZTER

TUNÉZIA

Üdülés: '97. dec. 25., 27., 30.
Hotel*** 82 000 Ft
Hotel**** 103 800 Ft
Hotel***** 109 900 Ft
Körutazás: '97. dec. 25., 27.
Hotel *** 99 900 Ft
Hotel**** 110 900 Ft
Hotel***** 116 900 Ft
IZRAEL: körutazás '97. dec. 28. 138 900 Ft
ISZTAMBUL: 49 000 Ft, ATHÉN: 79 200 Ft
MALLORCA: 75 000 Ft, CIPRUS: 113 800 Ft
Prága autóbusszal: 31 500 Ft.

Best Reisen
(a Madách térnél)
1075 Bp., Madách I. u. 1.
Tel.: 268-1255; 268-1256; 322-3049

SZILVESZTERI EGZOTIKUS ÜDÜLÉSEK

A KARIB-TENGERI, DOMINIKAI KÖZTÁRSASÁGBAN, MEXIKÓBAN ÉS JAMAICÁBAN.

SZILVESZTER MAURITIUSON
15 nap, félpanzióval:
389 000 Ft-ért

Viva Tours
Bp. XII., Ugocsa u. 4/A
Tel./fax: 202-2499

RioGrande
BRAZIL–MAGYAR UTAZÁSI IRODA

TÖLTSE AZ ÜNNEPEKET AUSZTRIÁBAN!

Innsbruckban, Dachstein régióban (Altaussé, Ramsau, Schladming), Alsó-Ausztriában (Puchberg)

1997. december 20–26.
1997. dec. 27.–1998. jan. 3.
időpontokban panzióban vagy 2–3 csillagos szállodákban, étkezéssel vagy anélkül.

Korlátozott számban még kínálunk helyeket.

RIO GRANDE télen is az Ön partnere!

1092 Bp., Ráday utca 27., tel./fax: 218-0472.
1093 Bp., Kálvin tér 9., tel/fax: 218-9436.

LEGSZEBB AJÁNDÉK EGY UTAZÁS! NYARALÁS IDEI ÁRON!

Isztria	hotel	4 950 Ft
	apartman	16 500 Ft-tól
Görögország	apartman	6 000 Ft-tól
Olaszország	apartman	12 000 Ft-tól

Repülés — 65 év felett!

Ciprus	49 500 Ft	Athén	49 500 Ft
Párizs	49 500 Ft	Róma	59 500 Ft
Jeruzsálem	59 500 Ft		

Síbuszok és téli szállások!
Magas-Tátra, Szlovénia, Ausztria, svájci határ legjobb síterepeihez.

M-TOURS Utazási Iroda
1123 Bp., Nagyenyed u. 3. Nyitva: 11–19 óráig.
Tel./fax: 214-4832.

Catholica 2000
KATOLIKUS UTAZÁSI IRODA

AJÁNLATAINK:

Karácsonyi körutazás a Szentföldön
XII. 23–30. **137 900 Ft**
félpanzióval, belépőkkel

Klasszikus szentföldi körutazás
1998. I. 29.–II. 5. **137 900 Ft**

Szilveszteri és üdülőprogramok partnereink kínálatából.

Repülőjegy-értékesítés minden relációban!

Catholica 2000 Utazási Iroda
1053 Budapest, Ferenciek tere 7–8.
Tel.: 266-3910, 266-3911

BUDAPEST TOURIST
ALAPÍTVA 1916

FORRÓ DRÓT 11-73-679
1051 Budapest, Roosevelt tér 5
Várjuk a Budapest Tourist valamennyi irodájában!

London	29 400	New York	65 400
Amszterdam	30 900	Washington	66 400
Barcelona	40 900	Los Angeles	84 900
Lisszabon	46 900	San Francisco	84 900
Párizs	30 900	Miami	72 900
Larnaca	41 900	Toronto	65 400
Zürich	32 400	Montreal	65 400
Frankfurt	38 400	Vancouver	91 900
Róma	40 900	Rio de Janeiro	114 900
Athén	40 900	Bombay	126 900
Isztambul	38 900	Delhi	126 900
Tel Aviv	50 900	Sydney	168 400

AIR TICKETS
Egyenesen a legolcsóbb!

Az árak függnek az indulás időpontjától, a szabad kapacitásoktól és nem tartalmazzák a repülőtéri illetéket.

TAN-TÚRA AJÁNLATOK

THAIFÖLD – Bangkok és Pattaya
január 4., 8., 11., 15., 18. 10-17 nap **149.900 Ft-tól**
IZRAEL – Szentföldi körutazás
jan. 20., febr. 10., márc. 17. 8 nap **119.900 Ft**
DÉL-AFRIKA – Fokváros és Johannesburg
január 20. 10 nap **269.900 Ft**
MEXIKÓ – Körutazás és üdülés
jan. 15., febr. 10., márc. 17. 11 nap **259.900 Ft**
DOMINIKAI KÖZTÁRSASÁG – Nyaralás Puerto Platán
jan. 6.,20., febr. 3.,17., márc. 3.,17. 16 nap **314.900 Ft-tól**
USA – Hawaii üdülés jan. 16. 10 nap **299.900 Ft-tól**

Értékesítés: **TAN-AIR Utazási Iroda**
1066 **Budapest**, Ó utca 5. 374-2345
6722 **Szeged**, Kálvária sgt.16. 62/325-488,
valamennyi IBUSZ irodában és országszerte 400 partnerünknél.

VISTA
UTAZÁSI KÖZPONT

Mielőtt végső döntést hoz repülőjegy-vásárlás, szállodafoglalás, autóbérlés, útiprogramok tekintetében, vegye összehasonlítási alapnak a VISTA páratlan szolgáltatási sokoldalúságát.

December 1-jétől karácsonyi vásár a Vistában

Cím: 1061 Budapest, Andrássy út 1. (főbejárat a Pauley–Bajcsy-Zsilinszky út sarkán).
Nyitva tartás: H–P. 9–18.30-ig, Szo: 9–14.30-ig.
Telefonszámaink:
Repülőjegy-értékesítés: 269-6032; 269-6033.
Szállodafoglalás világszerte: 267-8600; 267-8602.

KARÁCSONYOZZON AZ ÖRÖK TAVASZ SZIGETÉN!
UTOLSÓ HELYEK
TENERIFÉN és GRAN CANARIÁN.

MALLORCA TRAVEL
Bp. VI., Jókai tér 6.
Tel.: 332-3129, 332-5107.

AKI KAPJA, MAZDA!

És aki adja, az az Ön Mazda márkakereskedője!

Töltse a karácsonyt vagy a szilvesztert

MAROKKÓBAN, az Ezeregyéjszaka világában!
KIRÁLYI VÁROSOK
körutazás dec. 22., 29-i indulással
191 900 Ft
Üdülés AGADIR csodálatos tengerpartján
dec. 22., 28-i indulással
142 900 Ft
Üdülés az egzotikus MARRAKESHBEN
dec. 22., 28-i indulással
156 900 Ft

BUDAVÁR TOURS
1011 Batthyány tér 3.
Tel.: 155-4299, 156-8590

JÁRDASZIGETEKTŐL DOMINIKÁIG

LUX TRAVEL

SZILVESZTER!

Mallorca	76 000 Ft/fő
Párizs	32 990 Ft/fő
Prága	22 600 Ft/fő
Isztambul	49 000 Ft/fő
Ciprus	95 900 Ft/fő
Thaiföld	268 900 Ft/fő

stb.
és hazai programok.

SÍUTAZÁSOK!
Lux Tarvel
342-2299, 322-4831.

JONATHERMÁL THERMALBAD, MOTEL, CAMPING

„VAN EGY HELY A NAP ALATT....”

Ópusztaszer és Bugac között.
KISKUNMAJSÁN,
ahol egész évben várja Önöket
GYÓGYFÜRDŐ, STRAND, USZODA, SZAUNA, MOTEL, KEMPING, HORGÁSZTÓ ÉS LOVARDA.

Kívánságára megszervezzük a Feszty-körkép és a bugaci lovasprogram látogatását.

JONATHERMÁL RT.
6120 Kiskunmajsa, Körút 26.
Telefon: (06-77) 481-855.
Fax: (06-77) 481-013.

Szilveszter NÁPOLY-ban december 30.–január 3.

Utazás különgéppel (5 teljes nap)
Központi 4* hotel reggelivel, biztosítások, transzferek, városnézések, idegenvezető.
Fakultatív félpanzió és kirándulások:
Pompeji, Róma, Sorrento–Amalfi.
Zenés szilveszteri vacsora (ajánlott).

Részvételi díj:
kétágyasban: 69 900 Ft + 3500 Ft TAX
Szilveszteri vacsora: 24 000 Ft

PRIMAtour S.r.l., 1053 Budapest,
Károlyi Mihály u. 14/B
Tel.: 266-4614, 266-4615, fax: 117-7034
ConCorde Travel, 1062 Budapest,
Andrássy út 59.
Tel.: 269-5447, 269-5448, fax: 153-0417

EXPRESS RT

EXPRESS Rt. a nélkülözhetetlen útitárs!

SZILVESZTER MALLORCÁN

1997. dec. 28.–1998. jan. 1., 5 nap/4 éj
Utazás: chartergéppel
Elhelyezés: ***-os szállodában svédasztalos félpanzióval
Részvételi díj: 69 000 Ft + reptéri illeték
Szilveszteri felár: 8500 Ft
Gyerekkedvezmény: 2–12 éves korig

Jelentkezés és felvilágosítás minde
Express-irodában és a központban. 1054 Bp., S
23; 331-77

Sík Csaba

Horváth Z. Gergely a televízió drámai műsorairól

A mozgókép állófrontjai

Horváth Z. Gergely 1963 óta dolgozik a Magyar Televízióban, jó néhány tévéjátékot készített. Az Irodalmi és Drámai szerkesztőség vezetője, a Magyar Film- és Tv-művészek Szövetségének társelnöke.

• *Egyre kevesebb színházi közvetítést sugároz a Magyar Televízió, egyre kevesebb tévéjáték készül. Megállítható ez a lefelé mutató tendencia?*

Az idén még nem volt olyan vészes a helyzet. Az igaz, hogy saját finanszírozású tévéjátékot csak hatot csináltunk, de koprodukcióban még öt-hat elkészül a filmszemléig. A színházi közvetítések száma sem csökkent még annyira az előzőekhez képest, az igaz, hogy nem ötvenhatvan készült, mint egykor.

• ***Ha viszont azt nézzük, hogy valaha nyolcvan tévéjáték és tévéfilm készült és emellett minden mozifilm is látható volt a képernyőn és minden hétre jutott egy színházi közvetítés, akkor az ilyen produkciók csökkenése drámainak mondható.***

Ezt nem vitatom, csak azt állítom, hogy a tavalyelőtti mélyponthoz képest valamit javult a helyzet. Ma már nem jó taktika, hogy a televízió és a filmgyár külön készít filmet. Közösen kellene gondolkodni és koncentrálni az anyagi erőket. A Magyar Televízió körülbelül háromszázmillió forintot fordít tévéjátékok készítésére, ez majdnem akkora összeg, mint amekkora állami támogatást kap a játékfilmgyártás. Az együttműködés azért is indokolt, mert a legnagyobb nyilvánosságot a magyar filmeknek ma már a televíziós sugárzás jelenti.

• ***De nem biztos, hogy a televíziónak annyira érdeke a koprodukció, állítólag bagóért megkapják a mozifilmek sugárzási díját.***

A televízió annyit fizet, amennyi a piaci gyakorlatban kialakult. A közszolgálati televízió – hiába részvénytársaság – nem tud nagy pénzeket gyűjteni, mert szponzorálási tilalom van még a nagy költségű művészi játékfilmekre is. Ilyen szempontból a részvénytársasággá válással csak romlott a helyzet.

• ***Akkor a közszolgálati televízió műsora is még inkább csak hírekből, sportból, licence vetélkedőből, szappanoperából és kommersz filmből áll majd.***

Személyes véleményem szerint a közszolgálat az állam felelősségét jelenti a polgáraiért. Ez azt jelenti, hogy a kultúrára, amelynek jelentős részéhez csak a televízión keresztül tud hozzájutni a lakosság, többet kell áldozni. A nagy részben önfenntartásra kényszerített televízió viszont nem tudja ellátni ezt a funkciót.

• ***A közszolgálati műsorkészítőknek, [...]mi is történik velük és a műsoraik-[...]mi más eszközük nincs, mint [...]ják a kezüket és megadják magukat a sorsnak? Ön a Magyar Film- és Tv-művészek Szövetségének társelnöke, a szövetségnek nem lett volna alapvető feladata, hogy keményebben lépjen fel?***

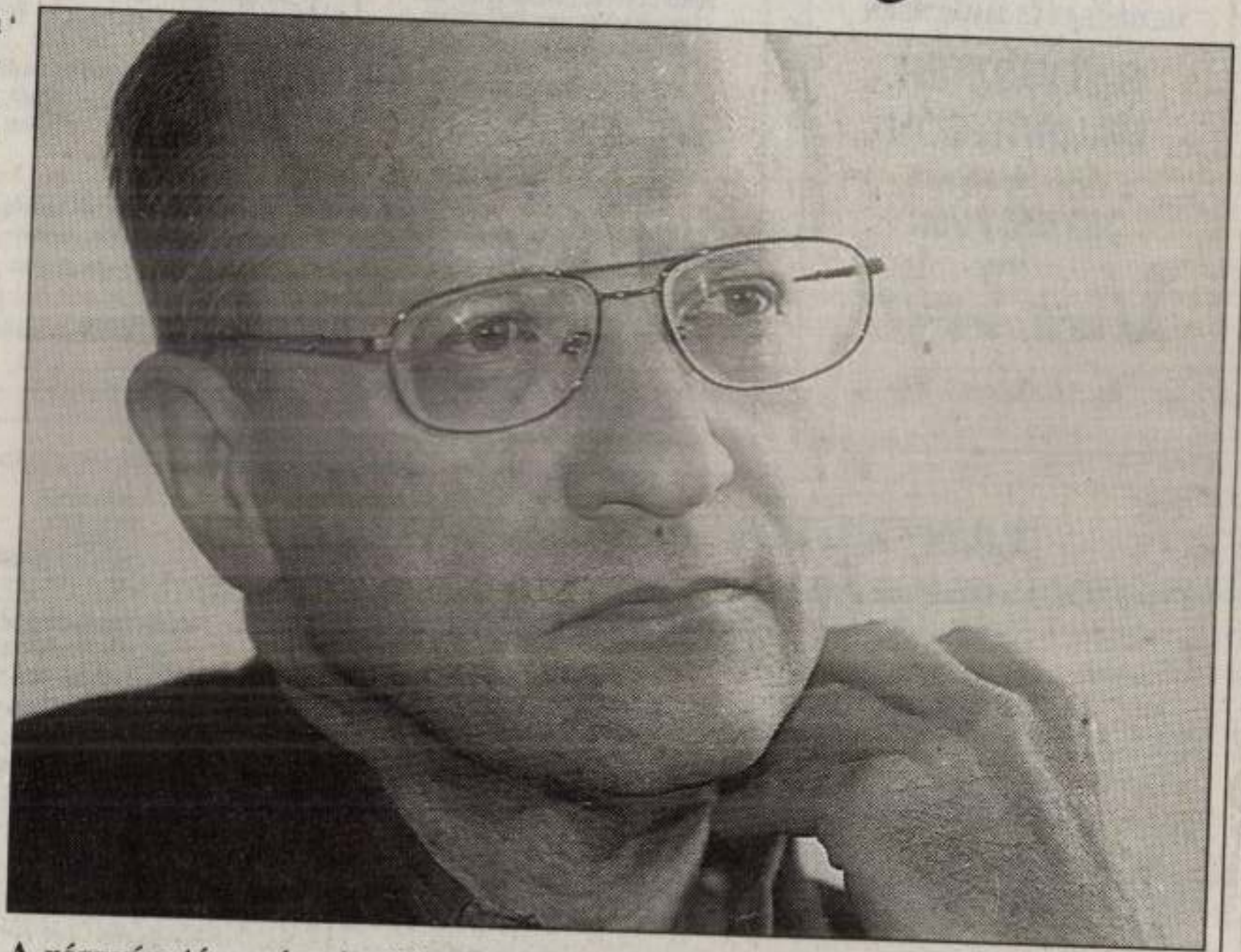

A részvénytársasággá válással csak romlott a helyzet

FOTÓ: ISZA FERENC

Az egész mozgóképgyártás válságáról van szó. Ennek volt az első tünete a Mafilm csődje. Számba kellene venni minden lehetséges energiaforrást, alaposan át kellene gondolni a helyzetet és ennek eredményeként egy jól használható filmtörvényre lenne szükség.

• ***A tévében nem ugyanaz történik, mint a filmgyártásban? Ott is minimálisra csökkent a munkalehetőség, emiatt vagy kitették a jó szakembereket is vagy maguktól mentek el, mert már nem tudtak megélni. A színházaknál is elindult ez a folyamat, de a szakma erőteljes fellépéssel – néhány kivételtől eltekintve – meggátolta ezt a leépülést.***

Én is hibáztatom önmagunkat is. A filmszakma soha nem volt egységes, ezért csak vágyálom az összefogás. A színházak esetében sem a szakma volt egységes, csak a legexponáltabb színházvezetők voltak ügyesek, fogtak össze.

• ***De ugyanez miért nem volt elképzelhető a filmesek közt?***

Mert a filmgyártás mindig iparibb jellegű, ugyanakkor individuálisabb és költségesebb, mint a színház. Azonban nem csak az egzisztenciális kérdések húsba vágóak, ezeknél fontosabb a tartalmi válság. A film a magyar kultúrának az egész világon komoly zászlóvivője volt. Ma már ez nem így van, ha akadnak is kivételek. Kérdés, hogyan lehet visszacsábítani a nézőket, miként alakítható ki egy [illegible] való-di kérdéseire reagáló, mai tematikájú, történeteket elmesélő filmgyártás, amire óriási igény volna.

• ***Abban, hogy a magyar film nem népszerű, nem ludas a tévé is? Hiszen alig ad feladatot színészeknek, ezért már egy egész nemzedéket fosztottak meg az országos ismertségtől, így a nevük a filmplakáton nyilván nem gyakorol vonzerőt. Ráadásul még a kultúraközvetítő műsorok nagy része is eltűnt a képernyőről.***

Azzal, ha magyar tematikájú műsorokban a nézők magyar művészeket láthatnak, nemcsak kulturális kötelezettséget vállal a közszolgálati televízió, hanem önmagát menti meg, mert így lesznek nézői, hiszen ebben tud különbözni a többi kereskedelmi csatornától.

• ***Mi várható az ön területén?***

Még nem tudom a költségvetésünket, de a tavalyihoz képest valószínűleg csökken a színházi közvetítések száma, amelyek időtartama egyenként általában háromórás, emiatt igen nehezen helyezhető el a Magyar Televízió műsorstruktúrájában. Most van kialakulóban az MTV 2 programja, az ígéretek szerint tavasztól sokkal többen láthatják majd ezt a csatornát, mint most. A tervek szerint itt több színházi műsor látható majd, az egyes csatornára pedig a várhatóan legnagyobb nézettségre számító színházi közvetítések kerülnek. És bár a honoráriumok tb-járuléka nyilván sok pénzt von el tőlünk is, abban azért reménykedem, hogy koprodukcióval legalább annyi tévéjátékot készíthetünk majd, mint az idén.

• Bóta Gábor

Robin Williams áldást osztott

Élvezetes volt a magyarokkal együtt dolgozni – biztosította a hazai sajtó szép számmal összegyűlt képviselőit Robin Williams filmszínész, akinek főszereplésével forgatták Hazudós Jákob című amerikai filmet Budapesten. Az alkotás Jurek Becker nálunk is kiadott regényét dolgozza fel, rendezője a magyar származású, Franciaországban élő Peter Kassovitz. A produkció magyar partnere a TMA Film Kft. A történet 1944-ben játszódik; hőse, Jákob egy lengyel kisváros gettójában hazugságokkal igyekszik tartani a lelket a közösség tagjaiban. A legnépszerűbb hollywoodi sztárok között számon tartott Robin Williams azért vállalt szerepet egy Európában játszódó, viszonylag szerény költségvetésű filmben, mert megragadta a történet mélyen humánus mondanivalója, s nagy kihívásnak tartotta egy olyan figurát megformálni, aki a legkilátástalanabb helyzetben a humorban keres menedéket. Williams a világ egyik legnépszerűbb komikusa – a találkozót káprázatos show-műsorrá varázsolta. A sziporkázó rögtönzések közepette arra is volt gondja, hogy megáldja a magyar sajtó képviselőit, értesülvén arról, mennyire rájuk fér.

• B. P.

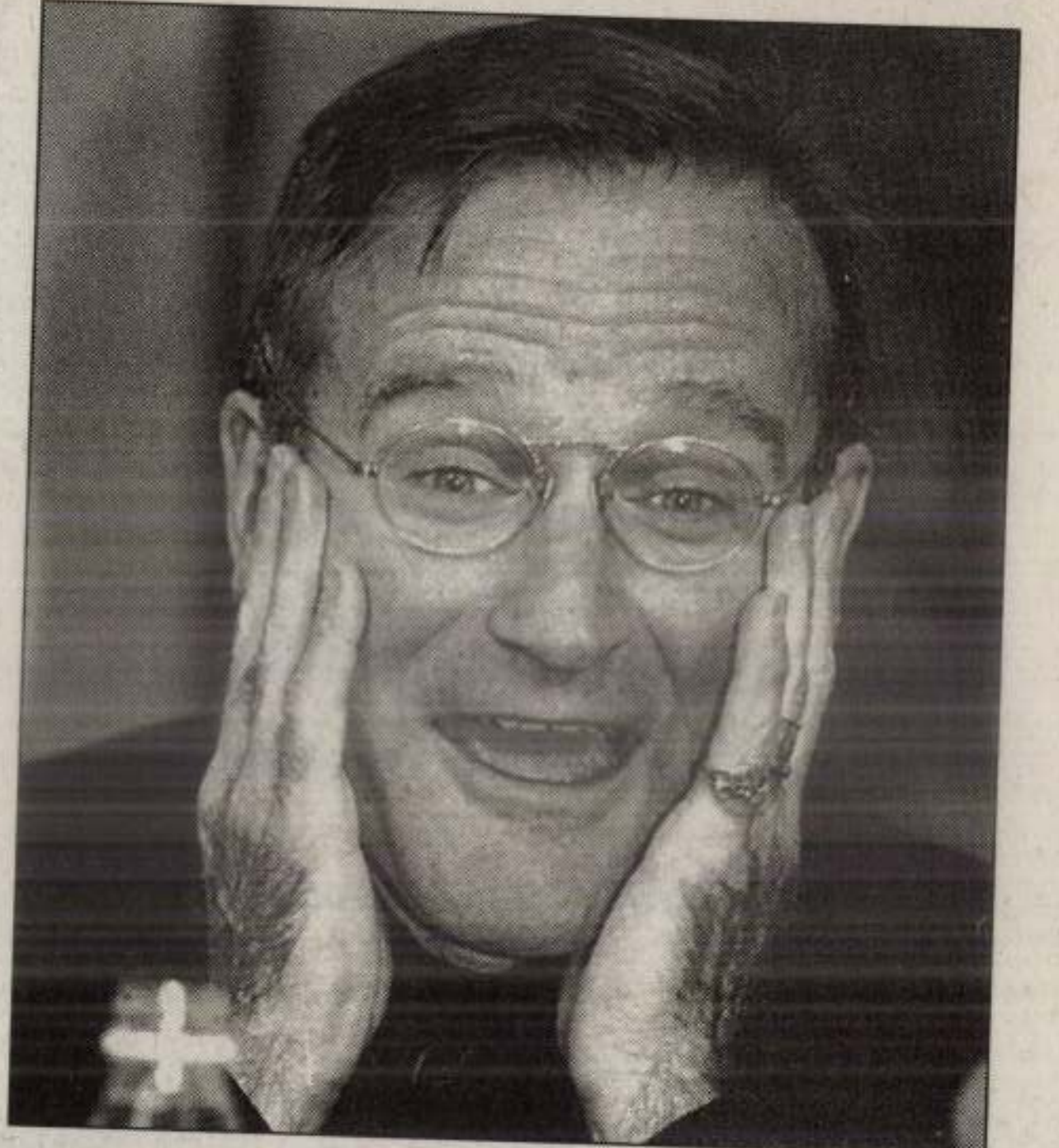

Amikor a humor az egyetlen menedék

FOTÓ: MÜLLER JUDIT

Befejeződött a Földes Andor Zongoraverseny

Bőjte Zsuzsanna az idei győztes

Szombat este, az Új Színházban díjkiosztó gálahangversennyel befejeződött az idei Földes Andor Zongoraverseny, amelyen a Liszt Ferenc Zeneakadémia növendékei vehettek részt. Az első díjat Bőjte Zsuzsanna, a második díjat Balog József, a harmadik díjat Köves Ágnes nyerte.

A gálakoncert előtt Ujfalussy József akadémikus a Liszt Ferenc Zeneakadémia nevében köszöntötte a megjelenteket. Méltatta az öt éve elhunyt, világhírű, magyar származású zongoraművész, Földes Andor művészi és emberi nagyságát, s a versenyen való részvétel lehetőségét a fiatal zongoristák számára kimagasló jelentőségű szakmai feladatnak – divatos szóval kihívásnak – nevezte. A zongoraverseny létrehozója, Magyarország tiszteletbeli svájci főkonzulja, a Magyar Hírlap és a Mai Nap kiadója, Jürg Marquard örömét fejezte ki, hogy támogathatja a magyar kultúrát, a fiatal művészeket, s ezáltal Magyarország európai integrációját. Földes Andor özvegye, Lili asszony meghatottan mondott köszönetet Jürg Marquard nagylelkűségéért és a magyar szervezők önzetlenségéért. Az idei verseny első díját s az ezzel járó ötezer svájci frankot a Zeneakadémia harmadéves hallgatója, Falvai Sándor növendéke, Bőjte Zsuzsanna nyerte. A második díjat (3000 frank) Balog József (tanára: Krause Annamária), míg a harmadik díjat (2000 frank) Köves Ágnes (tanára: Jandó Jenő) kapta. A gálán Bach, Schubert, Liszt, Bartók és Földes Andor kompozíciói szerepeltek, majd az est programját a parlamenti képviselőkből alakult Szená-torok kórus jótékony célú fellépése zárta.

• Re. A.

Sík Csaba emléke

Olyan csendben ment el, ahogy élt. Betegségéről nem tudtunk, halálhírét a család nem kívánta közzétenni, a nyilvános temetést mellőzték – nem is illett volna hozzá – elhamvasztották.

Tartózkodó, halk ember volt. Ám ez a visszafogottság rendkívüli tudást és erős indulatokat rejtett. Tanár, műtörténész, művészeti író: mindegyik minőségében alaposan ismerte tárgyát, és a szocreálból konzervatív ízlésbe átment irodalmunkban meg képzőművészetünkben ő volt az, aki elsők között kiállt a modern áramlatok mellett; mindig kisebbségben, mindig ellenzékben. Esszéi a legfrissebb európai irányzatokat mutatták be; Picassóról, Brancusiról írott könyve, e művészek hazai recepciójának élén járt; Ars poeticák a 20. században című gyűjteménye már a címben is mutatja, hogy mire vállalkozott.

Míg a Magvető Kiadóban, amelynek szerkesztője, majd irodalmi vezetője volt, az igazgató, Kardos György irodalompolitizált, addig ő igyekezett biztosítani a kiadványok magas színvonalát. A Magvető nívójának talánya az ő személyében rejlik. Tette, amíg tehette; amíg a nómenklatúrának szüksége volt rá ezen a poszton. Elhetetlenülvén a hetvenes években a Móra Kiadóhoz ment át, ahol is Kormos István utódaként tehetséges fiatal írókat juttatott nyilvánossághoz. Ezért kapta a rendszerváltás hajnalán, a nyolcvanas évek legvégén József Attila-díját. Még ugyanebben az esztendőben a nálunk szimbolikus értékű, Holnap néven magánkiadót alapított, ahol végre – szűk néhány esztendőn át – megvalósíthatta avantgárd irányzatokra építő művészetpolitikáját. Ekkor állította össze utolsó könyvét is, címe szintén szimbolikus: Örök törvény – új világ.

Ám ez az új világ sem tudott csodákat tenni, experimentális törekv[...] támogatni, ízlést változtatni.

A modern Európa és a kor[...] magyar olvasói ízlés antagoniz[...] metszőpontjában állt és csak[...] életében – mai Don Quijote – tiszteleremeltő volt és csak[...] telen.

LU[...]

(Füri) Sík József

Szépm. Muz.

Táj, pasit.

Sík József, füri

M. Abonyi A:

Fiatal képrm-ek kiállítása.

Népszava

1945 máj. 31.

Ürk. 19

MÜEMLÉKEK ORSZÁG

Az esztergomi áll.s.közs. Szen

345/1922-23. sz.

M Ű E M L É K E K O R S Z

A budapestvidéki t
sz. leirata értelmében
r e megrendelem " A vis
A mai postával bek
jegyzék kiséretében /az

Sík Csaba

3223.
Moore, Henry
Henry Moore on sculpture (magyar)
A szobrászatról / Henry Moore ; [az utószót Sík Csaba írta] ; [ford. Mándy Stefánia]. – [Bp.] : Helikon, 1985. – 134 p. : ill. ; 25 cm
Eredeti cím: Henry Moore on sculpture. – Bibliogr.: p. 127-129. –
Példányszám: 9000
ISBN 963 207 860 8 kötött : 130,- Ft
73(420)Moore, H.

SIK SÁNDOR PÁZMÁNY-KÖNYVE

Irta JANCSÓ ELEMÉR

Vannak tudományos és művészeti alkotások, amelyek írójuk és tudományszakuk történetében multat lezáró, jövőbe mutató határkövek. Ilyen ritka és mély élménytadó, megállásra kényszerítő alkotás Sik Sándor Pázmány-könyve. Aki ezt a hatalmas, csaknem félezer oldalas munkát elolvassa, nem csupán a köztudatban élő Pázmányról alkot majd magának más képet, hanem e könyv multat szemlélő új látásmódján át szempontjaiban is gazdagodni fog. Sik Sándor Pázmánya életének ötvenedik évében jelent meg, a szakkiritika méltán főművének tekinti. A tudósok életében nem az évek száma jelent határt, hanem az elvégzett munka nagysága és mélysége. Sik Sándor tudósi pályáján a Pázmány-könyv az a legmagasabb pont, ahonnan hátratekintve egy munkában eltöltött élet gazdagsága tárul elénk, előre nézve pedig a még megszületésre váró nagy alkotások lehetősége. Az irodalomtörténetben éppúgy, mint a történettudomány bármely ágában, vannak kérdések, amelyek hosszú időn át várnak feldolgozóra, kérdések, melyeknek megoldását néha az adatok hiánya, a rendelkezésre álló történeti anyag szerény lehetőségei teszik lehetetlenné, máskor viszont éppen az anyag és a szempontok bősége nehezíti meg. De megakadályozza még a tisztánlátást a köztudatba begyökerezett téves fogalmak ereje is. Ilyenkor a téma nagysága, a sokfelé ágazó és ellentétes szempontok béklyozzák le a tudósi szándékot, gördítenek akadályt a tisztánlátás elé. De változnak a tudomány módszerei is. A németek és a franciák minden században többször is kénytelenek újraértékelni irodalmuk multját. Minden később jelentkező szellemi áramlat a régieket új gondolatokkal gazdagítja. A nagy írókról alkotott kép így válik egyre tisztábbá és teljesebbé. A Pázmány-probléma megoldásánál nagy nehézség a szenvedélyeket felkorbácsoló kor tárgyilagos megértése. Sem katolikus, sem protestáns részről nem tudták előítéletmentesen vizsgálat tárgyává tenni a nagy hittérítő egyéniségét, irodalmi és történeti szerepét. A feldolgozást megnehezítette Pázmány sokirányu munkássága is. A tett embere mellett ott látjuk a szónokot, a hittérítőt, a keresztyénség és a magyarság védőjét és a stílusformáló művészt. Ezek mindmegannyi részletkérdések, melyeket helyesen csak az egész szempontjából lehet megérteni. Pázmány gazdag és sokoldalu egyénisége mindmegannyi széles kapu, ahonnan a kitekintő szem sokféle irányban tévedhet el. A tárgyilagos tudósi munka mellett itt megértő szeretet is szükséges és fontos a katolikum tiszta és ellentétes érzésektől mentes felfogása is. Sik Sándorban mindez megvolt. Ezért köszönhetjük neki az első teljes és művészi Pázmány-feldolgozást. Sik egyéniségében a művész ihlete sikeresen egyesül az irodalomtörténész tárgyilagosságával, de a Pázmány-könyv megírásához hosszú út vezetett. Sik Sándor ötven éve volt az az előkészítő iskola, amelyben építő szellemű történetszemlélete kialakult.

Sik első érdeklődési területe a szépirodalom volt. Mint költő akkor lépett fel, amidőn magyar katolikus irodalomról és liráról még beszélni sem lehetett. Első verskötete a *Szemben a nappal* 1910-ben jelent meg, a modern magyar líra virágkorában, a legutolsó, a *Magángos virrasztó* 1936-ban. Verskötetei mondanivalóinak gazdag élményszerűségét árulják el. De a líra mellett elbeszéléseket és drámákat is ir. 1921-ben *Hét szép história* címen novellákat jelentet meg, 1916-ban pedig *Ébredés* címen drámát ír, majd néhány értékes történeti drámával: *Salamon király gyűrűjével*, s Zrinyi és Szent István életét feldolgozó darabjaival arat sikert. Az író Sik Sándor költészetét a modern magyar

Pásztortűz 1940. ápr. 22.

irodalom szelleme ihlette és irányította, de ő Ady lírai forradalmát a katolikus világszemlélettel akarja összeegyeztetni. Ezért fordul figyelme már legelső irodalomtörténeti tanulmányában a mult század első katolikus irányu költője: Mindszenthy Gedeon ismeretlen élete felé. Mindszenthy elfelejtett és kevéssé ismert munkásságában látja Sik az utolsó ötven év katolikus lírájának előkészítőjét.

A szépirodalom és a tudomány mellett Sik munkásságának harmadik területe a közélet volt. Miként írói működésében, úgy ezen a téren is a modern eszméket az építő magyarság életszemléletével akarja összeegyeztetni. A háború utáni cselekvő magyar ifjúság kialakításában oroszlánrésze van. A magyar cserkészet nyugateurópai színvonalra emelésében szintén övé a főérdem. Mindezt Sik Sándor önzetlenül és észrevétlenül tette, távol a közéleti fórumok zajától. Írói és emberi egyénisége igy vált a háború utáni Magyarország szellemi életének egyik legjellegzetesebb és legmaradandóbb értékévé.

Sik Sándor írói, tudósi és közéleti szerepének bemutatása Pázmányról irt művének megértése szempontjából volt szükséges. A katolikumon kívül is Sik életének minden útja Pázmányhoz vezetett. A nemzeti élet megújhodása az ellentétes eszmék között vergődő korszakban a nagy hittérítő alakját idézi fel előtte, de a közélet, az irodalom és a tudomány ugyancsak az európai tekintetű és magyar gyökerű Pázmányhoz vezeti. A cselekvő nemzedéki akarat igy egyesül nála a tudós építő szándékával és a modern ihletésü művész gazdag emberismeretével. Igy és csakis ezen az uton válhatott Sik Sándor könyve nem csupán irodalomtörténeti értékkel bíró művé, hanem bizonyságtevő alkotássá is. Sik a pozitivista és a szellemtörténeti iskola módszertani harcában egyezkedő álláspontot foglal el. Átveszi az előző kor tudományos irányának alaposságát, gazdag adatgyüjtését, de szaktudománya régi fegyverzetét újakkal bővíti. A szellemtörténészektől elsajátítja a holt anyag életrekeltésének művészetét és nemcsak lát, de sikerrel láttat is. Pázmány-könyvének módszertani előkészítésében döntő szerepe van hatalmas Ady-, Gárdonyi- és Prohászka-tanulmánykötetének. Itt már az egyeztető irány összes előnyeit látjuk. Szereti a bőséges idézeteket, de az írók megszólaltatásában mindig magasabb szellemtörténeti szempontok vezetik. Jól és helyesen idézni csak ihletett művész és a tárgyát alaposan ismerő tudós képes. Ugyanez az idézet helytelenül használva a szellem legellentétesebb kapuit nyithatja ki vagy zárhatja örökre be az olvasó előtt. Itt is az ellentétes kor érdekii éppúgy, mint Pázmány-könyvében. „Ezt a negyedszázadot — írja a XX. század első évtizedeiről Sik — saját arccal bíró, lezárt és nagyjelentőségü irodalmi korszaknak kell tekintenünk. Saját arcu, mert az előző korszaktól különbözik, lezárt, befejezett, mert a mondanivalóit megvalósította." Ez az ellentétes világokat megértő és összeegyeztető szellem hozza összse ugyanazon könyv lapjain Gárdonyit, Prohászkát és Adyt. Ezeket az egymástól „emberileg és művészileg egyaránt olyan távolban élő" magyar zseniket.

Sik Sándor Pázmánya ezt a már alkalmazott irodalomtörténeti módszert valósítja meg tökéletes sikerrel. Könyve, mint ő maga mondja, nem akar más lenni, mint „irodalomtörténetirásunk régi kötelességének leróvása". Célja az, hogy megelevenitse Pázmányt, az embert, elénk vázolja a kort, a környezetet és itt éreztesse az időn és a téren uralkodó nagy eszméket. A történetírói tárgyilagosság elvét megvalósítva, teljesen háttérben marad mondanivalói mögött. Az olvasó csak Pázmány szavait hallja, a nagy nemzetnevelő alakját látja és előtte lepereg egy győzelmekben és bukásokban gazdag kor színes filmje. Nem az író Sik áll az előtérben, hanem Pázmány, akinek a műveiből bőségesen idéz, mert szerinte „jól idézni, a költőt magyarázó esztétikus egyik fő feladata." Az irodalomtörténész kötelessége „a géniuszt szolgálni, az embereket a költő értésére, élvezésére, szeretésére segíteni". Sik főfeladatának azt tartja, hogy az írói alkotást a költő egyéniségéből ma-

gyarázza meg. Ezért állítja elsősorban az embert elénk. Ez a szempont uralkodik egész művén, amidőn hittudományi munkáiról, stílusáról és képzeletéről beszélve az idézett szavak mögött mindig a nagy kardinális harcos alakja jelenik meg. Csakis így tudjuk megérteni azt a férfit és azt a kort, melyben csak a hit ügye érdekelte az embereket. Ennek a kornak a fiai nem ismertek félutat, fél megoldást, „szavuk dörgő igen és csattanó nem. Semmi sincsen távolabb tőlük, mint a langyos beszéd és a szépítő édeskedés, de aki a lelkükbe néz, tiszteletet tanul és szeretetre gerjed." Ezért „az elfogultak és a közönyösök számára Pázmánynak nincsen mondanivalója". Ezzel a művészi módszerrel jelenteti meg előttünk Pázmányt mint gyermeket, bemutatja az akkori Várad szellemi életét és azokat a forrásokat, amelyekből itt és élete többi nagy állomáshelyein merített. Igy például a váradi évek tárgyalásánál a híres jezsuita tudós Possevino alakját vetíti elénk, a kolozsvári diák rajzában az akkori Erdély szellemi életébe vezet be. Ezután a krakkói noviciátus korszaka jön, majd a bécsi filozófiai tanulmányok ideje, mindmegannyi új állomása Pázmány lelki és szellemi kialakulásának. A római teológus rajzában előttünk áll az akkori Róma társadalmi és szellemi élete. A fiatal Pázmány azokban az években tartózkodik az örök városban, amidőn a Szent Péter-templom kupolájának az építését befejezték. Igy kíséri végig Pázmány nagyszerű pályáját Sik Sándor, mindenütt megrajzolva a szellemi háttért, a harcok és győzelmek biztató és felemelő útján. Rendkívül érdekes Pázmány politikai pályafutásának bemutatása is. Pázmány mint császári követ európai fontosságu küldetésben tárgyal a pápával, de terveit nem koronázza siker. „Életének ez a legnagyobb csalódása végképpen megerősítette abban a reális magyar, illetve erdélyi politikában, amelyik a Rákóczyval való bizalmas viszonyához vezetett".

Rendkívül érdekes Pázmány nyelvének és irodalomtörténeti jelentőségének magyarázata is. Hivatkozik Sik Brunetière-re, aki szerint a francia próza kristálytiszta nyelve és szabatossága a középkor skolasztikus századainak önfegyelmező erejéből fakad. Pázmány nyelve is fegyelmezett lelkéből és gondolkodásából magyarázható. Ez az érzelmeken felülemelkedő vasakarat szab kereteket a képzeletnek, a mondanivalónak és a kifejezési eszközöknek. Ezért a barokk hatását nem tartja olyan fontosnak mint Horváth János. A régi iskola részletigazságaival szemben a teljes igazság feltárását hangsúlyozza. Pázmány lelki rokonait keresve mondja ki végső ítéletét, amely páratlan tárgyilagosságra és csalhatatlan érzékre vall: „Azt hiszem, Pázmány közelebb áll Rabelais-hoz mint Bossuet-hez, közelebb Lutherhez, mint Bellarminhez, közelebb Shakespearehez mint Cicerohoz, ha pedig rokonait keressük a kortársaknál, főleg Telegdin és a két magyar biblián kívül elsősorban Mikes szelid prózája csendül fel benne." „Az újabb magyar prózastílus, a nyelvújítás finomító és gyengítő langyos áramlata, oly messze kerül Pázmánytól. Leggyökeresebben rokonának az elválasztó világok ellenére is Szabó Dezső prózáját érzem".

Pázmány Péter

Sik Sándor Pázmány-könyve azok közé a háború után megjelent ritka művek közé tartozik, amelyek a szó legnemesebb értelemben vett építőmunkák. Ezeket nemcsak tisztelnünk, de olvasnunk és szeretnünk is kell. A Pázmány-könyv a művész és tudós Sik életének főműve. Célját teljesen elérte, a magyar szellemtörténet régi mulasztását pótolta. Nemcsak Pázmány alakját hozta közelebb hozzánk, de egyúttal példát is adott, hogy hogyan lehet a legnehezebb tudományos feladatokkal is sikerrel megküzdeni. Az élete és munkássága delén álló Sik Sándor könyve eseménye a magyar tudományos életnek, hangtalan és egyszerű ünnepe a magyar tudományosságnak, amelyben mi erdélyiek is részt kérünk. Aki Sik könyvét elolvassa, azzal az őszinte érzéssel teszi magáévá mondanivalóit, hogy ezzel a munkájával Sik Sándor a legnagyobb magyar irodalomtörténészek közé emelkedett.

JÉKELY ZOLTÁN KÉT VERSE

KÓBORLÁS ITÁLIÁBAN

Jártam eltünt légiók nyomában,
mászkáltam porló templom-falakon;
kóstoltam kömadonnák csorba kútját,
melyből zarándok hörpintett s barom.
Láttam romot, mely kék tengerbe vész el
s kis piacon visszhangzott énekem,
hol kölykök ültek meztelen fenékkel
kétezeréves nagy sírköveken.

Láttam Giotto nyájának unokáit,
rágták az Arno-menti szép füvet,
s egyszer-kétszer eljutottam odáig,
hogy csókot dobtak rám toszkán szüzek.
Láttam narancsfát s gondoltam Mignonra,
kinek e hon volt álom-vigasza,
s mégis sóhajtoztam honvágy-kínomban:
„csak meg ne haljak itt. Haza, haza!"

CSILLAG-ÁHITAT

Lehetnek tán szebbek őnála s jobbak,
én meg szeretném örökíteni.
Így mutatom meg hát a csillagoknak:
— Nézzétek meg, mindenség fényei!
Csillagtörvényes új hitem papnője,
szeme tükrében messzi sugarak,
s amint a Vénuszra mutat előre,
szobor-keze az égbolthoz tapad.
(Törékeny női kéz az égre tartva,
kicsi tenyér, mely bolygókat takar
s a képletek rendjét is megzavarja —
van-é a földön nagyobb diadal?)

S nézzétek arcát, im felétek ámul
s régóta sejtett rendszerért repes,
az örökös mulandóság honából
könnyezve kémleli a Véglegest.
Hát nem jeleztek? Perceink varázsa,
e roppant érzés addig nem hatol?
(Te nő vagy, bár te hidd, hogy valahol
e bús életnek lesz víg folytatása!)

Vasárnap egyházi zenéje

A belvárosi főplébániatemplom énekkara vasárnap d. e. 10 órakor Berg Ottó vezényletével Cannicciari: Missa in A. Palestrina: Meditabort adja elő. A 12 órai kismisén bemutatásra kerül Rheinberger: Kyrie. Goller: Meditabor. Palestrina: O crux Ave. Bárdos: Fiam Jézus. Orgonál Berg Ottó. — A Szen. István Bazilika énekkara d. e. 10 órakor Harmath Artur vezetésével Josquin de Pres: Missa „Pange lingua"-ját adja elő offertóriumra Palestrina: Meditabor. Mise végén Kertész: Keservesen siratja Mária. A több változó rész gregorián korális. A 12 órai szentmisén a VII. kerületi M. Kir. Állam. Tanítónőképző Intézet énekkara énekel. Korális dallamok. Orgonál Hidas János. — A terézvárosi templom énekkara d. e. 10 órakor Kemenes Frigyes vezényletével Rheinberger: C-dur miséjét adja elő. A változó miserészek Goller offertóriumának kivételével gregorián korálisok — a királyi udvar. és várplébánia templomban d. e. 11 órakor a székesfővárosi árvaházak gyermekkórusa Budinszky Géza vezetésével énekel, a szólórészt Kiss Zoltán énekli. Orgonál Szenthegyi István. Magyar egyházi énekek. A mise közben Oetler György pécsi kamarás plébános mond szentbeszédet. (Rádióközvetítés.) — A Szent Flóriánról elnevezett budai görög katolikus templom énekkara d. e. 9 órakor dr Totin József vezényletével népénekeket ad elő. A szentmise közben Papp György kanonok mond szentbeszédet. (Rádióközvetítés.)

Mozik műsora

ADRIA (II., Margit-krt 5/b. T.: 353—707.) **A nagy király. Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
ALKOTÁS (I., Gömbös Gyula-u. 11. T.: 355—374.) **Sziriusz. Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8 sz. ½2-kor v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
ANDRÁSSY. (Csengery-u. 39. T.: 124—127.) **Elhagyatva. Donparti karácsony.** (¼4 ¼6 ⅛8 v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor. Letört bilinesek.
ÁTRIUM (Margit-krt. 33. T.: 153-034.) **A láp virága** (Jávor Pál és Fényes Alice). **Magyar híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.)
BÁRDOS filmszínház (Károly-körút 3 Tel.: 422-722). **Szerelmes asszonyok. Magyar híradó** (½2, ¼4 ¼6, ⅛8.)
BAROSS. (VIII. József-körút 63. T.: 349-510.) **Elzáre kiderül.** (3 5 7 v. és ü.: 11, 1 3, ¼5 5 ¼7.)
BELVÁROSI filmszínház. (Irányi-utca 21 T.: 384—363.) **Polon az éjszakában** (¼4 ¼5, ¼7, ⅛8, v. és ü.: ½2 és ½3-kor is.)
BELVÁROSI HÍRADÓ MOZGÓ (Petőfi S.-u. 6. Tel.: 181—244.) **Havasok postása** (kultúrfilm). **Esik eső karikára** (színes rajzfilm). **Rajzos híradó Liechtensteinről. Magyar-, Ufa- és Luce-híradók.** Folytatólagos egyórás előadások 10—21 óráig.
BUDAI APOLLO (II., Csalogány-u 42—44 T.: 351-500.) **Halálos esők.** (¼4, ¼6, ⅛8. v. és ü.: ½2-kor is.)
CAPITOL (VII. Baross-tér 32. Keletipálya udvarnál. T.: 134—337.) 2. hétre prolongálva: **Bajtársak. Híradó.** (½2, ¼4, ¼6 ⅛8, v. és ü.: 11-kor is.)
DÁMJANICH MOZGÓ (VII., Damjanich-u. 1. T.: 452—644.) **A nagy király. Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
DEÁK (DÉCSI) filmszínház (Teréz-körút 28. T.: 121-343, 125-952) **Fehér emberek.** (Tasnády, Jávor Pál). **Híradó.** (½2, ¼4, ¼6, ⅛8.)
DUNA MOZGÓ (V., Hollán-u. 37. T.: 111-994.) **A nőnek mindig igaza van. Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: ½2-kor is.)
FORUM filmszínház (IV. Kossuth Lajos-u 18 T.: 189-543.) **Harmadik hétre prol.: Lezárt ajkak. Híradó.** (¼4, ¼6 ⅛8, v. és ü.: 11-kor is.)
GLÓRIA (XIV., Thököly út 56 T.: 427-521.) **Éjfélre kiderül. Premier Ufa híradó.** (¼4 ¼6, ⅛8. v. és ü.: ½2-kor is.)
HÍRADÓ filmszínház (Erzsébet-körút 13 T.: 222—499.) **Palócvirág** (Tolnai Klári). **Megmentett műkincsek** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Liechtensteinről. Magyar-, Ufa- és Luce-híradók.** Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig.
HOMEROS MOZGÓ (XIV. Hermina-út 7 T.: 496-178.) **Moszkva—Sanghai. Donparti karácsony.** (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: ½2-től.)
JÓZSEFVÁROSI (VIII. Kálvária-tér 7 Tel.: 131—316.) **Kacagó tavasz. Stan és Pan vígjátéka. Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.)
KAMARA (VII., Dohány-u. 42 T.: 423-901.) Harmadik hétre prol.: **Katyi. Híradó.** (11 ½2, ¼4, ¼6, ⅛8.) Az első két előadás olcsó, a harmadik mérsékelt helyárakkal!
KASZINÓ filmszínház (Eskü-út 1. Telefon: 185—329, 383—102.) **A láp virága** (Jávor). (¼4, ¼6, ⅛8, sz ½2-kor is, v. és ü. d. e. 11 és délután ¼1, ¼6, ⅛8.)
KORZÓ (IV., Váci-u. 9. T.: 132-818.) **Szerelmes asszonyok.** (Francoise Rosay, Gaby Morley). (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: 11-kor is.)
MESEVÁR (Szent István-krt. 16. T.: 114-502.) **Bengázi. Híradók.** (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: ½2-kor is.)
NEMZETI APOLLÓ (Erzsébet-körút 43. Tel.: 222—002.) **Az éjszaka lánya. Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8, sz. ½2-kor is v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
NYUGAT MOZGÓ (VI., Teréz-körút 41. T.: 121—022.) **A négy testőr. Híradó.** (¼4 ¼6, ¼8, sz. ½2-kor, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
OMNIA (József-körút és Kölcsey-u sarok.) Tel.: 130—125). **Anna Mária.** Prol. 5. hétre. **Híradók.** (¼4, ¼6, ⅛8, sz. ½2-kor is, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
PEST-PALACE (VIII., Erzsébet-körút 8. T.: 221-222). **Egy szív megáll** (Karády.) **Híradó.** (11, ½2, ¼4, ¼6, ⅛8.)
PETŐFI MOZGÓ (VII., Rottenbiller-u. 37/b.) Tel.: 428—478.) **Fekete liliom. Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛6, v. és ü.: ½2-kor is.)
RÁDIUS (VI., Nagymező-u. 22—24. Telefon: 122—098, 120—564.) Második hétre prol. **A négyarcú asszony** (Francoise Rosay). **Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: d. e. 11. d. u. ¼4, ¼6, ⅛8.)
SCALA filmszínház (Teréz-körút T.: 114-411.) **Családunk szégyene.** Bohózat. (Goll. Vaszary, Turay, Mály.) (¼4, ¼6, ⅛8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.)
SZÉKELY MOZGÓ (VII., Erzsébet-körút 26. T.: 226—425.) **Cafe de Paris. Híradó.** 2-ik hétre prolongálva! (11, ½2, ¼4, ¼6, ⅛8.)
SZITTYA-CITY MOZI (V., Vilmos cs.-út 36/38. T.: 111-140) **A láp virága** (Fényes Alice) **Magyar híradó.** (¼4 ¼6 ⅛8.)
SZIVÁRVÁNY MOZGÓ (VII., István-út 39 T.: 228-020). **Éjfélre kiderül.** (¼4, ¼6, ⅛8. v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor Matiné
TISZA MOZGÓ (VIII., Népszínház-u. 31. T.: 133—171.) **Egy éjszaka Erdélyben. Híradó** (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: ½2-kor is.)
TISZTI KASZINÓ ZÁRTKÖRŰ FILMSZÍNHÁZA. Márc. 21.: **A nőnek mindig igaza van.** — 23.: **Rombadőlt álmok.** — 25.: **Keresztúton.** — 28.: **A barátnőm.** — 30.: **Utolsó pillanat.** (¼5 ⅛7.)
TOLDI RIALTÓ (VII., Rákóczi-út. T.: 224-443.) **Éjfélre kiderül. Híradók.** (10. ¾12, ½2, ¼4, ¼6, ⅛8, v. 11, 1, 3. 5, ⅛8.)
TURÁN (VI., Nagymező-utca 21. T.: 120-003.) **Éjfélre kiderül Híradó.** (½2, ¼4, ¼6, ⅛8 és 11-kor is.)
ÚJBUDA (XI., Horthy Miklós-út 64. T.: 268—999.) **A nőnek mindig igaza van. Híradó.** (¼4, ¼6, ⅛8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

Uj magyar esztétika

Sik Sándort, a természet halk szavú énekesét, Krisztus heroldját, Szűz Mária trubadurját, régtől fogva szívébe zárta a költészetkedvelő magyar olvasóközönség. Sik Sándor nagyértékű, eredeti, a maga útjain járó irodalomtudós, akinek Pázmány-monográfiája e műfaj első közé tartozik. Mint elbeszélő és drámaíró komoly és értékes sikerek koszorúsa. Fiatalon lett egyetemi tanár és éppily fiatalon vált be, mint a nálánál alig fiatalabb diákok mentora, barátja és lelki atyja. Évtizedeken át egyik vezetője volt a cserkészségnek, a fiúkkal vándorolt, úszott, fagyoskodott, sütött, főzött. És ezen a réven is tekintélyes és áldásos szerepe volt a magyar nemzetnevelésben.

Ily sokoldalú tevékenység azt a látszatot kelthette volna Sik Sándor ismerőseiben, kartársaiban és barátaiban, hogy pályájának vonala végleg meg van rajzolva, noha az ő ilde csodálatos fiatalsága mellett arra nem gondolt senki és nem is gondolhatott, hogy ez a pálya be van fejezve, vagy csak közelednek is alkonyatához. De amit Sik Sándor most elénk tár, az talán még legbizalmasabb híveit is meg fogja lepni. Egy új Sik Sándor jelentkezik, a sokarcú, százfelé érdeklődő sok műhelyben egyszerre szerénykedő Sik Sándortól egészen eltérő három kötetben, csaknem ezer lap terjedelemben, kiadta *Esztétikáját* egy zárt, rendszeres, a szakszerűség minden hitelességével megerősített filozófiai munkát, amely irodalmunknak és tudományosságunknak a mostaninál virágzóbb korszakaiban is méltó feltűnést keltett volna.

Hogy egy ezeroldalas

filozófiai munka tartalmáról csak megközelítő képet is adjunk egy ujságcikk keretében, arról eleve le kell mondanunk. A legcélirányosabbnak véljük, ha ezt az esztétikát egészben úgy fogjuk fel, mint *esztétikumot*, mint művészi alkotást melynek egészét, koncepcióját, alaprajzát és fölépítményét megcsodáljuk, részleteit gyönyörködve és gazdag okulással szemléljük. Örvendünk, ha e részletek között ismerősökre találunk. Még jobban örvendünk, ha tudós kalauzunk jóvoltából a régi gondolatokat tovább szőhetjük, tudásunkat kiegészíthetjük, tájékozódásunk számára a szépség és művészet birodalmában új ösvényeket találunk.

Sik Sándor művéhez írt előszavában azt vallja magáról, hogy ő nem mesterségbeli bölcselő és hozzáfűzi a kérdést: hogyan mer megszólalni az amatőr a professzionisták között? De a kérdésre ő maga adja meg a találó feleletet: mint tudatos művészember szeret a maga mesterségéről nyilatkozni, akár élőszóval akár írásban. Így szerezte meg a jogot arra, hogy hozzászóljon a művészet legfontosabb problémáihoz. Mi pedig megtoldjuk Sik Sándor vallomását ezzel: a szerző több mint szerzetesi szerénységgel nevezi magát amatőrnek. A legkényesebb igényű szakember sem fog egyetlen mondatában sem megakadni az állítólagos dilettanitzmuson. Logikája imponáló, rendszeressége hiányt lan, következtetései mindig helyt állók. Terminológiája teljesen fedi a fogalmakat és kimeríti a tárgyat. Világosan gondolkodik, tehát világosan ír (már Schopenhauer gyanúsaknak találta azokat a filozófusokat, akik az „Odi profanum vulgus" örve alatt homályosak és érthetetlenek). Némely fejezetben fiatalos lendület és frisseség lepi meg kellemesen az olvasót. Bőségesen citál, nemcsak a filozófusokból és esztétikusokból, hanem a költőkből is. De ha Montague Essay-t olvassuk azokban is rengeteg idézetre akadunk. Schopenhauer és Nietzsche szintén szerették egy-egy frappáns idézettel megvilágítani gondolataikat. Sik Sándor Esztétikája maga is *esztétikum*, művészi alkotás. Gyönyörködjünk benne és tanuljunk belőle, mint a műalkotásokból, amelyek egyszerre foglalkoztatják értelmünket, érzéseinket, akaratunkat.

Tudvalévő, hogy minden filozófiai diszciplina, akár akarja, akár nem, akár bevallja, akár nem, metafizikába torkollik. Még a metafizika elszánt ellenségének filozófiája is. Sik Sándor Esztétikája a *philosophia peremmis*-en épült, azon a skolasztikus filozófián, amely Aquinói Szent Tamás örökéletű műve. Mint katolikus pap és katolikus tudós más alapra nem is építhette fel nagy gondolatrendszerét. Az esztétikai elmélkedésnek legfőbb és végső hivatását, rendeltetését abban látja, hogy az embert eligazítja az *Absolutum* felé, kézenfogva vezeti el a tengerpartig, ott elereszti kezét és egy alig észrevehető finom kézmozdulattal kimutat a partitalan végtelenbe. A tudomány itt már elnémul és az Istenség megérzése veszi át a szót.

Schopenhauer

abban látta a művészet nemesi levelét, hogy alkotásai feleslegesek, nem hasznosak, a mindennapi élet céljaira nem alkalmazhatók. Nem lehet őket megenni, nem lehet velük ruházkodni, sem takarózni. Hivatásuk az, hogy a közrendű igények fölé emelkedő világ kényesebb követeléseit elégítsék ki. Sik Sándor is úgy látja, hogy az esztétika tárgya a valóság világától elütő külön világ, amely saját törvényei szerint igazodik. Ezeket a törvényeket az alkotó művész megérti, mert megérzi. Az elmélet embere csak megsejti, durva és ki nem elégítő szavak és fogalmak burkába takarja. És mégis munkája megéri a faradságot, mert ha „fogékony lélekkel, tiszta szándékkal és becsületes munkával dolgozik", akkor ő is hozzájárul ahhoz a kívánatos eredményhez, hogy a gyarló teremtmény az alkotás misztériumát tudatosabban csodálja, ha már teljesen maradéktalanul meg nem értheti. Az esztétikustól két tulajdonságot követel meg hivatása: a filozófiai elmélyedésre és a művészi odaadásra való hajlamot. A filozófia más ágainak műveléséhez elegendő az elmélyedés. Az esztétikustól sokkal többet követel hivatása: a műalkotás iránt való odaadó szeretetet, azt az *Eros*-t, amelyről Platon beszél halhatatlan „Symposion"-jában.

Minden műalkotás

létrejöttében három erő működik közre. Az *értelem* (tudás, technika, rutin stb.), az *érzelem*, amely elindítja a művészi tevékenységet, de a fogantatás titokzatos villanatán túl is hatalmában tartja, ihleti, megtermékenyíti és irányítja. És végül az *akarat*, cselekvés, a munka, az erőfeszítés, a szellemi, erkölcsi és testi képességek odaadó feláldozása az alkotás érdekében. E három erőtényezőhöz azonban egy negyedik is hozzájárul, az a misztikus hatalom, amelynek homályos vagy félhomályos mivolta napjainkban minden eddiginél nagyobb mértékben izgatja és foglalkoztatja a tudományt: a *tudattalan*. Nem kétséges, hogy a tudattalannak és pedig a tudat alattinak s a tudat feletteinek, óriási szerepe van a művészi teremtés folyamatában. A költő, aki a latin nyelvben egyúttal jós is (*vates*), nem a tudatalatti, hanem a tudatfeletti világ hírhozója. Mint Isten küldöttei, a próféták és a megszállottak.

Ha az esztétika világa külön világ, hogyan viselkedjék a művész a valós világgal szemben? Különösen oly időkben, amikor ez a valós világ az egyén magánéletére és minden területre, legfőképp a szellemiekre diktátori erővel igyekszik rányomni pecsétjét? A művészet oly erő, amelynek ható voltát a legbarbárabb kormányzat is jól ismeri, tehát igyekszik a maga céljaira kiaknázni. Már most a művész ilyen korszakokban visszavonulhat-e elefántcsont tornyába, hogy ott remélhe szépségideáljainak áldozza fel termékeny erejét? Ebbe a hatalom sohasem fog belenyugodni és rá fogja kényszeríteni a művészt, hogy a maga eszközeivel a hatalom céljait szolgálja. Éppen úgy, mint a tudományt. A tudománynak ilyen természetű szolgálatba vételét a leguagyobb és legtekintélyesebb tudósok ridegen *visszautasították*. Sik Sándor, a szelídlelkű pap, szintén birkózik ezzel a gondolattal. De nyiltan kiszállani a művész és a művészetek szabadsága mellett nem akar, mert nem érzi magát narcos természetnek. Annyit mégis szükségesnek tart kijelenteni, hogy „aki elsősorban gondolatokat akar közölni, az tudományos cikket ír, nem verset. Aki elsősorban eszmét akar hirdetni, az a szószékre, a pódiumra, vagy a publicisztika emelvényére lép, nem a festőállvány elé. Akinek főcélja cselekvésre bírni nemzetét, faját, osztályát, az politikussá lesz és nem költővé". Ez a szerep, amelyet Sik Sándor a művészeknek kiutal, nem oly csillogó, nem oly közvetlenül ható, anyagilag sem olyan gyümölcsöző, mint a politikusoké; és mégis azt hisszük, hogy az igazi művészek sohasem fogják elcsábíttatni magukat arra, hogy istenadta tehetségüket a művészetenkívüli területeken és célok érdekében hasznosítsák.

A régi esztétikai

könyvekből megtanultuk, hogy a művészi alkotás három összetevőnek eredménye: *tartalom, forma, eszme*. Sik Sándornál az eszme helyét az *egység* foglalja el. A művészi alkotás legnyersebb, legkézzelfoghatóbb eleme a tartalom. A naiv néző vagy hallgató, vagy olvasó a művel szemben mindenekelőtt azt a kérdést veti fel: mit ábrázol, mit beszél el, szóval: mi a tartalma? Ez ellen akár a művész, akár az esztétikus hiába tiltakozik. A festő mondhatja: én képet festek és nem novellát. A kritikus dörögheti, hogy a drámaíró drámát írjon és ne vezércikket. Ezek orthodox követelmények. Sem annak nincs igaza, aki csak a tartalmat, sem annak, aki csak a formát tartja lényegesnek. A két elem harmóniája és egyensúlya a tökéletes műalkotás kritériuma. Tartalom és forma zárt egységben az igazi nagy művészet ismertető jele.

Mindez elméletben

nagyon szép, de a tökéletes műalkotás felette ritka. És nem kétséges, hogy éppen az a művész, akinek sikerült egy ilyen nagyszerű teljesítmény, legtöbbet kínozza önmagát kétségeivel, hibát vél látni ott is, ahol nincs és elkedvetlenedve, kijózanodva fordul el a kész alkotástól, amelyet az ihlet legboldogabb pillanata nemzett, amelyen hónapokig, talán évekig dolgozott szíve verevel. Hallgassuk csak meg, nit vall önmagáról az a klasszikusunk, aki legsűrűbben érvel a művészi tökéletesség fokáról Arany János az „Epilogus"-ban?

Bár ha engem titkos métely
Felemészt, az örök kétely,
S pályám bére
Égető, mint Nessus vére.

Vagy állítsuk szembe egymással Faustot, az örökös kutatót, aki megcsömörlött a sok ócska könyvtől és meddő tanulástól, mert belőlük egyetlen tanulságot vont le: *„Und sehe, dass wir nichts wissen können"*. (Látom, hogy semmit sem tudhatunk.) És famulusát, a zörgőcsontú, tökfejű könyvmolyt, aki azt hiszi magáról, hogy sokat tud, de még ez sem elég neki, szeretne mindent tudni. *(Zwar weiss ich viel, doch möcht ich alles wissen.)*

Értékes és sokban újszerű az, amit Sik Sándor a *természeti szépről* mond. Már a Sokrates előtti bölcselők a harmónia remekének érezték a világegyetemet. És Phytagoras érzékeny hallása vagy talán inkább költői lelke elbűvölten élvezte a *szférák zenéjét*. Aki hisz Istenben, az a világot Isten művészi alkotásának érzi. És az fel fogja fedezni benne a tartalom, a forma és az egység szentháromságát, úgy, mint egy tragédiában vagy egy monumentális épületben. Vannak esztétikusok, akik el akarják vitatni a természettől az esztétikai jelleget, akik meddő dialektikus mesterkedéssel igyekeznek megfosztani a természetet a szépség hierarchiájában elfoglalt előkelő rangjától. Képtelen erőlködés! Sohasem fogom elhinni, hogy aki közömbös lélekkel áll meg az Alpesek égbenyuló ormai alatt, élvezni és méltányolni tudja Segantini vásznait, amelyek ezeket a hegyóriásokat mégis csak megcsonkítva és töredékesen tudják ábrázolni.

Sik Sándor

nemcsak jeles készültségű, sokat látott, sokat olvasott esztétikus, hanem okos ember is. Ez is van olyan virtus, mint amazok. Az okos Sik Sándor azt mondja: Hosszas fáradság, elmemunka, készület után felállítottam egy csomó esztétikai törvényt. De ezek a törvények csak akkor érvényesek, ha az alkotó művész, vagy a befogadó műélvező hajlandó elfogadni őket. Nincs az az elmélet, amely a művészt arra kényszeríthetné, hogy érzése és meggyőződése ellenére kövessen bármiféle törvényt. A művésznek joga van esztétikai törvényekhez ragaszkodni, de éppen úgy joga van minden esztétikai törvényt elvetni. Ez nagyon is igaz és helytálló megállapítás. A kérdés most már csak az: ha az esztétikai törvények ennyire csak elméleti értékűek, hogy úgyszólván nincs semmi szankciójuk, akkor mire volt jó az egész építményt kitervelni, megcsinálni, kívül-belül az érvek, okoskodások, szillogizmusok, analógiák ornamentikájával felékesgetni? Sik Sándor erre a kényes kérdésre ezt feleli: ha az én törvényeim belső alkati jellegűek és a műalkotás természetéből folynak, akkor a művész követni fogja őket, néha akarata ellenére is, legtöbbször pedig úgy, hogy nem is tud róluk. Viszont az esztétika, ha egyébre nem, arra mindig jó lesz, hogy a műélvezőben ezeket a törvényszerűségeket *tudatosítsa*. Nem hisszük, hogy egy Michelangelo, egy Lionardo da Vinci, egy Shakespeare vagy egy Cervantes sokat tanultak volna a legelmésebb és legkorszerűbb esztétikából is. Még kevésbbé egy Petőfi, akinek lánglelke fellázadt minden kívülről jövő utasítás vagy befolyásolás ellen. Vagy mondjuk egy Van Gogh, aki életének jókora részét tébolydában töltötte és ott alkotta meg megrázó hatású vásznait. Éppen ez a Van Gogh vallotta magáról: „Legfőbb vágyam, hogy megtanuljak oly *hibásan festeni*, a valóságnak olyan átalakításával, hogy hazugság legyen belőle, amely azonban *igazabb a szószerinti valóságnál*."

Sok becses

gondolatkincset lehetne még meríteni Sik Sándor három kötetéből, csak volna hozzá időnk és terünk. Mert bízvást állítom, hogy alig van a művészi alkotásnak és élvezetnek olyan problémája, amelyet ez a nagyarányú munka meg ne ragadna, ki ne fejtene, megoldáshoz közelebb ne hozna. Egy szóval sem mondjuk, hogy a problémák megoldását is megtaláljuk a munkában. A megoldás nem a gyarló ember, nem az elmúlásra ítélt kreatúra feladata, hanem az örök égi hatalomé. Íme, itt van a művészi tehetség problémája. Honnan jön, mik az alkotó elemei, milyen környezetben virágzik vagy sorvad el? Ki adja? Az, aki mindeneket ad, az égi kegyet. A tehetség — *karizma*.

Sik Sándor monumentális művét a háromszáz éves magyar piarista rendnek ajánlotta. Sik Sándor mindig büszke volt arra, hogy e kitűnő tanítórendnek tagja lehet.

— nk —

Klárinak

Ki mondaná meg, hogy a tavasz hol van,
míg zúg a hóvihar s az ablakomban
két kis veréb didereg éhesen?

Hát itt benn, a szivemben. És azoknak
szivében, akik az utcán mozognak,
csak szólítsuk meg őket, édesem:

kinyílik ajkuk és belőle zúdul,
miket szétfújt a rég elült szél rúlul,
barackvirág, liliom, nőszirom.

Fejükből hány kert göngyölödik! Ugrál
a havon is szép fénye. Ők maguk már
nem oly üdék: legtöbbjük őszi rom.

Önélkülük mindez virulna vajjon?
Igazság volna hát, hogy meg ne haljon
egy sem, de mint a tavaszt őrzi ő,

őrizze a tavasz is hű vitézét
s ne hagyja, végül hogy szívét kitépjék
a gyorsuló gondok s a bősz idő.

Devecseri Gábor

Színházi hírek

Az „Északiak" operaházi bemutatója

Gé-as-cé-dé, aztán a kitartott gé fölött megint az asz-cé-dé s ez a négy hangból álló képlet ismétlődik újra meg újra mind jobban és jobban erőre kapva az Operaházban csütörtökön bemutatott „Északiak" bevezető taktusaiban, mintha valaki olyaténképpen kezdene improvizálni, hogy a jellegzetes finn népi hangszerre, a kantelére gondolva engedné szárnyra fantáziáját. A makacs motívum fölé dallam kerül s a mélabús folklor melódia, a lassú mozgás, a komor színezés, az egyre tömörebbé váló hangzás s a mindenek között kitartó ostinato adja meg a rövid preludizálásban az opera alaphangulatát. Így indul „lento maestoso" Leevi Madetoja muzsikája s a zene különös légköre jelzi, hogy messze kerültünk a jólismert hazai tájaktól s ha rokonvonásokat árul is el egy-egy dörös jellegű pentaton hajlamú fordulat, messze északon, Pohjanmaa földjén járunk, ahol hallgatag, zárkózott, a képzelet sötétebb képein borongó olyan lakosok élnek, akik szótlanul képesek tűrni, de ha csordultig a pohár, a harag és gyűlölet féktelenül tör ki s ilyenkor „az emberek nem féltik az életüket, de a másét sem kímélik..."

Madetoja „Pohjalaisia" című operájában a finn nemzet egy részének, azoknak a Pohjanmaabelieknek életét viszi színpadra, akik később, az 1918. évi fölkelés alkalmából először fogtak fegyvert, hogy az idegen erőszak jármát lerázzák. Olyan eljárás ez, mintha valaki nálunk a somogyiakról, a palócokról vagy a székelyekről írna egy darabot s az így bemutatott keresztmetszetben tüntetné föl népünk vonásait. Amikor Madetoja egy kemény és szívós, de virtusra mindig kész finn törzs életét önti hangokba, annak a honszeretetnek is emelkedett kifejezését nyujtja, mely a sorsdöntő órákban a finnek szabadítója lett. A korbácshoz nyúlni nem restelő cári rendőrbiztos és a törvényt tisztelő, de igazságtalanságot és megaláztatást nem tűrő finn ifjú halálosvégű összekoccanása a darab magja. A zsarnokságot és az önkényt nem tűrő önérzetes fajta szabadsághimnusza tehát ez az opera s a lassú méltósággal hömpölygő kompozíció tánccal is színezett életképszerű részletei között nagyobb szerepet kapnak a mi virtuskodó legényeinkhez hasonló „garázdák", látjuk a finn nép életerejének legszörnyűbb aláásója gyanánt a darab időpontjában még nagy pusztítást végző alkoholizmust, de hangot kap a világi örömöt megvető „megtértek" pietizmusa is. A komponista a legjobbat akarja nyujtani s evégből sokfelé orientálódik. Képzeletét Wagner csakúgy megihleti, mint Brahms, Csajkovszki, D'Albert, Puccini, hogy csak a főbbeket említsük. A finn népi lélek sajátos gondolatkincse és szokatlan szólásmodora termékenyíti meg más oldalon Madetoja fantáziáját. Aki államáradatot vagy különösebb változatosságot keres itt, az csalódni fog. A film népi zenében, bár a 6/8 és 3/4 szintén megtalálható, általában a páros ütem uralkodik s az „Északiak"-at is bizonyos ritmikus és ütembeli monotónia jellemzi s hangszerelése sem nyujt sok változatosságot. A muzsikának azonban van zamata, légköre, egészsége és életereje. A hosszú orgonapontok felett a népdalok regiszterei hangzanak s a hangszerelés kitűnő. Bár harmóniailag sincs semmi kirívó modernség az „Északiak" tempós menetében, egyszeri hallásra nem igen lehet a mélyére hatolni s azért nem szabad a közönségnek elhamarkodnia ítéletét.

Operaházunk nagyon helyesen tette, hogy megismertetett ezzel a színvonalas finn operával. Régi tartozásunknak tett a bemutatóval eleget. Reméljük, hogy ezt a lépést továbbiak követik a szimfónikus zene és a kóruskultusz terén is, hiszen oly kevés, amit északi testvéreinkért tettünk, az igaz, hogy önmagunkért sem tettünk még eleget. Külön dícsérjük, hogy elsőrangú szereposztásban szólaltatták meg az Északiakat. A vezénylő *Berg* Ottó teljesítményének meleg elismeréssel adózunk. Örömmel látjuk, hogy szívügye ez a muzsika. Miután a mi közönségünk vérmérséklete más, mint a finneké, Berg azzal is közelebb akarja hozni az operát, hogy a kelleténél általában jóval nagyobb tempót vesz. Mivel a szélesebb hangadás hozzátartozik a mű karakteréhez, ehhez mindenképpen ragaszkodnunk kell és más módon, például a csiszoltság fokozásával lehetne az előadást vonzóbbá tenni. A szereplők között úgy játékban, mint zenei formálásban a kiválóan deklamáló délceg *Losonczy* György vezet. Meglepetés volt számunkra *Dósa* Mária. Éneke és lényeget adó kifejezése egyaránt vonzó s örvendetes orgánumbeli és zenei fejlődést konstatálunk. *Rigó* Magda és remek szöveggel ékes *Röster* Endre szólamaikat kultúrával oldották meg. Kyöstit megszemélyesítő *Fodor* János kitűnő. *Laurisin* Lajos részeg jelenete túlzott naturalizmust és kevés énekművészetet érvényesít. Nem szabad elfelejteni, hogy az operában mégsem a részegség külső ábrázolásán, hanem az éneken van a hangsúly. A személyének túlzott jelentőséget tulajdonító és mindent túljátszó *Szabó* Miklós az élethű ordítozó jelenetben nyujtja a legjobbat. A vezérmotívumokat érvényesítő opera muzsikája szerint Kajsa jólelkű és vidám lelkületű öregasszony, kár volt tehát a mi kitűnő *Némethy* Elánkat túlzott realizmussal beállítani. A kihallgatási jelenetben annyira nekiiramodik, hogy ez már az érthetőség rovására megy. *Komáromy* Pál mint zord csendbiztos megfelelő szerepet kapott, hangját itt igazán nekiereszthetí s tudása javát is nyujtja alakításában. *Reményi* Sándor hálás feladatában megállja helyét. Mint írnok ízléses komikumot nyujt ifj. *Toronyi* Gyula. A beteg Koréh helyett *Maleczky* Oszkár vállalta a beugró hálátlan szerepét s ezért dícséretet érdemel. Miután az előadás kissé nyers még, reméljük, hogy a szereplők, a nekik szokatlan és nem is mindig hálás énekfeladataikat többszöri előadás után pontosabban fogják megoldani. A rendező *Rékai* Miklós beállítása tetszik s dícsérjük, hogy ízléssel működik és nem túlzottan aprólékos. Meg kell jegyeznünk, hogy a „garázda" legények szerepét félreértí. Itt nem nincstelen, rongyos, rablásra és erőszakra kész szegénylegényekről van szó, hanem forró temperamentumú, friss vérű, kalandvágyó ifjakról, akik legénykedve keresik az alkalmat az erők összemérésére. A stílusos színpadképek *Fülöp* Zoltán fantáziáját dícsérik.

Dr. Gaál Endre

---

* **Bajor Gizi** vidéki körútja során csütörtökön este a pécsi színházban játszotta híres szerepét, *A bolond Ásvayné*-t.

* **Tamás Ilonkát,** az Operaház nagynevű fiatal művésznőjét szombaton délután 3 órakor az egész művészeti világ részvételével temetik a kerepesiúti temetőben, a székesfőváros által adományozott díszsírhelyre.

* **Fellegi Teri** tart műsoronkívüli felolvasást szombaton délután a rádióban. Az előadás címe: *Dizőznek lenni...*

* **Bárczy Kató,** aki a Royal Revűszínháznak megindulása óta népszerű sztárja volt, az új műsorban nem lép színpadra. A közeljövőben egyik előkelő magánszínházunkban lép fel prózai szerepben.

Zenei hírek

* **Kamaraest.** Csütörtökön a Zeneművészeti Főiskola nagytermében egybegyült szépszámú közönség a kitűnően diszponált *Waldbauer* Imre és *Kerpely* Jenő magasrendű tolmácsolásában élvezhette *Kodály* duóját. A kiemelkedő szám különösen gyönyörű momentuma volt az első tétel. *Brahms* c-moll és *Beethoven* B-dur trióiban a kamaraművészel e két reprezentánsához *Faragó* György társult. A talentumos ifjú pianista a romantikus kedélyének megfelelő Brahms-opusz két középső tételének szép megoldásával tünt ki.

Holnap: Muzsikáló Tavasz

V 1/27 **Losonczy** vidám zenés revűje **Jegy Rózsavölgyinél,** jegyirodákban

Choppy 25 tagú Szimfonikus Jazz Hangversenye csütörtökön d. u. 5 Vigadó

Jegyek 111-111, Bérlői-tér 6. és irodák.

Ezt üzeni a szerkesztő

Békebeli öreg diák. Sajnos, nem időszerű. Eltettük a „Magyar Nemzet" múzeumába. — **B. K., Budapest, N. F., Szeged, K. K., Cegléd.** Levelük a „Magyar Nemzet" múzeumába került. — **Várdai V. Ferenc.** Fejtegetéseivel teljesen egyetért a cikkíró.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
HEGEDÜS GYULA

Napirend

SZOMBAT, 1943 MÁRCIUS 20.

Róm. kat.: B. Cs. Mór. — Görögkat.: Szab. vtk. — Protestáns: Hubert. — Ógörög 7.: Vazul.

A nap kel 5 óra 50 perckor, nyugszik 17 óra 56 perckor, a hold kel 16 óra 26 perckor, nyugszik 5 óra 21 perckor.

Hősi halottaink

Hivatalos értesítés szerint dr. vitéz *Nagy* Károly, a csornai vármegyei közkórház igazgatófőorvosa 47 éves korában a keleti harctéren hősi halált halt. Önként jelentkezett az orosz hadjárat megindulásakor és egy egészségügyi oszloppal ment ki a harctérre. Súlyos sérülése következtében halt meg egy ottani kórházban.

Vízállás

A *Duna* Regensburgnál és Aschachnál árad, másutt apad, alacsony vízállású. *A pénteki dunai vízállások:* Schärding 220 cm, 27 százalék, Passau 362 és 17, Struden 206 és 21, Krems 211 és 12, Bécs 197 és 16, ma 197 és 16, Pozsony 237 és 15, Komárom 181 és 22, Esztergom 167 és 19, Budapest 205 és 19, ma 203 és 19, Paks 192 és 18, Baja 254 és 20, Mohács 275 és 17, Bezdán 320 16, Gombos 241 és 19, Újvidék 290 cm és 22 százalék. — A *Rába* Szentgotthárdnál mínusz 63 és 2. — A *Dráva* Barcsnál 35 és 4, Drávaszabolcsnál 56 és 0. — A *Tisza* Tokajig apad, lejjebb árad, alacsony vízállású. *A pénteki tiszai vízállások:* Máramarossziget 107 és 34, Visk 82 és 15, Tekeháza 62 és 10, Tiszaújlak 116 és 10, Vásárosnamény 206 és 12, Tokaj 238 és 17, Tiszafüred 226 és 20, Szolnok 210 és 18, Csongrád 211 és 16, Szeged 275 és 17, Titel 184 és 15. — A *Szamos* Désnél mínusz 51 és 5, Szatmárnémetinél mínusz 80 és 3. — A *Bodrog* Bodrogszerdahelynél 209 és 24. — A *Sajó* Bánrévénél 30 és 15. — A *Hernád* Hidasnémetinél 6 és 9. — A *Berettyó* Margittánál mínusz 2 és 12. — A *Körösök* Csucsánál 33 és 12, Nagyváradnál mínusz 132 és 1, Békésnél mínusz 34 és 8, Gyománál mínusz 34 és 9. — A *Maros* Marosvásárhelynél mínusz 67 és 5, Makónál mínusz 2 és 7. — A *Balaton* Siófoknál 79 és 65. — A *Velencei-tó* Agárdnál 120 és 56.

A kiváló minőségű

Planta magyar tea

Kapható: **MEINL** összes fiókjaiban, minden fűszerüzletben és drogériában

Rádióhírek

BUDAPEST I. (Szombat.) **5.40:** Czen az otthon. — **6.40:** Ébresztő. Torna. — **7:** Hírek. Reggeli zene. — **10:** Hírek. — **10.10.** Sovinszky László szalonzenekara. — **11.10.** Vízjelzőszolgálat. — **11.40:** Mit készítsünk ma ebédre? (Keresztes Ferencné.) — **12:** Harangszó. Fohász. Himnusz. — **12.10:** Rádiózenekar. — **12.40:** Hírek. — **13.20:** Időjelzés, vízállásjelentés. — **13.30:** Honvédeink üzenek. — **14:** Rádiózenekar. — **14.30:** Hírek. — **14.45:** Műsorismertetés. — **15:** Árfolyamhírek. — **15.15:** Könnyű muzsika. — **16.05:** Szállítási határidők jelentősége a háborús közszállításokban. (Dr. vitéz Boda-Novy Béla.) — **16.20:** Hírek idegen nyelven. — **16.45:** Időjelzés hírek. — **17:** Fejes Teri csevegése. — **17.10:** Könnyű zene — könnyű percek. — **18.50:** Hírek. — **19.05:** Hangképek innen-onnan. — **19.50:** Zenei történetek. — **20.30:** Sólér István beszél Szegedről. — **20.50:** Cigányzene. — **21.40:** Hírek lóversenyeredmények. — **22.15:** Tánczene. — **23:** Brahms: IV. szimfónia — **23.45:** Hírek.

BUDAPEST II. 17: Tánczene. — **17.40:** A nád. (Nyári Andor.) — **18:** Magyar nóták. — **19.05:** Mezőgazdasági félóra. — **19.30.** Tánczene. — **20:** A tudomány mértékrendszere. (Dr. Korczkás Gyula.) — **20.10:** Bisztriczky Tibor hegedül. — **20.35:** A császár halála. (Wagner József.)

Berglund vendégjátékát közvetíti a rádió. A most Budapesten időző Joel *Berglund*, a kiváló svéd vendégénekes több alkalommal szerepel a M. Kir. Operaházban. A rádió az Operaház pénteki előadását, „A nürnbergi mesterdalnokok"-at, hangfelvételről vasárnap délután 18 óra 5 perckor közvetíti hallgatóinak Budapest II. műsorán.

Magyarok halálos kimenetelű gépkocsiszerencsétlensége Bukarestben

Bukarestből jelenti a *Magyar Távirati Iroda:*

Tragikus kimenetelű gépkocsiszerencsétlenség történt csütörtökön az esti órákban Bukarestben. Egy gépkocsi, amelyet *Nagy* Emil magyar követségi titkár vezetett és amelyben rajta kívül még *Tarnay* István külügyminisztériumi fogalmazó, *Zseltvay* Tibor lapszerkesztő és *Nagy* Emil sofőrje ültek, a síkos úton megcsúszott és teljes erővel nekivágódott egy álló autobusznak, amelyet állóhelyéből körülbelül 10 méterre sodort el. A gépkocsit vezető Nagy Emil követségi titkár mellébe belefúródott a kormánykerék és ezenkívül a fején sérült meg súlyosan, úgyhogy röviddel kórházba szállítása után meghalt. Zseltvay bordarepedést szenvedett. Tarnay homlokán sérült meg könnyebben. A sofőr szintén igen súlyosan sebesült meg, úgyhogy életbenmaradásához nincs remény. A sebesülteket a bukaresti Filantropia-kórházban helyezték el; ugyanott halt meg Nagy Emil.

A jelentett tragikus gépkocsiszerencsétlenségnek újabb halálos áldozata van. Az esti órákban meghalt a kórházban a gépkocsi vezetője, aki az összeütközés következtében koponyaalapi törést szenvedett.

A gépkocsiszerencsétlenség másik két sérültje jól érzi magát. *Tarnay* István pénteken már elhagyta a kórházat. *Zseltvay* Tibor, aki állítólag bordarepedést szenvedett, egyelőre még a kórházban marad.

Csontvázakat találtak egy javítás alatt álló volt szerb monitoron az ujpesti téli kikötőben

Pénteken reggel jelentették a főkapitányságnak, hogy az újpesti téli kikötőben javítás alatt álló *Drva* nevű szerb monitoron három holttestet találtak. A rendőri bizottság kiment a hajóra és a következőket állapította meg:

Az 1941-i szerb hadjárat idején — mint annakidején hivatalos jelentés is beszámolt róla — az Aldunán a magyar folyami erők több ágyúlövéssel elsüllyesztették a *Drva* nevű szerb monitort, amelyen 90 főnyi legénység tartózkodott. A magyar folyamőrségnek a legénység közül tizenhetet sikerült kimenteni a vízből. A szerb hadjárat befejezése után megkezdődtek a monitor kiemelési munkálatai. Nem régen sikerült a hajót a vízből felszínre hozni. Budapestre vontatták, hogy itt kijavítsák. Amikor a hajó Dunacsév községhez ért, átvizsgálták és abban négy szerb katonaruhás csontvázra akadtak. Jegyzőkönyvet vettek fel erről, majd a hajó folytatta útját az újpesti téli kikötő felé. Most érkezett meg oda a monitor. Mielőtt a javítási munkálatokat megkezdték volna, ismét átvizsgálták tüzetesen a hajó belsejét. A gépház közelében az iszapban újabb három katonaruhás csontvázra akadtak. *Nyilvánvaló, hogy a monitoron talált halott katonák a monitor elsüllyesztésekor vesztették életüket.*

A légvédelmi elsötétítés időpontja szombaton este 8 óra

Áttérés esetén nincs fajgyalázás — mondotta ki a budapesti Ítélőtábla

A *Magyar Tudósító* jelenti: A budapesti kir. Ítélőtábla *Ottrubay*-tanácsa dr. *Lengyel* táblabíró előadása mellett rendkívül érdekes elvi álláspontot foglalt el egy fajgyalázási ügyben. A napokban tárgyalta a törvényszék zárt tárgyaláson *Neumann* Vilmos fajgyalázási bűnügyét. A nyilvánosan kihirdetett ítélet szerint nevezettet *bűnösnek* mondotta ki fajgyalázás vétségében, ezért egyévi és hathónapi börtönre ítélte. Az indokolásból kitűnően a törvényszék nem vette figyelembe azt a tényt, hogy a sértett nő a törvény életbelépése után *pár héttel áttért a zsidó vallásra és mint zsidó vallású nő* folytatta az együttélést a vádlottal. A súlyos büntetésre tekintettel, a törvényszék a vádlott azonnali letartóztatását rendelte el. Ifj. dr. *Vértes* József védő felfolyamodása folytán most tárgyalta az ügyet a budapesti kir. Ítélőtábla. A védelem annak hangoztatása mellett, hogy a zsidó hitre való áttérés folytán nincs bűncselekmény, a vádlott azonnali szabadlábrahelyezését kérte. A kir. Ítélőtábla a védelem előterjesztésének teljes egészében *helyt adott és elrendelte a vádlott azonnali szabadlábrahelyezését.* A táblai indokolás szerint, a zsidó hitre való áttérés esetén igen nehéz a vádlott magatartásában bűncselekményt felismerni, mert hiszen ha a sértett nő önmaga vonja ki magát a törvény védelme alól, akkor erkölcsi integritását ebben a vonatkozásban megsérteni nem lehet. Ilyen esetben, ha bűncselekményről egyállalában beszélni is lehet, akkor az elkövetett cselekmény alanyi és tárgyi súlya oly csekély, hogy súlyos fogházbüntetésnek, méginkább előzetes letartóztatásának helye nincs.

Ingatlanszerzési láz

Kecskemétről jelentik: Kecskemét város közigazgatási bizottságának legutóbbi ülésén több felszólaló szóvátette az ingatlanok értékében az utóbbi időben bekövetkezett nagy eltolódásokat, az erős ingatlanszerzési törekvéseket és ennek megakadályozására erélyes intézkedéseket sürgetett. Az ingatlan adásvételekre magasabb illetékek kirovását követelték, de ellenrendszabályokat kértek az ingók eladásánál is, hogy megakadályozzák a túlzott kereseti lehetőségeket. *(MTI.)*

— **Álkulcsos betörés elsötétítés idején.** Péntekre virradóra betörő járt *Démán* Imre könyvszakértő Régiposta-utca 5. számú házban lévő lakásán. A betörő, aki álkulccsal jutott be a lakásba, míg a könyvszakértő a másik szobában aludt, felfeszítette az íróasztal fiókját és magához vett abból egy kazettát, amelyben tizenötezer pengő értékű, 11 darab karkötő volt. A rendőrség megindította az ügyben a nyomozást. Tekintettel arra, hogy a betörés elsötétítés idején történt, tettesét, ha megkerül, rögtönítélő bíróság elé állítják.

Halálozás

Dr. *Pécsi* Jenő, az egri jogakadémia ny. tanára, Szabolcs vármegye tb. t. főügyésze, életének 66. évében Budapesten elhunyt. Halálával a magyar jogásztársadalmat és a közigazgatást egyaránt érzékeny veszteség érte.

Bartha Lajos m. kir. ezredes március 17-én reggel váratlanul elhunyt. Temetése pénteken délután volt a farkasréti temetőben.

Özv. *Vetseg* Istvánné szül. *Balassa* Gizella, 85 éves korában elhunyt. Temetése ma délután fél 4 órakor lesz a kerepesiúti temetőben.

Utazási engedély kell a Bánátból Szerbiába utazáshoz

A Bánát és Szerbia között sokáig szabad volt az összeköttetés és a Bánátból minden korlátozás nélkül utazhattak Szerbiába. A szerbiai részekről a Bánátba való utazáshoz ugyancsak nem kellett engedély. Legutóbb ezt az utazást egyoldalúan korlátozták, amennyiben Szerbiából csak külön engedéllyel utazhatt Bánátba. Most a korlátozást kiterjesztették és az kétoldalú lett. *A rendőrhatóság engedélye nélkül tilos bárkinek Bánátból Szerbiába utazni.*

— **Előadás a modern bűnözőről.** A Büntetőjogi Továbbképző Tanfolyam csütörtökön délután dr. *Angyal* Pál egyetemi tanár elnökletével előadóülést rendezett, amelyen dr. *Kemény* Gábor rendőrfőtanácsos, a budapesti főkapitányság bűnügyi osztályának helyettes vezetője tartott előadást a modern bűnöző típusról. Megállapította, hogy a modern bűnöző számára a bűnözés üzlet, ő maga üzletember, nem ritkán nagyvállalkozó. Érdekes megfigyelni a bűnöző elhatározásának lelki rugóit. Legfőbb ösztöne az önzés, innen ered kritikátlansága is. Elve: a lehető legkisebb áldozattal a lehető legnagyobb hasznot elérni. Számos példát említett az amerikai gengszteréletből és előadását azzal fejezte be, hogy tulajdonképpen gondolatokat kívánt ébresztení hallgatóiban, hogy az eléjük vetített képek látása belőlük is hasznos és termékeny gondolatokat ébresszenek. *(MOT.)*

A tarka műsorok »keresztapja«

Marnitz Frigyes tartja jubiláris hangversenyét március 28-án a Művelődés Házában. Ez lesz az ötvenedik Marnitz-est, mióta rendezője bevezette és meghonosította Budapesten ezeket az azóta hallatlanul népszerűvé vált műsorokat. Az első koncert tangóharmonika hangverseny volt s ebből alakult ki a műfaj, amely szerencsés kézzel váltogatja a zenét, a táncot, a humort és a művészi számokat. A jubiláris koncert nyilván méltó lesz rendezőjének és „keresztapjának" hírnevéhez s felvonulnak rajta mindazok, akik hosszú évek alatt ennek a vonzó és érdekes műfajnak a szárnyain érkeztek be.

Telefonszámaink:

Szerkesztőség . . . *128-428
Kiadóhivatal *126-726
Nyilttéri hirdetésosztály . . *120-130

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET RT. KORFORGÓGÉPEIN BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS: VITÉZ MARGITTAY ANTAL IGAZGATÓ

SIK CSABA művészettörténész

Mühely IX. évf. 5.sz. 1986

MÉRLEG

TANULMÁNY, VERSESKÖNYV

A csöndesen izzó értés

SÍK CSABA MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSI MUNKÁIRÓL

Vagy így is mondhatnánk: a józan ihlet, a belátás éles fénye; ahol – logikusan – nem engedékenység, nem elfogadás az a „be", hanem a kérgek áttörését jelenti inkább. De a törik-szakad sosem az esszéista tulajdona; és Sík Csaba vérbeli esszéista. Csöndesen izzó értés *folyamatában* él, amikor „követ, bronzot, vásznat" szemlél, s legújabb kötetének címébe igazi találattal iktatja a sem-sem-sem szót, Kosztolányi nyomán, aki „lelkéhez" ily intelmet intézett: ne bot és vászon legyen, de zászló; s ezt aligha valami „lobogónk"-jegyben értette, és Sík Csaba végképp nem úgy érti. A világ igazságváltozatai számosak és számozatosak; van ötödik, kétszázegyedik, ahogy ezt nem is oly rég – s némiképp Ottlik Géza nyomán – olvashattuk egy kitűnő „sportkönyvben"; hiábavalóság lenne tehát minden esszéközlés, riportkötemény? Bármi tényvallatás? Ha annak, aki „igaz", mindegyre csak a „valódiságánál" maradnánk meg? Gondoljunk vissza József Attila sarkítására ebben. Nem! Hadd ismételjem meg, amit már abban a tárgyban is megjegyeztem, kísérletképpen, szintén „nyomdokokon": maga a könyv, az alkotás eredményének evidenciája – ha van ilyen –, ez adja a pillanatnyilag végeredménynek, célsíknak elfogadható igazságállagot s -jelleget. Sík Csaba a művészettörténeti szakezköztár pontos ismeretében, ám efféle kellékeket, ha kell, termékenyen és teremtően félrehárítva, a maga művészettörténésirodalmát alkotta meg könyveinek változatos sorozatával már eddig is; persze, folytatásokat ígérve, és – ne hallgassuk el – oly reményeket is keltve bennünk, olvasóiban, hogy azt a *művészettörténés*irodalmat, amely neki is igazi vágya lenne, a körülmények üdvösebb, szintén ígérkező fejlődése és tágulása révén még inkább saját kedve s legmagasabb igénye szerint tudja művelni; a mindenkori legújabb felé is értőbíráló, ihletett figyelmet fordíthatva.

Bebizonyosodott már „égaljunkon", több kezdeménnyel is, mily közüdvű lehet ez a tevékenység. „Volt egyszer egy *Almanach*", sóhajthatunk vissza 1969-re, 70-re, 71-re . . . a Corvina volt a gazdája, Szabadi Judit a szerkesztője, és az a három füzet-kötet, egyebek között Körner, Néray, Kovalovszky Márta írásaival, ma is eszményi emlékkép; Sík Csaba nyitottsága is itt kapott – egyenlők közt – teret, s az a „szövegkörnyezet", az a szellemi „betűkészlet" a magyar művészettörténési irodalom csoportokon felülemelkedő lendületét ígérte. Ám itt vissza kell kanyarodnunk közelebbi tárgyunkhoz; egyrészt ahhoz tehát, miként teljesítette ki lehetőségeit mostohábbra fordult szerencsék közepette is Sík Csaba – az *Almanach* 1972-ben már nem jelent meg! –, miként valósított meg összművészeti kitekintésekre, teljességkutatásra épülő írói esszéművészetet a *Picasso*-könyvében, eredendő érvényességgel. Egyáltalán, mai szépirodalmunkban ez az összművészeti

Hitvallás az anyanyelvről

Szerkesztőségünk a múlt év szeptemberében levelet kapott a Tel Avivban élő Kulcsár István pszichiátertől, József Attila egykori jó barátjától, a Nyugat harmadik nemzedékének tagjától, aki folyóiratunkat is megtisztelte kéziratával. 1982-ben visszaemlékezését közöltük (Körmendi Balázs: Zsidó gyónás. Részletek egy önéletírásából ⟨Műhely, 1982/3/4/5⟩). 1983-ban pedig „Köztetek lettem én bolond" című „töredékes és szubjektív" recenzióját József Attiláról (Műhely 1983/4). Levelében felvetette azt a kérdést, hogy visszaemlékezését a Műhely könyv alakban meg tudná-e jelentetni. Mellékelte az elképzelt könyv előszavát; utalt arra, hogy folyamatban van visszaemlékezésének héber nyelvű kiadása és tárgyal az angol fordításról is. A magyar nyelvű megjelentetés lehetőségeinek kutatása közben érkezett a szomorú hír, hogy Kulcsár István 85 éves korában elhunyt. Emléke előtt tisztelgünk tervezett könyve Előszavának megjelentetésével, amely voltaképpen költői emelkedettségű hitvallás az anyanyelvről és a magyarságról.

Elöljáróban. 1984 őszén vonaton utaztam Bécsből Budapestre. Hegyeshalmon, amikor a finánc megkérdezte, van-e valami elvámolnivalóm, elcsuklott a hangom. A finánc szavára csuklott el, a finánccéra, akit gyerekkori orvhalászások, nagybátyám kisüstje, mindenféle apámtól hallott történetek és szóbeszédek hatására mindig ellenségemnek éreztem. A finánc magyarul kérdezte, van-e elvámolnivalóm.

Itt Izraelben gyakran látjuk a televízión, amikor harminc-negyven éve elszakadott anyák, testvérek, gyerekek újból összetalálkoznak. Az első pillanatok tétovázását és idegenkedését szélviharszerűen töri át az a valami, amiről Arany János azt írta: „nem tudom én azt kimondani". Már előbb is magyaráztam a fülke ablakánál egy fiatal mauríciusi lánynak a tanyákat, gulyákat, újonnan épült üzemeket. A finánc szavára aztán visszhangzott a Hang, a hang, ami elől hiába tapasztanám be fülemet. A dajkamese hangja, Lidié, a kiszámolóé, Pázmány Péteré, Csokonaié, Adyé, Attiláé. A varázsige erősebb a sorsnál és az akaratnál, a vívódásnál és a választásnál.

Azután a hang folytatódott és sokszorozódott. Unokáim csicsergő csevegése, az elárusítónő dallamos kérdése a boltban, utcán elkapott hangfoszlányok, régi és újan szerzett barátok tréfásan komoly történetei és vitái. Szégyellem leírni: otthon voltam.

Sokat töprengtem azóta és máig sem sikerült végső eredményre jutnom: ki vagyok, mi vagyok, hova tartozom? Végül is így fogalmaztam meg: Zsidóságom a ki nem kerülhető sors, amit vállaltam, magyarságom – bocsássatok meg a közhelyként és magasztos értelemben egyaránt használt szóért, vagy igéért: létem. Az amerikai ezt talán nem érti, de éppen így érzi a népi kultúrtalajból sarjadt skót vagy francia zsidó. Megoldás nincs, de mondd, minek van teljes megoldása ezen a földön.

Im így bocsátom útjára ezt a könyvet. Amit írtam benne, vállalom, mert igaznak éreztem, amikor írtam. Amit ma érzek, nem kevesebb, hanem több annál.

KULCSÁR ISTVÁN

esszé – hadd ne említsek neveket, egészen komoly a lista, s nem is tartozik bele az esszé minden kiemelkedő mai művelője nálunk –, az irodalmon túli írói-emberi, világlétezői *értés* műfaja és szólalni tudása, olykor prózaverses, versprózás alakban is, másutt kifejezetten zenei, festészeti író-tanulmányokban, mind örvendetesebben bontakozik. Állandósággá válik! Az úgynevezett „befogadás" nehézségei is csak az igényes ismertetéseken túllépő egyéni „hitel-nyújtásokkal" képteleníthetők; magyarán, az összművészeti esszé – Szentkuthyt mégis hadd említsem! – vitalitása, pezsgése szinte az olvasmányos műfajok közé sorolja ezt az írói „próbálkozásjelleget".

Sík Csaba „almanachos" munkáit *Rend és kaland* című kötetében láthattuk viszont azután; a tárgyhoz szuverénül hű, az olvasóval demokratikus, a világ változásjegyeivel méltányos, a Paul Klee által mégiscsak elengedhetetlennek nevezett közeget, közönséget kereső írások máig szinte egyedülálló gyűjteménye az a mű. Vizsgálódásköre főleg a jelen. Legutóbb megjelent kötetében – *Sem kő Sem bronz Sem vászon, Móra Kiadó)* – Sík Csaba a tárgy létkérdéseire figyelve, egész „világperiódust" fogott össze, bontott ki; esszéisztikusan és ismeretterjesztően.

Ami Sík Csaba „művészettörténési irodalmában" – persze, ha megelégednénk az egyszerű minősítéssel, művészettörténeti írásokat is emlegethetnénk –, ebben az éles ihletű, lassú forrósodású, magyarán kifejtett szemléletben első pillantásra oly megnyerő: hogy ami „zászló" lesz, nem idegen terekben lobog, nem elénk készített képzeteket suhogtat, nem szakterminológiázik... miközben a lélek szakszerűségét pontosan ötvözi a kifejeződés eleganciájával. Vagyis szinte látjuk maga valójában azt a „baudelaire-i" értelemben vett „fivérünket", aki a művekkel magára maradva – rettenetes mód így fejezhetnénk ki: a művekkel való magára maradás cellamagányán; de épp Síktól idegen minden efféle tekervény túlzás –, a világ nagyobb összefüggéseit ki nem rekesztve, a „Dolog" szólítását próbálja hallani, s ha már ötvözésről ejtettünk szót, tegyük hozzá ezt is: egyesíti írásainak nézetkörében azt az ívet, amely a bejárt felfogásé, meg azt, amelyik a sejtésé, meg azt a harmadik részt, ami a rejtelemé, a szubjektivitásé, és ezzel sosem tolakszik, ennek „titok-mindenségét" megtartja magának, amiképpen minket is arra biztat így, a legtermékenyebben, a legihletőbben, hogy igenis bátorkodjunk megőrizni magunkban az „érteni vélt", a „megelemzett" műalkotásról valami Továbbra Sem Tudhatót; de ez nem misztika, nem kikavart köd... ez annak az emberi elemnek a tisztelete, amely nélkül a művészet szükségszerűsége sem létezne. A bot és vászon rideg terminológiahitén elemien túllendülve – nem volt az neki sosem világa! – a túllobogáson jóval innen „áll meg", azaz *marad dinamikus* ezen írásaival Sík Csaba; és talán így közelíti hozzánk – legyen az a kaland rendje, a rend kalandja, átló vagy keresztmetszet a művészetről, lektori napló stb., vagy éppen a „szélesebb, fiatal közönség" számára írt világművészeti összefoglaló, legyen a kifelé menő század ars poeticáinak elragadó gyűjteménye –, így mutatja fel a leghívebben „össz-emberi" mivoltukban a már érteni vélt vagy a számunkra még esszenciálisan megfejtendő alkotásokat; s az Akropolisznak vagy Manet-nak ugyanoly eleven izgalmát bizonyítja, mint – mondjuk – a pop artnak vagy Ben Nicholsonnak, Hencze Tamásnak vagy Kemény Zoltánnak.

Az értés, az érthetőség s az ezzel kapcsolatos balhiedelmek „világáról" a legújabb könyv előhangjában, az Olvasót üdvözölve ejt Sík Csaba eligazító s mélyen elgondolkoztató szót. A régi alkotások sem könnyebben közelíthetőek, mondja; nem fordíthatók le holmi képszimbólumokként! Egy-egy ilyen megállapítás azonnal a legjobb értelemben vett műhelyközelségbe visz aztán „bennünket"; együt-

tes tűnődésre hív meg a szerző, s vezet – egyrészt – biztos kézzel a múlt s a jelen kiemelkedő vagy a bőség zavarában történetesen, nem okolatlanul kiemelt művészeinek dolgai között, másrészt önmaga szerénységét akarja átplántálni a „tárlatnézőkbe", azzal, hogy végső szentenciák nem fogalmazhatók, a művek mindig megőrzik – újulásra! – rejtek valójuk valami elemi részét.

A *Sem kő Sem bronz Sem vászon* – jelöljük így a mintegy képvers című könyvet, központozások véglegességei nélkül mi is – azonnal otthonosan fogadja érdeklődőjét; máris ott vagyunk valahol, nem a művek esetleges idegensége vesz körül minket, nincs egyetlen pillanatnyi kisebbségi érzésünk sem, feladatmegoldó kényszer nem sarkallja figyelmünket... valóságosan azt érezzük, ahogy régen, a – mondjuk így – védettebb gyerekkorban, vagy a kalandokra kész, romantikus képzetekkel teli szívű ifjúság idején *jelentett* valami eredendő dolgot számunkra egy-egy könyv; *alapozók* a bevezető fogalmai, de a kapcsolatot is megalapozzák, mű és közönsége között, s olyan szeretettel, a tárgy, tárgyak iránti, a velük létrejövő kapcsolatot óvó, a közelítőt az ügy valódi terébe fogadó gyengédséggel dolgozik szinte a szemünk láttára Sík Csaba ezen a mostani anyagán, hogy a megnyerően tömör, eleganciával kerekített részek, fejezetek külön élete a mi olvasói életünkkel is egybefonódik. Nem maradunk egy pillanatra se kívülállók. Holott építészetről és szobrászatról van szó, például, régi századokéról... s a rávezetés ily tárgykörökben igencsak szükségeltetik. Sík Csaba, ismételjük, az eredendőség légkörét tudja e dolgok köré bűvölni. Semmit sem engedve a szakszerűség, a nagy pontosság követelményeiből.

Giottótól azután, Jan van Eyck, Piero della Francesca, Bellini, Botticelli, Carpaccio, Leonardo, Michelangelo, Giorgione, Tiziano műveinek feltárásaival jut el könyvének bő első harmadáig; s nem is soroltunk minden nevet, nem említettük az illusztrációkat. Nincs is értelme, hogy seregszámlát tartsunk itt; az impresszionistákon, posztimpresszionistákon át Klee, Picasso, Léger s még más huszadik századiak ügyéig érkezik. Nem marad meg az elemzés az egyszeri, egyedi jelenségnél; ám a történelmi, „világ"-hátteret és hordozó közeget, társadalmi meghatározottságaikkal, oly leheletnyi érzékletesség mutatja meg mindig – rezzenetlen pontossággal ugyanakkor –, hogy semmi sem kap előjogot más tények, tényezők rovására. Az élvezetes esszéstílus e különben „száraznak" ismert-tudott dologszerűségek plasztikus kibontója; ahol pedig a műnek „lelkünkben" ígérkező lenyomatáról van szó már, Sík Csaba igazi szépírói, ne röstelljük, a legszebb értelemben regényes-naplószerű-emlékiratíró erényekkel teszi egészen kis helyen is tagolttá matériáját.

Regényes elemet említettünk; hát persze, hiszen a művészetek egy bizonyos metszetű elbeszéléssora is ez a könyv, „regénye", ha akarjuk, s maguk az alkotók, főleg ott, ahol valamely korszakból sűrű többségben lépnek elénk e lapokról, eseményláncolatokba fonódtak egymással... az élet nyers tényei történtek meg velük. S közben a művészet „maga", egyidejűségekkel s a korokon túl-túlmutatva, „haladt" tovább, róva mintegy a csillagpontosságú körök látszólag lineáris előrehaladást sejtető földi pályáját. Sík Csaba kötetének külön értéke, hogy ezek a pályák sosem monotóniával, nem „egyformaságokkal" rajzolódnak ki, a tárgyszerű ismeretközlés megjegyezhető tanulságokkal örvendeztet, s közben szabadságunkat maradéktalanul meghagyja, persze, már felértékelt alakjában. És a nagy időt átfogó szerkezet a „közelképek" részletgazdagságával válik érzékletessé; ez az egészséges ellentmondás még termékenyebb elmélyülési lehetőséget kínál az olvasóknak; egyszersmind a művészet sodrását is érzékelteti. Ám – dialektikájával – a „részletekben lakó úristent" csakígy!

Az említett mű – és témakör – több szálon kapcsolódik a szerelmes versekhez. Ezekben is, azokban is gyakoriak a bibliai és történelmi utalások, átértelmezések. A paradicsomi idill tájain *(Áve, Éva)* „vércsével pillog az ég" és „sasok körözik a pacsirtákat". A bűnbeesés egyszersmind az öntudatra ébredés pillanata is: „...szemed villámlik, gyomrom mennydörög: / éhes vagyok a Tilalomfára!" A „Tilalomfa", mint társadalmi taburendszer ledönthető *(Ének virág helyett)*, s ideig-óráig a szerelem érzéki örömeinek pogány megélése révén még nyílik út az elveszített egység érzésének földet és eget egymásba karoló, kozmikus megtapasztalására, de a másik póluson számolni kell a szerelem napfogyatkozásának reális gondjaival *(Veronikon, A szerelem szélén)*.

A *Szemfedő földdel* kezdődő alkotásokban a nemzeti önvizsgálat igénye válik hangsúlyossá. E lírai program első fázisaként a költő önmaga eredetét kutatja. „Őst keresel és apádra se lelsz – mondja ki immár történelmi távlatba állítva az apa nélkül maradás tényét. Föl kell rá figyelnünk, hogy ez a helyzet mennyire rokon a József Attila-i szituációval. Utassy verseiben is egyre nagyobb teret kap a határtalan árvaságot kifejező kozmosz. E fordulattal egyidőben őszre változik a táj. Az ősz képei történelmi allúziókat hívnak elő: „Besugó nádas. Cimerárulás. / Gulába gyávul a kukoricás" *(Hanyatlásvégi nyár)*. Egyértelműnek tűnik, hogy a költő átértékelte önmagát. Lírája a lét „hamleti szélinél" keresi a választ (Őszvilág). Eközben sötét felhőként kísért a veszélyeztetettség érzése: „Károgva károg rám a kozmosz" *(Csillagra zárt egek alatt)*. Mindez mégsem jelenti, nem jelentheti az eszmények föladását:

A láng
piros madara lobog,
énekel,
ugrál sorsa ellen.

(Paradicsomi tűzmadár)

A kötet váratlan – a sorcsapások mindig váratlanok – fordulatáról az *Aki maga elé mered* című vers így számol be: „Őrültek háza. Éjszaka. / Vizelet szaga. Vér szaga. / Hold veri rám az ablakot. / Fenyegetnek a csillagok." E megrendítő sorokat olvasva fölfedezzük, hogy a költő vert helyzetéből is – mint erre Görömbei András felhívta a figyelmet – a maximális nyereséget hozta ki. Az ide sorolható művekben *(Pokolból jövet, Mikor a téboly trónol, Félek már)* a létrend megszokott körvonalai föllazulnak. A biztonság illúzióvá válik. Kitűnik mindez a *Halálra váltan* befejező strófájából is:

Az éjféli víz vonzott engem,
az éjféli víz panteonja:

tükörképe a teleholdnak
nyelvemen volt már szentséges ostya.

Megfigyelhetjük, hogy a „hold" – Utassy költészetének gyakori motívuma – egyszerre félelmetes, mert irracionális jelentéssel bír. Hasonló sugárzása van a mind gyakrabban feltűnő „Angyal" szónak is, mintegy igazolva Rilke állítását: „Iszonyú minden angyal". A létküzdelem e vallomásait ellenpontozzák az Ady Endrének, Nagy Lászlónak, Illyés Gyulának, Juhász Ferencnek ajánlott költemények, melyek a „szívnagyobbodásos ország" csillagtérképekre vetített gondjait, a felelősségvállalás igéit mondják, a szabadságvágyat fejezik ki: „Láttam a Tengert: / nem hallgathatok! *(Tengerlátó)*.

A *Ragadozó Földdel* jelezhető témakör verseit olvasva két hangot hallunk. Az egyik a *Túlélni* imperatívuszát mondja, a másik ezzel szemben azt súgja: „Testeddel vagy / a Földnek adósa, / s úgy meredsz rá, / mint ragadozóra." *(Ragadozó Föld)* A „ragadozó" jelző a „Föld" szó előtt az idő könyörtelen múlásának jelentéstartalmait vetíti az olvasó tudatába. Az idő az, amely „hektori szekérként" robog, hurcolja magával a költőt, aki – a *Tank* című vers tanúsága szerint – ezen az utolsó úton is vitázik, életével szembesül, hogy végül az „életmű, a lényeg" beteljesítésének igényét mondja ki.

A könyvet a *Hungária Kávéház* című ciklusból ismert epigrammák, tollrajzok, maximák, rímjátékok (Kilencek, Sziszifosz) zárják. Jóllehet – mint ezt Olasz Sándor megállapította – nem közelítik meg „az életmű csúcsait", de így is szép számmal akad köztük emlékezetes alkotás. Utalnék itt a *Nyílt levél, Utolsó hitvitám*, vagy a *Szobrot a holdra* című, szarkasztikusan kihegyezett, viszonylag hosszabb versekre, amelyekből – akárcsak a kötet egészéből – egyértelműen kitűnik, hogy a költő poézis és élet lényegazonosságát vallja, mert „a verset nem írják: / a verset élve élik" *(Csak éltem!)*. Maga az élet jelenti tehát e költészet hitelesítő távlatát.

(Szépirodalmi Könyvkiadó)

SIK CSABA művészeti író

Uj Irás 1989.2.sz.

BODRI FERENC

„Egy kiállítás képei"

Sík Csaba: Művészet és forradalom

A festészetben *„az oroszok új erőt és új kultúrlehetőséget hoztak Európába... ők a jövő fiai... újra elhozták a színek ősforrásait s a tisztaság s erő egyenes vonalát"* – írja *Kassák Lajos* a bécsi Mában az 1922-es berlini orosz kiállítás után. A bécsi száműzött szinte zarándokként utazik a berlini van Diemen galériába, hogy mindazt, amiről már korábban tudott Budapesten, de jórészt csak reprodukciókból és főként grafikusabb változataiban ismerhetett, most a maga szemével vizsgálhassa, és mintegy „elevenben" találkozzék a művekkel, amelyek mások mellett gyökeresen átalakították világképét és szemléletét. Nemcsak vizuálisan.

És folyik tovább a revelatív felismerés a *MA* számaiban (illusztrációk!), az *Új Művészek Könyvé*ben, a *Bécsi Magyar Ujság*ban és a *Diogenes*ben egyidejűn, később a kolozsvári *Korunk* és a budapesti *Dokumentum* lapjain. Kassák még ekkor sem kívánta tudomásul venni a tényt: *Malevics* és mások nyugat-európai diadalútjai után, a húszas évek végén a fiatal Szovjetunióban a középkorú avantgarde-izmusnak a képzőművészetekben is bealkonyult, és hasonlóképpen csendesedett a forrongás, a felszabadult újat akarás az öreg kontinens nyugati vidékein. Ha másként is, mint néhány évtized előtt, a *rend* ismét helyreállt.

„... Az 1922-es berlini orosz kiállítás jelentőségét kevesen ismerték fel olyan világosan, mint Kassák..." – olvasom *Sík Csaba* tíz év előtti gyűjteményének *(A Parthenon lovain innen és túl)* lapjain. És hasonló lánggal kevesen őrizték tovább Európában – tehetjük hozzá magunk. Bizonyítékul *Az izmusok történetét* (1972) emeltem magam elé – a kötetnek Sík Csaba szerkesztője volt –, amelynek szövege *Pán Imre* közreműködésével még 1956-ban született. De „az orosz avantgarde vállalásához" szívesen idézném az 1941-es, Bernáth Auréllal folytatott Kassák-beszélgetést – az egykori hév azonos lángon ég.

Kassákhoz méltón talán csak *André Salmon* következetes, akinek „a modern orosz művészetről" 1928-ban jelenik meg könyve Párizsban, de mindenki más érdeklődése – *Troels Andersen, John E. Bowlt, Vladimir Markov, Antonio del Quercio, Dagmar Hniková, Tamara Talbot Rice* és mások – igencsak későbbi keletű; a hatvanas évektől kezdődően könyveik jelennek meg az orosz-szovjet avantgarde-ról az atlanti partok mindkét oldalán. Apróbb-nagyobb kiállítások és tárlatocskák sokfelé.

A dunatáji horizonton Malevics és mások vidékeire *Major Máté, Perneczky Géza* és *Körner Éva* gyújtott először és ekkor fényeket a korábbi negációk után. Bár tőlük sem tudhattunk meg többet Kassák ismereteinél, inkább csak „szakszerűbb lett" a korábban ismerhető.

Majd tájékozottabbak lettünk a nyugati albumok áramlásai idején. És olykor szinte már természetesen jelentkezett, hogy vonzódásaink és választásaink mellett mennyire közösek a forrásaink. A *Camilla Gray* által egybefoglaltak és felmutatottak mindenekelőtt. Hiszen előtte nyíltak ki először az orosz múzeumok pincéi és raktárai a legenda szerint. Ahol minden megmaradt, és ahol ő mindent megtalált. Utóbb már mások előtt is szabad lett az út: a kölni *Galerie Gmurzynska* és a *Bargera* kezdte meg sorozatban bemutatni az innen kölcsönzött műveket. A két galéria pedig rendre adta ki a maga nagyszerű és dokumentatív értékű katalógusait. Kassák, majd Kassákné pedig rendre ajánlotta a hazai érdeklődők címét és névsorát: páratlan értékű küldemények érkeztek a postavonalakon. Elmélyültebb és tágasabb tájékozódáshoz néhányunk ezekből jutott.

Közben ez ügyben Kölntől keletebbre is történt új fordulat: Drezdában *Liszickij* monografikus albuma jelent meg, Budapesten *Rodcsenko, Tatlin, Altman* és mások albumai. *Afanaszjev* műve és *Majakovszkij* egybegyűjtött képzőművészeti írásai. Közben *Anatole Kopp* sorsdöntő összefoglalása *(Ville et révolution. Architecture et urbanisme sovietique des anées vingt.* – Párizs, 1967), a merészen elemző *Michel Ragon* monográfiái nyitogatták tovább a szemet és szemléletet, erősen bővült a sor. Időközönként és csendesen adagolva megjelent egy-egy avantgarde fogantatású mű a történeti orosz-szovjet művészet retrospektívjein Budapesten és nyilván másutt is. Mindegyre szembetűnőbb falakra a szemlélet tágulása során.

Minderre az 1979-es *Párizs–Moszkva kiállítás*, ennek párizsi diadala, majd moszkvai

megismétlése rakott fel koronát – Kassák és mások álma közel félévszázad után. Szinte népvándorlás indult a Dunatájról ekkor Párizs vagy Moszkva bemutatóira, egymásnak kölcsönöztük a drága pénzeken beszerzett, súlyos és gazdag katalógusokat. Kinyíltak a szemek a szabadon felvirágzó tárlatfalak előtt.

A kiskönyvből kitűnik – így történt mindez Sík Csaba műhelyében is. Az egykori underground tájékozódás, a korábbi meggyőződéses hit így és itt szerzett először bíztató forrást és bizonyos alapokat. Csendesen állhattunk *Malevics* négyzetei, *Tatlin* matróza, aktja és mások előtt, és elszomorodtunk, hogy a belépő csupán egyetlen napra szól. Örültünk *Lunacsarszkij* elévülhetetlen szeretetének és toleranciájának *(„Minden művésztől veszünk műveket, de legelsősorban azoktól, akik a polgári ízlés idején kiközösítettek voltak...")*, hiszen e gazdag közösség életművét, a tárgyi emlékeket ezen a szálon őrizte meg a kor és az idő. Először a saját hazájukban így kerültek múzeumi falakra (utóbb a raktárak mélyére) a különféle avantgarde áramlatok hitvallóinak alkotásai.

Lunacsarszkijt, Kassákot és mellettük másokat, így az 1924-es velencei képzőművészeti biennálé, esztendő után a párizsi Nemzetközi Iparművészeti Kiállítás orosz-szovjet pavilonjainak, az 1927-es varsói orosz tárlatnak, és még egy-két egykori hasonlónak rajongóit igazolta az idő: egy folyamat indult meg ekkor tehát, egy felszabadult és felszabadító *mozgalom* szakadt meg és elevenült utóbb. Sík Csaba meg-megidézi a rajongókat *(Richard Serra, Sol Lewitt, Ad Reinhardt* és mások), itt-ott a követőket is.

Az orosz-szovjet művészet 1987/88 fordulóján végre a budapesti Műcsarnok termeiben is otthonára talált. Ez a tárlat nem csupán ismételte a közel tíz év előtti „párizsi anyagot", de erőteljesen kibővítette korábban nem jegyzett művészekkel és alkotásokkal is. Az ismertek mellett a Szovjetunió sokféle városainak megbúvó múzeumaiból. Mondhatnánk ez lett az igazi reveláció – Lunacsarszkij mégiscsak előrelátón gondolkodott, gondoskodott.

Mindezek együttesen, de főként ez utóbbi, a 70. évfordulóra rendezett tárlat adhatott indítékot és elhatározást Sík Csaba részére, hogy példás gyorsasággal és a Helikon Kiadóval közös egyidejűséggel közreadja reflexióit a korábbi folyóiratok és kötetek tanulmányaiban feltünedezettek összefoglalásaként. Mintegy szintézist teremtve, akárha a művészettörténettel szembesülve is, úttörőként a szakma hivatalos művelői előtt.

Elsőképp a kötetke csinos külleme, remek tipográfiája a szembetűnő (írjam-e?: *Szántó Tibor*), hasonlóképpen a reprodukciók minősége örömteli. Közben a történet, amely a forrásértékű tárlat, a korábbi elkötelezettség és tájékozódás motívumaiból új szintézisre emelten megjelenik. Újat és izgalmasat elsőként a „francia–orosz kapcsolatokról", az orosz-szovjet avantgarde „szellemi előzményeiről" (*Bergyajev* „új középkor koncepciójának", *Uszpenszkij* „negyedik dimenziós elméletének" spirituális hatása és intellektuális ellenhatásai), az avantgarde költészet és az egykorú képzőművészet kölcsönösségéről (*Hlebnyikov* zaumjai, *Krucsonih* „értelmen túli nyelve" és mások) olvashatunk, és mindezt az avantgarde nemzetközi és közös fejlődésébe ágyazottan, amiként illik és lehet. Sík meggyőzően és sokoldalú tájékozottsággal bizonyítja, hogy *„az orosz avantgárd nemcsak következményeiben nemzetközi, eredetében is az"*. Egyben a teljes urbanizáció igézetének művészete.

Egy megváltozott világlátás művészete is, hiszen a rayonista (lucsista) festményeken *„az ember ragyogása"* tűnt elő Hlebnyikov szerint. Marinetti az oroszok „futurista" szóhasználata ellen okkal és joggal tiltakozott: az építés igézetében éltek a rombolás helyett. Ebben a forradalomban a művészet felszabadítása korántsem végcélnak, inkább csak útnak, eszköznek mutatkozott. Az alkotók vajha meggyőzhettek volna másokat is erről Lunacsarszkij után, de 1933-ban *„a művészetpolitika tilosra állította a szemafort az avantgárd gyorsvonata előtt."*

„A csendesen izzó értés folyamatát" ünnepelte már korábban Sík Csaba esszéírói munkásságában *Tandori Dezső*. Ebben a műben a csendesség kissé felhangosodik, a folyamatban újabb, a történelmi hitelességet és kölcsönhatásokat egyként felmutató, egyben személyes értékű, érzelmi vonatkozásokban is elhivatott, a teljességet célzó tanulmány született; maga is „fejnyitogató". Ilyen az első egység „oknyomozó szintézisénél", és nem kevésbé a második rész művészportréiban. Ezeknek példája (hisszük) a *Mesterek köszöntésé*nek (Kassák – 1965) jegyzetsora lehet, és ennek a remekmívű albumnak a szerkesztője is Sík Csaba volt.

Az író jeles értéssel vezet be *Malevics* „filozófiájának" útvesztőibe, meggyőzően láttatja *Tatlin*ban, *Vesznyin*ben, *Liszickij*ben az urbanizációs művészet új alkotóinak típusát. Értően elemzi a Malevics–Tatlin szembenállások lényegét. A forrongó vitákat Vityebszk műhelyeiben, az egykorú apró tárlatok körül. Tágabbra nyitotta a szemet *Ljubov Popova* művészete iránt. És egy szinte mellékes megjegyzéssel segít pl. közelebb férkőzni *Malevics* fekete

négyzeteinek világához, csupáncsak említve, hogy ez a „motívum" *Matyusin* Győzelem a Nap felett című operájának (1913) egyik díszleteleme volt. A Parade-hoz hasonlítható dalmű címéből indulón sokféle konnotáció születhet e színes négyzetváltozatok körül.

„... A művészettörténészek halandzsáival... nem tudok mit kezdeni..." – vallja Sík Csaba a tanulmány utolsó lapjain. Majd egy személyes párizsi élménnyel (a síró japán lány meghökkentő látványa a Kandinszkij-képek előtt) bizonyítja a „nem ábrázoló művészet" katartikus erejét. Az efféle emlék csupáncsak ráadás, így bizonyítja ezt a tanulmány minden egyes értő és értető, akárha vitára ösztönző gondolata. Vitára pl. a *Chagall-képek* kizárólagos és állandó jelen idejét illetően.

Hiszen ki más művének lehetne témája csupán a múlt, amikor a múltra és jövőre egyaránt csak a jelenben gondolhatunk? Az emlék-élmény-álom szentháromsága mindenütt és mindenkor jelenvaló. És valóban csak ebből születhet „személyes hitel", mely megszületett ebben az esszében is. Erejét ez adja, értékét ugyanígy. És mindezt az adatok és összefüggések gazdagságán felül.

„... A modern történetében ez volt az első s mindmáig az egyetlen mozgalom, amely a képzőművészet egészét átfogta... s amely történelmi értelemben nagy stílussá lehetett volna, ha meghódítja valóban az életet..." – írja Sík gondolatmenetének lemondó zárásaként. *„... Csak reménykedhetünk, hogy a jelen végre közkinccsé teszi művüket, s engedi hatni művészetüket a máéra, mindennapi életére is"* – zárul végül bizakodón az élményes esszé.

Sík Csaba mérlegével, megállapításaival és konklúzióival, hasonlóképpen a reményeivel egyetérthetünk. És mivel az orosz-szovjet avantgarde világából szinte minden fennmaradt és felmutatható, szemmel és írásban mindinkább megközelíthető – talán még nem kései ez a remény. A budapesti tárlat és könyvecske legnagyobb tanulsága ez. Bárcsak tovább popularizálódnék ez a remény, legalább *szellemében* lenne *mozgalom* az, ami előtt 1933-ban tilosra állt a szemafor. A váltókat teljesen szabadra kellene állítani. Keresni tisztább állomást.

A feltorlódó múlt „széles terítésben" a jelent és jövőt egyaránt építheti. Csupáncsak fel kell mutatnia legtisztább önmagát. A halandzsa itt valóban nem segít. *(Helikon Könyvkiadó)*

SIPOS BALÁZS: Zene

A Clayderman nővérek

A hírre, hogy a Clayderman nővérek Budapestre látogatnak, megbolydult a honi kulturális élet: bolyongva járták az utcákat mecénás- és mutogató kedvű jeleseink, idegesen keresgélték otthon az alkalomhoz illő pecsétgyűrűiket, nyári-szabó címeiket, koncert-divatlapjaikat. Elvégre nem mindennap látható jeles fővárosunkban a három Clayderman *(Shih)* nővér.

A legifjabb, *Connie* Clayderman úgy játszotta Mozart erre az alkalomra írt zongoraversenyét, hogy apjuk, az öreg Richard melle dagadt volna a díszpáholy egy rejtett zugában, ha történetesen eljött volna. Csak sajnálni lehet, hogy nem tette; az általa kifejlesztett könnyed, semmitmondó stílus teljes győzelmét és pódiumhódító sikerét így nem láthatta. Persze jobb is. A zenakar vad népekre jellemző Mozart-felfogása csak bosszantotta volna. Így csak mi piheghettünk egy ütemre a közönség soraival: mily kár, hogy a Clayderman lánynak nem sikerült enmagával eggyé forrasztania a hazai zenészeket.

Legalábbis az elsőnek; mert a Paganini-darabot már Strauss modorában hallhattuk. Hála ezért az ifjú karmesternek is, aki apja akaratával dacolva cserélte fel a matematikusi karriert a karmester-mutatványosival. Ifjúi lendülete a saját, zenei jellegtelensége pedig apja döntését igazolja.

De nem fanyalogni jöttünk össze azon az estén: *Kamioka* biztos kezét csodáltuk hát, ahogy a boldog Prátert elénk varázsolta.

A harmónia azonban sosem teljes: a harmadik tétel közben kiderült, a Clayderman családban sem tökéletes a fegyelem. *Patricia* Clayderman ekkorra sajnos kicsit elragadtatta magát, és úgy kezdett hegedülni, mintha komolyzenei hangversenyen lenne. A közönség igyekezett figyelmeztetni, de sajnos hiába tapsolt a két tétel közötti rövidke időben.

Megemlíthetnénk még Connie Clayderman küzdelmét a zongorával, amit a jámbor hangszer csak nehezen élt túl (a harcmodor neve Liszt: Mephisto-keringő volt); s azt, hogy Anne Clayderman helyében senki sem tudná eldönteni, zongorán vagy hegedűn játsszon-e inkább (mert mindkettő esetében a hangszert nem ismerők és a jól játszók közötti kasztot erősíti). Esetleg arról is lehetne szólni, a cirkuszi sátrat a két nővér is könnyen felverhetné bárhol a világon, Patricia Clayderman pedig békén lehetne hagyni a családi hagyományok ápolásával.

Mindenesetre a szervező Hitel Bank csodaszarvasa nem várta meg a végét. Fogta magát, és elszaladt Meotisz mocsarai közé.

SZITÁNYI GYÖRGY: Rádió

Jubilál

Már megint sikerült olyan emberre visszaemlékezni, akiről jószerivel csak a szűkebb szakterület művelői tudnak, holott mindössze kilencvenéves volna. Aki a kollektív felejtésről kíván dolgozatot írni, van mit tanulnia a diktatúráktól. Gondolja csak meg, olvasó, a magyar Nemzeti Színház, a világ harmadik nemzeti színháza szert tett egy harmincas éveit járó fiatal tudós vezetőre, legendás előadásokat ért meg néhány év alatt; de azután jöttek a diktatúrák, és az apolitikus emberre tovább nem volt szükség.

Németh Antal dr. ezenközben 1935. május 1-jétől 1944. március 19-éig a Magyar Rádió főrendezője is volt, és negyvennégy júniusától ötvenhat szeptemberéig állás nélkül kellett megélnie. E két dátum elegendő kell legyen akkor is, ha az olvasó nem hallgatta a május 10-én és 13-án sugárzott műsort.

Az *emlékeztető* műsor hetven percig tartott, ami — jó színházi közvetítéstől eltekintve — borzasztóan hosszú idő. Szabvány megemlékezéshez a fele is sok, jóllehet ennyiből is csak gyanítani lehet, hogy kit parancsolt létmargóra a *két hatalom*. (A „puha" a számára való megoldást tűrte meg: T.)

Mivel sem tisztem, sem célom az ismertetés, arra emlékeztetem a hallgatót — és arra figyelmeztetem az ilyen célú műsoroktól elforduló-kat —, hogy a szokatlanul hosszú műsor egyáltalán nem volt unalmas. Ez annak köszönhető, hogy készítői (*Salamon István* és *Sumonyi Papp Zoltán*) az ünnepelthez méltóan rendhagyó előadást alkottak (rendezte: *Pós Sándor*). Ennek műfaját nehéz meghatározni, ezért az elmélkedésre hajlamosaknak javasolom, gondolják el, hogy egy „etűdök" megjelölésű irodalmi alkotás (fogalma bármely jobb kislexikonban megvan) összeszorzandó a *montázs* tágabb, nem filmes fogalmával. Az ez úton létrejött *minőség* a szó szoros értelmében drámai alkotásként hangzó irodalmi kollázs, amelyben e technikának is megfelelve egy-egy mondatnyi konferanszával a Rádiószínház mai (költő) vezetője is beleszólt szikár narrátorszerepben.

A műsorkészítőn és a darabrészleteken kívül Németh Antal egykori tanítványait s munkatársait hallhattuk egy *jó* emberről, aki *újító rendező* is volt. A mai színielőadásokhoz kötve ebből csupán annyit, hogy elsőként alkalmazott a távol-keleti színházakhoz közelítve koreográfust (szédületes sikerrel), és szerepeltetett a *Tragédiában operaénekeseket*.

Madách művét — Németh Antal rendezésében — május 16-án mutatta be a rádió. Nem utoljára: *rövidesen megismétlik.*

A felvétel 1938-ban készült, és javarészt a Nemzeti Színház előadására alapozódott: a *rádiós* rendező Németh a színházban praktikus okokból háttérben tartott fiataloknak a felvétel során a megörökítést ajándékozta.

A diktatúrákhoz való viszony ismeretében nem meglepő, hogy az előadás e változatának alapgondolata a *tömegtársadalmak* és az *egyén* szabadságának antagonizmusa. Erre az oppozícióra épül a ráció és az irracionalizmus szembenállása, a nemes eszmék iránti lelkesedés és a naivitás közös tövű együttélése, valamint minden, ami — talán csak utólag — irtózatosan logikusnak tűnik. Példának okáért az, hogy prágai szín csak egyszer van ebben a változatban: mert Németh Antal hívő volt; az emberi fejlődésben hitt alig magyarázható optimizmussal. És abban, hogy talán tényleg lehetséges másfajta befejezés is. Az Úr hangjának szentenciaszerű zárszava *énekszóval* inkább a hit, mint a megismert praxis felé fordítja az emberi lét irányát.

A három főszereplő (Ádám: *Abonyi Géza*, Éva: *Tasnády Ilona*, Lucifer: *Uray Tivadar*) deklamálása ma már meglehetősen zavaró, bár tiszta szövegmondásuk jelentékenyen enyhíti ezt. Zavarba ejtő, hogy a híres-neves Uray, akitől nem várnánk, többször is értelemzavaróan hangsúlyozott. Korábban nem hittem volna róla. A ma is élő kedves nagyságok helyett egy huszonéves kezdő, *Várkonyi Zoltán* természetes játékát és pontos, tiszta szövegmondását emelem ki; mivel ő is a veszteséglistán van már régóta.

A darab kísérőzenéjét szerezte és vezényelte: *Farkas Ferenc*.

„A magyar színjátszás enciklopédistája" (Kilencven éve született Németh Antal); Az ember tragédiája — 1938-as felvételen.

BOROS GÉZA: Vizualitás

Miki egér a kereszten

Az expotalizmán egyfajta „kedves nagykövet" legyen.

Barsiné P. Etelka

Meghosszabbította beadási határidejét a *délután* című művészeti periodika, mely *Küldj egy légvárat!* címmel pályázatot írt ki a készülő PUSZTA-számához. „A legtöbb országnak van valamilyen nemzeti szimbóluma, nekünk az üres tér: a PUSZTA adatott" — írja a felhívás, mely úgy tűnik egyelőre pusztába kiáltott szónak bizonyult.

Nincs végeredménye a Világkiállítási Programiroda expokabalafigura-pályázatának sem: a Vigadó Galériában kiállított 382 pályamű között a zsűri nem találta meg az igazit, ezért most egy újabb — immáron zártkörű — fordulóban tesznek kísérletet annak a *marketing célú figurának* a megtalálására, *mely alkalmas az expo azonosítására; szemlélőjében érdeklődést, szimpátiát kelt, pozitív érzelmeket ébreszt; utal a rendező Magyarországra, kifejezi és új motívumokkal gazdagíthatja az ország image-ét, emellett hatásosan megjeleníthető térben és síkban a legkülönbözőbb anyagokból, technikákkal és méretekben (egyszínű nyomtatott grafika, színes animáció, bélyeg, jelvény, kisméretű plasztika, mozgó óriás figura, viselhető jelmez stb.).*

A Hortobágy becsomagolva (ála Christo), vagy a Kilenclyukú híd gumiból, felfújva (ála Claes Oldenburg) mint alternatív expokabala-projektum?

A figurapályázat jóval lanyhább artisztikus érdeklődést mutatott ennél. Professzionális művésznek ugyanis érthetően kissé snassz gyesen lévő kismamákkal, diákokkal és masszív dilettánsokkal versenyre kelni, mint a pályázatra beküldők szociológiai összetételének túlsúlya is bizonyította. Profi alkotó jobban szereti, ha meghívják, ha felkérik, ha megbízzák.

A tét az egymillió forintos fődíjnál jóval nagyobb: — arról is szól, hogy képesek vagyunk-e valamit normálisan megcsinálni? (Lásd a „Lepkeház", vagy a forintérme-pályázat szakmai skandalumait.)

Kell egy jegy, amiben győzni lehet.

Egy kabalafigura, melynek segítségével a nagypolitika, a vállalkozói lobby és az expomanagement szűk körén túl a kisember számára is végre kézzelfoghatóvá, érzékileg megragadhatóvá válik a rohamléptekkel közelgő Esemény ténye. Egy apró kis vizuális ötlet, melynek súlya látszólag eltörpül a földgépek, tenderkibocsátások és a szuperprodukciós várakozások mögött, de aminek tömegkulturális befogadásán mégis rengeteg múlik az expo sikeréből.

Ehhez képest milyen pályázatok érkeztek be?

Tücsök nemzetiszínű csokornyakkendőben Magyarország alakú hegedűvel *(„Hazánkhoz, mint elismert zenei nagyhatalomhoz különösen illik a kis hegedűs képe")*, rózsaszínű malac, puli *(expooli)* töménytelen mennyiségben, bűvöskockafejű ember, *Expirit*, a Vásár Szelleme (szlogenjavaslat: „Egy barátságos szellem, a szellem barátságáért"), bajuszos paprika, rádiótelefonáló betyár, ökör kezeslábasban. TUTU, a mókás turulmadár szentkoronában, Paprika Jancsi *(Red Pepper Jhonny)*, brékelő betyár, elefánt, *„mely arra utal, hogy ha nehezen is, de az expo megindult"*. Puli betyárruhában, huszár-kentaur, csodaszarvas, ahol *„a jobbról balra iramodó figura a keletről nyugatra törekvést, a szilaj szökellés pedig a nemzet élni akarását kívánja kifejezni"*.

A közönségdíjat Miskakancsó kapta, mely műanyagból és gumiból egyaránt kivitelezhető.

A nívósabb pályázatok közül is toronymagasan kiemelkedett a Képzőművészeti Főiskola Intermedia szakának *Jövőszemináriuma* által nbenyújtott kollektív pályázat (projektfelelős: Bakos Gábor, szemináriumvezető: Peternák Miklós), mely egy ready made-et, egy celofánba csomagolt mézeskalácshuszárt használ fel kabalafiguraként. A megoldás hiperkommunikatív helyzetet jelenít meg: a javasolt kabala egyszerre dísztárgy, étel, turistaszuvenír és hagyományos vásárfia, egyszerre áll a népművészet és a giccs, a grand art és az alkalmazott művészet határán, regionális ízeket is képes megjeleníteni („lovas nemzet"), ugyanakkor utal a kiállítás témájára is, hiszen a közlekedés (latinul: *communicatio*) sokáig egyetlen módját, a lovaglást mutatja. „Egy embléma erejét nem feltétlenül az idézet szintjén való utalás, az egy-két főbb jelentéslehetőségre való kihegyezés adja, hanem a valódi jelnek a tartalmi lehetőségeit minél inkább kihasználó, azt tisztelő hozzáállás adja" - írják a pályázók, ez a fajta hozzáállás és szellemi igényesség azonban kevésnek (vagy soknak?) bizonyult ahhoz, hogy a zsűri tetszését is elnyerje, akik inkább az alkalmazott grafikában szokványos megoldásokat díjazták.

Persze lehet, hogy mindez nem úgy, és nem is annyira fontos, mint ahogy gondoljuk. Ki emlékszik már például a tavalyi - a budapestivel egyenrangú - genovai „világkiállítás" (szakkiállítás) kabalafigurájára, *Kristófra*, a Kolumbusz-ruhás kandúrra? (Egyáltalán a genovai világkiállításra?)

Ezekkel az aktualitásukat (lényegüket) vesztett emblematikus szokványteremtményekkel — példátlan infantilizmusukon túl — voltaképpen az a probléma, hogy a felfuttatásukra költött temérdek pénz és energia ellenére a kutya se törődik azzal, hogy mi lesz velük, ha rendeltetésüket betöltötték (szemben a tömegkultúraipar által életrehívott lényekkel). Gazdátlanul, kódolhatatlan jelként keringenek tovább az ikonoszférában, mint Lajka űrkutya teteme a világűrben.

A humánus megoldás az lenne, ha a tévénézők milliárdjai előtt a záróünnepség csúcspontján „kivégeznék" a kabalafigurát, hogy csak az „emléke" éljen tovább. Egy ilyen *„vizuális totemállat"*-áldozat tovább fokozhatná az egyre grandiózusabb látványosságokat megkövetelő olimpiák és világkiállítások záróünnepségének rituális-ekszta tikus jellegét.

A budapesti expo Mikiegere azonban még csak most születik meg. Ne ácsoljunk neki előre keresztet.

EX LIBRIS

WIRTH IMRE

Babics Imre: Két lépés a függőhídon

Kétkötetnyi eposz után már ismerősként üdvözölhetjük *Babics Imre* harmadik könyvének hexametereit, melyek függőhídként lengedeznek a modern és a hagyomány között, csöppet sem díszítésként, hiszen az „átvonuló" szövegek igénylik ezt az időmértékes támogatást. A könyv két írást tartalmaz, egy eposzt és egy drámát (egy hosszabb lélegzetű, négy részből álló mű két középső darabját — tudható meg a fülszövegből), amiket a nyilvánvaló rejtett titok, a létezés fekete dobozának eszméje fűz össze. *A széthajtogatott fekete doboz* utánzója az emberiség pusztulása után járja be a földet, s a vég tudatában polemizál a tragédiákkal: „Elég volt a tömegből. Ismeretekre / sem vágyom semmilyen korból, hiszen itt a bukás, s az / eddigi lét mind, mind ezt készítette elő." Fantasztikus útján (szellemenergiák, mozgásfázisok, egy esztelen hadikísérlet nyomán a föld valahavolt élőlényeinek mozgásindái kavarognak elő a mélyből, Ausztrália őslakóinak „testmúltfirkálmányai" borítják vastagon a partot, vérszomjas császárpingvinek, gyilkos kenguruk támadnak neki) egy robot kíséri, akinek memóriájába hajdani rabszolgák agyszöveteit ültette be. A robotból váratlanul lírai képek, a lelkes lény szavai törnek felszínre, s ezzel elindítják a túlélőben a kései megtisztulás folyamatát, de még mielőtt „önámításra felépült / emberi múltad nyomban felmagasodna megint" — mondja a robot, magára hagyja őt. „Elhagytál, ahogy Istent (...) elhagyta fajom" — állapítja meg keserűen, s ír tovább, tovább, a fekete dobozba. „Nincs címzett..." — tűnődik halála után a robot, s ez a kódolatlan üzenet bolyong tovább a *Warning* című darabban, más hangsúlyokkal. A szereplők a játékos jövő egyik programjának résztvevői, emberevőkké kell válniuk egy tutajon, a rejtett kamerákkal figyelő „Unatkozók" szórakoztatására. Egy titkos program azonban, mint kiderül, csak csalinak szánja a szereplőket (egy nőt azért megölnek), a cél a tutaj alatt hallgatózó *Búvár*, a társadalomból és játékból kivonuló szökevény elfogása. A nagyszabásúan cinikus tervet, a begyűjtött kivonulók összezárását és megfigyelését csak a csoda akadályozza meg: a szelíd *Léghajós*, a programon kívüli véletlen magával viszi a Búvárt, a felfalt nőt mint gyíkot és a katonát, aki angyalnak hiszi őt. Szavai elbeszélnek az eposz emberfeketedoboza felett és a vég nélküli, párhuzamos párbeszéd vízióját sugallják. „Senkinek sem kell megvalósulatlan álmokról beszélnie, ha megtalálja az elveszett fekete dobozt. (...) Egy fekete doboz, benne az isteni lényeg, mely minden kérdésre választ ad."

(József Attila Kör, Pesti Szalon Könyvkiadó, 125 oldal, 140 forint)

Podmaniczky Szilárd: Haggyatok lótuszüiésben

Podmaniczky Szilárd első könyve egy kisregényt *(A nyugalmazott)* és nagyobb részben rövid történeteket tartalmaz — bár a történet kifejezés az ő esetében még kevésbé fedi a tartalmat, mint mondjuk *Szijj Ferenc* esetében, aki a fikció vázát megőrizve írta egységes hangulatú, sokban rokonítható könyvét. A történetekkel szemben *A nyugalmazott* éjjeliőr főhőse bár érzésem szerint többször arányt téveszt, sutaságaival megtöri a kialakuló hangulatot (a kisregény elején tapasztalható), a jelenség a rövid írások felől nézve rögtön érthetőbbnek, a kisregény megírásának szándéka pedig fontos fejleménynek tűnik. A kisprózák groteszk szeánszok, szósorakozók egy kifogyhatatlan fantáziájú médium társaságában, aki a költői csapongásokból és a lehetséges történetcsírákból a legkevésbé sem igyekszik zárt világot teremteni, ellenben már-már feltűnő figyelemmel egyhangúvá szegényíti a szövegelést. Az érzelmesség vagy elesettség gondos kerülése, vagy éppen ellenpontozása jellemzi ezt a hangot, ami azért érdekes, mert írásai igen gyakran éppen a lelki és szellemi élet perifériáin tengődő „én"-t ütik szövegmondóvá, aki így, a nyelv kegyelme-megbocsátása nélkül csupán felhangosítja az áradó beszédet, egzisztenciáját nem érinti az írói érdeklődés. Úgy válik a mondatok gazdájává, hogy egy pillanatra sem hihető valósnak a szerepében, de nem lehet ezt a „bábut" a folyamatos elidegenedés miatt az írói „én"-nel sem azonosítani. Alakja inkább egy vibráló szöveglényt idéz fel, egy pihenni nem tudó, önmagát tovább hajszoló kísérletezőt, aki mindent kimond, hogy ne hulljon véletlenül se a semmibe az, amit ki akart mondani. Ez az elszánt odaadás, a szópisztoly csövének a halántékhoz illesztése magyarázhatja részben az elszegényített jellemeket és helyszíneket, valamint a helyenkénti túlbeszélést is, hiszen a szósodrásban nincs idő és mód, nincs értelme építkezni. A szöveg-én legalább kétszer löveti agyon magát (nővel), van, hogy peches biciklitolvaj (az egyik legzártabb, kész írás), máskor primitív szeretőt, a félresiklott élet vállalását sugalló provokatív filozófiával. Az írások sűrűsége, a gondolatok kavargása lapról lapra eredeti képekkel villanyozza fel az olvasót, aki, ha hagyja magát, biztosan megtalálja a maga mintaszövegeit e burjánzásban és feléled a várakozása, hogy a rövid történetek értékeit — ha lehetséges egyáltalán — egy koherensebb, hosszabb Podmaniczky-könyvben is felfedezhesse.

(József Attila Kör, Pesti Szalon Könyvkiadó, 195 oldal, 165 forint)

Lengyel Péter: Mellékszereplők

„Ezerkilencszázhatvanegyben, április hatodikán, hétköznap, délután öt óra öt perckor. A dolog még tart" — olvashatjuk a huszonhárom évvel ezelőtt megírt, tizenhárom éve kis példányszámban már megjelent könyv elején ezt a konkrétságával tüntető, talányosan súlyos mondatot, mely akaratlanul is történelmi képzeteket kelt, és egy lappangó Eseménybe, Történetbe való beavatást ígér. Ezt az ígéretet hurcoljuk magunkkal olvasás közben, szépen és szelíden belefeledkezve aztán a kezdő és végpont között különböző idősíkokon elbeszélt cselekménybe, a veszélyesen áradó korhangulatba, mely a nosztalgiától az érzelmektől elzárt ottliki pontossággal óvna meg, és így lehetséges az, hogy végül a történelmi múlt idő helyett a fiatalság kerüljön az emlékező tudat eleven veszteségrekeszébe, mint *az* elveszett. Ezt az ígéretet hurcoljuk magunkkal, mikor ráébredünk, hogy az autonómia, a személyes történelem foglyai lettünk, tanúi a Történelem eltávolodásának, természetté válásának. Egy cseh film a partizánokról, a főelbeszélőnek, Madarasnak a kizárása az egyetemről, Zé elvtárs a Jóléti Osztályról, tehát az „akkor", akár egy fa, egy kődarab, jelenvalóan, súlyosan láthatatlan a regényben — bár ez a tehetetlen, tetszhalott, fojtogató mozdulatlanság ölni tudna, véletlenül is, sugallja Madarasék erkélyről leejtett köve —, vagyis a történelem olyan főszereplő, aki éppen magukra hagyja őket, akit éppen magukra hagynak a saját, csonka történetükkel a mellékszereplők. (Ez a kvázi-történelem azonban feltételezi még a történeti tudatot, s ezen a ponton különbözik végképp például *Csejdy András* mai nemzedékregényétől.) Ebből a pillanatból bomlik ki a mégis-elbeszélés ígérete, a „helyettes-történelem", egy válóper keretregénye, amelyben lehangolóan látnoki érzékenységgel — a házibulik, a rengeteg anekdotaszerű elem leírása és a nemzedéki életérzés bámulatos felidézése ellenére is — már ugyanakkor megjelenik a saját sorsba való bezártság fenyegetően profetikus képe is.

(Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, 207 oldal, 240 forint)

Sík Csaba: Örök törvény — új világ

Sík Csaba esszékötetében a megszokott könnyedséggel kezeli azt a műveltséganyagot, amely valaha magához vonzotta: a modernség, az avantgárd és a hagyomány öröknek hitt kettősségéről van szó, egy viszonyról, aminek értelmezése — az ő írásai világosan közvetítik ezt az üzenetet — nem történhet meg egzisztenciaértés nélkül. A műalkotások világa, a fikció arra irányítja a figyelmet ebben a megközelítésben, aki személyes sorsával is az önés létérés fontos figurája. Érdekes ebből a szempontból a bevezető írás hangsúlya, mely a modernségnek nemigen kedvező világháború utáni magyar irodalomból Kosztolányit említi először, akinek a „kulcsszava már nem új, hanem mesteri". De aki a befelé fordulás, a művészet mágikus hitelének elillanása, „az irodalom szereptévesztésének tudatában is megírta az *Édes Annát*". Nem csodálkozhatunk, ha néhány oldallal tovább már *Kassákról* olvashatunk, akit Sík érzékletesen helyez el a kortárs európai művésztérképen, felvázolva párizsi útjának hátterét, bemutatva az ugyanazokat a motívumokat feldolgozó vers és regény műfaji különbözőségén az élményanyag műalkotássá válásának írói és személyes tanulságait. „A költemény szövetéből a működő versíróból költővé fejlődés állomásait jellemző képek bújnak ki ritmikusan, egy növekvő hangsúllyal, a regényben pedig az anarchista indulatoktól fűtött csavargó fejlődik öntudatos szocialistává." Legvilágosabban *Hevesi András*ról, a francia fronton önkéntesként meghalt íróról írt esszé vall a szerző már-már regényes vonzódásáról, hogy reprezentatív-intellektuális hősei, az életük műalkotásnak tekintése révén megteremtse azt az írásaira oly jellemző miliőt, amelyben az életre érdemes elgondolnivalók kapnak helyet. A lapok jelentős maradékán *Picassóról* olvashatunk többszörösen, szenvedélyesen elfogult sorokat, csak jellemzésképpen említem: a *Guernica* című kép történetétől a *Telibe viszonzott vágyakozásig*, az öregkori munkákig, s vallomását a kötet végén szereplő rövid, orientáló portrékban is megismétli (*Fra Angelico, Giorgione, Cézanne, Max Ernst, Konok* — töredék a szereplőkből), ahol azt írja: „ha egy szóval akarnánk jellemezni, azt mondhatnánk: hasonlíthatatlan; aki megismerkedik művészetével, különös módon mégis a művészet teljes történetéről kap képet, nemcsak Pablo Picassóéról."

(Tevan Kiadó, 161 oldal, 198 forint)

Radnóti Zsuzsa: A próféta színháza

Füst Milán színdarabjainak kapcsán a 80-as évekig nemigen beszélhettünk színházi élményekről, s így maradt az otthon olvasás intimitása, aminek egyébként is komoly hagyományai vannak nálunk. *Radnóti Zsuzsa* érintettségről tanúskodó, személyességet a tárgyismerettel olvasmányosan ötvöző munkája mélyen beleás a múltba, hogy érzékelhetőbbé tegye a „legsikertelenebb magyar drámaíró" *(Somlyó György* szavai) kedvezőtlen fogadtatásának okait. A könyv elején Füst Milán válogatott elutasításait olvashatjuk; hol a színész nem vállalta el a szerepet, hogy a színiigazgató nem tartotta színpadra alkalmasnak — a darab értékeit egyébként elismerve. Az okok — mutat rá a szerző — nyilván a polgári dráma magyarországi hagyománytalanságában keresendők, de ez még kevés lenne magyarázatnak, hiszen Füst Milán komédiái ugyanannyira sikertelenek voltak. Az egységesen elutasító vélemény, a „közösen elutasító hallás" a művekre irányítja a figyelmet, arra, hogy túlléptek egy konszenzusos tűréshatárt: a polgári ízlés számára előadhatatlanok voltak. A színházi emberek „kihallották az írásokból feltörő megnevezhetetlen szorongást, a nehezen artikulálható híradást a világban lassan készülődő káoszról, és a létbizonytalanságról. Kihallották a burkolt fenyegetéseket a biztonságosnak hitt polgári világ ellen." (A komoly indoknak nemigen mondható ellenérzésekre az írások nyelvi megformálásával, az átkos pesti nyelvvel szemben világirodalmi párhuzamokat is hoz a szerző.) Erre az alapzatra épül Radnóti Zsuzsa mondanivalója, ezt a tételt magyarázzák a színdarabok és a hozzájuk sokban kapcsolódó prózai írások elemzései, cseppet sem kímélve, feltárva a valóban gyengébb teljesítmények gyengeségeit is. A könyv másik fontos vezérfonala az életmű és az életrajz tényeinek hangsúlyosan együttes bemutatása, anyjának az írói válságokban és a művekben játszott fájdalmas szerepének, s egy titkos és ambivalens szerelem emlékének felidézése, mely búvópatakként követhető nyomon az írásokban. A „rettegett" Füst Milán (ahogyan Vas István is írt róla) profetikus színházával, az embertelenség előérzetével és menekülésvággyal összefonódó saját sors „túlélés" kapcsán végül felvillant a szerző egy arcot, „aki egy életen át hűséges társa, alázatos és tiszta emberségű asszonya volt: a felesége, *Helfer Erzsébet*. Fejeződjön be ez az írás az ő emléke előtti főhajtással".

(Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, 95 oldal, 158 forint)

Sándor Iván: Vég semmiség / A százötven éve fel nem fedezett Bánk bán

Sándor Iván esszé-tanulmánykötetében nem kis feladatra vállalkozik, amikor a *Bánk bán* „újraélesztésének" eszméjét tűzi zászlajára, egy mindeddig „lappangó titok" vonzóan titokzatos nyomozását, napvilágra kerülését ígérve, tagadva, hogy „nem lehet újat mondani" a drámáról. *Katona József* színdarabja — tárul fel a problémafelvetés háttere — első színpadi előadása óta folyamatosan az értetlenségnek, az értelmezés és átértelmezésnek, az „interpretáció-dühnek", a nyelvezet és a dramaturgia „kijavításának" igényét vonta magával. A reformkortól fogva „népszerűvé" válik, *mint* nemzeti dráma, de mélyrétegei, a „nyelvben testet öltő mentalitás" — írja a szerző — „esztétikai hibernációban" várják a tetszhalálból feltámadást: posztmodern-szerű korunk elbizonytalanult világszemléletének jótékony, ideológiátlan érzékenységét, s a feltárulkozás, így a nekünk szóló üzenet félreérthetetlen gesztusát is tartalmazza. Sándor Iván könyvének első részében szigorúan a drámához kapcsolódva (*G. Steiner* tipológiáját megidézve) a kapcsolatok hierarchiájába zártság élet- és cselekvéstér-szűkítő hatásáról, a „közös éj" magányosságáról (lásd *Caspar Friedrich* festményei), a kommunikációképtelenség, a fragmentális beszéd nyelvi alakzatairól, a magyarságkép Adyig ívelő példaértékű hagyományáról beszél. Arról, hogy a „tapasztalatok értékesítésének hiánya éles *karakterjegy*. (...) A kapcsolattöredékek, értelmezés-elmaradások, kommunikációs hiátusok következtében kialakult űrt a hiányokból kiváltódott sűrűsödés tölti ki: válaszkényszerűség, másramutogatás, önsajnálat, kesergés, döntésképtelenség". A modern fogalmakat és neveket is gyakran „bevető" író (lásd a szociális érzékenység fogalmának használatát Bánk és Tiborc kapcsolatában megjelenítve, vagy *Heidegger* kapcsán: „a végső idegenség a létben") a sokak szerint színpadra alkalmatlan, elrontott 5. felvonás értelmezésében szintén olyan területre kalauzol, amelynek sajátos tanulságai adódnak: „nemzeti archedráma a Bánk bán. *A látszatrend manifesztálódik benne*. Ami ezzel együtt jár: a katarzishiány"; „a kisnemesi nemzettestet a korszak hierarchiája magához asszimilálja, amely aztán bosszantóan és kiemelten a *maga* érdeke szerint képviseli a nemzet sorsát és jövőjét; időközben az *egész* magyarság nevében nyilatkozik". A könyv másik felében a dráma recepciójáról olvashatunk egészen az *Illyés*-féle feldolgozásig (az Erkel-operáról valamiért nem esik szó benne) s ez a kalandozás százötven év ideológiai és esztétika nézetei között tovább árnyalja Sándor Iván elgondolkodtatóan koncepciózus és korszerű elfogultságait.

(Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, 182 oldal, 200 forint)

Ezerkilencszázötvenhat öröksége

Fölszállott a páva?

Emlékszem, okóber 23. estéjén évtizedekig mintegy végszó gyanánt, mindig feltettük a *Fölszállott a pávát* (az egynemű férfikarra írottat). Magunk elé nézve hallgattuk a sorsvetést: *„…vagy bolondok vagyunk, s elveszünk egy szálig, /vagy ez a mi hitünk valóságra válik"*. Halkan kérdem meg magamtól mostanában: valóságra vált? fog válni? válhat-e egyáltalán?

*

Tárgyszerűen: a forradalom öröksége. Mi lett vele? Minek nevezzük: győztes? eltékozolt? elsikkasztott? elhagyott? újra felleltelhető? Mind, mert ez így emberi? És egészében ez vagy az, vagy egyes elemeinek sorsa eltérően alakult? De osztható-e a szabadság, amely lényege volt? Nem, de éppen ezért az élet minden területére kiterjed, ezek pedig mások és mások. Megkülönböztethetjük ezért szabadságörökségünk emberi, társadalmi (politikai, gazdasági) és nemzeti vetületét. Értük való felelősségünk is különböző.

Mit mondhatunk róluk és sorsukról?

A forradalom alapvető élménye és éltető ereje a *személyes, emberi szabadság* volt. Mintha kiszakadt volna belőlük-belőlünk a szabadság. Szabadságon a félelemnélküliséget értem. Mintha más emberekké váltunk volna: átléptünk egy határt, és minden egész más lett: barátságosabbak és biztosabbak önmagunk és a többiek iránt.

Egy totális hatalommal szemben, amely önmagán kívül semmiféle emberi legitimációt nem ismert el – eltiporva ezzel az összetartozás alapvető emberi igényét

Ennek az örökségkezelése és érte való felelősségünk szempontjából van jelentősége. Egy, ha úgy tetszik, természeti jelenséggel, nem rendelkezünk tetszés szerint – nem tudjuk előidézni magunkban sem egy megrendítő gyász, sem egy fellobbanó szerelem élményét, amely felülemel önmagunkon. A csodák ismétlődhetnek, de nem folytatásos regények. Hűségünket rájuk való alkalmasságunk megőrzése jelenti, nem magunkban gerjesztett érzések, hangulatok.

A személyes szabadság és az egymásra találás alapvető élményének és értékének ahhoz, hogy a mindennapokba átszűrődve, azok természetes életelemévé válhasson, a politikai szabadság és a társadalmi demokrácia intézményeiben kell biztosítékot és állandóságot kapniuk. Ez meg is történt – napok alatt országszerte szinte a földből nőttek ki a forradalom intézményei, a forradalmi és nemzeti bizottságok/bizottmányok, munkástanácsok, amelyek igen gyorsan az integráció útjára is léptek; egy egészen új, sokszínű és csodálatosan működőképes intézményrendszer állt fel. Ötvenhat jelző nélküli, de radikálisan demokratikus forradalom volt, társadalmi, politikai, gazdasági téren. Politikai gondolkodásának újszerűségét a közvetlen és a képviseleti demok-

Gönczi Béla rajza

gokat, munkástanácsokat hozzon létre, hogy az alattvalói létből a politikai és gazdasági demokrácia egyenjogú résztvevője, megvalósítója legyen. Naiv volt, nem gondolkodott

nye, a forradalom mártírjainak újratemetése és az első szabad választások után az új hatalomtól várta beiktatását ebbe az örökségbe (a megváltozott viszonyokhoz igazodva, de alapvető, érvényes igényeit nem érintve). Nem érezte szükségét, hogy a településeken és a munkahelyeken – mint a forradalom idején, „ott és akkor" – maga is végbevigye a rendszerváltoztatást, átvegye a vezetést, bizottsá-

felvette az akkori helyi önigazgatás hagyományának fonalát, s ez máig a rendszerváltozás egyik legfontosabb eredménye.

A központi állami szervek azonban nyomasztó hatalmi túlsúlyban vannak velük szemben, sem az önkormányzatok maguk, sem különböző társulásaik, országos szervezeteik nemhogy egyenrangú, de még tárgyalási pozícióba is alig juthatnak velük szem-

ben. A tág értelemben vett közvetlen (vagy talán helyesebben: civil-társadalmi) demokrácia eme intézményeinek, illetve szervezeteiknek és a (pártpolitikai) képviseleti

lelkes partnerre lelt a korábbi nagyvállalati lobbyk és vállalati menedzsment részéről. A dolgozói tulajdonszerzésről beszélünk.

Két előzetes megjegyzés: a magántulajdonon alapuló piacgazdaság viszonyai között már *nem az '56-os önigazgatási kollektív tulajdonról* van szó. Ezt az 1990 nyarán megalakult Munkástanácsok Országos Szövetsége programjában határozottan kimondja.

Másodszor, kétségtelen, hogy ennek széles, társadalmi léptékű megvalósítása objektív akadályokba – mindenekelőtt a tőkehiányba – is ütközött. Ismeretes, milyen mélypontra jutott ekkorra a gazdaság, s hamar szertefoszlottak a remények a Nyugattól a gazdasági újjáépítéshez és átalakuláshoz várt hathatós segítséget illetően is („szívére veszi gondunkbajunk, vállára venni nem bolond"). Az ország csak különleges erőfeszítéssel és áldozatokkal, gazdaságdiplomáciával tudta volna az ehhez szükséges tőkét előteremteni.

Mégis úgy gondolom, ez a dolognak csak az egyik fele, s kellő akarattal és eltökéltséggel, s nem utolsósorban újszerű, invenciózus gazdasági és jogi megoldásokkal (ilyenek a korábbi második gazdaság körében már megjelentek), ha nem is mindent, de a megvalósultnál sokkal többet lehetett és kellett volna tenni, hogy a munkás igazi tulajdonhoz jusson az állami tulajdon lebontása, a privatizáció során. Sokatmondó, hogy az egzisztenciahitel bevezetése (1991) mellett – amely eredetileg az induló kis (kényszer)vállalkozásokat segítette valamennyire –, a tulajdonképpeni munkavállalói tulajdonszerzés lehetőségét szabályozó jogszabály, azaz az MRP-program elkészülésére csak 1992-ben kerül sor, igen komoly korlátozások mellett, s amikor a kedvező feltételek a tulajdonszerzésre már elmúltak. Jellemző az is, hogy még arra sem nyílt lehetőség, hogy a felszámolásra kerülő vállalatok vagyontárgyait, berendezéseit valamilyen kedvezményes konstrukció keretében vásárolhassák meg a dolgozók. Az eredmény: „1993 tavaszáig szakértői becslés alapján a privatizált vagyonnak csupán három százaléka került az MRP-szervezetek tulajdonába. Októberben ez a szám már 7,2 százalék, ennek fele azonban burkolt menedzseri kivásárlás". (*Szalai* Erzsébet) A munkavállalói tulajdonért folytatott keserves küzdelem végül is kudarccal végződött.

Az önkormányzatok tulajdonhoz juttatása szintén hosszú és viszontagságos folyamat volt. A pénzügyi megszorítások és szigorítások, bevételeik csökkenése sokat az ellehetetlenülés határára sodor, ami már alkotmányos helyzetüket illetően is aggályokat ébreszt.

*

Évekkel ezelőtt még sokszor és sokféle formában lehetett hallani, hogy *„a rendszerváltozásból a társadalom kimaradt"*. Vagyis inkább kihagyták – nagy többségében kiszorult szemlélője, nem alanya, hanem tárgya lett.

Ha körülnézünk, hogy a közvélemény, s általában a civil társadalom mennyire tudja a politikát – informális, ám hathatós – ellenőrzése alatt tartani, amely egy valóban működő demokrácia biztos jele és egyben legfontosabb garanciája; hogy a helyi és más önkormányzatok ténylegesen mennyire önállóak és védettek a hatalom erőfölényével szemben; hogy a gazdasági demokrácia a tulajdoneloszlásban mennyire valósult meg, a politikai pedig a négyévenkénti választás rítusában, akkor a lényeget illetően egyet kell értenünk a népi vélekedéssel. *Az olyan rendszerváltozás pedig, amelyből a társadalom* – kezdeti nekifeszülések és illúziók múltán – *kimaradt, sok mindent mondhat magáról, csak azt nem, hogy a forradalom örököse*. Vagy ha igen, úgy nagyrészt a forradalom eltékozolt vagy elutasított örökségéről szól a történet.

Az eredmény: máig csaknem atomizált, demoralizált társadalom, amelynek tagjai egymás ellenében, s nem együtt keresik fennmaradásukat. Eközben persze *eltűnt a nemzet is*.

Azonban a történelemnek, s benne ennek a történetnek sincs még vége. Demokratikus viszonyok között lehetséges a beépített politikai egyensúlyhiányokat kiküszöbölni, tudatos gazdaságpolitikával viszonylag széles rétegek számára vállalkozói-tulajdonosi esélyeket biztosítani, illetve másfelől az érdekvédelem hatékonnyá válását támogatni. Azokban a napokban mintha a *Csokonaiból* kiszakadt óhaj is visszhangzott volna – lehessen *„ember és polgár"*. Ha külön és együtt programunkká tesszük, még élővé válhatnak örökségünk értékei, tartalmat adva jövőnknek is.

Forintos György

a ostromát…

radalmárok pártjának jobbszárnya az államcsíny törvénytelensége elleni tiltakozásul elhagyta a gyűlést. Lenin ekkor petrográdi rejtekhelyéről visszatért már a

A kétségbeesés csábító hangján

Budapestre jön a Royal Shakespeare Company

A *Royal Shakespeare Company* (székhelye Stratford-upon-Avonben és Londonban található) világklasszis a színházművészetben. Repertoárján *Shakespeare* teljes drámai életműve mellett a nagy drámaíró kortársai, modern klasszikusok és kortárs művek is szerepelnek. A brit társulatok közül a Royal Shakespeare Company viszi a legtöbb előadást külföldre; 1996-ban 131 előadást tartottak 11 országban, ezeket 152 ezer néző tekintette meg. A társulat másodszor jár hazánkban. Új produkciójukkal, amelyet kifejezetten vendégjátéknak szántak, december 19-én, 20-án és 21-én vendégszerepelnek a *Merlin Színházban*. Nemzetközi koprodukcióban öt jelentős európai művészeti szervezettel és az *Offshore International Projectsszel* való együttműködésben két *Beckett-egyfelvonásost* tűztek műsorra. A rendező Katie *Mitchell*, a Royal Shakespeare Company igazgatóhelyettese. Két előadásban három színésszel (többek között Juliet *Stevensonnal*, aki most tért vissza a társulathoz, Debra *Gillettel* és Nigel *Cooke-kal*) egyszerre mutatja be a *Footfalls (Kopogó léptek)*, a *Rockbaby (Ringató)*, a *Not I (Nem én)* és az *Embers (Zsarátnok)*, az *A piece of monologue (Töredék)* és a *That time (Abban az időben)* című darabokat. Az *Out of the Dark (Ki a sötétből)* című összeállítás olyan egyfelvonásosokat foglal magába, amelyeket Beckett a nőkről, nőknek írt, s amelyeknek középpontjában Beckett saját anyjával való különleges viszonya: gyűlölete és imádata áll. Az *Over the years (Túl az éveken)* megrendítő lírai darabokat tartalmaz, melyekben Beckett családtagjaival való mély és összetett viszonyának igyekezett a végére járni s a múltat valahogy lezárhatóvá tenni. Az egyfelvonásosokat először októberben mutatták be Stratford-upon-Avonben, ahol átütő sikert arattak. Charles *Spencer*, a *The Daily Telegraph* kritikusa szerint *„Mitchell előadása talán az évad leginkább emberpróbáló produkciója, de mindenképpen lenyűgöző teljesítmény... Ritka, hogy a kétségbeesés hangja ilyen csábító"*. Az egyfelvonásosokat novemberben Münchenben és Belfastban, decemberben Barcelonában és Prágában, s most utolsó állomásként a Merlin Színházban láthatja a közönség.

(horeczky)

Juliet Stevenson, aki most tért vissza a társulathoz

Mit ér az ember, ha Veres Péter?

Kiállítás a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Kell-e rá emlékeznünk? S ha az emlékek foszlányában már eltűnik az arc, a nyakig gombolt ing, a csizma, mi menthető át belőle mai világunkba? Mit ér az ember, ha *Veres* Péter? – vetette föl a kérdést az író születésének 100. évfordulójára létrejött *Veres Péter Emlékbizottság*, és válaszként rendezett *Történelmi jelenlét* címmel irodalomtörténeti konferenciát és emlékkiállítást. A tárlat 1998. február 28-ig tekinthető meg a *Petőfi Irodalmi Múzeumban*. (A kiállítás részeként láthatók *Kunkovács László Balogh Rudolf-díjas* fotóművész munkái *A Hortobágy mellyéke* címmel.)

A balmazújvárosi szegényparaszti sorból ívelt a miniszteri székig Veres Péter életpályája. Az ötvenes évektől hátat fordít a politikának, de haláláig érintkezésben marad a mindennapokkal: amikor nem szólhat, olvasónaplója lép elő a közírás fórumává. A XX. századra jellemző értelmiségi politizálás közepette Veres Péter a régi vágású népi politika hagyományait követi, és mindvégig megmaradt a szegényparasztság képviselőjének – tekintette át az író életútját *Pomogáts* Béla irodalomtörténész. *Domokos* Mátyás irodalomtörténész *Népmesei hős az atomkorszakban* című előadásában a harmincas évek tanulás és tudás utáni „forró rohamának" maradványait kereste napjainkban. Veres Péter életművének mindmáig megoldatlan gondolataira, a szociális nehézségekre, a népességfogyatkozás veszélyeire és a földkérdésre hívta föl a figyelmet *Karádi* János, a Veres Péter Emlékbizottság titkára. *Ördögh* Szilveszter író *Szűk esztendő – Egy földmunkás naplójából* című előadásában egy olyan korról beszélt, ami kísértetiesen kezd felelni mai világunkra, amikor terjed a közöny, törvénnyé vált a kényszeres önzés.

(n. t. i.)

Kunkovács László: A csordásfiú hazaindul

Sík Csaba emlékezete

Váratlanul és hirtelenül távozott el *Sík* Csaba, egyike az élő magyar irodalom és művészet legjobb értőinek és legszorgalmasabb munkásainak. Celldömölkön és Kőszegen, majd a budapesti bölcsészkaron tanult, itt *Bóka* Lászlónak, a legendás professzornak a kedves tanítványa volt. Két évtizedet töltött a *Magvető Kiadóban* mint szerkesztő, később mint irodalmi vezető. A Magvető ebben az időben valóban az új magyar irodalom műhelye volt, ott jelentek meg *Kassák* Lajos, *Weöres* Sándor, *Pilinszky* János, *Nemes Nagy* Ágnes, *Ottlik* Géza, *Mándy* Iván, *Mészöly* Miklós, *Hernádi* Gyula könyvei. Mindez elsősorban Sík Csaba hozzáértését és kitartását dicsérte: neki sikerült az igen kétes múltú igazgató által vezetett műhelyt a legnagyobb írók mellé állítania. Mint irodalom- és művészetkritikus ugyancsak maradandó művet hozott létre. Tanulmányaiban a magyar avantgárd irodalomról és a modern művészetről adott okos és élvezetes beszámolókat, s önálló kötetekben dolgozta fel *Picasso*, valamint *Vilt* Tibor pályáját. Élete utolsó évtizedében a *Holnap Kiadót* irányította, így vállalt fontos szerepet a magyar könyvkultúra megújításában. Híres képgyűjteményének egy részét zálogosította el, hogy a piac könyörtelen igénytelenségével szemben közkinccsé tehesse az európai kultúra valódi értékeit.

Pomogáts Béla

NAPLÓ

AZ IDEI AASE-DÍJAT Barta Mária, Rajna Mária, Dobák Lajos és Tándor Lajos kapta. A Gobbi Hilda által az „emlékezetes percek, pillanatok" főszereplőinek létrehozott elismerést, amelyet 1989-ben osztottak ki először, Magyar Bálint művelődési miniszter adta át hétfőn a minisztériumban.

KASS JÁNOS kiállítását nyitják meg ma délután öt órakor a Budapest Kiállítóteremben (V., Szabadsajtó út 5.).

KARDOS G. GYÖRGY írótól családtagjai, pályatársai, tisztelői hétfőn vettek végső búcsút a Farkasréti temetőben. A gyászszertartáson Békés Pál és Spiró György búcsúzott az elhunyttól.

BARABÁS MÁRTON festményeiből nyílik meg kiállítás ma délután fél hat órakor a Polgár Galériában (Budapest V., Váci u. 11. b).

ARNULF RAINER Átfestések, átrajzolások című kiállítása nyílik meg ma este hat órakor a Műcsarnokban (Budapest, Hősök tere).

TORGNY LINDGREN Az ötujjú krumpli című novelláskötetét mutatja be a Széphalom Könyvműhely ma este hat órakor az Írószövetség klubjában (Budapest VI., Bajza u. 18.).

EGRESSY ZOLTÁN Vesztett éden című irodalmi dokumentumjátéka hangzik el ma este fél nyolckor a Károlyi-palota (Budapest V., Károlyi M. u. 16.) felolvasószínpadán.

SIK CSABA müvtört.

Uj Forrás, 1986.6.

Sík Csaba: Sem kő sem bronz sem vászon

„Kállai Ernő Picasso-könyvét — írja Sík Csaba a Helikonnál megjelent Picasso-monográfiájában — 1956 tavaszán láttam meg a Központi Antikvárium kirakatában. Félórája melegedett a zsebemben májusi ösztöndíjam, sem a címet adó névről, sem a szerzőről nem hallottam még, tehát megvettem a könyvet." Pusztán szövegszerűen nézve az idézetben a kulcsszó persze ez a „tehát": ez utal a született esszéíró genuin tájékozódási vágyára. De az elbeszélés, a megjelenített jelenet szintjén legalább ilyen súllyal esik latba az is, hogy pont Kállai Ernő könyvét látta meg: az akkortájt (s tán nem is csak magyar nyelven) létező legjobb ismertetést Picassoról. S végül az se mellékes, hogy májusi ösztöndíjával a zsebében pont Picasso-könyvbe botlott, hiszen tán egyetlen más művész sem foglalkoztatta később ilyen erősen, hacsak... de folytassuk inkább az idézetet: „Először röhögcsélve nézegettem a fura, torz ábrázolmányokat, aztán egyre rosszabb lelkiismerettel vihogtam, mert mindinkább lenyűgöztek a képek, és sejteni kezdtem, olyan világ felfedezésének vágtam neki, amelynek létéről mindeddig sejtelmem sem volt, s aminek határai nem tudom, hol húzódnak, vannak-e egyáltalán?"

Évtizedek távolából bízhatunk-é a föl-idézett érzésekben? Jó fél évszázada a *Tanu*-t indító Németh László mindenesetre nagyon hasonlóan jellemezte az esszéíró lelkiállapotát: „Folyóiratom ihletője e kor igazi múzsája: a szorongó tájékozatlanság. Hajótöröttek vagyunk, akik a csillagokat nézzük s a partot keressük, abban a hitben, hogy van a part s a csillagok vezetnek." „Szorongtam — írja Sík Csaba *Picasso*jában — az idegen mégsem egészen ismeretlen formáktól, megértésükhöz nem volt elegendő a szöveg, noha kínált fogódzókat: »De Picasso nemcsak festő... Egyben látnok is, akinek lelki szeme a tudat alatt lappangó révületek és képzettársítások, ösztönök és indulatok szövevényes tárnáiba hatol, és varázsló, akinek festői képzelete ezt a színek és formák számára eladdig megfoghatatlan mélyvilágot olyan tömören és szuggesztíven, olyan döbbenetes jelenítő erővel idézi, mely példátlan a modern művészetben.« A »nemcsak festő«, »látnok«, »varázsló« szavakat piros ceruzával aláhúzták, talán Gazsó Miklós, aki a belső címlapra tulajdonosként beírta a nevét: ilyesformán gondolkoztam akkor Adyról, József Attiláról. És Picasso is magáról: »Vajon miért szeretem ennyire ezt a történelem előtti Vénuszt? — kérdezte Malraux-tól, markában szorongatva a Nagy Istennő szobrát. — Mert senki sem tud róla semmit: a mágia — hát igen! én is mágiát űzök.« Malraux úgy vélte...", és Sík Csaba gondosan részletezi, hogyan vélekedett Picasso művészetéről Malraux, mert miután Kállai Ernő könyvéből megértette, hogy itt valami nagyon fontosról van szó, végigolvasta az elkövetkező évtizedek alatt Malraux-t (s nem csak azt, amit Picassoról írt), idézi mind a többi koronatanút is: Francoise Gilo-t, Brassait, Apollainaire-t, Gertrude Steint, Cocteau-t, Maurice Raynalt, Matisse-t, Manolot, Werner Spiest; áttanulmányozta az életrajzokat, monográfiákat s értelmezéseket John Bergertől Werner Haftmannig és Bialostockitól C. G. Jungig; idézi is őket, hivatkozik rájuk rendkívül bőven és találékonyan, a kis könyv akár kandidátusi értekezésnek elmehetne, ha nem lenne ilyen szépen megírva. Méghozzá — jó értekezéstől megkívánt módon — Sík kellő kritikával kezeli forrásait: Francoise Gilot emlékezéseit csakúgy mint Jung értelmezését, Berger legenda-leleplezést nem kevésbé, mint Malraux legenda-teremtő fantáziáját. Idéz, hivatkozik, mérlegel, érvvel s végül önálló következtetésekre jut, de vigyázzunk, ez a szolid szakmai megalapozás (melyhez láthatóan hosszú évek munkája kellett) itt nem végcél, s bár nem lényegtelen, egyáltalában nem ez a lényeg. De mi? Az inkább tán, ahogyan ezt a szakmailag rendkívül jól megalapozott Picasso-képet Sík rímeltetni tudja (újból olyan szaktekintélyekre hivatkozva, mint Dvorák, Worringer, Emile Mâle, Leroi-Gourhan, Paul Klee vagy Mircea Eliade) a művészet barlangfestészettől

sem holmi egyértelműen és kétségtelenül lefordítható képi szimbólumok, mégha nincsenek is rajtuk rébuszszámbamenő elvont jelek. „Bőven támadnak kérdései annak, aki alaposan szemügyre veszi őket, s hamarosan szükségét érzi olyan tudósokhoz fordulni segítségül, akik gyakran egész életüket áldozták egy kor, egy életmű megértésére és megértetésére; mint Tolnay Károly például Michelangelóéra." Sokat idézni persze könnyű, mutatja bármely kandidátusi értekezés, de jól idézni nagyon nehéz mesterség. Sík azonban érti a mesterség szabályait. Nem a nagy neveket és a legújabb szerzőket keresi; nyugodtan hivatkozik például a ma porosnak s dilettánsnak tartott Berensonra, tisztelettel emeli ki az elfeledettségből Hoffmann Editet, nem átall — ha jók — népszerűsítő életrajzokra hivatkozni, hasznosítja írók cseppet sem szakszerű ám valamiképpen találó véleményét (Malcolm Lowry Michelangelo Utolsó ítéletéről: „muszkuláris képregény"), szembesíti a szaktekintélyeket, tanul tőlük, de megőrzi velük szemben is önállóságát. Ahol lehet, szemtanúkra és korabeli forrásokra hivatkozik; a könyv egyik „főszereplője" például Giorgio Vasari, ez a gyakran fecsegő és olykor hiszékeny, ám a dolgok sűrűjében az élmény erejéből fakadó biztonsággal tájékozódó nagyszerű festőtörténetíró.

Ugyanazt a szerkesztést találhatjuk tehát itt is, mint amit a Picasso-könyvben megismertünk: a megélt élményből fakadó kérdések megválaszolásához — megválaszolási kísérletéhez — áttekintjük a vonatkozó legfontosabb illetve elérhető forrásokat és szakirodalmat, válaszaik többnyire újabb kérdéseket keltenek, ezeket hozzátesszük a régiekhez, s az értelmezés átlóival szerkesztett montázsban valamilyen jelentést keresünk. De ha találunk is, azt ne higyjük, hogy megtaláltuk a megoldást. Kaleidoszkópot tartunk a kezünkben, egy mozdulat, s ugyanazon elemekből máris másféle kép áll össze. A montázs-készítés, ahogyan nagymestere, Szentkuthy tanította, eredendően relativisztikus folyamat, állandója csak a fénysebesség. De ez állandó viszonyítási alapként tekinthető, s ebben a koordinátarendszerben nézve egy-egy nagy mű immár „nemcsak élményt, hanem tanácsot, útbaigazítást is kínál a nézőnek." *(Móra Ferenc Könyvkiadó)*

VEKERDI LÁSZLÓ

Korkérdések megvilágítása

Sándor Iván: Az idő füstjele

Évtizedek múltán bizonyára tisztábban látszanak majd a *mi időnk* feladatvállalásainak, kiútkeresésének eredményei s onnét nézve talán feleslegesnek, vagy hiábavalónak is tűnik majd egy-egy vállalkozás. A kételyeket és vergődéseket még sem cserélném fel az évtizedekkel, ahogy mai — bizony sokszor vergődő — irodalmunk közvetlen figyelését sem az évtizedek múltán felsejlő tisztább képért. Nem, mert ez az irodalom nagyon is élő kérdésekre keresi a választ, rejtve maradt történések mozgástörvényeit tárja fel, annak a kilátópontnak elérésére törekszik, ahonnét nemcsak történelmi elmaradottságaink okai látszanak, hanem a jelen égető kérdései is. Ha a feladatokat nézzük, érthető, s hogy irodalmunkban a szkepszis, a kétely megfogalmazásaival is találkozunk, hogy érthető az is, egy-egy írásból a kérdések sora zuhan ránk. A kétely és a kérdészuhatag mögött azonban alakulás, változás és nyugtalanság van: a letisztult képnél ezért is vonzóbb a kuszaság. S azt sem felejthetjük, hogy a kérdések mögött a mi életünk antinómiái is ott rejlenek...

Gyorsan változó, új formákat felvető irodalmunkban Sándor Iván pályája is az átalakulás jeleit mutatja. Feltételezhetően évekkel ezelőtt szabályos pályakép íródhatott volna róla. Az elmúlt években azonban inkább a készülődés jeleit figyelhetjük meg írásaiban. A készülődést egy újabb vállalkozásra, a jelen irodalmi megközelítésére. Könyveinek, írásainak legfőbb jellemzője a nyitottság. Erre a két Németh Lászlóval foglalkozó könyvének kritikusai sem figyeltek. Ezek a könyvek ugyanis nem csupán Németh Lászlóval foglalkoztak, hanem a felkészülést is jelentették — mintegy a nagy

SIK Csaba

EX LIBRIS

BODOR BÉLA

Gaali Zoltán: A székely ősvárak története, mondája és legendája

Furcsa egy könyv ez az Akadémiai Kiadó jóvoltából ismét olvasható reprint, amelynek első kiadása 1938-ban jelent meg. Kézenfekvő lenne Lipták Gábor, vagy Lengyel Dénes legendáskönyveihez hasonlítani, a hasonlat azonban sántít, hiszen az említett szerzők munkája elsősorban abban állt, hogy a szórványosan föllelt, ingadozó színvonalú és minőségű történeteket jól szerkesztett, élvezhető szépirodalommá dolgozták fel; Gaali pedig éppen ellenkezőleg, a meséknek, széphistóriáknak is csak néhány mondatba sűrített összefoglalását közli. Azt lehet tehát mondani, hogy Gaali könyvének típusa ritka, ha ugyan nem egyedülálló a magyar könyvkiadás történetében.

Irigylem a Székelyföldet járó turistákat ezért a könyvért. Aki Magyarországon túrázik, gyakran találkozhat olyan vármaradványokkal, amelyekről semmit sem tudunk. Hatalmas szolgálatot tenne, aki — mint Gaali — összegyűjtené ezeknek a kőkupacoknak a történetét, regéit, netán — ha van ilyen — hiteles leírását, eredeti képét, alaprajzát, az építtető és a későbbi tulajdonosok nevét, a történelemnek azokat a fordulatait, amelyekben szerepet játszott, és végül pusztulásának idejét és körülményeit. A székely ősvárak esetében mindez, persze a lehetőségek határai között, megtalálható ebben a könyvben.

A könyv első fejezeteiben, főként a székelység eredetéről szólóban sok a naivitás, és több a mese, mint a történelmileg igazolható tény. Mégsem lenne helyes az egész művet naivnak, tudománytalannak nevezni. Egyrészt, még ezeknek a bevezetőlapoknak is megvan a maguk jelentősége, hiszen pontosan érzékeltetik azokat az érzelmeket, romantikus, délibábos hiedelmeket, amelyek a század első évtizedeiben a székelységgel kapcsolatban a közvélekedést jellemezték. Másrészt az egyes várakra vonatkozó információk közül rengeteg Gaali eredeti kutatásának, helyszíni vizsgálódásainak az eredménye. A könyv tehát hasznos kézikönyv, hasznos útikönyv, és hasznos néprajzi segédkönyv. *(Akadémiai Kiadó — Kriterion Alapítvány, 312+272 lap, 935 forint)*

Kopácsi Judit: A hősök nem sírnak

Kopácsi Judit nagyon kedves könyvet írt. Nem lehet belőle új értesüléseket szerezni az ötvenes évekről, 1956-ról, a megtorlás éveiről, a szerző édesapjának, Kopácsi Sándor egykori rendőrfőkapitánynak a politikai tevékenységéről, nézeteiről, börtönéveiről, vagy peréről. Egyáltalán: nagyon keveset lehet leszűrni a könyvből, amit a történettudomány hasznosítani tudhat. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a könyv esztétikai értékekben sem bővelkedik; szerkezete nincs, arányai esetlegesek, egyes epizódok többször is előfordulnak, míg másutt szakadások vannak a történetben. Nem is beszélve a mélyen dilettáns versbetétekről. Akkor végül is mi marad? Nem tudom. Egy lány naplót ír, felnőtt fejjel előveszi, újra elolvassa, és a maga kissé szétszórt, csapongó módján elmeséli, ami erről eszébe jut. Ennyi.

Vajon mi az oka annak, hogy a könyvet mindezek dacára el lehet olvasni? Talán az a körülmény teszi érdekessé, hogy félelmetesen kevés történetet meséltünk egymásnak az utóbbi évtizedekben — főként önmagunkról — és ki vagyunk rájuk éhezve. De még valószínűbb, hogy a szerző eredendő kedvessége, érzelmessége vált ki szimpátiát és érdeklődést az olvasóból, különösen a kislánykori fejezeteknél. Kiszolgáltatott, tiszta szenzibilitása, naiv bizalma a világ iránt ezekben a részekben a legtermészetesebb, és mellesleg itt árulja el a legtöbbet a légkörről, amiben nevelkedett; erre pedig érdemes odafigyelni. A világról alkotott nézetek, a különböző értékek tisztázatlansága és egymást kizáró nézetek együttélése nemcsak a Kopácsi-családra volt jellemző, hanem az egész korszakra. Ha tanulságot keresünk a könyvben, talán ezen érdemes elgondolkodnunk. *(Budapest City Könyvkiadó, 162 lap, 198 forint)*

Dobszay László (— Szendrei Janka): A gregorián ének kézikönyve

Az utóbbi évtizedekben az általános zenei műveltség időhatárai — a térbeli koordinátákkal együtt — kimozdultak a korábbi évszázad során megszokott helyükről. A 19. században a zenei földrajz térképét Európa töltötte ki, és a történelem a Bach-család működésével kezdődött. Ma — és ebben elévülhetetlen érdemeket szerzett a rock minden tradíciót befogadni kész, határokat nem ismerő átvágya — az eszkimó zenétől a tasmánig, a japántól a koptig ezerféle hangzásvilágot ismerünk; és a múlt is mindinkább megnyílik az érdeklődők előtt. Előbb a reneszánsz muzsika táncos könnyedsége és meditatív személyessége, majd a középkori gregorián hangzásvilág sötét pátosza, rusztikus tisztasága is meghódította a zene iránt érdeklődő közönség szívét; és ebben igen jelentős szerepe volt a *Magyar Gregoriánum* lemezsorozatnak, amelynek két karnagya a szóban forgó könyv két szerzője volt.

A kézikönyv igyekszik teljes áttekintést adni a gregoriánummal kapcsolatos kérdésekről. Önálló fejezetben tárgyalja a gregorián ének helyét a liturgiában; történetét; hangjegyírásának történetét (ezt a fejezetet írta Szendrei Janka); stilisztikáját; műfajait; helyét a 20. század kultúrájában; zenetörténeti jelentőségét; végül pedig bő százhúsz lapnyi kottaanyagot is tartalmaz, amelynek darabjai nemcsak a szövegben tárgyalt kérdéseket illusztrálják, hanem el is lehet énekelni őket. Igaz, a gregorián kotta írásmódja különbözik a ma szokásostól, de nem olyan nehéz kigazodni benne, és szépszerével akadnak ötvonalas rendszerben írottak is.

Bizonyára van Magyarországon fél tucat zenetudós, aki erről a könyvről szakszerű kritikát tud írni. Én azonban nem tartozom közéjük; tehát megelégszem azzal, hogy az olvasók figyelmébe ajánljam ezt az igen jelentős és érthető, könnyen áttekinthető kézikönyvet. *(Editio Musica Budapest, 528 lap, 450 forint)*

Sík Csaba: Örök törvény — Új világ

Nem szeretem az esszékötéteket, mert általában néhány lap elolvasása után kiderül róluk, hogy közönséges újságcikkek, rosszabb esetben hanyagul megírt tanulmányok sorakoznak bennük, valami „rakd-oda-és-elő-se-vedd" logika szerint. Nagyon kevesen tudnak Magyarországon esszét írni, mert a legtöbben félreértik a műfaj természetét. Szó sincs arról, hogy itt az ember lazábban kezelhetné a tényeket, hogy nyugodtan érzeleghet vagy blöfföl hét. Csakhogy, míg a tanulmány megírásában a tények magukért beszélnek, addig az esszében az írónak kell a tényekért beszélnie; tehetségével és kísérletezőszellemével kell felvennie és összekötnie a tények közötti láthatatlan szálakat.

Sík Csaba azok közé a kivételes alkotók közé tartozik, akik csakugyan esszét írnak; méghozzá általában a képzőművészetek szavakkal nehezen megközelíthető kérdéseiről. Új kötetének legtöbb darabja is képzőművészeti tárgyú. Az *M.-mel képeket nézegetve* című ciklus két-három lapnyi miniatűrjei talán egy gyerek, vagy — nem tudom, miért gondolom így — egy fiatal művészetbarát lány számára íródhattak, és szeszélyes válogatás szerint az olasz reneszánsztól mai magyar alkotókig húsz mester arcképét vázolják fel. A kötet legérdekesebb írásai azonban ezúttal nem ezek, hanem a Kassákról és Picassóról szóló, aránylag hosszabb értekezések.

Rendszeresen visszatérő témája Sík Csaba művészeti esszéinek ez a két művész. Ezúttal a húszas évek elejének Kassákjával, *A telibe viszonzott vágyakozást* író Picassóval, és az erotikus rajzsorozatot készítő idős mesterrel foglalkozik. Műelemzéseiben pontos és tárgyszerű marad, ragaszkodik a képen látható motívumok elemzéséhez. Azonban sohasem áll meg a képnél. Ha Picasso, ahogy mondja, „nem azt festi, amit lát, hanem azt, amit tud", akkor Sík Csabáról is elmondható: nemcsak azt mondja el, ami látható, hanem arról a világról igyekszik beszámolni, amelyre a festményen mint ablakon át láthat az ember, ha elég jó szeme és bátorsága van hozzá. *(Tevan Kiadó, 164 lap, 198 forint)*

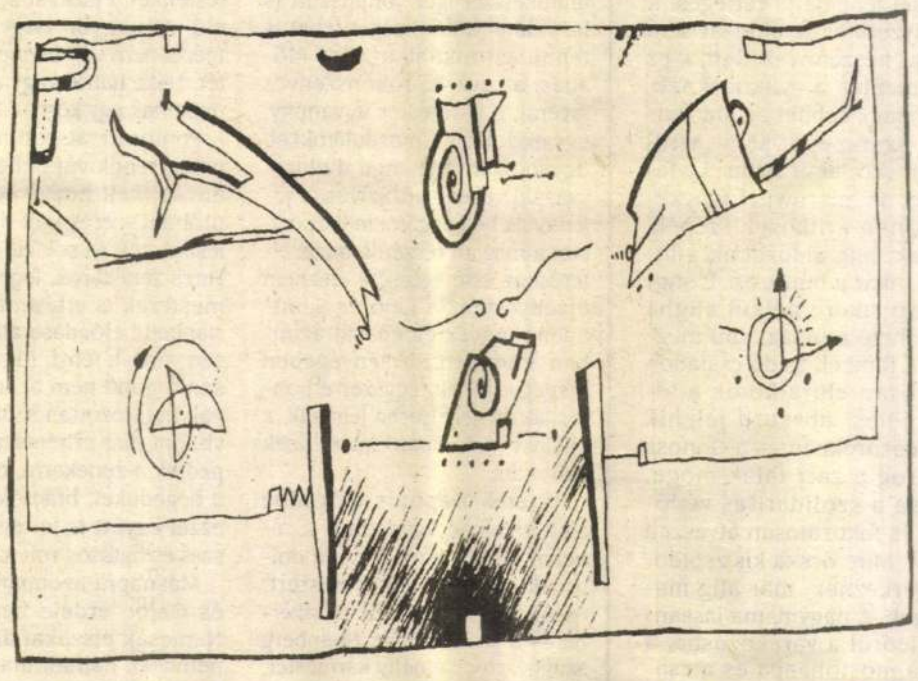

Pál Csaba rajza

Lucius Annaeus Seneca: Az élet rövidségéről; a lelki nyugalomról

A nagy római sztoikus, Jézus Krisztus kortársa, Néro nevelője, a Birodalom leggazdagabb patríciusa, aki nem győzte dícsérni a szegénység áldásos állapotát — valójában nem volt nagy filozófus. Műveiben gyakran találunk olyan idézeteket, amelyek széles körű filozófiai tájékozottságra vallanak; ő maga azonban nem alkotott olyasféle bölcseleti rendszert, mint Platon vagy Arisztotelész. Sem kortársai, sem az utána jött nemzedékek nem tekintettek rá, mint iránymutató szellemre; de míg az iránymutató szellemekről szobrokat mintáztak és épületeket neveztek el, addig Senecát olvasták. Ez a fura figura ugyanis — akit szokás következetlennek, ellentmondásos jellemnek nevezni — valami nagyon fontosat fedezett fel: a személy szolgaságának és a lélek szabadságának összeegyeztethető mivoltát.

Jelen kis kötet fordítója, Bollók János is felhívja a figyelmet előszavában arra az ellentmondásra, hogy míg a Kr. u. 50 körül írt értekezésben a világtól visszavonult meditációra, addig a 4—8 évvel későbbre datálható másodikban a társadalmi cselekvés, a közösség szolgálatának hasznos gyakorlatára buzdítja írása címzettjét. Ezt az ellentmondást azonban feloldja egyfelől az a körülmény, hogy az első írás egy rendkívül tevékeny, magas állású hivatalnokot szólít meg, míg a második egy befelé forduló, önmarcangolásra hajlamos, érzékeny embert. Másfelől: „Nagy a különbség aközött, hogy meglazítasz vagy szétoldozol-e valamit." Seneca, bár igyekszik álláspontját meggyőző érvekkel alátámasztani, nem akarja meggyőzni címzettjeit arról, hogy életvezetésük helytelen, tehát alapvető változtatásra szorul. Így foglalja össze (voltaképpen mindkét) értekezésének lényegét: „A magányt és a közösségi életet kevernünk és váltogatnunk kell egymással; az előbbi az embereknek, az utóbbi az önmagunk utáni vágyat kelti fel bennünk, és az egyik orvossága a másiknak." Ez nem két nézet közti vergődés, hanem annak felismerése, hogy az emberi lelket nem a megérkezés egy állapota, hanem az útonlevés teszi boldoggá.

Nem értek egyet a fordítóval stílusának, nyelvhasználatának megválasztásában. Természetesen nem kell Seneca szövegeit fölösleges pátosszal, archaizálással megterhelni; egyfajta választékossághoz azonban ragaszkodnunk kellene. Egy példa: (Az élvhajhászoknak.) Még gyönyöreik is szorongással elegyek és különféle félelmektől nyugtalanok; jókedvük tetőfokán eszükbe jut az idegesítő gondolat: „Meddig lesz egy így?" Ez egy pongyola és ritmustalan mondat, nem pedig „nagyon mai", ahogyan egy rádiómúsorban minősítette a fordító. Ilyen mondatból szerencsére nincsen sok, de a munka egésze sem nevezhető stilisztikailag igényesnek. *(Kétnyelvű kiadás. Ford. Bollók János. Seneca Kiadó — Halász és fiai kiadása, Pécs; 160 lap, fűzve 399 forint, kötve 459 forint)*

BÁRON GYÖRGY: **Film**

Az ártatlanság elvesztése

„Auschwitz után nem lehet verset írni" — kiáltotta a világba tehetetlen dühében a higgadt tudós, Adorno. „Auschwitz után már csakis Auschwitzról lehet verset írni" — olvasható Kertész Imre *A holocaust mint kultúra* című fontos könyvében. A két kijelentés, ha jól értem, ugyanazt jelenti: Adornoé mögött az engesztelhetetlen erkölcsi felháborodás izzik, Kertészé — négy évtizeddel *post festa* — megfontoltabb és pontosabb.

Vajon Adorno paradoxona csak a költészetre érvényes? Arra mindenképp, s — mégis — arra a legkevésbé. A botrányról csak metaforák segítségével lehet eldadogni valamit, vagy — másfelől — a rendőrségi jegyzőkönyvek kínos tárgyilagosságával. Készülhet-e Auschwitzról érvényes mozgókép? Felépíteni újra a színhelyet és eljátszatni a Történetet? Színészekkel, díszletekkel? Minden ilyen próbálkozás — érthetően — kudarcba fúlt. Metaforának szegény volt, dokumentumnak hamis. Auschwitz megtörténtéről filmdokumentumokból értesülhetett a világ. Az erről szóló film már elkészült — mindörökre, visszavonhatatlanul. Nem lehet semmit hozzátenni — gondolhattuk, amíg meg nem néztük Claude Lanzman *Shoah*-ját, amely kilenc gyötrelmes órán keresztül dokumentálta a részvevők és túlélők vallomásai alapján a tömeggyilkosság technikai lefolyását, a gépezet működését.

Jeles András filmje, a *Senkiföldje* Auschwitzról szól, anélkül, hogy Auschwitz egy pillanatra is megjelenne a képeken. A háttérben morajlik, fenyegetően. A helyszín egy magyar zsidó család kisvárosi otthona.

Jeles eddigi munkáinak tárgya az a dermesztő abszurditás volt, amely Kundera szerint a középeurópai létezés meghatározója. Ennek jegyében formálódott ki e művek jellegzetes stílusa, amelyben keveredett a magasztos és az alpári, a mulatságos és a tragikus, a valóságos és az álomszerű. A hősök soha el nem készült épületek romjai között ténferegtek, egy hajdan nagyratörő utópia díszemelvényének rozsdás vastraverzeit kerülhették, maguk is becketti véglényekké válva e furcsa végjátékban.

Ha volt e végjátéknak igazi költője, Jeles volt az.

Aztán az otromba traverzek leomlottak, az üres tereken ismeretlen, hideg szél süvít, s már épülnek az új disztribünök, csalásból, hazugságból és erőszakból. „Csöbörből vödörbe kerültünk — nyilatkozta nemrég Jeles. — Auschwitzban vagyunk, ebből nem lehet kikecmeregni... Iszonyatos volt a felismerés, hogy *ez a probléma.*"

A *Senkiföldje* színtere békés polgári lakás, 1944-ben, Magyarországon. Születésnap, a tizenharmadik. Gyertya, torta, halk muzsika, rebbenő tüllruha, rokonok, barátnők. Ünnep. A kis Münzer Mártának váratlanul haza kell mennie. Többé nem látja senki, deportálják, az egész családjával. A biciklije még sokáig ott áll az udvaron. A film hősei várnak. Várják a bevagonírozást, az iszonyatot, a halált. Lassan beleőrülnek a várakozásba. A kislány Copperfield Dávid történetébe menekül: a regény képei az élete részévé válnak. Jeles terepén vagyunk, igen: az álom és a valóság közötti *senkiföldjén*. Egy másik senkiföldjén is ezúttal: a keskeny sávon, amely az élet és a szörnyűségek birodalma között húzódik. Hőseink a sötétség felé menetelnek, míg embertársaik idvezült vigyorral vagy félszeg kötelességtudattal taszigálják őket a szakadék felé. Öregeket és gyerekeket, százezreket és milliókat. Jeles megáll azon a ponton, ahol a képek hatalma végetér. Az utat mutatja, nem a megérkezést. A végeredményt: tudjuk. A film története azt beszéli el, miként foszlanak szét a mindennapi élet keretei, s válik mindennapossá az elképzelhetetlen: a botrány.

Egy kislány írja a naplót, mondja a történetet. „Az nem valószínű, hogy a katonák gyerekekre lőjenek, el se lehet képzelni olyat... Mindenkit elvisznek a németek és megölnek. De a gyerkeket szerintem nem ölik meg." Gyerekség, tudjuk. Jeles — nem először — a gyerek szemével lát, az ő eszével álmélkodik. Az Anna Frank-történeteknek kialakult a maguk stabil, kiegyensúlyozott dramaturgiája. A bensőséges, nyugodt családi miliő, a szeretet, a szolidaritás és a béke színtere, amelybe betör a külvilág iszonyata. Mégis, a Senkiföldjét Anna Frank-történetnek értelmezni: tévedés. Jeles kíméletlen pontossággal mutatja be, miként torzítja el hősei jellemét a rettegés. E határhelyzetben az áldozat sem maradhat beszennyezetlen, s ez nem fölmentés a gyilkosoknak, miként nem kisebbíti az áldozathozatal szentségét sem. Arról van talán szó, amit Pilinszky fedezett fel az auschwitzi fényképek láttán: a gyilkosok szépek, elegánsak, míg áldozataik a fotókon — akár a bűnözők. E stigmatizáció sikere nélkül aligha lenne érthető mindaz, ami megtörtént. A filmbeli zsidó családon fokozatosan eluralkodik a téboly. A jelesi abszurd jelenik meg a képsorokban — a Gonosz beszivárog a zárt falak mögé, alámossa a szolidaritás védőbástyáit és fokozatosan átveszi a hatalmat. Mire ócska kis zsoldosai megérkeznek, már alig marad dolguk. A nagymama lassanként beleőrül a várakozásba, a mama, a mostohaapa és a család többi tagja csak önmagával törődik, a kislány távoli sorstársával, Copperfield Dáviddal képes egyedül szót érteni.

Aztán megtörténik, ami megtörténik. A nagymama nem segít, a mama nem segít, Copperfield Dávid nem segít. A *Senkiföldje* — mint arra a kislány és a csendőr közötti epizód diszkréten utal — az *ártatlanság elvesztésének* krónikája. A film végén a bevagonírozás fekete-fehér dokumentumképeit látjuk, közben derűs Mozart-kvartett szól a Varázsfuvolából. A költészet idejéből, mondhatjuk Adornóval.

Auschwitz és Mozart. Felvilágosodás és fasizmus. Hitler és Sarastro. A Varázsfuvola arról szól, hogy a Fény legyőzi a Sötétséget. Auschwitz jelentése ennek az ellenkezője: a sötétség birodalmának legyőzhetetlensége. Jeles András a koncentrációs táborok valóságát szögezi szembe a mozarti álommal. A *Senkiföldje* — a kifejezést nem stíluskategóriaként használva — mélyen és komolyan *realista mű*.

LACKFI JÁNOS: **Képzőművészet**

Architektúra és látomás

Az olasz klasszicista építész-régész-grafikus-kőfaragó-díszletművész *Giovanni Battista Piranesi*nek Szépművészeti-beli rézkarckiállításán válogatást láthattunk híres *Börtöncapricciói*ból, amelyek képzeletbeli fegyház épületei monumentalitásukkal, árnyszerű, láthatatlan terhek alatt facsarodó, lekötözött emberalakjaival valóságos pokoljárásra kényszerítik a szemlélőt. A kiváló építészeti szakember e fantáziái felülkerekednek minden statikán, egyszerre ejtik foglyul, iszonyú erőfeszítéssel a teret, s bontakoztatják ki annak lehetőségeit kígyózó csigalépcsők, végtelenségig fokozódó emeletek, folytatódó ívsorok, s a szinte mozduló építészeti tömegek energiáit mintegy levezető, funkciótlan és rejtelmes kötélzetek, állványzatok által. A már-már romantikus kompozíciókra hulló drámai megvilágítás rejt és vakít, ellentéteit nincs is módja megszokni a szemnek.

A korabeli Róma antik és modern emlékeiről készült *Veduták* sorozata régészeti és művészettörténeti érdekességén felül ugyanennek a nyugtalan, kutató, magát érzések és gondolatok helyett architektúrákban kifejező elemének felismeréseit tükrözi. *Lamartine* Róma romjain sütkérező gyíkjának képe előtt, és azóta sem egyetlen megfogalmazása a *„Tout meurt"* (Minden enyész) elvének e pusztuló fürdők, középületek, villák, diadalívek látványa. *Piranesi* döbbenete azonban mélyebb e romlástól, mint bárki turistáé. Jól ismerte az antik várost, minden bűzös kanálisát, és minden aranyozott párkányát, ő készítette róla az első rekonstrukciós tervet is, csonkolt, óriás, még félig eleven test volt számára a *Citta*, törekvő izmokkal, gigantikus csontozattal, lusta vérű erekkel. Legelevenebben feldöbbenő eszméje: az elmúlásösztön győzelme az építés öntudata fölött, amint a zilláltan terjeszkedő lonc mélybe taszíthatja (ráadásul minden indulattól mentes közönnyel) a legremekebb oszlopot is. E felismerés szolgálatában formálja, alakítja át, látomássá fokozva a látványt, mígnem a saját dekadens korunk vakolata szitál homályos szemünkbe.

FÁY MIKLÓS: **Zene**

Még egyszer, érzéssel

Elhagyatva érzem magam, nyomasztó kisebbségben. Kétszer játszotta el a Fesztiválzenekar francia műsorát, kétszer a Daphnis és Chloé-szviteket Raveltől, *Pinchas Steinberg* vezényletével, számomra lényegesen eltérő színvonalon. A közönség azonban mindkét alkalommal hasonló lelkesedéssel fogadta az előadást, a zenekara mindkétszer igen jól játszott (s ha valami különbséget lehet is tenni, azt inkább az első előadás, a kevésbé rokonszenves javára), a karmester ugyanúgy, ugyanazokkal a mozdulatokkal, ugyanolyan orrhangú dudorászással vezényelt. Szívesen jelentenék be hallgatói indiszpozíciót a magam részéről, ha az eltérést az este egészére érezném érvényesnek. A Lalo-és Saint-Saëns-művek előadását azonban mindkétszer lényegében megegyezőnek, egyszerre pontosnak és kedélyesen léhának, a pillanat varázsában elmerülőnek hallottam.

Az első Daphnis és Chloé alatt azonban úgy láttam, a zenekar nem játszik, hanem dolgozik. Figyeli a karmestert, összpontosít, és küzd — sikerrel — a szólamokért. Steinberg szuggesztív, kemény karmester, követel, és a zenekar teljesít. Elismerik, de nem rajonganak egymásért. Daphnis és Chloét játszanak, de nem valami álombeli Görögországban, hanem, mondjuk a maiban, athéni szmokingban. Szürke alapon néhány harsány színnel dolgozott Steinberg. Azzal a kékkel, amelyet metrószelvények festésére használnak, plakátsárgával, olajzölddel — csupa ipari festékkel. Éjszakai zenét adott elő, de nagyon tárgyilagosan. Igézet nem volt benne, csak sötét. Nézz hátra, vagy a hátadba nyomnak egy kést.

Pontosan játszott a zenekar, pedig rendkívül nehéz a zenei anyag, kell hozzá egy csapat ütőhangszeres, két hárfa, cseleszta, sok és sokféle hangszer. Híres zenekarok, legendás karmesterek is eltévedtek már a Napkelte előadása alatt, nehezen várva a fényt. Itt semmi hasonló gond nem akadt. A fafúvók határozottan szóltak, néha viszont már szirénáztak, rátelepedtek a zenekarra, elnyomták a hegedűket, brácsákat. Mindezzel együtt is jó tempójú, feszes és hatásos volt az előadás.

Másnapra azonban Daphnis és Chloé erdeje benépesült. Nemcsak éjszakai állatokkal, nemcsak hajnali madarakkal, de nimfákkal, faunokkal, és, természetesen, a szerelmesekkel. A hangzás veszített ugyan valamit tisztaságából, de közben melegedett, lágyult, simult és kiegyenlítődött. Magyarázatot tudok ugyan adni rá, de nem vagyok biztos abban, hogy meggyőző lesz.

Aznap szakadt le harminc centi hó a városra, ami jótékonyan csökkentette az izgalmakat, egyszersmind azonban növelte a hangverseny fontosságát. Aki a Zeneakadémiáig vezető nyaktörő útra vállalkozott, annak szívügye volt a Fesztiválzenekar, az őket akarta hallani. A zenészek ezért hálásak voltak, és ezt ki is akarták mutatni a számukra legtermészetesebb módon, muzsikálásukkal. Közelebb került egymáshoz a pódium két oldala, a koncert nagy családi eseménnyé változott. Pertuba került a zenekar bérleteseivel, a kölcsönös bizalom azonban nem vált bizalmaskodássá — ezt bizonyára a karmester nem engedte volna. Amiben egészen biztos vagyok: a hegedűsök egyénileg és testületileg az előző napinál sokszorta nagyobb intenzitással játszottak, és ettől a hangzásarányok kiegyensúlyozódtak, újra egy zenekart hallottunk, nem pedig szólisták együttesét. Hogy mindez a közönség rokonszenvtüntetésére volt válasz, vagy szükségük volt a biztos kezű eljátszáshoz még egy próbára — az első előadásra — nem tudom. Számomra mindenesetre ez volt az igazi, az előző napi bíztató kísérlet után ekkor hangzott föl a mű, a francia zene és annak hiteles magyar fordítása.

1988. FEBRUÁR 21.
XXV. ÉVFOLYAM
8. SZÁM
48 OLDAL
ÁRA: 10,– FT

ÚJ TÜKÖR

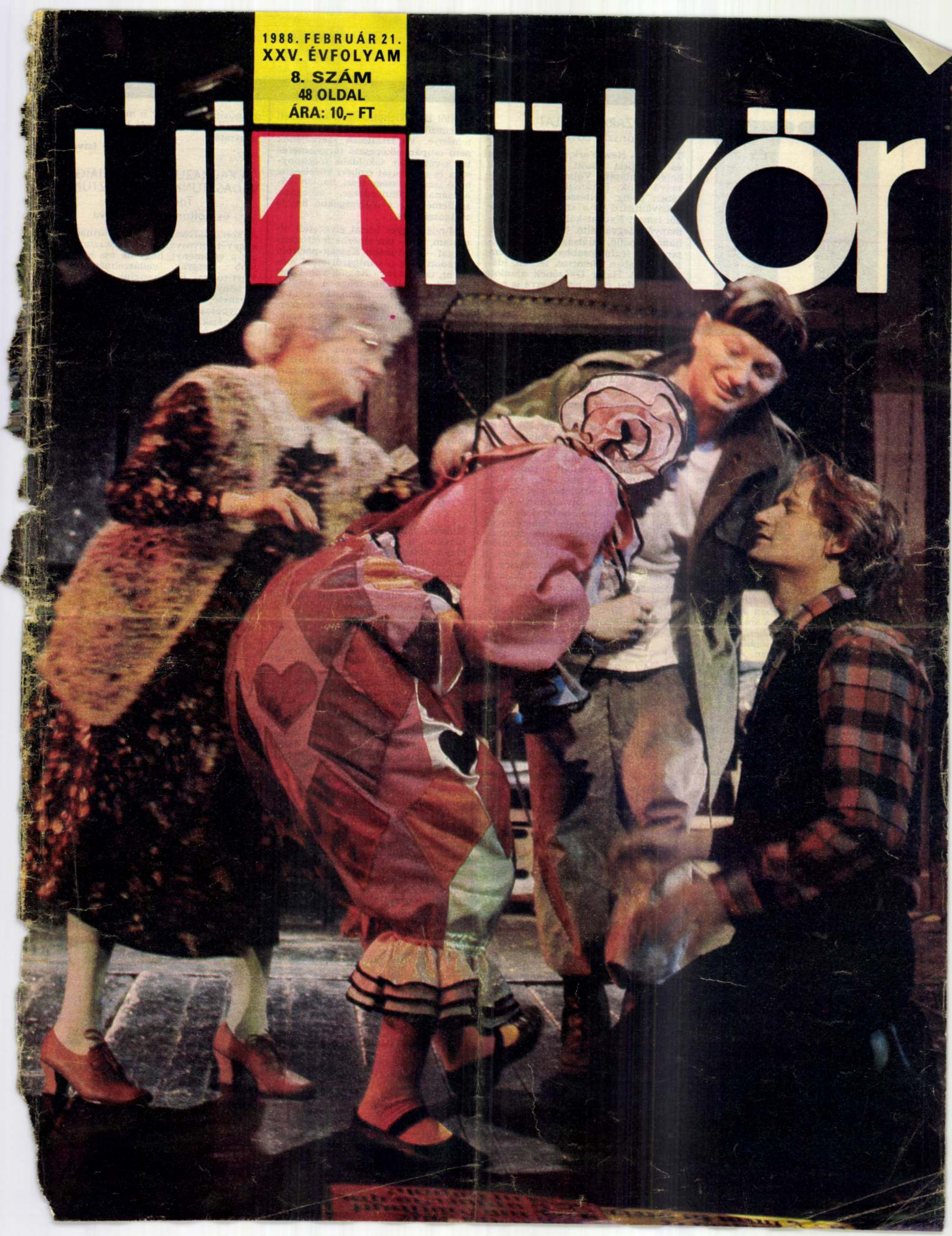

Heti ajánlat

Könyv

IFJÚKORI REGÉNY
Valentyin Katajev műve

Az újabb szovjet irodalom külön műfaja a regényesített önéletrajzi emlékezés, amit olyan, nálunk is olvasható szerzők művei képviselnek, mint Ehrenburg, Eizenstein, Trifonov, Katajev és mások. Nem írói magamutogatás és magánmítosz ez az ő esetükben, hanem az olvasókkal kölcsönös vágy a múlt feltárására, hiszen egy olyan nép számára írnak, amelyet évtizedeken keresztül megfosztottak az emlékezés jogától is. Katajev a regényében az ifjúkoráról ír; tizennyolc éves önkéntes tüzér volt ebben az időben az orosz hadseregben az első világháborúban, ezerkilencszáztizenhatban. A háború legsötétebb éve volt ez: Lengyelországban, összeomlott a Bruszilov-offenzíva, az addig semleges románok az antanthatalmak oldalán, egyesülve az orosz csapatokkal beléptek a háborúba, de előrenyomulásukat hamar visszaverték. És a kivérzett hadseregben már érlelődött a forradalom. Mindezt jól ismerhetjük a történelemkönyvekből. De Katajev ifjú katonája nem a történelmet látja, hanem csak a maga hősiességét, sápasztó félelmeit és a katonatársakat. Katajev a többszörös tükröztetés módszerét alkalmazva varázsosan egyénivé teszi az eseményeket. Az emlékező a hajdan írt szerelmes leveleit olvasva mereng azon, hogy: „hogyan is volt valójában?" A leveleket egy irodalmiaskodó fiú írta, egy regényhős, és még a szerelme is csak irodalmiaskodás, mert nem a címzettet szerette, hanem egy másikat reménytelenül és örökké, miközben őt is egy másik lány szerette reménytelenül. Merő káprázat volt az egész ifjúkor... *(Európa)*

Császár István

ZARÁNDOKLAT
Baránszky László versei

Tihany és New York, Santa Barbara és Budapest között élni: nemcsak helyváltoztatás. Valamikor életformává válik. Baránszky László esetében pedig költészetté. Egyszerre neoavantgárd és a személyes közelből ismert Nyugat-költők vershagyományát megvalósító. Mégsem kevert, hanem önálló, sajátságos. Mert megtanulta a legfontosabbat: otthon lenni a világban. Nemcsak térben, időben is. A Határ Győzőnek ajánlott *Zarándoklat* című ciklus erre is példa és magyarázat. A művészettörténész-költő, aki annyi változatban látta (az eredetiket és nemcsak reprókat szemlélve) a keresztény kultúra archetípusát, a Golgotát megformázva, most variációsorozatot teremt, töredékes életképekből, tudatelemekből állítja össze maga számára az ősképet, és annak magyarázatait. Azzal a bensőséges iróniával, amivel csakis legszemélyesebb meghatározóiról beszél az egész kötetben. Ahogy a címlapon, a versekben is: állandó önbemutatkozás folyik. Életrajzából szinte semmit, de mégis megismerünk egy embert, akit a magyarság által is vállalt európai kultúra teremtett, és aki ebben a kultúrában teljes fesztelenséggel mozog, *sajátos* emberi mivoltában, élményeivel, emlékeivel, testével és tudatával. És kitűnő nyelvi ismereteivel, nem kevésbé kiváló költői adottságaival, amelyek figyelemre méltó verseiben szikráznak fel. kevésbé a szenvedély, de az elemzőkészség, a biztonságérzet és elegancia hatja át költészetét. Nem a létezésre kérdez rá, de az ember helyére mutat rá a világban. New Yorkban és Tihanyban, Santa Barbarában vagy Budapesten. *(Magvető)*

Kabdebó Lóránt

AZ ÉRTELEM BILINCSEI
Sík Csaba könyve

Sík Csaba esszékötete varázslatos könyv. Nálunk ugyan ez a jelző inkább csak műalkotásoknak dukál, de hát miért ne lehetne annak tekinteni a műelemzést, a műkritikát, a művészeti esszét vagy akár a művészettörténeti tanulmányt is, ha megfelel a műalkotás kritériumainak. Ha világlátása egyszeri, szuverén, s ha látomását legsajátabb világáról, a művészetről eredeti módon közli, tehát ahogyan csak ő tudja.

Ez a kötet korábbi könyveiből és folyóiratokban megjelent írásaiból válogat. A modern művészetek — mindenekelőtt a képzőművészet — világába kalauzolja az olvasót; művészportrék (Bizonyosságok) Brâncusitól Ben Nicholsonig, és művészeti felfedező utak (Kalandozások) gyűjteménye. Varázslatossá szerzőjének nem csupán elképesztő tárgyismerete, kivételesen sokoldalú fogékonysága és a témáját emberi közelségbe hozó személyessége teszi, hanem előadásának könnyedsége, villogása, szellemessége s mélységekbe hatoló világossága is.

Minden egyes írását élvezettel olvastam, de — tán elnézhető elfogultsággal — leginkább Kassák-portréja ragadott meg (Avantgardistából modern), tanulmánya Kassák válogatott műveinek két kötetéhez a Magyar Remekírók sorozatában. Ez a „hagyományos" stílusban megírt és szerkesztett tanulmány — melyet szakfiloszaink is megírhattak volna; más kérdés, hogy írtak-e ehhez foghatót Kassákról — számomra ismét azt bizonyítja, hogy írni tudás és rajztudás nélkül nincs hiteles avantgárd irodalom és művészet, de nem lehetséges meggyőző esztétikai irodalom sem az avantgárdról.

Sík Csaba könyvét nemcsak azoknak ajánlom, akik szeretik a modern művészetet, hanem azoknak is, akik nem ismerik. Kapjanak kedvet megismeréséhez. *(Gondolat)*

Major Ottó

A SZENTLÉLEK LOVAGJA
Ugo Reale könyve

Micsoda vállalkozás: az 1300-as évek derekán, a pápák avignoni fogsága idején katasztrofálisan lezüllött Örök Várost kiragadni a harácsoló, elvadult arisztokraták hírhedett famíliáinak karmaiból, és a régi, a klasszikus Róma mintáját követő népuralommal menteni meg... Cola di Rienzo, egy vendéglős — de: talán VII. Henrik német-római császár? — tehetséges és jó termetű, szép arcú, az antik emlékekért és erényekért rajongó fia néptribunként ezt próbálja meg — és sikerül. Ám csak rövid időre. Hosszú hányattatás következik. Rómába visszatér az oligarchiák anarchiája, míg Cola di Rienzo Prágában a császár-aspiráns IV. Károly, majd Avignonban a pápa fogságát sínyli. Egy újabb fordulat után, már nem olyan ifjan és daliásan, még egyszer Róma urává lesz, majd pedig... De nem, ne írjuk itt le a végkifejletet. Ugo Reale olasz poéta és szerelmetes Róma-rajongó történelmi regényének külön érdekessége, hogy ez a kor Nagy Lajos és az ő nápolyi-itáliai törekvéseinek, hadjáratainak a kora. Kettejük útja kapcsolódik és kereszteződik, s a szerző ez úgy írja le, hogy kitűnik jártassága a közép-európai és közvetlenül a magyar történelemben. Az igen jól illusztrált könyvet Majtényi Zoltán fordította, nagy kedvvel-szeretettel; ha nem volnának hiteles impresszumadatok, már-már azzal gyanúsítanánk, hogy ő maga a szerző, csak olasz álnév alá bújt ezúttal. *(Kossuth)*

Lázár István

A KAUKÁZUSTÓL SKÓCIÁIG VADÁSZTUNK, HORGÁSZTUNK
Tomai Éva
és Zoltán János könyve

A szerzőpárosnak immár harmadik könyvét olvasván megkockáztatom azt a véleményt, hogy ők ma a legjobb magyar vadászélményírók. Mert tudnak írni, hangjuk egyéni — a könyvön belül fejezetenként is érezhető, melyikük írta meg az élménybeszámolót —, látják is, nemcsak nézik a világot, leírásaik pontosak, részletesek, hangnemük hol lírai, hol — gyakrabban — tele van iróniával és öniróniával. No és szerencséjük is van, hogy olyan helyekre eljutnak, ahová más honfitársaik vajmi ritkán, tehát az élményt még szokatlansága is megemeli. Nem hivatásos vadászok abban az értelemben, ahogy a legtöbb jeles magyar vadászíró a vadászatot, civil foglalkozásától függetlenül, legfőbb életcéljának tekintette. A magyar vadászirodalom lírai vonulatának — Bársony István, Zsindely, Fekete István — sem követői. (Hadd mondjam meg: ennek örülök, mert amennyire szeretem Fekete Istvánt, annyira felborzolódom a mai nagyszámú epigonjától, akik azt hiszik, ha megszólal a róka, a tölgyfa, a tavasz, az már maga a költészet.) Az irodalmilag legkülönb magyar hagyományhoz, Széchenyi Zsigmondhoz kapcsolhatjuk őket leginkább. Hogy miért, azt fentebb a pár szavas jellemzés gondolom, indokolja bárki előtt, aki a műfajban járatos. Jó olvasmány ez a könyv: ad izgalmat, információt, karakterrajzokat és gyakran megnevettet. Csak a címével nem tudtam megbékülni. *(Mezőgazdasági)*

Szász Imre

Színház

MESE HABBAL
Thália Stúdió

Alan Ayckbourn korunk kommersz angol színműirodalmának kimagaslóan a legsikeresebb (és a legtehetségesebb) szerzője. Csak 49 éves, de már túlvan harmincadik darabján, 24 nyelven játszották, saját hazájában sűrűbben kerül színre bárki másnál, még Shakespeare is csak második a sorban. 27 éve saját színházat visz Scarboroughban, ahol évente új premiert rendez, de — felkérésre — állandóan dolgozik a lon-

Jelenet az előadásból

Uj Tükör, XXV.évf.8.sz. 1988

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 APR 29
BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

Sík Csaba, művészet-történész

Vasárnap délelőtt nyílik

Hat fiatal művész alkotócsoportjának kiállítása a békéscsabai múzeumban

Mindennapi környezetünkben sokszor észre sem vesszük az alkotóművészet — képző-, építő-, iparművészet és megannyi ágazata — jelenlétét. A lakás, az utca, a munkahely tárgyai, gépei és berendezései nemcsak használhatóságukkal, hanem esztétikai értékeikkel is hozzánk, az alkotó emberhez tartoznak. Hogy miképpen, arra is szeretne választ adni az a kiállítás, amelyet május 2-án, vasárnap délelőtt 11 órakor nyitnak meg a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban. Néhány évvel ezelőtt hat fiatal alkotó közös csoportot hozott létre. A műhely megalakításának elsődleges célja a látás anyanyelvének megteremtéséhez való hozzájárulás volt.

Ebben tevékenykednek Bak Imre, Fajó János, Hencze Tamás, Keserű Ilona, Mengyán András és Nádler István művészek. (Többükkel korábban a békéscsabai Tízek Ifjúsági Klub kamaratárlatain már találkozhatott a közönség.) Az elmúlt években számos európai országban — sikerrel — állították ki munkáik egy részét; a művészettörténészek az új konstruktivizmus irányzatának képviselőiként méltatták őket. A hazai közönség előtt ilyen formában először itt, Békéscsabán jelentkeznek. Az 1971-ben kiadott programnyilatkozatuk szerint szolgálni szeretnék a városépítés, a tömeges játékgyártás, a reklám, a közlekedés, az iparművészet és még sok ágazat formatervezését.

A vasárnap megnyíló kiállítást Sík Csaba művészettörténész vezeti be. A megnyitó után a művészek várják a közönség kérdéseit. A kiállítás katalógusának külön érdekessége, hogy hat szitatechnikával készült eredeti grafikát is tartalmaz. A kiállítást május 23-ig tekintheti meg a közönség; szombatonként délelőtt a művészek tárlatvezetést tartanak.

Park Fürd
strandja

— *gyermeklubickoló*
— *37 C-fokos gyógymedence*
— *37 C-fokos uszoda*
— *homokozó játszótér*

A parkban kellemes környezetben napozhatnak, pihenhetnek látogatóink.

ÉTEL — ITAL — ELLÁTÁS

Az orosházi ÁFÉSZ jól felszerelt strandbüféjében kaphatók:

büféáruk
üdítő italok
cukrász-sütemények
fagylalt
presszókávé

A laci-konyhán: enyhélételek

Egész napos egyéni és csopo
szemben levő Park Étterem g
A sörkert fürdőruhában is lá
Várjuk kedves vendégeinket.
Tekintse meg a „Törődjön tö
és sportszervásárlással egybe
Május 7-től 10-ig.

Termelőszövetkezetünk

bérmunká

ADK—63/2 (Panter) ti
kis- és nagy gémmel.
Ügyintéző: Kun György, szál

Október 6. Mg.
Tel.: 51.

862

Laurentius Sikett, e. 1576—1581. Egyízben „Eothwes Lorincz der Tobe“ (taube=süket) néven is szerepel. — *Einmal auch „Eothwes Lorincz der Tobe“ genannt. (Eothwes, ötvös=Goldschmied, sikett, süket=Taub.)*

Nr. 810 Díszkanál gömbvégű sodrott nyéllel. — *Prunklöffel m. gewundenem Stiel und Kugelknopf.*
Mus. Nat. Transilv., Kolozsvár — *Klausenburg.*

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*
864	Nr.810?		*a)* Kehely, hatkaréjos talpon, lapos almanodusszal. — *Kelch m. Sechspaßfuß, flachgedrücktem Apfelnodus.* — „1580.“ Ref. egyház — *Ref. Kirche*, Abaújvár. Expos. 1934 : XIII, 55, 49 (Csányi).
			b) (Jegy nélkül. — *Ohne Zeichen.)* Céhpecsét 1584-ből, réz, ezüst nyelén vésett névvel. — *Zunftsiegel v. 1584, Kupfer, an dem silb. Schaft graviert:* „IOHANNES WARADI.“ Museum, Kassa — *Kaschau.* Mih. K. Ö. 21.
	Nr. 812		*c)* Kehely kerek talpon, hólyagos nyélgombbal, kupáján hálós dísz. — *Kelch m. rundem Fuß, Buckelnodus, an der Kupa Netzkarierung.* M—*H* 15,5 Ref. egyház — *Ref. Kirche*, Györke.

Liberale da Verona (sculetett Veronába

A Madonna imádja gyer

A vánkosokon
~~[illegible]~~ Mellette áll a M
ria ~~[illegible]~~ kék kendő
a gyermekét diesfény
gőny lóg.

Olajfestés, fára
~~[illegible]~~
Ára 493
Ltha: 1

↳ meg

63

4485
4485
49335

M.A. II

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Siki Emil
NÉPSZAVA
1965 FEB 23.
1021

YERMA

Garcia Lorca drámája a Madách Színházban

Egyetlen fájdalmas sikoly ez a mű.

Az előítéletek, a százados hűbéri kötöttségek nyűgében kétségbeesetten vergődő nő kiáltása. A gyermekben érkező éltető napfényért, a saját életét a jövőben kiteljesítő magzatért.

Mint mű, tömörségében egymetszésű ballada, a legmagasabb rendű költészet a színpadon, a spanyol nép lelkének legmélyéről feltörő dallamok muzsikája.

Lorca utolsó művei közt, a Vérnász, a Bernarda háza mellett Yerma is a tragikus sorsú költő szépséges költészetének kivételes teljesítményei közé tartozik. Korábbi darabjaiban a népi vidámság színei borították el színpadát, ezekben a drámákban azonban a társadalom szorításában feszülő roppant szenvedélyek lépnek az előtérbe.

Leplezetlen szándéka, hogy színpada a néppel társalogjon. Éppen a Yerma egyik ünnepi előadása után fejtegette a honi színház művészeinek: *»A színház az egyik legkifejezőbb és leghasznosabb eszköz egy ország építésére... A finom érzékenységű... jól irányított színház néhány év alatt képes megváltoztatni egy nép fogékonyságát. Ám, a lezüllesztett színház, ahol a Pegazus szárnyait patái helyettesítik, egy egész nemzetet tud közönségessé tenni és elaltatni.«*

Yerma drámájában a tisztesség és az életerő csatázik az önzéssel, az emberi ridegséggel. Az asszony, aki megszállottan egyre eszelősebben vágyik a gyermek után, szinte jelképszerűen fogalmazza meg, hogy az egyéni vágyak megvalósításának nincs lehetősége egy olyan világban, ahol az asszony sorsát nem ő, hanem a család határozza meg.

Yermát is az apai döntés tessékelte a nászi ágyba. Férje lényegében tisztességes, dolgos ember, de csak a gazda szemével tekinti életét, feleségét sem különben, mint értékes jószágot. Aki mellé — féltékenység gyanújától sarkallva — pásztorkodó felügyelőnek két idős nővérét is a házba hozatja.

A tiszta érzelmek tapasztéka híján hullik szét a család. Férje közömbös érdektelensége neveli Yerma indulatait, hogy végül is teljesen elveszítse fejét, s a férfi gyilkosává váljék.

A dráma az esztelenségig felfokozott anyasági vágy ámokfutása a régi erkölccsel körülpalánkozott falu társadalmi porondján. Lorca ennek minden mozdulatát nyomon követi, a halk kéréstől a vajákos asszonyokkal való találkozásig, a kába reménykedéstől a tragikus kifejletig. Felmutatva a tett zord értelmetlenségét is, amelyet Yerma utolsó szavai jeleznek: *»megöltem a fiam, én magam öltem meg a fiamat«.*

»A művében kibontakozó képlettől elszakadva szinte puszta szellemi jelenlétével le tudja kötni a nézőt« — írja *Németh László* Lorca színpadi művészetéről. Hozzátehetjük: a szépséges szavú költő jelenlétével. Az andalúz népköltészet sajátos festésű dallamai, párosulva a legkorszerűbb költői látásmóddal közvetítik a hispán táj egyszerű embereinek gazdag érzelmi világát. Csodálatos képek teszik szivárványossá a prózai mondatokat, amelyek aztán magától értetődő természetességgel lejtenek a líra sajátos ritmusába. Ezek pedig — ismét Németh László szavaival szólva — egyre kevésbé betétek, verses részletek; a dráma csúcsait burkolják a várakozás ködébe.

A Madách Színház Yerma előadása ismét kivételes ajándék, szép pillanat az új magyar játékszín történetében. A magyar szöveg — Németh László tolmácsolásában — kitűnő lehetőséget ad Lorca minden költői színének kibontására. A rendező, *Vámos László*, a balladai tömörséget, a lélek benső tusáját úgy idézi meg, hogy színpadán a dráma mint egy sziklatömbből faragott alkotás teljesedik ki. *Siki Emil* díszletei elvont érzékletességükben Lorca rajzait juttatják eszünkbe, nagyszerű keret az előadáshoz. A rideg értetlenséggel hadakozó asszony szenvedélyének az örvényébe szédülten pillantunk, a görög sorstragédiák szele suhan végig a színpadon. A minden felesleges hatásvadászatot kerülő rendezés olyan festői képekkel ajándékoz meg, mint a második felvonás első képe, a cserfelő mosóasszonyok jelenete.

A címszerepet alakító *Psota Irén* a tragikus sorsú asszonynak minden rezdülését mélységes drámaisággal fejezi ki. Látjuk odaadó, gyöngéd hitvesnek, ki kérlelő szóval esd gyermekért. Majd elszántan bizakodónak, démoni erők megszállottjának, akinek *»szomja van, de nincsen szabadsága«.* Végső letörtségében is felemelőnek. Élete sötét éjszakájába a líra lángnyelvei vonnak bíbor pírt, nem oldva, hanem felizzítva a sötétet.

A többi szereplő közül *Kiss Manyi* Yerma ellentétét, az erkölcsi kötöttségekre egész életében fittyet hányó asszonyt ábrázolja színesen. *Gombos Kati* fiatalasszonya pedig a kevés töprengéshez szokott, könnyűvérű nőt kelti életre, megmutatva e magatartás felszín alatti áramlatait is. Juant, a férjet, *Avar István* alakítja. A józan számításaitól megszállott, az érzelmekre hidegen tekintő parasztot. *Lőte Attila* a nő elfojtott vágyainak megtestesítőjét, a pásztort tömör egyszerűségében állítja elénk. A mosóasszonyok közül *Kelemen Éva, Pádua Ildikó* és *Lelkes Ágnes* szerepét jegyeztük meg. Az öregasszonyok közül *Soltész Anniét.*

Petrovics Emil zenéje szervesen illeszkedik a darabba. Hangulatában spanyol, felfogásában modern, az emelkedett líra és a megrázó dráma hangjait híven kíséri színpadi útján. A játék, a színpadkép egységét szolgálják *Köpeczi Bócz István* nagyszerű jelmezei.

»Művészetet hát mindenekfölött. Nemes művészetet... Művészek legyetek tetőtől talpig, hiszen hivatástudatból és szertetből léptetek a színház képzeletbeli és fájdalmas világába.« Lorca mondta ezeket színész barátainak egy Yerma-előadás után. Akkor a színház szép hitet tett a költő szavai mellett. A mostani sem különben.

Szombathelyi Ervin

Repülőszerencsétlenség Jugoszláviában

BELGRÁD: A Jugoszláv Légiszállítási Vállalat utasszállító repülőgépe szombaton délután próbarepülés során a zimonyi repülőtér közelében lezuhant. A gép személyzetének öt tagja életét vesztette.

Dinamitrobbanás Floridában

CAPE-KENNEDY: 226 kiló dinamit robbant fel vasárnap a floridai csatornának az építésénél, amelyen rakétaalkatrészeket szállítanak majd Cape-Kennedyre. Három munkás meghalt. A szerencsétlenséget egy gyutacs idő előtti robbanása okozta.

Megnyílt a nemzetközi Chopin-verseny

VARSÓ: Vasárnap este a Lengyel Országos Filharmónia Zenekar díszhangversenyével megnyílt a VII. nemzetközi Chopin zongoraverseny. A négyévenként megismétlődő versenyen 35 ország zongoristái között három nagy művész is szerepel. A zsüriben van Kadosa Pál zeneszerző is.

Négyemeletes szolgáltató ház

SZOMBATHELY: A megyei egészségügyi palota szomszédságában épül a Dunántúl egyik legszebb szövetkezeti szolgáltató háza. A legfelső, negyedik emeleten kilátó körteraszt építenek.

Tervtúlteljesítés a BVK-ban

KAZINCBARCIKA: A Borsodi Vegyikombinát dolgozói a felszabadulási verseny során 3000 tonna műtrágyát, 300 tonna marónátront és 800 tonna hypót gyártanak terven felül.

Két hét múlva békekölcsön-sorsolás

Az Országos Takarékpénztár két hét múlva rendezi meg az idei első békekölcsön-sorsolásokat. Március 8-án és 9-én tartják az I., az V. és a VI. Békekölcsön 1965. első félévi húzását.

Március 8-án, hétfőn, 77 700 I. Békekölcsön kötvényre 22,3 millió forintot sorsolnak ki. Március 9-én, kedden, az V. Békekölcsönből 272 800 kötvényre 41,2 millió forint, a VI. Békekölcsönből pedig 404 800 kötvényre 61,3 millió forint jut nyeremény és törlesztés formájában.

A két sorsolási napon a három békekölcsönből összesen 755 300 kötvényre, mintegy 124,8 millió forintot sorsolnak ki.

(MTI)

raketa segítségével bocsátották vasárnap föld körüli pályára. A mesterséges holdakon elhelyezett *tudományos berendezések* segítségével folytatják a világűr kutatását. A három szputnyik egymáshoz közeli körpályán mozog. Keringési idejük 106,2 perc. A Földtől mért legnagyobb távolság 1856 kilométer, a Föld felszínétől mért legkisebb távolság 279,7 kilométer. A körpályák az Egyenlítő síkjával 56 fok 4 perc nagyságú szöget zárnak be. A tudományos berendezéseken kívül *Majak-rendszerű rádióadók* is

séges holdat is. Keringési ideje 91,1 perc. Pályájának a Föld felületétől számított legtávolabbi

lásszö
A tud
mellet
ket is

Hideg és hóak

Európa középső sávjában, Skandináviától a Keleti-tengeren, Lengyelországon, s a Kárpát-medencén át Görögországig, ismét észak—déli irányú a légáramlás. A magasban *viszonylag enyhébb levegő* érkezett Lengyelország, majd a Kárpát-medence fölé, és sokfelé havazást okozott. Északabbra, Skandinávia és a Keleti-tenger fölött, a sarkvidéki levegőnek egy hulláma tör előre dél felé.

Hazánkban erős volt a lehűlés. Általában mínusz 6—mínusz 12 fokig, a nyugati megyékben mínusz 17 fokig hűlt le a levegő. Az ország területének mintegy 80 százalékát *összefüggő hótakaró* fedi. Hétfőn az északkeleti megyék néhány helyén havazás indult meg. A Győr—Budapest—Kecskemét—Szeged vonal mentén időnként erős északnyugati szél fújt. A *széllökések sebessége* elérte az óránkénti 70 kilométert.

A Közlekedésügyi Minisztérium neteo délutáni jelentése:

Borsod, Szabolcs, Szatmár, Hajdú-Bihar, Veszprém és Győr-Sopron megyék területén további hófúvások voltak. A 342-es főközlekedési úton, Hollóháza környéke akadályos. A 4-es főközlekedési úton Püspökladány—Hajdúszoboszló között hóbordák miatt nehezen járható az út, Borsod megye területén a 3-as és a 34-es főközlekedési utak közötti területen, valamint a Sátoraljaújhelytől délre eső területen több összekötő és bekötőút akadályos. Szabolcs-Szatmár megyében Nyírbogdány és Dombrád környékén, Hajdú-Bihar megyében Balmazújváros és Hajdúszoboszló környékén, Veszprém megye területén a 8-as számú főközlekedési úttól északra és délre, Fejér megyében Fehérvárcsurgó környékén, Győr-Sopron megyében Pannonhalma és Mosonmagyaróvár térségében több összekötő- és bekötőút akadályos. A hóeltakarítás és a szélesítési munkák folyamatban vannak, azonban főleg Borsod és Veszprém megyében a hófúvás jelenleg is tart. Így újabb akadályok keletkezésével lehet számolni. E területekre gépkocsival induló k útrakelés előtt kérjenek tájékoztatást az útügyeletről, a 220—220-as telefonszámon! (sz)

Gépek ha
— anyag,
soron

Jól kamatozik az *óbudai hajógyár építése felett vállalt ifjúsági védnökség*. A fiatalok segítettek, hogy az *IPARTERV*-nél időben elkészüljön a szükséges tervdokumentáció, és kivették részüket az anyag- illetve alkatrészellátás gondok enyhítéséből is. Csaknem 700 mázsa betonacélt és 180 vasbeton-cölöpöt szereztek be az építők részére, s közben járásukra a *Csepel Vas- és Fémművek* ifjúmunkásai az úgynevezett C-csarnok darupályájához soron kívül elkészítettek 2600 sínrögzítő alátétet.

Az ifjúsági védnökség budapesti gazdái *szocialista szerződések egész sorával szavatolták, hogy idő-*

Siki Emil, [díszlettervező] MDk

Kitűnő szcenikai megoldással támogatja az előadást.

Gyárfás Miklós: A Madách Színház Hamlet-előadása 8. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. febr. 6.

Siki Emil

szegedi festő

of (Homokos hajó
1947-es szabadságünnep

Szegedi XV. ipari vásár

engőt, - 7./ Gerevich: "Művészettörté-
Pengőt, . 8./ a Bizottság könyvtárának
gyezerötszáz Pengőt és 9./ vegyes műem-
Egyezerhatszáznegyvenkilenc Pengő 66
49/, azaz Tizenháromezeregyszáznegy -
gedélyezek és utasítom a számvevőséget.
é l y J ó z s e f keb. min. számv.
: Orsz. Bizottsága vagyonkezelő gondnoká-
Báthory-u.12.II.em.14./ elszámolás köte-
a 127.690.számu kiadási csekkszámla
junius hó 14-én. A miniszter helyett:
h. államtitkár.
s másolat hiteléül:

niszteri iroda s.tiszt.

SIKK Tamás asztalos. Egerben a mai Széchényi u. 25.ház tulajdonosa, amely ház 1848-ig Dobrotha kovács birtokában volt. Sikk a házat 1903-ig birta.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtésből. Voit.

ARGUS
CH-8030 Zürich, Telefon 01/252 49 37
Emil Siki
Der Landbote
Winterthur (CH)
Aufl. t. 35 536
Argus Media No. 1359
1021
20. Juni 1984

Stimmungsvolle Aquarelle und in Papier geschnittene Fabeln

Kunst aus Farbe und Papier

(sa) Das Forum im Einkaufszentrum Neuwiesen ermöglicht zurzeit eine Begegnung mit dem in Effretikon ansässigen Maler Emil Siki. Der 1914 geborene, aus Südungarn stammende Künstler zeigt in dieser Ausstellung – von einer Ausnahme abgesehen – ausschliesslich Aquarelle. Bilder allerdings, die unmittelbar aufdecken, dass hier ein Maler von seltener Sensibilität am Werk war. Seine von ausgereiftem Können zeugenden Werke sind Bild gewordene Impressionen. Stimmungen, Gefühle, das Licht und die Atmosphäre sind darin gebannt.

Die ein Bergtal durchziehende Kälte ist darin fühlbar und auch die Milde der Luft in südlichen Gefilden. Ohne naturalistisch in Details auszuschweifen, ist in Sikis Aquarellen alles Wesentliche enthalten. Seine Motive sind unverkennbar. Winterthurer Szenen begegnen uns da, die Trotte und auch das Schloss Wülflingen, die vom Fischmädchen dominierte Steinberggasse. Mannigfache, meisterliche Eindrücke von Schweizer Landschaften, die enthüllen, was die neue Heimat dem Maler bedeutet. Ebenso aussagekräftig sind Bilder aus der Umgebung von Lugano, aus Kreta oder Südfrankreich. Bestechend ist Sikis Aquarelliertechnik. Er zeichnet nicht vor. Seine Gemälde sind echte Würfe, wie sie wohl nur einem selbstkritischen Künstler mit solider Ausbildung gelingen mögen. Dass Siki auch ein meisterhafter Porträtist ist, beweist das Ölbildnis seines Enkels. Die Ausstellung im Forum Neuwiesen ist während den Geschäftsöffnungszeiten zugänglich und dauert noch bis zum 7. Juli.

Kunstwerke aus Papier

Ganz anders, in ihrer Art aber ebenso bewunderungswürdig sind die Scherenschnitte von Heidi Martin, die gegenwärtig das Café Bärengraben in Töss schmücken. Die in Balerna im Tessin lebende Künstlerin ist gelernte Dekorateurin. Relativ früh schon wandte sie sich dem Scherenschnitt zu. Sie erlernte aber auch die Radiertechnik, und Studienaufenthalte führten zu Tuschezeichnungen und zu eigenständigen Collagen.

Wirklich einzigartig aber sind ihre Scherenschnitte, zauberhaft zart ziselierte Bildnisse, poesievolle, in Papier geschnittene Fabeln. Der reiche, für einen Scherenschnitt riesengross wirkende Lebensbaum mit den fast zahllosen liebreizenden Details ist so ein Beispiel. Aber auch die Eulenspiegelei, oder der Tanz der Waldfeen, verbrämt mit Hirschen, Eulen und anmutigen Lautenspielerinnen.

Heidi Martin verwendet nicht nur schwarzes Papier. Einmalig reizvolle, belebte Effekte erzielt sie mit bedruckten Seiten aus Illustrierten. Etwas vom Hübschesten sind ihre feingliedrigen Scherenschnittkäfer, die sie so kunstvoll plastisch auf selbstgeschöpftes, in Prägung und Tönung abgestimmtes Papier montiert, dass wahre Kleinode entstehen, die einem als Wandschmuck ans Herz wachsen könnten. Ein Blick auf diese unvergleichlichen Werke dürfte für alle Scherenschnittbewunderer lohnend sein.

Zu sehen sind sie noch bis Ende Juli im Café Bärengraben in Töss, das Roger Lienhard nun wieder regelmässig Künstlern als Ausstellraum zur Verfügung stellen will. Geöffnet ist es ausser dienstags täglich bis 23 Uhr, am Montag nur bis 19 Uhr.

...eulen
...pel-Sieg:

...ur

...eizer Rallye-Meisterschaft

...es – 13 Etoiles 15.–17. Juni 1984

...A 1. W. Corboz/J. Ph. Schenk Opel Ascona
2. L. Nicolet/P. A. Nicolet Opel Ascona

OPN 752/83 He

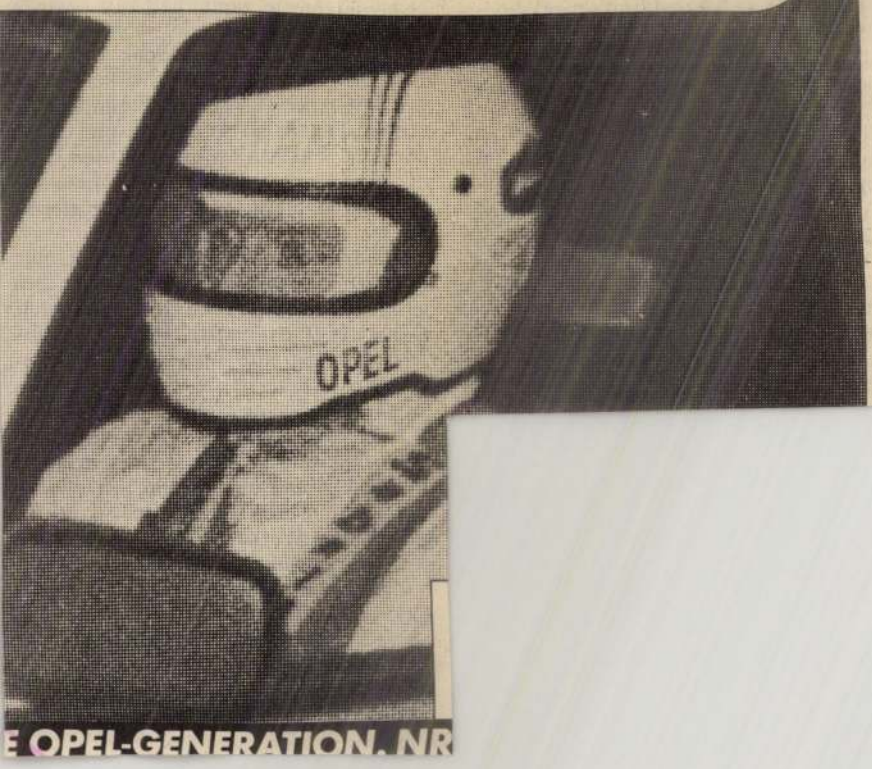

...E OPEL-GENERATION. NR

Siki Emil

Nemzet

Vértes Marcell forradalmi plakátja 1918-ból

NAPLÓ

Október 20

Színház Pest-Budán címmel kiállítást nyitott meg — a Budapesti Művészeti Hetek keretében — dr. Hont Ferenc, a Színháztudományi Intézet igazgatója szombat délben a Krisztina körúti színháztörténeti múzeumban. A tárlat kronológikus sorrendben mutatja be a főváros színházi épületeit és helyiségeit, az egykori épületek relíkviáit.

♣

Képernyő és habostorta

Melyik filmen dobtak vajon először habostortát? Az 1910-es években Mack *Sennettnél* bőségesen repült a tejszínhab, *Chaplin* korai filmjeiben is előfordult. Később jelentősen fellendült a filmgyári cukrászat. *Stan és Pan* már válogatás nélkül szórta a krémes süteményt és a hozzávalókat, a tojást, a lisztet. A habostortacsata a műfaj meghatározó vonása lett, akárcsak a hajsza, a kergetőzés, amikor lehetőleg sokan üldöznek egy embert, de ez az egy ember valahogy mindig kicsúszik üldözőinek karmai közül.

A filmburleszkek hősei a *commedia dell' arte* figuráinak és a cirkusz bohócainak feladatát vették át, az ő életüket élték tovább, immár modernebb környezetben, hozzáidomulva a változó viszonyokhoz, az új technikához. A nevetés ősi forrása a filmvásznon is kimeríthetetlennek bizonyult. A szmokingos úr nyakába öntenek egy tál tejszínhabot, az estélyi ruhás hölgy vállához csapnak egy szép kerek tortát, az úr meg a hölgy egymásra néz, és kész a kacagás. Persze nem ők kacagnak, hanem a nézők, akik nem kaptak az édességből.

A fejlődés túlszárnyalta a filmművészetben is az első burleszkek technikáját, de nem pusztította el alapjukat. A burleszk, fejlettebb technikával, újra és újra visszatér. A filmgyártók versenye a közönség kegyeiért mindig új eszközöket próbál ki, a régiek tökéletesítése mellett, a burleszkhősök póruljáratására. Olykor visszataszító eszközöket is. Egy nálunk is játszott angol vígjátékban — színes filmben — a szennycsatornába esik a főszereplő, s a megfelelő pillanatban mindig bőségesen ömlik rá a csatorna éppen megújuló tartalma. A népszerű szuper-szélesvásznú bohózatban, amelyet a Corvin mozi játszott több hónapig, kezdetleges gépeken repülő pilóták némelyike zuhan le a nyitott szennygyűjtő medencébe. A jövő csütörtökön mutatnak be egy — egyébként kedves — francia vígjátékot; ebben roskatag öregasszony repül be tolókocsijáról egyenest a vízmedencébe.

Hol vannak már a tízes évek burleszkjeinek szolid habostorta-csatái?

Egészen azért nem vesztek el, csak gyakran keverednek, enyhén szólva, ízléstelen ötletekkel, a nagyérdemű közönség még jobb szórakoztatása végett. Már amennyire az effajta viccek szórakoztatóak.

Otthona-e a televízió vajon a viharos bohózatoknak, a repülő habostortáknak, kedélyes fenékbe rúgásoknak? A közönség a képernyő előtt is szívesen nevet, sőt olykor kacagni is kíván. A tévéjáték sokszínű palettáján tehát jut hely a harsány, kacagtató komédiának is. De milyen legyen ez a komédia?

Az utóbbi időben több bohózatot készített a Magyar Televízió. Szombaton szerepelt a képernyőn az *Op-Art kalap*, a *Florentin kalap* című francia bohózat magyarított és aktualizált tévéváltozata, egy héttel előbb „tért vissza a sofőr", ízlés dolga, milyen szerencsével. Néhány hónappal ezelőtt pedig már a hagyományos habostorta is elrepült, az *Isten óvd a királyt* című tévébohózatban, amely csaknem úgy járt, mint a közelmúlt két magyar moziburleszkje, a *Nem várok holnapig* és *A múmia bosszúja*. Megbukott a repülő habostortával együtt.

Kívánatos és taszító lehet egyaránt a képernyőn a burleszk. Kívánatos, mert jóízű mulatság forrása, de visszatetsző, ha elszakad társadalmunk talajától, ha csak régi fogásokat ismétel, ha nincs benne játékos irónia, s mindenekelőtt: visszatetsző, ha ízléstelen.

A bohózat szerzője és rendezője mindig összekacsint lélekben a közönséggel. Mintha mondaná: ti is tudjátok, mi is tudjuk, hogy ami itt történik, az *így* nem történhet meg, de azért van benne némi igazság, a karikatúra túlzásai igaz gyengeségeket, visszásságokat, jellemhibákat emelnek ki. A tévét általában családi körben nézik. Ilyenkor az ember érzékenyebb és szemérmesebb. A képernyőn a durva vicc durvább, visszataszítóbb, mint a moziban. A folytonos rohangálás látványa gyorsabban fáraszt el, mint a szélesvászon tág terében. A képernyőn hamarabb válik elviselhetetlenné a burleszk szereplőinek állandóan szélsőségesre fokozott lelkiállapota.

Hol van tehát a határa szórakoztatónak és a már untatónak? És egyáltalán, hogyan alkalmazhatók televíziófilmen azok az ősi ötletek, amelyek 1895 — a világhírű ősburleszk, a néhány perces *Megöntözött öntöző* — óta olyan sok nevetést fakasztottak a mozikban? Az utóbbi idők hazai tévékomédiái, közöttük a figyelemre leginkább méltó *Op-Art kalap*, mutatják, hogy e népszerű műfaj képernyőre idomításával lesz még gondja és dolga dramaturgnak, szerzőnek, rendezőnek.

A burleszk újra visszatért. Immár a képernyőn jelentkezik. Ám eszközeit, fogásait nem vehetik át csak úgy a rendezők, a régi filmektől. Nem is teszik. Amikor például a florentin kalap helyett op-art kalapot hajszoló budapesti fiatalember és az őt hajszoló násznép betéved a cukrászati bemutatóra, a néző rögtön emlékeire gondol: jaj, mindjárt repülni fog a habostorta! S mekkora tévedés! A rendező tudja, hogy a közönség a televízióban a burleszktől is több valósághűséget vár. Ezért az *Op-Art kalapban* a szereplők nem vágják egymáshoz a tortát. Megeszik.

Vilcsek Anna

A Vígszínház Jugoszláviában vendégszereplő társulata pénteken este nagy sikerrel mutatta be Belgrádban Schisgal: „Szerelem, ó..." című tragikomédiáját. Az együttes szombaton Szlovéniába utazott.

~

A mai operaházi Diótörő előadáson először táncolja Mária hercegnő szerepét Dvorszky Erzsébet.

Magyar N

ÖRDÖGHEGY

Szakonyi Károly műve a Madách Kamaraszínházban

Először a mondatokra figyeltem — testük volt, ízük. Formás dialógusokban gördül *Szakonyi* Károly második bemutatott darabja, az *Ördöghegy*, s ez ritka érdem. Igazi író műhelyében formálódott a darab. Novelláinak pasztellszíneit amúgy is kedveljük. Szentimentálisak olykor, meglehet. De szelíd szeméremmel szólnak, az elbeszélő mesélőkedvével. Szakonyi minden biztatást megérdemel, mert, ha megszólal, művész szól. A hangja is összetéveszthetetlen csellóhang.

Ez a darabja különben több gyarlóságát fedi fel, mint amennyit szívesen beismer ívelő pályájának szurkolója. A kismester gondossága ezúttal hiányzik. Érzelmessége pedig hígabb a szokottnál — miért, hogy minden korholásunkat szordinó fogja s rögtön védenénk, ha támadják. A Magyar Hírlap cikkírója például ártalmas és káros műnek nevezi az *Ördöghegyet*. Mert egy csalódott újságíróról és egy csalódott agitátorról szól. Magát a témát ítéli el a cikkíró, lesújtó süketen. Vagy ha nem a témát, úgy más darabot látott.

Szakonyi ugyanis a világnézeti csalódottságot egyértelműen elítéli. Hősei egérutat nyertek ugyan, de csapdába estek. Egyikük (Ejtőernyősnek hívják), a magány süllyesztőjébe; a másik (Colonel), a komédiázás szemfényvesztésébe. Nincs ortodoxia, mely ebben a képletben világnézeti veszélyt sejthetne. A józan ész pedig kiváltképp óvakodna az ilyen jelzőktől. Szakonyi elkötelezett író. Darabja arról szól, hogy nem lehet elmenekülni a való világból. A cselekvéstől. A hétköznapokból. Hőse várat épít az Ördöghegyen. Ott bukik el, a szemünk láttára. Akinek a fülében e menekülő hős egy-egy tézise gyanúsan cseng: rossz lelkiismerettel hallgatja a mondatait. Szakonyinak azonban tiszta a lelkiismerete. Tudja, hogy az Ördöghegy lakójának szemlélete hamis. Megoldása tévedés. Életformája önáltatás. Ha valami világos a darabban, úgy ez: Szakonyi hamis magatartásokról írt drámát. S két véglettel szemben egy életre vágyó asszonyalakot mutat fel. A természetes embert, aki vállalja a küzdelmet.

Élvezettel hallgattuk mindazt, ami ezt a gondolatot erősíti. Író alkotása a mű — s milyen tehetsége van a dikcióhoz! Közvetlenül vallanak hősei a vágyaikról. Szakonyi tehetsége, hogy bízik az emberekben, szereti őket. Ebből táplálkozik a lírája. Hősei nem kevesebbet keresnek, mint az élet értelmét. Viaskodnak, megküzdenek érte a maguk módján. Izgalmas csírákat rejt ez a darab. Forrón valló embereket, akiknek álmaik vannak, akik álmaikért odadobnának mindent. Barátságot, szerelmet, korábbi életformát. Csupa kereső a színpadon, érvényes életformát szeretnének találni korunkban. A kérdésfeltevésnek is van nemessége, s ez Szakonyi valutája. Mai darab aligha kereshet érvényesebb témát ennél a kérdésnél: hogyan éljünk.

A pompás kérdésre azonban málló anyagból formált cselekményt Szakonyi. Dramaturgiát Csehovnál és Németh Lászlónál tanult, de mintha a fontosabb órákon hiányzott volna. Képtelen és gyerekes hibákat követ el. Drámájának első része olyan pompás előkészülettel vázlatoz, hogy egy Miller-tragédia befejezését várjuk. Helyette egy ifjúsági leporelló felel, s a felnőttek játékát cserkészek fejezik be.

Az Ördöghegyre megérkezik egy férfi, aki saját bevallása szerint megölte a szerelmét. A lettek világából tolakszik be a szemlélődés közegébe. S a bűnös ember sajátos katalizátorként robbantja fel ezt a steril világot. Mert még a bűn is jobb a semmittevésnél.

Aztán hirtelen kiderül, hogy a bűnös — csak egy komédiás. Nem ölt, csupán eljátszotta a gyilkost. A halott szerelmes, egy kényszerű dramaturgiai fordulattal feltámad — és felfalja a darabot. Ami tragédiának indult, egy középfajú dráma unalmába süllyed. Konfliktusokat ígért, melyeket most tételekkel, magatartásképletekkel helyettesít be.

Halottak gyakran támadnak fel a színpadon. De ha egy halott az utolsó tíz percben támad fel, az visszavonhatatlanul vígjátékká minősít át mindent. Hamlet atyjának szelleme bejön és közli, hogy nem ér a neve — valami ilyesmi történik Szakonyi darabjában. Egy mű, ami mindent előkészített ahhoz, hogy a színpadon halomra öljék egymást a szereplők, a végén számcsatát játszat el velük igazi háború helyett.

S az egészre nincs magyarázat. Szakonyi rangján ilyet tévedni egyszerűen nem lehet. Tragédiához csirizzel ragasztani a komédiát, a cselekményt egy váratlan fordulattal az értelmétől, üzenetétől fosztani meg — mi ez? Azt a szalonnát, amit a színpadon olyan jóízűen fogyaszt el az egyik szereplő, váratlanul tejszínhabbal öntik le. S az utolsó másodpercekben ijedten figyeljük azt az esztrádműsort, amit tizennégy éven aluliaknak még eladhatna az együttes.

Egy egészséges asszony az önáltatók közt

Magyarázat erre nincs — csak gyanúnk lehet. Megijedt Szakonyi? Konfliktusok kibontása helyett ezért elégedett meg a magyarázattal? Cselekvés helyett ezért a békés kiegyenlítéssel? Valószínűleg erről lehet szó. A néző ebből annyit biztosan tud, hogy írójának kezében ott volt a tragédia édes madara.

Bátorítást ritkán kap, persze, drámaíró, kritikától éppoly kevéssé, mint színháztól. Szakonyi ezúttal szerencsésen járt a Madách együttesével. A kitűnő rendezőt kapta, *Lengyel* Györgyöt. Kulturált biztonság és fantázia jellemzi Lengyelt, a színészvezetés hitelessége, s egy határozott ízlés, mely, ha dramaturgiában most csődöt mondott, a színpad elképzelésében, az egyes színek megteremtésében remekelt. Az sem közömbös, hogy Lengyel György az a rendezőnemzedék, ami irodalomban Szakonyi. Találkozásuk fontos esemény, s ezt még egy közös tévedés sem kisebbítheti. Együttes munkájuk eredménye, hogy erről a színpadról eleven írói szöveg hangzott el, jeles tisztasággal. Sugárzott a gondosság, mellyel Lengyel egy mai szerzőt, teljes erőbedobással és tudással megszólaltatott.

Külön öröm, hogy az este legszebb élményét egy ugyancsak fiatal színésznőnek, *Almási* Évának köszönhetjük. Letisztult egyszerűséggel játszik, puritán szövegejtéssel, maximális tudatossággal. Nincs benne semmi olcsó, semmi hatásvadász. Hisz a szerzőben és talán önmagában is. Végre egy hang, amely nem mórikál, végre egy játék, ami nem kelleti magát. Nagyon jó volt.

Mensáros László ezerszer bizonyított kvalitás. Szerencsés szerző, akit életre segít. Fantasztikus biztonság, — egy megnyerő lélek, leszűrt, kész egyéniség. Egyetlen fenyegetés ólálkodik körülötte, a rutin: egy-egy fáradtabb pillanatban lehúzza. De aztán ismét felhőtlen a fénye, az embersége.

Robbanó egyéniség, elementáris erő — *Pécsi* Sándor. A darab kettőssége természetszerűleg őt, a cselekmény motorját tévesztette meg. Bohócot játsszon, vagy gyilkost? Pécsi eljátszotta mindkettőt. Kifulladó lélegzettel, ősi komédiáskedvvel váltja színeit. Az erő pazar tűzijátéka ez, csak hiányzik belőle az átgondoltság, mértéktartás. Hibáit is feledteti azonban a színész hitelessége. Abban a nagyságrendben, ahol Pécsi játszik, nem mérvadó az apró botlás.

Az előadás Benjáminja a vidékről felkerült és ebben a darabban debütáló *Dégi* István. Ítéletünkkel várjunk. Most még rozsdás. Kiabál. Fiatal is a szerepre. Nehézsúlyúak együttesében játszott — olyan gárdában, amilyet ritkán adnak meg magyar darabnak. Dégi rossz, de nem bántóan az. A feladatok megérlelhetik.

Siki Emil díszlete jól játszik a darabbal, *Mialkovszky* Erzsébet ötletes ruhákat talált.

Minden rendben lenne tehát: jó író, jó előadás. Csak a darabot emészti érthetetlen kór, melyet talán házifőzettel gyógyítani nem lehet. Kiéletlen konfliktus, műfaji zavar túlságos gyakorisággal tűnik fel magyar darabokban. Tűnődni kellene, gazdagabb összefüggésben, a végső okon. De ez már nem az alkalmi kritikusra tartozik egyedül.

Ungvári Tamás

SPORT

Olimpiai bajnokaink és ifjú vívóink a három nemzet viadalán

Helsinkiben nemcsak kardvívóink szerezték meg a világelsőséget, hanem tőr, párbajtőr és női vívóink is értékes helyezéseket szereztek.

Vívó sportunk és testnevelésünk vezetőinek most az okoz nagy gondot, hogy *a kitűnő élgárdának megfelelő utódokat neveljen.* Ez az elgondolás vezette az OTSB-t, amikor a most sorra kerülő három nemzet vívó viadalán a csehszlovák és lengyel vívók ellen *a 23 éven aluli tehetséges vívógárdánkat bízta meg a magyar színek képviseletével.* A válogatást több válogató mérkőzés előzte meg. Karddal *Magai, Hámori, Delneki, Törlei, Kardos* volt a sorrend, tőrrel *Gyurica, Czvikovszki, Földi, Szőcs* és *Pacséri,* a nők között *Morvai, Dömölki, Marvalics* és *Ghymessi,* míg párbajtőrrel csak e héten dőlt el, hogy *Gábor, Sikolya, Csabai, Farkas* alkotják a magyar csapatot.

A *lengyeleket* jól ismerjük. Kitűnőek *Zabloczki, Pawlowski,* és *Rydz,* de többi vívójuk is igen tehetséges, míg a *csehszlovákokat* kevésbbé ismerjük, de az ő nemzetközi eredményeik is azt bizonyítják, hogy semmivel sem gyengébbek a lengyel vívóknál.

A *magyar fiatalokról* Bay Béla állami edző igen jó véleménnyel van, 1952-ben sokat fejlődtek. Karddal *Hámori* a legtechnikásabb, tőrrel *Szőcs,* párbajtőrrel pedig *Gábor* a legkiforrottabb, míg a női tőrözők egyformán jó eredményeket értek el. Most nehéz feladat előtt állanak, de bíznak benne, hogy fiataljaink is megállják a helyüket a nagy erőpróbán.

A vívó sportot a helsinki sikerek után még jobban kedvelő *sportközönségünk látni fogja olimpiai bajnokainkat is* Szombaton Gerevich Kovácscsal, Kárpáti pedig Pappal vív kardmérkőzést, Tilly Endre Palócz Endrével tőrmérkőzést, Rerrich pedig Sákovitssal párbajtőrmérkőzést.

Szombati sportműsor

Vívás: Magyar—csehszlovák—lengyel vívóverseny első napja, Sportcsarnok, 6 ó. **Jégsport:** Jégkorong bajnokság: Kinizsi—Szikra, Vendéglátók—Sopron, Városliget, 6 ó. **Kézilabda:** Országos terembajnoki döntők, Csepel, reggel 8 és d. u. 1 ó. **Kosárlabda:** Középiskolai bajnokság döntői. **Labdarúgás:** Dohánygyár—Bástya Magyar Kupamérkőzés, Üllői-út, 3 ó. **Lovassport:** Fedettpálya bajnokság, Tattersall, reggel 9 és d. u. 4 ó. **Tenisz:** BTSB fedettpálya versenye, Váci-út, 2 ó. **Torna:** Alapfokú CSB versenyek, Szentkirályi-u., Dózsa György-út, Telepi-u., Május 1-u., d. u. 3 ó. **Vízilabda:** Téli Kupa mérkőzések: Sportuszoda, 7 ó-tól: MÁVAG—Utasellátó, Metró Építők—Postás, Előre—Miskolc.

Rádióműsor

SZOMBAT, FEBRUÁR 21.

KOSSUTH-RÁDIÓ: 11.30: Majoros győz. Elbeszélés. — 12.30: Balti szovjet népek dalaiból. — 13.00: Művészeti híradó. — 13.20: Békét kíván a világ! Hanglemezek. — 14.15: Magyar és szovjet dalok. — 14.30: Dankó Pista és Sas Náci dalaiból. — 15.00: Strauss-keringők. — 15.30: Beszélő atlasz: Taivan. — 15.50: Hangszerszólók. — 16.10: Szovjet napok — szovjet emberek. — 16.20: Liszt: IX. magyar rapszódia. — 16.30: Vaszilij Tyorkin. Tvardovszkij elbeszélő költeménye. — 17.15: Fúvós-indulók. — 17.30: Sosztakovics: Hat kóruséneklemény. — 18.00: Szövetkezeti Híradó. — 18.30: Szív küldi. — 20.10: Vidám szombatesti zenés műsor. — 22.25: Tánc éjfélig.

PETŐFI-RÁDIÓ: 7.35: Magyar és szovjet filmzene. — 8.40: Színes muzsika. — 10.10: Délelőtti hangverseny. — 10.50: Részletek Boito: Mefistofele c. operájából. — 15.00: Népi zenekar. — 15.25: A rabság országából. Aszenov elbeszélésének rádióváltozata. — 15.45: Csárdások. — 16.00: Szovjet művészek a békéért. Előadás. — 16.35: Közgazdasági negyedóra. — 16.50: Szív küldi. — 17.10: Tanuljunk énekszóra oroszul! — 17.30: Szovjet népek dalai. — 18.00: Tánczene. — 18.45: Cimbalom. — 19.00: Kabalevszkij: Tárasz és családja. — 19.45: Sportnegyedóra.

NY. ANOSZOV

vezényli a Magyar Állami Hangversenyzenekart 23-án este ½9 órakor a Zeneakadémián. Közr.: É. GILELSZ, Sztálin-díjas. Prokofjev: Romeo és Júlia - II. szvit, Csajkovszkij: B-moll zongoraverseny és VI. szimfónia.

EMIL GILELSZ

zongoraestje

a Zeneakadémián, 26-án este 8 órakor A 24-re váltott jegyek Somogyi Béla-út 10. szám alatt kicserélhetők vagy visszaválthatók.

Színházak és mozik műsora

Operaház: Diótörő (7) — **Nemzeti Színház:** Ukrajna mezőin (7) — **Katona József Színház:** Fáklyaláng (7) — **Magyar Néphadsereg Színháza:** Cyrano de Bergerac (7) — **Madách Színház:** Farkasok és bárányok (7) — **Ifjúsági Színház:** Légy jó mindhalálig (7) — **Ifjúsági Színház Kamaraszínháza:** Mesterek városa (7) — **Fővárosi Operettszínház:** Luxemburg grófja (7) — **Fővárosi Vígszínház:** Szibériai rapszódia (7) — **Vidám Színpad:** Vannak még hibák (7) — **Városi Színház:** Pillangókisasszony (7) — **Állami Bábszínház:** Meseláda (3, 5), New York 42. utca (fél 8) — **Bartók-terem:** Simándy József és Mátyás Mária dalestje (8).

Mozik műsora:

FELEDHETETLEN 1919 (magyarul beszélő színes szovjet film): VÖRÖS CSILLAG (Lenin-krt. 45.) prol. f5, h7, 9, v. f3, CORVIN (Kisfaludy-köz) prol. h4, 6, f9, DÓZSA (Róbert Károly-krt. 59.) prol. f5, h7, 9, MÁJUS 1. (Mártírok-útja 55.) prol. 4, n7, f9, ALKOTMÁNY (Újpest) prol. 4, n7, f9, TÁNCSICS (Csepel) prol. f6, h8, v. n4, TAVASZ (R.-palota) h6, 8, v. f4, KOSSUTH (P.-erzsébet) 6, n9, v. h4.

A TANÍTÓ (magyarul beszélő szovjet film): SZIKRA (Lenin-krt. 120.) 10, 12, n3, f5, h7, 9, MUNKÁS (Kápolna-u. 3/b.) n6, f8, v. 3, KÖLCSEY (Kispest) f6, h8, v. n4, ELMUNKÁS (Kispest) f6, h8, v. n4.

SZÉTTÖRT BILINCSEK (magyarul beszélő szovjet film): URÁNIA (Rákóczi-út 21.) prol. 4, n7, f9, RÁKÓCZI (Csepel) h4, h6, 8, ATTILA (B.-fok) h6, 8, v. f4.

HARMADIK CSAPÁS (magyarul beszélő szovjet film): TÁTRA (P.-erzsébet) h6, 8, v. f4, BÁSTYA (Lenin-krt. 8.) prol. 11, f2, 4, f7, 9, ZUGLÓI (Angol-u. 26.) f4, h6, n9.

ÁLLAMI ÁRUHÁZ (új zenés magyar filmvígjáték): PUSKIN (Kossuth Lajos-u. 18.) 5. hétre prol. f10, f12, h2, 4, n7, f9, SZABADSÁG (Bartók Béla-u. 64.) 5. hétre prol. 11, n2, f4, h6, 8, DUNA (Fürst Sándor-u. 7.) 5. hétre prol. f5, h7, 9, v. n3, FELSZABADULÁS (Flórián-tér 3.) prol. f4, h6, 8, HUNYADI (Kispest) prol. 6, n9, v. 4, BRIGÁD (P.-lőrinc) f6, h8, v. n4.

1. 1952. MÁJUS 1., 2. ARTISTAVIZSGA, 3. ÁLLATKERTI SÉTA: TOLDI plasztikus mozi (Bajcsy-Zsilinszky-út 36.) 31. hétre prol. f6, 7, v. 4.

FELEDHETETLEN 1919 (színes szovjet film): GORKIJ (orosz nyelvű mozi) (Akácfa-u. 4.) prol. f6, h8, v. f4.

1. Magyar híradó, 2. Szovjet híradó, 3. GOGOL, 4. Tyelecki tó partján: FÁKLYA (Lenin-krt. 88.) f5, f7, f9, v. f11, f1, f3, FÉNY (Újpest) 6, 8, v. 4.

SZOVJET UZBEKISZTÁN (színes szovjet útirajzfilm): SPORT (Thököly-út 56.) 4, n7, f9, ADY (Somogyi Béla-út 3.) f4, h6, 8, ÓBUDA (Selmeci-ú. 14.) 4, n7, f9.

VIRÁGZÓ UKRAJNA (színes szovjet film): SZABADSÁG (Cs.-liget) h6, 8, v. f4, csüt. szünnap.

IGY GYŐZTÜNK AZ OLIMPIÁN (riportfilm olimpiai győzelmeinkről): ELŐRE (Delej-u. 41.) f6, h8, v. n4, csüt. szünnap, PETŐFI (Nagytétény) h6, 8, v. f4.

BÉKÉT AKARUNK (magyarul beszélő színes film): RÁKÓCZI (Rákóczi-út 68.) 11, 1, 3 5, 7, 9.

KARÁCSONYÉJ (színes szovjet rajzfilm) KELEN (Kelenvölgy) 21—22. f6, h8, v. f4.

1. Magyar híradó, 2. Szovjet híradó, 3. A békéért alkottuk 1952-ben, 4. MESE A HALÁSZRÓL ÉS AZ ARANYHALACSKÁRÓL: HIRADÓ (Lenin-krt. 13.) Reggel 9-től este 11-ig folytatólag.

A BÉKÉÉRT ALKOTTUK 1952-BEN: Kísérőfilm a SZIKRA, MUNKÁS mozikban.

Hurrá tavasz (zenés szovjet film): KOSSUTH (Váci-út 14.) f5, h7, 9, CSOKONAI (Népszínház-u. 13.) 10, 12, 2, 4, n7, f9.

Egyetemeim: (magyarul beszélő szovjet film): TANÁCS (Szt. István-krt. 10.) n5, f7 9, MARX (Landler Jenő-utca 39.) f4, h6, n9.

Szárnyaló dallamok (színes szovjet zenei film): UGOCSA (Ugocsa-u. 10.) prol. f4, h6, 8.

RÁDIÓBÍRÁLAT

CSÜTÖRTÖK. Lengyel művészvendégünk, Waclav *Doniesczki,* a poznani tenorista, aki Operaházunkban legutóbb a »Halka« előadásain szerepelt megérdemelt sikerrel, a rádióban ária- és dalestet adott Moniuszko műveiből. Elsőnek éppen a »Halka« nagy tenoráriáját énekelte s a hallgató kóstolót kaphatott az operai előadásból, bár a hosszú zongoraészletek nem pótolják a zenekart. A nemrég nálunk bemutatott »Elvarázsolt kastély« című operából is előadott egy áriát, Majd Moniuszko csipkefinom fonódalával fejezte be műsorát. Kellemes, magasságában és mélységében egyformán tiszta tenor-orgánuma mikrofón előtt, tömörségével, iskolázottságával szinte még jobban hatott, mint a színpadon.

Vártuk a »mozgalmi zsargón«-ról szóló nyelvművelő előadást az »Édes anyanyelvünk« sorozatban. Az értekezletek és gyűlések magyartalan álhivatalos sablónkifejezéseiről szólt volna... Sajnálatos, hogy az érdekes témával foglalkozó, időszerű előadás elmaradt.

— **A Fővárosi Villamosvasút közli,** hogy február 23-tól a 11-es jelzésű villamosjárat útvonalán az óbudai kocsiszíntől a Vörösvári-úton a Knurr Pálné-utcán át a Margit-hídig és ugyanezen útvonalon vissza, kétheti időtartamra éjszakai járatot helyez üzembe 30 percenkénti indítással.

Magyar Nemzet

Főszerkesztő: Boldizsár Iván

Felelős szerkesztő: Parragi György

A kiadásért felel a Lapkiadó Vállalat igazgatója.

Szerkesztőség: VII., Lenin-krt 9—11. Tel.: 221—285. Kiadóhivatal: VII. Lenin-krt. 9—11. Tel.: 221—285, 221—293. Állami Hirdető Vállalat Hirdetési Osztálya: VII., Lenin-krt. 9—11. Tel.: 221—285, 221—293. Állami Hirdető Vállalat csekkszámlaszáma: 91.843.001-47. — Terjeszti a Posta Központi Hírlap Iroda V. Bpest. V., József nádor-tér 1. Tel.: 180—850. — Budapesti egyéni előfizetők ügyelt a kerületi kézbesítő postahivatalok intézik. vidéken a helyi hírlapterjesztéssel foglalkozó postahivatal. — Előfizetési díj: 1 hóra 12.— Ft, negyedévre 36.— Ft. Régebbi lapok V., József Attila-utca 3. sz. alatt kaphatók. Athenaeum Nyomda. Fv.: Soproni Béla.

BÚTOR

Kombinált szekrény, nagyon szép, keveset használt eladó. XIV. Róna-u. 57.

Barokk és bekárpitozott fotelek, heverők készítése, javítása, bőrbutor festés: Kendi kárpitosnái. Semmelweis-utca hét.

Kombinált berendezés darabonként is eladó. Práter-u. 73. fszt. 6.

Eladó fotelágy, pingpong-asztal. VIII. k. Rákóczi-út 13. II. 24.

Modern új konyhabútor olcsón: Szabolcs, VIII. Kisstációutca 15.

Kétszemélyes prima új rekamié eladó Sip-u. 6. I. 5.

Kétrészes kombinált szekrény eladó. Újpest, Korvin-u. 7. Varga.

Kétszemélyes elsőrendű rekamié eladó. — Henenfeld, Veres Pálné-u. 33.

Egy kombinált szekrény eladó. Wesselényi-u. 8. I. 1.

Szoba- és konyhabútor eladó. Megtekinthető vasárnap d. u. 2—6-ig: XIII. Szomszéd-u. 8. Pénzes.

Háromajtós szekrény eladó. IV. Újpest, Tavasz-u. 61. Mihály.

Koloniál szobát, nagyméretű függönyt, fiamand csillárt vennék. Régiposta-u. 11. ½. 2. 181—124. Sima nagyméretű tölgyfa szekrény eladó.

2 darab tükrös naturszínű szekrény eladó. Vasárnap 11—1-ig: Fellner, Székely Bertalan-u. 5 fszt. 5.

Lingel stilmübútor, ebédlő eladó. Rákóczi-út 11. I. 5.

Különlegesen szép mübútor kombinált berendezés darabonként is eladó. Práter utca 73. fszt. 6.

Modern ebédlő és kanapé eladó. V. Kigyó-u. 2. III. 16.

Iróasztal, fekete tölgyfából és hozzávaló férfiszoba garnitúra eladó. Tel.: 365—037. II. Pasaréti út 189.

Koloniál rekamié, fotel, asztal, (garnitúra) jó állapotban eladó. Madách Imre-u. 12. IV. 1.

Ritkaszép kombinált barokkháló, kétszemélyes rekamiéval, kifogástalan állapotban olcsón eladó. Ösz-u. 70. Kilencvenegyessel.

Kitűnő állapotban lévő kétszemélyes garnitúra eladó. Megtekinthető vasárnaptól: Székely Bertalan-utca 27. fszt. 1.

Előszobaszekrény jó állapotban eladó. — Lenin-krt. 41. IV. 16.

Vennék jókarban lévő fotelágyat privváttól. XIV. Május 1.-út 2. I. 5. Balás.

„Mahunka" négyajtós barokk szekrény. **Alkalmi áron!** Krizsánné, Trefort 4. III. négy. Délután.

Különleges szép, modern dió kombinált szekrény eladó. 2—7-ig Bajcsy Zsilinszky-út 36—38. IV. em. 8. — Tel.: 311—241.

Kétszemélyes rekamié gyönyörű bordó huzattal, szövetsezlon, könyvespolc olcsón eladó. Fürst Sándor-u. 38/B. Utcai pince.

Hálószoba bútor eladó. Forgó, Váci-út 189/B. IV. lépcső.

Iróasztal, diófa mübútor igényesnek eladó. XIV. Mogyoródi-út 157/B.

Foteltisztítás
vagy átfestés specialistája
NEO - COLOR
Ferenciek-tere 3. udvarban.

Gyönyörű modern hálószoba berendezés eladó. Kispest, Wekerle-utca 66. Farsang.

Új rekamié, 90x190, eladó. VI. Rudas L.-u. 39. félem. 3.

Szabályozható betegasztalt vennék. Hétfőtől, telefon 1—4 óráig: 456—163. Nagyboldogasszony-út 69.

Eladó: Nagyméretü csontszínü ruhaszekrény 1600.— forint. — II. ker. Fillér-utca 34 Házfelügyelőnél 4-7-ig

Szép kétajtós fiókos kaukázusi diófa szekrény, plüss fotel, vaskazetta, szőnyeg eladó. VIII. Baross-u. 32. III. 30. (Kedd, csütörtök, szombat d. u.)

Használt dióbútor eladó. XIV. Nagy Lajos király-út 113. fszt. 6.

Modern telehálo eladó. XIII. Dolmány-utca 17.

Garnitúra, 2 szem. világítós rekamié eladás, 2 fotel, 4 szék sürgősen eladó. Végh Lajos, Üllői-út 109/a. I. 21.

Jókarban lévő rekamié eladó. Megtekinthető este 7 után: Wesselényi-utca 21. III. 2.

Cseresznye kétszemélyes barokk rekamié különlegesség kettő fotel, kettő szék olcsón. Szent István-krt. 26. Schiff.

Gyönyörű kétszemélyes rekamié, tömördió oldalakkal, garnitúra eladó. Noszkay, József krt. 31/B. Bejárat Kölcsey-utcából.

Eladó rekamié, 2 fotöly, 4 kárp. szék, 1 asztal. Megtekinthető vasárnap 11—20-ig: VIII. Rákóczi-út 11. III. 8.

Thonett-székek eladók. XX. k. Pesterzsébet, Nagy Sándor 28.

Faragott garnitúra, modern ebédlő sürgősen eladó. Kossuth Lajos-utca 15. Házfelügyelőnél.

Lingel fényezett könyvszekrény, alsó dossier szekrénnyel, nagy fiókkal, igényesnek eladó, két összecsukós bridgeasztal: Kaplony-utca 7. fszt. 5. egész nap és vasárnap. 184—193.

Kétrészes kombinált szekrény, 1 íróasztal 1 zeneszekrény, 1 asztal diófurnérosak eladó. Dembinszki 29. II. 18.

Modern sötét hálószoba, konyhabútor eladó. Felsőerdősor-u. 3. fszt. 2.

Modern sublod, fotelek, személymérleg, függöny, szőnyeg eladó. XIII. Kiss József-u. 23. II. 4.

Két barna tölgyfaszekrény eladó. V. k. Havas-u. 4. fszt. 3.

Kombinált szekrény kétrészes, sötétdió színben, jó állapotban eladó. Elemér-utca 33. III. 37. Megtekinthető szombat, vasárnap egész nap.

Kifogástalan kombinált szekrény, Singer varrógép eladó. VII. Dózsa György-út 66. III. 20.

Kétrészes modern kombinált szekrény eladó. Délután 5—8-ig. Vasárnap 10—15 h-ig. Baross-u. 93. III. kettő.

SZŐNYEG

Szőnyegjavítást, átalakítást, tisztítást tökéletesen. Hoffmanné, Ráday-utca egy. — 189-387.

Keleti szőnyegek sürgősen eladók, négyszáztól kilencszáz forintért. Anesini, Pozsonyi-út 43. VI. 3. — Lift. Megtekinthető este hattól kilencig.

2½x2 m sirasz perzsaszőnyeg eladó. VII. k. Kertész-utca 33. II. 3.

Keleti perzsaszőnyegek eladók. Rákóczi-út 11. I. 5.

HANGSZER

Használt művészlemezeket vásárol a 6. sz. Keravill-bolt. V., Kossuth Lajos-utca 2. — Tel.: 188—038.

Ludwig tangóharmonika 12 basszusos eladó. Tel.: 382—006. Prohászka Ottokár 2. I. 7.

Hangszerek szakszerű javítása, hangolása, felhúrozása: Hetesi mesternél, VII. ker. Cserhát-u. 14.

Gyönyörű tenorbenjó és egy 12 basszusos tangóharmonikát nagyobb tangóharmonikára cserélem. Albertfalva, József Attila-u. 52. Faludi.

Eladó gombos harmonika 80 basszussal. Váci-út 102. I. 14.

Kifogástalan Pokornyi zongora bérbeadó. Érdeklődés, megtekintés: XI. Somogyi-u. 8. III. 3.

Hohner tangóharmonika, 48 basszus, eladó vagy motorkerékpárért cserélek, 125—250-ig. 6—12-ig. vasárnap egész nap: XIII. Frangepán-utca 80. I. három. Hegedüs.

120-as Hohner Verdi III. 7.800.— eladó. VI. Szív-u. 35. I. 12.

„Kollerts" Es-altó saxofon, Tóth János-Thézi hegedük olcsón eladók. Rökk Szilárd-u. 14. I. 4.

ÍRÓ SZÁMOLÓGÉP

Táskaírógépem bérbe adnám. Ifj. Baditz, Miskolc, Tass, 15.

Használt szorzó és összeadógépet megvételre keres a Szegedi Kenderfonógyár, Szeged, Londoni-krt. 3.

VARRÓGÉP

Használt háztartási és szabóipari varrógépet vásárol a 3. számú Keravill-bolt. VII. ker. Rákóczi-út 14. Tel.: 221—695.

Varrógépet, háztartási és süllyesztőset, használtat is: Keravilltől, VII. Garai-tér 16. sz. Tel.: 425—359.

Interloch háztartási gépet, kifogástalan állapotban keresek. Motorral előnyben. Tel.: 155—730. II. Rétek-u. 28. sz.

Modern Singer bobinos varrógép eladó. — Keleti Károly-u. 23. III. 2.

Süllyesztős Singer varrógép eladó. VIII. Práter-utca hetvenegy, II. huszonöt.

Singer karikahajós varrógép eladó. Teleki Pál-u. 4. III. 10. T.: 182—173.

Prima állapotban lévő süllyeszthető varrógép eladó. Kertész-u. 42. Domonyi.

Kis Singer gép eladó. Bobinos. XIV. Gyarmat-utca 106.

Singer varrógép, süllyesztős, kifogástalan, monogramm nélküli, gyönyörű hatszemélyes ezüst étkészlet eladó. Tel.: 161—599. I. Attila-u. 85/87. III. kettő.

ALBÉRLETI SZOBA

Leinformálható nő keres üres albérleti szobát Nagy-Budapesten. Nem igényjogosult. — Fodorné, Kertész 27. I. 12. 5-től.

Magánoshoz lakótársnak ajánlkozik megbízható komoly nő: — Jósika-u. 3. fszt. 2. — Tokainé.

EGYÉB ADÁS, VÉTEL

Porcelán étkészlet, gyönyörű, nymphenburgi, eladó. Pannonia 9. III. 3. Délután.

Személymérleg eladó. Szent István-körút 16. Házfelügyelő.

500 kg-os tolósúlyos tehermentesítővel ellátott 1.300x1.000 mm-es rakfelületű **MÉRLEGET megvételre keres a Szegedi Kenderfonógyár,** Szeged, Londoni-krt. 3

Fürdőszobakályha vörösréz, fehérzománc káddal eladó. Dimitrov-tér 2. II. 2. Tel.: 186—781.

Üzemképes állapotban lévő újabb típusú használt porszívót, padlókefélőt, ventilátort és hajszárítót teljes tartozékokkal vásárol a 11. sz. Keravill-bolt, VI. Lenin-krt. 101. Tel.: 125-531

Női kerékpár, személymérleg és brokátterítő eladó. 60 db műhelyszék. Tel.: 256—019. Lejtő-út 31.

Eladó vörösrézhenges fürdőkályha. Kelemen, XVIII. Bohai Árpád-u. 5.

Legmodernebb 6 személyes ezüst evőeszközkészlet eladó. Vigszínház-u. 5. IV. 17. 311—835.

Központi fűtőberendezés családi ház részére eladó. Komplett. Nagyítcelnél, Kerepesi-út 190.

Gázrezsó, 3 lángú, palackra is jó, eladó. V., Szent István-krt. 25. fszt. 6.

Cipősámfát, használtat vesz, cserél: XIII. k. Fürst Sándor-u. 2. — Nemsitz.

Halas márkás porcelán étszervisz, kristályok, tizenkettes kristály pohárkészlet, tizenkettes damaszt abroszok, délelőtt 10 h-tól eladók. Sztálin-út 5. II. 5/a.

Privátnak eladó festmények, perzsák, disztárgyak. Szombat, vasárnap 10-től 6-ig. — Bajcsy Zs.-út 60. III. tizennégy.

Modern és korabeli szekrények, székek, álló csiszolt tükör, függönyök, karnisok, fehérre festett bej. ajtó, teljesen új, 110 V porszívó eladók. 50 literes hőtárolót (boylert) vennék. I. Hunyadi János-út 19. — Tel.: 360—275.

Parketta kefélőgép, mint az új, eladó. — Megbízott: Szabadi műszerész, IX. Mátyás utca 5.

Horgászbotot, orsót, egyebeket vennék. — Dohány 3. II. em. 11/b

Melyik család vállal nyugdíjas özvegyasszonyt, ellátásért fizetek. „Akárhol" jelig.

Külföldi magános dolgozó nő keres üres szobát, konyhahasználat nélkül. T.: 383-570 11—2 között. Veres Pálné-u. 12. Házfelügyelő.

Egy Bosch frigidaire eladó. D. Fólián, Thököly-út 66. 426—761.

Hűtőszekrényt gázra vagy villanyra vennék. 90 literig. Tel.: 386—797. Krizsán, Ferenciek-tere 7.

Fürdőkályha csapteleppel, csaknem új állapotban eladó. — Telefon: 225—487 és 364—323. hétköznap. Szilágyi Erzsébet-fasor 35. sz.

Falépcső 3 m magassághoz, 25 gyümölcsláda 53x90x27 méretben fenyődeszkával eladó. Daróczi-út 43. magasföldszint. — Négyszázhatvannyolcnullanegyvenöt.

Eladó kettő berzser, barna fotel, egyes fotelek, kettő világos fotelállvány konzoltükör, lőszőr, elsőrendű hajókoffer. — Pesthidegkút Vörösmarty 47/B.

Sátor négyszemélyes, könnyű eladó. XVI. k. Erzsébet 4. Nagyicce. Fekete.

Westminster ütőóra, 00 komplett Märklin villanyvasút eladó. — Vasárnap: Belgrádrakpart 19. II. 9.

Kályhát, fűrészpor, forgács, vagy fatüzelésre keresünk kézpénzért. Szövetkezet, IX. Pápai István-utca 12. Telefon: 141—135.

3 ajtós keményfa Ia minőségű szekreny, 6 szem. Berndorfi evőeszköz, 2 lapos „Elektró" villanrezsó eladó. Bánné, XIV. Columbus utca 22/B. fszt. 1.

Villanytűzhelyet vennék pr vátnak, készpénzért. Levélhívásra elmegyek: XIV. Tengerszem-utca tizennégy.

FÉRFI ÁLLÁS

Felveszünk nagy gyakorlattal rendelkező szerkesztőmérnököket és technikusokat vagonszerkesztési irodánkba, tervezés, szerkesztés, illetőleg az ezzel kapcsolatos műszaki ügyviteli munkákra. Jelentkezni lehet a Ganz Vagon- és Gépgyár Személyzeti osztályán. (Budapest, VIII. k. Villám-u. 40.)

Sztálinvárosba felveszünk

vasszerkezetek gyártásában és szerelésében jártas **művezetőket, időelemzőket, művelettervezőket, villanyhegesztő, villanyszerelő** és **vasszerkezeti lakatos szakmunkásokat.** Lakást ingyen, napi háromszori főétkezést 6.40 Ft térítésért biztosítunk. Keresünk továbbá budapesti munkahellyel előkalkulátorokat. — Jelentkezés Sztálinvárosi Cső- és Erőműszerelési Vállalatnál, Bp., VI. Bajcsy-Zsilinszky-út 33. vagy Sztálinváros, Kokilla-út. Martin-iroda.

Esztergályos és lakatos munkavállalókat alkalmazunk: Villamosgép- és Kábelgyár, Budapest, X. Gyömrői-út 128.

Nagy vidéki iparvállalat gyakorlott főkönyvelőhelyettest, könyvelési csoportvezetőt alkalmaz. Ajánlatokat „Lakással 1046" jeligére főkiadóba kérünk.

Jól képzett vaseszter gályosokat, azonnal felvesz: Magyar Posztógyár, Gyapjúipari Központi Gépműhely, Bp., XXI. Bajáki Ferenc-u. 4. (Csepel.)

A komlói beruházások munkáihoz

önéletrajzzal jelentkezzenek:

mérnökök, technikusok, műszakiak, közgazdászok, középkáderek, terv- és statisztikusok, számlalikvidálók, bérelszámolók, gyors- és gépírók.

A Komlói Tröszthöz való átengedést elintézzük.

A legjobb dolgozók még ez év végén, jövő év elején lakást is kaphatnak. Jelentkezés: **Komlói Szénbányászati Tröszt,** Kossuth Lajos-u. 21. szám. Tüzes László főkönyvelő elvtársnál.

SEGÉDMUNKÁSOKAT

cinkotai telepünkre azonnal felveszünk. Jelentkezés: IX. Soroksári-út 106

Felveszünk szerkezeti lakatosokat, vagonlakatosokat, lemezlakatosokat, bútorasztalosokat és csőszerelő lakatosokat, motoroscsi gyártási, továbbá csőcsesztergályosokat, horizontálesztergályosokat, karusszelesztergályosokat, furósokat, köszörűsöket, marósokat, vésősöket, vagon-, motor- és gépgyártási munkálatokra. Ugyancsak felveszünk kohászatunk részére acélöntőket, formázókat, magkészítőket. Jelentkezni lehet a Ganz Vagon- és Gépgyár felvételi irodájában. (Budapest, VIII. ker. Villám-u. 40.)

Fűtőt lehetőleg 50—60 év közötti nyugdíjas férfit alkalmaz március 1-i belépéssel. II. kerületben lévő bérház központi fűtőberendezése kezelésére a lakóközösség. Ajánlkozások rövid életleirással „750" jeligére a főkiadóba adandók.

Rákosi Mátyás Művek

Egyedi Gépgyára keres felvételre építőipari vonalra: **építésvezető, tervező és statikus, technikus, művezetők, csoportvezetők, kőműves és kövező** munkavállalókat. **Segédmunkásokat** és **segédmunkásnőket** építőipari és ipari vonalra is **felveszünk.** Térítés ellenében napi egyszeri étkezést biztosítunk.

Vállalatunk keres

ESZTERGÁLYOS

szakmunkásokat.

Jelentkezni lehet a **Budapesti Konzervgyárnál,** Budapest, X. Maglódi-út 47.

Kezdő és gyakorlattal rendelkező műszaki rajzolókat, rajzmásolókat, rajzszerkesztőket és orosz műszaki szakfordítókat azonnali felvételre keresünk. Jelentkezés: 1953 február 22., vasárnap, d. e. 9-től: Budapest, V. Arany János-u. 34. sz. II. emelet.

Hosszú gyakorlattal rendelkező **gépiparban jártas, technikai végzettséggel rendelkező**

MEO-SOKAT felvesz:

Mélyfúró Személyzeti Osztály, X., Fertő-u. 8.

Fényképész-laboránst azonnal felveszünk. „Életrajzot kérünk 30090" jeligére főkiadóba.

Tehergépkocs vezetőket keres Juhtartó Vállalat, vidéki telepei részére, vontatóra. Telepek: Salgótarján, Jánosvölgye, Ragály községben vannak. Utiköltség térítve. Jelentkezés: Budapesten személyzeti osztályon (VI. Majakovszkij-utca 34. sz. alatt.)

Önálló tervkészítő, textiltechnikus, orosz, német, angol nyelvtudással, hozzájárulással elhelyezkedne. — Tel.: 164—878. Pázsit ött.

Tervmunkákban gyakorlott, önálló anyagbeszerző azonnal elhelyezkedne. T.: 313-188. Szilasi, Akadémia-u. kilenc.

Gyakorlott adminisztrátor állást keres. 468—263. Semjén. Csokonai-utca tizenkettő.

Teheroldalkocsis motorral állást vállal: Godó, XIV. Vágújhely u. 19.

Nagyüzemek figyelem! Üdülő, szálloda, vendéglő, vizisport, építőanyag telepvezetését, szervezését vállalnám. Szakember. Simkó, XIV. Ilosvai 33.

Oldalkocsis motorkerékpárommal állást vállalok. Újpest, Rózsa-u. 4. Hábly József.

NŐI ÁLLÁS

Bizalmi munkakörbe gép- és gyorsírónőt felveszünk. Jelentkezés: Bp. XI. Karolina út 17. Személyzeti osztály, Budapesti Lenfonógyár.

Perfekt gyors- gépírónő helyettesítést, alkalmi munkát vállal. Barna Ferencné, Személynök-u. 9.

Nagymama helyettest keres dolgozó házaspár bentlakással, három gyermek mellé. — „Fizetési igény 30048" főkiadóba.

HÁZTARTÁSI ÁLLÁS

Magános nőnek takarításért lakást adok. Nagymező-u. 35. III. kettő.

Jobb nyugdíjas rendes nő kisebb házhoz ajánlkozik. Pesterzsébet, Jósika-u. 30.

Házvezetőnőt keresek kis család teljes ellátásához. „Gyermekszerető 30118" jeligére főkiadóba.

Bejárnék kisebb háztartás vezetésére, gyermekgondozásra. — „Oti jogosult" jeligére főkiadóba.

Információképes középkorú főzőmindenes felnőttekhez ajánlkozik elsejére. L. E., Koltói Anna-u. 25. I. 8

Gyermekszerető főzőmindenest keresek 1-re: Ritter, VI. Rippl Rónai-u. 17. 6 után. Tel.: 328—729.

Dolgozó házaspárhoz főzőmindenes ajánlkozik: Sztálin-út 56. fsz. hat.

Bejárnék dolgozó gyermekére felügyelni, háztartásában segíteni. Bogyáné, Szív-u. kilenc.

Dupla rekamié (epedás) eladó. 160—833. (3—6 kivételével.) — Bors 11.

Megbízható takarítónőt keres. Telefon este 342—013.

Bejárónő, megbízható, gyermekszerető, háztartásban gyakorlott ajánlkozik. Csóg Margit, Győri-út 4. II. 6.

Heti kétszeri takarításért lakást keres, varrni tudó nő. Pasaréti-út 87. I. 1.

Házaspár keres középkorú perfekt mindenes főzőnőt éves bizonyítványokkal. Jelentkezés d. u. ½2—½5-ig. Lónyai-utca 7. I. 15. — Tel.: 187—271.

GYERMEKGONDOZÁS

Középkorú nyugdíjas nő édesanyjával lakás ellenében egy vagy két gyermek felügyeletét vállalja. Bódiné, XII. Bíró-u. 14.

Dolgozó család gyermekét gondozásra vállalnám. VIII. Lujza-u. 18. III. 31.

EGYÉB VÁLLALKOZÁS

Minőségi kétszemélyes rekamiét készít kisiparos, olcsón, fizetési könnyítéssel. Wesselényi-u. 33.

Rekamiét, kétszemélyest, 2700-ért, fotelek et, székeket jótállással készít: Kárpitos, Rákóczi-tér. 11.

Kétszemélyes rekamiét készít garanciával, olcsón: Kárpitos, Wesselényi-u. husonegy.

1—2 SZEMÉLYES REKAMIÉK, fotelek, székek készítése. Fizetési kedvezménnyel. **KURTI kárpitosmester** Nagymező-utca 38. (Ó-utca sarok.)

Kétszemélyes dupla ágynemütartós, egy kézmozdulattal ágyazható rekamié, egyszemélyesek, heverők, sarokrekamié készítése, fizetési kedvezmény. Kárpitos, Jókai tér hat.

Gyermekkocsi javítást, festést, nikkelezést, gumizást készít: Prohászka, Zichy Jenő-utca 46.

Figyelem! Szőrszálak, szemölcsök, arctisztatal

HÁROM VIDÉKI BEMUTATÓ

Holnap, február 22-én kezdődik Miskolcon a Színház- és Filmművészeti Szövetség II. vidéki színházi konferenciája. A tanácskozás feladata, hogy számot vessen a vidéki színházak helyzetével és kijelölje további feladataikat. A megbeszélés középpontjában a műsorpolitika, a Sztanyiszlavszkij-módszer, az együttesek kialakítása és a továbbtanulás kérdése áll. Három vidéki színházunk, három nagy és jelentős vállalkozását mutatjuk be a II. vidéki konferencia előtt. Ez a három nagy vállalkozás, ennek a három színháznak eredményes munkája és az eredményekkel együtt felszínre került problémák — úgy gondoljuk — már sokban érzékeltetik azokat a kérdéseket, amelyek a konferencia vitáinak középpontjába kerülnek majd.

Miskolci Déryné Színház

Hamlet

Miskolcon van az ország egyik legjobb színháza. Az »Ukrajna mezőin«, amit tavaly a fővárosban is eljátszott, forró lelkesedést keltett. Egy pompás, pezsdülő életerejű társulat művészi teljesítménye volt ez, ritka nagy színházi este. Mégis, az ilyen nagy és biztató előzmények után is kalandos vállalkozásnak tűnt a Déryné Színház terve: hogy előadja a Hamletet.

A kísérlet sikerült. A miskolci színház *kétszeres merészsége* jó eredményhez vezetett. Mert nemcsak a Hamlet műsorratűzése volt itt bátor vállalkozás, hanem az is, *ahogyan* megoldották a feladatot. Észmelleg világos, közérthető előadást teremtettek. *Népszerű* előadást, melyet meg tud érteni, át tud érezni a közönség, melyben a remekműnek szinte teljes gazdagsága kibontakozhat. A Nemzeti Színház emlékezetes Hamlet-előadása nélkül ez az eredmény sohasem jöhetett volna létre. De a Déryné Színház művészeiben volt elegendő erő s akarat, hogy önálló úton menjenek tovább.

Tovább? S nemcsak *máshová?* Nehéz rá felelni.

Az előadás négy óra hosszat tartott. Rövidítettek a szövegen, kurtítottak a szüneteken s szinte villámgyorsan oldják meg a színváltozásokat. Igaz, ugyanabban a díszletben játszanak végig s függönyökkel, meg más könnyű díszletdarabokkal formálják a játékteret, olyanná, amilyenné kell. Megszerették a dráma két első jelenetét is — így igyekezvén még világosabbá tenni a cselekményt mozgató erőket. Abban is eltértek a Nemzeti Színháztól, hogy Hamlet atyjának szelleme nem vonul végig a vár bástyáin, nem áll oda Gertrud ajtajába. Csak a hangját hallani, s ő meggyőtört, a látomástól egyszerre erősödő s alélni kívánó királyfit látni.

Ezek a változtatások — s általában a rendezés kemény és szigorú törekvése, hogy közérthető, népszerű, tehát észmelleg világos és érzelmileg gazdag előadást teremtsen — eredményre vezetett. Látszólag távolodván tőle, *közelebb* jutottak Shakespeare-hez. Az igazihoz, aki nem volt se fellengzős, se arisztokratikus, se finomkodó.

Ennek az igazi Shakespearenek felel meg a Déryné Színház előadása. Ezért illeti dicséret a rendezőket: *Bozóky* Istvánt és *Gyökössy* Zsoltot. Vannak ugyan hibák a munkájukban: az, hogy nem tisztázták eléggé mélyen Gertrud magatartását. Az, hogy könnyű nevetésre csábítanak Polonius beállításával. Az, hogy nem emelték ki eléggé a dráma nagy fordulópontját: az egérfogó jelenetét. De túl a hibákon: volt bátorságuk hozzá, hogy járják a maguk útját, hogy így *népszerű, világos előadást* alkossanak, melyet lelkesen fogad a közönség, melytől gazdagszik ész és érzelem.

A rendezés felfogásának megfelelően Hamlet alakja is — *Bozóky* István játssza — világos és közérthető. Művészi megformálásának mélysége nem vész el s a néző mégis jól látja a cselekvés mögött az indítékot. Bozóky játékának ez a legnagyobb erénye. S bár Bozóky nem mestere a szép versmondásnak, dikciójának *értelmi tisztasága* mégis kibontja a shakespeare-i mondatok költőiségének jórészét.

Claudiust *Farkas* Endre játssza. Nagyvonalú, magát bölcsnek mímelő, lelki méltóságot hazudó királyt formál, ám alakításából hiányoznak kissé a Claudius figuráját jellemző barbár s brutális vonások. Az is kár, hogy hangjában maga is el-elgyönyörködik néha. Kiváló alakítás *György* László (Horatio). Férfias, hűséges, valóban rászolgál erre a gátlástalan nagy barátságra. S milyen jó magyarsággal beszél! Poloniust *Pagonyi* János alakítja. A szerep lényegének, Hamlet róla mondott jellemzésének megfelel, de gyakran túloz. Többet — s főleg: *máskép* — nevetünk rajta, mint kéne. Ez a vén fickó, bármily korlátolt és fecsegő mégis főember s nem veszélytelen. *Prókay* István. (Laertes) egyszerűen és jól játszik. Legjobb az apjától való búcsú jelenetében, leggyöngább a végén: utolsó szavai híján vannak a benső erőnek. Gertrud szerepében *Barta* Mária sok finom részletmunkával fölépített alakítást nyújt — de keveset fejez ki az alak nagy belső drámájából. Ez a Hamlettel való nagy jelenetben a legfeltűnőbb. Ophélia szerepében fiatal színésznő, *Hacser* Józsa lépett fel. Megtetszik érett alakításának érénye, hogy önállót alkot s mégis — szinte öntudatlanul, az érzéseivel — átveszi néhány régebbi nagy Ophélia-alakítás eredményét. Jellemzésében a tragikus szerelem színei ragyognak legjobban. *Beleznai* István nem éli át a színészkirály szép szerepét. *Simor* Ottó — első klasszikus szerepével küszködve — hamisan deklamál. Remélhetőleg, csak az első ilyesfajta szerep gyakorlatlansága okozza.

A két sírásó — *Pethes* Ferenc és *Fehér* Tibor — e különleges, sajátos szépségű Shakespeare-szerep legjobb hagyományait folytatja. Csak néhol túloznak, főként Pethes. De jelenetük így is erőteljes és gazdag.

Ütő Endre díszleteinek hajlékonyságát, előfüggönyének jó stílusát s *Molnár* Sándor jelmezeit illeti még dicséret. Nagy részük van benne, hogy ez a Hamlet-előadás — sok problematikus része, nem kis hibái ellenére — *méltó* a magyar színházkultúrához.

Debreceni Csokonai Színház

Fáklyaláng

Illyés Gyula Fáklyaláng-ját a budapesti Katona József Színház olyan páratlan, néhol szinte lélekzetállítóan szép előadásban adta elő, hogy félő volt: az eredeti bemutató nagysága rátelepszik a többi, új előadásra s agyonnyomja őket.

Nem így történt.

A Csokonai Színház — mely az Othello tavalyi előadásával is bebizonyította, hogy az ország legjobb színházai között a helye — *a maga útján járva*, nagyobbára jól megoldotta a feladatot.

A rendező — *Lendvay* Ferenc — igyekezett önállót alkotni, anélkül, hogy mindenáron újat (s nem-feltétlenül jobbat) akarjon produkálni. Ennek megfelelően átvette az eredeti bemutató első és második felvonásbeli díszletmegoldását. A cselekmény fordulópontjainak felismerése, a darab ritmusának átérzése, a szereplők viszonyának értelmezése tekintetében nagyon sok lényeges eredményt hasznosított.

Miben igyekezett *mást* — s szándéka szerint: többet — adni az eredeti bemutatónál? Elsősorban az *első felvonás* hibáját — Kossuth s a kormány tagjai közötti áthidalhatatlan távolságot — *igyekezett* csökkenteni. A Fáklyaláng debreceni előadása elmarad a Katona József Színháztól (ami nem baj, mert olyan ritkán sikerült színháznak), de néhány ponton, *a színjáték értelmezése* tekintetében *túljut* rajta. Hibái nem igazán jelentősek. Görgey ábrázolása helyenként túlzott, a vezényleshez szokott ember fejhangjai túl egyhangúak ebben az alakításban. Az utójáték — elsősorban Kossuth és Józsa párbeszédének kevéssé feszült volta miatt — kissé vontatott. S nem eléggé forró a második felvonás légköre; a fordulópontok fokozott feszültségét érezni ugyan, de a vita viharzó lüktetése csak megérinti, nem ragadja magával a nézőt.

Nemcsak a rendezőn múlik. A színészek derekas játékának eredményeként az előadás valóban színvonalas, helyenként egészen megrázó. De *az alakítások* apró gyarlóságai helyenként csökkentik a jó hatást. *Téry* Árpád Kossuth szerepében helyesen értelmezi a feladatot s helyenként — főleg a második felvonásban — igazán megragadó. Sokszor, néhány mondat, mozdulat időtartamára, igazi Kossuth: olyan, amilyen a nép emlékezetében él. Alakításában azonban nincs sem elegendő férfias erő s erély, sem ábrándos költőiség. E roppant jellem gazdagsága így csak *részben* fejeződik ki. Téry beszédmódjának egyik vonása — a magas hang sajátos gyakorlása — sincs használára. Mégis szép művészi munka, melynek erényei jóval nagyobbak hibáinál. *Bánggyörgyi* Károly (Görgey) megbirkózik ezzel a sokágú, nehéz szereppel. Megjelenése, mozgása, beszédmódja egyaránt jó — kivéve, ami pattogó, katonás beszédének egyhangúságát illeti. Józsa Mihály szerepét budapesti színész: *Joó* László játssza. Kérdés, hogy mért nem tudta a színház ezt a szerepet saját tagjára bízni. Helyesebb lett volna. Joó László játéka azt bizonyította, hogy ez a fiatal színész utóbbi alakításaihoz képest is sokat fejlődött. A második felvonásban a legjobb: itt egyszerű, halk s bírja erővel. A harmadikban hangjának öregítése gyakran hat mesterkéltnek. Mozgásának merevsége sem tud feloldódni. *Lászlóffy* Kata (Kossuthné) a rövid szerepet is megtölti élettel: szinte csak fel-fel villan a cselekményben, de mindannyiszor érezteti tudja, mennyit jelent Kossuth életében: egy fanyarrá változott szerelmet, egy elkeseredett asszonyt, aki görcsös halálfélelmeivel fonja körül férjét s épp a tettek nagy pillanataiban. Ihász szerepét *Solti* Bertalan játssza. Ez az előadás legnagyobb alakítása. Solti játékában érvényesül a figura egész sokszínűsége: kedves, megható rajongása Kossuth, az igaz szabadság ügye iránt, ugyanakkor távolsága Józsától s általában a kétkezi munkás néptől. Tragikomikus jellem, akinek kis melléfogásai is meghatott mosolyt keltenek. *Nagy* Béla (Molnár Ferdinánd) alakításán túlságosan érezni az operett-rutint: mozgása, beszédmódja egyaránt irreális, túlzottan patétikus. A miniszterek közül jól oldja meg feladatát *Tyll* Attila, *Mensáros* László, *Rácz* András. Különösen az utóbbi művész nyújt átélt alakítást. *Thúróczy* Gyula helyenként deklamálva, de alapjában jól játssza Horváth Mihály szerepét. *Novák* István (Aulich) nem bírja hanggal ezt az ilyen szempontból nem is túl nagy igényű szerepet.

Siki Emil díszletei az első és második felvonásban az eredeti bemutatót követik. A harmadikban túlságosan tágas, kényelmetlen és poros parkrészletet mutat. Háttérben néhány ház s torony zavarja a nézőt.

A Fáklyaláng debreceni előadása eredményes és sikeres művészi vállalkozás.

Sebestyén György

Kecskeméti Katona József Színház

Szabadság hajnala

Rendkívül igényes vállalkozásba fogott a kecskeméti Katona József Színház, amikor Budapestet megelőzve bemutatta *Lavrenyov* szovjet író klaszszikus színművét. Ez a jelenség valamikor elképzelhetetlen volt: hogy a várhatóan felkészültebb fővárosi bemutatónak egy vidéki színház elébevágjon. Napjainkban a szegedi, a miskolci színház már több ízben tett komoly erőpróbát azzal, hogy teljesen önálló fantáziával és erőfeszítéssel visz színre egy-egy darabot. Ezért a lépésért a kecskeméti színházat is őszinte dicséret illeti.

Mai tárgyú színművek bemutatása mellett fontos feladata színházainknak *a forradalmi korok és a forradalmak megismertetése* a közönséggel, mert erejük példa a mi forradalmunk megvívásához.

Lavrenyov művében új színekkel, magatartással jelentkezik a hős és a probléma, a forradalom és egy matróz: a nagy 1917 és Godun, a forradalom legnagyobb »közembere«. Háttér: az ideiglenes Kerenszkij-kormány lebegő kulissza-világa. A nehéz mű színpadra állításánál nagy segítséget jelentett *a leningrádi Gorkij Színház előadásának* hozzánk érkezett teljes filmje. A leningrádi előadást a Sztálin-díjjal kitüntetett A. V. *Szokolov* rendezte, aki ezt követőleg Prágában, ez évben pedig nálunk, a Magyar Néphadsereg Színházában viszi színre Lavrenyov darabját. A filmen megörökített mű beható tanulmányozása sokat segített a kecskeméti színház fiatal rendezőjének, *Békés* Andrásnak, s a színészeknek. A tehetséges rendező ilyenkor ihletet merít — nem a másolás, hanem az újraköltés izgalmát érzi.

Ez történt Békéssel is. Általában helyesen, jó ritmus-érzékkel fejezte ki az eszmei mondanivalót. Mégis van, ami elsikkad, eltompul, elmosódik ebben az előadásban. Békés jobban érzi és jobban fejezi ki a humoros elemeket, a szatirát, a régi és az új kontrasztját, mint *az emberi lélek* bonyolult elágazásait. A rendező még nem elég érett arra, hogy határozottan formálja meg alakjait. A szereplők nagy részére jellemzőek a túlegyszerűsített megoldások. Godun, a darab pozitív hőse, *Gyulai* Antal alakításában például úgyszólván az egész előadást végigkiabálja. Pedig ez a Godun az az egyszerű ember, aki *hisz a holnapi napban*, aki érti a holnapot, tehát a forradalom s a történelem törvényeit, aki bölcsebb, nagylelkűbb, szemérmesebb és bátrabb a pusztuló polgárok mindegyikénél. Jellemének ezernyi árnyalatát kellene látnunk és nem a mindennapi agitátorrá leegyszerűsített figurát e nagy lélekben.

Ugyanez a téves megformálás mutatkozik Tatjánánál. Ezt a figurát *Móricz* Lili egysíkúan, ábrázolja. Túlsokat jajveszékel, siránkozik — egyénisége keménységét és határozottságát nem érzékelteti.

Xénia rendkívül nehéz szerepében *Kósasváry* Ottília külsőséges alakítása nem annyira a bonyolult dráma nehéz légkörét, hanem inkább a kokettériát és pikantériát érezteti.

Lényegesen értékesebb és egyben az előadás legjobb alakítása *Jánoki* Sándoré Berszenyev sorhajókapitány szerepében. Benne a férfiasság a tűz, a pátosz s a nemes egyszerűség szépen érvényesül. Magatartása imponálóan hiteles, vívódása értelmes, súlyos.

Velencei István jó képességei a bemutató alakításában még nem nyilatkoztak meg teljesen éretten. A »negatív magatartást« kissé túlszínezi. Az az ellenség, amit játszania kell, nem mindig mutatkozik a farkas bőrében.

Nála sokkal egyértelműbb, tehát laposabb az aktív gazember szerepében *Honti* Sándor, aki a károgó varjú mezét le nem veszi magáról az első perctől az utolsóig. Ezt a szerepet a *rendező* sem állította megfelelő helyére. A matrózok egyforma öltöztetése amúgyis hiba. A fedélzetmester nemcsak a bajuszával válik ki környezetéből. *Simai* Ede egy admirális szerepében jól áll a talpán jellemzően hangoskodik. Kár hogy a figura korlátoltságát nem dolgozták ki eléggé. *Kertész* Dezső igen jól formálja meg az eszer agitátort, *Paál* László némi túlzásokkal, de tehetségesen az anarchista matrózt. *A tömegjelenetek általában jók.*

A kecskeméti Katona József Színház vállalkozása végeredményben *sikeres kísérlet* a nagy feladatok megoldására és egyben kitűnő gyakorlat újabb komoly vállalkozásokhoz. S ma már nemcsak a szándék dicséretes, az eredmény is megmutatkozik az előadás erőteljesen agitatív hatásában. A díszleteket *Bozó* Gyula, a Néphadsereg Színházának tervezője, mint vendég készítette és szép munkája jelentékenyen emelte az előadás színvonalát.

Szendrő József

□ *Moszkvában a Szovjetunió Szépirodalmi Könyvkiadó Vállalata orosz nyelven kiadta Táncsics Mihály »Életpályám« című életrajz-regényét. Az »Ogonyok« ezzel kapcsolatban közli J. Kagarlickij cikkét, amely ismerteti Táncsics Mihály tevékenységét és kiemeli a nagy magyar demokrata forradalmár történelmi érdemeit.*

SZOVJET BARÁTAINK HAZÁNKBAN

M. D. Ovszjannyikova a gödöllői Mezőgazdasági Akadémián

A gödöllői Mezőgazdasági Akadémia homlokzatán még ott leng tűzpirosan a zászló, mint az öröm jele, s alatta a felirat: *»Forró szeretettel üdvözöljük a szovjet vendégeket.«*

M. D. *Ovszjannyikova*, a »Szovjetszkaja Zsenscsina« főszerkesztője, a közgazdasági tudományok kandidátusa, aki a Magyar-Szovjet Barátság Hónapja alkalmából érkezett hazánkba, járt itt néhány órával ezelőtt.

A nagy parkban, ahol már tavaszt sejtetően zöldel a fű, az akadémia hallgatói csoportokba verődve beszélgetnek. A látogatás hatása alatt állnak még mindig. Mintha régi ismerősük vett volna tőlük búcsút, úgy érzik most a közvetlen, meghitt beszélgetések után, amit a szovjet vendéggel folytattak.

M. D. *Ovszjannyikova* végigjárta az akadémia minden termét, megnézte az üzemszervezési és állattenyésztési tanszéket, elbeszélgetett a hallgatókkal és tanácsokat adott az oktatóknak.

— Elmondotta nekünk, hogy büszkeség töltötte el, amikor látta, milyen komoly és szép munka folyik hazánkban — meséli *Majoros* János, az akadémia igazgatója. — Mi nagyon jól tudjuk és meg is mondtuk neki, hogy mindezt a hazánkat felszabadító Szovjetuniónak köszönhetjük. Ott soksok esztendei nehéz munka van a nagyszerű eredmények mögött, amiket *mi készen kapunk*, csak *követni kell* a szovjet példát. Ovszjannyikova valóban olyan ember, amilyennek nálunk a szovjet embereket elképzelik: szerény, közvetlen és nagyon képzett. A hallgatók az első pillanatra szívükbe zárták. Alig tudtak tőle megválni.

— Persze, nekünk oktatóknak is bőven adott tanácsot — folytatja *Majoros* igazgató. — Felhívta figyelmünket, hogy saját fejlődésünk érdekében minden nap mérjük fel, mit végeztünk és másnap igyekezzünk *még többet* tenni. És még egy igen-igen fontos dologra hívta fel figyelmünket, amiről hiszony el-el feledkezünk és pedig arra, hogy az oktatásnak vissza kell tükröznie a jelenleg folyó osztályharcot is. Ahogy mi tanulunk a szocializmus építése során, *úgy tanulnak* a kulákok is s igyekeznek befurakodni a dolgozó nép soraiba, hogy kárt okozzanak. Már *itt az iskolán* vértezzük fel ellenük hallgatóinkat, hogy fel tudják venni a harcot az ellenséggel, amikor innen távoznak. A munkaverseny fontosságáról is beszélt és megkérdezte, szerintünk mi az oka, hogy termelőszövetkezeteinkben munkaerőhiány mutatkozik. Ő úgy látja, *a gépállomásoknál kell keresni a hibát*, mert nem használják ki teljesen a gépek erejét.

— Igen csodálkozott azon, hogy nálunk egyes kutatók néha milyen *nagy igényekkel* lépnek fel. Hallott olyan esetről, amikor csak azért, mert a kutató, vagy a tudós nem kapott vidéki útjához autót, igen *húzódozott a kiküldetéstől*. A Szovjetunióban ilyesmi *nem fordul elő*.

— Ovszjannyikovával folytatott beszélgetésből kiderült, a Szovjetunióban egyáltalában nem ritka eset, hogy 50—60 éves emberek szereznek *egyetemi* diplomát. Egyre gyarapszik *a főiskolák levelezőtagjainak* a száma is. Jellemző a szovjet emberek tudásszomjára, hogy a távoli Szibériából, sőt a Sarkkör vidékéről is számos dolgozó iratkozik be valamelyik egyetemre. Ezek azután postán kapják meg az anyagot és vagy professzor utazik hozzájuk *repülőgépen* a szigorlatra, vagy *rádió adó-vevővel* vizsgázik a hallgató.

Ovszjannyikova elbúcsúzása után a *tanszékek vezetői* nyomban összegyűltek.

— Megbeszéltük, hogyan *hasznosítsuk* a kapott tanácsokat — mondja *Majoros* igazgató. — Ovszjannyikova megígérte, hogy elősegíti a kapcsolatok felvételét az élenjáró szovjet állattenyésztőkkel és növénytermelési szakemberekkel. Elhatároztuk, hogy a szakmai oktatás mellett ezentúl a nemzetközi helyzet állandó ismertetésével *még harcosabban* neveljük az ország leendő mezőgazdasági szakembereit.

A hallgatók még mindig élénken beszélgetnek a látogatásról.

— A nevemet is megkérdezte és feljegyezte — mondja büszkén *Forgó* Jánosné, aki vasesztergályosból lett gépállomás-igazgató és mint ilyen került az akadémiára.

— *Én meg úgy érzem, mintha a Szovjetunióban jártam volna egy pillanatra* — mondja mellette egy szőkehajú, fiatal lány.

Látni az arcokon, a szemekben, hogy a többiek is ezt érzik, hogy a szívükbe zárták ezt a napot, amikor találkoztak a szovjet emberrel.

I. S.

Jurij Kondratov — a Bahcsiszeráji szökőkút próbáján

Régi vendég Magyarországon Jurij *Kondratov* balett-táncos, a Moszkvai Nagyszínház művésze. Először a budapesti Világifjúsági Találkozón ismerkedtünk meg nagy művészetével. A második találkozás nem személyes volt: ezúttal a mozi vásznán láthattuk. A nagy koncert egyik főszerepét táncolta.

Most megint eljött Magyarországra. Ezúttal Raisza *Sztrucskovával*, a Moszkvai Nagyszínház kiváló balerinájával. A Városi Színház színpadán pénteken délelőtt a Bahcsiszeráji szökőkút próbáján láttuk újra.

A próba Kondratov kérésével kezdődik.

— Az első felvonásban kissé kevés helyünk van — szól az ügyeletes rendezőnek, mikor meglátja a díszleteket. — Több helyre lenne szükségünk!

Azonnal teljesítik a kérést s megkezdődik a próba. Az első felvonás kastélyjelenetét gyakorolják. És közben lent a nézőtéren operaházunk legjobb balett-táncosai a két kiváló szovjet művész mozdulatait figyelik.

— Milyen könnyedén mozog, meg sem látszik rajta az utazás fáradtsága — mondja *Kovács* Nóra a mellette ülőknek.

Az első felvonás próbája után csak rövid pihenőt tartanak s máris a harmadik felvonás egyik jelenetét gyakorolják. Kondratovnak már nincs jelenése, lejön a nézőtérre. Onnan figyeli a próba további menetét.

Felhasználjuk a kínálkozó alkalmat, mellé ülünk. Először életéről kezd beszélni. Kilenc éves kora óta tanul táncolni és tanulmányai elvégzése után, 1940-ben *a Moszkvai Nagyszínház* művésze lett. Legkedveltebb szerepében, Glier *Piros pipacs* című balettjében nyújtott kiváló teljesítményéért 1949-ben *Sztálin-díjjal* tüntették ki.

Azután családjára fordul a szó. Kondratovnak hatéves fia és öthónapos kislánya van.

— *Ha felnőnek és sokat tanulnak, talán ők is balett-táncosok lesznek* — mondja nevetve.

Felesége a moszkvai televíziós állomás bemondója.

— Nemsokára talán itt is lesz ilyen állomás és akkor majd együtt jöhetünk Budapestre vendégszerepelni...

Mikor megkérjük, örömmel beszél a magyar balettművészet fejlődéséről.

— A magyar balett helyzetét tökéletesen, persze, nem ismerem. Azt azonban meg tudom állapítani, hogy az elmúlt négy év alatt a magyar balett óriási utat tett meg. 1949-ben még aligha beszélhettünk magyar *balettegyüttesről*. Balett ugyan volt, de együttest még nem sikerült kialakítani.

— Nemrég sok európai országban jártam. Franciaországban, Olaszországban és még sokhelyütt. Így meg tudom állapítani, hogy a *mai magyar balettegyüttes* a legjobb európai operák együttesei közé küzdötte fel magát. Érződik, hogy a szovjet és magyar balettmesterek együttműködése eredményes volt. A Bahcsiszeráji szökőkút csütörtöki előadásán már alaposabban kezdtünk megismerkedni a magyar balettkarral. Ez az előadás igazán nagyon jó volt, tetszett. Most már izgatottan várjuk a Szovjetunióban is — hírből — ismert »Keszkenő« előadását. Biztos vagyok benne — teszi hozzá nevetve —, hogy az eddig kialakult jó véleményem ezután az előadás után csak még jobbá változhat.

K—G

□ *A »China-film« című pekingi folyóirat legutóbbi száma közölte, hogy a »Talpalatnyi föld« és a »Felszabadult föld« című magyar filmek nagy sikert aratnak a Kínai Népköztársaságban. A két filmet eddig két és félmillió kínai dolgozó nézte meg.*

Meggyőződik:

- beosztottjaik munkaképességi alkalmass

Résztvesznek:

- üzemi balesetek kivizsgálásában

Munkavédelmi megbizott

Felelős:

- a munkavédelmi oktatásért (belépő dolg
  annak nyilvántartásáért
- a munkavédelmi szemle előkészitéséért
- munkavédelmi iratok, dokumentumok veze
  séért és továbbküldéséért
- a balesetet szenvedett fél részére a k
- az uj rendelkezések figyeléséért - kez
- az éves munkavédelmi beszámoló elkészi

Résztvesz:

- üzemi balesetek kivizsgálásában
- munkavédelmi ellenőrzéseken és szemlén

Kezdeményezi:

- baleset vagy munkavédelmi szabálysérté

SIFLIS András

RUGÁSI Gyula: Archaikus bábjáték : Siflis András képeiről (ekpharászisz). = Nappali Ház, III. évf. 4.sz. 1991 54 -

fidelium. — Biblia excerpta et glossata. — Augus us: Soiloquia. —
Iacobus Zocchi: Dicta de iure canonico. — Serm m fragmenta. —
1477. 299 fol. „per manus Wolfgangi de Wacya' 477. Sok kisebb-
nagyobb díszes iniciále. Új kötés. A Budáról 1686-l Bécsbe szállított
könyvek közül való. „Liber magistri Micheli (!) d Kapolna canonici
ecclesie Iauriensis." „nunc Magistri Jacobi de Kaj na, legatus altari
Sancti Iacobi et Augustini."

4146. Iohannes Eschuid: Summa astrologiae iudicialis. — opoldus de Aust-
ria: Fragmentum III. tractatus de astrologia iudici i. — De annorum
revolutionibus. — Aben Esra vel Abraham Avenar: planetarum con-
iunctionibus. — XV. sz. 264 fol. Több díszített kez betű, csillagászati
ábrák. Reneszánsz vaknyomásos (valószínűleg m var) bőrkötés. A
Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül ó. (C. L. 915. sz.)

4147. Chrysostomus: Semones LXXI latine versi. — De aratione lapsi. —
de titulo triumphali . . . secundum Bernardinum Senis sermo. —
XV. sz. Több díszesebb iniciálé. Kötés: új. Valós űleg az 1686-ban
Budáról Bécsbe szállított könyvek közül való.

4169. Commentarius in librum II. Decratalium Gregorii X et in quasdam
Clementinas. — 1449. 350 fol. „Anno 1449 multum tinanter scripsi".
Több díszített lapszélkeret. Kötés: új. Valószínűleg a 1686-ban Budáról
Bécsbe szállított könyvek közül való.

4182. Commentarius in librum III., IV. et V. Decratalium XV. sz. 292 fol.
Díszesebb vörös és kék kezdőbetűk. Sima bőrk s. Az 1686-ban
Budáról Bécsbe szállított könyvek közül való.

4227. Commentarius in Rubricam Decretalium de judiciis. XV. sz. első fele.
Kötés: új. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított k vvek közül való.
Benne egy levél (pecséttöredékkel) Péter váci pü öktől Temesvári.
Miklós esztergomi vikáriushoz. (1425—57.) (C. L. 958. – H.VI. 1. 76. sz)

4229. Lapus de Castillionchio: Allegationes abbreviatae er Antonium de

SIFLIS András

Rugási Gyula: Archaikus bábjáték: Siflis András Népeiről. = Új Symposion, XXII. évf 6/7 1991 28-31. p. ill

zelít feléje és a magyar romantikának egyik legvilágítóbb út mutatója lesz. Az őshaza keresést nemcsak a multba tágulé romantikus, expanzív törekvés magyarázza, hanem az öntudatra ébredő, ősöket kutató nemzeti individualizmus is.

Mindazon népeknél, amelyek a XIX. századig nem éltek elé öntudatos, a kultúra minden ágára kiterjedő (a nyelvre is nemzeti életet, a romantika első sorban nacionalizálódást, nemzeti individualitásnak teljes érvényesítését jelentette. Ez a individualizálódás politikai és irodalmi téren nyilvánult me elsősorban, ahol a nemzeti egyéniség a legszembetűnőbb. Ezér van tele e kor alkotmányos küzdelmekkel és szabadságharcok kal (Magyarország, Olaszország, Görögország stb.) és ezért ta pasztaljuk itt a nemzeti nyelv és irodalom erős fellendülését i Mivel egyrészt Magyarországon e korban a nemzeti lélek egye düli kifejezési lehetősége az irodalom volt,[23] s másrészt pedi az irodalom és a nyelv még nem volt nyugati értelemben nem zeti, a nacionalizálódás és nemzeti individualizálódás roman tikus összetusa az irodalmon keresztül valósult meg. Kezdetb

SIFLIS András

KOCZISZKY Éva: A szív archaeologiája : Siflis András grafikái. = Hitel, IV.évf. 25.sz. 1991 dec.10. 31 - 32.p. ill.

Kézírás.
Címzés: Signor Luigi Fülep, Rom, Hotel Lavigne 72 Via Sis
kézzel:] Italien
Feladó: L. Tihanyi Wienna Austria. III. Landstrasse Hauptstr:

Tihanyi Lajos (1885–1939) festő, a Nyolcak alapító tagja. 1909-
résztvett, első gyűjteményes kiállítása 1918. X.-ban volt Buda
ségében. Itt szerepelt először Fülep Lajosról készült portréja.
Párizsba költözött, ahol haláláig élt. FL-sal való kapcsolatán
levél.

[1] FL 1919. XII.-ben Bécsen át utazott Rómába, de eszerint r
Tihanyival.

[2] Tihanyi Bécsből 1919. XII. 15-én FL-nak írt levelében (ld
barátját, fordítsa németre 1918-ban a Nyugatban megjelent
arckép a festőjéről. - Nyugat 1918. XI. 1–16. 21–22. sz.
könyvet Romakóról, akinek műveit Tihanyi ekkor ismerte m

SIFLIS András

Esőviz : Siflis András ö Székesfehérvár, István Király Muzeum, 1992. március 7. - április 20. A kiáll. rend. bev. Ladányi József. Székesfehérvár : István Király Muzeum, 1992 [28] p., ill. (Az István Király Muzeum Közleményei. D sorozat ; 208) E

példátokat, midőn áldozatitok által mutatjátok,
nt; tanítani, hogy ők is kövessék az elhúnyt baj-
édes a mi közanyánkért fáradni, s melly szép a
– buzdíttassanak, hogy ők is talán illy tömjént
r föld alá szállani fogtak. Hiúság ez? Igen, de
y megbecsülhetetlen hiúság! Vajha többen inge-
nak a helyett, hogy nem hiúk és nem munkásak.
bátorkodunk érzésiteknek ezen utat kimutatni,
vásunk, hogy kérésünk foganat nélkül elhangzani
ogtok nyújtani, hogy az érdemes férfiu ezen tisz-
Hasonló írás jelent meg a Tudományos Gyűjte-
Munkáiról s felállítandó Emlékéről, amelyet ol-
lítást célzó felhívásokból kielemezhető kultikus
a szintén emlékszerű, Kisfaludy-összkiadásban

6. 26.

SIFLIS András

TOLNAI Ottó: Siflis András =
Héd, 1987/9.
1059-1063.

XX. 12. 95. n / Mesterek

SIFLIS András

SEBŐK Zoltán: szélegyzet
Siflis András
képeihez =
Üzenet, 1989/5.
383-384.

XX.12.45.n/
Mesterek

1987. márc. 21 -> Budapest Galéria,
Lajos utcai...
-> megnyitóbeszéd

Sigér László, 11 éves, Téglás.

Sz. E.: Így látják ők.
Nők Lapja, 1998. jún. 3.

— Még dolgozik?

— Hogyne, kérem, mint nyugdíjas, öltözőőr vagyok egy vállalatnál.

— Szintén nyugdíjas és szintén özvegy? — nézett fel az olvasásból az öregember.

— Nem, kérem, elváltam. Sajnos. Nem az én hibámból.

— Hát persze — bólintott a bekecses.

— Fel sem tételeztem volna — mondta a férfi. Végigmérte a hölgyet. — Mi özvegyek vagyunk.

— Ó istenem! Abban a hitben voltam, hogy önök házasok!

— Hogy mi ketten?! — A bekecses nő rekedtes hangon felnevetett. — Még csak az kellene!

— Valahogy nem figyeltem meg jól... bocsánat. — Pirulva hajolt a tejberizs fölé. — Még irigyeltem is önöket.

— Megnősülne — bökött az újságra az öregember.

— Tessék?

— Műbútorasztalos. Családi ház a XX. kerületben, kis kert, lugas, évjáradék.

— Évjáradék? Nem írja, hány éves? — kérdezte a hölgy.

— Hetven — nézett rá a férfi.

— Ó, hetven!

— Az már nem kor! — A férfi végigsimított sovány, borostás állán, a hajába túrt. — Nézze, milyen barna a hajam. Gerovit kúrán vagyok, évente kétszer. Mondaná, hogy hetvenhárom vagyok?

— Ó, ó, nem is azért — szabadkozott a hölgy. — De ha az a műbútorasztalos hetven éves, akkor biztosan fiatal nőt akar, ötven körülit. Ismerem ezeket... — Hirtelen elhallgatott, illedelmesen kanalazta a rizst. — És különben is, a XX. kerület nagyon kinn van...

— De van pénze az illetőnek! — mondta a bekecses, aztán váratlanul felállt. — Hozok

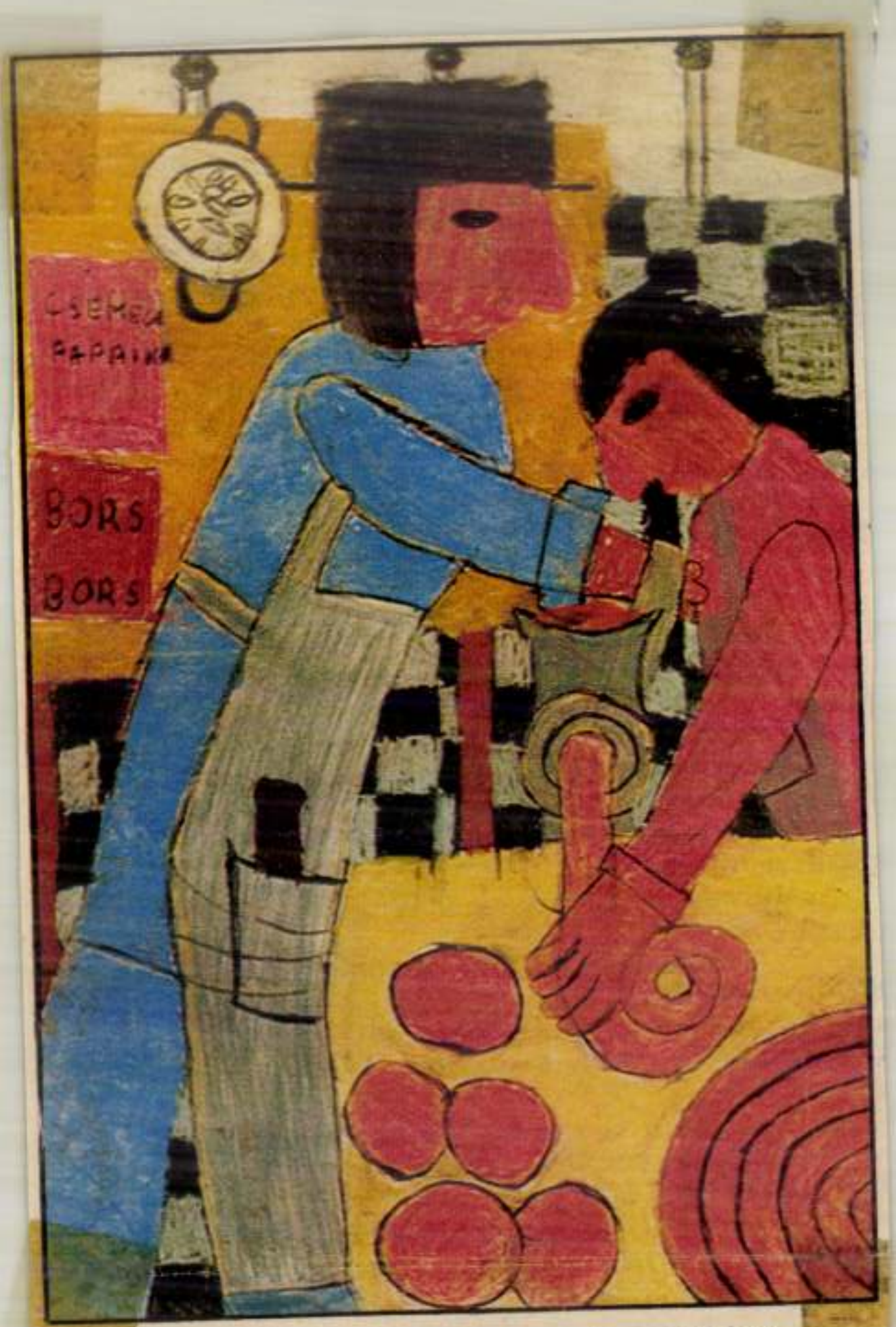

Vásárlás. (Sigér László, 11 éves, Téglás)

A Magyar

miniszteri

A

Műemlékek Országos B

Sigele Ferenc

festő

l.

Józseferdelyi kiáll

Sigel Antal, festő

A bécsi Dorotheum 1967.okt.10-13 közötti árverésén két Sopront ábrázoló vizfestménye került eladásra. Ismert név, számos osztrák útikép van tőle ausztriai könyvtárakban és gyüjteményekben. 93.old

H. Mocskonyszky Éva: Festmények soproni részletekkel a bécsi Dorotheum árverésén 93.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXII.évf. 1968. Sopron

Sigel Antal, festő

A bécsi Dorotheum 1967. októberi árverésén az egyik kép a soproni bécsi külváros egyik terét ábrázolja. Mérete 19+25.5 cm. Talán a Sas tér. Jelz. "Nach Natur Gez. von Ant. Sigel Odenburg im April 1850". Becsérték 1000 silling, kikiáltási ár 750. silling. 93.old

H. Mosekovszky Éva: Festmények soproni részletekkel a bécsi Dorotheum árverésén 93.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968. Sopron

Sigel Antal, festő

A bécsi Dorotheum 1967. októberi árverésén egyik képe a soproni mai Erzsébet-kertet ábrázolja. Méretei: 19.5+27.5 cm. Jelz. Sigel Odenburg Juni 858. Becsérték 1000. silling, kikiáltási ár 300 silling. 93.old

H. Mosokowszky Éva: Festmények soproni részletekkel a bécsi Dorotheum árverésén 93.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968. Sopron

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
sa.

Endrényi Imre, Szeged.

Sigárdi István

nevü munkás igazolta

ötvös 1667

a müvezető aláírása.

laid

Czárfás Brassó 186

yezem:

y helyettesének
sa.

Endrényi Imre, Szeged.

Sifridus, ötvös

l. Czobor Béla: Sifridus ötvös kelyhe a XIII. századból. Egyházművészeti Lap. 1885. VI. évf. 146-150-l.

MDK

Sigerus Emil gyüjteménye

Csányi Károly: Sigerus Emil gyüjteménye. Magyar Iparmüvészet 1917. 231.l.

Sigerus Johann

ötvös 1705

Lasá

Gyárfás Brassó 128

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Sigerus János

ötvös

irod belép. 1712. júl. 28.
+ 1736. ápr. 13.

Gy. Brassó Erd. Muz.

383.

Sigerus Johann

ötvös

1712 mesterré lett.

1736 meghalt.

BRASSO
RE. 22 l

Sigerus, Johannes

Senator und Goldschmied in Kronstadt Eletnagy-sägu mellkepe 1687 - bot Sigerus Emil tulajdona.

SHV 1.l.

Sigerus Janos

ötvös

XVIII-n

l. Jul

MDK

Sighardt Ágoston festő.

1734. máj. lo. 57 éves korában meghalt.

Pakots György: Ismeretlen érdekességek a városháza régmultjából. Pest, 1940. dec. 24. 12. l.

M.D.K.

SIGHART (Sykhart) Ágoston festő

szül. 1677 k. megh. 1734 Pest

1727-től szerepel Pesten

Garas XVIII.sz. 17, 252. l.

2.92

Müv. 1 köt.8-ad r.

MÜNTZ

Eugène

La tapisserie

/Bibliothèque de l'enseignement des beaux-arts/

Sigerus Peter

Stoös

+ 1715

Brassi

l.

Korrespblatt

1884. 34. l.

Római sír agancsból VI. 282

Sigerus I. Péter

ötvös Brassó

Kőmagyötvj. 43. l.

Sigerus Péter

ötv

Kőmagyötvj 245 sz

13.301 szám.

Műemlékek Orsz. Bizottsága tér. 6

BUDAPEST. I

Hivatalból.
özszolgálati ügyben.

Sigerus Peter

ötvös Brassó

mester 1685, † 1715 u.o.

Gyárfás A brassai ötvösört. Brassó 1912, 123. l

Roth, V. Kstdenkm. aus den sächs. Kirchen Siebenbürgens. Hermannstadt. 1922. 71, 177, 245 l

Thieme-Becker. Allg. Lex. (31. Kötet. 8. l. Leipzig 1937)

Szigerus Petrus

ötvös

1758 mesterré lett.
1771. meghalt

BRASSO
RE.

23 l

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Szigerus Péter

ötvös

irod beáll. 1758. dec. 21
† 1771.

Gy. Brassó Erd. Múz.

386

Sigerus Péter

átvös 1720.

László

Gyárfás Brassó 129

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta.

Sigerus Petrus

ötvös 1749

Lásd

Gyárfás Brassó 136

Sigerus Peter

ötvös
1690. starb 1715. als
Senator in Kronstadt.

Familien Papiere. Sächs.
Hausfreund 1872. 19. l.
Zeidner Denkwürd. 24 l.

és WS

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Sigerus Péter senior

ötvös 1685–1715

lásd

Gyárfás Brassó 324.

Sigerus Péter

ötvös 1674

Lásd

Gyárfás Brassó 123

Sigerus Petrus

Brassai Ötv.

1678

lásd

Arch. Ert

1909. 300

Sigerus Petrus

brassai ötvös

Lásd

Arch. Ért. 1909. 17

..... nevü munkás igazolta

.....
a művezető aláírása.

lélyezem:

.....
k vagy helyettesének
aláírása.

ta. — Endrényi Imre, Szeged.

Sigerus Péter

ötvös

belép. 1685. marc. 12.

irod + 1715. jan. 15.

Gy. Brassó Erd. Muz.

386

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Sigerus Péter

ötvös

irod + 1720

Gy. Brassó Erd. Muz.

386

Ligerus Peter

ötvös

1685 mestere lett.

1715 meghalt.

BRASSO
RE.

22. l.

Sigismund Kolos-Vary

Muvel a trép. mův. Muzeumba
kerülek 1940-ben

N.N.: Svókist homokbányában

Esti Hirlap 1971 II. 26

Sigismundus de Sigismundis
comes palatinus Ferrariensis
másoló

A Corvina egy Jeromos kodexének /Bécs Cod Lat 930/ szignált másolója /1488/

62.o. 26. szám.

Repr.: Címlap. 143.o.

Fraknói Vilmos - Fógel József - Gulyás Pál - Hoffmann Edith: Bibliotheca Corvina. Mátyás király budai könyvtára. Bp.1927. 172. l. 80. kép.

MEK

Sigismundus de Sigismundis
másolé

Didymus és Cyrillus Alexandrinus fordítás kéziratát/ New-York. Pierpont Morgan könyvtára MS 496/ másolta és szignálta Firenzében XØ 1487 dec. 3-án.

72.o. 116. szám

Repr. : Cimlap.
141. o.

Fraknói Vilmos - Fógel József - Gulyás Pál - Hoffmann Edith: Bibliotheca Corvina. Mátyás király budai könyvtára-. Bp. 1927. 172. l. 30. kép.

MDK

Sigismundus aurifaber de Bistricia

1500-ban lép be a római Santo Spirito confraternitasba.

260.o.

Entz Géza:Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264-o.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Sigismundus de Sigismundis

Codex másoló

lásd

Bibliotheca Corvina

62, 72. l.

997. ÜLŐ BUDDHA, öntött bronzszobr

998. IRÓASZTALKÉSZLET, öntött bro
garnitur, Bronzeguss. Deutsch, XIX

999. KÉT KANDELÁBER, aranyozott és
rokokóstilus. — Zwei Kandelaber,
sieben Arme. Französisch, Rokokost

1000. DISZVÁZA, bronz, domboru és ara
XIX. sz. — Prunkvase, Bronze, m
Paris, XIX. Jh.

1001. FEJIDOMU VÁZA, öntött bronz. XI

1002. KANDALLÓDISZ, öntött bronz, két
Bronze, mit Putten. Französisch, X

1003. KANDALLÓ-ELLENZŐ, öntött bro
Kaminparavent, Bronze. Louis XIV

1004. SZAMOVÁR, plated, vázaalaku, vé
Plated, vasenförmig, mit Empiredek

1005. PALLAS ATHENE, öntött bronzszo
oszlopszerü talapzaton. Olasz, XVII.
XVII. Jh.

vörösréz aranyozva, festett zománc fedelén kártya. Német,
ig, Kupfer vergoldet, am Deckel Kartusche in Maleremail.

tt zománc, aranyozott rézfoglalatban, a négy világrészt jel-
sz. — Viereckige Dose, Maleremail, in vergoldeter Kupfer-
dteile symbolisierend. Deutsch, XVIII. Jh.

és szerpentinkő, arany foglalatban, födelén ovális mozaik-
Olasz, empire. — Viereckige Dose, grauer Serpentinstein, in
ild: ein Hund und eine Katze. Italienisch, Empire.

márvány, aranyozott ezüst foglalatban, födelén miniatür
ret ábrázolja. Olasz, empire. — Viereckige Dose, roter Mar-
am Deckel Miniaturmosaik: der Petersplatz in Rom.

márvány, arany foglalatban, födelén miniatür mozaikban a
Viereckige Dose, grüner Marmor, in Goldfassung, am Deckel
von Tivoli. Italienisch, Empire.

MDK

Sigismondo de Preda da Pisa

katonai épitész

részt vett Győr várának épitésében, XVI. sz.

Jankó L: Könyvismertetés. MMÉEKözl. 1933. II.19.
42 l.

I–X. + 1.–268. u.,
2 réper tábla

Berlin
F. Schneider u. Comp.
1855.

Sigismondis,

Sigismundus de

Máriló

vrőd

Heverydiathia,

14, 71. l. 81.1

zott tiszteletdijaknak folyósitása

len ügyiratokat, - az utófelülvizsgá-

tett egyéb javaslatokat illetőleg, -

k.-

od őszinte tiszteletem nyilvánitását.

lat hiteléül:

ató.

Sigismondi (de')

Sigismondo

Rodexmadoi

Budinio

57, 160 l.

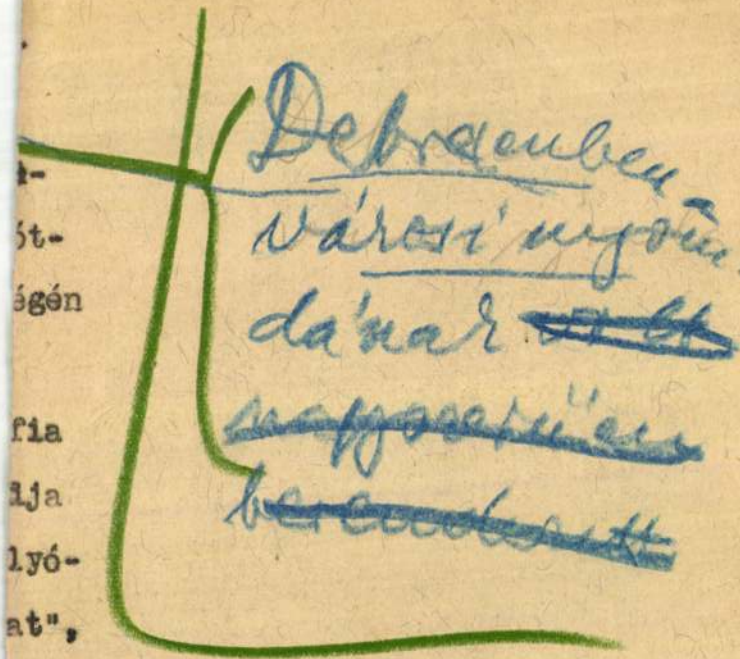

Debrecenben-
városi nyomdának ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

-
ót-
égén

fia
ija
lyó-
at",
csak
mmott

r I"/a/ /a/ Majer István.
/b/ /b/ Pauer F.M.

Sigismondo dei Sigismondi.

XV. nazad. Corvina.

ind

Langer M. A magyar és külföldi bibliofilia története. Bpest, 1936. 56. l.

Sigismund Kolos-Vari

Festménye került a Szépmű-
múzeumba

Kádár hárta: Új szerzemények
a múzeumokban

Napló 1971 III. 5

ben engedélyezem.

Minthogy azonban
máris tuságosan meg van t
lamsegélyből ezidőszerint
szeget utalványoztam ki: a
vő évi javadalmának terhére

A kolozsvári ma
idejüleg intézett rendelet
tén ./. alatt csatolva kü

Budapest, 1904 évi

17062·S7
2000
9062·S7

A Müemlékek Országos Bizott

Sigismondi Sigismondi

da Ferrara

XV. a

Kodexmásoló Budán

Budinis

160. C.

HALMOS ALADÁR

rádió és villamossági szaküzlete

Budapest, XI, Horthy Miklós ut 46. Telefon: 25

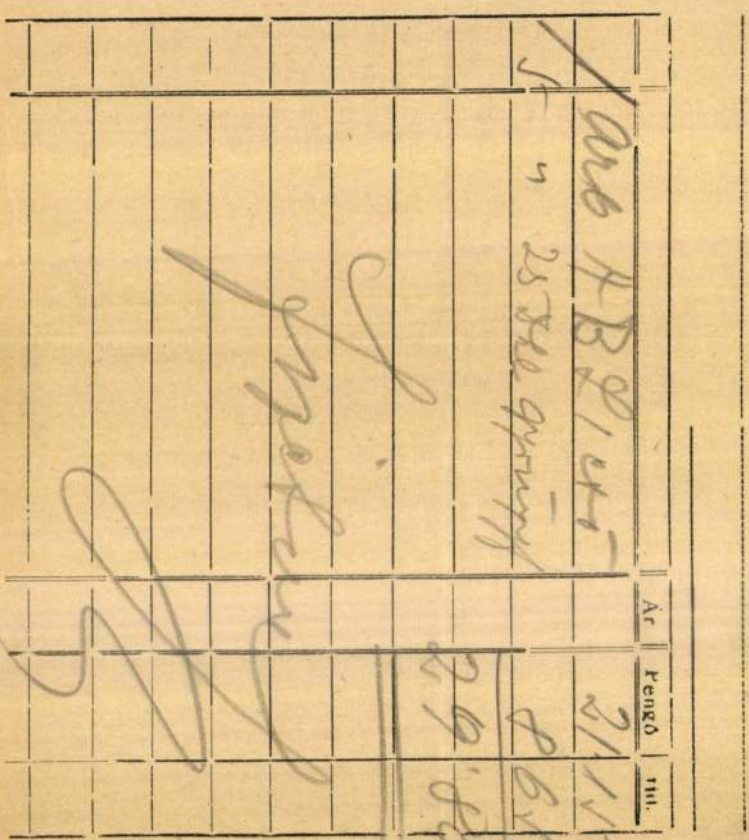

Sigismundus de

Sigismundis

scriptor

i

Könyvkiáll. emlék

94. l.

95. l.

BUDAPEST
934 JUL -1 10
Sa 62 Sa

Sigismundus aurifaber
de Bistrica
1500-ban Rómába za-
rándokolt.

irod

Balmanni 93. l.

Sigismundi Zakab

ötvös

1594. Eperjes.

Talamarovos Zakab

ötvössek aki ugyanott

1590 be emlitve.

K 72 l.

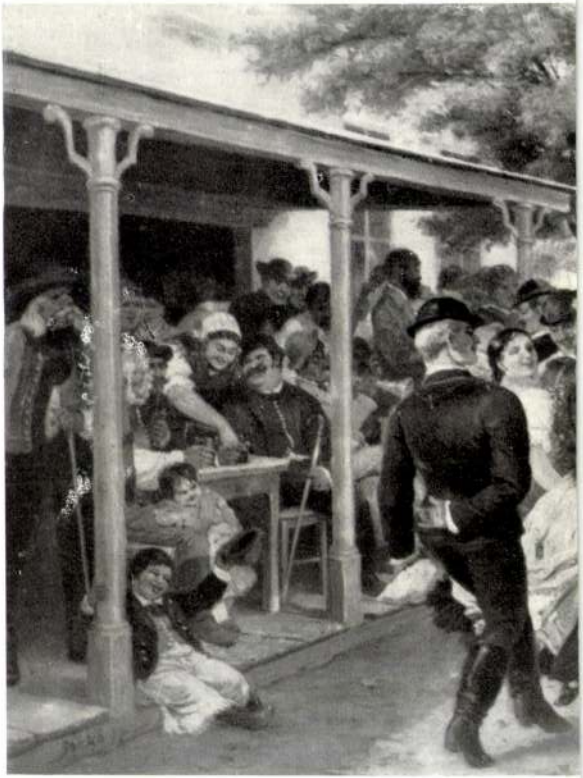

Sigismondi Sigismondo
da Ferrara

XV. n.

Tu copista di codici a
Buda

ind 57. l.
a
Budinis 160. l.

al. XIX. sz. — Anatolischer Teppich. XIX. Jh.

— Gebetteppich. XX. Jh. 113×156 cm.

pruszdisz. XIX. sz. — Perserteppich. XIX. Jh.

rrel. XIX. sz. — Mosulteppich. XIX. Jh. 187×123 cm.

z. v. — Beludshistanteppich. E. XIX. Jh. 119×100 cm.

vvel. XVIII. sz. — Ghiordes Gebetteppich. XVIII. Jh.

XIX—XX. sz. — Schirasteppich. XIX—XX. Jh.

XVIII. sz. — Kulateppich. XVIII. Jh. 225×125 cm.

rrel. XIX. sz. — Teppich mit herater Muster. XIX. Jh.

u rozettákkal. XIX—XX. sz. — Beludhistanteppich.

Kleiner Afganteppich. XIX. Jh. 115×86 cm.

rös tükörrel és kerettel. XIX. sz. — Kirmanteppich.

Sigismundus de Sigismundis

Nodex másolj

1771. PERZSARAJZU-SZŐNYEG, fehér
XIX—XX. Jh. 157×99 cm.

1772. BELUDSISZTÁN-SZŐNYEG. XX

1773. SIRÁSZ-SZŐNYEG, három medai

1774. VIRÁGOS DISZÜ SZŐNYEG, s
210×125 cm.

1775. JOMUD-SZŐNYEG, barnásvörös a
mit länglichen Medaillonen. XIX

1776. MEDAILLONOS-SZŐNYEG, feke
XIX. Jh. 134×230 cm.

1777. SIRÁSZ-SZŐNYEG, téglavörös al
XIX. Jh. 198×122 cm.

1778. KAZÁK-SZŐNYEG, vörös tükrél
95×125 cm.

1779. NAGY TEBRISZ-SZŐNYEG, vö
teppich. XIX. Jh. 380×286 cm.

1780. SZÖVÖTT FALKÁRPIT, Jézus
darstellend. Modern. 295×235 cm

1781. KILIM-SZŐNYEG, fehér alap. X

Kaisd Hofmagyarbibl

102. l.

Meghalt 1525 Carpiban, sínt jegy 20 Lorenzo de' Medici, Mátyás király és a portugál király scriptora volt, saját bemondása szerint.

Sigismundus de Sigismundis

a Mediciek egyik legszorgalmasabb másolója, a kitől a Laurenziana a Codexek egész sorát őrzi, a Korvina részére 3 kézitatot másolt (1487, 1488).

Gulyás Pál: Mátyás király könyvtára. Bp. 1916. Olcsó Könyvtár. 551–552. sz. 23. l. 24. l.

(1720—44.) Wien, 1725—30.
Átm. 28 cm.

380. HATSZÖGŰ TÁNYÉR, porcellán diszitéssel. Kék pajzsjegy. 19 festős
Átm. 22 cm.

381. TÁNYÉR, porcellán, szines Imári daillonban virágok közt kerti tá
(1720—44.) Wien, 1730 k.
Átm. 21 cm.

382. PORCELLÁN KÉP, aranyozott e
Jegye benyomva W 815. Wien, 18
Méret 14.5—12 cm.

383. KUPA, porcellán, felnyiló ezüst f
keretben, különböző, a szabadkőn
ülő férfialak bőrkötényben, jobbró
SIT LUX FUIT" felirással. Boltoz
Meissen, 1740 k.
Mag. 19 cm.

384. ÖBLITŐ TÁL, porcellán, oldalán
virág és két rovar. Aranyos-arabe
Átm. 18 cm.

385. SZOBORCSOPORT, biscuit, háro
talapzaton. Grassi mintája. Kék p
Mag. 25,5 cm.

két oroszlánfej alakú füllel, kék rózsadarós és arany
gy. Herend, 1857.

edővel. Teste hordóalaku, kettős fallal, a külső rácsosan
val. Talpa tagozott, hajlott füle sárkányidomu, fődelén
. Herend, 1870 k.

s fallal, a külső rácsosan áttört szines kinai modoru,
nyalaku, belsejében szines virágdisz. Kék cimerjegy.

ellán, hasonló de kisebb, mint a 367. szám. Herend,

mint a 367. szám. Belsejében zöld ágak közt uszó halak.
va. Herend, 1850—60.

Illusztr. XXI. táb.

zü mint a 367. szám. Egy teáskanna fedővel, egy tejes-
k hozzá. Kék cimerjeggyel. Herend, 1850—60.

any „Zwiebelmuster" diszitéssel. Egy kanna fedővel és
benyomva FM. HEREND. 847. Herend, 1847.

el, zöld apró, rozettás alapon, a peremen három, közé-
rlini porc. mintájára készült. Fekete cimerjeggyel.

nevezett szőlőhegyen lévő szőlőnkben, amely észak felől a Karove örökösök, nyugat felől pedig a város szőlője szomszédságában fekszik s amelyet mi most művelni kezdünk, a magas tanács által engedélyezett húsz esztendei mentesítés után, az őt megillető dézsmát, nekünk ezen kassai rendházban lévőknek és jövendőbeli utódainknak, mindaddig, amíg ugyanis ez említett város e királyi dézsmajog birtokában megmarad, ezen adománylevele értelmében elengedte és adományozta (fönntartva magának a dézsmálás jogát, hogy t. i. a szőlő termését ez időben, nem mi, hanem a város dézsmásai tizedeljék s az így megállapított tized nekünk hűségesen kiutaltassék), de még ezenfelül arra is kötelezte magát, hogy mindaddig, amíg a nekünk előre adományozott dézsmatermést mi, valamint többi megnevezetteink nem kapjuk meg, vagyis a megjelölt mentesítési határideig, nekünk s megnevezetteinknek évenkint egy

[1] Literae Residentiae Cassoviensis R. Patrum Dominicanorum, u. o. 20019—1733.

Sigismondo de' Si-
gismondi

aki 1444-ben Alexander
Verazanussal közösen
szerződött a portugál ki-
rály 8 köteses bibliá-
janiak elkészítésére –
Olaszországban Mátyás részére
is dolgozott.

Gulyás Pál: Mátyás
király könyvtára.
Bp. 1916. Olcsó Könyv-
tár. 551–552. sz.

23. l –

Nagyméltóságú

Méltóságos

Nagyságos

Műemlékek Országos

úrnak –

Hivatalból.
Díj átalányozva.

Sigismondi, Sigismondo de

Könyvnyomtató, Ferrara

† 1525 Capri

Lásd.

Thieme-Becker 31k.

9. l.

COR

RASSEGNA ITAL

Direzione e amministrazion

T.

MUEML
BIZ(

Sigismondo de

Sigismundis

Firenzei kőnyomó,
aki maga említi, hogy
sokáig a Medicieknek
és Corvin Mátyás scri-
bája volt Firenzében

Luk Mátyás

II. 230. l.

Sigismondo de Sigis-
mondi

Kovrnasólo
~~[illegible]~~

wod

< Csá 567 l. [illegible]

M. Kojerserle
1878. 218.

Sigismundus de Sigismundis

Konyvnasdo

Florenz 1483, 1487.

S. Hieronymus in Matheum Marcum et Ecclesiasten Commentarius etc. 1483. ba-

és

S. Didymini Alexandrini de Spiritu Sancto et Cyrilli Alexandrini opera e graeco in lat. traducta etc. 1487.

C * 145 b 155-6 f 173 c

Sigismundus de Sigismundis

Könyvmáskó

XV nagad

Lásd
Athavantest.

92 l.

és lásd
Francesco del Chiericot

92. l

Sigismundus de Sigismundis

ivod

Csontosi Imre. Mátyás és Beatrix arczhepei Corvin Codexekben. Arch. Ert. 1888. 110. l. 112. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Sigismundus de Sigismundis

Ivod

Hg 136 l

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lyezem:

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Sigismundus de Sigismundis

wód

M. Kołyszenko

1912. 282 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Sigismondo de' Sigis-
mondi

Ind

DélB 139 l.

.....*műhely.*

őnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....szamu.....

.....hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Sigismundus de Sigismundis

Konjomásolo és nem festő a Korvina szolgálatában.

Brod

Csokor XVI l

Sigismundus de Sigismundis

1487

Contosi 1897 -

Sigismundus. l. Žsigmond.

Irdalmi Repertorium

a

Magyar Szépmüvészetek Köréből

a

(hazai és külföldi magyar vonatkozású X– XVIII. század-beli szépmüvészeti eredeti emlékekről és szakirodalmi kutforrásokról összeállítva.)

Sigismundus de Sigis-
mundis

kalligrafus

1488

Csontos i jegyz

Ez evszam alatt
többnör is -

Sigl Ferenc, festő,

† 1773., Pozsony.

Pressburger Zeitung

1773., 61. sz.

Pozsony. Sigl Ferenc, festő,
† 1773.

Pressburger Zeitung
1773, 61. sz.

Furtwängler VII. 39.

Sigl András

Körmöcs

1762

d.

Schoen Óbuda

57. l –

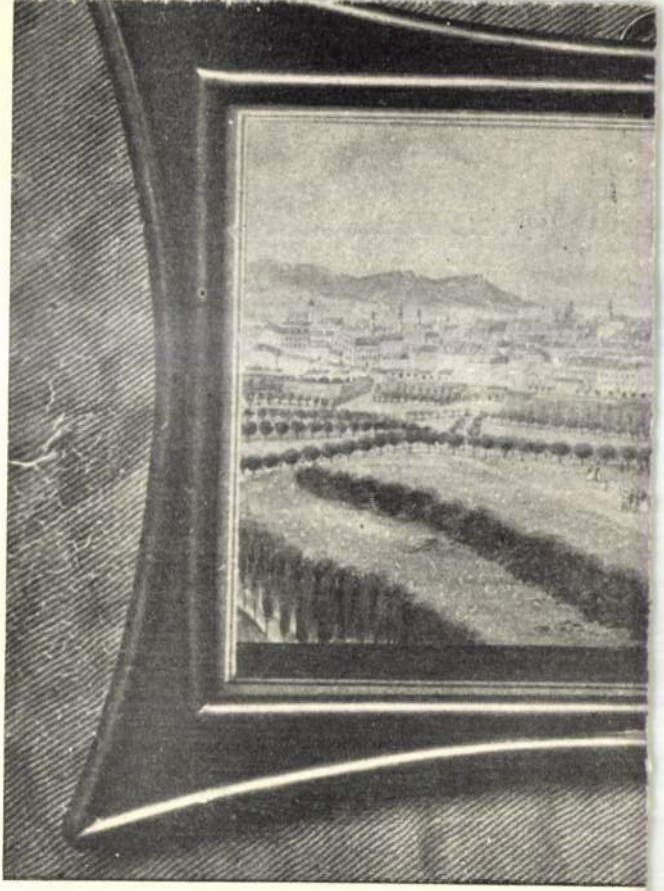

Sigismondo de Pretta
da Pisa
várépítő

írod

Baloghmüvel

538.l-

...gelőre egyesült vármegyék alispánja

BALASSAGYARMAT
937-SEP-7.-N 3
H

ÉS HONT KÖZIGAZGATÁSILAG EGYELŐRE EGYESÍTETT VÁRMEGYÉK NÓGRÁD-
ALISPÁNJA

...s Bizottsága

...irnőnek

Budapest

IX. ker. Rákos utca 10. szám

Sigismundus de Prato Vecchio

építész XVI. sz. Magyarország

Plan f. d. Neubau der kgl.

Festung Hust 1552,

Arbeiten in Leva 1554.

Magyar Művészet 1926. 243 l.

Thieme-Becker 31 K.

9. l.

T. EUROPA

TURÁN

könyv- és lapterjesztő vállalat

BUDAPEST,

V., VISEGRÁDI-U. 36. IV. 1.

Sigismundus de,

Prato Vecchio

Thieme Becker

XXXI. 9. l.

(Lyka)

Sigmond Géza, üvegkovező

L. Rácz Gábor

– : Hír

8

Népszabadság, Bp. 1980. dec. 17.

Sigmond Géra

Sigmond Géra fény mobil-
ját mutatta be a tárlaton

P. Szabó Ernő: Határesetek.
Új Tükör, 1979. április 29 - 4 lap.

Sigmond Géza

Megbízást kapott Sigmond Géza hogy a hesztlelyi Hungária bár-ban ólmozott üvegablakjait, valamint üveg-fém világítótestjeit helyezze el.

—: Köztéri munkák.
Művészet, 1979. április - 47. lap.

Sigmond Géza, belsőépítész

L. Dienes Gábor

– Pályázat – Boríték 3.

Mozgó világ, Bp. 1978. Különszám IV/VII

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek me

3. A dijazás számitásánál alapulvett mu

4. A jogviszony tartama:

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes- e

A kifizetésre kerülő dijból progressziv j
levonásra.

Budapest, 197.....

.....

megbizott

SIGMOND GÉZA

repr. ld.Bohus Zoltán

Balog János: Az üveg csillogása

UJ TÜKÖR 1982.XIX.6vf.23.sz.24-25.o.

Sigmond Endre, kertterverő.

16 tanulócsoportos gimnázium, Káposztázmegyer, Bpest. Építész: Parádi Károly.

Statikus: Baranyay Zsófia.

Kertterverő: Sigmond Endre.

Magyar Építőművészet, 1987. 3., 32-old.

Sigmond Albert

a gödöllői Gabadság-téri
vendéglő gépész-tervezője

Magyar építőművészet 1974/4

46. old.

M. D. K

SIGL Márton építőmester

Segítő Szűz Mária-Karolna (Gal-
gócsi út 49.) 1753.

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 550-551.l.

M. D. K.

SIGL Márton építőmester
felső-szilíziai származású
~~Gal~~
Budán Telepedett le
Műveinek nagy része a második vi-
lághábarú idején elpusztult
Galgóczi út 49. Szűz Mária-Kápol-
na (1756)

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 139. l.

ANDRÁS Edit: Visszaszámlálás az
művészeti körkép III. - Művésze
4-8.

SIGL, Martin Zürich

Buch 1768 – a helytartótanács utasításai vetlek fel a cehbe

ÉpÉptud 1998 113.

Majláth József gróf VI. 141.

Sigl Márton
kőművesmester
XVIII. n. Pest
és Buda

l.

Arch. Ért. 1931.
169. l. – 170. l.

ERSEMANN

ND ANTIQUAR.

Künstlerkommission, Budapest

Leipzig.

	Mark	Pf.	Mark	Pf.
Hamburg, 59.			10	65

Sigl, Martin

építész

Szentmihályi

10, 13, 85, 373, 360,
361-1.

Sigl Márton építőmester, XVIII. szd.,
Pesten.

Archaeologiai Értesítő
XLV., 1931., 168–171.
Réh Elemér: Adatok a 18. századi
építőmesterek kérdéséhez.

A bejáratnál a meghívó felmutatását kérjük!

1. *Himnusz.* Előadja az iskola zenekara.
2. Emlékbeszédet mond: *Lázár* Ferenc dr., az Iskolatársi Szövetség elnöke.
3. *Hadnagy uram!* Gyulai Pál verse. Előadja *Pogáts* Dezső I. a. oszt. tan.
4. *Csak egy éjszakára!* Gyóni Géza verse. Előadja *Gyarmathy* László, VIII. b. oszt. tanuló.
5. Az emlékművet átveszi: *Lengyel* Miklós dr. kir. főigazgató.
6. *Szózat.* Előadja az iskola zenekara.
7. Az emlékmű megkoszorúzása.
8. Tisztelgő elvonulás az emlékmű előtt.

Bethlen-nyomda rt.

Sigl Márton

épitész, tervez-
te
Bp. I. Disz tér 3 n
régi házat
háború előtti és utáni
képe kiállítva
a Műszaki Egyetem Épi-
tésztört. Tanszéknek
kiállításán
1950 nov.

Sigl Márton MDK

Fortuna u. 18. sz. 1700-ban Pröbstl Károlyé volt még romos állapotban, Sigl Márton építette át saját házának.

Helyreállitását Kisdy Pál és Perczel Dénes tervezik.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
23-24.l.

Sigl Márton MDK

építőmester

Bp. I. Táncsics Mihály u. 25. sz. ház az őve volt

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
53.l.

MDK

Sigl Márton.

Wernlein -ház /Disztér 3/
az 1686-os ostrom után Ceresola Venerio korabarokk házat épitett Wernlein István kamarás részére. Ennek helyén épitette Giessl József 1744. évi tervei alapján Sigl Márton 1745-48-ban Batthyány Lajos számára.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

17.1.

MDK

Sigl Márton.

Repr:

Wernlein ház. /Disztér 3./

XV 18. kép.

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.

MDK

Sigl Márton
budai épitőmester

Mária-kápolna. Galgóczy utca 49.
Az ajtókereteken 1753-as évszám.

Saját költségén épitette.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 179!1.

Haynauhoz írt üdvözlővers a
pesti polgároknak VII. 31.

Sigl Márton

Kőművesmester Budán

1768-ban lett mesterré

Meghalt 1787 máj. 12

Mesterkönyv.

Székesfőv. Múzeum

1088. lt. 7.

Honfoglaláskori lelet, marosgombási

VII. 149

Sigl Máton

Könnüves

1757 Buda

Miller 175, 1

Sigl Márton

1705–1787

Felsőpilisiában, Neisseben született. Tervrajz készítés nélkül vették fel a budai Kőműves céhbe. Felvételét hosszú és elkeseredett harc előzte meg, de nagyszerű gyakorlati képességeiért a vele együtt folyamodó Geiger Károly pallérral szemben 1768-ban a helytartótanács ő megválasztása mellett döntött. Először Pesten működött, mint pallér, Mayerhoffer András mellett s ő vezette a pálos (egyetemi) templom

fordítás

építkezéset (1735–42.) 1746-
ban Budán telepedett le,
ahol 1748-ban megszerezte polgár-
jogát is. Ugyanakkor már nagy-
nabású épület kivitelét, gróf
Batthyány Lajos diszteri pa-
lotáját biztak reá (ma tel-
jesen átalakítva), melyet
valószínűleg a gróf udva-
ri mérnökének, Griessl
Józsefnek terve szerint épi-
tett fel 5 év alatt. 1756-
ban Oracsek Ignác terve
szerint felépítette a budaje-
nöi bencés templomot. To-
vabbi pallérmüködéséhez tarto-
zik a törökbálinti jezsuita,
a torbágyi templom és a
Zichy grófok meg nem nevezett épít-
kezése 1766-ban. Önálló szerepléséről
nincsenek adatainak. Réh 88–89. l.

Sigl Márton

A budajenői bencés-, ma plébánia templomot mint kivitelező pallér épitette Oracsek Ignác budai kőművesmester tervei nerint.

Réh 80. l.

KÍSÉRŐJEGY

az O. M. Szépművészeti Múzeum épületéből kivihető műtárgyakhoz.

A tulajdonos neve: .....

A művész neve: .....

A műtárgy megnevezése: * *olajfestmény, vízfestmény, rajz, metszet, szobor, plakett,*

A műtárgy anyaga: * *vászon, fa, papír, réz, bronz, márvány.*

Budapest, 192.....

A kivitelt engedélyező tisztviselő neve:

* **A megfelelő rész (szó) aláhuzandó.**

Utasítás. A múzeum épületéből műtárgyakat kísérőjegy nélkül kivinni szigorúan **tilos.**
A kísérőjegy a portásnak **átadandó,** ki azt az igazgatósági irodába beszolgáltatja.
Az ország területéről való kivitel engedélyezése céljából bemutatott műtárgyakról a kísérőjegyet a kiviteli engedély helyettesíti.

Franklin-Társulat

Sigl Márton

lásd

Reh 12, 26, 27

80, 88, 89

állítását és a feto telemeleset.

Kimulja: 9 A mai (léti) torony földszinti nakarzának Lux terve szerint szóló helyreállítást tovább

A bizottság de Pacher javaslatát (elfogadja) megszerint a kőmúzeum torony alatti helyiségbe tervezett vasbeton csúgalépcsőt elhagyják és a torony térnek megközelítését az orgonakarzatról nyitandó ajtó és lépcsőn a létesítésével teszik lehetőré. A harangozást pedig a (sekrestyéből) (esetleg) elektromos uton kellene eszközölni.

Sigl Márton

a pesti egyetemi templom és a budai Batthyány-palota kivitelező mestere, amélkül hogy felvételi tervet készített volna, felvétetett a pesti könnüves échbe, ami nagy kitüntetés szamba mert.

Réh 12.1.

Ékszerek, római V. 243

Sigl Márton

budai kőmüves mester

1751. Mária Terezia
budai tartokodása
alatt rezt vett a város-
összeben.

Duray 99 l.

Sigl Máton

A pesti pálos (egyetemi) templom kivitelező építésze. 1735–1742, a befejezésig vezette az építést. 1734-ben került Mayerhofferhez, aki Réh

Réh. 27. l.

Nemzet a templomot terveste.

MDK

Sigl Márton pallér + 1787

Schoen Arnold: Buda építőmestereiről töredékek, vázlatok II. A budai építészet mesterei Mária Terézia uralkodásától a Szépitési Bizottság megalakulásáig 1740-1808 Művért 1957. VI. évf. 4. sz. 301. l.

MDK

Sigl Márton, épitőmester
1743-ban telepedett le mint pallér
1768-ban lett mesterré
+1787

Schoen Arnold: Budai épitőmesterekről töredékek
Vázlatok
Müv. Ért. 1957, VI.évf. 4.sz. ~~297~~-301

Sigl Márton

építőm.

szül. Neisse (Schles.)

1705 † Pest 1787.

Arch. Ert. 1931. 170 l.

Thieme-Becker

31. k. 9. l.

S

Martin Sigl épitéi M.D.K.

Törökbálint – r.k. Iplom, átépítette

M. S. 1763 ban.

Genth. Müeml. 1959 I. 398

S

Martin Sigl építész M.D.K.

vezette a budajenői r.k. tplom építé-
zét Oracsek J. terves alapján. 1756-59
között.

Genth. hüeml. 1959 I. 45

S

Martin Sigl építész M.D.K.

felsőszilériai. 1780 körül bővítette a
torbágyi r.k. templomot.

Szentk. Műeml. 1959 I. 38

Sigl Martin

MK

A budai Disztér 3. sz. házat Giessl tervei szerint Sigl épitette a Batthyányiak számára.

68.o.

Borsos - Sóder - Zádor : Budapest. Bp. 1969.

1206. *Miklós Ödön.*

Mellig, kissé jobbrafordu
quette előlapján van ábráz
prémes kucsmával és vállra
demjelek diszítik. Fölül jobb
mere nyert elhelyezést. A hát
allegoricus női alak látható,
nehezedik és a ki jobb kezév
lag felé mutat, baljával pedig
írás van. Felirata az emelked
»EDMOND DE MIKLÓS DE MIKL
AD J DE HONGRIE —EXP. UNIV—
a jobb váll fölött: »TONY
jobbra: »T. SZIRMAI.« és a
GLORIA. . POR MEMORIA. .«.

Bronz, méretei 8·5 : 6 cm.
az 1907 november 15-iki ajánlat
(1738–907). — Kifizettetett 190
moltatott 1908 április 22-én (2
jóváhagyta az 1910 május 11-i
(942–910).

SIGL *Márton*, kőművesmester. * Neisse (Felső-Ausztria) 1705, † Buda 1787 máj. 12. 1768. hatósági rendeletre vették fel a budai kőműves céhbe. A pesti pálos (egyetemi templom (1735—1742), a budadísztéri Batthyány-palota, a budajenői bencés-templom (1756), a törökbálinti és torbágyi templomok kivitelező mestere.

L. G. T. 4441.

Sigl Márton

Egyetemi templom építésének pallérja.

wód

Kapu 11.l.

1905. január 14.

Az orsz. tanács elnökének: Báró Moiske Kálmánnak a velemszentvidi őstelepen folyó rablógazdálkodás meggátlását célzó törvényjavaslata az ingó mnemlékeket ~~tár~~ védő törvényjavaslatnál figyelembe véendő (982/904.)

Sigl Márton,

könnvesnetter

1768. hatósági rendeletre vettek fel a budai könnves és hó-faragó cehbe.

Sbudaikö 1891.

Horváth Geza nemzeti múzeum osztályigazgató I. 133.

legjezők mögül, halk tuttogásokból kapott zárnyra a pletyka.

Sigl Márton

építőmester

l.

Schoen Buda ai Óbuda

3. l.

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

'Sigmond Géza

Magyar Iparművészet az
ezredfordulón 2003

126.l.
130.l.

van szó.

Én is birkózom valamivel, balkarom könyökizületében rheum szik, hogy gennyes mandulám az manduláimat, s a fájás csak kié ról egyelőre nincsen szó, csak készülő rossznak a jele-é?

Szerencsére nem vagyok hip mi lesz!

Szeretnék dolgozni, nagyon lenne ugy elmerülni a munkába, világból, magamat sem!

Virágzanak-e már a geszten a tavasz. Mindössze egy hetes a szüzies benne minden. De milyen

SIGMUND GÉZA

ÚJ MŰVÉSZET

1998 / szept.

P - 9396

36.o.

BÁLINT ENDRE x/

Valóság 1964. 6.sz.

x/ Vajda Lászlóról

. . . . . ?

SIGMOND GÉZA

Bodonyi Emőke: Lázár, Fellini ls La Fontaine
Üvegművészek a Vigadó Galériában

Uj Művészet 1995, lo, 67-68

Sigmond Géza

V. Nemzetközi üveg szimpozion

1995 aug. 20-27. Bárdudvarnok

OTP Bank Galéria

1995 szept. 7-21

SIGMOND Géza

Élet a tükörben c. müvéről

LÓSKA Lajos: Üvegplasztikák Tihanyban. = Uj Müvészet, I. évf. 2. sz. 1990
39.p.

WAS 3261

SIGMOND Géza

Élet az üvegben, öntött és fuvott üveg fémkombinációval, 10x17,5, betét Ø 17 cm, m: 52 cm - 90.2. 35

Új Művészet

SIGMOND Géza

90 2. 33, 38, 39

Új Művészet

Sigmond Olivér, zoológus

L: Bernáth Aurél

Szekér Ernő: Déry Balatonüveden 2.

Élet és Irodalom Bp. 1984. jan. 20. XXVIII/3

SIGMOND Géza

KOVALOVSZKY Márta: Halál és megdicsőülés : Az 1956-os emlékműpályázatról. = Vigilia, 1990. 10.sz.
771

Sigmond Géza

Kiallitási mérodéj — Mineszeti Alap

Népszava 1985. XII. 10.

Sigmond Géza

Nivódy – Műveketi Alap

Magyar Nemzet 1985. XII. 10.

Sigmond Géza üvegtervező

a Művészeti Alap 1985 évi
képzőművészeti és kiállítási
mordíját kapta

Népszabadság, 1985. XII. 10

Levéltár IV. szekrény B/1.

9 Idézi *Kapossy* 1922, 8, 10, *Géfin,* Vasi Szemle 1937, 286, *uő:* Dunántúli Szemle 1941, 181. képpel.

10 *Idézi Kapossy* i. m. 9.

11 Közli *Kapossy* i. m. 5. tábla, *Géfin Gyula:* A szombathelyi székesegyház. (2. kiad.) Szombathely 1945, 8. kép.

12 Az itt felsorolt oltárok az eredeti beosztást mutatják. Az 1945. évi pusztulás után több oltárkép helyére új került, némelyiknek a témája is változott. Lásd *Géfin Gyula:* A rombadőlt és újjáépülő székesegyház. In: A szombathelyi székesegyház. (2. kiad.) Szombathely 1945; *Sill Ferenc:* A szombathelyi székesegyház újjáépítése 1946—1976. In: A 200 éves szombathelyi egyházmegye emlékkönyve. Szombathely 1977, 127—172.

13 A hosszmetszetet és a keresztmetszetet közli *Kapossy* i. m. 6—8. tábla és *W. Brenner* i. m. 4—6. kép; *Kádár Z.—Horváth T. A.—Géfin Gy.:* Szombathely, Budapest 1961, 30—31. kép. A toronysisak Hefele-féle rajzát: *Géfin* i. m. (1945) 11. kép, illetve *Kádár—Horváth—Géfin* i. m. 124. kép.

14 A Szent Mihály-kápolna tabernákuluma jelenleg ezzel megegyezik. Nem egészen világos, hogy 1927-ben miért e rajz alapján készült a tabernákulum, hiszen az eredeti felirat szerint a másik, 14. sz. terv rajza mutatja Hefele elképzelését a kápolna oltáráról. Azt nem tudjuk, hogy e rajz szerint el is készült-e a tabernákulum a székesegyház felszentelésekor.

15 Hefele és Szily közti levelezésből kiderül, hogy a székesegyház főoltárára a tabernákulum rajzát a művész 1792. január 26-án elküldte. A tabernákulum fehér márványból készült, oldalt két angyal díszítette, a tetején kupola az Isten Bárányával. Mellette gyertyatartók állnak. Ez a levélbeni leírás nem egyezik egyik meglévő rajzzal sem. *Kapossy* i. m. 96.

16 A paraszthéz rajzát esetleg kapcsolatba hozhatjuk az 1779. január 20-i nagy tűzvészt követő újjáépítéssel. Szily a hajléktalan jobbágyoknak új községet építtetett Újperint néven, amelynek tervezésébe valószínűleg bevonta Hefelét is. *Brenner* i. m. 17. kép.

Itt köszönöm meg dr. Konkoly István megyéspüspöknek, hogy a tervek tanulmányozását és fotózását engedélyezte.

SIGMOND Géza

VADÁSZ Vera: Portrék magyar üvegművészet. = Magyar Iparművészet, 1993 47,48,49. sz.

29796., Pest, 1779.

Grassalkovich Antal
717. június 5.
1.
er 5.
9.; no. 20795., Pest,
29.

ber 18.
8.
es, no 25099—25121.
ch-ok. Turul, 1931.

évi összeírásában is
„Groff Haller Gábor,
képjei", az „N" jelű
rásznon irott képe".
I.B Surány-Megyeri
y és Surányi Jószág-

Károlyi család összes
, I. 347.

család leszármazása
1913, III. tábla.

nemcsak a maga
ért okolja a „fogyat-

rolyi cs. lt., Missiles,

a nővére, Beleznay
tól épittetett pilisi
ik felében épittetett

SIGMOND Géza üvegtervező

1991-ben szerepelt a MKISZÖV üvegpályázata kiállításán az Ákád Galériában. 1991.

L. FB. p.

Új Művészet 1992

Tisztelettel meghívjuk

GONZÁLES GÁBOR
HÁZI TIBOR
'SIGMOND GÉZA

üvegművészek kiállítására a

P*a r t*i Galériába

A kiállítást
augusztus 15-én 17 órakor megnyitja
Sárkány József művészettörténész

Megtekinthető a Káptalan u. 4. sz. alatt,
hétköznapokon 10-18 óráig, szombaton 10-14 óráig,
vasárnap 14-18 óráig. Hétfő szünnap.

A kiállítás támogatói:

SZFINX KFT.

PÉCS
PLAST
TERMOPLAST GMK.

KALA-MARK
KFT.

SIGMOND Géza

SIGMOND GÉZA

Bruxelles. Palais d'Arenberg.

1992 Paris. Palais des Congrès.

Musée d'Art Contemporain de Lyon.

Francfort. Galerie Ewers.

Köln. Galerie Ewers

New York. Miller Gallery

Utrecht. Douwe Dekker Gallery

Bruxelles. Tranchemontagne Gallery

Tilburg. J. Tilburg Oeuvre Gallery

Vesoul. Musée Municipal (egyéni)

1990 Amsterdam. Stedelijk Museum (egyéni)

Francfort. Hamburg

Francfort. Chromosom „Chromosom" aus Ungarn.

1989 Liège.

Amsterdam (Franciaországból)

1988 Budapest. Dürer Terem (egyéni)

Horgen (Svájc): Hamburg

1987 Budapest. Dürer Terem (egyéni)

Balatonfüred. Országos Tüzeg Kiállítás

Fiatal Iparművészek Stúdiója

1985 Fesztivál Iparművészek Stúdiója

Budapest. Vigadó Galéria „Az Ötvég..."

1983 Zalaegerszeg (egyéni): Szolnok (egyéni)

Fiatal Iparművészek Stúdiója

1981 VIII. Kiállítás

1978 Kiállítások:

Az Iparművészeti Főiskolán végzett.

Címe: 1119 Budapest, Csalogány u. 21.

(1950. Budapest)

Fényes Noémi-díjas (1992)

'SIGMOND GÉZA

Ferenczy Noémi-díjas (1992)
(1950. Budapest)
Az Iparművészeti Főiskolán végzett.
Címe: 1119 Budapest, Galambóc u. 21.

Kiállítások:

1978	VIT Kiállítás
1981	Fiatal Iparművészek Stúdiója
	Zalaegerszeg (egyéni); Szolnok (egyéni)
1982	Budapest, Vigadó Galéria „Az Üveg"
1985	Ferencvárosi Pincegaléria (egyéni)
	Fiatal Iparművészek Stúdiója
	Balatonfüred, Országos Üveg Kiállítás
1987	Horgen (Svájc); Hamburg
1988	Budapest, Dürer Terem (egyéni)
	Antibes (Franciaország)
1989	Hága,
	Frauenau, Glasmuseum „Glaskunst aus Ungarn"
	Frankfurt; Hamburg
1990	Veszprém, Kisgaléria (egyéni)
	Tihany, I. Tihanyi Üvegtriennálé
	Brüsszel, Transparence Gallery
	Utrecht, Douwe Dekker Gallery
	New York, Miller Gallery
1991	Frauenau, Glasmuseum
	Köln, Galerie Ewers
	München, First Glas Gallery
1992	Pécs, Parti Galéria
	Brüsszel; Párizs, d'Amon Galerie

SIGMOND Géza iparm

FERENCZY NOÉMI-DÍJAT KAPOTT:

BAKÓ ILONA ruhatervező iparművész; **BALÁZS IRÉN** iparművész; **DETRE VILLŐ** belsőépítész **HAUSER BEÁTA** gobelin textiltervező művész; **DR. KESERŰ KATALIN** művészettörténész; **ORBÁN KATALIN** kerámikusművész; **PÁZMÁNDI ANTAL** kerámikusművész; **PLACHTOVICS VILMOS** belsőépítész; **SIGMOND GÉZA** iparművész; **SIMON KÁROLY** ipari formatervező, a Magyar Iparművészeti Főiskola egyetemi docense.

1992. máj. 13-án

545. Martin Meytens.
Sz. Stockholmban 1696 august

545. Mária Terézia.

(van ábrázolva, kissé balra fordu

Derékon alól, ~~jobbra~~ néz
ros párnára támasztott jogar gombját
koronája ~~látszik~~ L. Diademája és f
fürtjei vállaira omlanak, szemöldöke
jának aranyhimzésü dereka kivágott,
gyémántokkal és gyöngyökkel kirakott
ja brokát. A háttérben pillér és fél

Vászon, ~~méretei~~ tojásdad a
Festette: Meytens.
Lanfranconi Enea gyüjtemén
Átvétetett az 1895: V. 30-
No. 197).

L tünik szemünkbe.

54

904:V.2.

Sigora Tibor

Végbiz. jó eredm.

Érettségi 1909/10

10. l

...dóan alkalma- ...kezti napszámos	havi 30 K és élel- mezés	1 év
...dóan alkalma- ...tisztogatónő	havi 30 K és élel- mezés	10 év
...dóan alkalma- ...t vasalónő"	napi 2·60 K és élelmezés	20 év
...dóan alkalmazott főzőnő ...szakácsné")	havi 60 K és teljes ellátás	9 év
...dóan alkalmazott házi szolga	évi 600 K fizetés, 200 K családi pótlék, 100 K ruhapénz, teljes ellátás	7 év

Szigora Tibor

Kisplasztikus

1905–9.

Élmunk. 1930

88. l.

Sigray Borbála

Szabó Gyula: A XIX. sz. festészete. Bp. 1985, 158 (113-as kép)

Signorelli.

Signorelli Luca

MDK

halott fiáról portét festett; ez el-
veszett, csak Vasari tudat róla

Pigler, A. Portraying the Beard
Acta Historiae Artium IV Tom. 1956, 1-2 n.
4-0.

schöpferischem Verhaftetbleiben in der Vorstellungswelt der Vergangenheit glaubten die maßgeblichen Gestalter der britischen Politik, auch dem 20. Jahrhundert die Formen des 19. Jahrhunderts aufzwingen zu können. Der späteren Geschichtsschreibung wird die Identität der Interessen des Reiches und derjenigen Gesamteuropas sowie die innere Übereinstimmung der ideenmäßigen, politischen, wirtschaftlichen und sozialen Ausrichtung des nationalsozialistischen Deutschlands mit den Erfordernissen des 20. Jahrhunderts als bestimmende Erkenntnis für die Charakterisierung des zweiten Weltkrieges nicht zuletzt aus der Tatsache erwachsen, daß selbst das aktuelle politische Schrifttum Großbritanniens unter der Oberfläche der üblichen Propagandaparolen immer wieder vergeblich mit diesem zentralen, durch noch so viele Worte nicht aus der Welt zu schaffenden Tatbestand ringt: Deutschland hat die Ideen der Zukunft erkannt und sie in der praktischen Wirklichkeit zur Anwendung gebracht, während sich Englands Politiker als unbelehrbar Rektionäre auf dem außen- wie auch innerpolitischen Sektor einer doch nicht aufzuhaltenden Entwicklung entgegenstemmten.

Diese Erkenntnis von Englands ideenlosem Verhaftetbleiben in der Vergangenheit, das durch die Herbeiführung des zweiten Weltkrieges nicht nur zu einem Vergehen gegen Europa, sondern auch gegen die englische Volkskraft selbst führte, spricht aus einem Aufsatz des bekannten englischen Schriftstellers John Middleton Murry im Novemberheft 1943 der Londoner Zeitschrift „The Fortnightly". Der gleiche Autor, der in seinem 1942 in London erschienenen Buche „Christocracy" Englands Auflehnung gegen die europäische Aufgabe des Reiches als „Britanniens paradoxe Rolle"[1])

[1]) Vgl. „Das Neue Europa", 1. Oktober 1943: „Britanniens paradoxe Rolle"; „Zeitschrift für Politik", Okt./Nov. 1943: „Europa als Aufgabe. Amerikanisch-englische Eingeständnisse über die kontinentale Mission des Reiches."

Signoraccio da

Pistoia, Fra

Paolino del

l.

Bainfi — Ricordi

173. l.

Signer Sándor

a bécsi akadémián tanult.

Alpényi Ferenc: A magyar építészet
1867–1967. Budapest 1970.

181

Signac Paul

Az Ernst muzeom kiállitást rendez müveiből 1913-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek tröténete,kézi

Paul

Signac festő,grafikus

Népszava XXXVIII.1910.jan.23.

19 sz. 6 lap.

Modern francia garfikusok.

Paul

Signac festő, grafikus

Népszava XXXVIII.1910.jan.23.

19 sz. 6 lap.

Modern francia garfikusok.

Signac.

Meyer Neumit.

1947. X. 14.; III. čís. 233. n.

4. old.

(: Jenčmolé :)

RUDOLF S I G M U N D , textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 483.- Herr RUDOLF S I G M U N D
Felvétel ideje: 1851. 25. Juni.
Hová vették fel: Stampfen,/Stomfa/. 163.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

M.D.K.

Siegmund Hans, kőműves

1530-ban Pozsonyban a Szent Lőrinc kapu melletti várárokban dolgozik Wolfgang kőművessel; 1531-ben többedmagával a Szent Miklós templom lebontását végzi.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 41. old.

M.D.K.

Sigmundt, Ludwig, festő

neve szerepel szerzőnek a bécsi Sezessio 1900 évi tavaszi tárlatáról szóló beszámolójában, azzal a megjegyzéssel, hogy a kép „~~a kép~~ egy finoman előadott, lapályos tájat ábrázol, kávébarna földdel, kékesszürke vizzel és tarka tereneggel; nyilván valami magaroszat!"

Hevesi, Ludwig: Acht Jahre Sezession. Wien, 1906.

237. old.

M.D.K.

Sigmundt, Hugo

rajzán Martinovics és társai kivégzését örökítette meg. 1795. Német felirat. Szépia, papír. 44 x 57.5 cm.
A művészről közelebbi adat nincs

Rózsa György: Budapest régi látképei /1493-1800/
Bp.1963. 281. old. XCVI. t

L A N T O S

Könyvesboltja és tud. antiquariuma
Áll. eng. aukciók
Metszetek — Kéziratok
kiállítási terem

Modern and antiquarian bookseller
Sales by auction
Rare books — Autographs
Engravings

BUDAPEST, IV., MÚZEUM-KÖRÚT 3., FÉLEMELET

BEJÁRAT A KAPU ALATT

Telefon: 187-501. Postatak. csekksz. 16.560.

Nagyságo

Igen tis

Tisztele

egy pár érdekes dolgot, a

nék, ha holnap b.látogatá

Sigmundt Hugo

l.

Ernst-Muzeumaukcioja I.

42. 1.

Sigmund Peter

órionto

1657. Nagyszeben

Albrich Herm

290. l.

ndóan alkalmazott azdaasszony	havi 80 K és teljes ellátás	6 év ó
ndóan alkalmazott mindenes	havi 30 K és teljes ellátás	4 év
	Kisdedóvóa	
nedékház - ezetőnő	évi 600 K díj és term. lakás	20 éve

Sigmund Janos

Autoterverő

1901–3.

Kimisk 1930

88. l.

MDK

Sigmund Rafael Lewit, festö

Prágából érkezik 1845-ben.

"átutazó müvészek" sem ritkák Pesten.
István föherceg meghivására jön Budára, megfestette a nádort s most a többi családtagot festi.

Ltab. IV.

KILIÁN FRIGYES UTÓDA
M. KIR. EGYETEMI KÖNYV-KERESKEDÉSE
BUDAPEST, IV., HARIS BAZÁR 2.
(VÁCI-U. 30.)
POSTAFIÓK 21 SZ. Alapitási év 1832.
TELEFON: 88-2-36.
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA 10,493.

Nyugtázó

SZÁMLA

másolata

KÉZBESITENDŐ
ELISMERVÉNY ELLENÉBEN

T.

Magyarországi Müemlékek Országos Bizottsága,

Budapest.

Rákos u. 10.

Sigmund János

butosterverő egy vidéki
gyárban

Értimisk 1904/5

18. l.

Sigmund János

lakásberendező

Végbiz. elégséges eredm.

Értimisk 1903/4

35 l.

MDK

Sigmund János épitész

A párkányi községi nagyvendéglő tervpályázatán...
Vállalkozók Közl. 19o9. márc. 24. 5 l.

AUG. SIGMUND, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Óressburg.
Név:.- 159.- Herr Aug. Sigmund
Felvétel ideje: 1797. 11. Sept.
Hová vették fel: Stamphen, /Stomfa/. 157.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

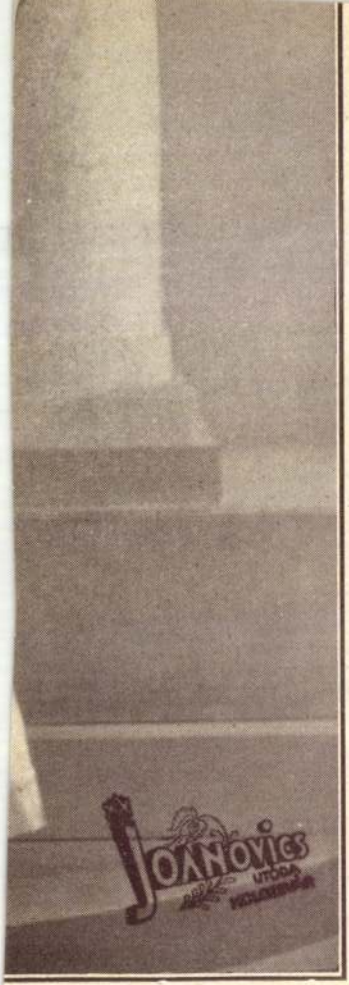
JOANOVICS
UTCA

A Ludovika Akadémia első parancsnokának mellszobra
és alkotója: kisenyedi és alsó-szent-mihályfalvi
Sigmond Olivér szobrászművész,
a Ludovika Akadémia zászlósa

1940. 33. 7.

Magyar Nők Lapja ~~szerkes~~

Sigmond Olivér

Sigmund Oliver

Berda József emléktáblájának
felavatása Dobogókőn

Magyar Nemzet 1986. V. 13.

Sigmond Olivér szobrász

bronzportrét készített Déry Tiborról, és a szobor Ausztriában (Gablitzban) ki volt állítva 1986-ban. Jelenleg a füredi gimnázium fotóságán áll egy fa posztamensen.

Szekér Ernő: Déry Tibor emlékezete
Somogy. 1987. 4. sz. 14. l.

Sigmond Olivér, szobrász

Balatonfüreden élő művész néhány szobrát, domborítását Veszprémben állították ki, Bányai Erzsébet festőművész műveivel együtt, közös tárlaton.

Napló (Veszprém), 1949. febr. 3.

Sík Csaba,
a MÉSZ Mesterig.kola Elvadási.
V. ukluo 1978-80.

Sík Csaba: Irodalom és erkölcs.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 4-old.

SIGRIST, Franz

Pamiatky a Múzea, 41, 1992, 5/6.
Tematikus szám: Barock in der Slowakei.
16, p. + 242 rép.

Sigmond Olivér

amatőr nobrány

A leztorátus Zöllenszényei az 1986-as
Zöcterületi alkotásokról:

B. füred, Tagore nétány:

Nény-Tibor-mellnokor

bronz

Műrénet 89/6

Franz Sigrist

Az egri liceum díszterminek menyezet-freskója, részlet, 1781. (repr.)

Művészet, Bpest, 1979. aug. 10. old.

Franz Sigrist

festette a Rust-i plébániatemplom oldal (mellék) oltárképét.

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963

II/a kötet ~~717~~ - 520 l

Franz Sigmist

Magyarországon tevékenykedő nem magyar származású mester.

Fülep Lajos: Magyar művészet, Budapest, 1971

145

Franz Sigrist

az egri Liceum mennyezetképein a bölcsészkari tudományoknak magyar barokk ábrázolást ad.

Fülep Lajos: Magyar művészet, Budapest, 1971

1481

F. Sigrist

/ostette a Rust-i templom oltárképét 1774-ben /: helyesen 1798-ban/

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963-

II/a kötet

5201

Franz Sigrist

stílusában valósult meg az Apetlon-i
katolikus templom főoltárának fest-
ménye 1800-ban.

Georg Dehio: Handbuch der deutschen
Kunstdenkmäler, Burgenland, Wien 1935
635-676 . 635 f

Franz Sigrist

1800-ban festette az Unterfrauenhaid-i plébániatemplom főoltárképét.

Georg Dehio: Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler, Burgenland, Wien 1935.

6741

Franz Sigmist

festette a Rust-i plébánitemplom

kupolát 1798-ban.

Georg Dehio: Handbuch der deutschen

Kunstdenkmäler, Burgenland, Wien,

1935.

6 fol

Franz Sigmist

az Apetlon-i plébániatemplom oltár-
képét festette.

Allgemeine Landeskartographie des Burgenlandes, Eisenstadt 1954

I kötet

1351

Franz Sigrist

stílusában festették 1800 körül az Ag-
dan-i plébániatemplom oltárképét.

Allgemeine Landestopographie des Bur-
genlandes, Eisenstadt, 1954

I. kötet

135 p

Franz Sigrist

kapta meg felhasználás végek az egri szabadság tér 2. sz. a. volt liceum részére Zach József által készített rajzokat.

Voit Pál szb.: Heves megye műemlékei I.
Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

4578

Franz Gigrist fia

festette az egri Szabadság tér 2. sz. a. volt liceum disztermének földszinti faliképeit

/: Zach József vázlatai alapján :/

Voit Pál stb.: Heresmegye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfiája. VIII. köt.

Budapest, 1972

4721

Sigrist Ferenc

művének változata a felsőtárkányi plébánia-
ház festménye XVIII. század.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfiája VIII.
Budapest 1972.

7371

Franz Sigrist

(1720-1807) „Esterházy portre" című mű-
ve az egri Képtárban.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II. köt.
Magyarország műemlékei topográfiája, VIII. köt.
Budapest, 1972

1751

Franz Sigrist

vimatért Bécsbe az egri munkák után, csak 20 év múlva vállalt ismét magyarországon munkát (Ruszt)

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. században. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvtár/

139. l.

Franz Sigrist

egri (Liceum) freskójának előhelye a bécsi egyetem előcsarnokának 4 tudományt ábrázoló festménye (Giglielmi). Esterházy Károly Sigrist eredményével elégedetlen lehetett, mert 1781-ben átfestette a freskót (kihötvén a magyar szukát az alakokon)

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

1.

Franz Sigrist

a bécsi Akadémián tanult falfestő.

Előnös a somorjai pálosok templomában dolgozott (1778). Esterházy Károly egri püspök megbízta az egri liceum diszterme* 4 tudományt ábrázoló falképének elkészítésével (1780).

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

139. l.

M.D.K.

Sigrist,Franz,osztrák festő/1727-1803/

Maulbetschel,Krackerral együtt az egri Liceum termeinek freskóit festette.Kép.287.o.6.kép.

M.Kiss Tál: Müvészetről mindenkinek,Corvina,Budapest,1966

S

Sigrist Franz festő 1720-1807 M.D.U.

Az egri liceum freskóinak egy részét festette. (repr.: 217 o.)

K. Divald: Old Hungarian Art. London 1931
213, 214

mint özvegyi állapitára né
jára fizessen ki és tárcá
kiadáskép számoljon el.

A hivatalos

igaz

Sigrist, Franz

festö

Gentmüeml.

279. l.

MDK

Franz Sigrist,
oxhák festő (1724-1803)

Egerben működott

Dombi Mův. tört

260

MDK

Sigrist,Franz

a hagyomány szerint ő festette

Esterházy Károly püspöknek, a Liceum
épittetőjének és kivál- mecénásnak arcképét.

12.o.

/Czobor-Bodnár/: Az egri képtár. Bp. 1960.

MDK

Sigrist Franz

Szül. Alt Breisach 1727 megh. Bécs 1803.

Talán tőle való:

"Esterházy Károly arcképe" o.v.

34.o.

/Czobor-Bodnár/: Az egri képtár. Bp. 1960.

F. Sigrist festő M.D.K.

emlitve

Gerevich T. hűvészettörténet. Klny. A Magyar Történetiras uj utjai. (szerk. Hóman). Bp. 1931, 111

M. D. K.

SIGRIST Jestő

Eger. Volt érseki liceum mennyezet-képei

Magyar építészet. Bp. 1954. 86. l.

SIGRIST festőművék MDK

Az egyi liceum kápolnájának freskóit festette

Foltin János: Kracker János bukács festőművén
Eger. 1909. 52 l,

Sigrist, Franz, festő M.D.K.

(1727-1803) 517

működése eltörpül Maulbertsch mellett, mégis délnémet temperamentuma jól illeszkedett bele a magyar környezetbe. Az egri Liceum dísztermének freskóit készítette, melyeken a négy fakultást, és a tudomány diadalát ábrázolta (1781.)

Allgemeine Kunstgeschichte, Leipz.Veb.Seemann,I.Aufl. 1966.Bd.V. Die Kunst des 17. und 18.Jahrhunderts, 864 o

Magy.fejezet: A.N.Tichomirov, 517. old.

osztály többi hasonter-
észetü tárgyai közé osz-
nának be.-

Mindent összefoglalva
Bizottság örömmel je-
thetem, hogy Aquin-
n romjaiban eszközlött
évi ásatásaink oly ered-
ényt mutatnak fel, hogy
ltán elmondhatjuk, mi-
az azokra forditott ösz-
tudományi tekintet-
busásan megtérült.

./.

Sigrist Ferenc

festő

vród

Szederk.

IV. 270 l.

ni
tan
sau
söl
mu
gy
fal
töre
na
tör
ve
fel
Ag

Sigrist Ferenc

festō

lvod

Rupp Rakab-

Magyarország helyrajzi tört. II. k.
Pest 1872. 27. l.

MDK

Sigrist

Az egri barokk-emlékek. Építő Ipar- Építő Művészet 1926. 17.1.

MDK

Sigrist, festőm.

freskó az egri liceum vitatermében

Egri festők a XVIII. században. Művészet KB 1904, 348 l.

Sigrist

Freskói vonnal az Egri Tanár-
képző Főiskolában

Péteri István: Húsz esztendő a
kétszáz éves boltívek alatt

Magyar Hírlap 1969 XI. 19

Franz Sigrist

festette az egri Liceum vizsgatermének mennyezethépét.

Artner Tivadar: A barokk művészete. Bp. 1968.
Móra k., 129 l., képes.

126. l.

M. D. K

SIGRIST festő

Eger v. érseki liceum (ma Ma. Fürst)

Mennyezetkeréh

Gerő László: Magyar építészet halado

hagyományai Bk. 1951. 45. l.

M.D.K.

Sigrist, festő

nevét, Maulbertsch és Trogerével együtt – sok tizedrangu kis mester felsorolása után – azzal a megjegyzéssel emliti a szerző, hogy – bár finom, jó művészek – de mégiscsak idegenek. A kivándorló magyarok elvesznek Europában, a bevándorlók térfoglalása eget jeletett a bennszülött, az ország véréből táplálkozó művészet megfojtásával.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp. é.n. 25. old.

MDK

Sigrist, Franz

egri mennyzetképe.

Vigilia,1947.jan. XII.1.sz.53.1.- Jajczay János:A magya
országi barokk és Maulbertsch.- 52-55.l.

M.D.K.

Sigrist Ferenc
festő

Az egri liceum diszteremének mennyezet festményét készítette.

Budapest und Umgebung. Ungarn. 81 L-

M.D.V...

Sigrist Franz Jestö XVIII. n.

A Pedagógiai Főiskola freskónak
kénitője. Repr.: 28. l.

Balogh György: Eger története. Eger
1954 28.

Sigrist

müve bécsi expertise szerint egy hatalmas erejü bünbánó szent Péter (1948-as soproni barokk kiállításon). Tiepolonak hitték. Sigrist Egerben tevékenykedett, sőt Sopron mellett Ruszton is festett freskót. A kép aronban inkább Troger öreg szentjeinek hasonló.

Gatkai Endre: Barokk kiállítás Sopronban. Magyar Művészet. 1949. 16. évf. 2. sz. 76. l.

Sigrist Ferenc

Esterházy Károly kérte fel az egri líceum belső díszítésére.

Horányi István: Eger és a műgyűjtés; Műgyűjtés, 1970. 1. sz. 24. l.

A vall. és közokt. m. kir. mi
140.215. sz. a. kelt s a IX.
rendeletének másolata:

1921/22. évi költségvetés, XV

Az ócsai egykori ap
költségeire I. részletül Negy
utasitom az állampénztárt, ho
Orsz. Bizottsága elnökének hi
lezettsége mellett fizesse ki
ban kiadáskép számolja el.

Sigrist Ferenc

l.

Voit Pál:

Régi magyar otthonok.

Bp. é. n. 202. l.

Sigrist Ferenc.

Az egri Lyceumban egyes freskók alkotója, Esterházy Imre érsek utasításainak kialakító szerepe alapján formázva.

Nemzeti Ujság, 1928. Júl. 29.

Franz Sigrist (1727-1803)

A négyt fakultás. 1781. Eger, volt Liceum nemnyezetképe (repr.)

Agrházy kária: Magyarországi barokk műrézet, Bp. 1960, TIT József A szabadegyetemének előadásai 42.

Franz Sigrist (1727-1803)

Esterházy Károly megbízásából hérnitetette el főműnét 1781-ben az egri Liceum díszterméneк freskóját, ahol a megbízó kívánságának megfelelően szakított minden későbarokk hagyománnyal, ez már a racionalizmus és klasszicizmus diadala.

Aggházy kária: Magyarországi barokk műnészet, Bp 1960, TIT József A. szabadegy. előad. 42.

M.D.K.

F. Sigrist, festő;

közreműködöt az egri
Lyceum felfestményeinél

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968, 906. old.

M.D.K.

Franz Sigrist,festő

A bécsi Akadémián tanult.1778-ban a Somorjai paulánusok templomában freskót fest.Három év múlva az egri Liceum dísztermének mennyezetét festi,de át kellet dolgoznia. 1798-ban a ruszti plébánia főoltár freskóit és két mellékoltárt fest. 447-48.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film.Minerva,1960.Bpest

5042/1915. szám.

Nagyméltóságu V. B. T. !

Nagy hálával és kös:
mátraverebélyi ősrégi templom
369. sz.a. kelt nagybecsü jel
részesitse továbbra is a ritk
pártfogásának jótéteményeiben.

Fogadja Excellenciá
nitását, mellyel maradok

Esztergomban, 1915.

Excellenciád

Sigvist, Franz

festö

l.

Ybl Ervin:

Mesterek és mes-
termüvek. Bp.
1938. 123, 124,
125. l.
XXXII, XXXIII, t.

MüvtÉrt	Művészettörténet: Bp. 1952-
MüvtIntDolg	Budapesti király Művészettörténet dolgozatai. Bp.
Mv	Müemlékvédelem.
MZK	Mitteilungen der forshhung ujd Er
	Magyar Hirmondó
	Magyar Géniusz.
	Magyar Csillag.
	Magyar Kurir. Béc
	A Móra Ferenc Muz
	Magyar Minerva.

SIGRIST, Franz

FARBAKY Péter: Pálos könyvtár vagy
nemzeti könyvtár. = MNG Évkönyve 1991 (1991)
238.p.

Egri liceum könyvtártermének mennyezetképeiről

M.D.K.

Franz Sigrist, festő

... követelte egy év múlva, hogy az alakokat fesse át magyaros viseletüekre. Sigrist visszatért Bécsbe és csak 20 év múlva vállalt egy kisebb munkát a határmenti Rust városkában.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

174. old.

M.D.K.

Franz Sigrist, osztrák vándor freskó-festő

műve az 1778-ban készült somorjai pálos-templom felfestménye és az egri Lyceum díszterméneк mennyezetfreskói, melyet az érsek megrendelésére az egyetem négy fakultását ábrázolták. Mivel azonban az eredmény nem volt kielégítő, az érsek azt ./.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

173 old.

SIGRIST, Franz, festő M.D.K.

/ 1770-1807/

A bölcsészeti kar. /mennyezet freskójának részlete
Eger, Áll. Pedagógiai Főiskola diszterme./ 1781.

repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Magyarország történetének
képeskönyve 896-1849. Bp . 1962. 212,213.1.

MDK

Sigrist Franz, festő

A négy fakultás, mennyezetkép. Eger. Liceum. 1781.

A magyarországi művészet története I
Bpest, 1961. II. kiadás. 441.l.

MDK

Sigristx Franz, festő

az egri liceumban, Ruszton és Somorján dolgozott.

A magyarországi művészet története I
Bpest, 1901. II. kiadás. 440.l.

MDK

Sigrist Ferenc

Művészeti irodalom. Magyar Művészet 1925. 1. sz.
57.1.

M.D.K.

Sigrist, Franz, osztrák festő

műve az egyi Liceum főlépcső teréből nyíló diszteremnek a négy egyetemi tanszakot allegorizáló mennyezetfreskója.

Pethő Tipbor: Budapest - Eger - Szilvásvárad

Bp. /1959./ Panoráma, /Magyarország irásban és képben 4.köt./ 50. old.

MDK

SIGRIST FR;

Az egri pedagógiai főiskola mennyezet-freskóról reprodukció.

Gerő László: Eger

Budapest 1954.

Képzőművészeti Alap kiadványa.

MDK;

SIGRIST FRANZ

Az egri pedagógiai főiskola dísztermének mennyezet-freskóját alkotta.

Gerő László: Eger. Budapest 1954. p. 50.

Képzőművészeti Alap kiadása.

M. D. K

SIGRIST, Franz festő

Eger, Liceum, könyvtár mennyezet:
„Allegorie der vier Fakultäten"

Gorras: Mauerbach Bm. 1960. 153. l.

~~153.~~

le. D. K.

SIGRIST, Franz festő
(1727 – 1803)

Eger, Líceum aulájának mennyezetén 4 fakultás vers.

Dombi József: Művészettörténet Bp. 1960. 266,269e.

Franz Sigrist

ontrák művén festette az egri Liceum díntermének mennyezet-képeit.

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

342. l.

SIGRIST Ferenc

festő

az egri egyetem mennyzetképei

Budapest régiségei . A budapesti Történeti Muzeum Évkönyve. XVI. évf 1955. 232 l

Sígrist, Franz festő M.D.K.

A bécsi akadémián tanult.

Hazánkban csak néhány megbizást vállalt.

Somorja, paulánusok templom falkép /1778/

Eger, Liceum disztermének mennyezetképe. Ruzzt.

20 év mulva Ruszton kisebb fel datot vállalt.

Kampis Antal : A képzőművészetek története 657.1

A Kultura Világa Kp. 1963. 658.1

S

M. D. K.

SIGRIST Ferenc festő

Eger. Defensoria szala -

4 fakultás. legfelsőbb Törvényszék

földmérés

Gorove László: Egert városának törté

nete Eger, 1876. 248. l.

M.D.A.

SIGRIST, Franz festő

Eger, Lyceum diszlermének mennyezetképe (négy fakultás)

Ra dos Jenő: Magyar épitészettörténet Bp. 1961. 226.

Sigrist, Franz festő M.D.K.

/ 1720-1807/

Műve az Egri Muzeumban Eszterházy portré

Bakó Ferenc: Az egri műgyüjtemények története 23.1.

Az Egri Muzeum Évkönyve I. 1963.

M.D.K.

Franz Sigrist, festő

Született Ausztriában 1727-ben és a bécsi Akadémián tanult. 1781-ben festi az egri Liceum dísztermének mennyezetfreskóját, mely négy egyetemi tanszakot ábrázolja. Esterházy birálatára 1782-ben javitásra szólitják fel és 1783-ban átveszik a képet.

Gerő László: Eger, Bp. 1957. /Magyar Müemlékek/ 48.old.

M.D.K.

SIGRIST, Franz festő
(1727 – 1803)

osztrák festő Magyarországon is
működött
1781. Eger, liceum díszterméneck
mennyezetképe (rev 63. l.)

Művészettörténeti Á B C Bp. 1961. 511, 561. l.

Sigwart József

budai vajztanító

Schams Ofen

385. l.

Sigristet, Franz /1727-1803/

MDK

festő

Az egri liceum dísztermének mennyezetképe:
a négy fakultás 1781./Repr. 395.o. 303.kép/

Dolgozott ~~Kőszeg~~ Ruszton és Somorján is.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 394.o.

dr. Sigray Tibor, [építész]

L.: Kulcsár Gyula

F. Gy.: Megújul ... — 8.

Népszabadság, Bp. 1978. nov. 9.

Sigrai Tibor M.D.K.

Munkatárs az Erzsébet-hid uj áépitésénél
Sávoly Pál tervezönek

Magyar Épitömüvészet 1965/1. 60-66.l.

MDK

Sigray János, 1892

A József Müegyetemen oklevelet nyert épitészek névj
jegyzéke 1873-1928-ig. Épitő Ipar - Épitő Müvészet
1931. jun. 1. 89.l.

~~3-ban. II Drezdában 1757 augusztusban~~

Gyarapodás.

rolja a művészt, a ki

L csikos

kezében festő pálczát, baljában pedig
csmájának bélése ~~[illegible]~~; Hosszú haja, sze-
usza leberetvált, ~~ingre vetkőzött~~, ingé-
k. A gomblyukban rozsaszinü. ~~szalag lóg~~. A

m.
évő eredeti után 314 Kérs másolta Landsinger Zsig-

(131/92).
3-án.
894: VII. 10-én a 3135 szvsz. leirat (121/94)

(30) Takaftott szalagja

1894: V. 183.
1907: VI. 2.

161

Sigray János

l. Kalmücsel

75. l

91. l.

Sigray János

l.

Gereczerajtár

234. h. 267. h.

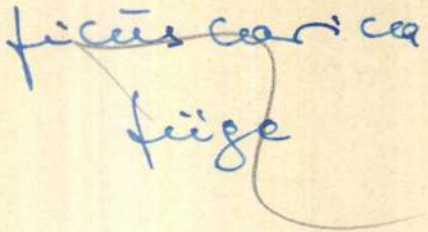
ficus carica
fuige

Sigray János

épitéshallgató

műemlékei rajzot

autografált az alatti

mu részére

Steindl Imre

Magyarországi mu-

emlékek

Bp. 1878.

Hadjárat.

A lap felső részén Báthori [illegible]
Mihály vajda és Basta György em
prágai várban azon 150 lobogót
ütközetben elfoglaltak. Felirat

a császáriak

ABRIS DER SCHLACHT vnd VICTOR
DEN AVGVSTI Neu Cal. A

a felső jobbsarkon: P. 2419.
leíró szövegének kezdete pedig:
wesner Fürst in Siebenbürge
danck für solchen Sieg.

Fm., már. a vk. 28.2: 38

140-

Sigray János

építész.

Szül. ~~Pusztag~~ Pusztamagyiócsa 1854.
Oklevelet nyert 1892.

Műegyetem 18. l.

Sigray Béla, építész

MDK

Sikeres pályamunkát készített.

Fekete Gábor: Háromszázezer lakost szolgál ki a jövő újpesti városközpontja 4.

Népszabadság, Bp. 1969. okt. 23.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Sigray Béla épitész

Budapest uj Sportcsarnok tervpályázaton
B/ feladatnál megvétel
Társtervező Elekes Andrásné

Magyar Epitőművészet 1966/6. 6.l.

M.D.K.

Sigrist, Franz, festő

nevét emliti a serző, ez egri liceum vizsgatermi freskójával kapcsolatban

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 279. old.

Sigrist, Franz, festő

M.D.K.

nevét emlitik:

Heves megye müelékei I. irta Voit Pál.
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,
Szerk.: Dercsényi Dezső.

161. old.

M.D.K.

Sigrist, Franz, festő

... Esterházy megelégedését nem nyerte el, úgyhogy a művésznek 1782-ben vissza kellett jönnie Egerbe, és a saját becsületére volt bízva a püspök által kifogásolt hiányosságok kiküszöbölése. Sigrist e munkával keményen megbízhórok és olyan technikai lelemenyességgel hajtotta végre azt, hogy káros következmények nem keletkezter és ma sem látható. A műnéznek ez Cleta főműve, melyet a nagy mesterekre kijáró tisztelettel szerezte meg.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

222. old.
+ 398-399. "

229. a. Az egyetem tanszakai.

M.D.K.

Sigrist, Franz, festő

1780. júl. 22-én köt szerződést a Kracker számára készített előzetes program, és Zach várlattervei alapján, a liceum díszterméner mennyezetfreskói-ra, mennyezet, az egyetem nagy tanszakát ábrázol-ja. Szerző - Gazos Klára alapján - ismerteti a bécsi hasonló témáju műveket vali egyle-vetést. A fresko 1781-ben elkészült, de a mű

./.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

221-222. old.
+398-399. "

229. á.

Sigrist, Franz

M.D.K.

... levelét, melyben azt héri, hogy Sigrist a tábla egyik ülesén, egy sioglet-be húzodva jelen leressen és rövid ideát "szerezhessen egy táblai" ülés lefolyásáról az egyi liceumban hé szitendő freskójához. Sem deákul sem magyarul nem ért, titkot el nem árul.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 399. old.

Sigrist, Franz -1- osztrák festő M.D.K.

Kracher halála után, Eszterházy hívására herül Egerbe, hogy liceum vizsgatermének freskóit elhésítse. Személyét Hell Miksa tőtisztelendő ajánlja Eszterházynak Bécsből. Szerző lehozli az 1780. ápr. 12.-én és 1780. máj. 11-én helt levelehet, valamint Eszterházynak 1780. szept. 9-én a hétszemélyes tábla elnöréhez intézett

./.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 398-399. old.

Sigwart József

a budai főnormál-
iskola első rajztanítója

Schams Ofen

310. l.

Frantz Sihrist, festő

Talán Pécs gyzdasági helyzete akadályozta meg,a vá
rost abban,hogy a kor gyakran foglalkoztatott osztrák
és hazai festőegyéniségei,mint Maulbertsch,Troger,
Kracker,Sigrist,Cimbal,Sambach és Schaller neve sze-
repelnek alkotásaikkal a pécsi műértékek sorában.
271.old.

Boros László: Tanálmányok, Dorffmaister Baranyában
269.old

Müv.Tört.Ert. 1974. XXIII. 4.sz. Bp

Franz Sigrist

A freskó tárgya azonos az egyetem számára átalakított budai királyi palota dísztermében, Vinzent Fischer mennyezetképével.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

671

Franz Sigmist

1780. VII 22- megkötötte az egri, egyetemnek szánt épület díszterméneh kifestésére vonatkozó szerződést.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

671

Fronz Sigtist

az egri liceum vizsgatermét díszíti.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,
Budapest, 1970.

671

Franz Sigrist

az egri liceum vizsgatermének freskó-festője. 51. p. reprodukció.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

571

MDK

Franz Sigrist, festőm.
18.sz.

az egri liceum nagytermének 1781-ben festette mennyezetképét./Tanulmányozhatta a zwiefalteni kolostori templom mennyezetfreskóját, mert erre lehet következtetni, Tiepolo és Guglielmi hatás is kivehető./

A zwiefalteni freskó alkotója a württembergi svá Franz Josef Spiegler.

Kapossy János: A magyarországi barokk európai helyzete. - Magyar Müvészet.1931. 26.l.

M.D.K.

Franz Sigrist,festő

Az Egri Liceum disztermének mennyezetén még rokoko témákkal találkozunk,de oldalfalain Zach vázlatait használta a sajátos perspektivájú vázákkal,melyek hasonlatosak az aszódi kastély motívumaihoz. 170.o.

Voit Pál: Az egri festészet barokkell one törekvései.165.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.III.Eger,1965

M.D.K.

Franz Sigrist,festő

Az Egri Liceum dísztermének előképe Gregorio Guglielmi mennyezetképe a bécsi egyetem számára.A "fatti", azaz a történeti és zsánerszerü illusztráció szerepe az allegorikus ábrázolással szemben. 170.o.

Voit Pál: Az egri festészet barokkellenes törekvései.165.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.III.Eger,1965

M.D.K.

Franz Sigrist,festő

Hell Miksa ajánlására került Egerbe és folytatta a Kracker,Zach által abbahagyott munkákat azok tervei alapján.169.o.

Voit Pál: Az egri festészet barokkellenes törekvései.165.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.III.Eger,1965

M. D. K.

SIGRIST, Franz festő

szül. 1727 Alt-Breisach, megh. 1803 Wien

1778 Somorja paulanus t. freskók

1781 Eger Líceum dísterem menny-
nyeretképe, A négy fakultás allegóriája

1789 Buda rk. t. Szt. Háromság fő-
oltárfreskó és két mellékoltárkép

1800 Sólk rk. t. Mária mennybevéte-
le oltárkép 252-253,

Gyarmati XVIII. sz. 97-99, 101, 140, 166, 180, 191, 193,

M.D.K.

SIGRIST, Franz bkő
(1770 - 1807)

Eger, liceum vizsgatermének freskói (1780-81) Jogi, bölcseleti, orvosi és teológiai tanulmányok (képek)

Gerstner István: Az egri liceum 22., 24., l. 26., 31.,

Franz Sigrist festő M.D.K.

Bécsben tanult.

1778 a somorjai paulánus typlom freskói
Az egri liceum disztermének menyezetfres-
kói.

1798 ruszti plébánia templom főoltára
s két melléloltára.

Kampis, hagy. mův. Bp. 1960 448.

Sik

Mivével szerepel az Ivanovi
Csarnok Karácsonyi aukcióján.

N. Ú. 929. XII. 7.
P. H. 929. XII. 7.

Sigwein János
Grosy
vézmüves Grör

l.

Pigler A. A grösi
Szt Ignác-templom
és menyezetképei-
Bp. 1923. l.

79. l.

Claudia Felicitas

Mellig, jobbra, tojásdad
kivágott ruhája gyöngyökkel van

CLAUDIA FELICITAS ROM. I
ARCHID AUSTRIAE COM

alól balra: J. Hoffmann Excudit.
jobbra: Philipp Killian scul

Rm., mér. a rl. 50.5 :42.

Szn. 1
125-90

Siegwart

Ltåb II. 12.

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Siegvarth Josef

festő

1822 ig működött

a budai rajzskola-

élén.

írod Schams

írod

Rajzóriatas 1907.

5 l

Siegwart

l.

LykaMagyműI800-50

152. l.

Sigrist, Franz

l.

Kapbarokk

Reg. Tais. Erk

II. 260-l.

Sigrist Ferenc
festő

vöd

Entzfőpapok
266 l.

TÁRÁBÓ

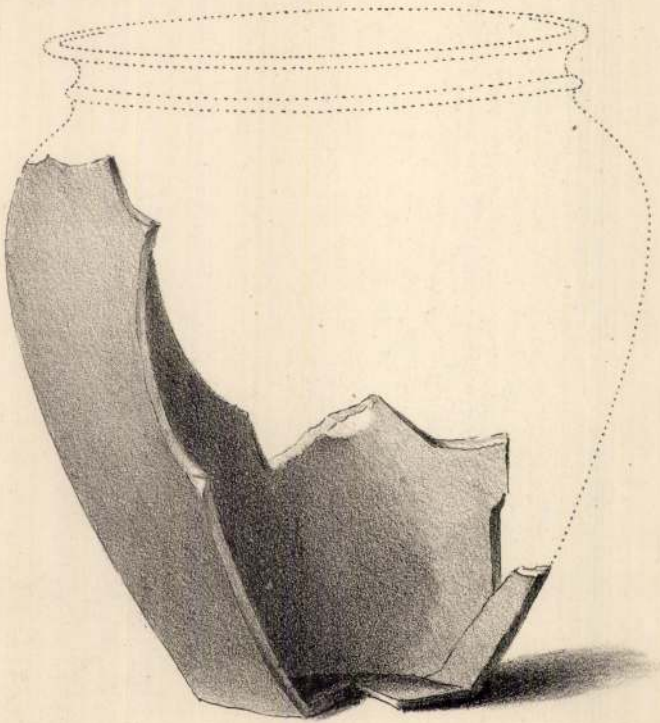

3′ 4′

eti sír.

1861.

Sigrist Ferenc

Egri liceumi menyezetképeinek
részlete

Repr.

Magyar Művelődtört
IV. 87, 636. l.

Sigrist, Franz

(1727 – 1803)

vod

z

Pigelüvel

558. l.

560. l.

Tek.

Europa
Film-Könyv Lapterjesztő és
Könyv Kiadó

Budapest

VI Eötvös utca 43.

trastaverei mondát ábrázolja, hogy a ki nagy
nalban a Tiberis partjára ~~k~~ megy a fellegek
Pietát mi közben ~~[illegible]~~ felette szentek és bűbájó-
. ~~[illegible]~~ Hatuk erős hajnali világítás ~~[illegible]~~
; a középterben balra az angyalvár ~~[illegible]~~
be és ~~[illegible]~~ elől, a Tkét dicsfénynyel felékesített
ás felé hajolva két szellem surran tova. A
pen a Tiberis hidjának lámpa sorától szár-
~~[illegible]~~ felett lebeg. ~~Tőlül~~ A felhők közt pedig a fejjel
olttestére ~~[illegible]~~ ~~látszik, melyre~~ a fekete fátyol-
donna ~~rea~~ borult. Zelzése alól balra: Ka-

etei 63:95·5 cm.
. V. 18-án a 29527/98 n. leirattal, a
vételár elszámoltatott 1898 X. 23-án (199/98), az elsőj
tek. 1898 X. 28-án 9627 szosz alatt (361/98).
ellitás ~~[illegible]~~ VI:132.
1899. apr. 15. számának 209. l.

40/98.
8-án kiadatott az antwerpeni. Vid Muz.

M. 1899. X. 14-dik.
é. mszrvsz. hiv. iktatószám
iratett 1899. X. 21-én

Sigrist, Franz

festő

l.

Kapossy jegyzetek

254, 255. l. 258,
259. l. 261. l. 308,
309. l. 323. l. 324,

Ségvist, Franz

l.

Kaposvjegpetch

206 l. (tobbvör)

Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és
régiségtára IV. 125.

Sigrist, Franz

egri liceum
falkeje

Divald Magyarvenel.

227. l.
229. l.
230. l.

Sigrist Franz

d.

Garas Kracker

67, 69, 70,

71 l.

Sigrist Franz

cod

Csapodi Csaba:

A magyar barokk.

Bp. 1942. 24. l.

Sigrist, Franz

festi

úvod

z

Hekler M.M. Tört

194, 195. l.

Sigrist Ferenc

festő

rod

Hekler M.M. Tört

130-C.

Buday József, tanár

X. 114.

Sigrist, Franz

1720-1807

irod.

Lyka-Muther

II. 235.l.

festett AR C K É P E K E T,Rómában
épei festőibbek lesznek,sokkal ma-
ortaitokat már a stanzákban is fes-
e vannak foglalva a kompozicióba,
tette meg.A XVI.századi portrait-
épviseli II.Gyula pápának,ennek a
ergikus,hatalmas egyéniségnek az
minden energiája és finomsága.Az
iben isvan egy másolata.Az egész
yancsak két példányban van meg
Pitti és Amerika./1514 körül ké-
teti benne,--Az előkelő udvari
mutatja be Castiglione arcképében,
okkal /Páris,Louvre./.--Beállitásá-
képtárban őrzött Ismeretlen férfi
ig az egész kép.A ruha,a csipke já-
agaban.Megfestésben közel all nozzá
ive.Ez a Sixtusi Madonna modellje,
m hiteles.-- Fornarina /Roma,Pal.
e Rafael többi portraitjainak
ulio Romano müvének tartja.A Pitti-
dinálissal /Ludovico de Rossi és
rcképét.A II.Gyula képhez hasonlóan
nálnak.

zott a Madonna ábrázolásának prob-
icióba kapcsolódik az egykori,
Madonna d'Alba.Azonban itt már
almazott szigoru háromszög,illet-
.A háttérben széles tájkép van.A
zei képein.A Megváltó tragédiajá-
gitás problémái jobban érdeklik,

Barkóczy László:

Mellig látható s
Kucsmáját tollas
s hegyesre pödrött
Atillája piros s vál
mentekösö csokorrak
ta alól:

„Audaces
juvat"

s a Kép körül:

Ladislaus Bar
Polonorum Eque

Vászon, méretei 18
Gr. Csáky László ajá

Sigrist Ferenc

festő

l. 1

Arch. Ért.

1910. 200, 201. l.

203. l képével

Sigrist, Franz

festette a Lóki (Sopron vm.) plébániatemplom főoltárképét, mely Mária menybemenetelét ábrázolja, 1800-ban.

Dehio-Gunhart
469. l.

III.
678 (1307).
821 (75).

sé ~~balra~~ jobbra hajtja, ám gyermekét
balást és magas ruha. Fejöket

n.
VII. 26-án. 100 lirán. (46 frt 15 kr.)
31-én. (246/95.)
z 54347/95. min. számot.

33

Sigrist Franz

ferto

l.

Peter II

69. l.

70. l

71. l. Kerpel

Sigrist Ferenc

festő

Lód

Hekler Antal:

Művészet és világ-
nézet. 1916.–1940.
Apest, 1943. 39. l.
33, 34. l.

25. CSENDÉLET VIRÁGGAL

a sokrétű tagozáshoz, ugyanekkor azonban az építményes rend, a tiszta szerkezet és a zárkózott egység követelményeihez is.

Tehát nem a tematika ellen van kifogásunk, amikor mindezek után változatlanul ellene vagyunk a mult századbeli akadémikus történelmi és zsánerfestészetnek. A tematikától a mi Székely Bertalanunk vagy Benczur Gyulánk történelmi kompozíciói is lehetnének akár olyan rangú remekművek, mint teszem a Velazquez kezétől való „Breda átadása". Nem is annyira a nagyobb vagy kisebb tehetségek kérdése ez, mint inkább a formáé és a forma mögött rejlő korszellemé.

Olyan kérdéseket érintünk, amelyekre kötetnyi tárgyalás is ráférne. Ezért ne is feszegessük tovább őket. Csak úgy mellékesen tehetjük szóvá a *képszerkesztés* ügyét is. Ez a fogalom is sok félreértésre adott alkalmat,

Sigrist Ferenc

festő

l.

Szentgerminó

254, 255 l.

258 l.

259 l.

261 l.

Vida Árpád: Tanulmány. Körajz. Nöifej.
Modern. (Müv. IX. 10. 428.)

Sigrist Franz

festö

laid Overlaunt

Szm Egermüv

206. l.

2) gépeltesd le, hogy a tisztáratot is nyomban alá lehessen az elnök Úrral iratni; – jó lenne, ha Deresényi tanár úr legépelné, ha érti ezt a nemes mesterséget;

3) ha alá van írva, telefonértesítést kérek ezzel a szöveggel: „az Elnök Úr az összes aktákat kiadta". Ebben az esetben azonnal indulok ki Horvátok a pénzzel.

4) az aktát kezeld bizalmasan.

Viszontlátásig szeretettel Lel

Jóka

Sigrist Franc

l.

Sem Egerment

323. l.

324. l.

Sigrist Ferenc

l.

Szm Egerniův

308, 309. l.

Sigrist Ferenc (1720-1807)

bécsi festő egri szereplését lásd igen kimeritően az alábbi forrásban:

Szmrecsányi Miklós:
Esterházy és a művészet:
Galanthai gróf Esterházy
Károly egri püspök emlékének ünneplése. Eger 1926.
37 és köv. ll. 44-ik lapig.

Okv. felhasználandó
A füzet a MOB kompotárában.

Fenti festette az egri lyceum
díszterméneк freskóját: A könyvtárlét t. illis Kraskar.

Térkép.

EXACTISSIMA TABULA, QU
FERIOR, A BELGRADO URBE USQ A
EUM INFLUENTES FLUVII, QUAM R
VANIA, VALACHIA, MOLDAVIA, BU
ALIIQ UCRANIAE AC PODOLIAE TR
NICOLAUM VISSCHER AMST: BAT:
Belgii Foederati. Az irányt
mig alól balra a jelmagyaráza
jük.

Színes rm., mér. 49:

Szn. 114-906
1161-905-64

Sigrist Ferenc

l.

Szm Egermův

118, 124, 126. l.

...szám.

Műemlékek orsz. Bizottsága

Elnök.

BUDAPEST. IV.

...Hivatalból.
...lgálati ügyben.
...átalánvozva.

Sigrist Frau

1720 - 1807

Lüb IV. 152

Sigrist Ferenc

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. 57–8.
1926. 540
928. 584
1931. 26.
1933. 192

P690-89

Sigvist Ferenc

Vul. 1720 tajnik Bécs, mogh.
u. o. 1807

ered

v

Egrieršeki 4 l.

Ma-
oi).

Sigrist Ferenc

Kifestette a ~~[illegible]~~ pau-
linusok sosnorjai
templomát 1778 ban
A szentély boltozatán levő
fresko st Ferenc életének
azon esemegét tüntető elő
indon a szent XI Lajós
franciaa kiszegt arra en-
tekerteti, hogy a fgedelmek
életének épúgy ki van szabva
határa, mint egyebeknek
A művész csak „F. S. Pinxit"-
tel szignált." Art hiszen
azonos vele

Kisfaludy Zsigmond A paulinusok magyarhoni történetéhez
Magyar Sion 1864. 270

Sigrist

und

F. J. Kracker Lauis

Lukács ogyhán festőhúmeres

emlékeretre. Egri Egy

hármegyei Közlöny

~~[illegible]~~ 1873. 1910

Sigrist

és odalmatisz.

Ipolyi Arnold. A besztercebányai egyházi műemlékek története és helyreállítása. Bpest 1878. 53. l

Sigrist Ferner

irod

Gorove – Tud. Gyüt. 1828
VII. 16 l.

Sigrist Ferenc

festő

Irod

Rupp Jakab. Magyar
orz. hefr. tört. II. 27.

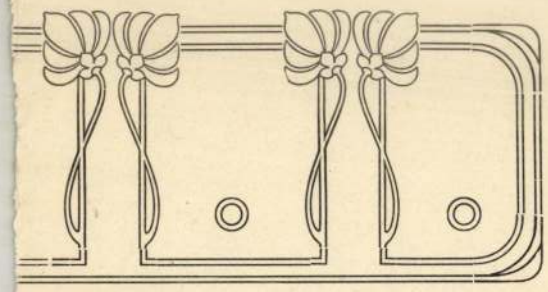

' MŰVÉSZ ÚR!

idomására hozni, hogy SZENDREI
Tudományos Akadémia tagja, a jeles
ÁNYI GYULA műtörténész jórészt
agyszabású magyar műtörténeti lexi-
izadtól kezdve napjainkig élt összes
foglalja s melynek első kötete
tásügyi ministerium támogatásával

ZEK LEXIKONA.

Sigrist Ferenc

laia

Arch. Ert

1910. 203

Signist feto

Eger

Cród

Regelő. 1842. 486. l.

Sigrist Ferenc

festő (és falfestő)

Szül. Bécs: 1720. meg n. ott.
1807. Rövid életrajz.

Wurzbach Biogr. Lex. 1877.
XXXIV. köt. 279 l. és egyéb forrá-
sok is.

Sigrist

festo

vod

BHe 95. l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam.

.. évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Sigrist

Grod
Z

Istvánbácsi naptára
1864. 103 l.

Sigrist Franz festőnek az egri liceum menyezetfreskója a négy fakultást ábrázolja, melynek megfestésénél a művészt Tiepolo würzburgi menyezetképe és Guglielmi művészete befolyásolták.

Dr Szmrecsányi Miklós. Esterházy és a művészet Eger 1926. Ism. Arch. Ért. 1927–26. 266. l.

Jászpisz szerszám, öskori VII. 103.

— magkő VII. 104.

Sigmund Freud

Minerva 1904. 343

– 1908. 210

Magyar Minerva

1925. 57–8.

1926. 540

1928. 584

Kláber Gyula: Kárató 262 (
1763 (197).

Sigrist Franz

Univerzeti lexikon 725 l.

AUGUSZTUS

1

Sigrist Ferenc

1781-ben festette a
negy fakultás fredkojat
az egri érseki liceum-
ban. A kép reprodu-
kálva

Magyar.

~~Agyagpohár, öslori VII. 195.~~

Sigrist Ferenc

Az egri érseki liceum nyugati visalitjának nagy termében, melyben az ünnepélyes vitavizsgákat tartottak, Sigrist Ferenc bécsi festo 1781. a nemzetben a tudomány-egyetem négy tanszakát ábrázolta.

Szeger Zi. l.

Sámson és Delila Mantegnától

IV. 44

Sigrist, Franz

a kismartoni Kastély
díszítésén is dolgozott.

Fleischer Gyula:
Száradok. 1935. 90. l.

DARVAS PÁL
KÖNYVKERESKEDÉSE, ANTIKVÁRIUMA
TANKÖNYVEK
Zeneművek az ország összes iskoláiba!
Kölcsönkönyvtár, metszetek.
BUDAPEST, I., KRISZTINA TÉR 3.
Telefon: 366—809.

A

Van szerencsém tisztelettelje

1.) Potemkin = Sárosvármegye leira
2.) Bárány = Torontálmegye haj
3.) Findura = Rimaszombat szab
4.) Tooth = Kiskunhalas történe
5.) Szokolay-Hántr = Kecskemét szabadalm
Török Pál = Korrajzok. Kecskeméti pest
Tormássy = Szülőföldismertetés Kecsken
6.) Bende = Zichy Mihály . . .
7.) Divald = Hüvészettört. korrajzok
8.) Pater = Renaissance . . .
9.) Dedek Cr. = A Karthausiak Magyar

Sík Csaba művészettörténész

az első Schöpflin-szeminárium második napján, ~~előadás~~ Schöpflin bevezető előadása után Németh Lajos egyetemi tanár „a képzőművészet funkciója ma", majd Sík Csaba művészettörténész „Eltér és funkció a mai művészetben" c. előadásaikban mondták el fejtegető gondolataikat.

—sy.— Schöpflin-szeminárium Kalocsán.
Nógrád, 1984. szept. 2.

Sík Csaba műkritikus

Gadányi Jenő, a modern festészetünkben kiemelkedő mester emlékkiállítását Győrben, a Múzeumi Képtárban nyitották meg. – Sík Csaba kereken száz festmény, rajz, és parutell alkotta műiében mondta el megnyitó gondolatait.

Salamon Nándor: Kiállítás Győrött az esztergomi Gadányi-gyűjteményből.

Dolgozók Lapja, 1983. júl. 9. 4. old.

SIK Mázyás M.~.K.

OTP lakóház / Bp. XII; Kiss Jánso altábornagy u. 38./
épitésvezetője

Épitész: Hont Róbert

Magyar Épitőművészet 1962/3. ~~1~~4-15.1.

Gerster hálu 15. l

Mörai Dénes 17. l
Mörai Géza 15. l
Mörik Leo 44

Fürí Sik J

~~Füredi Rikard~~

MIEFHOE 1943.

akt
Táj (Zagoa)
Tan. fej
of

Tiszahid, virf

OMIKE 1943 ápr. IV.

Táj kép
Gendélet
of

1943 szept. V.

Borús táj, of

Dunapart, temp

~~Mücs, Hall, tól~~

Zebegényi táj
Mán
Co. l.
virf

M. képrm. tr. tr. 1945 jul.
(r. Mücs)

Fürfák
Táj
part.

MDK

Sik József, festö

Táj figurával. Olf.

Föv.Kpt.-MSZSz.-II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947.márc.16.-
ápr.6. Kat.17.1.

I.-es számu cédula

M.D.K.

Sik József

"Bernáth növendék, II.éves, előzetesen két évig járt a mester szabadiskolájába. A felszabadulás után részt vett az "öt fiatal szocialista müvész kiállitás"-án. A Nemzeti Szalonban is kiállitott már. A Fővárosi Képtár figurás tájképet, az állam zebegényi tájképet vásárolt tőle."
Fényképét bemutatja a lap.

Gál Zsuzsanna: "Fiatal képzőmüvészek" c. Szinház, Bp. 1946. juni. 26.-juli.2. II. évf. 24. sz. 18. lap

M.D.K.

2.-es számu cédula.

Sik József

Részt vett a posta bélyegpályázatán, s az öt legjobban sikerült sorozat között volt az övé is. A posta megvásárolta az országos pályázatra beküldött terveit.

Szinház, Bp. 1946. juni. 26.-juli. 2. II. évf. 24. sz. 18. lap

MDK

Sik József

1.

XIX.tavaszi szalon 1947.maj.-jun.

MDK

Sik József

Fekete táj, of.

Képzőművészetünk a felszab. óta, Szív Képtára 30. kiáll. 1947. okt. 9. l.

Sík József iparművész

Az Iparművészeti Szabadszervezetében az ifjúsági tagozat vezetője.

Kovács Es.: 25 éve alakult a M. Iparművészeti Sz. Szabadszervezete; Ipari Művészet, 1970. III. 18. l.

Sik József

1947. a Főiskola a Szabad Szervezet helyiségében 60 növendéke munkáiból rendezett kiállításon szerepelt Barcsayt követő munkáival.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp. 1965. 215.l

Sik József MDK

Képzőművészeti Főiskola Ifjusági Köre 1945 karácsonyi kiállitása:

"Rajz"
"Vizfestmény"

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.

233.l.

Sik József MDK

Képzőművészeti Főiskola Ifjusági Köre 1945 karácsonyi kiállitása:

"Csendélet"

"Szentendre"

"Ut"

"Vizfestmény"

"Vizfestmény"

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Körük Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.

233.l.

MAR 1983

Sik József

festő

VII. Sip utca 16/18

Nyaricsme:

Zebegény

Kossuth u. 22

MKSz 1947

Sik József

MDK

festő,

A Képzőm.Főiskola karácsonyi kiállitása
Szabadság 1945. nov. 25.

Sik József MDK

festő

Magyar Nemzet 1945. nov. 28.
A Képzőm. Főisk. Ifjuságí Köre kiáll.

MDK

Sik József

Akvarell
Csendélet
Templom
Táj
Akvarell
"

O.N. Képzőműv. Főisk. Ifjusági Köre.
Karácsonyi Kiáll. 1946.

Sík Ferenc, [díszlettervező !]
rendező

az Operettszínház előadásához a díszleteket tervezte. [?]

Fodor Lajos: Az ellopott futár
Esti Hírlap, Bp. 1977 febr. 21.

2

Sik Ferenc

"Rekviem keresztkérdésekkel" cimü kritikájában Szekrényesy Julia a pécsi Nemzeti Szinház előadásáról ir.
Nemeskürty István: "A hollószárnyu enyészet"c. szinművéhez Ék Erzsébet a korszerü jelmezeket és a darab rendezője Sik Ferenc tervezte a szinpadképeket.
Mindkét művész munkáját kiemeli a kritika.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. szept. 4.
XX. évf. 36. sz. 12. lap.

1 Ignác pk. vt.		**Görög** Trifon **Izraelita** Sebat 5
Csütörtök **2** Gy. sz. B.-A.	Első negyed 14 óra 16 pk.	**Protestáns** Karolin **Görög** Jézus t. S. **Izraelita** Sebat 6
Péntek **3** Balázs pk. vt.		**Protestáns** Balázs **Görög** Simeon, A. **Izraelita** Sebat 7
Szombat **4** Korz. András	1933 **Február** 28 nap	**Protestáns** Ráhel **Görög** Izidor **Izraelita** 8 S. Bo

5-ik hét

Nap kelte 7 óra 31 pk. — Nyugta 17 óra 6 pk.

Sikkinger Anselm

münchein szobrász

mütermében Essenwein

tervei szerint készült az alabbi

templom főoltára, szárnyas

oltár, melynek közepen sz. Jakab

életnagyságu szobra áll.

Kreskay Antal: Kalauz a

lébenyi templomhoz Moson-

vármegyében. Győr 1879.

26. l. 27.

Fenti készítette ugyanoda

a szószéket és két mellékoltárt.

M.D.K.

Sikk Tamás, asztalos

1848-ig Egerben a mai Szécsényi u. 25. sz. ház tulajdonosa, mely előzőleg Dobrotha*) kovácsmesteré volt. Sikk a házat 1903-ig bírta.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 399. old.

*) Dobrotha kovácsmester neve – dacára az utalásnak – az Adattárban nem szerepel, Bne.

Sikinger Anselm, szobr.
München. MDK

Hazánk középkori egyházi müemlékei között kiváló helyet foglal el a lébenyi templom.
Már sokan irtak róla:Essenwein, Ipolyi,Henszelman Rárh Károly, Römer, Legujabban Kreskay A,pléb. "Kalauz a lébenyi templomban. A XIII.sz. elsö felére esbetik a templom épitése.
A barokk föoltár helyét fából diszesen faragott szárnyas oltár foglalta el S.A. müncheni müteremből. t.i. az utolsó veszedelem, mely a templomot érte az 1841-iki tüzvész .

Dr.Czobor Béla: Egy ujjá alakitott templom.
Képzömüvészeti Szemle. 1879. okt.hó.I.évf. 10.sz.
119 -120.l.

MDK

Sikinger Anselm, müncheni ip.müv.

tábol diszesen faragott és polychronirozott szárnyas oltárt készitett a barock főoltár heéyre a templom belső restaurálása során.

A lébenyi templom. most megye.

Dr. Czobor Béla: Egy ujjá alakitott templom. Képzőmüvo Szemle. I.évf. 1879.okt. lo.sz. 119. és 128.l.

M.D.K.

Siki Endre

Figueiredo: A róka meg a szőllő c. komédiájához készitett a kritika elismerése szerint pompás szinpadképeket.
Az előadást a Madách Kamara Szinházban mutatták be.

Bándor Iván: A róka meg a szőllő c. kritikája Film Szinház Muzsika. Bp. 1957. dec. 27. I. évf. 33. sz. 13. l.

M.D.K.

Siki Endre

Csehov: Cseresznyéskert-je Madách Szinház-i előadásához készitett -a kritika szerint- szép és hangulatteremtő diszletet.

Lenkei Lajos: Cseresznyéskert. c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. márc. 11. IV. évf. 11. sz. 10. l.

Siki Ernő, díszlettervező, jelmeztervező

A Madách Kamara színház bemutatójához a díszleteket s' a jelmezeket tervezte.

Koltai Tamás: Tendülés a Caine hajón 7.

Népszabadság, Bp. 1972. ápr. 12.

Siki Emil

"Hiteles atmoszféráju diszleteit" kiemeli Kürti László: A szélsőségek nyelvén c. kritikájában, mely a Madách Szinházban bemutatott, „Ármány és szerelem" c.- szindarab ról szól.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. márc. 27. XV. évf. 13. sz. 4. lap.

Siki Emil:

Az uj – felnabadulás utáni – jól képzett dinlettenvevő generáció tagja

A szinkáz világtörténete /2

1097.old

Siki Emil, díszlettervező.

a Madách kiníház előadásához a díszleteket tervezte (Yerma)

Molnár G. P.: Lear király. 7.

Népszabadság, Bp. 1977 júl. 30.

M.D.K.

Siki Emil

A Madách Szinházban került bemutatásra Brecht: "Puntila" cimü komédiája, az előadáshoz tervezett szinpadképeket a kritika elismeri.

Illés Jenő: Puntila c. kritikája.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. márc. 13. III. évf. 11. sz. 6-7.l.

M.D.K.

Siki Emil

Moreto: Donna Diána c. előadásához tervezett diszleteket.
Az előadást a Madách Szinház mutatta be.

Hámori Ottó: Donna Diána c. kritikája.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. okt. 9. III. évf.
41. sz. 6-7. l.

M.D.K.

Siki Emil

Anna Frank naplója diszletei

Mátray-Bleyh Béla: Két színházi este

Nagyvilág 1958. 2. sz. 283.l

M.D.K.

Siki Emil

Guillermo Figuiredo: A róka meg a szőlő diszletei

Mátray-Beksh Béla: Két szinházi este

Nagyvilág 1958. 2. sz. 285. l.

M.D.K.

Siki Emil

Madách Kamara Szinházban bemutatott Oscar Wilde: Lady Windermere legyezője c. darabjának diszletét tervezte.

Dalos László: Lady Windermere legyezője.
Film Szinház Muzsika IV., évf. 1. sz. 13. 1.
1960. Január 1.

412

M.D.K.

Siki Emil

A Madách Szinházban Csehov: Cseresznyéskert c. darabjának bemutatójára tervezte a diszleteket.

Heti Szinházi és Film Napló c. rovatban: Csehov a Madách Szinházban cimmel.
Film Szinház Muzsika. 1960. Január 29. IV. évf. 5. sz. 5. l.

M.D.K.

Siki Emil

A Madách Szinházban szinre kerülő "Lorenzaccio" 34 képből áll. Ezt ugy oldották meg, hogy vetitéssel és jelzéses diszletekkel dolgoznak. A vetitéshez a kort ábrázoló fametszeteket készitettek. A 34 kép közül a szöveg között: a Strozzi-palota diszlettervének fénykép reprodukciója. /Rékai felv./

Kis Film Szinház Muzsika rovat hiradása.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. dec. 9. IV. évf. 50. sz. 3. l.

Siki Emil, díszlettervező MDk

A Madách Kamaraszínházban bemutatott bohózathoz a díszlet-tervet tervezte.

M. Gy. P.: Til kiló arany 6-l

NÉPSZABADSÁG Bp. 1962. okt. 11.

Siki Emil, díszlettervező

M Dk

A Madách Színházban bemutatott mű díszleteit tervezte.

Dersi Tamás: Hamlet

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. febr. 11.

Siki Emil, díszlettervező MDk

A Madách Színház Kamaraszínházában bemutatott P. A. Beaal - műhöz a díszleteket tervezte.

Perold Ferenc: Tíz kiló arany 2.1.

ESTI HÍRLAP, bp. 1962. ápr. 10.

Siki Emil, díszlettervező. MDK

A Madách Színházban bemutatott Molnár vígjátékokhoz a díszleteket tervezte.

Létay Vera: Olympia 9

NÉPSZABADSÁG, bp. 1965. máj. 7.

Siki Emil, dinlettervező MDG

A Mozdách Szín házban bemutatott Garcia Lorca műhöz a dinleteket tervezte.

Görgey Gábor: Verma 8

NÉPSZABADSÁG

bp. 1965. febr. 25.

M.D.K.

Siki Emil

Szinpadképtervei szerepelnek a Szinházmüvészeti Szövetség által a MÉMOSZ székházban rendezett kiállitáson az elmult husz év szinpadképei, jelmeztervei, plakátjai között.

N.J.: Egy kiállitás képei c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. juni 11. IX. évf. 24. sz. 13. lap

M.D.K.

Siki Emil

Garcia Lorca: „Yerma"c. drámájához tervezett szinpadképeit igen magasra értékeli Demeter Imre "Yerma" c. kritikájában.
Madách Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. febr. 19. IX. évf. 8. sz. 5-6. lap

Siki Emil.

Szinpadképek Molnár Ferenc: „Olympia" – hoz (Madách Színhaj).

Említve.

Népszava, 1965 május 12. 2. l.

Siki Emil

festő

Szeged

Klauzál-tér 3.

MKSz 1947

MDK.

Siki Emil

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1965 máj.22.lap -

Siki Emil

Müller Péter: Kamennedett igazsági darabjának dinleteit terverte a Madách Kamara Szinházban

Négyszava 1966 márc. 4.

Siki Emil
Szerző

M.DK

Méltatás

Révész Csursa: Húsz év szimpadképei
Művészet, 1965. szept. – 39 lap.

M.D.K.

Siki Emil

A Madách Szinházban bemutatásra kerülő, "Kegyenc" c. Illyés-darab diszleteit tervezi, -irja a "Krónika" c. rovat.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. márc. 23.
12. sz. 22. lap

MDK

Siki Emil, díszlettervező

A Madách Kamaraszínház előadásához a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: Három játék 4

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 23.

M.D.K.

Siki Emil

Szakonyi Károly: "Ördöghegy" c. drámájához tervezett diszleteit a kritika kiemeli. Madách Kamara Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. okt. 19.
42. sz. 4-5. lap

M.D.K.

Siki Emil

Szakonyi: "Ördöghegy" c. uj drámájához tervezett diszleteket.
A lap fényképfelvételt hoz a müvészről és a diszletről.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. aug. 17.
33. sz. 11. lap

MDK

Siki Emil, díszletfestő

A Madách Kamaraszínházban bemutatott Illés Endre - műhöz a színpadképet tervezte.

M. Gy. P.: Történik 8

Népszabadság, Bp. 1960 március 2.

Siki Emil

További olvasmányai: Musset: Lorenzaccio; Brecht: Puntila; Garcia Lorca: Yerma; Shaw: Szent Johanna

Horváth Ferenc – Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

394 l.

Siki Emil.

Csehov: Cseresznyéskert; Gorkij: Éjjeli menedékhely; Heltai: Néma levente; Goodrich-Hackett: Anna Frank naplója; Moreto: Donna Diána.

Hont Ferenc-Staud Géza: Színházi histexikon, Budapesten, 1969.

394

Siki Emil

Jelentősebb diplettervei: Lehár: Luxemburg gróffja; Kacsóh: János vitéz; Erkel: Bánk bán; Puccini; Tosca; Verdi: Traviata; Illyés: Fáklyalóng.

Hont Ferenc - Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969

394 l.

Siki Emil

diplettervе Teleki - Illyés: Legyenc előadásához: fekete-fehér reprodukció.

Hont Ferenc - Staud Géza: Kinházi kislexikon, Budapest, 1969.

lapszám nélkül

Sikci Emil

fából ácsolt diszlitét emliti a cirr a Madách Kamaraszinház Ördöghegy előadásával kapcsolatban. (Szalonyi Károly darabja)

Ördöghegy (Papp Antal)

Magyar Hirlap, 1968 október 14 G. l.

Siki Emil

Utóbb a Magyar Szinház pergőöltette, amelynek azóta is tagja. Szinpadképein festői impulzusokból kiindulva jut el a drómai levegőt órasztó környezetek megteremtéséhez.

Hont Ferenc – Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969. 394 l.

Siki Emil

A Hunnia filmgyárban volt gyakornok, 1945 után Szegedre szerződött díszlettervezőnek. 1948-ban került az Operaházhoz, 1952-57-ig vidéki színházakban működött.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

3941.

Siki Emil

Született Ivándárdón 1914. junius 18-án; díplettervező: 1939-ban végezte az Iparművészeti Főiskolán, Aba Novák Vilmos tanítványaként

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

3941

M.D.K.

Siki Emil

A Madách Kamara Szinházban szinrekerült -Karinthy Ferenc: "Négykezes" c. két egyfelvonásosa előadásához tervezett diszleteit a kritika kiemeli.

Illés Jenő: "Négykezes" c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. dec. 16.
X. évf. 5o. sz. 7. lap

Siki Emli

Dalos László: "A Pompadour bemutatója" cimmel ir kritikát az előadásról, kiemelve a müvész terveit, aki "gazdag szinpadot álmodott és valósitott meg.." az Operettszinház számára.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o. május 9.
XIV. évf. 19. sz. 4. lap

Siki Emil, díszlettervező

– készítette a Madách Színház Szent Johanna – előadásának díszletét.

Kemény György: Rivaldafény
Magyar Hírlap, 1967. 11. 25.

Siki Emil, díszlettervező

MDK

Az Ármány és szerelem előadásához a színpad-tervet készítette. (Madách Színház.)

(f.f.): Három színpad – egy színen 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. marca. 12.

Siki Emil

MDK

diszlettervező

egy tervével szerepel a "Le decor de theatre dans le monde depuis 1950" c. albumban.

/ sic! nem: décor de théˆatre /

-drás: Diszletek világversenye

ESTI HIRLAP ~~X//X/SZEP/~~ 1964 szept. 3.

Siki Emil

Rezitette Illés Endre Törtetők c. drámájának diszleteit (Nadách Kamaraszínház)

Törtetők (Papp Antal)

Magyar Hírlap, 1969. február 18. 9. l.

Siki Emil M.D.K.

"iszlet a "amlet-hez /

Kürti Pál: Szép magxar Shakespeare
egyzet három szinház 7 előadásához
agyar Nemzet 1964. julius 5. 9.1.

Siki Emil

Díszletet tervez a Madách Színház
Tabi László „Most majd elválik"
c. ágjátékához.

említve.

Népszava, 1964 március 3. 2. lap.

M.D.K.

Siki Emil

Karel Čapek: "A rabló" cimü szinmüvének előadásához tervezett szinpadképeket.
Madách Szinház előadása.

Demeter Imre: A rabló c. kritikája
Film Szinház Muzsika Bp. 1963. május 3. VII. évf. 18. sz. 9. lap.

Siki Emil Jertő"
Szolnok Magyar Néplap 1956 máj. 25.-
3 oldal.

Siki Emil
szinpadtervező

M.D.h

A Hamlet kattérfalat készítette.

Révén Ernessa: Szinpadtervező művészetünk a ...
Művészet, 1964. dec. — 31 lap.

Siki Emil

Shakespeare „Hamlet" drámájára vonatkozó díszlete, 1963-ból.

Monoki Erzsébet: Shakespeare two centuries on the Hungarian stage. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1964. 13. szám 96-97 l. közölt

Siki Emil, díszlettervező

MDK

A Madách Kamaraszínházban bemutatott hakonyi-színmű díszleteit tervezte.

P. P.: Ördöghegy

7

Népszabadság, Bp. 1968. nov. 5.

Siki[ ], karikaturista

Rajz.

Repr.

–: Indul az olimpiai láng 7

ESTI HIRLAP, Bp. 1968 aug. 23.

MDK

MDK

Siki, karikatu rista

Gúnyrajz.

Repr

— : „Ez volt utolsó versenyem ....." 7.

ESTI HIRLAP, Br. 1969. febr. 1.

MDK

Siki , Karikaturista

Gúnyrajz.

Repr.

– : Találat! Nálam?! 7

ESTI HIRLAP Bp. 1963. 3.

MDK

Siki Emil, Debrecen, Hajdú m.

Trubadúr-diszletterv grafika

A vidéken élő képzőművészek kiállitása.
1954.nov.20.'- dec.4-ig.Ernst Múzeum. 14.1.

MDK

Siki Emil, Debrecen, Hajdú m.

Uj út a Bükkben tempera

A vidéken élő képzőművészek kiállitása.
1954.nov.20 - dec.4-ig.Ernst Múzeum. 11.1.

Siki Emil, dinlettervező MDh

Friedrich Wolf drámájának dinletei-t tervezte. (Madách Színház Kamaraszínháza.)

A. G.: Mamlock professzor 4.

ESTI HIRLAP, bp. 1961. ápr. 15.

M.D.K.

Siki Emil

A Madách Szinház Hamlet felujitásához tervezett -a kritika által komoly elismerésben részesitett- szinpadképeket.

Demeter Imre: Hamlet felujitás a Madách Szinházban c.
Film Szinház Mussika. Bp. 1962. január 19. VI. 3. sz. 9-11. lap.

N.D.K.

Siki Emil

A Hamlet előadáshoz tervezett diszleteket. Az egyik szinpadképet fényképfelvételen közli a lap. A kritika elismeréssel ir a diszletekről.

Nagy Judit: Őrjárat Helsingörben c. kritikája Film Szinház Muzsika. Bp. 1962. febr. 9. VI. évf. 6. sz. 22-23. lap

M.D.K.

Siki Emil

Molnár Ferenc: "Üvegcipő" c. darabjához tervezett diszleteit dicséri a kritika.
Petőfi Szinház bemutatója.

Sándor Iván: Üvegcipő c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1962. január 26. VI. évf. 4. sz. 12-13. lap.

M.D.K.

Siki Emil

A Debreceni Csokonai Szinházban a budapesti Néphad sereg Szinházában bemutatja K. Iszajev és A. Galics "Nem magánügy" c.komédiáját, amelynek diszleteit tervezte a müvész.

Szinház és Mozi. Bp. 1953. aug. 28.- szept. 3. VI. évf. 35 sz. 10. lap.

M.D.K.

Siki Emil

A Debreceni Csokonai Szinházban Puccini: Tosca c. zenedrámájának bemutatójához készitett diszlet-tervei "...részesei az opera sikerének.." - irja a kritika.

Szinház és Mozi. Bp. 1954. jan. 29. febr. 4.
VII. évf. 5. sz. 9. lap.

M.D.K.

Siki Emil

A Debreceni Csokonai Szinházban bemutatásra kerülő előadáshoz, Shakespeare: "Romeo és Julia" - jához készitett szinpadképterveket.

\- - -

A kritika komoly elismeréssel méltatja a művész diszletterveit.

\- - -

Szinház és Mozi. Bp. 1954. márc. 12. VII. évf. 11. sz. 21. lap.
/T.D./: Romeo és Julia Debrecenben c.
Bp. 1954. ápr. 16. VII. évf. 16. sz. 15. lap.

M. D. U

Siki Emil

Az előadás díszlete

Mátrai-Betegh Béla: Tíz kitó aranny

Bréal bohózata a Madách Kamara-szíztárban

Magyar Nemzet 1962. április 1. 8. e.

M. D. K.

Siki Emil

Szinpadtéro a Madách Szinház

Musset: Lorenzaccio-előadásához

Hátlér-rajzok: Szinte Gábor

Mátrai-Betegh Béla: Lorenzaccio

Magyar Nemzet 1961. (XVII.) jan. 8. 8. l.

MDK

Siki Emil, Debrecen

Uj ut a Bükkben, ~~xfx~~ Temp.

Vidéken élő képzőm.kiáll. Ernst Muz.1954.nov.
11. 1.

MDK

Siki Emil, Debrecen

Trubadur-diszletterv, graf.

Vidéken élő képzőmüv.kiáll.Ernst.Muz. 1954.nov.

14. 1.

Siki Emil, díszlettervező MDh

Friedrich Wolf: Mamlock professzor = ának díszleteit tervezte.

–: A Mamlock professzor bemutatója előtt a Madách Színházban 8. l

Bp. 1961-ápr. 11.

NÉPSZABADSÁG

M. D. K.

Siki Emil

Diszlet az előadáshoz

Tamás István: Mamlock professzor
Friedrich Wolff drámája a Madách
Szinházban
Magyar Nemzet 1961. ápr. 21. 4. l.

Siki Emil

Tab.: A élet királya c. darab dívleteit terverte a hadáci Kamara Szinházban

Nógrmara 1965 dec. 14

Siki Emil, díszlettervező MDK

A Madách Színházban felújított Molnár-műhöz: az Olympiához a díszleteket tervezte.

Zsugán István: Elegáns zsonglőrmutatvány a szinpadon 2

ESTI HIRLAP, 1965. ápr. 29.

Siki Emil M..D.K.

Az előadás díszletei

Kristóf Attila: Az élet király Tabi László
vígjátéka a Madách Szinházban
Magyar Nemzet 1959. dec. 11. r4.l.

Siki Emil

A megye képzőművészeinek kiállítása
előtt. —i—n.

Szolnokmegyei
Néplap
1956. május 25.

M.D.K.

Siki Emil

A Madách Szinházban szinrekerülő "Szent Johanna" előadás diszleteit tervezte. Az egyik szinpadképet féryképfelvételen a szereplőkkel bemutatja a lap.

Vasárnaptól - vasárnapig c. rovat
Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. febr. 1o.
XI. évf. 6. sz. 3. lap

M.D.K.

Siki Emil

Gáspár Margit: "Ha elmondod letagadom" c. darabjához tervezett szinpadképeit Csik István kiemeli a darab cimét vielő kritikájában.
Madách Kamara Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, [illegible]p. 1967. május 12.
XI. évf. 19. sz. 7. lap

Siki Emil

gáspár hargit: „Ha elmondod letagadom" i minnüvének dinleteit tervezte (elvitve) a hadách Kamaro Sinkárban

Nagyvaca 1967 V. 24 2 old

Siki Emil

Sklaw: Jó fohanna a nimmuvémet dinlateit. tervezte a hadách kinházban (~~Emli~~ Emlitre)

Nagmara 1967 II. 25 Zold,

Siki Emil

Karinthy: Népyderes i
darabjainak dinlatelit tervezte
a kis hadám tinkázban (emlitve)

Nagnava 1966 dec. 21 2 old

Siki Emil M.D.K.

Müvei a kiállitáson

/g.i./ Husz év szinpa képei

Magyar Nemzet 1965. május 22. 4.l.

Siki Emil, díszlettervező MD4

A Madách Színházban bemutatott Lorca-műhöz a díszleteket tervezte.

Fenczik Flóra: Yerma 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1965. febr. 19.

Siki Emil, díszlettervező MDG

Helyet kapott a Párisban megjelent „Le decor de theatre dans le monde depuis 1950." c. műben.

– drás: Díszletek világversenye 2.

ESTI HIRLAP bp. 1964. szept. 3.

MDK

Siki Emil, dínletter vező

Fall Leó operettjéhez a dínleteket tervezte. (Operettszínház.)

Fodor Lajos: Pompadour 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 25.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Siki Emil

Illés Endre: "Történetők" c. darabjához tervezett szinpadképeket.
Geszti Pál ir a Madách Kamara Szinházban bemutatott előadásról, s emliti meg a müvész nevét.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. márc. 1.
13. évf. 9. sz. 5. lap

Siki Emil MDK

"Anna Frank Naplója" /Madách Szinház Bp./ Többé terü szimultán szinpad.

repr. 17.o.

Maksay László: Szinpadképfestészetünk uj törekvései Müterem 1958 I.évf. 7. sz. 14-19.o.

MDK

Siki Emil [festőművész?]

részt vett a vidéken élő képzőművészek fővárosi kiállításán (1954).

Kádár Zoltán: Debrecen művészi fejlődése a felszabadulás után.

Alföld, Debrecen, 1955 tavaszán, VI. évf. 1-2. sz. 49. l.

DGE

Siki Emil (festőművész)

Szerepelt a debreceni Déri Múzeumban 1955 októberében rendezett képzőművészeti kiállításon.

Ládár Zoltán: Debreceni képzőművészek kiállítása.
Alföld, Debrecen, 1955. 6. és 1956. 1. összevont szám VII. évf. (1956. jan.-febr.) 76. l.

MDQ

Siki Emil (festőművész)

új ült a Bükkben c. tájképe mellett a Csokonai Színház részére a Trubadurhoz, az Álarcosbálhoz és a Toscához [redacted] tervezett díszleteket állította ki az 1954-ben rendezett megyei kiállításon.

Kádár Zoltán: Debrecen művészi fejlődése a felszabadulás után.

Alföld, Debrecen, 1955 tavaszán, VI. évf. 1-2. sz. 49. l.

MOK

Siki Emil (díszlettervező)

tervezte a debreceni Csokonai Színház részére Mona Brand: Hamilton-család c. színművének díszleteit.

Cseres Miklós: A Hamilton-család.
Építünk, Debrecen, 1953 febr., IV. évf. 4. sz. 43. l.

MDK

Siki Emil

díszleteivel hozta színre a debreceni Csokonai Színház Erkel: Bánk Bán című operáját.

G. P.: Debreceni Csokonai Színház: Bánk Bán.

Nők Lapja, Bp. 1955. június 30. [8. l.]

Siki Emil, díszlettervező

MDK

Illyés Gyula Kegyencéhez (Madách Színház) a díszletet tervezte.

Pándi Pál: Szorítóban 9.

Népszabadság, Bp. 1968. máj. 5.

M.D.K.

Siki Emil

A Madách Szinház kamaraszinházában Fridrich Wolf: „Mamlock professzor" c. előadásához tervezi a szinpadképeket.

Lapzárta c. oldal hiradása.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. ápr. 14. V. évf. 15. sz. 8. l.

le. D. K.

Siki Ernő

Az előadás dicsérete

Bródy Lili: Hamlet Felújítás a Madách Színházban

Magyar Nemzet 1962. január 18. 4. o.

M.D.K.

Sikhegyi László tervező mérnök

Müszaki tanácsos tervezi az egyszoba-komfortos lakásokat. Fényképét munkaközben hozza a lap.

Szentgyörgyi Elvira helyszini közvetitése az egyszoba komfortos lakásról c.
Szinházi Magazin, Bp. 1941. szept. 1o-16.
IV. évf.38. sz. 1o-11. lap

Siket ötvös Lörincz

Kassa. 1576 - 1581

rod

Mih. 9 l.

Sikett Lörnic

ötv

Kőmagoty 862. sz.

Siki Emil

"Zendülés a Caine hajón" c.-Herman Wouk, amerikai iró regényéből készült-szindarabot mutatta be a Madách Kamaraszinház.
A müvet Elbert János forditotta.
Demeter Imre: "Zendülés a Caine hajón" c. kritikájában a müvész hatásos szinpadképét kiemeli.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. ápr. 15.
XVI. évf. 16. sz. 4. lap.

Siketh Antal

Nyíregyházán megnyilt a vasutas képzőművészeti kiállítás, melyen szerepelnek művei, faragványai.

dr. Tóth Ervin: Vasutas képzőművészeti kiállítás Nyíregyházán.
Magyar Vasutas, 1974. jún. 17.

Sillet Antal

Baló Endre: Sillet Antal Hajdu Bihari Napló
1974. dec. 18.

Művészettörténeti értesitő 1977/1.
A magyar művészettört. irod. bibliográfiája 1974
75. old.

Siket Antal

A Petőfi téri klubkönyvtárban nov. 5.-én nyílt meg a vasutas képzőművészeti kör V. jubileumi kiállítása, melyen szerepelnek Siket Antal irodalmunk nagyjairól készített dombosművei és a három dimenzióban készült fafaragása „Felhőlovas" c. (említve).

dr. Tóth Ervin: Az V. vasutas képzőművészeti kiállításról
Hajdu-Bihari Napló, 1976. nov. 13.

Siket Antal

23 éves bádogossegéd

M.D.K.

1949-ben a Debreceni Képzőművészet Szabadiskola hallgatója volt

Képzőművészeti élet a felszabadulás után 185.l.

A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOK. K ZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II

Bp. 1965.

Sike Péterné, építész

A Belváros déli részének rendezése. Terv pályázat, 1985.

A pályaművek díjazása:

A Bizottság a 200.000 Ft.-os I. díjban részesítette a 8. bírálati sorszámú pályaművet; szerzői: Sike Péterné, Kónyáné Spányik Lívia, Gergelyné Korompay J., Aczél G., Lukovich T., Benson Tné., Füleki E., Papp Mné.

1. Az I. díjas terv.
2. Az I. — " — beépítési-gávaslata. } /repr./

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 16-old.

Sike Péterné, építén.

L: Eltér Ishón

– Szövetségi kirch

10 – 12

Magyar Építőművészet Bp. 1983

83/4

MDK

Siket Antal 28 é. lakatos

Debrecen

Kovácsolók, fafaragás

Ifjúsági Képzőm. és Iparm.kiáll. N.Szal.1950. jun.

12.1.

M.D.K.

Sikátori Malauti Ferenc nép faragó
Gyóntatószekrény a várpalotai rk. templomban , 1910 körül

Skij Rezső: Várpalota Bp. 1960 408. l.

Sikátori Malanti Ferenc

népi faragómüvész –
a várpalotai r. k. templ. gyóntató
rekrényét az 1910-2 rüli években
Zörisfából faragta. A templ. ajtóit
dombormüvek díszítik.

Szíj Rezső, Müemlékek és müal-
kotások Várpalotán, Bp. 1965. 52 l.

Delhaesz I.

ıellett neje Juno helyezkedett el.
ıkóval. Jupiter ~~[illegible]~~ L egy
kinyujtott balkezében pedig kari-
mögött L és jobbra két istennő látszik.
ika csészét tart kezében. Jupiter
te és trónjánál szentelt állata a

cm.
ból.
(465/901).

12
1377.

Sikátori rotunda

templom

(Hevesvm)

Velics 1894

90 l

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZ

TÁRGY

EGYÉB ADAT

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Sikalnok (Sziklás)
vára
(Maginhrad)
Gömör vm
Csak növeg van.
Janota II
160 – 163 l.

MDK

Dr. Sikabonyiné Prakatur Zsuzsanna

A Pécsi Képzőm. és Mübarátok Társ. müvésztagjai 1938.

MDK

dr. Sikabonyiné Prakatur Zsuzsanna bp.i festő

a Társaság tagja

Pécsi Képzm és Mübar Társ. 23.kiáll. 1938.jun.

SIFLIS Zoltán

Szabad a tá c(rend)

A liberalizmus titokzatos útján

Csodálkozással szemléljük hetek óta az MSZP–SZDSZ koalíció kapkodását, a kényszerű és állandó helyesbítéseket, magyarázgatásokat. Hívő baloldaliak számára ez lehet természetes és elfogadható, de a független és ellenzéki polgároknak egyre több okuk van az aggodalomra. Belpolitikai életünk egyik legizgalmasabb kérdése ma, hogy a hosszabb távú együttkormányzás milyen változásokat idézhet elő a két párt egymás közötti viszonyában? Illetve ez milyen átrendeződésekhez vezethet e pártokon belül? (Szabadjon ezúttal csak az egyik partner, az SZDSZ eddigi történetével válaszolni, miután e párt politizálása mind kiszámíthatatlanabb, ezért jövője – a koalícióra nézve is – egyre talányosabb.)

A Szabad Demokraták Szövetségének eddigi története arra utal, hogy – függetlenül az éppen divatos frazeológiától – az SZDSZ valójában a posztkommunista baloldal érdekeinek védelmében politizált. Úgy tűnik, a pártállammal valaha szemben álló úgynevezett *demokratikus ellenzék* csak a rendszerváltással együtt járó jogi intézmények megteremtésében volt érdekelt, a pártnómenklatúra hatalmának tényleges megtörésében már nem; ezzel egyenrangú cél volt a politikai hatalom mindenáron való megragadására irányuló törekvés.

Illusztrációképpen idézzük fel az 1990-es, első szabad választás körül történteket. A választások előtti kampányban az SZDSZ *radikálisan antikommunista és rendszerváltó* pártként mutatkozott. Később az SZDSZ-es politikusok hevesen utasították vissza az antikommunizmus – szerintük alaptalan – vádját. Ez a váratlan fordulat nyilvánvalóvá tette, hogy az SZDSZ csak a megszerezhető szavazatok érdekében használta kampányában az *antikommunista* retorikát, mint ügyes kampányfogást.

1991–92-ben az SZDSZ *liberális* párttá „változott", ennek megfelelően fokozott mértékben állt ki a különböző kisebbségek védelmében és az emberjogi ügyek képviseletében. De a '94-es választások közeledtével ez a kisebbségvédő kedv csökkenni látszott. A kampánytervezők valószínűleg úgy ítélték meg, hogy nem kifejezetten „szerencsés" mondjuk a cigányság védelmét a kampány középpontjába állítani. Aligha véletlen, hogy az SZDSZ-ből több kiváló kisebbségvédő aktivista távozott csalódottan (gondoljunk csak *Csalog* Zsoltra vagy *Osztojkán* Bélára).

Az SZDSZ nyilvánvaló balra tolódása 1992-ben gyorsult fel. Ekkor – a vélt fasiszta veszélyre hivatkozva – először léptek fel együtt a reformkommunista-szocialista erőkkel a nyilvánosság előtt. A reformkommunisták és a baloldali liberálisok az úgynevezett Demokratikus Charta keretében kötöttek sikeres próbaházasságot. Ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy a médiaértelmiség és a budapesti humán értelmiség döntő része az MSZP és az SZDSZ összefogásában érdekelt, ezért annak lelkes híve. Ennek megfelelően politikai köznyelvünkben a *baloldaliság* lassan az európaiság és a demokrácia szinonímája lett. Az SZDSZ baloldali értelmiségi hinterlandja egyre nagyobb befolyásra tett szert. Módosult ekkor – természetesen – az öndefiníció is: *az SZDSZ szociálliberális párt lett*. Politikatörténeti érdekesség, hogy a baloldali fordulat végrehajtói az SZDSZ-en belül működő úgynevezett Liberális Koalíció tagjai voltak, és nem a párt közismerten baloldali politikusai. A Liberális Koalíció két platformból állt: a Szabadelvű Körhöz tartozott többek között *Pető* Iván, *Magyar* Bálint, *Kuncze* Gábor, míg a Liberális Konzervatív Unióban tevékenykedett például *Tamás* Gáspár Miklós, *Hack* Péter és *Soós* Károly Attila.

De a '92–93-ban végrehajtott baloldali fordulat ellenére az SZDSZ továbbra sem vállalta *nyíltan* baloldaliságát, mert nem kívánt lemondani a liberális centrum pozíciójáról (s legfőképpen: választóiról) sem. Ezért fogadta el látszólag a *liberális blokk* koncepcióját, és ezért kötött választási szövetséget a Fidesszel. Ugyanakkor a választási kampányban a szabad demokraták többször kifejtették, hogy míg a kormánykoalíció tagjaival elképzelhetetlen bármiféle együttműködés, addig az MSZP-vel kapcsolatban *minden* lehetséges.

A manőver ismét sikeres volt, mert annak ellenére, hogy az SZDSZ már jó ideje baloldali (szociálliberális) párt, mégis megszerezte a liberális szavazatok jelentős részét is. Igaz, céljai elérése érdekében egy nagyvonalúan ígérgető – a konkrétumokat ügyesen megkerülő –, rendkívül hatékony és sikeres kampányt folytatott (amely nem volt mentes a populista demagógiától sem).

A '94-es választásokat követően létrejött kormánykoalíció összetétele sokakat meglepett. Ennek egyik oka, hogy a választási eredmények egyáltalán nem indokolták a koalíció szükségességét, hiszen az MSZP abszolút parlamenti többséggel rendelkezik. De vajon választás után nem törvényszerű-e, ha *két balközép párt* összefog? A két párt közötti egyre kevésbé rejtett kapcsolatokról egyébként egyértelműen nyilatkozott például *Vitányi* Iván, aki a *Beszélő* 1994. május 12-én megjelent számában a következőket mondta: „...ez a két politikai mozgalom tulajdonképpen egy. Persze nagy különbséggel, de mégis van egy közösség." *Tellér* Gyula szerint az 1956 előtti és utáni „erős szubkulturális sajátosságokat" hordozó kommunista, vagy egykori kommunista pártértelmiségi csoport a rendszerváltás során vagy az MSZP-ben maradt, vagy az SZDSZ-be került át. Éppen ezért: „természetes törekvése ennek a csoportnak az újraegyesülés, ami a Charta után a legtermészetesebb módon egy MSZP–SZDSZ koalícióban valósul meg." (Beszélő, 1994. június 23.)

Többek szerint megvan hát a szociológiai és ideológiai alapja a tartós együttműködésnek. Ami akár *az összeolvadáshoz is* elvezethet: ez elsősorban akkor következhet be, ha a két párt együttműködése sikeresnek és tartósnak bizonyul. Ebben az esetben megnő a jelentősége a hasonló politikai szocializációnak, a motivációk és célok hasonlóságának és a modernizációról vallott nézetek közeliségének. Egy idő után a szükségszerűen létrejövő gazdasági érdekazonosságok sem hagyhatók figyelmen kívül. A két párt szavazóbázisának közös jellemzője, hogy igen fogékonyak a materiális értékek iránt, elutasítják a nemzeti ideológiát, és a legkevésbé vallásosak. Emellett mindkét pártelitre egyfajta kiválasztottság- és küldetéstudat jellemző (ami a szabad demokratáknál tűnik erősebbnek).

Sok jel utalt arra, hogy a koalíciós megállapodás megkötése már jóval a választások előtt eldöntött tény volt, néhány politikus idegenkedése vagy taktikázása már nem sokat számított. Ezért is tűnt komikusnak bennfentesek előtt az SZDSZ fenyegetőzése: *ha Horn Gyula a miniszterelnök-jelölt, nincs koalíció. Ha az MSZP túlgyőzi magát, akkor sincs...* A koalíció létrejött, mégpedig az előzmények ismeretében szükségszerűen, *Konrád* György szerint a balközép-szerepet a választók osztották az SZDSZ-re. *(Népszabadság, 1994. május 11.)*

A koalíció megkötése után mára az a kérdés maradt, hogy a választók mikor kérik számon az SZDSZ-en a polgári erők elárulását? Mert ez a koalíció elsősorban a (nagy)tőkések és az alkalmazottak érdekeit kívánja vé-

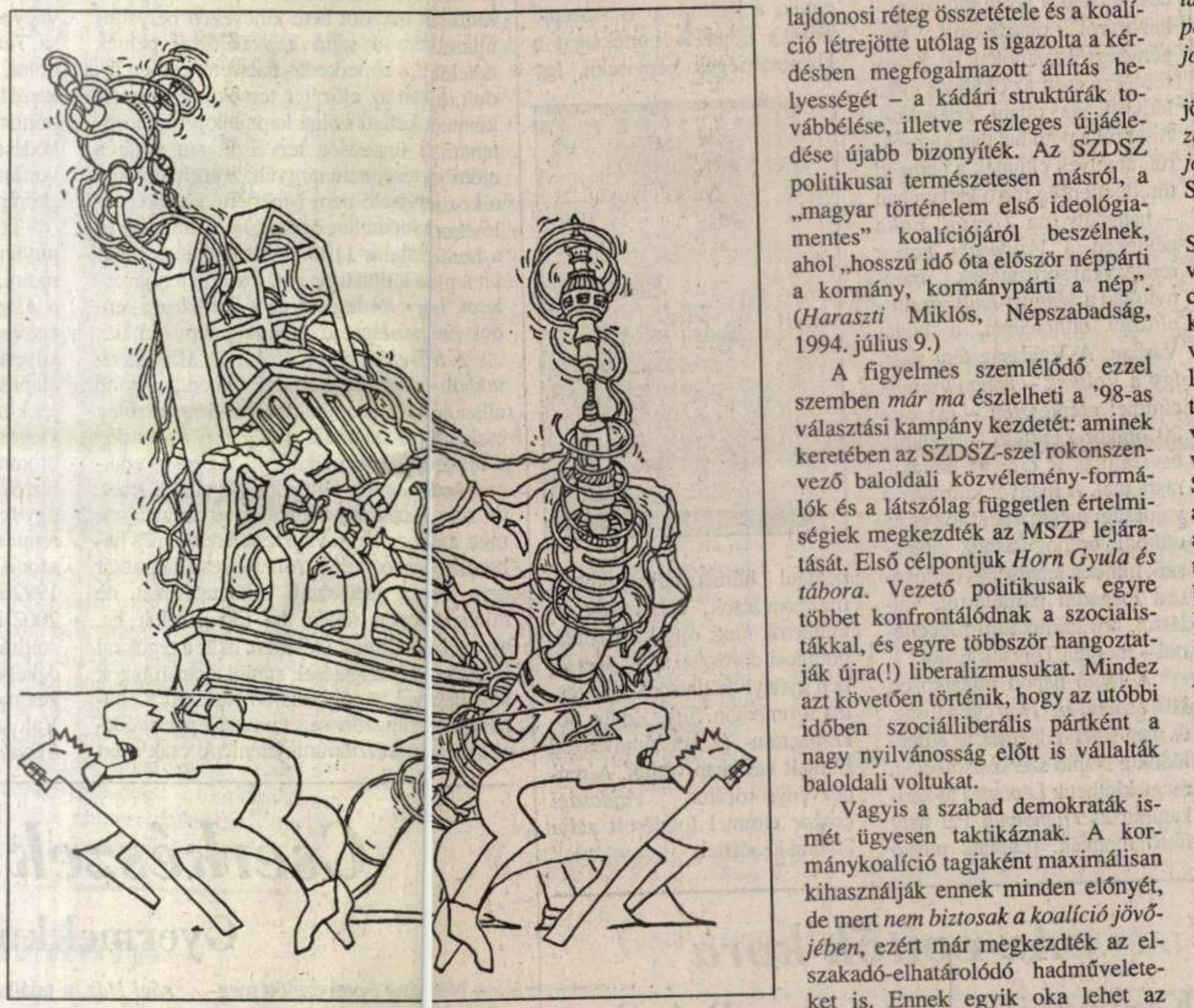

Szerényi Gábor rajza

d eni: erre utal frissiben a készpénzes p rivatizáció előtérbe kerülése, az E -hitel és a kárpótlási jegyek „i igyének" kezelése. Olyan gazdasá igpolitika van kibontakozóban, a mely éppen a kis- és középpolgári ré tegeket szorítja háttérbe – a polgáro osodásról ma már egyre kevesebbet h allani.

Tellér Gyula egy tudományos ig ényű dolgozatában már 1992-ben fe ltette a kérdést, vajon az SZDSZ-e n belül lévő egyik irányzat – az egysz erűség kedvéért jelöljük Pető Iván n evével – *nem a reformkommunizm us „előreszaladt" változata-e,* a melynek tulajdonképpeni szerepe, h ogy a későkádári elitet a tényleges tu lajdonos pozíciójába segítse? A tulajdonosi réteg összetétele és a koalíció létrejötte utólag is igazolta a kérdésben megfogalmazott állítás helyességét – a kádári struktúrák továbbélése, illetve részleges újjáéledése újabb bizonyíték. Az SZDSZ politikusai természetesen másról, a „magyar történelem első ideológiamentes" koalíciójáról beszélnek, ahol „hosszú idő óta először néppárti a kormány, kormánypárti a nép". (*Haraszti* Miklós, Népszabadság, 1994. július 9.)

A figyelmes szemlélődő ezzel szemben *már ma* észlelheti a '98-as választási kampány kezdetét: aminek keretében az SZDSZ-szel rokonszenvező baloldali közvélemény-formálók és a látszólag független értelmiségiek megkezdték az MSZP lejáratását. Első célpontjuk *Horn Gyula és tábora*. Vezető politikusaik egyre többet konfrontálódnak a szocialistákkal, és egyre többször hangoztatják újra(!) liberalizmusukat. Mindez azt követően történik, hogy az utóbbi időben szociálliberális pártként a nagy nyilvánosság előtt is vállalták baloldali voltukat.

Vagyis a szabad demokraták ismét ügyesen taktikáznak. A kormánykoalíció tagjaként maximálisan kihasználják ennek minden előnyét, de mert *nem biztosak a koalíció jövőjében*, ezért már megkezdték az elszakadó-elhatárolódó hadműveleteket is. Ennek egyik oka lehet az MSZP népszerűségének kezdődő – de már érzékelhető – csökkenése. (A két párt közötti valós konfliktusokról sokat elárult a *vagyonadó* körül kibontakozott vita.) Nem lehet kétséges: amennyiben az SZDSZ olyan mértékűnek ítéli a közvélemény hangulatának romlását, hogy az már rájuk nézve is veszélyes lehet, azonnal *ki fognak lépni a koalícióból*, és szembefordulnak az MSZP-vel. Hiába az azonos szociokulturális háttér, a meglévő érdekközösség: ha a '98-as választásokon a jobbközép pártjainak győzelme várható, akkor az SZDSZ valószínűleg jobbközép párttá alakul!

Hogy ez képtelenség? Hogy egy baloldali liberális párt baloldali értelmiségi háttérrel és jelentős baloldali szavazóbázissal nem lehet jobboldali? Mielőtt elsietnénk a választ, olvassuk el figyelmesen *Kis* János nyilatkozatát (amire e hasábokon egyszer már hivatkozott *Debreczeni* József is, itt most más aspektusból érdemes felidézésre és továbbgondolásra), mely a Beszélő 1994. augusztus 18-i számában jelent meg: „*...azt tartanám kívánatosnak, hogy – kétpólusú rendszerben – mi legyünk a jobbközép váltópárt*".

Ezek szerint Magyarországot a jövőben felváltva irányítaná a *balközép* Magyar Szocialista Párt és a *jobbközép*, konzervatív párttá váló Szabad Demokraták Szövetsége.

Valljuk be: ez a fordulat az SZDSZ számára rendkívül előnyös: vagy ő van hatalmon, vagy a potenciális (egykori) szövetségese. A konstrukció életképessége esetén egy viszonylag jól behatárolható szociológiai csoport úgy biztosíthatná tartós uralmát, hogy közben a politikai váltógazdálkodás demokratikus követelményének is eleget tehetnének. S ha az SZDSZ az MSZP váltópártja, akkor a baloldal hiába veszít esetleg a '98-as választásokon – és a nemzeti-keresztény-konzervatív oldal hiába nyer –, mert a konzervatív jelmezben felbukkanó SZDSZ nélkül valószínűleg nem alakítható majd új, jobbközép kormány. Így az SZDSZ mindenképpen célba ér. (Más kérdés, hogy a hatalomgyakorlás szempontjából egyfajta – nem kívánatos – folytonosság jönne létre.) Persze, ha az MSZP sikeres, akkor az SZDSZ nem alakul át jobbközép váltópárttá! (Csak emlékeztetőül: Kis János nem sokkal a '90-es választások után – látva az Antall-kormány népszerűségének rohamos csökkenését – többször kifejtette, hogy a szabad demokratáknak '94-ben valószínűleg a szocialistákkal kell majd együtt kormányozniuk. Ez akkor sokak számára eretnek gondolatnak tűnt...)

Kis János elgondolása ugyanakkor *hadüzenetként* is felfogható, melynek címzettje a Magyar Szocialista Párt, amúgy az SZDSZ legfőbb szövetségese és koalíciós partnere. Politikatörténeti szempontból nem a legszokványosabb eljárás, hogy az együtt kormányzó pártok egyike bejelenti: a jövőben koalíciós partnere váltópártja – azaz legfőbb politikai *ellenfele* – kíván lenni!

Ez a lehetséges politikai fordulat egyúttal időben jött figyelmeztető jel az összes, nem baloldali magyar párt számára is. Ha a Fidesz, az MDF és a KDNP *együtt* nem képesek a jobbközép, konzervatív politikai erőtér lefedésére, akkor Magyarországon *Torgyán* József és a kaméleon természetű, baloldali liberális SZDSZ foglalja majd el a polgári-konzervatív pozíciót. Választási veresége ellenére a Fidesz jelentős erkölcsi tőkére tett szert, de tovább ők sem tétovázhatnak! A háromosztatú politikai mező illúziónak bizonyult, *egy kétpólusú politikai rendszerben pedig nem szabad középre állni*. Különösen akkor nem, ha az egyik oldal abszolút túlsúlyos. A liberális alternatívának befellegzett: ezt az SZDSZ ismerte fel elsőként.

A választások után – céljai elérése érdekében – az SZDSZ minden taktikai fordulatra kész. A jobbközép-párttá válás ideológiai alapjául nyilván az az *önminősítés* szolgál majd, mely szerint *az SZDSZ-ben jelen van minden európai politikai irányzat*. Ettől függetlenül alighanem Konrád Györgynek volt igaza, aki már 1990-ben arra figyelmeztette társait, hogy a konzervativizmussal való pózolás nem illik ehhez a párthoz. Szerinte a szociálliberálisok természetes helye a balközép pozíció. (*Marginháliák másnap*, 1990.)

De léteznek más szempontok, ettől eltérő felfogások is. A politika végeredményben a kényszerűségek és a lehetőségek világa: majd elválik, melyik érvényesül. Addig is érdemes elgondolkodni azon, vajon mit is jelentett az elmúlt időszakban, és mit jelent ma az SZDSZ számára a liberalizmus? Különös tekintettel a Kis János által elmondottakra. Eddigi pálfordulásaikat figyelembe véve egyre inkább úgy tűnik, hogy a szabad demokraták számára a liberalizmus nem más, mint egy gondosan kékre mázolt paraván, amely mögött bármikor áttáncolhatnak a baloldalról a jobboldalra, anélkül hogy elmozdulásuk valós okairól számot kellene adniuk.

Ez a kváziliberalizmus ugyanis *egyszerre* balközép és jobbközép. Ami polgári demokráciákban minimum három önálló irányzat. De nálunk? Két lépés balra, egy lépés jobbra... És lehet fordítva is – ahogy tetszik.

Nálunk még a táncrend is kötetlen.

Tóth Gy. László

Furcsa idegenek b ukkannak elő...

Déjà vu?

Mi folyik itt, viszacsurgunk az időben? A csődbe zuhant szocialista nagyvállalat kiváltságos igazgatója ma nyugodtan szivarozik újra. Kormányon vagyunk! – pöfékeli. Ki beszél itt koalícióról már? Szocialista kormányzatot emleget az ellenfele és támogatója egyaránt. Hogy némi eltérés akad talán a szövetséges pártok között? Mintha egybeolvadtak volna a hatalom kohójában, különbséget nem tapasztalunk elképzeléseikben és kijelentéseikben, amint viselkedésükben és modorukban sem. Alkotó tetteikről egyelőre nem beszélhetünk.

Tiszta lappal indulnának, és szorgalmasan törlik a táblát. Lehetőleg semmi ne maradjon, nyom nélkül tűnjék el mindaz, amit az előző kormány hagyott. Köztük a kevéske jó is. Csakhogy lehetetlen meg nem történtté tenni, ami volt, és a lemosottak alól menten elősejlenek a posztkádárista, eszméiből kiforgatott és ezért pragmatikusnak tartott, utólag frivol könnyedséggel lágynak keresztelt diktatúra emlékei.

A politizálás szellemi háttere és erkölcsi kételyei immár érdektelenek. Esztendőkön keresztül elemeztünk, tervezgettünk, prédikáltunk és moralizáltunk – méltatlankodnak a bársonyszékbe töttyentek. Elég a szóból, a tettek ideje következik. Ellenzéki utódaikra testálják a fecsegést, dolgukkal törődnek inkább: önmaga kedvéért gyakorolják a hatalmat. És egyszeriben kibújik a szög a zsákból, akit kedves, értelmes fickóként ismertünk, olyan *elvtársi* dumával lep meg, amilyentől néki is kifordult a gyomra egykor. Ha kell, negédes, ha kell, goromba. Ígéretek, szerződésben vállalt kötelezettségek, szent elvek mit se számítanak neki. Úgy véli, nincsenek elődei, és az utódokkal meg ki törődik. A „vagyok, aki vagyok" individuális gőgjével ellensúlyozza az intézendő ügyek rettentő nyomását.

Hogy a szocialistáknak eszük ágában sincsen szociális szempontokat érvényesíteni döntéseikben, azon senki sem akadhat fenn, hiszen a múltban sem létezett fontosabb dolog számukra az embernél, kivált az olyan különlegeseknél, mint *enmaguk*; ezért mentünk tönkre. Ám a „liberálisok" is szegre akasztották elveiket, többé nincsen szükség rájuk. Úgy látszik, nem nézetkülönbségek okán vitáztak eddig sem, kizárólag a hatalom miatt. Vagyis csupasz érdek ösztökélte őket is, immár leeresztik a maszkot.

Furcsa idegenek bukka nnak elő az ismerős (ál)arcok mögül. Ők azok. (Ők, régi és új alakban. Ők, akiknek hírhedt figurá i tapsok közepette és fanfárok hangjainál vonulna k be a panoptikumba. Mit se tanultak négy-öt esz tendő leforgása alatt, legföljebb életrajzuk bővü lt egy-két mondattal: *ellenállók voltak ama átkos ban*, melynek karrierjüket köszönhették (maguk is nevetnek ezen), és hősleg szembeszegültek az imént bukottal.

Itt vannak. És magukka l hozták kedvenc játékaikat: újra élvezhetjük a *K ét rendőrt*, megint kacaghatunk a *Húzd meg, er eszd meg!*-en. Beígérnek földrengést, égiháború , világvégét, s amikor csak a termést veszik e l, hálálkodnunk illik könnyes szemmel. Reánk zúdítanak sok kell!-et és legyen!-t, hogy azután megtöröljék orrunkat egy ez van-nal. Derülünk a Fogjatok meg!-en: akár a vízfolyás, hazudnal k abban a hiszemben, hogy most sem kaphatók r ajt', pedig a hírek már nem hozzáférhetetlenek.

Az összes kopott lemez t fölteszik. Serceg a tű. Ismét hallani az „én csak az ért léptem be, hogy javítsak rajta"-kezdetű meló diát, valamint a „még mindig jobb, hogy én állok itt, mintha egy nálam rosszabb" strófáit. Legmél yebb álmunkból felébresztve is fújjuk mindegyik ket. Ismerős nyelvjátékokat játszunk, s bár csak a fecsegésre korlátozódnék mindez! Ám az ért elmező gesztusok és a mimika sem változott. Al hogyan összekacsintanak folyvást: „mindketten tudjuk, ha nem mondjuk is"; csak hát mi a közö s tudásunk, amire emlékeztetnének? Tapasztala taink bizony jócskán eltérőek, *másként látjuk a világot*. Mialatt tollasodtak, mi elnyomorodtur ık. Arcunkra írva sorsunk különbsége.

Személy szerint is me gjelentek, és nemcsak azon a térfélen. Aki másik lóra tett a földrengés pánikhangulatában, abból ma előbújik a veszett demokrata. Dühödtebb an tikommunista nincsen az egykori komisszárnál. Förtelem, hogy személyes ellenszenvtől hajtottan, politikai okokból távolítják el a hitbizományk ént kezelt pozíciójából. Az eljárást nem mentheti a z évtizedek alatt (eltávolítóival teljes egyetértés ben) okozott mérhetetlen kár sem. Idősebb *Rajk* László is koholt vádak alapján végezték ki. Más k érdés, hogy korántsem ártatlanul. A friss meghurc oltatás persze nem törli el a régi vétkeket, és h itelesebbé sem teszi a szót. Szabadság! szerelem! – másként cseng a költőnél és megint máshogyan a reánk köszönő egykori verőlegénynél vagy a sarki tündérnél. Mintha utóbbiakból állna és élne már csak ez az ország, s közöttük keresgélhetnénk csupán igazlátók után.

A tisztességesek hallgatnak. Nem ajánlkoznak semmire. Utálkoznak inkább. Ha választásra kerül a sor, csüggedten szemlélik a listát, mennyire szűkös a kínálat. A „koalíció vagy MDF" – éppoly hamis alternatíva egyelőre, mint a „koalíció vagy KDNP", „koalíció vagy FKGP". Százszor leírták már, *a jelenlegi pártstruktúra hamis*. Sem érdekek, sem nézetek mentén nem tagolt. Ahelyett, hogy valódi esélyt kínálna az egyes pártok közötti választás, mint az bejáratott többpártrendszereknél szokásos, álságos huzakodáshoz vezet csupán. Nem irányzatok között döntünk az egyes problémák konkrét megoldási ajánlatain rágódva, hanem alapkérdésekben. Választásról választásra újraéljük a rendszerteremtés ünnepi pillanatait. Indulunk erre, indulunk arra, és *végül maradunk, ahol voltunk*. Elfecséreljük erőinket.

Politikacsinálóinknak azonban mintha érdeke volna e visszás helyzet fenntartása, belőle élnek. Csupán az újrakezdés láza képes feledtetni ugyanis, mennyire híján voltak és vannak ötletnek, elképzelésnek, tervnek. Fogalmuk sincsen, hogy unalomig ismételt szólamaikból miként formálódhatna ki a jövendő. Kedvencük az alkotmányozás, az öröklétnek szánt általános alapvetés. Közben pedig elfogadják a zűrzavart átmenetnek, és a kétes hitelű támogatókat sem utasítják vissza.

Nem engedhetjük meg magunknak, hogy lejáratódjunk. Ragaszkodnunk kellene elveinkhez, ha vannak. Úgy volna tisztességes és úgy állana érdekünkben. Minden egyéb, gyakorlatiasnak mondott eljárás hazug. Csak tovább maszatol, és meghosszabbítja a történelem újraélésének groteszk unalmát. Akárha moziban ülnénk és életünk filmjét látnánk, gyorsítottan peregnek előttünk századunk nyugtalan békeéveinek képei (ha jól sejtem, a szocializmust kezdjük újra gyötreni éppen). *Déjà vu*, émelyítő és nevetséges.

Ideje mással próbálkoznunk, kísérletezhetnénk valami újszerűvel is akár.

Mondjuk a polgárosodással.

Sneé Péter

ncs szükség radikális rendcsinálásra

Török András helyettes államtitkár a tárca terveiről

emzeti Kulturális Alap Bajza utcai iban találkozott *Török* András, a s tárca öt hete kinevezett helyettes ára a sajtó képviselőivel péntek Az ismerkedés balszerencsésen in- zen az előzetes tervek szerint tájé- kellett volna kapnunk a millecen- i ünnepség terveiről, ám a tárca ztését nem tárgyalta a kormány, így tviselő nem ismertette az elképze- csupán leszögezte, hogy az expo és lalalás 1100. évfordulójának meg- e külön ügy. A tárca arra tett javas- gy mi legyen az a két-három ren- amelyet központilag támogatnak. *rvelődési és Közoktatási Miniszté-* mint Török András elmondta – jobb at talált, mint remélte. Szervezetileg veselni tudja a *Nemzeti Kulturális* jöttét és működését. Az egyes szak- giumok elfogultságát vitatni lehet, szükség radikális rendcsinálásra, indenáron való rendteremtés há- áshoz vezet. A helyettes államtitkár ez puccsszerű változtatásokat, de ppen fellép, ha torzulásokat lát, ratóriumi üléseken, akár a tagokkal beszélgetések során, akár új tagok val. A jól működő Nemzeti Kultu- függetlenségét mindeképpen véde- minisztériumi jelenlétre csak azért van szükség, hogy bizonyos preferenciák érvényre jussanak. Ilyenek a fiatal művészek vagy a határon túli magyar kultúra támogatása. Természetesen a forrásokat újra kell gondolni, ugyanis a járulékokból kevesebb pénz kerül be, mint várták. Az idei pénzügyi átcsoportosítások nem veszélyeztetik az alap működését, mert a pótköltségvetés 67 milliós elvonását az Országos Játékalap százmillióval „kompenzálja".

Török András leszögezte, hogy az alapítványok működési zavarait fel kell számolni. A közfigyelem leginkább a *Művészeti Alap* jogutódjaként létrejött *Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány* tevékenységét követte. Mint a vizsgálatokból kiderült, az alapítvány vagyonfelmérése nem volt teljes körű, így közel négyszázmilliós vagyonkiegészítésre szorul. A helyettes államtitkár örömmel vette tudomásul, hogy miniszteri biztos kinevezése nélkül is megoldódnak az ügyek egy korszerű nyugdíjpénztár megteremtésével, valamint az ingatlanok nem szociális célú üzemeltetésével. A művészek 1992-ig szerzett jogaikat érvényesíthetik, 2002-ig megkapják nyugdíjukat. Török András a szükséges pénzügyi támogatás érdekében minden fórumon kiállt, de a végleges megoldást még maga sem látja tisztán. Valószínű, hogy a *Magyar Alkotóművészeti Közalapítványnak* a pénzügyi talpra álláshoz jelentős ingatlanjától, de nem a szigligeti alkotóháztól kell megválnia. A kormányzat kulturális és művelődési elveiről szólva Török András kifejtette, hogy a magyar kultúra egyik fénykorának tartott késő Kádár-korszak bőkezű támogatását szeretnék megőrizni, ám viszolyogva gondolnak arra az időszakra, amikor az állam közvetlenül is beleszólt a kultúra ügyeibe. A minisztérium nem tartja feladatának a művészek anyagi támogatását, meggyőződése, hogy *a kultúra felhasználóját kell támogatnia.* A tárca három kiemelt területen akar tevékenykedni. Feladatának tekinti a közgyűjtemények megőrzését és lehetséges gyarapítását, az úgynevezett nemzeti intézmények *(Nemzeti Színház, Opera, Állami Hangversenyzenekar)* fenntartását, valamint a művészeti élet pezsgésének biztosítását. A helyettes államtitkár az utóbbi megélénkítését kizárólag a pályáztatástól várja. Meggyőződése, hogy állami megrendelésekre nincs szükség.

Mint elmondta, Török András még csak ismerkedik a tárca gondjaival, de szavaiból kiderült: felmérte, hogy jól lobbyzó csoportokkal kell együtt dolgoznia. Nem akarja az utóbbi négy év történéseit negatív színben feltüntetni, hiszen az átalakulás a szükségszerű veszteségek ellenére is jó irányba indult el.

(o. á.)

Cserkészek és úttörők Újpesten

Gyermekkulturális szakmai találkozó

ány évvel ezelőtt meg- ittörőházak egyharma- gmaradtakat pedig át- . Ezek helyett számos esület jött létre, amely k kulturális nevelése telezte el magát. Azért meg a *gyermekkultu- mai találkozót* szep- –18. között, hogy a kü- egyesületek, szakmai k megismerhessék - tájékoztatott *Tóbiás Zabhegyező Gyerek- k Egyesületének* tagja, ny egyik szervezője. *esti Gyermek- és Ifjú-sági Ház,* a találkozó helyszíne különösen alkalmas ilyen rendezvények lebonyolítására. Az egykori MSZMP-székházból 1990-ben a kerületi pártok összefogásával jött létre az intézmény, amely azóta is folyamatosan növekszik. A találkozót a *Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány,* az *Országgyűlés* és a *Lakitelek Alapítvány* segítette. Az előadók és kiállítók sorába meghívták mindazokat a szervezeteket és intézményeket, amelyek iskolán kívül foglalkoznak a gyerekekkel, például az *Esély-Budapest Alapítványt,* a *Garabonciás Alapítványt,* a *Gyerekek Táboroztatásáért Alapítványt,* a *Kapcsolat Alapítványt,* a *Budapesti Művelődési Központot* és a *Magyar Nemzeti Múzeum történeti játszóházát.* Felállította standját a három legnagyobb magyarországi gyermekszervezet, a *Magyar Cserkészszövetség,* a *Magyar Úttörők Szövetsége* és a *Pro Patria Szövetség.* Standot kért a *4H Klubok Országos Szövetsége* is. Meghívták a találkozóra a szakmát támogató legnagyobb alapítványokat is.

A szakmai programokon kívül az *Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház* mellett felállított szabadtéri színpadon folyamatosan mutatnak be gyermekműsorokat. Erre a gyerekeken kívül azokat a népművelőket és pedagógusokat is várják, akik gyakran csak programfüzetből ismerik azokat az előadásokat, amelyeket intézményükbe meghívnak vagy – ha nem akarják ezt a kockázatot vállalni – csak szűk körből hívnak jól ismert előadókat. A *gyermekkulturális szakmai találkozó* minden rendezvénye ingyenes.

(l. d.)

s András
at nyert
ugáliában

András *Senkiföldje* je nyerte a *Filmklu- etközi Szövetségének* rtugáliai Figuera da eptember 1. és 11. ndezett nemzetközi rálon – jelenti az *At- lic Relations,* a *Ma- unió* sajtóirodája. *nkiföldje* a *Párizsi ntézetben* szeptem- l kezdődő magyar ató-sorozaton, illet- ber 21. és november Sao Paulóban meg- kerülő nemzetközi ál keretében, a ma- apok műsorán lesz

umentum-
-pályázat

den Nap Történelem (MINTA-Doku- pályázatot hirdet örténésének filmes ilására. Az alapít- kumentumok készí- tételeit megteremti. lemes dokumentáci- rendszerezését, be- televíziós és filmes segítségével segíti. Magyarországon zomszédos magyar teken készüljenek. er Ft feletti igényű önrész szükséges. technika: *könnyű-*. A pályázatok tar- a filmek ismertetéal terjedelemben, a ló igényeit, a részt- kmai életrajzát tíz . A pályázatokat a *kumentum kurató-* 4. november 30-ig A benyújtás határer 30. Cím: Minden nelem Alapítvány, pest, Róna u. 174.).

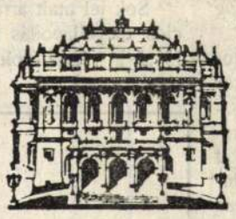

Magyar Állami Operaház **Erkel Színház**

110 éve, 1884. szeptember 27-én tartotta első előadását a budapesti Operaház. A nyitó est műsorán Erkel: Bánk bán c. operájának első felvonása, a Hunyadi László nyitány és Wagner: Lohengrin c. operájának első felvonása szerepelt.

Az 1994/95-ös 111. évad nyitó előadásaira szeptember 23-án kerül sor az Operaházban és az Erkel Színházban. Műsoron Erkel: Bánk bán és Dózsa György c. operája.

Szeptember 24-én, másfél éves szünet után a Szentivánéji álom Titánia szerepében lép ismét színpadra Pongor Ildikó, az Operaház vezető magántáncosnője.

Szeptember 27-én először vezényli Erkel: Dózsa György c. operáját Kaposi Gergely, az Operaház fiatal karmestere.
Szeptember 30-án és október 2-án az OPERART rendezésében, az I. Budapesti Nemzetközi Énekverseny győzteseivel kerül előadásra az Operaházban Mozart: Die Zauberflöte (A varázsfuvola) c. operája Győrivánvi Ráth György, Toscanini nagydíjas karmester vezényletével. Az előadások támogatói: Nemzeti Kulturális Alap, Westel, Shell, Comex, Lufthansa, K+K Hotel Opera.

Október 1-jén Verdi: A lombardok c. operája az Operházból az Erkel Színházba költözik. Az olasz nyelvű előadás új szereplője Rozsos István (Arvino) lesz.

Október 29-én és 30-án HARANGOZÓ GYULA halálának 20. évfordulóján emlékest lesz az Operaházban, amelyen a világhírű magyar táncművész és koreográfus legnépszerűbb műveinek részletei, valamint A csodálatos mandarin c. táncjátéka kerül előadásra.

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ TÁMOGATÓJA A Magyar Nemzet

3166

NAPLÓ

A KÜLFÖLDI DIÁKOKRA vonatkozó keretszámok figyelmen kívül hagyják Burgenland céljait és kívánságait – állítja Terezija Stoisits képviselőnő, az osztrák zöldek kisebbségi és migrációs ügyekben illetékes szóvivője. A tartomány egyrészt kéri, hogy lényegesen magasabb keretszámot határozzanak meg számára, másrészt a kvóta szélesebb értelmezését kívánja. Mind több tanuló és felsőoktatási hallgató szeretne burgenlandi tanintézeteket látogatni, különösen Csehországból és Magyarországról.

ORFF, Kodály, Bárdos Lajos, valamint magyar kortárs szerzők kórusműveinek hangjai mellett emlékeztek meg a napokban a bajorországi Ingolstadt Dunaparti színházában arról, hogy Magyarország öt évvel ezelőtt ezekben a napokban nyitotta meg nyugati határait az NDK-ba visszatérni nem kívánó keletnémetek előtt, akik Ausztrián áthaladván Bajorországban léptek nyugatnémet területre. Az ünnepségen felszólalt a magyar művelődési és közoktatási miniszter, Fodor Gábor is.

RÓZSA ZSUZSA textilképeiből látható kiállítás az Őrmezei Közösségi Házban (Budapest XI., Cirmos u. 8.).

PATAKI TAMÁS Mimikri, avagy a teknősbékaminták leszármazottai című kiállításának megnyitója szeptember 19-én, délután öt órakor lesz az angyalföldi József Attila Művelődési Központban.

GIULIO SCARNAZZI és Renzo Tarabusi egy bolondos olasz család történetét beszéli el Kaviár és lencse című vígjátékában, amelyet 1966-ban tűzött műsorára először a Madách Színház. Az első bemutató után huszonnyolc esztendővel ismételten megelevenedik a Madách Színház színpadán a Kaviár és lencse, ez alkalommal is Kerényi Imre rendezésében. A premiert szeptember 20-án tartják Gálvölgyi János, Kiss Mari, Kökényessy Ági, Galbenisz Tomasz főszereplésével.

MIT TEHETÜNK a magyar jövőért? címmel a Magyar Szellemi Védegylet alapítványi estje szeptember 20-án, délután fél hatkor lesz a TESZ-székházban (Budapest XII., Szoboszlai u. 2–4.). Bevezetőt mond Andrásfalvy Bertalan, az alapítvány kuratóriumának elnöke. Felkért hozzászóló Somodi István, és Sándor András.

AZ ELSŐ FILMVETÍTÉS százéves évfordulója alkalmából rendezett európai ünnepségsorozat záró rendezvénye 1996-ban (az Európa Tanácshoz tartozó országok kultuszminisztereinek részvételével) – az expo esetleges lemondása ellenére is – Budapesten legyen – erről tanácskozott Az Európa Tanács képviseletében Magyarországon tartózkodó Christian Zeender, a Svájci Filmközpont vezetője és Jean-Philippe Lecat, a Thompson cég igazgatója pénteken a képviselői irodaházban Szekeres Imrével, az MSZP frakcióvezetőjével, valamint Kézdi-Kovács Zsolttal, a Magyar Filmunió igazgatójával.

Voltunk – megmaradunk

Vajdasági magyarok bemutatója a budai Várban

Az utóbbi években a délvidéki térségről szóló tudósítások háborúról, pusztításról, szegénységről számoltak be. Kevesebb szó esett az öldöklés előtti időkről, az ottani értékekről. Azokról a pótolhatalan kincsekről, amelyek eltűntek a nemzeti türelmetlenség forró katlanában – hangsúlyozta *Törzsök* Erika pénteken a *Vajdasági napok* rendezvénysorozatának megnyitóján a *Magyar Kultúra Alapítvány* otthonában, a budai Várban. A Vajdaság élni akar, így a *Voltunk – megmaradunk* címmel szerkesztett – ma este 20 órakor kezdődő – irodalmi összeállítás is erre az élniakarásra utal. A magyar kormány a vajdasági megmaradáshoz és az otthoni boldoguláshoz igyekszik minden lehetséges támogatást megadni pártállástól, vallástól, hovatartozástól függetlenül – mondta Törzsök Erika.

A nyitó napon mutatkozott be a *Szabad Hét Nap* című újság, és megismerkedhetnek az érdeklődők a Napló szerkesztőivel is, megtekinthetik *Léphaft* Pál karikatúráit és *Homonnai* Pál naiv festő munkáit. (Lapunk utolsó oldalán mutatjuk be *Léphaft* Pál egyik, a kiállításon is szereplő rajzát.) Elhozták portékáikat a kismesterségek képviselői, így

például bőrdíszművesmunkák, mézeskalácsok, varrottasok tekinthetők meg, míg kupuszinai-gombosi-doroszlói népviseletekben gyönyörködhetnek a látogatók szombaton. *Siflis* Zoltán dokumentum- és képzőművészeti filmjeit vasárnap vetítik. A rendezvénysorozatot *Vajdasági csokor* címmel folklórest zárja 20 órai kezdettel.

Az építők kora

Kommunikációs egyetem Prágában

A franciaországi Aquitaine tartomány folyamatos oktatással és kulturális tevékenységgel foglalkozó szervezete *(Centre régional d'éducation permanante et d'actions culturelles, CREPAC)* ez év november 3-tól 5-ig Prágában rendezi meg a *III. kelet- és közép-európai kommunikációs egyetemet,* amelynek munkájában Belgium, Bulgária, a Cseh Köztársaság, Franciaország, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Oroszország, Québec, Románia és Szlovákia vesz részt. A rádió, az írott sajtó, a televízió, a film, a kábeltévék, a műsorszórás- és vétel, valamint a közszolgáltati intézmények képviselői harmadszor találkoznak Prágában.

Az egyetem alapítója, és szervezője, Marcel *Desvergnes* a *Francia Intézetben* pénteken tájékoztatta a sajtót arról, hogy most először kapcsolják be a nemzetközi hálózatba a kelet-közép-európai országokat, és ismertette a prágai programot. *„Az idén nagyon gyakorlatiasak és hasznosak akarunk lenni, pontos helyzetfelmérést szeretnénk kapni az egyes országok tömegkommunikációs rendszerének helyzetéről, hiszen az elmúlt öt évben lezajlott átalakulások nyomán, szerte a világban elsődlegessé váltak a műsorigények és a szolgáltatási szükségletek, eljött az építők kora."*

A találkozón bemutatkoznak az az *Eutelsat* nevű szatellitadó – amely a *Duna tévét* is sugározza – szakemberei, az egyes országokban a strukturális szabályozás kérdéseivel foglalkozó nemzeti bizottságok, a francia gyártók és műsorszórók javaslatára bemutatót rendeznek az egyes országok terméséből, lesznek viták a nyugat–keleti csere lehetőségeiről, az információról mint a demokrácia tétjéről, az alkotói szabadságról. Kisebb csoportokban tárgyalják meg a résztvevők a programfinanszírozással, az európai film versenyképességével, a nemzeti kultúra védelmével, az oktatással és a médiával, a kábeltelevíziózással, a közszolgálattal kapcsolatos problémákat. Az idén a korábbiaknál nagyobb figyelmet kap az írott sajtó.

(ferch)

Negyvenéves a Szent István zenekar

Volt „istvános" öregdiákok, régebbi és jelenlegi zenekari tagok, énekesek jubileumi találkozójával, az elmúlt évtizedek műhelymunkáját reprezentáló kiállítással és hangversennyel emlékezik meg fennállásának negyvenedik évfordulójáról a budapesti *Szent István Gimnázium szimfonikus zenekara.* Az ünnepi hangversenyt szeptember 25-én rendezik a *Budapest Kongresszusi Központban.* A jubileumi koncerten *Erkel, Kodály, Bartók, Járdányi* és *Beethoven* művei csendülnek fel *Záborszky* József alapító karmester, valamint fia, *Záborszky* Kálmán, illetőleg *Antal* Mátyás irányításával. Az együttes a *budapesti őszi fesztivál* zenei rendezvénysorozatában lép pódiumra.

Százéves volna Jean Renoir, a varázsló

Az európai filmtörténet egyik legizgalmasabb alakja, Jean *Renoir,* a festő Jean Auguste *Renoir* három gyermeke közül a második, aki most lenne százéves, harmincéves koráig keramikus, újságíró és író volt. Első filmjét 1924-ben abban a reményben forgatta, hogy feleségét sikerül sztárrá avatnia. Azután a legváltozatosabb témájú és hangvételű filmeket készítette. Első nagy sikerét a *Zola*-regényből készült *Nanával* (1926) aratta. Újabb fordulatot hozott életében Michel *Simon,* a remek színész, akivel 1928-ban dolgozott együtt először. Őt követte a többi nagy: Jean *Gabin,* Jules *Berry,* Pierre *Fresnay,* Erich von *Stroheim.* Luchino *Visconto* az olasz neorealizmus atyját látta benne az egy vendégmunkás drámáját elbeszélő *Toni* (1934) után. Filmre vitte *Gorkin Éjjeli menedékhelyét* (1936), 1937-ben forgatta Gabinnel, Fresnay-vel és Stroheimmel *A nagy ábrándot,* amelyet 1958-ban egy brüsszeli nemzetközi zsűri a világ tizenkét legjobb filmje közé sorolt. Emlékezetes, nagy alkotásai között tartják számon ma is az 1938-ban készült *Állat az emberbent,* Jean Gabinnel a főszerepben.

A II. világháború idején Renoir az Egyesült Államokban élt, majd hosszú távollét után tipikusan francia filmekkel akarta visszahódítani amerikai produkciói miatt morgolódó európai közönségét. Ekkor készült az *Arany hintó* (1952) és a *Mulató a Montmartre-on* (1954), amely frenetikus sikert aratott. Az *Ebéd a fűben* (1959), a „legfestőibb" Renoir-film himnusz a természethez és az élethez, amelyért ez a művészcsaládból származó költői lélek mindig is rajongott.

Századik születésnapjáról az összes idei nemzetközi filmfesztiválon megemlékeztek. A francia televízió *A nagy ábránd,* az *Ebéd a fűben* és a *Mulató a Montmartre*-on vetítésével, valamint egy portréfilmmel tisztelgett a zseniális rendező, a színészvezetés nagymestere előtt, aki pontosan tudta, hogy: *„A színész vagy ‚hamisat' alakít vagy ‚igazat'. Ha igazat, akkor minden extravanganciát megengedhet magának"* – és még hozzátette: *„Mindent, ami a színészt körülveszi, egyetlen célnak kell alárendelni: annak, hogy megteremtsük a kapcsolatot a közönség és egy emberi lény között."*

F. M.

NAPLÓ

A KÜLFÖLDI DIÁKOKRA vonatkozó keretszámok figyelmen kívül hagyják Burgenland céljait és kívánságait – állítja Terezija Stoisits képviselőnő, az osztrák zöldek kisebbségi és migrációs ügyekben illetékes szóvivője. A tartomány egyrészt kéri, hogy lényegesen magasabb keretszámot határozzanak meg számára, másrészt a kvóta szélesebb értelmezését kívánja. Mind több tanuló és felsőoktatási hallgató szeretne burgenlandi tanintézeteket látogatni, különösen Csehországból és Magyarországról.

ORFF, Kodály, Bárdos Lajos, valamint magyar kortárs szerzők kórusműveinek hangjai mellett emlékeztek meg a napokban a bajorországi Ingolstadt Duna-parti színházában arról, hogy Magyarország öt évvel ezelőtt ezekben a napokban nyitotta meg nyugati határait az NDK-ba visszatérni nem kívánó keletnémetek előtt, akik Ausztrián áthaladván Bajorországban léptek nyugatnémet területre. Az ünnepségen felszólalt a magyar művelődési és közoktatási miniszter, Fodor Gábor is.

RÓZSA ZSUZSA textilképeiből látható kiállítás az Őrmezei Közösségi Házban (Budapest XI., Cirmos u. 8.).

PATAKI TAMÁS Mimikri, avagy a teknősbékaminták leszármazottai című kiállításának megnyitója szeptember 19-én, délután öt órakor lesz az angyalföldi József Attila Művelődési Központban.

GIULIO SCARNAZZI és Renzo Tarabusi egy bolondos olasz család történetét beszéli el Kaviár és lencse című vígjátékában, amelyet 1966-ban tűzött műsorára először a Madách Színház. Az első bemutató után huszonnyolc esztendővel ismételten megelevenedik a Madách Színház színpadán a Kaviár és lencse, ez alkalommal is Kerényi Imre rendezésében. A premiert szeptember 20-án tartják Gálvölgyi János, Kiss Mari, Kökényessy Ági, Galbenisz Tomasz főszereplésével.

MIT TEHETÜNK a magyar jövőért? címmel a Magyar Szellemi Védegylet alapítványi estje szeptember 20-án, délután fél hatkor lesz a TESZ-székházban (Budapest XII., Szoboszlai u. 2–4.). Bevezetőt mond Andrásfalvy Bertalan, az alapítvány kuratóriumának elnöke. Felkért hozzászóló Somodi István, és Sándor András.

AZ ELSŐ FILMVETÍTÉS százéves évfordulója alkalmából rendezett európai ünnepségsorozat záró rendezvénye 1996-ban (az Európa Tanácshoz tartozó országok kultuszminisztereinek részvételével) – az expo esetleges lemondása ellenére is – Budapesten legyen – erről tanácskozott Az Európa Tanács képviseletében Magyarországon tartózkodó Christian Zeender, a Svájci Filmközpont vezetője és Jean-Philippe Lecat, a Thompson cég igazgatója pénteken a képviselői irodaházban Szekeres Imrével, az MSZP frakcióvezetőjével, valamint Kézdi-Kovács Zsolttal, a Magyar Filmunió igazgatójával.

Negyvenéves a Szent István zenekar

Volt „istvános" öregdiákok, régebbi és jelenlegi zenekari tagok, énekesek jubileumi találkozójával, az elmúlt évtizedek műhelymunkáját reprezentáló kiállítással és hangversennyel emlékezik meg fennállásának negyvenedik évfordulójáról a budapesti *Szent István Gimnázium szimfonikus zenekara.* Az ünnepi hangversenyt szeptember 25-én rendezik a *Budapest Kongresszusi Központban.* A jubileumi koncerten *Erkel, Kodály, Bartók, Járdányi* és *Beethoven* művei csendülnek fel *Záborszky* József alapító karmester, valamint fia, *Záborszky* Kálmán, illetőleg *Antal* Mátyás irányításával. Az együttes a *budapesti őszi fesztivál* zenei rendezvénysorozatában lép pódiumra.

Voltunk – megmaradunk

Vajdasági magyarok bemutatója a budai Várban

Az utóbbi években a délvidéki térségről szóló tudósítások háborúról, pusztításról, szegénységről számoltak be. Kevesebb szó esett az öldöklés előtti időkről, az ottani értékekről. Azokról a pótolhatalan kincsekről, amelyek eltűntek a nemzeti türelmetlenség forró katlanában – hangsúlyozta *Törzsök* Erika pénteken a *Vajdasági napok* rendezvénysorozatának megnyitóján a *Magyar Kultúra Alapítvány* otthonában, a budai Várban. A Vajdaság élni akar, így a *Voltunk – megmaradunk* címmel szerkesztett – ma este 20 órakor kezdődő – irodalmi összeállítás is erre az élniakarásra utal. A magyar kormány a vajdasági megmaradáshoz és az otthoni boldoguláshoz igyekszik minden lehetséges támogatást megadni pártállástól, vallástól, hovatartozástól függetlenül – mondta Törzsök Erika.

A nyitó napon mutatkozott be a *Szabad Hét Nap* című újság, és megismerkedhetnek az érdeklődők a Napló szerkesztőivel is, megtekinthetik *Léphaft* Pál karikatúráit és *Homonnai* Pál naiv festő munkáit. (Lapunk utolsó oldalán mutatjuk be *Léphaft* Pál egyik, a kiállításon is szereplő rajzát.) Elhozták portékáikat a kismesterségek képviselői, így

például bőrdíszművesmunkák, mézeskalácsok, varrottasok tekinthetők meg, míg kupuszinai-gombosi-doroszlói népviseletekben gyönyörködhetnek a látogatók szombaton. *Siflis* Zoltán dokumentum- és képzőművészeti filmjeit vasárnap vetítik. A rendezvénysorozatot *Vajdasági csokor* címmel folklórest zárja 20 órai kezdettel.

Az építők kora

Kommunikációs egyetem Prágában

A franciaországi Aquitaine tartomány folyamatos oktatással és kulturális tevékenységgel foglalkozó szervezete *(Centre régional d'éducation permanante et d'actions culturelles, CREPAC*) ez év november 3-tól 5-ig Prágában rendezi meg a *III. kelet- és közép-európai kommunikációs egyetemet,* amelynek munkájában Belgium, Bulgária, a Cseh Köztársaság, Franciaország, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Oroszország, Québec, Románia és Szlovákia vesz részt. A rádió, az írott sajtó, a televízió, a film, a kábeltévék, a műsorszórás- és vétel, valamint a közszolgáltati intézmények képviselői harmadszor találkoznak Prágában.

Az egyetem alapítója, és szervezője, Marcel *Desvergnes* a *Francia Intézetben* pénteken tájékoztatta a sajtót arról, hogy most először kapcsolják be a nemzetközi hálózatba a kelet-közép-európai országokat, és ismertette a prágai programot. *„Az idén nagyon gyakorlatiasak és hasznosak akarunk lenni, pontos helyzetfelmérést szeretnénk kapni az egyes országok tömegkommunikációs rendszerének helyzetéről, hiszen az elmúlt öt évben lezajlott átalakulások nyomán, szerte a világban elsődlegessé váltak a műsorigények és a szolgáltatási szükségletek, eljött az építők kora."*

A találkozón bemutatkoznak az az *Eutelsat* nevű szatellitadó – amely a *Duna tévét* is sugározza – szakemberei, az egyes országokban a strukturális szabályozás kérdéseivel foglalkozó nemzeti bizottságok, a francia gyártók és műsorszórók javaslatára bemutatót rendeznek az egyes országok terméséből, lesznek viták a nyugat–keleti csere lehetőségeiről, az információról mint a demokrácia tétjéről, az alkotói szabadságról. Kisebb csoportokban tárgyalják meg a résztvevők a programfinanszírozással, az európai film versenyképességével, a nemzeti kultúra védelmével, az oktatással és a médiával, a kábeltelevíziózással, a közszolgálattal kapcsolatos problémákat. Az idén a korábbiaknál nagyobb figyelmet kap az írott sajtó.

(ferch)

Százéves volna Jean Renoir, a varázsló

Az európai filmtörténet egyik legizgalmasabb alakja, Jean *Renoir*, a festő Jean Auguste *Renoir* három gyermeke közül a második, aki most lenne százéves, harmincéves koráig keramikus, újságíró és író volt. Első filmjét 1924-ben abban a reményben forgatta, hogy feleségét sikerül sztárrá avatnia. Azután a legváltozatosabb témájú és hangvételű filmeket készítette. Első nagy sikerét a *Zola*-regényből készült *Nanával* (1926) aratta. Újabb fordulatot hozott életében Michel *Simon*, a remek színész, akivel 1928-ban dolgozott együtt először. Őt követte a többi nagy: Jean *Gabin*, Jules *Berry*, Pierre *Fresnay*, Erich von *Stroheim*. Luchino *Visconto* az olasz neorealizmus atyját látta benne az egy vendégmunkás drámáját elbeszélő *Toni* (1934) után. Filmre vitte *Gorkin Éjjeli menedékhelyét* (1936), 1937-ben forgatta Gabinnel, Fresnay-vel és Stroheimmel *A nagy ábrándot*, amelyet 1958-ban egy brüsszeli nemzetközi zsűri a világ tizenkét legjobb filmje közé sorolt. Emlékezetes, nagy alkotásai között tartják számon ma is az 1938-ban készült *Állat az emberbent*, Jean Gabinnel a főszerepben.

A II. világháború idején Renoir az Egyesült Államokban élt, majd hosszú távollét után tipikusan francia filmekkel akarta visszahódítani amerikai produkciói miatt morgolódó európai közönségét. Ekkor készült az *Arany hintó* (1952) és a *Mulató a Montmartre-on* (1954), amely frenetikus sikert aratott. Az *Ebéd a fűben* (1959), a „legfestőibb" Renoir-film himnusz a természethez és az élethez, amelyért ez a művészcsaládból származó költői lélek mindig is rajongott.

Századik születésnapjáról az összes idei nemzetközi filmfesztiválon megemlékeztek. A francia televízió *A nagy ábránd*, az *Ebéd a fűben* és a *Mulató a Montmartre*-on vetítésével, valamint egy portréfilmmel tisztelgett a zseniális rendező, a színészvezetés nagymestere előtt, aki pontosan tudta, hogy: *„A színész vagy ‚hamisat' alakít vagy ‚igazat'. Ha igazat, akkor minden extravanganciát megengedhet magának"* – és még hozzátette: *„Mindent, ami a színészt körülveszi, egyetlen célnak kell alárendelni: annak, hogy megteremtsük a kapcsolatot a közönség és egy emberi lény között."*

F. M.

Nincs szükség radikális rendcsinálásra

Török András helyettes államtitkár a tárca terveiről

A *Nzeti Kulturális Alap* Bajza utcai székházan találkozott *Török* András, a kulturáltárca öt hete kinevezett helyettes államtitka a sajtó képviselőivel péntek délelőtt. z ismerkedés balszerencsésen indult, hisn az előzetes tervek szerint tájékoztatásellett volna kapnunk a millecentárium ünnepség terveiről, ám a tárca előterjesését nem tárgyalta a kormány, így a köztisviselő nem ismertette az elképzeléseket, upán leszögezte, hogy az expo és a honfoalálás 1100. évfordulójának megünneplékülön ügy. A tárca arra tett javaslatot, ho mi legyen az a két-három rendezvény melyet központilag támogatnak.

A *Melődési és Közoktatási Minisztériumban* –int Török András elmondta – jobb állapotot talált, mint remélte. Szervezetileg csak helselni tudja a *Nemzeti Kulturális Alap* létrötét és működését. Az egyes szakmai kolliumok elfogultságát vitatni lehet, de nincszükség radikális rendcsinálásra, mert a mdenáron való rendteremtemés háborúskoshoz vezet. A helyettes államtitkár nem terz puccsszerű változtatásokat, de mindenkpen fellép, ha torzulásokat lát, akár a kutóriumi üléseken, akár a tagokkal folytatotteszélgetések során, akár új tagok bevonásal. A jól működő Nemzeti Kulturális Alafüggetlenségét mindeképpen védeni kell, aminisztériumi jelenlétre csak azért van szükség, hogy bizonyos preferenciák érvényre jussanak. Ilyenek a fiatal művészek vagy a határon túli magyar kultúra támogatása. Természetesen a forrásokat újra kell gondolni, ugyanis a járulékokból kevesebb pénz kerül be, mint várták. Az idei pénzügyi átcsoportosítások nem veszélyeztetik az alap működését, mert a pótköltségvetés 67 milliós elvonását az Országos Játékalap százmillióval „kompenzálja".

Török András leszögezte, hogy az alapítványok működési zavarait fel kell számolni. A közfigyelem leginkább a *Művészeti Alap* jogutódjaként létrejött *Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány* tevékenységét követte. Mint a vizsgálatokból kiderült, az alapítvány vagyonfelmérése nem volt teljes körű, így közel négyszázmilliós vagyonkiegészítésre szorul. A helyettes államtitkár örömmel vette tudomásul, hogy miniszteri biztos kinevezése nélkül is megoldódnak az ügyek egy korszerű nyugdíjpénztár megteremtésével, valamint az ingatlanok nem szociális célú üzemeltetésével. A művészek 1992-ig szerzett jogaikat érvényesíthetik, 2002-ig megkapják nyugdíjukat. Török András a szükséges pénzügyi támogatás érdekében minden fórumon kiállt, de a végleges megoldást még maga sem látja tisztán. Valószínű, hogy a *Magyar Alkotóművészeti Közalapítványnak* a pénzügyi talpra álláshoz jelentős ingatlanjától, de nem a szigligeti alkotóháztól kell megválnia. A kormányzat kulturális és művelődési elveiről szólva Török András kifejtette, hogy a magyar kultúra egyik fénykorának tartott késő Kádár-korszak bőkezű támogatását szeretnék megőrizni, ám viszolyogva gondolnak arra az időszakra, amikor az állam közvetlenül is beleszólt a kultúra ügyeibe. A minisztérium nem tartja feladatának a művészek anyagi támogatását, meggyőződése, hogy *a kultúra felhasználóját kell támogatnia.* A tárca három kiemelt területen akar tevékenykedni. Feladatának tekinti a közgyűjtemények megőrzését és lehetséges gyarapítását, az úgynevezett nemzeti intézmények *(Nemzeti Színház, Opera, Állami Hangversenyzenekar)* fenntartását, valamint a művészeti élet pezsgésének biztosítását. A helyettes államtitkár az utóbbi megélénkítését kizárólag a pályáztatástól várja. Meggyőződése, hogy állami megrendelésekre nincs szükség.

Mint elmondta, Török András még csak ismerkedik a tárca gondjaival, de szavaiból kiderült: felmérte, hogy jól lobbyzó csoportokkal kell együtt dolgoznia. Nem akarja az utóbbi négy év történéseit negatív színben feltüntetni, hiszen az átalakulás a szükségszerű veszteségek ellenére is jó irányba indult el.

(o. á.)

Cserkészek és úttörők Újpesten

Gyermekkulturális szakmai találkozó

– Nélny évvel ezelőtt megszűnt az törőházak egyharmada, a mmaradtakat pedig átszervezté Ezek helyett számos olyan egsület jött létre, amely a gyerek kulturális nevelése mellett kelezte el magát. Azért szerveztü meg a *gyermekkulturális szanai találkozót* szeptember 1618. között, hogy a különböző gyesületek, szakmai szervezet megismerhessék egymást tájékoztatott *Tóbiás* László, a*Zabhegyező Gyerekanimátork Egyesületének* tagja, a rendezvny egyik szervezője.

Az *Újesti Gyermek- és Ifjúsági Ház*, a találkozó helyszíne különösen alkalmas ilyen rendezvények lebonyolítására. Az egykori MSZMP-székházból 1990-ben a kerületi pártok összefogásával jött létre az intézmény, amely azóta is folyamatosan növekszik. A találkozót a *Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány*, az *Országgyűlés* és a *Lakitelek Alapítvány* segítette. Az előadók és kiállítók sorába meghívták mindazokat a szervezeteket és intézményeket, amelyek iskolán kívül foglalkoznak a gyerekekkel, például az *Esély-Budapest Alapítványt*, a *Garabonciás Alapítványt*, a *Gyerekek Táboroztatásáért Alapítványt*, a *Kapcsolat Alapítványt*, a *Budapesti Művelődési Központot* és a *Magyar Nemzeti Múzeum történeti játszóházát.* Felállította standját a három legnagyobb magyarországi gyermekszervezet, a *Magyar Cserkészszövetség*, a *Magyar Úttörők Szövetsége* és a *Pro Patria Szövetség*. Standot kért a *4H Klubok Országos Szövetsége* is. Meghívták a találkozóra a szakmát támogató legnagyobb alapítványokat is.

A szakmai programokon kívül az *Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház* mellett felállított szabadtéri színpadon folyamatosan mutatnak be gyermekműsorokat. Erre a gyerekeken kívül azokat a népművelőket és pedagógusokat is várják, akik gyakran csak programfüzetből ismerik azokat az előadásokat, amelyeket intézményükbe meghívnak vagy – ha nem akarják ezt a kockázatot vállalni – csak szűk körből hívnak jól ismert előadókat. A *gyermekkulturális szakmai találkozó* minden rendezvénye ingyenes.

(l. d.)

Jeles András díjat nyert Portugáliában

Jeles András *Senkiföldje* című filmje nyerte a *Filmklubok Nemzetközi Szövetségének* díját a portugáliai Figuera da Fozban szeptember 1. és 11. között rendezett nemzetközi filmfesztiválon – jelenti az *Atlantic Pulic Relations*, a *Magyar Filmnió* sajtóirodája.

A *Sakiföldje* a *Párizsi Magyar ntézetben* szeptember 25-tl kezdődő magyar filmbemutató-sorozaton, illetve az október 21. és november 4. közöttSao Paulóban megrendezésre kerülő nemzetközi filmfesztivál keretében, a magyar filmnapok műsorán lesz látható.

Dokumentum-film-pályázat

A *Minden Nap Történelem Alapítvány (MINTA-Dokumentum)* pályázatot hirdet napjaink történésének filmes dokumentálására. Az alapítvány a dokumentumok készítésének feltételeit megteremti. Az arra érdemes dokumentációk őrzését, rendszerezését, bemutatását televíziós és filmes műhelyek segítségével segíti. A filmek Magyarországon vagy a szomszédos magyar nyelvterületeken készüljenek. Az 500 ezer Ft feletti igényű munkáknál önrész szükséges. A felvételi technika: *könnyű-elektronika.* A pályázatok tartalmazzák a filmek ismertetését két oldal terjedelemben, a dokumentáló igényeit, a résztvevők szakmai életrajzát tíz példányban. A pályázatokat a *MINTA-Dokumentum kuratóriuma* 1994. november 30-ig bírálja el. A benyújtás határideje október 30. Cím: Minden Nap Történelem Alapítvány, 1145 Budapest, Róna u. 174. III. em. 309.

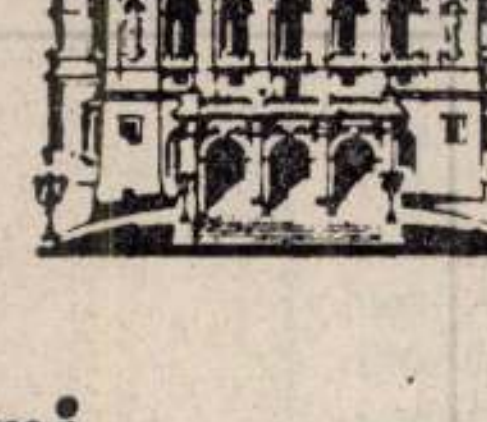

Magyar Állami Operaház **Erkel Színház**

110 éve, 1884. szeptember 27-én tartotta első előadását a budapesti Operaház. A nyitó est műsorán Erkel: Bánk bán c. operjának első felvonása, a Hunyadi László nyitány és Wagner: Lohengrin c. operájának első felvonása szerepelt.

Az 1994/95-ös 111. évad nyitó előadásaira szeptember 23-án kerül sor az Operaházban és az Erkel Színházban. Műsoron Erkel: Bánk bán és Dózsa György c. operája.

Szeptember 24-én, másfél éves szünet után a Szentivánéji álom Titánia szerepében lép ismét színpadra Pongor Ildikó, az Operaház vezető magántáncosnője.

Szeptember 27-én először vezényli Erkel: Dózsa György c. operáját Kaposi Gergely, az Operaház fiatal karmestere.
Szeptember 30-án és október 2-án az OPERART rendezésében, az I. Budapesti Nemzetközi Énekverseny győzteseivel kerül előadásra az Operaházban Mozart: Die Zauberflöte (A varázsfuvola) c. operája Győriványi Ráth György, Toscanini nagydíjas karmester vezényletével. Az előadások támogatói: Nemzeti Kulturális Alap, Westel, Shell, Comex, Lufthansa, K+K Hotel Opera.

Október 1-jén Verdi: A lombardok c. operája az Operházból az Erkel Színházba költözik. Az olasz nyelvű előadás új szereplője Rozsos István (Arvino) lesz.

Október 29-én és 30-án HARANGOZÓ GYULA halálának 20. évfordulóján emlékest lesz az Operaházban, amelyen a világhírű magyar táncművész és koreográfus legnépszerűbb műveinek részletei, valamint A csodálatos mandarin c. táncjátéka kerül előadásra.

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ TÁMOGATÓJA A Magyar Nemzet

3166

KELENFÖLD SZABÁLYOZÁSI TERVE.

